MANUSC. DE
MEDECINE

De febris Essentia c. 1.

Alteram thoracis affectuum partem constituit
simplices febris ut enim praeceptor lib. de flat. febrem
vocat νόσημα κοινότατον, partim quod ὁλοσχερίαν
corporis corporis occupat, partim quod magnos et
acutos morbos comitetur, partim denique quod omnia
aetatis, temporis, regionis et tria cuncta affectio consistat
tum cordi tum parti continuae denique proprium et pri-
marium morbum dici oportere satis docuit Gal. l.
1° de diff. febrium c. 3. ubi febris definitur calor
praeternaturam in corde accensus ut sequenti cap. fusius a
nobis demonstrabitur in febris a. etiam facile pro
videmus et quasi manu ducimur ex ipsius nominis
notat. πυρετὸς siquidem ἀπὸ τοῦ πυρὸς quod
ignem sit graecis, ut febris a fervore Latinis
quod etiam ἐν θερμασίᾳ πυρώδει etiam Gal. in
Gal. comm. ad partic. 8. l. 3 de fracturis sive
Hipp. l. 1° de glandulis et 2° de morborum
causis et saepissime in dist. l. 1 et l. 3 c. 2° epid. fe-
brem πῦρ nuncupari propter vehementem calorem ut
notat Gal. in comm. ut enim summus est et acerbus
in igne calor sic febris calidos affectus calidos
vehementia et acrimonia caloris unicus superat
itaque com. ad aph. 6. l. 1° et ad part. 18. l. 1° lib.
de victu in acutis febrem ait commodissime de calidi
nativi caloris in ignem ... notat cuiusque partis
incendium generalem febris nuncupari sit quomodo
Avicenna l. 3° et alii quidam practici ...

febrem

febrem omni appellant, ipse tum de medicina l. 4. statim
initio febris speculatiue & accuratiue describitur mo-
do febris calor est praeternaturalis, in corde accensus, indeque
per venas & arterias cum sanguine & spiritu per vniuer-
sum corpus diffusus, naturales actiones laedens. Satis
erat dicere calorem igneum a corde in reliquum cor-
pus diffusum. Cuius definitionis particulas
deinceps explicabimus quae sc. febris essentiam,
subiectum & effectum comprehendere videntur.

Quod ad 1um attinet iam diximus essentiam in calore
praeter naturam s. in quo calidi intemperies positam esse
docet Gal. l. 6. de diff. febrium c. 1. et de
diff. morborum c. 5. sed an febrilis calor idem
numero cum nativo, sola graduum accessio et decessio
distinctus an specie diversus non abre controvertitur.
Gal. 7. meth. c. 8. et Com. ad part. 25um s.
4a l. 6. epid. libello adversus Lycum et aliis passim
duplicem esse multo diff. calorem [illegible] statuens
videlicet unum ἔμφυτον καὶ οἰκεῖον i. nativum
et familiarem, caelesti analogum, substantiam [illegible]
[illegible] quem l. 8. de decret. c. 7. et 1 aph.
14um l. 1 actionum omnium autorem statuit. Alterum
vero ὀθνεῖον ἐπίκτητον καὶ δακνώδη i. adventitium,
acquisitum & mordacem & acrem, qua putrefacien-
tem et corrumpentem. Unde colligi potest tantum inter
utrumque calorem discrimen intercedere quantum inter sani-
tatem et morbum, principium & interitum inter se [illegible]
unus sc. servator, alter vero vastator et destructor.

Unanimiter cum usu refragantium febrilis
calor [illegible] ad nativum mediocritatem paulatim
traduratur quia non video [illegible] de calorem
febrilem

febrilem cum calore nativo, idq. solarat non autem
re ipsa discrepare, p certe Gal. ita concludisse vi-
detur cum febrem definivit mutatum caloris na-
tivi in igneum quasi diceret eundem esse calorem
qui ex temperato intemperatus ex mediocri exsuperans
ex humido siccus est redditus sicq. unius ejusdem
calor diversa ratione valeat p praeter naturam amicus
p hostilis nuncupatur, prout temperiem servat vel
ab ea recedit, sic caloris non sola qualitas illigenda
evasse et praesertim qui febrilem calorem corporis
aliquid esse putant decepti nobis Gal. apud quem
saepe legimus febris substantiam in qua caloris praeter
te naturam sed substantiam cum dicis, ostiam illigi-
cum ea febrilis calor sit igneus non est simplex
et solitarius sed cum siccitate conjunctus unde
Gal. introducem ut aps. 16. l. 1. de sanitate tuen-
da c. 1. febrem definit intemperiem calidam siccam,
quod dum spectaret praeceptor victum humidum
utilem febricitantibus omnibus esse asseruit aps. xbi
l. 1. sicq. qualitatem dubiam expressit, certam p omnibus
notam subticuit: saepe enim in febris definitione sicci-
tas non exprimitur tamen quod facile illigitur tum
quod calor magis exsuperat p potentiusque agit.
Lebantes saec de febrili calore disputatum conclu-
dendum nisi doctissimus quibusdam viris placebat
credentem eum ipsum q. est semper p modo praeterna-
turam p supra mediocritatem caloris nativi, non
tamen semper igneum: cum et ut est quaedam proprietas
inexplicabilis nativi caloris per quam val sartum

utrumq

tuetur quod ab ipsimet modicè proficiscitur, sic in febribus plerisque praesertim pestilentibus calor praeter naturam potius agit ignota vi quam caloris intentione que sensu manifesto. Unde febris hominibus praesertim decrepitis quibus calor nativus sic elanguet ut iam propemodum nullus sit atque ut vulgus loquitur ad 9 gradum remissus febris adeo in calore remissa videtur ut leviter adurunt ut nullo modo igneum et febrilem calorem sapiant a quibus tamen licet moderatissimis ad interitum ducuntur. Denique hic tempore igneus esse et calor, quicunque ab eo procedere dicitur in ignem converti et converti febri necesse esse. Sed falsa est haec consecutio: nam neque vis mea in igneum cineres, lignorum instar converti apta est, nec igneum idem est quod ignis licet qualitates naturam plus minus redoleant, quia hominibus contingunt febres moderatae nuncupantur, non secus ac diaria respectu acutiorum, tamen hae tamen sunt igneae et secum viribus superiores acutiores, quibus vitam adimunt dispatio tantilli humoris primigenii, quo vita fovebatur. Denique prima objectio id tamen efficit, pestilentes febres occulta potius quam aperta qualitate vitali facultati bellum indicere, unde toti nostrae substantiae contraria perhibentur non inde tamen sequitur febrilem calorem non esse igneum. Magis urgere videntur qui Hipp. part. 29. s. 2. l. 1. epid. obijciunt, ubi febrium quasdam esse mites, alias ad tactum humidas asserit. Et Gal. in com. mites febres et suaviter febris calorem acutiorum comparat dicere assuevit, quae ante ad tactum sunt humidae et pituitosae, hoc subtili non a efficientia causa

rat

rão tales sunt.

Concludamus febrem etiam in calore praeter naturam ex igneo esse positam, s. a sola intensione s. specie à nali distinguatur non refert: cum inde medendi leges non immutentur./

De febris subjecto cap. 2dum.

Admiramur cum non in qualibet corporis sede calor ita praeter naturam accensus febris nomen promereatur sed tum ubi invaserit per arterias per domicilium tot corporis s. arteriae vivifici sive caloris influentia nimirum Cor, ibidemque stabulatur, per inde sic deductus in omnes aut saltem praecipuas corporis partes. vid. com. ad part. 20 s. 1. l. 6. quod. contraria iniquum posse nata sunt afficere idem subtum: Atqui Cor est fons et principium caloris nativi, ergo et febrilis caloris. Propterea febris cum sit calida totius corporis intemperies, functiones omnes interpellans, cuius partis propria affectio censeri debet, quae nulla aptior ad concipiendam flammam est aptissima, quae affecta et accensa reliquas una secum inflammare contagio afficit, quae denique ad omnium conservationem ita est necessaria, ut qua primo dissoluta reliquarum etiam principum partium functiones corruere necesse sit, quamque illaesa neminem mori contingit; Sed a est Cor, non hepar, non cerebrum, quae quamvis primum incalescere et inflammari, febrem tamen nunquam inferrent, donec per arterias partis afflictae calor ille cordi

Cordi coniciatur, unde deinceps cum vitali spiritu
per arterias influente in omne corpus refundatur.
Lege Gal. c. ad part. 23 vs. Darn l. de fractura
scripto de concursu symptomatum, qui fit consecutione
caloris profecti: solus igitur praeter naturam accedens
calor febrem proferre potest cum sic stabilitus et ob-
firmatus fuerit nec enim tum accidit calorem in
corde sed accensum esse oportet (ex l. 1 de diff. feb.
c. 2. ex 1. de feb. c. 3.) 1rio an sedario non refert
siquidem introdum in corde saepius extra cor febris
focus reperitur ut elligere licet ex 1o meth. c. 4o
cum enim certa in parte, ut in liene, mesenterio,
ventriculo sordes putridae unde vel in minera &c.
foco febris fumi ad cor assurgunt, quod frequentissimi
appulsu primum incalescit, mox concepto incendio, fe-
bris excitatur, quae reliquas deinde partibus
(nisi quid impediat) distribuitur, partim quibusdam
intermunciis spiritu et sanguine, partim sola conta-
gione per vicissitudinem alterans, ut per hecticas febres,
in quibus calorem fixum graviores affici fatentur
omnes, quam influentem; in caeteris contra influens
solus vel maxime aestuat; fixus enim si solito magis
incalescat propter continuum influentis concursum
magis tum ex parte naturam suam retinet, coquit,
assimilat, et tamen totum corpus nutrit, per minimas
rectè ut deinceps intelligetur. Caeterum ut febris
totum corpus occupare dicatur, satis est in pluri-
mas vel nobilissimas partes obsideat: ea namque
quae totum corpus regunt totius vicem obtinent ex

c.

c. ad part. 29. S. 1. C. 6. Epid. quaeratur Solutio —
obiectio de rigore in Epiala febre et Lypiria in
quibus licet partes externae frigeant, intimae tamen
excandescunt et febrili calore torrentur, qui foras
erat proditurus, nisi quid obsisteret. Ut in Epiala
et Lypiria febre particulari ratione docebitur.
Habemus ergo dictam 1ram subtilem febris de Cor.
Darum corpus visum.

De febris Effectu caput Tertium

Doctrina parte definitionis febris ab Avic.
tradita effectus continetur in actionum laesione natu-
ralium, vitalium et animalium: ut enim nativus calor fun-
ctionum omnium fautor est et conservator, sic non de-
minimum, si ex parte febris in suo fonte male affecto,
functiones quoque omnes interturbabuntur magis vel minus
pro ratione febrilis caloris, siquidem ubi levior fuerit
actiones ~~interturbat~~ duntaxat interpellat, ubi vehe-
mentior labefactat et corrumpit, atque si ad extremum
pervenerit omnino intercipit et mortem inducit, ut colli-
gere licet ex Hipp. doctrina, quae continetur part.
5a S. 5a C. 6. Epid. ergo per febres non tantum actio-
nes cordis vitalis et pulsifica sed etiam cerebri animalis, pul-
monis respiratio, stomachi appetentia, ventriculi et
iecoris coctio, lienis et renum secretio, intestinorum
et vesicae excretio, reliquarum quoque partium actiones
tam coctio publica quam privatae laeduntur,
quae ab Avic. naturales appellantur, tum quod homini
insunt secundum naturam, tum quod a calore nativo perfi-
ciuntur. Siquis obiiciat actiones quasdam interdum

a

a febre juvari, ut auditus vel etiam coitus et resolutus non ipse vel laedi. Verum fieri id pro ex accidenti sublatio n. per secundum et acutum calorem frigidorum horum impedimentum, ut in stupore paralysi, apoplexia, convulsione et colico dolore per febrem tum per contrarium remedium curantur et ex functione laesa reliqua est duo symptomatum genera n. excretorum retentorumque et qualitatum extra sensilium vitia in febribus vel ut quidam earum affectus proferuntur: nam alii excretio, urina, sudor praeterea vel copiosius vel male colorata vel olida ... color ex albo in rubrum, ex flavo in fuscum et ex ... in ... commutatur. Sapor ingratus linguam fuliginosam tinctam aut scabritie et asperitate inficit, multaque alia per febrem ... symptomata de quibus postea suo loco dicemus./

De febrium differentiis caput quartum

Nunc de febrium ... transigendum est. Prima et summa divisio constitui debet per quam febris essentialis est aut symptomatica ex 2° de crisibus c. 8°. Essentialis dicitur quae sine partis cujuspiam insigni affectione fit cujusmodi est solis inflammatio erysipelas, aut cum sani doloris acerbitas excitatur. Symptomatica s. ἐπιγενηματικὴ quae visceris aut externarum partium inflammationem aut putredinem quasi comes consequitur ex com. ad aph. 66. l. 4. quem com. ad aph. 75. ejusdem lib. et ad part. 4. s. 3. l. 1. et idem utique a veteribus febrem fuisse appellatam

utq

febris hæc
neq propria sunt signa neq peculiaria remedia, sed morbo
cui successit et a quo fomentum procurato, ut hepatitide
et pleuritide, dispareo evanescit, vicissimq permane-
nte perseverat affectus cum sua causa. itaq prætermissa
missa prima et essentiali febrium divisione persequamur.
Febrium aliæ sunt præcipuæ per maxime propriæ ab
ipsa febris essentia petitæ; aliæ minus præcipuæ ab
accidente aliquo desumptæ. ex Gal. l. 1. de diff. fe-
brium c. 1. et igitur febrium essentia consistit in calore
præcipuæ maxime hic ab illarum differentiæ sunt petendæ. In
calore autem considerantur hæc tria intentio gradus ejus
s. majoris minorisq ratione, tum motus, subjectum de-
nique s. materia in qua. quamobrem ex intentione caloris
febris dicitur magna vel præcipua, ubi remittitur vel re-
missa Hipp. mordax vel mitis: Ex ratione motus dicitur
febris intermittens et continua, quæ dividitur, ut biliosa
vel ὁμότονος, in qua calor æqualiter sibi perseverat,
aut febris acuta vel lenta: denique ex materia in qua fe-
brilis calor primum incenditur præcipua per ad usum medi-
corum accommodatissima divisio petitur. Ista autem
materia triplex est, subtilia ex qua corpus nostrum con-
stat et componitur, spiritus, humores et partes solidæ, quas
tria Hipp. 6. epid. s. 8. ἐνορμῶντα, ἐνεχόμενα et
ἴσχοντα nominat. Sed hanc triplicem hanc substantiam
elegantius comparamus solidam quam lebeti, humidam
aquæ in lebete contentæ, denique impetum facientem
s. spirituosum vapori ex aqua calente efflato. ex hoc igitur
triplici subjecto in quo febrilis calor excitatur triplex
oritur febrium differentia nascitur ~~et~~ Ephemera s. diaria
in febre cordis. secunda s. putrida, in eiusdem –
febris

Spiritus, et hectica in solidis eiusdem partibus et sic propagatio quaedam est in reliquas totius corporis partes, spiritus, succos et partes solidas dispositiones. Si quis obiiciat morbum omnem esse de solidis partibus duntaxat solidis ut proprio subiecto inhaerere ut dictatum est in pathol. ad definitionem morbi, nullam esse febrem in spiritu aut succis consistere. Videmus febrem omnem solidas cordis substantias tamen soli vindicari inter doctos, sed non eodem modo: alias enim per se immediate per contrariae cordi insidet ut hectica, aliae leviter tamen per eadem ardentes per coniunctas spiritus sic et succis quibus renovatur febris ipsa licet cum sit in corde relatum. Vide Gal. 8o meth. c. 1. duplicem statuit febrem χετικήν unam, quae partim gignitur, partim est genita, ut diaria: alteram ἑκτικήν, quae iam facta est et firmiter fixa difficile solvitur: at illa facile. Itaque subiectum febris est universum febrile a caloris multiplex. In omni febre subiecta incalescit et accenditur, non tamen semper incalescit per accensa est. Denique unum est in febribus duntaxat subiectum in discriminata varium per multiplex attribuitur. Quia calor febrilis sit in aliquo ex his tribus accenso ex quibus subiecta spirituosa omnium quae tenuissima facillime alteratur aqueus sui solida, solida difficillime, humida medio inter. Itaque modo ut tamen in gravi febris ordo praeposterus, in assiduis incipiat aliquando est succis primum humidis, aliquando partes solidas pro ingenio aut illarum ad febrem suscipiendam major aut minor est dispositio: nonnunquam postremi spiritus febre percelluntur. Caeterum cor illius cor est ut ab uno eorum excitata febris in alia

duo

duo scripsi per transfiguratio usi aut robore naturae aut ar-
tis opera febrilis impetus retardetur quamvis a
febricula quae 1a incaluit, caetera incaluisse ut dicitur spiritus
progressu ardorem excipiunt, sicque saepius ab una febris
specie in aliam transitur: sed dum febris una in aliam tra-
transmittitur, gravior initio ea maxime observare. Si in duas
febres desinat insignes et periculosas, utrisque notis retinde-
tur quomodo Gal. in methodi scribit putridam cum
hectica saepe comparari. Jam vero tria haec febrium
genera in suas quaeque species dividuntur: nam ephemera
pro ratione triplicis spiritus, triplex quibusdam videtur:
1a cum spiritus animalis vigiliis inflammatur: 2a cum
vitalis, ut iracundia. 3a naturalis ob obstructionem
vel aliquo calidiori. Alii in tot species dividunt quot sunt
genera causarum efficientium: alii ratione temporis in exquisi-
tam et productam. Exquisita est quae diem unum, scilicet spa-
tium 24 horarum non superat. Producta quae ad
3am aut etiam 4am diem extenditur. Hectica, quae febri
semper a Gal. putrida annumeratur, varie a variis
dividitur: sed in perturbata vel confusa divisione ita
videtur reliqua praetermissa Galenum possidemus,
quae ex diverso situ atque motu putredinis haec febris
haec continua est aut intermittens cum diaria et
hectica sint hic continuae, interpolatae quotidiana, tertiana

Continua febris graecis συνεχής definitur a
Gal. l. 2o de crisibus c. 6, quae ad integritatem usque
nunquam solvatur aut desinit, etsi remissio aliqua
sensu perspicua apparere videatur. Cujus duae sunt
species σύνοχος et συνεχής quod sui nominis non ita Gal.
2o de febr. c. 2o continuarum igitur genus duplex
est: unum quidem quae σύνοχοι i. continentes
appellantur

appellantur quarum tempore tota una est accessio a
principio ad finem usque alterum earum quae con[tinuae] sunt ambi-
guo nomine continua συνεχὴς dicitur, pro multis parti-
cularibus circuitionibus praecedentibus quibus
συνοχον definire licet febrem continuam nullis
distinctam reduplicationibus licet non sit simplex sed triplex
quae dicta statuatur tum loco praedicto tum 4° me-
thodi c. 3. 1a est de ὁμότονος s. ἀκμαστικὴ cum
febris sibi aequalis similisque toto curriculo perse-
verat, nec crescens nec decrescens. 2a ἐπακμαστι-
κὴ quae a mediocribus profecta initiis ad majo-
ra progreditur semper incrementi. 3a παρακμαστικὴ
quae ab initio ad finem semper et sensim decrescit.
Rursus cum sanguinis συνοχος habetur febris quae
febris alia citra putredinem inflammatur, alia
concepta putredine synochus dicitur in specie s. non putri-
dam atque putridam distinguitur, sed priorem inter febres
ἐφημέρους Gal. collocavit l. 9. meth. med. 1. 2. et
4°. Altera febris continua, sive quae neque remittit,
triplex est pituitosa biliosa et quod raro accidit melancholica
quarum unica quae est ab initio ad finem accessio et om-
nium continuarum, sed tamen in illa accessio perpetua mu-
tatis observantur insignes pro quae novae accessiones
praecedentes videntur quamquam accessiones non sunt, sed
duntaxat exacerbationes pro quadam febris reduplicatae
pro similitudine in quo accidentur motu. Sic pituitosa
tota quotidie; biliosa 3°; melancholica 4° quoque die exa-
cerbatur, unde continua quotidiana vel 3na vel
4na dicitur. Aliae continuae febris divisiones [illegible]

libelli

libellu com. ad part. 29. s. 1o. l. 6. et quid p ad aph. 42. l. 7. /

Intermittentes febres definit Val. l. 2. feb. c. 1. quae ad perfectam integritatem seu τὴν ἀπυρεξίαν producuntur per definitos circuitus dierum statim. Quotidianam a pituita extra magna vasa putrente, tertianam a bile, 4anam a succo melancolico, tertianam quibus adduntur ab Hipp. part 2a. s. 3a. l. 1. et quid. 5a, 7a, 9a, quae tamen dicebat dari ponderat, cum nulli scis 5o, 7o, vel 9o die moriantur.

Restat 3um febrium hoc est nempe hectica sic dicta quod solidas corporis partes per totius corporis ambitum quodam ἕξιν appellant occupet, cujus tres sunt gradus potius quam status, Incipiens, nondum confirmata: ut enim ignis in lampade accensus in 1o affusum oleum populatur: deinde id quo ellychnium imbuitur, tandem ellychnii ipsius substantiam comburit, sic febrilis calor in solidis partibus accensus 1um humidum alimentarium solidis modo praeparatum dispergit, mox radicale, tandem solidam substantiam depascitur, tum hectica marasmodes nuncupatur. alii hae sunt febrium val. nostri febrium divisiones praecipuae, quae est contractior per paucis compleeti licebit hoc pacto. /

Febrium rationem subiti triplex est ordo diversa in febribus sunt febris ephemera, in quibus per hectica in corporis ambitu, 1a est humoralis in quibus humor magis est ejusmodi, ultima quoque nos in ipsi solum magis ejusmodi. Putredis humoralis, quae pro humorum diversitate distinguitur in sanguineam quae synochus appellatur, pituitosam, quae quotidianam parit, biliosam, quae 3nam, melancolicam, quae 4nam. Quarum unaquaeque si in vasis majoribus putrescat

continuam

continuam, si in minoribus aut extra vasa inter-
mittentibus aut interpolatam febrem committit. Hipp. 6
Epid. s. 1. part. 29. febres pro caloris varietate sic dicta
sunt. febrium quaedam ad manum sunt δακνώδεις id est mor
daces, ut biliosa; quaedam ἠπίως mites id est minus
mordaces et diaria quaedam non quidem mordaces sed post
insurgentes, ut pituitosa, uti[cal] pro quaedam pestilen-
tes; quaedam vero acutae, sed quasi sub manum vincuntur,
ut 3na ex Paul. Aegin. l. 2. c. 15°: aliae statim exar
descunt, ut Causi aestivi et συνοχοὶ ὀρθότονοι: aliae
semper pusilla, ut quaedam diaria, epiala et nonne
nullae pestilentes; quibus correpti aegre se parte febricitare
non dicunt: aliae ad manum humida, ut pituitosa; aliae
~~ad pruritum aut morsum sal~~ sicca, ut hectica; quaedam
salsa, aut quod a pituita salsa excitentur, aut potius
quod pruritum aut morsum, salis instar, inferant, et
cuti aegrotantis, aut manum tangentis, quae quae-
dam sensus dolorem: aliae inflatae, asperitatem quandam sub
maligna quaedam pestilentes, denique quaedam sunt
rubrae aliae subpallidae aut lividae pro varietate hu
morum. Caeterarum aliae sparsim apud Hipp. et Gal.
primum observavi febrium dicta sed minus propria sub
accidentaria, sic febrium aliae populares, aliae disper
sae; rursus aliae benignae, aliae malignae; quaedam
diurnae, aliae nocturnae; quaedam typicae, aliae erra
ticae; quaedam simplices, aliae compositae: sic cum quibusdam
aliis febribus s. cum diuturnis.

Denique ut singulae consectentur quaedam sunt soli-
tariae, quaedam pluribus symptomatibus comitatae qua
les sunt apud Hipp. laboriosae, singultuosae, sudori
ficae, colliquantes et diaphoreticae, syncopales et aliae

quibusdam

Quidem qua. /

Febrium causae communes caput quintum

Quae calidae intemperiei eiusdem febris efficientes causae statu-
untur a Gal. 1° de febribus c. 3 sunt a ipso 1a genera,
pro quintuplici caloris signa augendi et gignendi mo
do, distributa, motum scilicet, putredinem, viciniam alte-
rius caloris, suppressionem effluvii calidi et permistionem
calidae substantiae. 1a

Prima igitur febris excitandae causa est vehementia aut
et corporis motus illius qui in immodica excitatione, nam
assiduo partium solidarum ex quibus articuli conf
mentantur attritu calor igneus excitatur qui vicinis
subinde partibus, tandemque cordi distributus febrem fa
cit in corporibus praesertim diariam, in cacochymis pu
tridam, in plethoricis synochum: simul vero in ira,
maerore, cura, vigiliis quibus pathematis magna
fiunt et caloris et sanguinis intro vel foras fluxu
tium mutatio. 2a Causa

2a Causa est contactus rerum actu vel potentia calida-
rum foris cuti occurrentium, ut aëris solis aestivi,
balnei, pharmaci calidioris, vel intus febrilem
calorem ad cor transmittentium, ut cum a [illegible]
[illegible] ab [illegible] febres excitantur. 3a est

3a est permistio calidioris substantiae in corpus sumptio,
ut frequens esus mellis vel aliorum calidiorum, vel potus,
ut vini generosioris et vinacioris.

4a est effluvii calidi suppressio: cum enim animalium corpora
duobus modis afflantur emissa foras quotidie vapor-
sa et fumosa excretae; attracta ab intro substantia
aëria calorem nativum refrigerante, sed quod effluvii

benignum

benignum est et halituosum, quae suppressio plethorā facit, si vero acre mordax et humidum febrem accidit, est a prohibita transpiratione et suppressione excretum et coctionis, cuius caa duplex est, una pororum cutis constipatio et contractio ab externis caūs, ut frigore ambientis, vel balneo siccante et astringente ut aluminoso: altera eorundem obstructio ab externis succis, crassis, multis et viscidis. l. 3° meth. c. 1. ab obstructione nascitur putredo./

5ª et ultima et coīs febrium caūs, quae est proprij et natiui caloris in proprio humido consumptio a calore externo facta: et a calor externus non tm qui extrinsecus advenit, sed et qui in ipso corpore praeter naturam accenditur: hic ē auctoris conclusio dum libere non difflantur alieni caloris victoria putridum accenditur; fiet et febrium.

Ita et febrium, ut reliquorum malorum causas dividendo in internas et externas: ad externas pertinent assumenda, ut cibus, potus, medtum: admovenda, ut contactus rei calefacientis: facienda, ut motus: retinenda, ut suppressio calidi efflunij. Internae sunt vel antecedentes plethora et cacochymia, vel coniunctae, quae febrem fovent, ut calor alienus et putredo./

De praeparatione Corporis caput 6um

Docet Gal. l. de morborum caūs c. 2. 4or ad quemlibet affectum producendum, proindeque ad febris gradum requiri. 1um est agentis robur et energia, non ē v. g. motus omnis lassitudinem infert et febrem sed qui vehementior est. 2° tempus nihil enim momento fit, vsum tempore

est

est opus ad morborum gradum ex l. 1 de loc. affectis c. 2. 3° Vicinia I. contactus substiae vel virtutis. 4° denique patientis praeparatio, nulla siquidem caa efficere quequam pt sine patientis aptitudine immo max.a pars graia morborum pendet ex corporis affi cienti praeparat. ex 1° de feb. diff. c. 4°, hoc verbo ex multis spectatur 1° ex textu cujus similis vel dissimilis caa est, cur facile vel aegre corpus a caia morbificis laedatur omneque interius a similibus sibi caia prompte augetur ex com. ad part. 7. S. 2. l. 1. epid. et ad aph. 2. l. 3. hinc calidi et sicci ad febrem sunt oportunissimi et calidi humidi febribus putridis omn max.e sunt expositi ex l. 8. meth. med. c. 7. et 2. ex aetate; sunt e juniores acutis febribus obnoxij per aph. 29. l. 3. quod bilis istarum febrium caa ea potiz simum aetate vigeat. Contra senibus non ita febres acutae fiunt, quod sit frigidum eorum corpus ex aph. 14° l. 1. 3° ab habitu corporis, corpus etiam εὔεκτον caia morbificis potenter resistit, nec facile succumbit. Rarum vero facile ab externis, minus ab internis afficitur. densum et compactum contra ab externis magis est tutum, ab internis gravius laeditur ex l. de opt.a corporis constitut. synochus tamen in virtutem imbecillam non incidit, sed bene habiti et bene valentis corporis est propria quae non fit nisi à plenitudine ex 9° meth. med. c. 14. 4° ex varia corporis ~~constitut~~ dispoe plethorica vel cacochymia, utraque etiam plenitudo putridis febribus corpus reddit obnoxium ex c. 3. l. 1. feb: nam quae ad vasa corpus obtinet et afficit συσανάπτευτον

1. ad perspiratum ineptum quae supra vires solet simul corrumpi: Eadem est ratio cacochymiae vitiosae dum hoc alimentum calorem facile concipit, sive proxima corporis imbecillitas sive naturalis sive a morbo relicta, quae causae morbificae minus resistit. Postremo a prava victus ratione in cibi potusque quantitate, qualitate, tempore et ordine recte est monet Gal. 2. de alimentorum facultatibus c. 6. omnibus pravi succi edulijs abstinendum, licet quaedam ex ijs quibusdam sint coctu facilia quum vitiosus inde succus temporis progressu colligitur in venis, qui exiguam ad putredinem occasionem nactus febres malignas accendit quae sunt quaenam sint alimentorum vitia lege Gal. c. 3. l. 1. de feb. diff./

Febrium bnatis diagnosis et curatio c. 7.

Cum recta medendi ratio duabus potissimum rebus constet dignotione affectus praeter naturam eiusque curandi methodo, coepta primo maxima signa febrium diagnostica evidentia tria in caloris excessu, pulsu et urinis consistere docuit Gal. 1. ad Glauc. c. 2. et 10 meth. med. c. 4. ex quibus pulsus et urina suam mutationis causam calori acceptam referunt, a quo functiones omnes laedi supra docuimus caloris igitur comparatio certissimus index est tactus, cuius organum si sit ut decet temperatum caloris febrilis qualitatem percipit, ut est caloris insiti effluxus suavis est et benignus sic hic contrario mordax et molestus plus minus pro varietate spiritus, temporis, aetatis et febrium ipsarum ex com. ad aph. 14 l. 1. et ad put. 29. s. 1a l. 1 epid. pulsus ut et respiratio usu per caloris incentum adaucto magnitudinem, celeritatem,

au

frequentiam augere modo nihil impediat: nam si facultas
esset languida nunquam magnus foret pulsus, sed tum
celer et frequens. Sunt et ij pulsus solius cordis cal-
lidioris proprij, quod si praeterea accedat inaequalitas
febrem indicabit putridam.

Urina in omnibus febribus praecipue spectanda est
1° de cris. c. 7.° cum est ex venis et arterijs deducta
ipsarum constitutionem patefacit: at febres sunt venosi
et arteriosi generis affectiones; itaque illius colorem, calo-
rem, consistentiam et contenta inspicere oportebit: tum
quae cruditatis et coctionis signa exhibeat, tum qua-
lis sit sanguis, qualisque praecesserit indicant./

Hic quaeritur utrum pulsus certius sit signum, an
urina. Videtur pulsus, quia cordis actio est, febris esse-
tiam n. calorem praeter naturam in corde accensum certi-
us indicare. Urinam vero maiorem in maioribus urinae
contentum et crises febrium. Addunt nonnulli, quod ad
prognosim attinet, pulsum ad mortem, urinam ad
salutem praedicendam esse certiorem./

Ad praedicta saepe accedunt vigiliae, sitis, inappetentia,
propter siccitatem febri coniunctam aut prox. coniun-
gendam: Sunt igitur varium febrium signa coordinanda
sensibilia et inartificiosa, quibus si artificiosa sim-
gantur, ut causarum tam praegressarum quam
partium cognitionem, deinde corporis ad suscipiendum ca-
lorem igneum habilitatem, deinde iuvantia et nocentia
febricitantem est calidiorum usu laedi, frigidorum iuvari
comparatione, multo certior evadet nostra diagnosis.

Caetera signa s. symptomata, quae una cum febre invadunt,
vel eam consequuntur, non tam esse an febris, quam
speciem vel moris et magnitudinem indicant./

Tam

Jam ergo circa febrium et reliquorum omnium morborum
curandorum methodum per indicationes debet institui,
quarum aliae sumuntur ab affectibus praeter naturam,
febre, ejusdem causa atque symptomate sui remotionem per con-
traria insinuantibus: aliae a viribus (quarum notae
tempus, aetas, consuetudo, et quaecunque deinde naturam illi
gruntur) quae sui custodiam esse similium indicant et re-
medii quod a morbo indicatum est modum praescribunt.
Itaque febris cum sit calida sicca in primis, si nulla
causa vel symptomatum ratio satur, proprium remedium
refrigeratio et humectatio, utriusque quantitas et magnitudo a
febris magnitudine et intensione indicabitur: haec vero
ex symptomata propria, tum ex recessu a naturali constitutione
intelligitur quod duntaxat [illegible] loco mundae satis erat,
quae docuit Gal. 7 meth. c. 5 et 10 et 7 refrigerandum
quae per efficacissimam qualitatem inducitur breve tempus
et periculosam: siccitatis a febre quae sumentem
correctionem, in est longius tempus quae ita periculo mi-
nime expositam est. Quod si febris causam habeat adju-
nctam et permanentem ab ejus expulsione auspicanda cu-
ratio l. 3 meth. c. 4 alioqui quantum de morbo detrahetur
tantundem a causa procedetur. Haec ergo si sit ardens simul
conjuncta sit [illegible] vacuationem indicat pro loca confluen-
tia, si qualitas aliena, alterationem: observanda quoque
necesse est quod docuit Gal. c. ult. l. 3o [illegible] c. 1 l. 4
meth. quotiescumque inter se consentiunt indicationes, tum quae
a morbo, tum quae ab ejus deinde causa petuntur, modis
omnibus refrigerandum esse et humectandum: at si pug-
nantes fuerint, in dum febris oritur a putrida
fortiori et validiori incumbendum, altera minime neglecta,

Supersunt symptomata quae si leviora sunt nullum par-
ticulare remedium postulant vel indicant, quae cum
morbo, unde nascuntur, evanescunt: at si graviora
locum sibi eaque morbum augentia et vires prostituen-
tia proprium et contrarium opus ad remedium indicant
l. 12. meth. c. 1. cuiusmodi sunt Cephalalgia, delirium,
Vigilia, sitis, alvi pigritia, quae fuerunt, quae
potissimum pervilla fatigantur, ut capitis in delirio,
refrigerativum et humectativum indicant: et a refrigeran-
tium et humectantium materia quae duplex τῶν προσ-
πιπτόντων externa quae fiunt medium, ut sunt aër
ambiens, balneum et quaecunque nobis admovenda
refrigerandi et humectandi vi praedita. Altera τῶν
προσφερομένων cuiusmodi sunt cibus, potus, inspiratus
aër et quaecunque intro sumuntur remedia, quae omnia
actu vel potestate talia sunt atque per se et imme-
diate, vel per accidens gratia intervenientis operantur,
ut vacuationes calidae per catharsin, phlebotomiam,
sudores, vomitus: atque ista ad tria capita referun-
tur: diaetam, pharmaciam et chirurgiam, quae
speciatim in cujusque generis speciali febrium curatione decla-
rabuntur./

De febre Ephemera cap. octavum

In speciebus febrium dignotione et curatione in simplicibus ipse ordo
eundem quem docet Gal. 2. de cris. c. 6. et c. 2. l. 6.
adhibemus. Ephemeras i. diarias sunt omnium simplicissimas
quare de ipsis priusquam de reliquis statuendum
nobis est. Simplicissimas a. diarias interpretantur
nonnulli mitissimas procul a malis symptomatis

& potestam

depositam, quamq sic sumpto cum securitate signia-
alij breuissimam, ut pote cuius accessio unica, ut
plurimum uno die terminatur ex 2° de cris. c. 2° & 9° meth.
cap. 1. Alij sic dici putant, quod simplicibus indicationibus
curari sat ex c. ult. l. 9. meth. addamus nouita
dici quod consistit in eo quod in aliis corpore est spiritu
nimirum est, n. in spiritu inflammato: est e auctore 6 al.
2° de cris. c. ult. spiritus duntaxat passio sine grauium
putredine, aut partium inflammatione nisi inflam-
matur inguinibus contingat. Diur. definiri potest
Calor preter naturam in spiritibus primum cordis, deinde reliq
totius corporis accensus, quorum substantia tenuis cum
sit facile dissipabilia prompte q inflammatur,
sed leuius est incendium facile extinguitur non secus
ac ignis in palea facile concipitur, minimumque in
ea sed cito dissipatur, propter substantiae tenuitatem: cum
autem non solus spiritus, sed sanguis mixtus continetur
in vasis non potest citra sanguinis communionem incendi.
Verum ut antea premonuimus solus spiritus in hac
febre incalescit, sanguis a se grauis est, reddere etiam
partes solidas illius contagio laedito incalescunt. aliq
hae de exquisita diaria sunt intelligenda: nam alia
haec de exquisita diaria sunt intelligenda: nam alia
est non exquisita, quae producta nuncupatur, cum
sic non in solis spiritibus sed etiam in halitus & vapore
sanguinis, vel etiam in sanguine ipso non putrente nam
conceptum incendium, quae febris in 3. aut 5. aut 6. um
diem interdum propagatur sic videntur synochus
simplex quam diaria dicendetur./
Diuiduntur a febres ephemerae pro varietate cau-
sarum efficientium, quae per se vel accidentiae spiritus
inflammare

inflammare possunt, ex quibus plurima sunt procatar-
tica scilicet ephemerae, ut motus corporis violenti, vigiliae im-
modicae, solis aestus, ambientis frigor, balneum, vel
frigidum vel astringens, sicut de bal. 8. meth. c. 2. me-
minit cuiusdam juvenis, qui ex ablutione in aqua al-
bulae, quae erat aluminosa, in febrem ephemeram
inciderat. Item praeterea studia et consueta exercitatis
intermissio propter excrementorum suppressionem, alterum calido-
rum et acrium usus et omnium laudabilium ingluv-
ies, vini potus immoderatio praesertim sapphirati,
sulphurati vel piperati, inedia quoque ipsa et verum multo
magis fames et fame magis sitis ex Avic. l. 1. f.
4 tract. 1. c. 2. et 3. /
Ex hic ergo spiritus incenduntur qui benigno alito vapore
et blanda anthymiasi non refocillantur praesertim in
naturis calidioribus et sicciorbus. Item hic perci-
tiuntur dolores acerbitate, spiritus et bilis commoti per
motus animi turbulenti, ut ira, furor, excandescentia,
tristitia, timor et diuturna sollicitudo. /
Interna pauciores sunt ut suppressio excrementorum naturalium
alui vel totius corporis praesertim qui sub cute excernuntur
densitate, adstrictione et mediocri vasorum obstructione
bubones, i. glandularum in inguinibus inflam-
matio, modo a causa manifesta, ut ulcere, scabie, poten-
contingat: nam si ab internis et viscerum inflam-
matione nascantur graviores pravitatem vel pestilentem
malignitatem denuntiant. /

Signa febrium Ephemerarum cap. nonum

Signorum febris diariae alia sunt communia, alia cuius-
causae propria; utraque a medicis diligentius perquirenda quod
febrem ephemeram dignoscere quam curare difficilius est

Ex cap. c. 2. l. 1. ad Glauc.

Communia, diarijs signa, quibus a reliquis febrium
generibus discernuntur, hic observabit medicus, in primis
invasionis modum quo eam [illegible] ab aegro [illegible]
tur, cum et febres reliquas praedictis [illegible] praecedere
soleant pandiculatio, oscitatio, spontanea lassitudo,
frigus, horror, vel rigor, pro commoditate [illegible]
eas [illegible]. Diariam nihil praecedit, sed in
illa praecedente functionum [illegible] dispositio
sanum [illegible] corripit propter [illegible] aliquis
causae evidentes, a qua [illegible] horror
excitatur, agitatur [illegible], vel sufficit mordaci
effluvio [illegible] febricitare. mox ea quae in
diaria febre maxima sunt explorare, calorem, pulsum et uri-
nam: Calor enim totius corporis minime quam
naturalis suavior, mitior et magis vaporosus,
quam in caeteris febribus, qui celeri motu et
intra duas horas ad vigorem [illegible]. Pulsus
naturali celerior et crebrior, aequalis et mollis et
ordinatus, interdum parvus, alias magnus.
Calidum [illegible] pulsare partibus diastole cele-
rior quam systole ob pravam fuliginem. Urina distat
minimum a naturali, quia [illegible] altera [illegible]
refert. Itaque ab initio coctionem tum a calore, tum
contentis indicat, nisi forte subsit affectus aliquis
corporis [illegible] ea alteratur: nam a cruditate
alba est, ab iracundia rufa. tum in hoc Gal. ait quod
in febrili morbo inspiciat, cum et febris haec sit
mitissima et cum minima molestia a reliquis
Ex copia [illegible] tolerandi facilitate propter absentiam —

pravarum

pravorum symptomatum distinguitur. denique declinationem absolutam nondum considero: nam febre decedente dum discutitur per halitum insensibilem, aut madorem, aut levem sudorem citra criticam perturbationem, quorum materia vaporum spirituum fuligo est, horumque ab eius levitate incalescentium evaporatio naturalis paulo copiosior.

finita accessione disparent symptomata quae cum febre durant nascuntur, ut capitis dolor ab insolatu relictus, lassitudo ab exercitio, cruditas et dolor ventriculi a crapula et ingluvie: quod plura ad unam ἀνορεξίαν aeger perducitur, pulsu ad naturalem statum redeunte, quod nulla in febre quotidiana intermittente contingit teste c. 2 l. 1 ad Glauc. Sic igitur minime fallacibus signis diariam 1° statim die cognoscimus contra diaetitariorum opinionem, qui febrim spirituum ante 3um diem cognosci posse negabant.

Signa Causarum febris Diariae ἐνδεικτικὰ
caput decimum

Una vero causa diariam excitans proprijs cujusque notis et indicijs dignoscitur: nam quod defatigatione febricitantium cutis siccior est quam nulla alia, et haec mera ab accessionis initio ad statum usque, postea vero calido vapore vel blando sudore perfunditur, nisi calor plane immodicus sudorem exhauserit: tunc enim cutis sicca persistebat cum pulsu parvo, et crebro, addit Avic. lassitudinem artuum, doloremque articulorum, urinam subrufam, interdumque tussim siccam ob vapores acres vel siccam pulmonum intemperiem ex nimio labore contractam. Alia lassitudinis argumenta lege apud Aetium c. 2° Sectione 1a

ab

Ab insolat. cutis squallida, calorq. primo manuum occursu
acrior, sed qui deinde remittescit, caput dolet et gravari
videtur, coruscant oculi, quorum et frontis et tymporum
venae distenduntur. Sitis est modica, quae si post liquati
hum. catarrhum vel coryzam movent, denique quotidianum
corpus interno calidum est a frigoris aut astringentis
qualitatis occursu, febres diaria et astricta cute nascuntur:
Ex ipso tactu Medici perspicaci dignoscuntur: cutis
est durior et compactior siquidem quod astrictum est durum
et compactum est, quod laxum molle, Calorq. primo occursu
mitis diuturno acrior sentitur, reservata et manente
privata cutis spiramentia, unde retenta fuligo liberius
effluit, corporis moles intumescit, cum estus non concidit
ob impeditam halituosae substantiae transpirationem, pulsus
interdum durus, Urina minus rufa, oculi quodammodo
prominent et collacrymantur moti per compressionem
a compressione cerebri catarrho. Ab ingluvie vel
ebrietate cutis mollior est, vaporosa, pulsus plenus
et velox. febris est vehementior, facies rubore suffusa,
oculi scintillantes, ructus nidorulenti, ventriculi
distentio, Nausea, corpus denique gravatum et inquie-
tum. Ab inedia, fame, siti, pulsus est debilis et par-
vus aliquando durus propter siccitatem arteriae ab
aliti defectu, urina coloratior, καρδιωγμός et oris
amaror. A Vigiliis vultus sine colore, oculi cavi
facies est subtumida, oculorum motus difficilis et
velut ligati, palpebrae vix attolluntur sudore vero
et seroso, qui e syncipite defluit tenuis [illegible], puls.
crebrior et parvus ab spirituum suppressione, caput do-
lore tentatur et corpus [illegible] velut mole oppressum
gravatur. A Bubone pulsus magnus celer-
frequens, quae necessitas urget, calor plurimus sed

mitis

nitia et vaporosus nihil habens acrimoniae, cum solus
calor subortus non est fumus aut fuligo ad cor commit-
tens caloris abundantiam sequitur faciei rubor atque
tumor, Urina albicat bile rapta ad partes, vel rubore ob-
scuratam, in declinatione tingitur et humidus ex profundo
vapor in corporis superficiem assurgit. /

Restant animi pathemata, quae si ad hoc superveniant ex
pulsu dignoscuntur: nam irae pulsus vibratus, altus,
magnus, celer, frequens.

Et tristitiae, parvus, languidus, rarus.

Timoris repentini, celer, concitatus inaequalis et inordinatus.
Inveterati vero timoris tristitiae similis est: at timor
hi compositi cessarunt et citata febre ostenduntur, non amplius
ex pulsu cuius signa quaerenda sunt, sed sive aegro q.
abeat a domum familiaribus: [illegible] vero ex
caloris et urinae diversitate atque ab oculorum et corpo-
ris habitudine: ex ira itaque et febre calor uberior et
nitior toto diffusus corpore sentitur, faciei rubor, ocu-
li scintillant, urinae magis rubescunt, cum n. per iram
febris vi in corde sanguis et spiritus copiosus inde ceu
per vehiculum caloris in corporis superficiem maxime
in oculos effertur per venas, arterias, nervos, unde
intumescunt et implentur, unde notavit Avic. c. 15
fen. 1a tract. 1o l. 4. in timore faciem non aliter quam
in dormientibus et interdum ex ira acerbiore contur-
bari [illegible] propter inordinatum motum spirituum et hu-
morum ex molestia et cura sive cogitatione assidua,
calor q. percipitur ob mala de febricitans primariam, sed
acrior propter spirituum consumptionem, unde corpus aridius
effectum est, hinc cutis siccitas, corporis macies insita

vultus

vultus decoloratio, oculorum cavitas, acuior urina, quae symptomata in molestiae quam in sollicitiae majora sunt, quae pro majoribus calor spiritus intro ad calorem fontem revocantur, ubi propter loci caliditatem facile accenduntur atque digeruntur et dissipantur: in lucubrationibus vero et cogitationibus ad caput feruntur, in quo propter caloris inopiam minus quam in eadem inflammantur minusque absumuntur./

Curatio febris Diariae cap. undecimum

Ut cognoscendarum dignotio difficilis, sic curatio tanto facilior est, quo febris ipsa levior est et priusquam praedictis fuerit toto genere salutaris est c. 2. l. 1. ad Glauc. quod facilis sit spirituum a sua natura egressus, atque ad eam regressus, quin et ipsa saepe nullis remedijs adhibitis dispareat, non est tamen negligenda curatio, ne vel in plures protrahatur dies, vel in graviores transmutetur, idque tum propter neglectum causarum fovendarum et conditionum, vel obstructionis τῶν πόρων λαχὺν, tum propter intempestivè immoderatam refrigerandum, aegrorum intemperantia, Medici inscitia, vel assidentium errore et obsequio nimio, tum denique propter longiorem rem quam unius diei mediam./

Hujus igitur sic instituenda curatio est 10 meth. 5. febres diariae vel sunt simplices remotis causis unde natae sunt, vel cum in febribus compositae, illae cum in solo spirituum ardore consistant citra aliarum vitium solis sunt alterantibus, tum per ea, quae humectant et refrigerant, tum per ἀραιώτικα, quae cutem laxant et

vapores

vapores fuliginosos digestum sequ caloris difflatum iu-
vando quae accenti refugiebant: at febres q. vigentes, aegro
ab omni cibo, nisi praecesserit media, mota, stupitu plu-
rimum spiritus concitatos magis quae agitantibus avertendu-
dus est. Declinante vero cibus εὐχυμοῦς & εὐπέπτους
reficiendus, ut cremore hordei, juscula refrigerantibus,
elixis carnibus vitulinis aut gallinaceis, piscibus
saxatilibus, pane in aqua vel coeto vel madefacto, -
prunis, pomisque decoctis, ut non nimis passis dulcib.
vel acidulis, potus aqua sola, decoctum hordei, graminis
vel ptisana, vel vinum tenue, aspectu, tenui
viribus aquosum quod ὀλιγόφορον dicitur, multa aqua
dilutum, id est cito spiritus absumptos reparat, acres
vapores discutit, vires revocat, corticem jungit urinas
sudores movet l. 8o meth. c. 3. quod si in vigore febris,
sitis aegrum discruciet, levitur syrupo acetoso, limo-
num aqua decuplo permistis, ad victum vestium
refribatur balneum aquae dulcis, quod Gal. cibus
diariis jam inclinantibus, quidem et febricitantibus
etiam utiliter imperat, sed qua febris in consuetudinem
abiit, eius loco si astricta fuerit alvus clystere
emoll. vel medto ἐκκοπρωτικῷ, ut cassia, vel
elect. lenit. leniter subducitur ut est vacuatio ple-
nior tentanda est nisi aliquod vitium internum putre-
dinem nutriat./
Caeterum ut variae sunt causae diariarum febrium ita
singulis quaedam aptantur peculiaria remedia, si vel
ad has, vel cum defectione, varia tum in corporibus,
sympta. effectusque aliquos eadem fovent causae ob
tinentes, ut cutis adstrictum cruditate, vel obstruc-
tionem excitavit: nam qui solis ardor febrem intulit
capiti

capite dolente frons et sinciput oxyrrhodino vel hydrelaeo
in fonte vel puteo refrigerato irrigandum ut in Menan
dro senis Val. Gal. de caus. cathartic. contra qui ex ri
gore cutis densante febricitat blandior Actuarius, blan
da frictio et unctio, et oleo calasdico, aut eo vel cum
amygdalino. Vigiliarum damnum lavacro balneo vel lotio
pedum et brachiorum, [illegible] somno, cibo et aq. remissa
resarcitur./
Febris ab inedia victu εὐχύμῳ et refrigerante etiam
contra declinatis adhibito profligatur; praesidio πικρό
χολοις, quorum bilis ciborum suavitate ~~[illegible]~~ mitescit
contra cruditas et ingluvies, inedia, somno, quiete, dein
de stomachum corroborantibus sumptis et ad inedia cor
rigitur si qua subsit corruptio vomitu vel purgatione
abigitur: at dissipata nimium labore substantia, quiete
et victu uberiore coctuque facili instaurabitur: lassi
tudo a ipsa frictio molli et unctio atque balneo tepidi
demulcebitur: sive corporis partes relaxant et quae
meatibus haerent discutiunt. Irae, sanitati, tranquilli
tas animi et jucunditas affundenda bilisque furor humecti
bus et refrigerantibus reprimendus: maestitia vino
tenui, musica et jucundo colloquio depellitur./
In expedienda a bubone, balneis et vini usu abstin
endum, donec cessavit phlegmone, ne fusius aut com
motis humoribus morbus augeatur, sed prius ulceri
aut dolori, unde manat, consulendum. Atque obti
nentibus libera phlebotomia, si corpus sit plethoricum
purgatio. si calor summus cum apozematis aperientib.
et fomentis mollientibus. quod si suppressa sperata
[illegible] consueta purgatio procuranda./

De Synocho imputri caput duodecimum

cum

Cum ab inflammatione febris sanguinea ob causam magnitudinem vel spleticum incendium concipit, vel est putrinas citur febris συνοχος i. continua dicta medicis hal[illegible] tris continentibus, intelligitur Gal. 9. meth. et com. ad part. 2. l. 3. l. 1. epid. quando licet parvum graeco sua febres nuncupant in quibus omnia accessio ab initio ad finem in multos dies persistebat sine ulla insigni ad exitum usque mutatione: earum autem duae sunt species: quarum nimirum manifesta putredinis natura est sibi et quibus potius alias nullas sunt cum sine adaucta quinam in inflammato, non putrescente, quae ad diariarum genus pertinent efferuntur. quae duae cum ipsius sunt eodem omnem accessitum et putredinis ab[illegible] l. 9. meth. c. 2. et l. 4. c. 6. sed 3ium eodem non est in 4. vel 5um usque diem productio utriusque.

Rursus tam putrida, quam imputrida synochi tres sunt diff. 1a ἐπακμαστική i. increscens dr, omnis pestilentia cum sic plus materiae accenditur, quam per halitum dissipatur.

2a παρακμαστική i. decrescens omnium tristissima cum minima materia accenditur, quam transpiratur.

3a ὁμότονος i. aequalis et eodem tenore progrediens quae quantum dissolvitur et transpirat tam continentes accenditur.

Synochae ergo seu continuae synochi causa sanguinea est in venis majoribus, inter alas seu inguina et precordiis existentibus efferuntur propter easdem causas a quibus diariam epecitavi diximus sed redundantiores maxime vero ob perspiratam impeditam: impeditur a perspiratione tum a venarum obstructione, tum a cutis astrictione, obstructionem facit plethora i. sanguinis s. 4or humorum aequabilis redundantia et quaecumque sunt ejus

Effectrices

efficientes vel adjuvantes causae partim insitae ut natura calida et florida aetas, partim adventitiae, ut aer temperatus, victus εὔχυμος et opulentus, vita otiosa somnolenta et cruorum excretio. itemque consuetae cujusdam evacuationis ut per haemorrhoidas, vel narium vel naris suppressio. ex quibus colligimus synochum in gracili et frigido corpore non excitari, neque in iis qui sunt raro habitu, sed in bono habitu et temperatis intemperanter viventibus, et denso corporis habitu praeditis. ex c. 3. l. 9. meth. med. /

Sanguinea a synocho dignoscitur ut canit ex Galen. jucunda caliditate apud Gal. l. citato calore multo sed non mordaci, pulsus magnitudine, celeritate frequentia, vehementia et aequalitate. urinae colore et consistentia ad naturales accedentibus, plenitudine, sudore, facieque oculorum rubore, arteriarum temporalium manifesta et importuna pulsatione, artuum lassitudine, totiusque corporis jactatione et aestu intolerabili, unde aegrotantis gravius contingit vigilia: aliis in somnum vertitur sum propensio propter plurimos sanguinis vapores in cerebrum sublatos, quibus etiam addo spirandi difficultatem. unde quibusdam febris haec asthmatica propter copiam sanguinis in ventriculis cordis et arteria aorta effervescentis, unde diaphragma premitur. cordisque tarditate et difficultate. /

Jam vero max(im)a convenientium febrem remedia duo ex Gal. assertore 9. meth. c. 5. phlebotomiam et frigidae potionem sumpta indicans tum a febre, tum ab ejus causa. phlebotomiam sola vena sectione minuitur, aqua vero frigida potus sanguinem alterat adeo ut corporis habitum refrigerat ardore febrili conflagrantem aliquando tamen phlebotomia statim ab initio celebranda —

necessitate

necessitas, ut si perturbationibus in summum vitae discrimen
aeger vocetur nisi sanguinis robur vitium vel larga hae
morrhagia, vel copiosus sudor a fonte periculi liberet;
nam periclitatur a suffocatione a syncope et vasorum
ruptione, deinde a sanguinis in thoracem, pulmonem, cere
brum aliasque partes affluxu, unde gravissimi et acu
tissimi morbi. Ergo aperienda cubiti vena basilica sanguis,
ubi validae sunt vires et usque ad consilio detrahendus
donec animi deliquium sequatur. Sic et in contrarium statum
agitur corpus celerrime per animi defectum refrigeratum,
quo nihil aegris utilius et jucundius excogitavi. Porro
deinde succedit alvi dejectio, vel biliae vomitio, quam
statim excipit sudor, madorque toto corpore manans atque
haec omnia febrem protinus extinguunt et quasi jugulant. Ad
sanguinis missionem duabus horis elapsis aeger solo
ptisana curatur, deinde quieti traditur. Caeterum
satius et tutius esse ut minus sanguinis [illegible] corpora uti
cacochymica [illegible] vacuandum putavi per quam plethorica postu
lat, viribusque toleratur per modica intervalla detrahendo,
quam sic potest [illegible] ad lipothymiam usque vacua
re; quidam enim in ipsis medici manibus periere qui
[illegible] praesidii revocari potuerunt: alii mor
bis longis et insanabilibus in reliquam vitam correp
ti sunt. [illegible] c. 10. [illegible] Vacuati
immodica viribus, dummodo cautius quaedam in san
guinis missione adhibenda sunt: nam si adsit ciborum in
ventriculo cruditas, eorum coctio expectanda. Si alvus
astricta sit mollienda clystere subducenda, nisi magna
virium oppressio urgeat a phlebotomia citius [illegible]
ordiri, quod si tempus inter vacuationes aliquas [illegible]
[illegible] menstrua vel haemorrhoidalis tantum

ita

de eo quod superfluum est relinquitur, quum pro eum re-
vacuandum effluxurum conjicitur: ac si venosos fluxos
corporum naturaliter potius committatur, solubiore &
liberaliter servantur, sin minus ex servida suppositia.
denique si bonum suppressio addita post sanguinem e
cubito detractum, secta in malleolo vena [illegible]

Quare ego, cum sit morbus a plenitudine, non-
[illegible] uria, sed in [illegible] blanda, quae primum corpora
[illegible] expurget, praesertim cum inflammatus san-
guis tenuiore sui portio facile biliscat: commendanda
ergo cassia medulla, diaph. [illegible], elect. lenit. cath. s.
[illegible] boli ad ℥i aut ℥ß in liquore commodo dissol-
uta addito interdum syrup. ros. pallid. Viol. vel de-
cis. compositum cum [illegible] V. e.

℞ Cath. dupl. ℥ syr. Viol. ana ℥i diluantur ptisana
vel aqua hordei f. potio. Vel.

℞ fol. senae orient. mund. ℥iij agar. ℥i [illegible]
[illegible] bulliant in d^to rad. bram. acetos. [illegible] totius sol
lact. ℥ flor. cord. [illegible] in colatura dissolve elect.
lenit. ℥ß syr. ros. pallid. ℥i f. potio sumenda mane
ne hora ante jusculum dicabis./

Sublata plenitudine bal. aqua frigida potum largum ma-
[illegible] si per aquam liceat, atque febre vigente.
Signis coctionis apparentibus, tum de aqua [illegible]
bilibus extinguit, partes & interdum solidas refrigerando
ita corroborat ut nihil amplius ad aliquam aptam [illegible]
ad se trahant inutilem, tum pro alimentum, tum pro re-
centibus valetudine [illegible]./

Caeterum in huius exhibitione prudentem Medicum
esse oportet & providere quum ex ea nocumentum

accidere

a accedere puri: id est si exiguum erit vel etiam nullum audacter
offerenda est praesertim si aegro est assuetudo nam si
malignum timetur aliquod incommodum ab aceto
abstinendum et alija auxilija, quibus febrilis ar-
dor restringi poterit, potendum: Hac a sumend potius vel imme
modici frigida potus Incommoda evasse quae
obstructionem vel putredinem vel phlegmonem sternum
affectum curantes non modo attenuari digeri pro-
hibet, sed etiam infringit magis partes naa vel
morbo imbecillas, membranas potissimum laedit plu
rimum, denique calorem nativum debilem extinguit,
quare rectius est eius loco inspirare ptisanam
vel decoctum hordei, gram. acetos. prunor. sebest.
in quo dissolui potest syr. viol. nimphe. de cichorio spl.
et ad arcendam putredinem acetosae, de limonib
et granat. oxysacc. v. g.
℞ syr. viol. et de limon. an. ℥ij misce in Iuli cum
aqua eius gram. vel si mavis dissolue lb j aq.
end. et acetos. f. Iulepa in iij Magnas vel 4or
doses, quibus utatur inter pastus, Non tamen internis
praesidijs sed etiam externis febrilis calor expugnand
ac lumbi q. s. regio renum cum ardoris sit et dolo
ris sensu facile colliquetur propter sanguinis fer
vorem in magnis vasis circum ipsos excurrenti-
norum in magnis vasis circum ipsos excurrenti-
bus Cerato bal. refrig. Ung.to ros. Mes. adiecta
nonnunquam Ung.ti pop. portiuncula, vel oxyrs.
sum illinendi, linteum duplicatum oxycrato-
immersum, leniterque expressum ijsdem imponendum.
cordi atque hepati tempore caloris focis epithemata re-
frigerantia sunt admovenda, fronti, temporibus et
collo

collo utilia erunt litus ex oleis refrigerantibus cum
aceti ʒ. vel 6a parte diligenter permixtis. Ceratum
ex ungtum pro affectibus renum ex Galeno./

℞ Cerati Santal. ℥ij. Ungti ros. ℥iβ olei myrt. ℥iij
cum pauca cera f. in modum ungti vel cerati, quo
inungatur frigide aestate, tepide hyeme./

Epithema in affectibus cordis refrigerando ob ejus ma
lam putredinem cordis, aliorum calorem mitiganda

℞ Aq. Viol. ros. acet. ana ℔β aq. nymph. ex boru
ana ℥j. pulveris ros. rub. ʒiij pulv. diamarg. frig.
ʒj. aceti, vini albi ~~ana~~ ana ℥j. croci ℈j. misce ex
cum panno bombacino intingantur et epith. cordi ap
plicetur mane et sero./

Epithema pro hepate refrig. ex obstructionibus aperiens

℞ End. cich. et acetos. ana ℥iij aq. nymph. ℥j
semin. End. ex portul. ana ʒij Santal. ʒiβ spic. nard.
℈j misce, epithematis mane et sero longe a cibo
admovenda./

Quod si cutis densitas a frigore vel astringente
aliquo nata febrem intulerit per suffocationem perspir
ationis maxime removenda erit praesidiis calefacientibus ex aper
ientibus, in lecto frictione, perfusione et unctione plurima
ex hydrelaeo, aqua dulcis et tepentis aqua balneo
hysopi calamintha apparentibus, vel ʒ vel qo die
quibus remediis post utilia adhibitis febris mu
lto commodius sanatur, eductio aeris efflationem prius
prohibiti, quam peracta refrigerantia linimenta,
ungta, epithta, a quibus febris rursus contracta
cutis facile renovaretur./

Calorem

Ceterum ut morbus undique causa sui depulsisque contrarijs
remedijs primo oppositis indicans, sic vires sui con-
servatum idoneo victu notitiam insinuant. Sit igitur tenuis
victus, refrigerans et humectans tenuis quo in vires
morbi acuti vehementiam digestae sustineant, nec
sanguinem morbi causam adaugeat: ut enim impura, sic
plethorica corpora, quo magis nutrit, eo magis
laedit: refrigerans autem sit et humectans ut sit morbum
oppugnet. Talis autem instituetur ex cremore hordei
ex decocto pulli carnisque vituli multa opal. lact. port.
scariol. vulgari borrag. et similibus alterato. potus
sit aqua hordei, tisan. vel hydrosacch. aut.
℞ Aq. purissimae lb iiij succi limon. vel granat.
et aceti albi ana ℥ij sacch. ℥ij bulliant leniter,
deinde transmittantur per manicam pro potu ordi-
nario.
Signis coctionis apparentibus aqua frigida com-
miscenda, morbo declinante vinum tenue et oligophoron
concedi potest, quo sudores et urinae promoveantur
paulatimque ad victum pleniorem aeger erit redu-
cendus.

De febre Hectica caput 13um.

Hecticae febris curationem diariae subiungemus,
tum quia haec in illam facilis est mutatio et transi-
tus quia humor in illam facilis a spiritu influentes in fixum,
tum caloris febrilis a spiritu influente in fixum,
subjecto, praesertim in natura calidis et siccis ex
dicto motu. tum quia multa sunt communia: nam et ijsdem
causis procatarcticis excitantur ex 1º feb. c. 4º
et eadem non sine aqua foveantur, cum utraque
facta sit non amplius fiat dicto motu. c. ultimo.

utrumq: vincat, curatur et alterutra indicatio probatur,
Itaq: cum Gal. 8° meth. diariarum curatio[n]em exposuisset
9° de Synocha, 10° de Hectica, 11° de febribus pu-
tridis disseruit. Ergo febris Hectica sibi nomen hoc
proprie per rationem subiecti occupat de Hectiis solum
et solidas partes corporis, partim ratione sui materia, quae
cum altius iam fixa radicibus firma continuatur q[ue]
sit atque a subito depelli summoverique sit, quod ha-
bitus proprium est apud Arabes in categoria qualitatis.
definitur a Calor praeter naturam in cordis substantia
primum haerens et infixus, reliquarum simul partium etiam
substantiam depascens. Cuius progeniei ratione dua duplex
a Gal. statuitur 1° de febribus c. 8°.
Primaria est una quae statim ab initio invadit
ex causa aliqua externa, vel concretis calefacientibus et
desiccantibus iuncta, ut longiore inedia, maerore, ira,
vigiliis, longo itinere et lassitudine nimia per solis
fervorem contracta, praesertim si ad eam efficientes
accedat dispositio suscipientis, qualis conspicitur in biliosis
et gracilibus aliisque [illegible], cura vigiliis et la-
bore irrequieto desiccatis attenuatisque, potissimum
fervido caeli statu ex 10 meth. c. 6.
Altera derivata est succedanea quae febribus
continuis et putridis succedit, tam primis ardentib[us]
productis, quam male curatis, nativam cordis hu-
miditatem absumentibus, quam symptomatica viscerum
inflammationes comitantibus, praesertim hepatis,
ventriculi, cordis et pulmonum, diaphragmatis,
renum, vesicae, hepatica, lienis, mesenterii, ieiuni,
coli: nec tam acutis sed et diuturnis febribus
succedit cum illa abscessuum purulentorum occa-
sione nascuntur, ut obstructionum in visceribus

putridarum

putredinum vel ulceria aut corruptela partis alicujus
ut pulmonis in phthisi. Denique magnae quaslibet
evacuationes hectica, nonnunquam incipiunt per hanc enim
partes omnes consumpto alio igni genio defraudatae et
pabuli consumendi inopia calore acriori reddito
in calidam et siccam intemperiem facile deducuntur.
Hic multi in dubium revocant, an statim ab initio
febris hectica producatur, quod Gal. l. 2° de cris.
c. ult. nullam hecticam in exordiis fieri affir-
mat, sed in progressu ipsius, cujus ratio haec est
quod partes solidae non redduntur prius incalescere, ut
non affectione alia febres per dies ad calorem sus-
cipiendum aptioribus. Verum idem Gal. propter
raritatem substantiae asserit: et c., ut idem ait 3°
de praesag. ex puls. c. 7° rarissima, quae in statim
dein nascitur qualem non semel se vidisse testatur.
Namque etiam tenuia spiritus et deinde subinde facilius
quam solida inflammantur, non est in necesse ut
hecticam semper antecedat, vel diaria, vel putrida,
tum propter extremam vehementiam: tum propter corpo-
ris dispositionem: sic putrida saepe invadit in non a ...
aut ... corporis, sic fulmen intacto corio, vel
lana animum liquat, legitur Christoph. com. ad c. 2.
l. 1. de diff. febrium quocunque modo contingat in
siccum alibilem spatii manibus consumptum, deinde
de carnosam cujusque partis solidae substantiam,
postremo solidam ipsam una cum suo primigenio hu-
more consumit, a quo effecta hectica tres gradus con-
pascitur, a quo affecta tres ejus dicas s. gradus con-
stituuntur in° meth. c. ult. licet l. febr. c. 9. paulo
aliter exponantur omnes ad aridam suam nihil sumo
primigenii affectibus resolvuntur, quique vel affi-
ciuntur in natura consumitur, unde hectica-

hectica

Febris dicta cognitu difficilis, curatu facilis. Vel ali-
qua ex parte, nec dum omnis exhausta est, unde hectica
media nascitur, vel denique plane consumpta est
unde hectica marasmodes, quae in nullis latere potest
sed nunquam curandum suscipitur, propter exhaustum
humorem radicalem et substantificum, quod amplius reparari
non potest ex 7. meth. c. 6.

Caeterum μαρασμώδης πυρετός id est tabifica febris
non est idem affectus cum marasmo s. marcore;
hic enim si febre fuerit solus fit siccitatis expers,
Unde definitur Corruptio inchoata solum non ab-
soluta viventis corporis propter siccitatem servata
ta ad tempus caloris et frigoris mediocritate. Si
compositus vel est frigidus et siccus, ut in decrepitis
et senio confectis, vel calidus siccus, ut in febre
μαρασμώδει qui μαρασμός περιφρύξης id est mar-
cor retorridus vocatur, quod si ob virium imbecilli-
tatem frequentes lipothymiae marasmo adjungan-
tur συγκοπώδης nuncupatur: Caeterum ad hecticam
referuntur tres quasi gradus inter se differentes
non varietate subiecti quod unum idemque est in omni
hectica, solidae scil. corporis partes: nec caloris in-
tensione, cum sit aequalis in primis, sed ejusdem fixi-
one et impressione, quae levior est in 1° gradu, in
2° major, in 3° max. denique inter omnes febres hecti-
ca sola expertes, intra omnes tertiana implexa est, in
in cacosymia, aliqui haec non facile ob permistionem
non apprehenditur ex 4° de febr. c. 9.

Signa febris Hecticae caput 14um

Ex signis, quibus febris hectica dignoscitur,

quaedam

quaedam sunt omnibus eiusdem gradibus communia, quae petuntur
1° a calore, qui tametsi ad 1um manus occursum mi-
tius sentiatur, mox tamen acris et mordax et squalidus
percipitur ob inflammatas multas densitatem et sic-
citatem, ideoque paucitas exhalationis inopia, assiduus
ob subiecti constantiam aequalis nec aegro molestus
propter intemperiem factam, unde plerumque aegri se fe-
bricitare negant, quia morbum non sentiunt, nisi
privatione, dum solitas actiones obire nequeunt,
ab externa tamen causa concitus et excitatur ubi partes
cum partes solidas cibi madore perfunduntur. Sic
aqua profusione calidum fervere videmus, praesertim
ubi in volis manuum et in plantis pedum, quo
vasa desinunt, percipitur. Maximum vero febris he-
cticae signum ait Gal. 1° feb. c. 9. quoties arteriae
calidiores sentiuntur quam partes circumpositae
praesertim a balneo: nam accenso corde et quamquam
arteriae et continuae partes magis quam reliquae
ac incalescunt, per putridas febres calor pluri-
mus cum vapore quoquoversum offunditur, quia
per hecticas in solidis partibus figitur et consistit,
ob vaporum inopiam. 2° ex pulsu qui parvus est
et languidus ab imbecillitate facultatis, durus
a siccitate arteriae sed frequens ob necessita-
tem refrigerandi cordis. 3° ab urina, cui si pin-
guedo araneorum telae similis supernatat tabidis
consumptionis signa ex prog. 35. l. 2. quam hecticae
firma notitia ex urina comparari nequit
ex Gal. l. 3. de praesag. ex puls. in qua subtilior
portio colliquatur, vaporis vice digeritur uri-

nis.

morb. c. ult. itaq si veterana fuerit morbus absitq à corpore cacochymia, et color per consensum alia est iac-norum, si radices oculorum pinguia et oleosa quodammodo conspiciuntur, faciesque corrumpitur. Alia

Alia praeterea sunt hecticae marasmodis peculiaria sub qua versus corpora obtinet aliud nihil quam siccitatibus et consumptionibus prae se fert, nam oculi sunt supramodum cavi et squalidi in quibus sunt [illegible] des i. sordes quaedam aridae visuntur quales in a intuum qui post solem et pulverem iter non sine sudore faciunt palpebrae conniventes et dormientium modo nictantes non per propensionem somnum, sed per vigilandi impotentia, motricum imbecillitas, et organi siccioris contumacia, nasus acuitur, tempora cavantur, cutis potissimum in fronte dura et densa redditur non ut senibus rugosa, color floridus deperditur propter utriusque caloris nativi inopiam, hypochondria versus thoracem contrahuntur, ventriculus deprimuntur, ut in eo ne intestinum ne viscera ullum subesse videatur, denique totum corpus sic contabuit ut sola cutis ossibus obducta videtur ex 2. fol. c. 9. quod si accidat pilorum defluvium, pedum inflatio, unguium aduncatio et alvi fluor, mors in propinquo est.

Quod si hectica febri putrida juncta sit, eiusque propter symptomatum confusionem dignoscitur, indicabitur hoc ex inaequali caloris [illegible] exacerbationes putridae propria, quae sunt aegro sensibilia sic exacerbationes inaequali succedente et persistente hectica peculiari; non vero talis implexus cognitionem tantum sed et curationem difficiliorem reddit, immo vitium mortiferum pugnantibus inter se indicationibus

cum

cum virium imbecillitate, praesertim si phlegmone pa-
rva aliquantulo observatur ex l. 10. meth. c. 5.

Curatio febris Hecticae caput decimum 5um

Est igitur imprimis observandum sitne simplex he-
ctica vel cum altero affectu composita, qui qualis-
cunque sit 1o expugnandus, alioqui frustra curatio
hecticae suscipietur. Ergo si putrida febris adjuncta
est majora postulat remedia purgantia et sanguinis
nis detractionem, quibus hectica simplex vitaretur,
cum nec plenitudinis nec cacochymiae adjunctionem
hab. porro putridarum methodum et hecticarum
simplicem tradimus. nunc de hectica, quae sitne
sanabilis nec ne tum ex morbi gravitate, tum ex ae-
gri natura et viribus praenoscimus: nam quae 3um
attingit gradum omnino est sine curatione, quod partes
solidas simul exsiccat. Nemo non sine febri senium
dicit c. 59 aut part. quae cum ab incipit vix cog-
noscitur, sed cognita facile curatur, quae media
ut ad hanc, vel ad illam accedit magis, sic curatu
facilior vel difficilior est. natura bene habita diu-
tius calori alieno resistit, remediorumque qualitates perfert
facile, cuiusque substantia citius restaurari et inflam-
mari potest; male se habita contrario se habet modo. Quia
igitur salutis spem non adimit, duobus indiget praesi-
diorum generibus alterantibus et analepticis. illa
caloris et siccitatis speciem contrariis qualitatibus
a morbo indicatis corrigere debent: haec vero substantiam
virium et spirituum adjectione reparare, utrique scopo
partim diaeta, partim pharmacia consulitur./
Ad diaetam quod attinet frigidus et humidus aër
inspiratus pulmonum cordisque fibrorum quod ictinē

ipsiu

tpus, si pruina p[er] proflatus eligatur, ut fluviatilia ae-
state potissimum, in his qua frigore densata cutis calidu[m]
effluvium cohibeat, sola inspirat non et transpiratio
percipienda, solo vultu detecto, reliquo corpore bene
tecto, q[uae] l. 10 meth. c. 8. Calidus eundem aper-
ta ad Septentrionem fenestra, solo refrigerantibus
stirpibus, ut lact. port. nymph. capreol. ortibus
instrato, effusa quoq[ue] in ipsum aqua frigida cum pauco
aceto mista, denique abacta omni turba, somnus quidem
studiosius, ne longior vigilantium calorem augeat, bre-
vior siccitatem. Motus om[n]is corporis et a[nim]i vitandus,
quaesitis artibus, quod cum hilaritate profundius
ut a[ere] pulmoni et cordi in [illegible] prodest, sic cibus po-
tus ventriculo p[er] reliquis partibus nutritiis: a cib
q[uae] Hebr[aei] et Euxyros et Euplaulos dicant, alterum refri-
gerans p[er] sumptaria, sed in morbi initio dum adhuc coctrix
valida est, solidior et verbo, ut plurimum p[ro]ductum alat
p[er] lenta seu viscida substantia participes ut tenacius adh-
aereat, qualis comparabitur ex carn. vitul. agn.
capreol. porcell. gallinarum omni s. assis s.
potius elixis (magis enim sumpta ac facilius
coquuntur) cum refrigerantibus herbis et fructi-
bus cucurbitae, melon. et cucum. domestici, ex
horum juscula parabuntur hordeata et panat-
tella quae est ex solo pane et aqua cum pauco bu-
tyro vel [illegible], piscibus saxatilibus non frixis
sed cum lenibus tortis, melius aqua simpl[ici] elixa-
tis praecipiendis, anguilla, ranis, coclearis, testu-
dinibus nemoralibus p[er] cancris fluviatilibus rite
praeparatis, adsunt ova sorbilia, caseo recenti
salito composito, fructibus aestivis, ut cerasis,

pomis

pomis, prunis acidis non acetarijs ex lact. modice cocta
et uvis chorinis. cum aceto pauco et saccharo: prandium
cibus in febr. pulticula fieri ex farina tritici vel
hordei cum lacte, vitellis ovorum, vel oryza, ex pomis
alijs, saccharo et lacte caprino vel coctis. abstinendum
a. a salsis cibis acribus, et pinguibus, quae facile
inflammantur. Condimenta fieri possunt ex succo
granat. acidodulcium, oxalide agresti vel mal. aur.
cum pauco saccharo. Potus erit affusa aq. pura,
infusa aq. cocta cum hordeo mund. vel glycyrr. vel
rad. bugl. Nam imbecillioribus vinum ὀλιγόφορον
dilutissimum conceditur, quod magis nutriat et
humectet celeriusque distribuatur quam aq. Spig. ex
Gal. com. ad part. 22. S. 1. l. de victu in acutis cum
morbi magnitudine vires partium nativum expolium-
tur solidiora ciborum loco juscula consumpta, ex pro-
sta jura, glaciata, hordeata liquidissima et distillata
instaurativa offeruntur, quae in solidis facilius
distribuuntur, attrahuntur, coquuntur, hi pro
habitum citius dissipantur et in auras abeunt ex
aph. 15° l. 2. Aqua ex anguillis extrahitur hectica
marasmodi utilissima propter lentorem frigiditatem
et humiditatem cum carnium substantia plerumque sit insa-
lubria, ex aq. fluviali anguillae deligantur, quae
sua cute spoliatae et per medium dissectae aqua ros.
solita lavantur, inde deinde frustulatim incisae bal
lineae vinea aut alterius expectorata vedetur refe
ciatur coquantur via in suff. qu. aq. cum hordeo-
mundat. ac postremo distillentur cum juscul. quod
et ita distillatum erit saluberrimum istaec aqua ad
℥ ij vel iij cum saccharo exhibeatur cuius ex flo

ex

ex testudinibus, cancris fluviatilibus, cochleis
et limacibus montanis cum herbis refrigeran-
tibus et humectantibus elixatis atque post coctionem
additis conservis et pulveribus cardiacis necnon
auri vel argenti foliis aqua febri marasmodi
probabiliter distillari et paravi primum.
Omnium vero commendatissimum alimentum est lac siqui-
dem humectat plurimum moderateque refrigerat,
cuius probatio primum ex animalis specie, deinde ex cuiusque animalis
natura, aetate et victu, tum ex propria lactis substantia su-
mitur. Ex specie sanum et muliebre omnium maxime aptissimum
praestantius si ex papillis ipsis ab aegro sugatur: deinde
asininum omnium humidissimum et tenuissimum unde
alvum magis subducit et in partes alendas facile distribu-
itur. 3o bonitatis ordine caprillum statuitur, quod
sit inter praedicta medium substantia et spiritu, bubulum et
ovillum magis alit sed quia crassior est facile quidem in
caseum acquiescit coquitur et tardius distribuitur, praete-
rea asininum et caprillum magis detergunt, ovillum
et bubulum astringunt magis ex natura et victu pro-
batur si mulier ab anno 17. ad 30 eligatur specta-
ta et probae vitae victus ratione, 2o vel 3o a partu
mense, asina vel capra quanto junior sit melior judi-
catur quumque herbis frigidis et humidis nec non
hordeo, avena et foliis quercus sit enutrita. Ex
propria substantia lac habet colorem album et splendi-
dum, odorem gratum, saporem dulcem et consistentiam
mediocrem, adeo ut in unguem vel vitrum instilla-
tum nec haereat nimis, nec citius effluat: offe-
rendum autem recens mulctum, calidumque, vacuo ab
aliis cibis ventriculo solum semel sive saepius in

die

dit assumatur minore [illegible] medicina, ut ad ℥iij. dein
de majore paulatim aucta dosi ad ℔ß 2 modo in
ventre non corrumpatur, quod intelligitur [illegible] aci
do vel nidorulento, vel [illegible] torminibus et pulsu
languidiore et inaequali, quibus occurrendum die
mellis aut salis aut potius sacchari ros. adject
ione; vel etiam in ructu nidoroso aliquid aquae cum [illegible]
incoquendum [illegible], aliis absque [illegible] usu [illegible]
max.e si sint [illegible] hypochondria, febris acutior [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] 64 l. 5. et 7. meth. c. 6.
Med.um refrigerantium et demulcentium quaedam
injiciantur ut Enemata ex ℔j. decocti emoll.
cum ℥j mel. Cass. ℥ij mucag. sem psyll. [illegible]
extract. in aq. ros. ℥iij oleo ros. vel buty. rec.
fatiscente ventriculo fiunt nutrientia ex lacte, [illegible]
vellis ovorum et sacch. vel ex carnibus praedicta
cum 3tia communicatibus [illegible] alterato. alia intro
sumuntur ut Cass. ad 1a regionis colluviem ex fruct.
gandam dulci ex aq. lact. portul. end. bugl. borr.
acetos. cum syrup. viol. nenuph. granat. inpub.
[illegible]. [illegible].
℞ [illegible] cord. mund. sem. 4or frig. maj. et flor.
cord. ℔j. dissolve in colra syr. viol. et [illegible] Ale
xand. an ℥iß colatur [illegible] manicam cum ʒß —
puly. diat. tragacant. [illegible]. si [illegible] [illegible]
vel diamarg. frigid. si cordiac; diatrag. frig. si
pulmonum — f. Julepus in iiij dos. mane et vespe
ri sumendas 2 [illegible] ante pastum.
Condita et opiata ex cons. bugl. borr. viol. nenuph
nenuph.

nenuph. et ros. cum portione nucl. card. condit. pulv. diat
tradictorum alij syrup. vel sacch. viol. suff. quibus
praestant quae sunt nutrire et vires instaurare sunt ut
syr. restumptivus et pasta regia, quae recipit amygd.
dulc. ℥ij. pinear. ℥j. pulp. pistac. ℥iß 4or semin.
frigid. maj. mundat. et sem. papav. alb. ana ʒiij sem.
foenic. dulcis leniter contusi ʒiß macerentur omnia
in aq. rosar. vel bugl. deinde contundantur addendo
carnis ranae testudinis in aq. decoctam vel alicu-
rinae caponis leniter assati sacch. in aq. borr. dis
sol. q. s. f. placentulae in clibano post panis ex-
tractum coquendae.
Alia foris admoventur in regioni cordis, hepatis,
epithemata ex succor. vel aq. lact. port. intyb. sem.
plant. nenuph. viol. solani. ros. et uvae immaturae.
Toti corpori litus ex oleo viol. ros. nenuph. prius in
aq. refrigerantia addita aceti portiuncula, ut prolo-
ra vel ex cerato bal. refrig. ung.to ros. mes. topid.
et cerat. santal. quae topica cum actu frigida imponi
tur subinde renovantur. observandum in thoracis
de pectoris sine noxa posse refrigerantia et astrin-
gentia quod inde dyspnoea nascitur. Sed inter exter-
na praesidia nullum est balneo aq. dulc. tepidae
praestantius nam siccitatem corporis emendat et
caloris acrimoniam obtundit, et per laxata cutis
spiracula, fuliginosa foras evocat et ciborum
iuvat anadosim. Itaq. in nostris imperatur a bal
modo domestica non sic cum nauasimo vel partia
aliquibus [illegible], vel alij proflumio commixta
ubi ego in balneum nam ventriculo ...

mota

motu majoris dissolutionis, sed post coctionem alimenti
mediocris aliquot horis ante assumpti, in ipso autem
morabitur pro ratione virium et delectatione neque fatigationem
vel sudorem dissolvendus a cujus egressu leniter vel
detergendus oleisque commemoratis inungendus, aut etiam
ex lacte perfundendus, tum ne corporis substantia nimium
dissipetur, tum ut contracta ex balneo humiditas melius
contineatur, olei lentore cohibeatur./

De febribus putridis Caput 16um

Tertium et ultimum febrium simplicium genus quod putridarum
est nobis explicandum restat, quae licet improprie et per meto-
nymiam putrida nuncupetur (cum putredo substantiae non
qualitatis propria sit) κατ' ἐξοχὴν tamen quae ex humoribus febres
accenduntur putridae a Medicis dicuntur quia inter ea, quae
corpus sanum constituunt, hi et putredini sunt magis
obnoxii propter calorem sibi junctum, quae duae sunt causae
putredinis 22 S. 3. l. 3. epid. et alibi passim. Hinc calida
humida in locis calidis facile putrescunt, nisi diffluantur
perfrigerentur ex 1° de diff. feb. c. 3. et contra, quae fri-
gida et sicca vix a putrido calore vincuntur: Est autem putredo
ea qua hic agimus mutatio substantiae ad corruptionem a
calore externo ex l. 2. meth. c. 5° non autem ut definit Aristoteles
1° meteor. c. 1° interitus et extinctio caloris interni ab
externo in humido existente. Putredinem physicam tum
ἄλλων γένεσει et speciei generationi oppositam et finem omnium naturalium
constantium, nisi quid videlicet intercedat, constituere:
ac putredo medica absolutum nativi caloris interitum
non includit alioqui nulla febris ex putredine nasceretur,
tur, sed quamlibet corruptionem etiam a natura sua dimotionem
significat. Ergo ad institutum revertamur. Febris putrida
definitur cordis primum deinde totius corporis calor praeter

naturam

naturam quod putrefactis tribus accedunt fomites laedunt,
cujus complures per varias divisiones ad duas proferri
possunt, praecipue tamen 5o sunt, 1a quomodo subtrahi humorum pu
tresentium discrimine petitur, sicque in sanguineam,
pituitosam, biliosam et melancholicam dividitur, quod quibus ultima
saepissime non circuitum insigniuntur qui cuique
humori spiritus proprii ac peculiares conduntur, ad hoc
pituitosa dat quotidianam; biliosa tertianam; melancholica
4nam, si ea febres continuae sunt a quotidiana fit aut
aliq remissiones s. intermittentes cum accessionum et
intermissionum temporibus: sanguinea quod συνοχὸς s.
continua putrida nuncupatur, neque vero quod subtilitatem
discrimine, sed a caloris febrilis vi cuique subtilitatis proprii
diversitate desumpta est, ut colligere licet ex 2o de differentiis
febrium: nam tametsi putridus omnis calor humidus sit et
mordax quidem diversa suavis et blandus, sed alius et qualitate
mordacitas tamen fumosique caloris magna est latitudo et va
rietas propter rationem variorum humorum./

2a divisio quod situ motuque variorum nos quod calo
ris constantia petitur, per quam febris putrida est
continua aut intermittens. 3na quod caloris motu et temporis
~~spatio, quo febres putridae in longas et acutas brevesque~~
~~dividuntur. 4na quod~~

3a divisio quod caloris motu et temporis spatio, quo fe
bres putridae in longas et acutas brevesque dividuntur.

4a Ex tempore motus in diurnas nocturnas.

5a Ex motus ejusdem caloris ordine in ordinatas et
erraticas, quibus duae adjungi possunt, una quae in 1ra et
in symptomaticas. altera, quae in simplices et compositas s.
in unam et plures dividuntur./

Quo Loco Materia putreat intermittentium et Continuarum febrium c. 17um

Cum ex praedictis febrium divisionibus, aliae continuae sint, quae continenter licet inaequaliter ad morbi solutionem usque aegros exercent, aliae intermittentes, quae ad tempus eius et integritatem priusquam solvantur ex toto proveniunt, aegrosque per intervalla fatigant, quoniam continuatis et interpolatiae causa statuenda sit, doctorum inter se medicinae proceres: quidam enim ut videre licet apud Trallianum l. 12. c. 2. eundem utriusque febris autorem eundem loco putredinem, differentiam quod hoc multae continuarum ex maligniore continuam; parciore, benigniori, dissipabili interpolatam proferri. Alii quorum est princeps ~~Hipp.~~ post Hipp. Gal. discrimina causarum ad locum sedemque causae coniunctae s. quae actu putrescentis referunt, eaedem, quorum sententiam ex Gal. placitis sic explicare licet. Sedes ut patet c. 10. et 19° meth. vel in vasis ipsis quibus continentur putredo vel extra vasa et qui in vasis putrescunt vel in omnibus aequaliter vel in maximis praecipuis, quae exercuerant intra alas et inguina aut in una particula in vasorum finibus impacti putrescunt extra vasa, ut in phlegmone s. in flammatione [illegible] vel in toto corpore s. habitu sic et ad aph. 37 et 59 l. 4. dixi in 3na intermittente bilem in totum corpus effervescere moveri: in causo vero in venis cava cum sanguine redundare dicitur, ergo vasis conclusi continuae febris excitant, si vero moveantur et per totum corpus diffundantur intermittentes, ut explicat Gal. 2° de Cris. c. 12. et 5° de feb.

feb. c. ult. Itaq cum l. 2° meth. c. 7. continuam putri
dam pendere dicit ex eo quod per totum aal aut certe
praecipua quae vasa sparsa sunt putrido, per totum
aal, habitum corporis non intelligit putredinem affectum
et succo putrescente plenum sed propter vicinum vas
sorum omnium et spiritum in quibus et putrescunt
succi incalescunt et feruntur. atq verbal sententia
ex eo confirmari pt quod febrem assiduam facit,
assiduus fervor sive putredinis et parte aliqua sic
conclusi, ut nulla quae vel saltem imperfecta -
fiat expertio, atqui id contingit per continuatas
et validas venarum obstructiones ab succi copia, -
crassitie atq lentore unde facilius est et perpetuus
vaporum ad cor commeatus per patentes et continu
atos canales. Ergo febres continuas fovet humor
in venis putrescens et conclusus, contra qui extra
venas est in corporis habitu primus in vapores aut
sudores a febrili calore tenuatus dissolvitur, quam
a manente prava partium diathesi nova nova
flamma mox succedat simeq febris interpolao./

Quod a intermittentium febrium materia in venis sen
sim evacuata continuatur, conjuncta res quae febrem
s. febriles accessus facit extra venas exortas, indi
cant tres harum febrium praecursores, frigus quo
tidianae, rigor 3nae, horror 4nae: haec tria sympta
accessionum initij et contingentia satis declarant
aut materiam a vasis in corporis habitum partesque
sentientes effundi et transmitti ab expultrice vaso
rum facultate mox ad putredinem paratissima
vel et jam putrescentis corporis et glomerata irritata

hocq

hocq motu p infesta v̄na qlte perculsa maa sangui
ne eamq spu et calore intro reuocat ad praecordia quo
rumq absentia extremior vbtuta algere et aliunq v̄na omnio
sic affligitur: deinde vero, ut fit in pudore durq illa
ad iecur tremorum, ut afflictis partibus subueniant et
frigoris molestiam expellant. febrium accidunt
illinc ergo vel rigor accedit, vel horrendus scil totius
corporis ab acerrima bile concussio vel horror in tota
cute ab eodem vel co minus acri vel frigus duntaxat
in externis partibus a potentia leuiore et segniore
quare sapientes, ut ora scripsit praeceptor aph. 58.
l. 4 a causo ubi rigor superuenerit morbum
solui et aph. 63 quibus in febribus rigores quo
solui et febres quotidie solui maa scil sae
tidio expetum febres quotidie solui maa scil sae
rumq e venis in vbtum sub cutem translata, ibique
a calore febrili tenuata et maa robore discussa. sae
ipsi sic continuitatis intermissionisque febrium causa
frequentissima ex loci varietate petita, quam sta
tim Gal. et ab ipso deducta a Arabum Graecor
umque schola, dixi (frequentissima) quia interdum o
in loci dura, sed in v̄na copia p qlte consistit:
nam si extra venas, praesertim circa praecordia me
v. interculum, diaphragma, iecoris caua, lienem,
pancreas, omentum proximitatemque multa et crassa
maa collecta putrescat et accendatur incidimus in
plures dies producit: contra maa paucitas et tenu
itas non solum extra, sed etiam intra venas putres
cetas interpolatam parit febrem, quod citius fu
tura sit excretio antequam noua e foco i. parte
male affecta profertur. Denique si putredo ma
maligna

maligna sit, tametsi quia mãa pauca sit et optra va-
sa, tu non intermittentes solum spectat, sed contin-
uam, ut intelligimus ex com. ad aph. 43. l. 4. ex Hist
Crittonis, quae est 9a s. 3. l. 1. epid./
Concludamus continuitatis et intermissionis fe-
brium causam, partim ex loci sedisque et foci varietate,
partim ex mãa qualitate et repletudine, atque pro varia
partium mittentium, vel grantium, vel attrahenti-
um, vel suscipientium diathesi febres assiduas
vel intercalatas reddere ex 2° de diff. feb.

De Causis Periodorum caput 18um

Continuarum febrium propria sunt exacerbationes re-
missionesque, quae interpolatarum accessiones et inter-
missiones. Synochi vero sine ullis accessionibus vel
exacerbationibus unicam accessionem sunt. Sic ergo tria quae-
rentur quaerenda sunt, cur intermittentes repetant,
continuae exacerbentur, cur ex interpolatis aliae
singulis diebus, aliae 3° quoque die, aliae 4°, aliae
longiore dierum intercapedine recurrant. ad haec
cur intermittentium accessiones, continuarum exa-
cerbationes longiores aut breviores sint, cur anti-
cipent aut retardent, denique cur interdum errati-
cae sint accessiones, quae omnia, ut facilius intelligantur,
nonnulla prius sigillatim definiendo explicanda
sunt. Ergo exacerbatio est quaedam febris redupli-
catio, per quam ex recenti mãa putrescente et commota
nova velut accessio prodeunte videatur, quae
levior aut gravior est pro mãa copia, qualitate, re-
mota atque partium in quas adigitur mãa, sensu
exquisitiore, vel hebetiore, graviorem praecedit
fugam vel est interdum horror aut rigor, oscitatio,
pandiculatio

particulas ex vomitio et concitatione sua ad varias partes motis, cujus definitio non est febris continua, sed remissio duntaxat, et quaedam calaris, Symptomatum declinatio, propter διαφόρησιν portionis humoris morbifici abeuntem febrili tempore. Accessio vero definitur Nova febris invasio ex calore in materia recens collecta et putrescente accenso, quae tamdiu perseverat donec eadem materia febrili incendio sit consumpta; vel obscure per insensibilem transpirationem digesta, vel distincte per sudorem, vomitum, diarrhoeam, vel urinas naturae robore vacuata, sicque cum ipso putido febrilis calor nondum solidis partibus impressus evanescit febrisque desinit, donec alius rursus a foco transmittatur, qui denuo putrescens, novam accessionem faciat. Intermissio vero seu integritas est tempus inter duas accessiones a febre liberum; illa tum alias perfecta ad sensum saltem, alias imperfecta est et dubia, per quam manifestum in corpore empyreuma relinquitur, quod pendere proficiscitur, tum ex varietate sua multi vel parvi, crassi vel tenuis, tum ex facultatis expultricis robore majore, vel minore, tum ex corporis partiumque suarum putrescentium continentium rara vel densa constitutione. Denique periodum medici vocant Totum illud temporis spatium, quod ab initio unius paroxysmi ad alterius initium extendit

Quod in 3na puta duobus diebus totidem noctibus id est 48 horis absolvitur. itaque non nimis docte, quam breviter a Gal. com. ad aph. 17. l. 1 definitur

Alia

Ilia in iisdem reditus, sine febres periodicae duo, quas certo circuitu per ordinem redeunt: sunt autem duae periodi s. circuitus partes, intensio s. exacerbatio totius periodi pars deterior, quae in intermittentibus accessio, in continuis paroxysmus, paulo ante dicta est et remissio s. ἄνεσις, quam in continuis inclinationem, in intervallis intermissionem s. infebricitationem, ut ita loquar ἀπυρεξίαν vocamus./

His ita positis ad quaestionem redeo est causam repetitionis febrium et accessionis cujusvis duplicem constituo, alteram novam materiae accessionem gradum, quae vel in foco suo in minora coacervatur a facultate expultrice partis corruptae et expultrice imbecilla, propter relictam caloris et putredinis fomitem, vel aliunde fluit a parte aliqua, vel a toto corpore transmissa: alteram facultatis expultricis irritationem ab excrementorum copia pravante, vel qualitate acri et infensa: sunt enim hae duo facultatis excretricis objecta 2.º de diff. feb. scilicet copia et qualitas molesta, a quibus sollicitata facultas eorundem excretionem molitur, tum a venis majoribus, tum a minoribus in totum manifestat inanitatem quo partium slavium; denique a qualibet parte robusti ore in aliam debiliorem, cum in plerisque febribus per circuitum morbi solitis, sola excrementi copia movet accessionem, ut in purgatione menstrua, epilepsia, doloribus colicis, nephriticis et arthriticis febrium enim et eandem esse rationem quarum accessit sola quantitas magna semper comparantia s. prava qualitate, putredine et per corpus propagatur excretioni nequit

alioqui

Alioqui icterici, hydropici, splenitici perpetuo febricitarent.
Hae sunt igitur renovantium paroxysmum causae, quorum vicissitudo
tamdiu persiderat, quamdiu putredinis causa in parte febrem
fovente resideat.

Quoniam ergo intermittentibus, hae singulis diebus inva-
descunt, illae tertijs, quartis aut alijs, propterea com-
plicata perquam difficilis est. Fern. 4° path. c. 9°. causam
repetit a vi quadam majore, quae vero unumquemque humorem
certo ordine, certaque regula ciere et impellit. Haec autem
propria est contractae putredinis, qualis sive natura atque conditio,
quae cum corporis statum valde immutat in epilepsiae
insultus, aut hydrophobiae impetus ab humore [illegible],
sed qualis natura in humore sita incitat et menstruam mulie-
rum purgandi movet non sanguinis exuperantia (nam
is paucus sit multus est in mulieribus, maribus tum
singulis evincere, nisi quod natura ordinem instituerit)
sed vis orta qualis, ita vis quaedam sive qualitas in humore genita
ta officium in putrescente pituita quotidie, flava bilis
3° die, bilis atra 4° paroxysmum faciat: hora a sup. [illegible]
vacantur plenior cumulatur, quam vis naturae beneficio
calore regi potest corrumpitur et quodammodo putrescit ac
primum qualitatem illam adipiscitur, quae humori illi nunc im-
petum motumque dat; atque ut sua cujusque humoris est species
ita et sua cujusque putredo, vel qualitas, humor cujusque
motus; aliam igitur qualitatem alimonia motum pituita,
aliam bilis flava, aliam vel putredine contrahit;
atque haec est Fern. sententia certe illa opinioni consentiens
utrumque periodi causam humoris putrescentis ιδιοσυγκρασία
ad idiosyncrasia acceptam refert. Certe dum permulta
aliqui falsa et erronea in Fern. orat. plurique reprehendunt
quod constat inter Medicos epilepsiam quamvis

Si

(siccam, quae fit ab aurea vesicula, excepta) a pi-
tuita autem [illegible] cerebri ventriculos replente sua qlte
non a abscondita et ignorata vi et qlte ipsius excitari.
Eiusdem in sanguine menstruo corruptionis causam imagi-
navi primam qltem, non a qlitem occultam, cui consenti-
tum placet, quippe in l. de morbis mulierum Hipp.º est
versatus, tum eiusdem atque illius suae diversam esse
putredinem, vix fibras Peripateticae, qui ex Magistro
Aristotele didicit omnia eodem modo putrescere. Denique occultae
proprietati causam tribuendo perinde videtur, atque ignor-
antiam confiteri, praesertim cum suae motus, non
tam ab externa causa, quam ab interno proprio dependeat
facultate scilicet expultrice, quod sibi noxium est extrudente.
itaque reliqui fere omnes excrementitia circuitus disparia
causae praesertim suam naturam ad sui expultionem stimulan-
tium copiae, partim qlti s. insitae adversus putredinem
resistentiae tribuunt: pauca enim materia diutius a calore nativo
corrigitur, multa a non nativo et putrido facilius [illegible]
~~[illegible]~~ superatur: Unde a qlitum humida minus
resistit, sicca difficilius putrescit, frigida et sicca omnium
difficillime: at pituita in nobis plurima gratur, atque
humida et moderate calida, bilis minor copia colli-
gitur, atque sicca, melancholia longe adhuc minor ge-
neratur, atque frigida sicca: quare pituita frequen-
tissime quotidie, melancholia tardissime quarto quoque die
putrescere solet eam naturam ad expultionem stimulando,
accessionem commovendo: bilis denique mediam sortita na-
turam et conditionem ob caloris [illegible] tertio quo-
que die.)

Quod si in rebus quae quotidie obveniunt a natura [illegible]
[illegible] reducitur, ut in certis cum [illegible] collatio

atq

atq3 vacuat. Nam alia ratio eiusdem reditus et redintegra
tionis febrium est: ut ubi cibi sive et potionis sumitur, in-
inde reficiantur vires, non opprimantur, ideo certa eiusq su-
eta hora, certo quoq et definito tempore eodem appellit
ventriculus, et in se cibum commendat, intestina quoq certo
temporis momento eiusdem reliquias expellunt. Denique
partes omnes, quae aluntur, quoad naturaliter constitutae fu-
erint, ab eodem nutrita certo, aequali quantitate, simili qualitate, eodemq
temporis tractu colligunt excreta et eodem periodo expellunt
quod minus mirandum est cum eorum sit definitum tempus
collectionis, motus et putredinis sive quicquid illud sit.

Tertia quaestio eadem febrium paroxysmi longiores effici
ubi materia multa et crassa aut viscida corpus densum
et vires imbecillae, contra breviores reddi ex materia
paucitate, tenuitate, corporis raritate et virium robo-
re praesertim concretricis et excretricis, ideo tam in diversae
quam eiusdem speciei febribus, sic diuturnior est quoti
diana paroxysmus, quia multa alitur materia eaq tenaci et
crassa. diuturnior adhuc quartana ob majorem materiae
crassitiem, quae vix inflammatur et putrescit. bre-
vissima tertiana quod eius materia pauca sit facile infla-
matur et excernitur: at vero paroxysmi incitantur et ante
constitutam horam redeunt, si materia diaeta vitiosa
et evacuationum suppressione augeatur, vel ortu calido et
attenuato aeris incidat, vel denique ira aestu, labo-
re agitetur et contrariis causis retardantur et differ-
untur: unde ex varia excreti copia et qualitate paroxysmi
anticipant vel cunctantur etiam horarum, sic nova
excreti species mutationem affert in paroxysmum. Sic apud
Hipp. in coacis τριταιοφυεις [illegible], mutato climate

posterius

Sed ordinem quotidianae dedimus inordinatae pro typo cavendae
paroxysmorum fieri duabus de causis, ut 2o febr. c. ult. 1a est
succus omnia in alium pervertantur, transmutatio ut
cum bilis assata in melancholiam determinatur, ut sanguinis
tenuior pars in flavam bilem, crassior in atram -
quod cum accidit paroxysmorum ordinem mutari necesse est.
Altera est in victu error: nam hoc diaeta posthita, ut
sanis aegrotandi, sic convalescentibus relabendi oc-
casionem dat: aegri a nova accessus paroxysmi statim
paroxysmorum ordinem interturbat cum ex nova et multiplici
inde nata cacochymia ratio sublapsa [illegible] naturalis
oeconomia tunc labefactatur, aequales pertinens quotidia-
nam, tertianam vel quartanam [illegible], quae non
sunt amplius aequalia [illegible], ut eodem tem-
poris tractu colliguntur, ut eadem periodo concludun-
tur, ut solebant.

Signa febrium putridarum caput 19um

Inter signa febrium putridarum diagnostica, 1um hoc à-
bal. constituitur 1o de diff. feb. c. 7o quod nulla
evidens causa et externa febrem praecesserit, adeo ut quo-
tidie febricitare quia coeperit sine causa procatarctica,
febris haec putrida nuncupetur: est quod hoc proprium,
non tamen inseparabile signum, quia nonnullae putridae -
interdum ab externa causa commoventur. 2um est si
ex rigore febris 1a duxerit exordia, neque rigoris causa
ab externo aut violento frigore perfecta sit, sed ab inte-
riore corpore fluxerit, quod proprium quoque est febrium
ex putredine accendantium, non tamen ἀχώριστον ut non
omnibus rigor insit, ut neque horror. 3um est inaequalitas

pulsus

pulsus atq caloris: pulsus d accessionum initia anti
or et constrictior. ? parvus et inaequalis, qd calor à
nimia copia suffocatur, sed velox, ut parvitatem inco
modum sua celeritate compenset: at in incremto et statu
magnus, celer et frequens est ita poscente necessitate
qa jam calor in maiorem dilatatur, eadem est caloris ratio
qui post febris rigorem intolerabilis, certo vero tempore
tolerabilis est obidq inaequalis, ~~et contra~~ qa partes
[illegible] inaequaliter ~~non~~ afficit, et igr et hoc proprium non
inseparabile, quando multae febres sine sensibili inae
qualitate incipiunt, et ad consistentiam accedunt. 4um proprium
? inseparabile est n. systoles, ? contractionis pulsuum velo
citas febribus incontinentibus planè manifesta non tm
observa post accessionum rigorem ? initia: cum a. respirao
pulsui idem, sequitur quoq esse propriam in his febri
bus et accelerationem. Causa est fuliginosorum fumi
dorum excitatum copia, quorum post systolen expur
gandorum major urget necessitas, quam caloris per
diastolen refrigerandi, ventilandiq. Contra in extremo
ria et hectica major est refrigerandi quam fuliginum
expurganda necessitas. 5um potestur ab acrimonia ca
loris, qui tactum non aliter pungit et vellicat, qua
fumus nares et oculos: ita a non accessionis propriis,
cum adhuc suffocatur, sed increscente et consistente
febre a manu diutius immorante deregitur et
profundo percipitur. 6um est urina cruditas vel de
bilis ? obscura coctio: nam ? in diaria cruda vel de
bilitè cocta percipitur urina: at in putridis omnib
nunquam exstatu dignum coctionis signum apparet
in 1ae urinae ? morbi initio, nisi f. transitus est

mutao

mutaō ~~putrida~~ diariae in putridam, inde febrium Vitia
tora, urinarum cruditate et coctione distinguuntur: nā
principio crudas sunt, vel certe earum coctio obscura est,
in incremento manifesta, in statu perfecta. 7um pu-
tridae febris indicium est, si post vigorem accessionis
quoddam symptoma febris accedat, sese ostentaverit, quam
si quod Epialae, aut lipiriae, aut semitertianae, aut
aliarum ejusdem febrium, de quibus postea dicetur.
haec n. si adsint, non solum genus febris sed et speciem
significant. 8um si febrilis accessionis ordinatam
exquisita intermissio non sequatur et incipiat: id ē
de duabus alterum indicat, vel metaptosim diariae
in putridam, vel si nulla diariae signa apparuerunt
putridam ipsam [illegible]riam etc.
Sunt qui pulsus duritiem adjiciunt inter notas
febrium putridarum: Verum ut ait Gal. c.7. l.1. feb.
pulsus durus nulli febrium qui proprius et inse-
parabilis est, itaque hic potius referri pro signa
reliqua alia atque omnia symptomata febrium quatenus
a putridis oriuntur, quae varia et multiplicia sunt,
tum propter diversitatem ipsius putredinis, tum
propter varietatem partium, in quibus putredo
s. in illis continetur, s. ab iisdem traditur, s. aliunde
transmittitur, s. utrumque ad has solum per certo vaporem
elevatur; hinc fiunt in capite sopor, vigiliae,
gravitas, delirium, dolor; hinc palati et linguae
siccitas, scabrities, fissura, insipido gustusque depra-
vatus: hinc in Ventriculo sitis, fastidium, nausea,

singultus

singultus, vomitus, in corde palpitatio, syncope, in hepate a liene tensio, tremor, dolor, in lumbis ardor, gravitas denique in musculis et toto lassitudo multiplex, obscuratio, pandiculatio, jactatio et plerumque quae [illegible].

Nec ipsum satis est febrem nosse et patientem, sed vero cujus sit speciei scire oportet, quod est difficilius, verum tamen est: nam quo certius in speciei morbi cognitionem venit medicus, eo melius aegro opem salutarem feret. cap. 2. l. ad eos, qui de typis scripserunt.

Commodum igitur est statim per initia speciem febris agnoscere, ac si simplex fuerit et exquisita, qualis ex sola bile flava, ut ex solo die medico, vel ex sola pituita excitatur, sine ullo vitiosarum affectu: tamen 1° die liceat agnoscere: at cum multiplex fuerit, ut composita, addimus 1° die internoscere, non tamen impossibile; verum 2° aut 3° ut plurimum cognosci potest, antecedentibus qui tunc longissimus 4°, in quo si de morbi specie haesitamus, magnam autem partem eius ignorare fateamur oportet ex 2° dierum crisi. c. 2. et 9. et 10° ad Glauc. c. 4° et 5°: species autem ex iisdem patet, dignoscitur ex iis, quae simplicibus insunt, tum ex iis, quae ut plurimum accidunt, velut in 3ana, non hoc tamen attendendum est, nam 3° quoque die repetat accessio ad certo pertinet definire: nam si duae 3anae fuerint, sed quolibet die recurrunt, quasi duae 3anae unam putabit quotidianam: sed fieri ipsarum febrium inspicere te oportet, in diversis insultibus accessiones [illegible] sunt, neque augmento, neque statu, neque remissio, neque caloris qualitas, neque pulsus, neque symptomatis ex quibus omnibus morbi natura

per idea potissimum discernitur, ubi peculiari ex ijs, quae
experiuntur tum rebus ex natalis, nam s. sputo, victus
ratione, regione, temporis aeris constitutione, denique eadem per
gestis et morbis grassantibus. Sed et praedictas febris
naturam considerare oportet; an scilicet febris sit moderata
et mitis, an prava et maligna ex c. 4. l. 3. de cris.
Quaedam enim febres sunt debiles et parvae, quae tamen
sunt admodum malignae, aliae ardentes, quae stoma-
cho angustiam, caloremque et sitim intolerabilem afferunt,
quae tamen saepe nihil sunt periculi, ut ex singularum
febrium explicatione deinceps dicenda facile intelligetur./

Generalis Methodus & Cautiones curandarum putridarum febrium caput 20

Quae de febrium prognosticis, finibus et temporibus
restitit dici potuerunt ex communiter repetenda sunt, quae
singularum sunt peculiaria propriis capitibus ex-
ponentur; itaque curandi modum et methodum aggre-
dimur: haec ex duabus causis indicationibus continetur,
ut explicat Gal. 10 meth. c. 1. 1a ab affectu potius
maxime sui depulsionem per contrarium exigente; altera
ab affecti corporis virtute sui custodiam ob similium postu-
lante, sumitur. affectus febris est putrida, quae
ex humorum putredine accensa et alitur fovetur, quamquam
propterea expelli non potest nisi prius deruptam putredi-
nem, tum continente causa putredinis, paruerit et pro
hibita transpiratione, cujus causa est astrictio, vel potius
obstructio, quam fere sequitur plethora cacochy-
mia juncta: ergo in 1a minuenda est plethora sanguinis

detractio

detractio, deinde calor Symia tollenda purgantibus nitrosi
serum primo corti[ci] alterantibus, incrassantibus,
absorbentibus et immobilitantibus ad repellendum praepa-
rati, tum si qua superstitum obstructionum reliquiae
apparentibus discutiendae: postremo qui reliqui ae febrilis
ardor, refrigerantibus et humectantibus extinguen-
tur: nam pertendo, [illegible] et prohibita transpiratio una cum
suis causis sublatae sunt./
Corporis tertius ortus prodomba tum illic tum [illegible] triplicis
partium substantia spirosa, cavernosa et solida, quibus suam
cuique diapoviyv & custodiam proslia moliri commendamus
ea scilicet quae continuentur absumantur, et qualiter sliq-
que febri possunt reparentur, id vero fit proba victus ratione in-
usu sex rerum non naturalium legitimo posita, et quibus
aer non minus quam qui ex sanguine vapor attollitur
spirosam substantiam instaurat: cibus et potus solidam et
cavernosam: somnus a vigilia, motus, quies et ani-
mi pathemata, dum alii erudi corticibus, et alii distribuuntur
spectrum repulsidus junam substantiae quoque et et spiritus
spectum, alii [illegible] contra ordinaria febribus pur-
sivam, alii [illegible] [illegible] [illegible] et cautis-
sima medendi methodus, et qua [illegible] [illegible] [illegible]
in [illegible] facienda diligentiis adhibendae, deprompta
sunt./
Prima febris conditio id est [illegible] et copia crudorum
humorum ortas nullum ab excretionibus equi [illegible]
tum: quia ex com. ad part. 37. s. 2. l. 1. nihil sine coctione
prodesse potest: crudi a [illegible] per frigidum et humidum calidi
statum durissime manent ex com. ad part. 22. s. 1a
eiusdem libri. Ergo non debet medicus catharticis cur-
agendum fatigare sed in [illegible] incumbere, qui-
rebus mediocriter calfacientibus proficietur ex com.

ad

ad part. 44. eiusdem Sectionis. Quod si febri eo curr
dia bubus orta minime sint idonea catharctica, multo
magis videndum ut in acutis febribus non nisi
summo adhibito judicio purgans medicamentum inspiretur.

2a quia 2a lex dicit: cum omne purgatorium potius calidum
sit, febribus a vero sui ratione non calfacientibus, sed
refrigerantibus curentur, non minimum est pericu
lum aut Gal. com. ad aph. 24. l. 1. in acuto morbo
uti purgante medicamento. Si quando igitur catharsis inspiretur
hoc non ratione caloris febrilis, sed ratione causae morbificae
instituatur, cum scilicet major eo noxiorum humorum sequi
tur utilitas, quam eo purgante medicamento detrimentum, et
morbo vel incipiente vel declinante, nunquam existente
vigente ut colligere licet eo Hipp. l. de medicamentis purgan
tibus et part. 21. et 22. S. 4. l. de victu in acutis.

3a Lex Sanciatur, ut aegrotus in quiete et tranquilli
tate corporis et animi contineatur et a siti prohibeatur
taciturnitate, quiete, aeris frigidi inspiratione et potu
idoneo vetatur eo part. 2. l. 6. S. 4. epid. /

4a, ut hepatis et ventriculo roborantibus, ut fotu vel
litu astringentibus prospiciatur cum quod partes hae perpetuo
quarum actio et alti coctio est in morbis est, et ali
oqui herum in ventriculo probe expectum sit alitum,
notum sanguinem dirimitatum in hepate, quod etiam
fame in nobis, ut cibi primus expiscere in abstinentia
cognamus. Febrem tum a aliis partibus accidit non esse eo
sicut qua deviorant aliquis, sed eo sicut qui confe
cit in visceribus, aliud toti corpori consectetur ex ea
ratione imprimens quam reliqua partes astringi et robo
rari debent, ut docetur 1o meth. c. 15. tanti vero est
ventriculus, ut si condior sit proximum reddimus quod
morbus

Quod morbus efflagitat, respuat. Sic Gal. ad part 1. S. 1a l. 3. Ibid. sanguinis, ait, non est mittendus, et postulante morbo, si cibus ventriculo contineatur.

5a L. ex inrno omnis 1a est ex Sept. in iuvando (nam ducenda sunt curandi compendia) ratio in qlitt. qtt. spe et ordine consistens, ut in

6a Cautio, ut eorundem rerundiorum exhibendorum tempus nanciscamur, id vero remissionis est in conti- nuis, intermissionis in intermplatis ex c. 14o introdu- ctionis.

Postrema diligenter cavendum est ne vellicatio in curando admittatur: id est cum incommoda, tum vitium reiicit in longius tempus, quod accelerari aut legitimum ex 3o de crisib. c. 5o. Unde morbi ex se minime periculosi ex vitii diuturni et lethales fiunt propter admi- nistrationis errorem ex 1o de diebus decretoriis c. ii. 1. ult.

De febre quotidiana capitulum 21um

Inter febres intervallatas simplices, quae a pituita pu- tri per partes sensibiles mota suscitatur ἀμφημερινὸς quotidiana est, et dicitur ex typo et circuitum ordine. cum enim copiosa generatur in nobis quotidie pituita, fa- cileque propter humiditatem putrescat non potest per se integre per accessionum declinationem propter copiam fa- bitorum expurgetur quotidianorum morbus fomes ex 2o de feb. c. 4o non est tamen unica huius febris, ut neque pi- tuita unde accenditur, ideo sic dicta: sed cum pituita triz duplex sit ratione qualitatis acida, salsa, dulcis ex 2o de feb. c. 6o et com. ad part 17. S. 4. l. de dieta acut. ex dulci simplex et exquisita quotidiana dicitur, ex salsa notha, quae duplicis 3ue typum et naturam simulatur et ex acida

Ang

denique ad quam vitia referuntur essentialia generatur, quae autem
ita sunt refert Gal. 2. de diff. feb. causae quotidianae
febris summatim recensens; assiduum enim accidere na-
turae corporis, regioni, tempori, tempestati, studio seu vitae
instituto, victui et aliis omnibus pituitosis. quibus
verbis docet evidentem esse causam procreantem pituitam et
febris quotidianae. Uberiora a pituitae causa et ar-
gumenta ex [illegible] repetere licet. Innotescit autem
febris ista et a reliquis distinguitur propriis
signis, quae Gal. persequitur 2. feb. c. 4. 1. ad Gl.
7. et 2. de Cris. c. 1. 1mum

Primum signum a invasionis modo petatur, non
repente et cum rigore sed sensim et cum sola extremo-
rum perfrigeratione, vel levi horrore interdum immediate.

2dum a caloris proprietate, qui aegro et leviter accendit
magnaque in aegro et longo tempore ad vigorem progreditur
in quo tamen aegro tolerabilior est.

3um a pulsu, qui principio accessionum parvus est,
languidus, rarus, tardus propter oppressionem cordis a
multis et crassis vaporibus, in statu frequens est
semper inaequalis ob copiam et [illegible] lenti sua
facultatem obedientis.

4um ab excretis: sunt et urinae initio tenues et albae ab
obstructione et cruditate; deinde crassae et turbidae ab humoris
crassi permistione; interdum rubrae in morbi incremento, prop-
ter putredinem atque [illegible] digestionis malitiam.
Alvi quoque excreta fiunt liquida aut pituitosa,
ob frigidam ventriculi, qui in hac febre potissimum
affligitur, intestinorum et venarum mesentericarum
obstructionibus. Sudores in diebus nulli aut exigui

exigui

expiqui; sed duntaxat progressu morbi sero attenuato
et corporis habitu ~~majore~~ rariore facto. Itaque quo citius erumpit
per sudor, eo brevior febris futura est.
5um ex hac proinnationis diuturnae paroxysmi noctu fit quae
potius quam interdiu repetit, propter motum humoris ad
et ad duodeviginti horas extenderit et postea acce-
ssio: Unde non vacat hac febris periculo, propter interm-
issiones efficaciores viribus breviores, eamque omnium
impurissimam ex 1° ad Glauc. c. 8°. /
6um Denique a symptomatibus reliquiae tam actionum in variis
partibus laesarum, quam qualitatum habitus mutatarum,
quae sunt signa soboles pituitae sive humoris crudi per
totum corpus collecti, ex ventriculi et hepatis coc-
~~tio~~ Coctio diminuta vel depravata: Sive est totius
corporis sed praesertim capitis gravitas, magna
in somnum propensio, pallidus faciei color cum sublivido,
lingua albicans, sitis in rigore modica,
cibi fastidium, ventriculi dolor, vomitus frequen-
tes, syncope stomachica, praecordiorum inflammatio
et distensio. Denique totius corporis habitus et humi-
dus ex quo in paroxysmo inclinante sudor emanat,
qui est frigidus et humidus est tactu; urinae
consistentia glutinosus, unde difficultas accidit,
tarde moventur et saepe in ipsa hora durantibus
volut refixa sunt ex c. 1° l. 2° de diff. feb.
atque haec quotidiana exquisitam febrem in expli-
mat sibi rarissimam et difficile a Spiria: nam spu-
ria, quae ex pituita salsa consistit significat salu-
accessionum, caloribus acrioribus, pulsum frequentiorum,
sitim majorem, urinam ruffam, denique in declinatione

sudoribus

sudorem est ẽ pituita salsa bili flava prox.a /
Quod ad prognosin attinet quotidiana febris diuturna est, et ad 64 dies in plurimum extenditur.
extendi. Hip. l. 4 com. tract. 2 c. 47 interdum et in 5 vel 6 menses excurrit, præsertim cœli statu frigido et humido, ut intelligere licet ex com. ad part. 22 S. 2 c. 1 epid. et ad aph. 7 et 16 l. 3. Minus longa est spuria propter bilis pituitam attenuantis admixtionem ex 1° ad Glauc. c. 8. 2°
Quotidiana licet intermittat non abest a vitæ periculo nam calorem nativum suffocat, praegnum in corpore spectum crudorum proventum facit, cumque parox.mus vix ad integritatem veniat, brevissimum tempus relinquitur ad crudorum sibi coctioni reluctantem ad vires recuperandas et ad corpus alendum. Itaque cum in senectutem incidit varia profert symptomata, quorum pravitate potius quam propria vehementia laborantes jugulat, eaque sunt tumula et lethargum affectus catarrhosi, cavum, thoracica, rheumatismi, hydropes, lienteria, syncope, quæ omnia potissimum ob ventriculum male affectum oriuntur ex l. de typis c. 1°. Denique cum hæc febris pituitosa sit et diuturna non tam excretione quam abscessu judicatur ex com. ad part. 17 S. 4 l. de victu in acutis, atque de eorum numero, quæ Hipp. S. 2 l. 5 epid. ἀνατρέχοντες i. recurrentes dixit propter immoderationem. Videsis eorum solutionem. Observandum hic ex Gal. 3° de crisibus c. 4° sudores febribus omnibus communes esse itaque etiam quotidianæ non parum juvare. Una cum pituitosis vomitibus et excretis aliis pituitosis adjunctis /

quotidiana

Quotidianae febris Curatio caput 22um

Quotidianae febris curatio magis pituitae, quam febrili
calori accommodanda est: haec in victu, medicamentis
consistit. Victus ratio initio morbi dubius Avic. consilio
paulo tenuior institui debet, ut cruda pituita facilius
inediam concoquatur, mox tamen plenior impertiri, ut
vires in diuturno morbo ad statum usque sufficiant, quo
tempore paucior et tenuior esse debet, semper vero incidat
et opportune adeoque urinae moneat. Quoad victus com-
parabitur ex avibus montanis, non vero gallinae,
carne et ovis minimis carnibus, interdum elixae cum
apio hortensi, cerefolio, pimpinella, hyssopo, thymo
asparagis, foeniculo, beta, raro vero allio, porro et
leguminibus, herbae assae, ... si libet quisque
liquoribus acribus, sapidis, nuce moschata, caryophyl-
lis atque aromatis quibusdam ut ... pruna
pipere et multae cappar. condita. Fructus praeter-
quam condi arceantur. Cortices malor. citri et aurant.
atque semi. Coriand. foeniculi saccharata communium ...
et saxatiles et friabiles assi ut frixi concedi possunt
sed ova sorbilia sunt meliora ... aut faciliora
... Potus esto hydromel vel hydr. ciao condi
... cum sal. calam. et ... pa
... aut potius oxym. cum sal. calam. et ... multum
ratum, aq. ... hyss. cum syrup. acetos. multum la-
datur ab Avic. Vinum vero oligophoron concedit
quod coquendo et aperiendo urinae et sudoris movet
sit autem ad calidum siccum vergens. Somnus brevior
vigiliae atque interdum post inediam, ut desiccet, sed
accessionum initiis prohibeatur ne ... in
... contractionis ... suppleat. ... pathe-
matis iracundia, fugiendae vero et affectibus utilius

ex

ex com. ad part 9. s. 1. c. 6. epid. Satius tn eu aegrum ad laetitiam provocare. verumque suffrassa si quae sit expectio promovenda./

Curatur pro med^{ta} scopus duplex, seu propri vacuatio et novi prorsus inhibitio: qua a in ventriculo et intestinis pluvima pituita colligitur, sed 1° quoque tpre idoneo clystere vel levi pharmaco est deturbanda. Clysteria haec sit feula./

℞ fol. par. malv. bet. ung. aut min. ana M j. flor. cham. melil. summit. aneth. ana p j. semin. anis. et foen. ana ʒ j. cum ij. f. d. in col^a ad lb j. dissolv. mel. anth. aut sacch. rub. cathol. ana ℥ j. diaps. vel hier. pic. ʒiij butyr. rec. vel loco butyr. olei cham. et aneth. ana ℥ j. f. clyst. toto morbi decursu crebro repetendus. qui pituitam purgat et vacuat, flatus dissipat et mesaraei obstructione liberat.

Pharmacum parabitur ex syr. aq. ves. turbit. cart. et fol. sennae v. g.

℞ pilul. de hydra aqu. ves. turbit. cartamo ʒij aq. rec. tors. ʒ j. malaxentur cum syrupo de absynt et fiant s^r pilulae molles sumendae hora una ante pastum. vel

℞ fol. quin. sen. cart. pass. mund. et fol. sennae mundat. ana ℥ ß foenic. dulc. ʒ j. f. d. per dosi in col^a infunde aqua rec. tortis ʒiij vel olei ʒ j. eiusd. ʒß in expresso dissolv. syr. capill. veneris ℥ j. f. potus./

Fortioribus et robustis diaps. ℥ß cum bened. lax.

aut

cum conf. Cich. cp Sydrom. vel cp d^to cich. absynth. p
rad. aper. exhibeatur./

Inde transcendum est ad apparandam viam medica-
tibus p detergentibus, quibus ante repurgatam
utrisque colluviem locus est non debitis, alioqui
quisquis obstructionibus liberandis ante vacuationem
incumbit, ipsa magis ac magis impinget: siquidem
attenuantia vim saevim importatem cibi ad venas
et ad corpora habitum rapiunt, quae cum frictae, crassa
viscidam sic obstructam plane geminabit. detergentia
vel ros. et Sydrom. Incidunt et aperiunt praeterea
oxym. simp., syr. acet. cap. ven. de bizant. de duab.
rad. sed longe validius syrup. de 5 radicibus de-
stoech. de artem. oxym. scyll. et diuret., ex quibus
cum aqua stillata, vel d^to communi decocto parantur sy-
rupi julepi, aut cataplasmata.

℞ Rad. Aq. still. agrim. beton. card. an ℥iij aq.
End. syrup. capil. ven. et oxym. simplic. an ℥ij sacch.
candi ℥ij f. Julepus aromat ʒj ciaos in 4^or dosibus su-
mendas in declinat. parox.

℞ Rad. gram. foenic. petros. aspar. passul. mund.
an ℥ij. rad. enul. camp. cort. citri sicci an ℥j an
an ℥j. rad. enul. camp. beton. scol. meliss. et capil.
iij flor. agrim. pimp. beton. scal. meliss. et capil.
ven. an M j. End. et absynth. rom. an M ß sem.
foenic. et anis. an ʒj. flor. anth. stoech. et bugl.
an ℥j. f. d^o in col^a lbj. dissolve oxysacch. simplic.
an ℥ij. f. apoz. clarificata
et syr. stoech. vel de hyss. an ℥ij. f. apoz. clarificatum
et aromat ʒj pulv. diatr. aromatici ros. pro 4^or
dosibus: haec praeparantia cum educatione

repetenda

repetenda, donec coctionis signa in urinis appareant.
Itaq tum vacuañ per catharctica danda sunt opera, in quas
portio mat. morbificae ad excludend. paratior et compromp-
tior: cum ex tota fl. et simul educi non sit aliquid est de
prodeuntium adimendum et in diem quod superest minutum
coctioni incumbendum apozem.to, fotu, linitu: varii et
ut purgaria et coctionis ordinis et corpora praeparan-
tibus cathartica interponenda: purgat. ex medica-
ferri pt in pilulis, corpore praesertim fugidiore ex agar.
aggreg. cocc. aurei, adjectis interdum granis aliquot
tartari. alhandal quorum dosis sit ℈j ad ʒiij —
vel tabell. elect. diacarth. ʒiij ad ʒvj vel bolo,
in si ad ʒvj cathol. ʒij diaph. vel bened. lax. et ʒj
pulv. sido. pier. Iunguntur fiantq boli et corsliceri
cum syr. capil. veneris deglutiendi, vel denique
potiones et infusiones, ut

℞ Rad. 5 aper. et sem. carth. ana ʒiij fol. agr.
fum. beton. cham. cich. et xylaloes totius ana M. ß.
passul. mund. et fol. sen. ana ʒiiij cinnam. rub. ℈j
f. d° prodosi in colª infunde agar. trosc. ʒij in
expressione dissolve syr. ros. pall. ʒj. diaph. vel
diacarth. ʒiij aut ʒij f. potio.

Cum viscera roboranda sunt videlicet in pastu [illegible] ex co-
ctionis infunditur aliquis astringentibus uten-
dum non est.

Haec autem cathartica non sunt in paroxysmo, sed in remissione
exhibenda, ut natura minus afflictam sublevent
adminiculantibus atq subinde propter materiae contu-
maciam repetenda, concessis naturae induciis, ad recol-
ligendas vires, nostrum tertium est vomitu non
nunquam utiliter expulit pt materiam sursum —

Ventric

ventriculo vel superioribus intestinis fluitans, nau-
seam parit, atque agit ad vomendum facilius sollici-
tabitur decocto tepido rad. raph. sem. atriplic. et
aneth. cum oxym. vel hydrom. calente: vel si crassior
et tenacior fuerit decocto hyss. rad. et fol. azari
cum oxym. scyllit. Vomendi tempus idoneum est pau-
lo ante paroxysmum vel ejusdem initio: est enim inanis eorum
motus, qui fieri solet ab incoepti frigore vires torpent pu-
tans, cum id fiat propter commotionem materiae, quae propterea
tum facilius excluditur vomitu, quam reliquis ac-
cessionis temporibus et cibo prius assumpto, ut monet Gal.
1° ad Glauc.)
Quaeritur an a purgatione phlebotomia sanguinis educendus
et q. cum aperiendi esset reliquorum brevior, et hoc remedii
genere libentius sit usus Actuarius 3° meth. c. 22°
phlebotomiam vetat, ne etiam sine virium dispendio cele-
brari possit in eorundem humorum copia et ventriculi obstructio-
ne. hic sanguinem mittendum censet urina rubi-
do et crassa praesertim cum pituita dulcis est aut salsa
calorque vehemens et insignis putredo continuamque
natur. s. incipiente febre s. progressa: videndum tamen est
ne nos fallat urina rubor, quem saepe inducit ad-
mistio bilis cum pituita, unde quam diligentius
est considerandum, quam urinae lectio, quae nunc
tot quotidiana febre laborantes incidenti subita
calor innatum est factu: itaque rarius mitti debet
propter causae morbificae frigiditatem, frigido vero unum
redderetur remedium viso corpore ~~ut~~ esse aliquo
tres repurgato. Laudantur etiam diuretica, ut si
quid superest crudi pituitae in venis coquatur, atque
incitur et per urinas educatur: si quid vero —

declinante

delimento febri redet in flatum fractum per vapora-
rija discutiatur./
Interim videndum haec omnia quae ante praerogantur, praecor-
dia maxime a vulneribus idoneis topicis fovendo et robo-
rare oportet: Hic enim veluti sedes est causae malificae infi-
xae pituitae copia degravatur atque ulla continuo ex-
mollitie, praecipue orificio suo afficitur, tum etiam
nisi a vomitu injuriam aliquam passus est. ergo
fotus in [?]ta conficitur ex absynth. major. menth. sal. origa-
pulegi calam. ros. et florum chamaem. anethi. scheni
lign. rhod. santal. rad. cyper. calam. arom. et simi-
discutientibus in aqua et vino albo incoctis, quibus
excipiatur ex oleis cham. mast. nard. irin. et
absynth. et de anamrose. cum vino vel ex decocto stoma-
mach. quibus remedijs non sine extra paroxysmum et in-
missa febre (in multis placere vidi) sed etiam imm-
nente paroxo locus esse debet, ad cujus frigus do-
mandum est forma docti oleis aparasitikos in vino,
anethi. et vino perungitur, atque si valde infestum
sit frigus, pedes in aquam calidam decocti thymi,
serpil. majoranae et florum immerguntur. Ubi quoque
et paulo ante paroxysmum ex scrobe ʒj theriac. vel
aut mythrid. cum tenui vino aut aq. card. aut
[illegible] expositio et accessionis frigus
insibile et remedium contumaciam discutit, et vires
roborat, sed non nisi corpore aliquoties repurgato,
et in morbo perniciali vetera./
Alterius curans scopus erat ut nova remedia grao
impediretur; id vero fit partim Exφρακτικοῖς seu
aperientibus, quae putredinis occasionem adimunt,
partim roborantibus sumptis per admotis, quae

ideo pituitas acidam gradus, qua et de instrumentis corrigun
et coctionis juvant, sumantur iis eius usum pilulas
stomachicas paulo ante cibum, in alimento liberè ex
coriandro velit. diarrh. abb. aut arom. ros. cortic.
citri conditur anis. et Coriand. condit. cons. flor.
aurant. anth. et salvia, ex quibus cum succaro
conditum parabitur, vel ex opiata cum syr. de menth.
aut syr. de absynth. ut et vinum absynthites —
partemque quam quod ventriculi et roborat, appetitum
restituit: admonendus et linitur ex oleis supra com-
memoratis, ex quibus fieri unguenta additis pulv.
cal. ut cinnam. mosc. caryophyl. mast. menth. sicc.
ros. et cera suff. eiusque scutum continuendis perfundendum
sic praescribi potest./

℞ Menth. sicc. et absynth. rom. ana ℥ j. lig. aloe
et pulv. cort. arom. ros. ana ʒ j. f. pulvis, qui bom-
bace moscato excipitur duplici syndone involutus
ad scutum senti cum lig. in dorso.

Caeterum pituitam salsam in dorso minuit ex oce
in locoribus praedicitur refrigerantibus ea perspa
randam et duritiam.

De febre Hepiala caput 23um

Pituita quae acida, aut consistentia crassa, colore
albuminea et vitrea, si nondum putrefacta pro-
partes corporis sensibiles non mordentur prima inaequ-
pugnabilis et sine febris constructus, ugit et exsi-
tat, si tota putrescit (quod raro accidit) quotidia-
nam accendit, in qua frigus tandem a calore febri-
li superatur: at si non toto sed ex dimidio ipsius
putrida febris proprie dictam Hepialam committit,
ut explicat Gal. 2. feb. c. 25 et l. de inaequali

intemperie

interius, sub ipsa vero quaedam pars corporis eodem
tempore tota febricae conditionem febrem et rigorem sentit.
febrium quae a materiae portione per putredinem accensa,
frigore vero a non accensa et ad huc frigida cum
ex tenuissimis portionibus per corpus aspersum
sit tum calidum, tum frigidum, nullam sensibilem
alterius oppositi portiunculam assignare queat in
qua alterum non comprehendatur, sic non aliter ac si
eadem sub ardenti sole statuas, quem aqua tibi toto
aspergas, fieri non potest, quin et a sole calorem et
ab aqua frigorem sentiat geminum et inaequalem partes
eiusdem eadem quam fieri taedum, quae contraria in
eodem subiectum adaequatum non admitti posse dicunt.
Itaque Avic. fen 1a tract. 2. cap. 44 paulo aliter febris
quinque gradus exponit pituita vitrea in qua febris Epi-
alae causa in profundo corporis est, quod sua contagione
refrigerat (per profundum a corporis autore explicati
stomachum, intestina, partesque vicinas internas,
quosdam musculos et concavitates quasdam ve-
narum intelligit) quinque vero pituitae aliqua portio pu-
tris facta aqua putredinis vapores elati et ad partes
exteriores appellentes easdem calefaciunt: exteriores
a corporis partes intelligit autor, pedes, tibias, co-
xas, manus, brachia, partesque cuti proximas
atque hic contraria est lypyria, sub qua corporis in-
teriora uruntur, exteriora frigent./

Porro Epialae febris accessio juncta est cum frequen-
ti oscitatione, pulsu parvo, tardo et raro, cardialgia,
indeque nata ~~lipo~~ lipothymia crebriore et majore quam
in quotidiana, urina magis cruda et aquea
reliquis denique symptomatibus majoribus propter molestiam

quae

qua icciroo minor est, qa pituita acida, minima quam dulcis est
humida atq vaporosa, quotidiana febris incipiens, qd s[...]a vitae
vitis est propriam libratur Gal. ad Paut. lib. 1o
6. epid. de tit. 29o Sericalam inter continuas reddit. at
fortassis propter longitudinem accessionis et inter
missionis imperfectam: in d. ubi pauca est, mala 4or
duntaxat horis durat accessio, sic ubi multa est,
saepe ad 24or protenditur. sed haec interdum 3o quoq
die, vel 4o revertit: sed fortasse longioribus inter
vallis propter maiorem crassitiem pravitatemq, adeo ne
minime malis medicis imponat 3nam aut 4am existi
mantibus. sed impostura detegitur, si ad vitae insti
tutum, tempus, typum, corporis temperiem, caeteraq omnia con
spicias: accidit et mulieribus mi non viris, qui
propter otiosam vitam aquae potum, crudorum fructu
um usum atq ingluviem frigidum humorem col
ligere. Virginibus etiam, quibus menses tardius
et fluxum et prodeunt, sed cohibentur Sericalam de
familiarem scripsit Hipp. l. de superfoet. ut a-
rara sic diuturna est febris et periculosa, qd humor
mala non facile coquatur aut discutiatur, mixtum
tum propter ventriculi insignem cruditatem, tum pro
pter morbi diuturnitatem, tum denique propter symp
tomatum redundantiam plurimum deiiciantur.
Curatio eadem febris quae quotidianae, ad quam refer
tur, sed propter maiorem frigiditatem et tenaciorem
remedijs opus Valentioribus. Itaq victus ratio magis
incidat et attenuet, clysteres sint acriores et ma
gis discutientes, et Phlegmagoga quoq valentiora,
continuax mala postulare videtur: sed virium im
becillitatem non tolerabit. itaq praestat mitius sed

frequentius

frequentius corpus expurgari in quibus utimur syrupus
magistrali concinnari potest hac formula./
℞ polyp. querc. ℥ij. rad. 5 aper. de caul. capp.
rido albo macerat. an ℥j. semin. carthami pistil.
mundat. an ℥ß fol. thymi, hyss. orig. pulegij. cala-
minth. chamaed. chamaep. fum. et absynth. rom. an M j.ß
capill. an ℥j. sem. fœnic. anis. dauc. card. bened.
an ʒij. flor. genistæ stæch. et salv. an ℥j. f. de-
coct. [illegible] f. de in col. suff. infunde et coque
fol. senn. mundat. ℥iiij turbith. gummosi ℥j agaric.
trochisc. ʒij zinzib. albissimi ʒvj agar. albissimi [illegible]
nodulo inclusi et sub finem decoctionis positi ℥jß
in col. expressæ lb j. dissolve sacch. albi lb j. an
sacch. et mell. opt. an lb ß f. syr. perfecte coctus
de quo ℥ij exhibeantur prodosi bis in hebdomada
cum decocto pastul. card. et flor. [illegible]./
Hic faciendum erit sectioni [illegible] summam con-
ditatibus, sed ventriculo et præcordiis consulendum co-
borantibus sumptis [illegible] adhibeatur: ubi a manifesta
[illegible] corticis signa hypocausta laudantur, sed
potius vaporaria ex calfacientibus, incidentibus
et odoratis, ut ex ligno rhodio, cypero, folijs et
baccis Lauri, nuce mosc. caryoph. scordiank. zin-
zib. pip. et fl. cortic. in 4to aquæ partibus et una
vini: sic et cutis meatus laxantur, mat. tenuatæ
et quæ per [illegible] diffusa resolvuntur. a hebdoma-
dum usu prodesse [illegible] diatrionpipereo. diacalaminth.
aurea aliquand. mythrid. a ℥j. ad ℥ij cum vino
tenui. lectoque quoque corpus blande fricare et olei
raro facient.

rarefacientibus inungendo, tum molli lecto exponendo in
illis sudet atq quiescat./

De febre Tertiana exquisita caput 24um

febris 3tia nothis calor fundit et diffunditur ex Gal.
ad part. s. s. 3. l. 1. epid. nam quaecunq 3a die
repetunt s. ad integritatem redeunt, et non, 3na febris
appellat continuitur, quae est in synocho biliosa, ne
tertiana pro 3na nota eiicitur et multis symptomatibus quemadmodum
fedis assiduis febribus bilis putrida vasa-
rum cum sanguine corrumpitur: in intermittente vero pro
corporis habitum defertur ex 2o cris. c. 3. Earum
a. aliae sunt exquisitae, aliae spuriae. exquisitae
dicuntur, quae sinceram nactam tam substantiam ubique
et quae ex pura et sola bile nascuntur aestate
febrida, regione calida sicca aetate flore et similibus
spuriae ex com. ad aph. 59. sect. 4. quarum vero
reliquarum biliosarum febrium focum Gal. 1o ad
Glauc. c. 5o primo constituit in quo plurima bilis
aestate gratur, secundo plerumque supprimitur pro
pter obstructiones. Itaq eadem causa 3nae bilis
flava, quae in propriis cystis, vel poris partibus
aut vicinis sedibus congregata et restagnans inde
in corporis habitum magno impetu prorumpit, ubi
corrupta putredine continetur et 1a fit accessionis
causa: Remota vero sunt quaecunq bilem adaugent
et acuunt, quae Gal. summatim perstringit 2o
feb. 1o dum scripsit exquisitam 3nam accidere nam
biliosis, iuvenibus, aestate, in regione calida sicca,
aubus sibi constitutis et vita in labore, cura, vigiliis

aestu

aestu et victu parco vel calfaciente et siccante trans-
acta.

Haec sunt signa diagnostica quae applicantur 2° feb. et cris.
c. 3. Primum ab invasionis modo sumitur, a quo pen-
dent sig. praecedentia cum rigore ob effusionem biliae per par-
tes sensitivas, quae dum pungi et lacerari videbantur,
expultricem vim sic irritant, ut totum corpus inde
vehementer concutiatur, partesque extimae retracto
ad interiorem una cum sanguine et spiritu calore refri-
gescant.

Secundum est Caloris proprietate statim a rigoris initio
turbulentiae, calor accenditur velut ignis quidam
fervore, a quo primus caligo fumosa educitur pri-
mo occurrens acris et mordax a medico percipitur,
sed paulo post a manu tepida vincatur. In statu
vero aequalis ac tantus est in aegrum durat, corpusque
undique ac jactare, aegrumque multum ac saepe respi-
rare cogat.

Tertium est pulsus, qui accessionis initio parvus
est, tardus, rarus, debilis, propter factas compressi-
ones a vaporum copia, in statu frequens, ma-
gnus, celerrimus ob urgentem necessitatem, et du-
rus ob arteriae siccitatem: in omnibus inaequalis praeterea
quam febrilis apparet.

Quartum ab inspectione urinae in febris initio tenu-
is et flammea est, in declinatione flava et substantiae
mediocris cum nubula vel sedimento bilioso.

Quintum ad excreta spectat biliae, quae accessionum
initiis in alvum et ventriculum transmittitur
vomitu vel dejectione evacuatur: quae vero in totum
diffusa

diffusa et sudore copioso et vehi: unde breviores fiunt vel oio solvuntur parox.i /

Quintum ex assidentibus Symp.tis praecedentium et stare tum ingrandescentibus, in ardore ingenti magna et difficili respiratio, inquieta corporis jactatio, acerrimo capitis dolore, Iracundia, vigiliae, delirio, linguae siccitate, et scabritie, max.e potus et aeris frigidi desiderio, quibus Avic. addit febricitas dolorem in dextro hypochondrio. Quae oia ex bile vel e.d fumis ad caput elatis suscitantur.

Sextum denique ex parox.i longitudine et solutione atque accessio ultra 12 horarum circulum protrahitur, breviorem tamen efficitur ob bilis paucitatem, tenuitatem et corporis raritatem: solvitur a multo et aequali ex oib.s partibus erumpente sudore in bile putredine, una cum hac per cutis meatus effluente, cujus si qua portio in venis relinquitur urina crassior redditur: si ad intestina, ventre subducitur. Sin febris ad si ad ventriculum vomitu eiicitur: sive per ἀποφύξειν s. intemperiem quietem et somnum, quum maxima facilè accidit ita propter tenuitatem perfectè dissolvitur. /

De Prognosi sic statuit praeceptor l. 3. c. 1. epid. part. 5.a 3.na exquisita cito judicatur et procul abest ab oi periculo ut docet Gal. 1.o ad Glauc. c. 8.o inter intermittentium mitissima, brevissima et tutissima, cum 7.ms ad summum periodis judicatur cap.s 59.o l. 4. propter calorem ejus magnum et maxime coquendam et excernendam facilitatem tertiana ver. celerrima judicatur

qto

quo accessiones sunt breviores et pauciores intermissionibus
et contra eo diuturnior est quo tertia accessio major
ob materiae copiam et crassitiem ex Gal. ad aph. 43. l. 4.
quod etiam ex urina dijudicatur: nam quae est initio rufa
et in 1° circuitu [illegible] ad 7mum usque circuitum
febrem protractum iri significat: at quae morbi initio rubel-
lam albam vel laudabile hypostasim exhibet non
ultra 4um progressuram indicat, ut ad 3um duntaxat
quae in 1° circuitu hypostasim sit albam, levem, aequa-
lem ex 2° de Cris. quamquam a febris Tertiana curatu facilior
est, nisi vel medici inscitia, vel aegri pertinacia vel
assidentium errore male curetur, non solum gravia
et incurabilia dixit ex Tralliano l. 12. c. 6. aliae i[illegible]
ex simplici fit duplex aucta materiae et putredinis causa;
aliae mutatur in continuam propagata in genere
venarum putredine, nonnunquam in 4nam degenerat bi-
lis flava assata et in atram conversa, vel dolorem
hepaticum et tabem perniciosam affert, consumpto corpo-
ris habitu ex 1° ad Glauc. c. 9./

Curação febris Tertianae exquisitae cap. 25um

In hujus febris curatione Gal. 1° ad Glauc. medico om-
nibus refrigerandum et humectandum praecipit prop-
ter indicatum, quae a febre [illegible] sumitur. Humec-
tantem ac prosequendum refrigerantem victus ratio et me-
duntaxat alterantia, praecedens [illegible] quae calidam
siccam bilem quodammodo evacuant: conveniens
igitur erit victus ratio, si frigidus aer inspiretur vel quo
corpore stragulum [illegible] contecto, ne [illegible] cutanea
transpiratio prohibeatur ex 4° meth. c. 1° cibus [illegible]
[illegible] refrigerans et humectans [illegible], quae

facile

facile coqui possit et bilis inedia concandescentis ferociam
reprimat. Carnes sunt mollia et insulsa, carnes
vituli et volatilium juniorum elixae aut oleribus refri-
gerantibus ut sunt cucurbita et cucumer, domestico
alterata, jusculaque parata ex hordeo [illegible]. Ex pis-
cibus fluvialibus laudantur perca, gobio, trutta,
Lucius: ex marinis scombrus, dorsi aurata, buglos-
sum s. solea; conceduntur et ova sorbilia, hordeata,
panatella. Ex fructibus cerasa, pruna, poma, mora;
prohibita lacte et dulcibus, quae obstruunt et bilem
cum, et speciebus quae difflandum impediunt, salsis &
acribus, quae calorem augent et exsiccant. Offerebatur
cibus saltem quater ante paroxysmum horis ne nouum pabu-
lum febri suggerat. Potus erit aqua leniter cocta
vel decoctum hordei cum rad. gram. acetos. glyc. prunor.
deinde notis coctionis apparentibus vinum tenue
ὀλιγόφορον et dilutum, quo partes reuocentur, sudores
et urina prouocentur absque animi et corporis violento mo-
tu, ut sunt a vigiliis et venere aequum arcendum et conti-
nendum; denique spectrum alui faciliter recrementis procurare
oportebit./

Quod ad pharmaciam et Chirurgiam attinet curationis
initium soluta prima accessione a blanda purgatione duximus,
ut noxiam primae regionis coctam [illegible] ante 2am inuasionem
expurgatio praescriptum, si nausea et cibi fastidium, cum
amaror assiderent, quibus absentibus post sedum cir-
cuitum differri potest aliquando intendi praeparando quandam
ad se bilem praeparata et aqueo tertio bilis feruorem simul
certia et obstructiones leniter resoluentia eluatur hoc
sic exemplum/

℞ Cinatior. emoll. lact. end. acetos. capill. hord.

integri

integri flor. cham. et malv. cass. p. ben. mollis. et amyl.
cum ℥ij f. d. si placet in scholastica in col. ℥ij dissolve
mellis viol. et butyr. rec. cum ℥ij. sacch. rubri loco de
cassia cum ℥ij f. clyster morbi progressu repetendus non
tum contra paroxismum sed et in ipso parox. ad lumborum ac
dorsi leniendum et bilis deorsum revocandum./

[illegible] deducitur ex calidis mitioribus in cass.
elect. lenit. cath. tamar. syr. viol. ac cit. comp. cum
[illegible] et de rosis pallidis quibus interdum si placet
[illegible] lienis diaspr. solut. vel elect. de psyllio valde
succos. portiuncula praemittetur. aliquando [illegible] vel [illegible]
boli exhibetur, vel potione cum ptisana, sero lactis,
aquae cist. end. acet. [illegible] et [illegible] frigid.
flor. cord. [illegible] et [illegible] decocto [illegible]
libus et [illegible] propter siccitatem videtur [illegible]
ximum reliquias [illegible] mixtus et [illegible]
modum. Itaque [illegible] in [illegible] locus [illegible]
[illegible] parox. [illegible] morbi
[illegible] ptisana [illegible] vel [illegible] cum
syr. acetos. vel oxymel. vel si [illegible]
[illegible] syr. viol. [illegible]

[illegible] corpore [illegible] quam
[illegible] 4° [illegible] c. 9. et 2 [illegible] c. 1. non [illegible]
[illegible] in biliosis [illegible]
[illegible] illarum [illegible] tota [illegible]
in [illegible] utilia [illegible]
noxio [illegible]
et pauci sanguinis non [illegible]
[illegible] bilem [illegible]
[illegible] Itaque [illegible] in 3 [illegible]

Cujus remedij non meminimus, neq; Ambulantem Adid.
idem In bal. 2° mets. e. 15° omnes febrium putridarum
optimum remedium est, cui phlebotomiam cum nihil magis
optandum sit, quam sanguinis atq; adeo totius
corporis refrigeratio nihil tam refrigerat, quam venae
sectio, cujus in 3tia celebranda consilium dunc.
Summi ex urina rubra et multa cui si accessit vaso-
rum plenitudo et symptomatum in cephalalgia, dyspnoea
noctu, jactatio corporis, vigiliarum, delirij vel ve-
mentia major est. Cujus remedij necessitas quod
non ad causam conjunctam, sed ad causam antecedentem,
ut ad priora insperiem reducuntur, atq; pro morbi
et virium conditione et consilio prudentia medici itera-
bitur, sitque 1° circuitu urinae colore et consistentia
laudabiles sunt et pharmaco et phlebotomia causa solum
victu refrigerante febrem 3nam tertia accessio solutum
iri praesagire licebit./
Post phlebotomiam actio et alteratio post sequitur bilis,
quae procurabitur apozemate quod.
℞ Rad. gram. acet. cit. oxyl. ana ℥j. passul.
corinth. et glycyrr. ana ℥ß fol. end. scar. lact.
portul. oxal. utriusq; agrim. hepat. ana M j. sem. [illegible] 4or
integri flor. trium cord. et nymph. ana p. sem. 4
frigid. maj. et papav. albi ana ʒiij f. d° in Cola
lb j ß dissol. syr. viol. et limon. ana ℥j f. apoza
clarum et arom. sant. alb. vel rub. ʒiiij in 4r
magnas doses, quas exhibebo primum non solum extra
paroxysmum, sed et in ipsius vigore. in urino dunc
incoquo fol. sen. mund. ʒiij sem. foenic. dulc.
ʒß in Cola infundo [illegible] ʒiß cum ʒj

ciaor

Liquor impressa dissolut. cats. vel elect. lenit. ex
syr. viol. cum ℥j. ... folio r quae datur intermissioni
dio, ~~sic vacuata materia~~, q.d.
Sic vacuata materia quod residuibus praesidijs pro[illegible]
impressionem manuale ... extinguendum [illegible]
[illegible] q.d. hic etc. /
Rp. Aq. stell. cits. acet. ... cum ℥iij aq. solan.
plant. ros. et acet. cum ℥ij ... ros. et ...
santal. cum ℥j. acquor ... [illegible]
... oxyrs. vel
Rp. Ung. ... ros. ... et ... cal. cum ℥j.
misceantur et agitentur cum succo cits. et tantillo
aceti vel
Rp. Ol. ros. et acet. cum ℥ß misce pro litu supra
[illegible] /
Aegri vescibus interdum consulentur ... dicta con
[illegible] ... opiata ex Cons. ros. Viol. bugl. borag.
flor. cits. cum x vel xij [illegible] ... ex ... cor
[illegible] Marg. vel ex speciebus elect. ... simpl.
simplicis et diamarg. frig. et syr. de limonibus
vel alijs aut ... opiata, quas mane et ve-
speri a ʒij ad ℥ß exhibebuntur superbibendo tantillum
vini aq. aut. diluti. Vulg.
Vulgus praecepta quaedam agrorum plantis et
caepis admonet, quae si prudenter admoventur,
... et utilitatem praestant. ... quidem
quaedam refrigerantia ... lactucae, plant.
ex aceto trita et subacta, quibus nonnulla ...
... [illegible] cum ovi albumine et ...
vel

vel ex ranunculi radice vesicae epispastico compa-
rantur, vel satius erit in morbi declinatione uti balneo
aq. dulc. quod cutis spiracula reserando sudores mo-
vet, reliquias materiae morbificae excludit, febremque
extinguit, atque in delicatis attenuantia, ut syr. acet.
et adiant. vel capil. ven. cum d[ecoct]o capill. gram. et
florum exhibere./

De Tertiana spuria caput 26.um

Etsi Gal. 7o feb. c. 5o et ad Glaut. l. 1 et ad 2. l. 3.
epid. 3nae febris intervallata tres constituat differentias
scil. 3nam febrem intervallatam tres constituit differentias
sitam, productam, cujus accessiones semper intergre
latis intervallo longiora est. Et inter utramque
mediam, quam simplicem 3nam vocat, cujus accessio
ultra 12 horas, ut ad 18. et 20 protrahitur; nunquam
vero quietis intervallum superat: duae tamen posteriores
differentiae Medici fere omnes ex ejusdem Gal. doctrina ad
Galenic. spuria s. impura non comprehendi contendunt
a 3na notha, quae ex bile altera parte permixta et fle-
gmate putrescente nascitur, quam in re differre tab
semitertiana s. semitertiana, cujus in causa duplex
est biliae et pituita, hic horum putrescentium sunt
locus non idem: at in 3na notha loco distinctae non
est causa dumtaxat, sed utriusque humoris mixtio et in-
timum confusio, quo fit ut cujus utrumque in su-
premo, alii duo, quotidiana sub 3o quoque die
repetitur: febris sentitur a bile in plurimum pituita
unde fit notha tertiana majoris famae vulgo dicta,
quod frequentissime accidat, interdum succedunt,
unde minoris famae 3na spuria, quae rarior est:
ita a miscetur bile alterata pars ut semper hic po-
tior et potentior saltem vi et potestate licet fortasse

copia

copia infestior: namq. pituita in bilem diacocta non
sed quotidiana typum servat, ut si vel[illegible] sor 4ᵗⁱᵃⁿᵃ
raro degenerat, quae Majorum fama febrem invadit. se
senes imbecilles nec non juvenes otiosos et intempe
rantes atq. tum autumno grassatur, tum hyeme et ex
semitertiana generatur ex c. 9. l. de typis./
Innotescat a signis 3ᵗⁱᵃⁿᵃᵉ finitimis sed commutatis
ex proportione pituitae et bilis vel[illegible]: itaq. sunt quodam
modo media inter signa quotidianae 3ᵗⁱᵃⁿᵃᵉ et 4ᵗⁱᵃⁿᵃᵉ: invadit
cum rigore, sed languidiore et diuturniore quod
biliae acrimonia calorem motum, alterius vero pito
mixtione reprimatur calor minus est acer quam in
3ᵗⁱᵃⁿᵃ exquisita, nec tam calidior minus aequalis aer
creditur. pulsus tardior et manifestior, inaequalior
calidior tum frequentior et major quam in quotidi
ana, sitis, vigiliae, delirium, jactatio, citior remi
ssior quam in exquisita, sed quae caloris et virium
oppressione tolerantur, potissimum [illegible] in corpo
ris gravitate et inflammatione ventriculi. paroxys
mus definitur 12 horis sed ad 20, 30, aut etiam plu
res protrahitur, non sudore copioso sed modico nec
admodum calido solvitur propter crassitiem et tenacita
tem bilis, qui corporis habitum transmittere non pot
alterius q. diebus recurrit, sed in certo anticipatione vel
cunctatione ordine. denique 7. circuitibus non judicatur,
sed saepe in annum aut plures menses producitur,
quod sedes contrarii non ita facile a natura vincantur
interdum autumno incipiens vere desinit in ex
sicc. adolescentia refractarii parere medicorum
justae vel certae pt, ut est apud bal. l. 1 ad glauc.
ubi notavi nonnumquam desinere in vitia lienis

sic

sed ob crudiotates, flatus, obstructiones et atra bilis congestiones imo et ubi inueteraverit, in mollities degenerat. et in aqua intercutem in hydropem vel cachexiam. /

Tertianae Spuriae Curatio cap. 27

Medendi ratio utrique deinde aptari debet quocirca victus de plenior instituatur, quod febris futura est diuturnior ita tamen ut pedetentim aliquid detrahatur. Sic et medendum attenuare et detergere, sed sine manifesto calore ... bilis ... Avic. ... alternis diebus ... offerendus quibus scilicet aeger a febrili accessu feriatur ... non patitur, quare posteriores medici ... solutos dari volunt, quibus non solum ... diebus ... propria ... cibos offerunt, sed etiam reliquis, in ante vel post accessionem, quae si adeo longa sit, ut viribus metuatur, in ipsa quoque jusculis et sorbitionibus reficiendum. Dentur ea copia, quae vires servare non ... febrem ... gere ... jusculis, petros. ... oxal. ... bugl. borrag. oxyl. ... alterati ... sed etiam carnibus ipsis tum elixis, tum assis, et pane recto ... Potus vinum ... aq. gram. ... hydros. ...

℞ Aq. cocta lb. ij sacch. lb. ß ... ʒ ß ... puro ... syrupi ... cum ... aut ... vel oxym. quod recipit ... rad. gram. petros. fol. ... lb. iiij in quibus bulliant ... albi ad perfectam despumationem et addendo sub finem

aceti

aceti ℥j/

Quod ad Castiora remedia spectat, curationem auspicabimur
a vacuatione materiae coniunctae per clysteres vel catharticum,
in Vocatum minoratiuum; ac clysteres noster ex emollientibus
coct. + fed. et astringentibus et subacidis ex Decoct. mal. parietar.
bet. Viol. malvae. centaur. hyss. absynth. flor. chamom.
mell. et sacch. mac. cum adiectione ℥iij agarici dissol.
luti mell. comm. ros. malv. cuts. sales. mb. cats.
berud. lax. diaps. diaz. diapr. sol. cum sale et butyro
rec. vel oleo com. frequentiori usu iniectum. proderit copiam
materiae pituitosae in ventriculo et anfractibus intestinorum
stabulantis /

℞ Dusogatio resoluatur vel ex ℥j. med. cass. et ℥ij diaz
cats. fiat boli vel.

℞ Syr. de cit. comp. cum decoct. ℥j. cats. dupl. ℥s.
diaps. si pituitam, diapr. lax. si bilem magis purgare
consilium sit ℥j aut ℥ij dissol. in decoct. ℥iij sol. sen. et ℥j
tarpet. com. f. potio. reque delicatioribus parabitur
ex infuso Veri in decoct. pectorali cum syr. ros. sall.

Purgato Corpore, si nihil vetat, sectione prohibebat
V. ad Glanc. statim initio celebrandam, iubet ex interna
f. basilica cubiti dextri amplo vulnere et ea copia
qua morbi magnitudini et corporis statui convenire
videbitur, deinde rerum coctioni studio incumbendum
praescripsit syr. attenuantibus, aperientibus et abs
tergentibus maxime. Sp. i et comp. adiant. perib
bizant. de rad. et cits. oxym. sp. i et mellorosat.
cum aq. rad. cits. agrim. bugl. fornic. vel cum decoct.
rad. aperient. capil. et citroraliorum, ea cautione ut
in 3. na maioris fama attenuantia, in ea vero quae

minoris

minoria et faciei sumittantia prevalitum/
Coetus vero prorgabuntur mitior antea commo
moratum vel sqti./
℞ Rad. acet cich. foenic. pass. et glyc. ana ʒij
fol. agrim. adiant. bugl. ana M ß sem. mel. et foen.
ana ʒj. summit lupuli flor. viol. ana ʒj. fol. senna
mundat. ʒiij f. do infunde in Cola separatim vel
olete ʒiiß, aqua. tors. ℥iij cui ʒj in expresse
dissolve syr. ros. pall. lax. ℥j. f. potio, cui pro ro
bustioribus adijciatur electu. ʒij elect. de succo ros.
vel diacarth. in febre continuali praesertim sequa
lunda autem pila de hiera, de Vitro, ragguse imp.
et aurea et huiusmodi quibus ad ʒj vel ʒiij tribuenta
pluribus vero dosi autem insulinum exhibenda vel apoz
Una eadem opera praeparans et expurgans quale
sit yd./
℞ Rad. 5o aper. acet lap. acuti ana ℥ß polyp. quer
sem. carth. pass. mund. ana ʒj. cichorij totius, asp-
enic. fum. beton. ceterach. adiant. scolop. bugl. bor
rag. ana M j. cham. chamaep. summitat lupul. et aspa
ragi ana M ß sem. card. citr. foenic ana ʒj. coriav.
alchymis. cic. rub. ana ʒj. f. do in qua infunde et cog
fol. sem. mund. fol. senna mundat ℥j turbith.
℥ ʒiß caryoph. ʒj cuscut. flor. viol. ʒiij in cola
sufficienti ad quart. iiij dissol. syr. de cich. comp. cum
Rheo et ros. pall. comp. ana ℥iß f. apoza in tres
doses sumendas alternis diebus.
Vel opiata cathartica instituatur ex med. cass. recen
extracta et cathol. dupl. ana ℥ß diaph. et diap. solu
solut.

Solut. cum ℥ bj. pulu. fol. senna. cort. flor. citri. Vel de borrag. cum ℥ ij syrupi de stoechade ... ʒij cum syrup. capil. vener. quinquies dosis eius ℥ j. bis in hebdomada vel fia boli cum sacch. vel potionem cum succ. cydon. vel dicto communicati /

Post aliquot purgationes et venam sectam pro ἐπίκρα⟨σιν⟩ celebratam utilissimum vomitum statim a cibo mo⟨vere⟩ videtur, si nihil hoc remedium dissuaderet, cum (Gal. Indice) is humor crudus qui nostra videtur hic ipsa⟨m⟩ iter sentire pituitae humor, a qua febris dimanat sedemq. sit in ventriculo, et propagandus a vitiata prop⟨ter⟩ ... ... non solum a cibo assum⟨tus⟩ ... sed et accessionum initio vomitus prodest cum sed magna humoris morbifici portio in ventriculum ... ... non tam pituitosus, sed et biliosus hoc per vomitum expurgandus, quod necesse est, fit namque febris istaec (inquit ...) in iis, qui pro imbecillitatem ventriculi cibos percoquere plerumque non possunt, unde proveniunt multum pituita, et in iis, qui ... tiores sunt hepate, cum in usum dabuntur ℥ij oxym. cum decoct. raph. ... atripl. ... tandem post addi⟨to⟩ ... accedendum est ... foenic. petros. aspar. apii. gram. ... valid. ... addito francolino albo ... cum ... ... superandum calfacientibus et ... quibus ... ... morbo ... ... et ventriculus roborandus ... ... morbum fomentum ... /

℞ ... ... major ... ... cum ... ... cum ... &

florum

flor. ceram. p ros. rub. caryoph. Vad. cyp. calam. arom.
ligni rhodij an. ʒiij an. ʒß f. d. ij aq. de 4ta une
6a parte vini rubri sub finem additi profotu syph.
Mondrij cum spongijs bis in die post horam ante ci
bum a cujus post illinatur abdomen oleo absynt.
cham. de medic. ros. et cydon. Ventriculo sedum
ex mart. edat stomach. et santalia mixtor. impone
tur. Intestina roborantia deinde cortice citri conditur
succus granat. acidodul. vinum absynt. tabella
diarh. triasant. syph. de arom. ros./
Denique Conserva ros. mell.ss. capil. Ven. flor. medic.
et flor. eius. mirobal. cond.r ex quibus cum marga
ritis, corallo et succo conditum vel cum syrupo
~~de autor~~ cons. citri opiata concinnabitur./

De Quartana Exquisita caput 28um

Cum febres typicae ab accessionum circuitu nomen
obtineant, quae post triduum 4o quoque die renovari-
duobus duntaxat ab accessione intercipientibus diebus 4na
notatur, quae ideo a Fernelio in methodi medendi l. ij
c. 12o dicebatur, vna nempe duas medicans, quae duos
dies ab accessione praestat integros, et cum non ancock
a nobis grandiorem jurisprudentiae 4na laborantibus
negant pro morbum juvari non pr. Sed vero tertianam
dividi pt 1o ideo originis in primogeniam quae 1um 1a divisio 4nae
invadit, et secundariam, quae alijs morbis praesertim
erratica febribus succedit ex com. ad progn. 25. l.

2o ideo nam, quae licet genere una sit n. mel. cor, spe-
cie duplex statuitur: quidam dr vitalis, qui statim
succedit mel. cor: altera contrariam ex ejus vel

aliorum

aliorum humorum assaepe gignitur, atra bilis nomine
saepius designatur. Sic Trallianus l. 12. c. 8°
duplicem hujus febris dicam ~~facit~~ statuit: alteram
primam et exquisitam solius humoris melancholici putredine
a perspicue sensibiles dilati sobolem. Alteram
spuriam a biliaria bile melancholico alterius humoris
cum melancholico./
3° Vero fieri nam saepius vitio lienis accidit, q
lienis infirmior non pt sanguinis faeces secernere
allicere, nec secretum in alvum protrudere, unde
obstructio, putredo. febris interdum vitio hepatis
fervidioris bilem atram 4tam noster feruntur gignentis.
aliquando in ventriculo, mesenterio, epiploo, pancrea-
te vicinisque partibus crassus et contumax humor
acervatur, quartanarior vel et rariores excitantur
effici. Sic Aristoteles prob. 19° S. 1ª docet prudentem sta-
tim, quartanam nihil aliud prae se ferre quam melancholicum humorem
non raro febribus 4nae infestari propter nullam ex-
eundi humoris collationem: unde colligi videtur non solum ex
melancholico sed et ex pituitoso modo crasso humore 4nam febrem
suscitari, utrum ex scriptis Gal. 12. meth. c. 4. succus
crassus omnia jam quodammodo magis minusve et
melancholicus, quare idem auctor 2° feb. c. 1° graeca vocabulo
febris exacerbantes complectitur. Nam inquit corporum
magis melancholica inclinans aetas, autumnale tempus
nec non omnia ipsa proportionata in cibo potu omnia frigida
siccaque ταῦτα πάντα τεταρταίου ἐστὶ γόνιμα πυρετοῦ
i. febris quartanae gravi./
Innotescit et dignoscitur exquisita 4na 1° quod
accessionis initium sit ab horrore vel violento fri-
gore, qualis per hybernum gelu sentitur cum oscitatione,
pandiculatione totius corporis inaequali, qui rigor in

dies

dies cum morbo increscit, ita ut dentes strideant, cave-
ntes non pungi, ut in rigore 3a, sed veluti confringi-
scilicet autem articuli, quasi fendere observantur. ossa
quoque ipsa doloris et lassitudinis sensu contundi puta-
tur. qua affectio graece dicitur ὀστόκοπος.

2° Caloris proprietates: ire et sensim et magis tere-
accenditur in 3no vasto et frigido: sed deinde exardescit
magis, quam in quotidiana minus tamen accedit quam
in 3a./

3° Quod pulsus initio parvi parvus sit, tardus, rari
qualis semper, ubi aeger sit juvenis, propter caloris
oppressionem. in Vigore magnus frequens, celer ma-
gis tamen quam in caeteris febribus. Inaequalis quod
maior motum sua crassities interpellat 1° ad blanc.
c. 6. durius est et Sennert. feb. 1a 4. tract. 65./

4° ab urina febris initio sit aqua propter obstructiones
et cruditates. in progressu colore et contentis varia
atque mutabilis ob varietatem materiae, ex qua nomine
quam fit 3or tandem mel coloratur et cum crassi-
ore interdum nigro sedto Sennert. et Aetio l. 5. c. 8./

5° ex parvo spatio et solus accessio sit. ubi parva est
mea 12 horis absolvitur non raro 24 prorsus ad cum
crassior copiosiorque mat. corpus minus perspirabile,
vires imbecillae et sensus partium, propter quas 3or
perlabitur obtusior: solvitur a sudore febre quin-
choante mediocri, progressu vero uberiore, terminato
scilicet 3no concocto. quare soluta accessio, quia quicquid
3nis accendere fuerit, vacuatur et discutitur, nihil
fumosum nihil servientem superest, quod intermissionem
puram non faciat.

6° reliqua symptomata, ut sitis, vigilia, inquietudo, .

cephalalgia

Cephalalgia et ventriculi dolor minus urgent, quam in 3na, magis quam in quotidiana, praecipue vero obseruabitur tumor utriusq hypoch. et molestia in ipsum decubitum./
De prognosi scriptum est ab Hipp. part 4a sect. 3a l. 1 epid. 4nam omnium febrium esse purissimam, facillimam, longissimam atq propterea magnis morbis liberare ac securissima q. est propter integram longi temporis quietem ante nouae accessionis insultum: unde facile vires reparantur, facillima vero solidatur quia propter symptomatum leuitatem, sed longissima propter difficultatem coquendi contumaciam, quod siue in 3nam aut 4nam mutetur aut etiam in biennium protendatur et pro-trudatur ex lib. de typis c. 46. quamuis citra decorem in eundo ultra annum propagari intelligi. Anic. [illegible] quam in 12 annos productam vidit Houlierus [illegible] stimat. Cur postinde aph. 25 l. 2. aestiua 4na plerumque breuis, quod Coeli beneficio facilior sit materiae praeparatio et expulsio: autumnalis longior praesertim quae ad hyemem pertinet nisi si frigido coeli statu in corporibus excludit propter cutis densitatem ac notauit l. de aer. aquis et locis familiares esse occidentalibus aestimat 4nas propter usum seu aq. stagnantium et lacustrium. Morbos a magnis liberat 4na ut epilepsia, mela, conuulsione, ut constat ex part. 7. S. 6. l. 6. epid. et aph. 7. l. 1.
Curatio omnium ratio est ex rigore 4nae trium craffium, a quo praedicti morbi pendent in cutem transferre et expelli. febrilis a calor rigorem sequatur [illegible] coqui et resolui. Caeterum [illegible] de [illegible] et 4na [illegible] [illegible]; namq ut [illegible] sine [illegible] periculo, sic aliunde [illegible], ut quae ex praua viscerum constitutione nascitur

nascitur, et quae senectutem debilitatum invadit, aut de-
stillationibus e capite in thoracem obnoxios, item quae ex
hepatis vel lienis vitio in durities et tumore praecedente
hydropem invehunt esse ante horum viscerum vitio,
ut post balneationem Actuarius c. 83° Aetium 1. tetrab.
2° in aliis plurimis morbis in 4^nam degenerant, sic vicissim
[illegible] aliae commutatur in hydropem ut paraly-
sim cum natura [illegible] et crassa in nervos transferte
quae stupefacit. [illegible] quoque Hipp. in coacis hya
nalis 4na nonnunquam in morbos acutos transire
quod in rarum est propter naturae constitutionem praeter ditatem
sic febriculi plurimum et [illegible]: cum natura in contrarias
mutationes sine violentia non agatur [illegible] pessima
et intermittentia febris mutatio in continuam [illegible]
quae foras movetur in eam quae intro./
Ad solutionem quod attinet in propriam et omnium mor-
borum paribus diebus solvi sic 4na paribus –
mensibus 4. 6. 8. 10. 12. 16. 20. 24 solvitur mo-
di sunt plures: saepius autem atrae et variae dejectio-
nibus solvuntur ex 3° de crisib. nonnunquam u-
rina cum urinarum profusione ex Actuar. alioquin
absolute terminatur ob horum constitutionem et morbi
diuturnitatem, ut colligitur ex prog. 23. l. 3. nisi
absessu crudior urina crassior copia, vel sanguis
e naribus abunde profluens ex part. 1^a l. 4. l.
6^i epid. menstruis utrinque haemorrhoidibus, quas
atra bile expatior committitur ex aph. 7° l. 6. por-
ro quod de 4na profert Actuar. ex Hipp. l. de-
[illegible] nominis 4na bis corripi, optima quoti-
diana ret[illegible] alii [illegible] vel ca[illegible] morbi
diuturnitatem et ex [illegible] et viscerum intemperies
corrigatur

corrigatur, quod solo tum victu, praescriptis quibusdam causae constantibus nova nova febris materia colligi potest, itaque ad curandum progrediendum./

Quartanae Exquisitae Curatio cap. 29

Hujus febris, ut reliquarum putridarum curandae scopi sunt, virium conservatio, materiae morbificae correctio, expulsio atque novae generis prohibitio. quos tribus instrumentis assequimur diaeta, pharmacia, Chirurgia.

Dictus igitur ratione quibusdam plurimum sumendam moderatum calfaciat et attenuet in febribus materiali causae resolvetur: ratione substantiae, sit succi laudabilis, coctu facilis et cito distribuendus: ratione quantitatis liberalior et plenior morbi initio, circa statum tenuior et paucior. sed ita ut illius conditiones, ut virium conservatio exiitetur. Ante tum cum succulentum est corpus quae quidibus certum tempus praescribis nudo plenior eritur. parox[i] durat si vires ferant sine cibo transmittendus, vel si quid corpori offerre necessitas sit, sit exiguum et liquidum quae in declinatione sed potius [illegible] ante parox[i] invasionem horas tanto cibus exhiberi praescribimus cum tardo et non ante in mediocrem progredi. Ergo panis cito fermentatus et pauco sale vel anisi foeniculi semine condita paretur. jusculo bugl. borrag. lupul. cum foliis petros. malv. et similibus proponitur. Cavendis ligandis ovilla, vitulina et carnem animi, quae montes amant. Pisces molliori carne quae in certo gaudent, ut anguilla vitantur, saxatiles commendantur, mediocris obsoni omnium est, qui ex pipere, cino, sale, zinzib. sinapi sumat, ad discutiendum, roborandum abstinendum tum a bubula, suilla, ferina et avibus palustribus, quod crassiori et viscidum [illegible] [illegible]. Laudantur Capparis, oliva

passula

passulae; damnatur acetum quia bilem atram fermen-
tat ex Paul. 38. S. 3. l. de victu in acutis: conceditur
tamen cui molesta non est fermentatio ex 9. de Comp.
medic. sec. locos c. 7. Avic. lactucam, end. melon.
et portulacam concedit, sed haec 4nae spuriae magis quam legitimae.
Potus esto hydrosacch. cinnamo conditum aut hydr. vel
et vinum tenue decocto asplenii dilutum ad prandium, succu-
mel cum et mondeda cerevisia. Cibos ad calidum rogat
sunt et quartanarii frigoris impatientissimi, conten-
ta opera non sunt extra paroxysmum prohibenda, nisi ad
febrium tertianam inferuntur accessionem. Sed tam fructi
omnis matutina excitanda vices supplebunt eum est
colsua quo die futura est accessio excitandum impedi-
mentum danda est opera si in ipsum febrium tempus incurrat.
sic et saepe frequenti illa discutitur. Somnus in accessio-
ne dumtaxat avertendus: alias interdiu in lecto molli conce-
dendus, ad crudorum cruditatum coctionem imo retinet ut nota
ra probat ad intercipiendum paroxysmum. Alvus si relin-
quatur famulicantibus remediis subducatur, ut prunis
dulcibus, caricis, tamarindis etc. bulliendis vel in quo mal-
vas, borrago, atriplex, beta, scrofularia cum ...dam apo-
ziatibus bullientur. Suppressa omni vacuatio suo mo-
do incitanda. Venus omnino declinanda, quia siccat et
vires prosternit. Denique vacat patientia vel denuntia
laetitia 4nam abire credit. Idem metu effici testatur
Rhases, ante quem Plinius l. 7. c. 5. narrat Q. Fab.
Fab. Max. consulem praelio adversus Allobrogum
Arvernorumque gentes commisso in acie febre 4na fuisse
liberatum. Quod ad Cal

Quod ad Cetera praesidia spectat, blanda catarctica mox
in initio deducuntur, aliquin avertendum ne humor crudus
et contumax dum potentiori medio non cedit exaspe-
retur et febrem ex mitti feroci, ex simplici duplicem

aut

aut triplicem vel etiam continuam efficiunt itaque./
℞ polyp. querc. contusi fol. senn. mund. ana ℥ iij —
sem. foenic. dulc. et glycyrr. ras. ana ʒ ß fol. bugl. borrag.
scolop. ceterach ana M. ß summit. lup. et flor. viol.
ana p. j. f. decoctio in col.a dissolve cass. depl.
vel elect. lenit. ℥ vj fiat potio, cui interdum diaphoen.
vel conf. hamec ʒ j in robustior adijcitur. Clysteres
nonnunquam pro gratia loco dantur ad liberandum ven-
trem, mitigandumque febrilis, si paratur ex malva-
[illegible], helxinis, et flatus discutientibus additis, ne
ubi progressu quibusdam acrioribus qui bilem in alvum
irritandi sedem deducunt et fermentandi recta alvi
[illegible] provocantur: bibantur ex aqua [illegible]
lumbis aestuantibus, siccitatis faucibus, et in fine
paroxi. praestabunt lenitatis syrup. viol. sacc. vel
cassol. ana ʒ x. ol. viol. vel butyr. rec. ℥ iij disso-
lutae in ℔ j. decocti emoll.: Vena in [illegible] autem
tio parcendum, et de phlebotomia nisi sanguinem abun-
dare [illegible] incitatae [illegible] aut suppressa
aliqua solitum vacuatio: alioqui vires deijciuntur p
hoc frigidus suo calore fraudatus morbum producet.
At ubi febrilis sanguis redundat audacter mi-
nuenda e basilica vel mediana cubiti sinistri. Itaq
incisa satis amplo vulnere vena, si rubeus aut tenuis
sanguis effluat, sistatur quamprimum, si nigro edu-
catur copiosius Val. Consilio [illegible] ad 6 [illegible]
[illegible] in sinistro cubito, sic [illegible] in
dextro si [illegible] vitio 4ta contigerit: sunt a qui-
viribus [illegible], salvatellam aperiunt, sed san-
guis cum impedio propter vasis tenuitatem: —
Alij vero quidam secretio ex ea sanguinem educunt

unde

vido Valetudine multorum 4ta liberatam hic vidisse refert
exhibiti potula paulo ante paroxysmum celebrata, quod sine
periculo, qui Vela exhibentur: At eo Utrumq. magnum
praesidium dicta paroxysmum praecedente celebrandum: tum quia
virtus ex praegressa accessione magis constans, tum quia
materia melancholica cumulari incipit, ad nonum paroxysmum,
facilius expectandum magna expellimulat, vide facilius
a minori negotio valeant etc./
Hic qualib. parvissima in sua mel. praeparandi &c
alterandi dum incumbendum exhibitae humectantib.
& sine magno calore attenuantibus & digerentib.,
quam vinum album syr. cap. Veneris & bizant. et lap.
& scol. et fum. et bugl. & pomia et Violae cum
aquae a/d dicto bugl. borrag. meliss. fum. scabios.
aut Calend. aut./
℞ polyp. quercin. rad. ana ʒij cum ʒ ij trifol. corinth.
& glyc. rad. ana ʒß Cort. rad. Capp. & tam. ana ʒij
fol. meliss. bugl. borrag. adiant. ceterach. scol. ana M j
flor. trium cord. ana p. j f. apoz. in 4or dosis ex tertio
in residuo decoctionis incoque fol. sen. mund. ʒ iij
semi. foeni. dulcis ʒ j in col. dissolue syr. de fum.
comp. ʒj. hic praeparatur sor, moneralis blando pro
gabitur, nisi pauperib. & robustis mala confert da
melt ʒß dictis dissoluendo in aq. bugl. fetis aut
dicto Capill. laxat. ex ʒ ij fol. senna. Conto
Calo frigid. locum et catapotiis imperialibus et
fum. indiae foetid. & de lap. lazuli ratione ij ja
utendum esse propter siccitatem. Evacuata quoque vali
diora instituentur. etc./
℞ Quatuor emoll. mede. bet. absinth. origan. cal.
ana M j. flor. cham. melil. tamar. & card. min.
ana p.

cum ʒ j. cin. rub. p. 4 f. d° ad lb j. ij col. dissolue mel
anthos. sacch. rub. cathol. cum ℥ j. confect. hamech pro dimi-
dio. ptis. cum ℥ 4 olei comm. aut lilior. ℥ iij f. clyster./
Obseruandum est diligenter cum bilis atra morbi
causa fuerit: quae calidior est et calidioribus irritatur, se-
dinis feruoris mitiganda syr. violacei. vel rosol. de
fumaria de bugl. cum aq. vel d° end. bugl. borrag.
adiant. lupul. scolop. deinde cholagogis lenioribus
ut cassia elect. lenitiuo cathol. et syr. de eisd. comp. cum
rheo ducendo./
Obseruanto febre adeo contumaci datur quibusdam
meae indulgentiae utitur ad praeparantia et euacuantia
redeundum est hoc febr. modo./
℞ polyp. ℥ ij. cort. rad. capp. et tamar. rad. bugl. scor-
pioides. et enul. camp. cum ℥ j. fol. agrim. fumar. chamae-
pitys. chamaed. meliss. bugl. borrag. et capill.
omn. cum M j. cusc. epit. glyc. cum ℥ 4 prun. dulc. pas.
pass. mund. libet. cum saluia bij semin. lupuli flor.
trium cord. et genistae cum ʒ ij sem. mel. cucurb. sand.
citrin., foenic. et anisi cum ℥ iij f. d° in col. ad lb iß dissol
syr. capill. ven. de bizant. et oxym. simpl. cum ℥ j f.
apozema clar. arom. ʒ j. cuius in 6 doses sumendae bis
in die hora ante prandium duabus./
℞ Residuum praed. d.ti in quo infunde et coque fol.
sen. mund. ℥ iij carthami ʒ 4 in colatura dissolue syr. de
epith. comp. et de fumar. vel ros. pallid. solut. cum
agar. cum ℥ j misce pro duabus dosibus sumendis
alternis diebus addendo ultima dosi conf.
hamech ℥ iij quin et si robustus fuerit aegro sine peri-
culo fieri praedicta dictum vel infusum ʒ ij rad. ell. nigri
in iure pingui, vel d° mellis. flor. nenuph. hamech.

Et

p tamar. hier. anisi, dauci, cumini, sesel. et sem. in
quo bullid. oricc ℥ij vel ℥iij sol. sem. mund. po
Edarari quoq pru ogiata catbaut. ex medul. cassiæ.
mund. olet. [illegible] et catsol. [illegible] ℥ij pulu. sol.
sem. cassiu flor. [illegible] ℥iß conserv. rad. [illegible]
camp. ℥j pulu. olet. [illegible] ros. et ciaci [illegible] ℥j cum
syr. capil. ven. [illegible] ℥8 [illegible] ℥j [illegible]
danda. sine [illegible].
Edrath. hac bal. 1° ad glanc. vomitum a cibo [illegible]
[illegible] et ante cibum et [illegible] quo [illegible] inquin [illegible]
radical aut minim prouocabitur [illegible] rad. azari [illegible]
cum oxym. addito ℈j. pulu. majoris [illegible] a. [illegible] albo
conuulsionis metu, immo nisi [illegible] ad vomendum [illegible]
facilia [illegible] [illegible] inferiora. [illegible] insta-
grauitate [illegible] [illegible], validius expurgare [illegible]
[illegible] 9. l. 4i. a vomitu roboretur ventriculus [illegible]
[illegible] absynth. cydon. mast. [illegible] et [illegible]
[illegible] tabellis [illegible] ros. vel [illegible] ex [illegible] absynth.
cum syr. [illegible] vel [illegible]. /
Libidae obstructio visceribus [illegible] [illegible] vel [illegible]
[illegible] ducendo bonum est, qa [illegible] [illegible] nonnunquam
morbus soluitur, nam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sl
[illegible] obstructiones augeant, [illegible] et hydropicis
[illegible] promouendi [illegible] [illegible] vel ad-
[illegible] prouocandi [illegible] [illegible] [illegible] visceri
[illegible] [illegible], vel ad stomachum, [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] cum ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] modicatis, sed et sudorif.
[illegible] et [illegible] hypocaustis [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] (modo [illegible] [illegible]), [illegible]
quae [illegible] [illegible] nulla sit suspicio commode
mali affecti [illegible], nulla sit suspicio commodè
[illegible] ex [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

f

per stibia ex quibus non tam fumus [illegible] sed et
thimiamatum vapor excipiatur./

Ita praeterea optimum dicitur Theriac. ʒj ad ʒij
sese vel cum vino, aq. cupim. et cusc. dilut. horis
duabus ante paroxysmum, cui ante manifestam cortidum
locus esse non debet, ne eundo hoc agitato febris red
datur fervidior ut constat exp. 2. l. et pur. ad post.
posthumum c. hist. Eundem p. pt. est in egressu balnei
praedictae actionis hoc modo exhibendi./

℞ Conserv. flor. bugl. et rosar. vet. vel mythrid. vel
Andr. alexand. ana ʒj. aa ℈iij cum vino tenui
aut aq. eadem aut ulm. reginae prati f. potus quo
sumpto in lecto sudet et dormiat./

Interdum vero profuit actuum hypochondriis praesertim
sinistro, fotus et litus exteri, quae partim emolliunt partim
relaxant partim digerunt et roborant ut./

℞ Rad. cyp. cort. rad. capp. ana ʒß althaeae totius
agrim. absynth. scolop. ana M.j. flor. chamaem. melil.
ana p.iij schoenanth. lavend. ana ʒj. semin. lini urticae
foen. ana ʒiij fiant duo sacculi intersuti qui bulliant
in aq. et 4a parte vini albi sub finem additi admo
veantur alternatim utrique hypoch. Item

℞ Ol. amygd. amar. et de capp. et de absynth.
ana ʒj. aceti ʒß misce pro litu admovendi post totum.
post fotum interdum Ammoniaci vel bdellii in
aceto scyll. vel sapae dissoluti ʒß adjicitur.

Roborantur et hypochondria sumptione toto morbi
decursu electuarii aut opiat. ex conserv. bugl.
borrag. buglos. melliss. anthos, et condit. cortic. citri
cond. confect. alkerm. et de hyacint. diarhod. et
pulv. electuar. diamarg. frigidi aromat. rosat. per

laetificantur

Lætificantur cum syr. de pomis aut capill. ven.)
Spiratio sive remedia solenne frictionibus inuncti
onibus accessio spinam, scapulas, brachia mox
pedes ad ignem lucubrationem oleis ἀκόποις, diaphore
ticis inunge in anethino, rutino, costino, nardino
lacrimo et castoreo, de scorpione, vel in quo viridia
rana bulliendo addito vino malvatico vel aq. vitæ
vel ung. Martiato, et unguento Dialthææ ...
admotis plantæ pedum, lateribus calidis vino pro
fusis et linteis perinvolutis, corporis sedatis ...
tus calor citius emergit, sudor provocatur et ...
paralysin, quæ quartanariis nonnunquam acci
dit ob crassos succos nimia impactos per ...
Sunt vulgaria sunt quædam remedia post usum præ
dictorum non negligenda ... ...
aliquot dies Vini albi potio, in quo salviæ folia per
noctem maduerint ex Rondeletio: vel succus taps
barbati ... exhibitur per horam ante paroxismum ex
Valesio: vel succus Calaminthæ cum aq. ...
vel liquirit. ex Bordonio: alii succum plant. cum ...
... commendant: alii Mox: alii Eupat. ex vino albo
... placet ... prædictæ plantæ ... in ... ...
... ab 3 ad ij cum vino albo exhibentur ...
... ante accessionem admonentur fol. sal.
quos capiat ante accessionem ... fol. sal.
rutæ ... Columb. samb. et calend. cum ... vino
et salis ... ... Rondeletius.

De Quartana spuria et reliquis illi annexis Caput Trigesimum.

Ex atra bile 4nam nothamque spectari diximus; ... ipsa
ab exquisita distinguitur 1° quod aliis febribus ...
... succedat. 2° quod paroxismus in plurimum

sit

Si brevior, sed graviora symp[tomata], calor acrior, et pulsus celerior et validior, cephalalgia major, sitis intensior, urina coloratior, alternatim sed praesertim sub praecordiis dextri tumor: unde major spirandi difficultas. 3° denique quod postridie pavor mali sui aliqua propter relicta calo-ris vestigia. Itaque periculo non vacat sed facile est quoniam errore in duplicem, triplicem vel continuam transit quam tandem sequitur hydrops per consumtionem caloris nativi in notanis Aetius, quod insuper, statim initio morbi mitioribus remediis et humectantibus incidentibus per frigerantibus sic affaveretur. Illa denique 3ner remedia militaventur./

Tertium ad quartanarum genus refertur febris, quae 5°, 7° et 9° die recurrunt, quarum meminit Hipp. sect. 3. a l. 1. Epid. sed hal in com. novas febrium species non adstruit, mavult reduci circuitus, tum et febris fere in propter relictum apparatu dicti morbo-si fomitem et pravam diaetam aliquam 7° et 9° die iterum ac 3° laborare febre. et com. ad tract. 64. l. 3. s. 3. Sev-bie horum et Hipp. sed alterius ejusdam, quod pro-pria inscendere, unde Iª febr. c. 5° negat se unquam observasse persistens ullum circuitum ∫[ma]rariorem cum in lib. de typis c. 4° tam periodos admittere vi-deatur. Avic. fen. Iª 4. tract. 61. 5am se vanillo dies vidisse affirmat. Vlatel quoque c. aproconti medicos se rariores periodos observasse testatur. p Valesius testatur se audisse eum, qui 3° annorum spatio singulis mensibus semel repetita febre laboravit. Plinius etiam l. 7. c. 51. autor est antipatrum Syro-nium poetam quotannis semel in natali die febre corripi solitum, qua tandem consumptus est longa satis senecta./

Sed

Sed haec de variis diaria commotis a causa inexplicabili febris
ac alia sunt inquit Riverius, ad nostra 4^nam convertenda sed fermio
re et crassiore quam facultas ~~expult~~ expultrix nequit abigere,
donec sua qualitate aut quantitate molesta esse incipiat: cum ea apud
nos sint rarissima, et forte occurrant, cum febres fiunt ab
sero vel crasso pituitoso, [illegible] iisdem quibus 4na [illegible]
gmatica remediis profligabuntur, veluti attenuantibus, per dig
[illegible] vomitu, per [illegible] et purgat. per [illegible] usu [illegible]
sudorificis et balneis calidioribus, quae tamen omnia naturae
aegri, regioni et aeris constitutioni aptari debent, ut
saepe dictum est./
De [illegible] prorsus scriptum est a Fracastoro 4° de vid.
7. et 9. de lingua, sed non lethalis, propterea [illegible]
quae et crassitiem [illegible] omnium [illegible], in qua talem [illegible]
indicat vel sequatur. Quod accidit inquit [illegible] propter
[illegible] [illegible] intus conclusi et [illegible],
quo [illegible] inflammantur et colliquescunt./

De febre Erratica caput Trig. 1um

Typicis febribus, quae plerumque statae appellantur, op
ponuntur quae Hipp. πλανήτες καὶ πλανώδεις l. 13. art. 22
Celso incertae et vagae, vulgo erraticae nuncupantur, quod
nullum circuitus ordinem, nullam accessionum propor
tionem servant, neque certam ullam sive simplicium sive compositarum
[illegible] typorum [illegible] sed inordinatis et inexpectatis
accessionibus repetunt, nascuntur autem cum diversis
partibus [illegible] [illegible] materia febrilis colligitur, putrescit
et movetur ~~altera innata manet~~ vel eodem in loco
materia est [illegible]; vel [illegible] eisdem materia in aportio
movetur altera innata manet, altera computrescit,
altera nunquam putrescit, quod [illegible] contingit
ex errore [illegible] victus, vel inaequali et inconstanti aeris
[illegible] constitutione, ut colligere licet ex c. ultimo l. 2.

febr.

feb: sine de varij variJs in partibus succi congerun=
tur, qui πυρετοὺς ἀκαταστάτους vocantur Hipp. S. 4ª
l. de victu in acutis et febres inconstantes profitemur,
quas videl nihil firmi et certi, neq in periodis, neq
in vrinis, nec in febrium firma retinent: sed in ijs omi=
nibus plurimum variant, ut explicat Gal. in com.
et Arnaldus a Villanova l. feb. c. 2. neq certum mu=
merum nam interdum q mane prehendit accessio de
meridie vel hora 3ª post meridiem tantum: alias vesp=
pere vel intempesta nocte, eademq modò una est, modò
ingeminat, modò 3º et 4º eodem die repetit. Caeterum
cum duplex sit febris erratica quaedam 1ª, quaedam
varia et succedanea, quae alijs febribus in ardentibus
aut continuis succedit, utraq in 4ᵗᵃⁿᵃᵐ de=
gerat, ut colligitur ex progn. 27. S. 3. Vbi et enim ho=
mini dubiosae corporis partes inaequales occupabat qd
vitium corporis habitu similis dispositio febrem effici concor=
natam eamq 4ᵗᵃⁿᵃᵐ cum hi atrabilariae cum a in una
parte multiplex congestior hoc erraticam pari, haec quoq
frequenter mutatur in 4ᵗᵃⁿᵃᵐ qd ex Arnaldo loco citato.
relinquitur febris majori ex parte consumptis qd ratione
vel humiditate vel crassitudinem ad 4ᵗᵃⁿᵃᵐ facit. Cujus ipso
transitus index est nigra in vrina nubecula, ut ait
Hipp. in coacis.

Quod ad curationem attinet dare praecep. Sect. 4ª de victu
in acutis quendam pro ratione conditionem: tunc de
medendi rationem praecauti Hip. tempori duci, nisi licebimus
qui accommodare Vbi n. tam frequentes et inaestae
sunt accessiones vix certa curatio institui pt quam cibo
potius indicato et tandem quam cathartica ita tum ne
febris sint erraticas ad 3ᵗᵃⁿᵃᵐ et ardentes refrenantes,
hi diuturnas ad 4ᵗᵃⁿᵃᵐ.

De

De febre Continua caput Trig. 2um

Docet Gal. 2° diff. c. 6. continuarum et intermittentium febrium idem de genere commune esse, nec sede, qua sepe symptomatica, sed loco et statione putredinis fere distinguuntur; nam per intervallatae quidem extra vasa putrescunt, per assiduae in vasis, quibus conclusus nec libere perflatus putridus vapores in eo assiduo continenterque fundit unde de febris continua fit, quae et conclusa dicitur quod in ea intermissio tantisper dum integre solvatur non desinat: quamvis enim per cutis spiracula vapor quidam sive fuliginosus perpetuo effluat et digeratur, tamdiu tamen febris persistat quoad putris humor penitus absorbetur febrili consumptus, vel foras naturae robore a vitio subsidio expulsus, vel quoniam placido modo edomitus fuerit: licet a. Gal. in venis primi sanguinis consistere videantur non tamen ex paribus vero putredinem concipiunt nisi cum vehemens sanguinem aequali omnium permixtione constat; sed quod copia vel alterius pravitate excrementa putrescit, unde duplex evadit, febris assidua dicta synochus et synochus plethoricorum & synochus cacochymorum propria, nullam subitam mutationem periodice exacerbatam sed pro summa varietate vicissim excandescit et mitescit. Itaque, ut est triplex cacochymia, sic triplex statuitur synochus; 1a biliosa omnium frequentissima ex bilioso sanguine, vel plurima bile accensa 3° quoque die excandescens. 2a pituitosa cum sanguis pituitosus, seu multa pituita sanguini permixta putrescit, quotidie et ut plurimum circa noctem exacerbatur. 3a melancholica, lutulenti sanguinis vel atrae bilis intra vasa putrescentis soboles 4° die excandescens omnium rarissima, quod faex sanguinis aliorum

sedimatur

sedimatur vixq ob crassitiem in gibbam hepatis con-
namq cavam protrudi et a pro putrescat./

Haec si quo modo vel febris inordinata ut et quotidiana de-
prehenditur ob aliorum humorum putrescentium par-
ticibus: sunt et continuae non minus quam inter-
mittentium febrium aliae purae ex unico humore ex-
citatae: aliae nothae vel implexae ex pluribus et confu-
sorum putredine quadam simplices aliae duplicatae aut mul-
tiplicatae ob humorum copiam vel partium affectarum diver-
sitatem variamq putredinis rationem: Nonnullae mites et
solitariae, aliae malignae et diris symptomatibus comitatae, quae
morbum augent et vires devolvuntur l. 1. ad Glauc. c. 4.

Dum continuae proxima et immediata causa est putredo humo-
ris alicuius aut multorum in vasis praesertim majoribus
antecedentes sunt plethora, cacochymia, obstructio viscerum inter-
na et corruptio, prava ratio victus, labor immodicus,
vel contra desidia et consuetae exercitationis intermissio,
excretionum retentio, somnus et vigilia, quae modo con-
trario superant, varia denique ut patet enata, quae
omnes causae initio ad 5 genera ex 6 al' mente reduximus
motum scilicet inflammationem, viciniam, constipationem et putre-
dinem. discernuntur a febribus facile continuae ab
intermittentibus assiduitate febrienti et quod raro
cum frigore, horrore vel rigore invadant ex 1° ad
Glauc. c. 5° et com. ad part. 2. 5. 3. l. 1. Epid: ac variae
continuarum species proprijs symptomatibus et paroxysmis
ordine, circuituq innotescunt; nam biliosae 3° quoq
die durae rigore excandescit, nulloq insequente sudore
mitescit, pulsum dat celerimum, frequentem et
inaequalem. Urinam tinctam et flammeam, dolorem
capitis acerrimum, vigilias, sitim, anorexiam et totius
corporis jactationem molestam et. Pituitosa pulsum est

tardiorem

tardioribus. Urinam crudiorem et crassiorem, linguam
albicantem, et sympt^ta reliqua mitiora, sed capitis
gravitatem majorem, κεφαλαλγίαν quotidianam. Nec ca
denique minus hinc una prodest sympt^ta et febr. incrementi spa
spectatur: sed et ipsarum distinctio colligenda est ex ma
laborantis, ebtu, aetate, tpre, vitae conditione, victu anno
tenendi, et similibus aliis, quas nos hic diebus variorum
gravium, sedet quidem dicatum declaravit ~~fingit~~
Jam vero quod ad prognosin attinet quae continua febris
gravis est et periculosa cum nullam usque ad exitum
sui molestiarum remissionem, lege part. 3. s. 3. l. 1. epid.
longe his reliquis deterior est τριταιοφυής, quae
quoque die recrudescentiae affligit. cap. 43. l. 4. ob
sympt^tum recrudescentiam et separatim difficultatem in
quacunque a pulsus non ordinem rursus reditum, rursus
ritmum et quantitatis magnitudinem testatur ex 1.º ad
plane e. 3.º incidendo sic propter caloris spectrum.
et deum copiam vel cacochymiam unde facultas offi
mitur: longum vero fore signa cum ultra dies 3um
in speciebus cruditas appareat. febr. velut sepulta sint
in speciebus cruditas appareat febris velut sepulta sint
advertenti nec corpus molle et ebtu concedente lege
aps. 25. s. 2. /
Ceterum 7.º aut 20 die sudore vel alia perturbatio
febris continua judicatur ex 3.º de crisibus interdum
ubi prorogatur ex 3.º de cris. ~~interdum ubi prorogatur~~
paulatim coctio discutitur, vel urinis crassis ab
abscessu in art. cap. 31. et 34.º l. 4. febricitantes
nisi diebus imparibus dimiserit febris solet recidi
cap. 61.º ejusdem l. quam cum crisis fiat in paroxo
acutorum morbi paroxy. sic diebus imparibus: quo
dam hic febris, ut paribus moveantur sic paribus
judicantur

judicantur ex praenot. 17. §. 3. l. 1. Quid itaque quaeunt dici
criticae, ut eum signa finiuntur facile videmus ob
relictum fomitem ex progn. 21. l. 3.
Continua est febris si salutaris futura est nisi sto
renata maaque paulatim coquenti et saepe forae per
sudorem, secessus et urinae depellentis solvatur
Medici officio curanda est, qui in ea oppugnanda
triplicem sibi proponit scopum, unum q. summendandi
et refrigerandi, sumpta a febris natura indicat. alterum
sedem putridem praeparandi evacuandique et denique novam
putredinem inhibendi ex morbi nali causa indicat. et prop
ta. 3um vires medicae dictatae ad statum et crisim usque
probaturae conservandi intelligimus ex 4o meth.
c. 5o. Sum ipso criticae perturbationis nos debet periculum
praestabit multo ante spem nonnullorum morbifica
demendo, in omnia denique tutiora et tranquilliora sunt
id est officia autem curatio in febribus benignior evadat, in
securius solvatur alioqui neglecta saepe plerumque
mutat et deterior prolixiorque fit. Ergo statim initio pr
... impuritate emolliente clystere vel blando
et lenitivo cathartico peccanti secundum qualitati naturae et viribus
accommodato repurgetur: nam si febris biliosa est
ipsam cholagogis quibus 3na exquisita profligabitur.
Si pituitosa aut melancholica ipsam deducatur et catharti
cis quibus congruentes intermittentes oppugnabi
tur majore tum cautione utendum tum propter febris
assiduitatem, tum propter virium majorem offensionem
indefessam quam primum celebranda si vires et aetas
permittant; cujus subsidio plethora minuetur,
putrida ex ... vena evacuabitur, obstructio
ex copia solvetur et febrilis incendium extinguetur.

itaque

itaq[ue] hoc praesidium saepius iteravi prius modo ex crure,
modo ex alterutro cubito pro febris magnitudine, sangui-
nis copia et corruptela aliove virium robore: ubi tamen biliosa
cum pituita plurimum dicatur Sennertius paucius de-
trahendum docet excellens Avic. fen. 4 c. 1. quia cum san-
guinis frigidum sit biliosus et fervidis pituita, reducitur
ne atque ad alterum duorum perducatur extremum
scil. calidorum febrium vel frigidorum conditatis. Sic
prudentis practici, coquendis tribus et liberandis ob-
structionibus dandae sunt operae, in quem usum praescri-
bitur apozemata aperientia pro caloris majori aut
minoris intensione temperanda quia vero magna subest spiritu-
do, medio calor plurimum augetur magis quam in
intervallatia refrigerandum: unde parati sunt purgatio
paulo validior instituenda remissionis tempore, quo natura
minus a morbo affligitur. Vomitio sic minus quam
quando majorum viscerum materia in alvum potius eva-
cuatur imminente vigore an creis. nihil moliendum ne
illic natura magis fatigetur, sic alvo minus redolentur;
interea vero dum febris putrescit et quaedam intercurrentia
symptomata, virium expolumentia, aegrorum damnis augentia
occurrendum erit remediis proprio capite explicandis
ex Gal. consilio 1o ad Glauc. c. 4. Sublata materia fe-
brilis ardor extinguendus partim apozematis partim epi-
thematis refrigerantibus. Obstructionis occasio
aperientibus citra insignem caloris incrementum exhibenda, paulo
nobilium alterativis et sumptis roborandae viribus, et sing-
victu et enchymo et minimi expetitio, refrigerante se-
dimentatione consideranda donec tenuiore et liberaliore,
quo celerius, vel serius febris ad statum progressura
judicabitur /

Ae

De putri Synocho Caput Trig. 3um

Inter continuas de putrida Synocho de Caussa febris
magnitudine, motus celeritate, & Symptomatum vehementia
1am tenuit de qua ipse suorbus proprijs capitibus
statuendum. Putrida Synochus Gal. 9° meth. c. 3.
febris est a sanguine in venis maioribus putres
cente nata: sed putredinis magna est latitudo ex 2°
feb. cap. Vlt. aliud est putrescere, aliud putrefactum esse.
Sanguis intendum biduo aliqua triduo vel quatriduo
putrescit, neque dum putruit sq. apud [illegible], inquod fuo
est, & gradu nondum est motus & [illegible] finis de tamen,
atque aliud est inchoata, aliud perfecta s. consummata
Sanguis ipse initio cum putrescit & in ipso est putres
cendi motu febrem Synocham putridam inducit & eam ad
perfectam putredinem accessit in propriam suam amit
tit, et in [illegible] aliam mutatur, hic aliam febrem
scilicet in biliosam vel melancholicam prodit atque haec est Gal
sententia de febre de sanguinis putredine admodum
quam a me solo contradicendi studio multis disputat
uti fer. 1a c. 4. tract. 2. c. 43° dum falso affirmat
Gal. vitium fuisse nunquam a sanguine putrescente
febrem expectari: cum a utraque Synochus ab ipsis causis
pronascatur, quae maioris minorisque ratione differunt
[illegible] ex cap. 12. repetere licebit, in de eisdem dicatur
Quod attinet ad diagnosim. Calor qui plurimus per
universum Corpus effusus est tamen si vaporosus per mi
nus acris sentiatur, quam in reliquis putridis acrior
tamen est quam in simplici Synocho is que continuentur aequalis
toto morbi decursu vel crescat vel decrescit in eodem loco
nove perseverat sine ulla [illegible] horroribus remissionibusque
frequentibus quomodo ab alijs distinguitur: Pulsus

est

et magnus, frequens, et velox quia virtus valida, necessi-
tas magna instrumentum sequax sed inaequalis ob putre-
dinem. Urina rubra, crassa et turbida nonnunquam
naturali haud admodum dissimilis, reliqua symptomata in lassi-
tudine phlegmonosa in toto corpore sensus, facies rubo-
re perfusa, micantes oculi, venarum arteriarumque
praesertim temporalium distentio et molesta manifestaque
palpitatio in somnum vehementerque propensio, vocis sen-
suumque interceptio ob arteriarum carotidum obtura-
tionem ex copia unde synanches vel apoplexiae metus
impendet, lachrymae involuntariae, sitis et caetera plura ita
longe vehementiora sunt, quam in simplici: quia sunt et
vapores putridi longe acriores sunt non putridae. Fa-
miliaris est febris ista plethoricis praesertim juve-
nibus et vere quo sanguis abundat et durat in 9°
meth. c. 3. et ex Aetii consilio 1° tetrab. 2° serm. le-
thargum vel coma immissa sublatis ad caput vapori-
bus arteriae carotidis, et toto admirabili obstru-
entibus, vel sanguine in bilem verso in causum
vel abscessum capitis biliosum facile transit, aut
anginam parit ex Avic. syncopes et suffocationis metum
affert nisi virium robore et sudore plurimo vel hae-
morrhagia larga periculum arceatur ex 9° meth. c. 5° sin
[illegible] solutio interdum ex ante curatis s. [illegible] Va-
riolis autem oriuntur, idque 4° aut 3° die ex 2° de cris. c. 6.
et 3. c. 4° atque l. 11° meth. c. 15.
Curatio alterantibus et evacuantibus perficienda cum ~~[illegible]~~
sanguinis copia et qualitate peccet, ea contrariis emendari
illa [illegible] et ~~minui~~ et minui debet per phlebotomiam 1° quoque
die celebrandam sic. ex 11° meth. c. 15° [illegible] detra-
ctus sanguis initio synochi usque 5° vel 7° si [illegible] vel
et sanguis initio synochi ad syncopen detrahi donec inter manus
[illegible] ad syncopen detrahi donec inter manus
phlebotomi aut per vacuandi copiam aut ex consultatione,

jamjam

jamjam reficiendi, sed eundem partitis vicibus
educere, quam affatim et plurimum vacuare satius
esset. itaque bis die vel quotidie ad ℥ x aut ℥ xv. in
robustioribus è basilica aut saphena si sanguis thora-
cem vel superiores partes affectat extrahitur donec causae
morbificae et plethorae vicibus consequentibus fuerit sa-
tisfactum. Clysteres emollientes, refrigerantes et deter-
gentes ptisanae et praeponantur et postponantur, syrupis
lenientibus et attemperantibus quibus refrigerandi
vis insit, putredo arceatur, cujusmodi sunt de ros. sol. lim.
agrest. et succi acetos., quibus lenientes ut viol.
et nenuph. adjungendi pariter ac quibus cum aqua
vel potus deinde refrigerantium stirpium institutum
tur Julap. et apozemata in siti compescenda quoad summum ca-
litas extenuata et in urinis atque dejectionibus cruditas
coctionis apparentes atque fugiendas larga dandis po-
tionibus, locum concedant in quibus spatio vel instan-
tanda, locum concedant in quibus spatio vel ... c. 12º
uo usu quae commoda vel damna provenient
ex oppositum./

De Diaeta sic statuendum videtur cum indicatio cibi offe-
rendi sumatur a viribus: hae vero fortius sunt pro va-
riandi sumatur a viribus ... et calida
[illegible] qua synocha bene sibi ex corporis et calida
aetatis propria in ea non nutriendum videtur. Verum
tamen cum corpus damnatur a febre nutriendum est
ita usque ad duorum unam aut alteram febrem an-
tedi si nutriat, aut vires deficiant, si non nutriat, al-
sunt viribus aegrum servare non potuerit praestat
igitur tenuem et refrigerantem victum consilium est vel
lavum carnium jusculis refrigerantibus alterata atque
operiendo eadem institutio, atque ad vinum exertas
liberi condita quaedam ex conserva bugl. borrag. ros.
Viol. Capill. Veneris cum margar. ossis et cordis cervi

Capill.

Corall. & stibia succi rosac. praescribitur./

De Causo Caput Trig. 4um

febris inter acutas acutissima, interque graves gravissima
ea est, quam Hipp. κατ' ἐξοχὴν Καῦσον, saepe etiam πῦρ
solum ardentis nomine ab ardore, quo reliquas febres
excellit, ut [illegible] sancit Gal. 2° de Cris. c. 6 3um
facile cognoscendam, solaque caloris acutie ab illis discedentem
exquisitam ardentem non a spuriam illegit: cum enim
duos Causi apud Hipp. s. 4. l. de victu in acutis oriantur
est succedunt legitimus et exquisitus: alter nothus
spurius. Unum fieri vult Hipp. cum venulae propter aestum
nonnulli siccatae acres, et biliosae sunt ad se attraxerint
quod affirmat Gal. com. ad aph. 59. l. 4. ibidemque in ad
part. 3am s. 2. l. 1. Epid. duplicem causi gradum esse
cum astruit, sc. cum bilis una cum sanguine in ve-
nis majoribus accenditur, vel in venis interio-
ribus [illegible] pulmonis vasis effervescit. Itaque Veri
causi 1a causa bilis est torrida vel ichor biliosus
[illegible] putrescens et accensa: ambiens insuper calida
sicca, quae suppeditat copiam materiae. Externa [illegible]
non [illegible], quae corpus supramodum exsiccans
calfaciunt ut aer ambientis [illegible] diebus
praesertim canicularibus, sitis diuturna, labor plu-
rimus, aromatum salsorum et acrium alimentorum usus
assiduus, Vini generosi ac meracioris liberalior
potus, Vigiliae curae graves [illegible], a quibus
[illegible] sanguisque exacuitur et effervescit
atque [illegible] Causi veri et legitimi generatur, qui et
duplex statuitur a Gal. 5° de locis affectis c. 7a
ad part. 1am s. 4. l. de victu in acutis [illegible]

qui

Qui prodit a feruore bilis in toto corpore putrescentis
sine ullo affectu visceris insigni essentialis est, alter ardentissimus
tissimus, qui magna ex parte flammeae jecoris et
ventriculi affectionis aut pulmonariae inflammatio-
nibus plerumque equitur et symptomaticus causus nothus ap-
pellatur, quem Gal. ad part. 17. s. 4a de victu in acutis
vocat imminutum et non exacte absolutum ὁ τέλειος
[illegible] ἐπιγενόμενα, nascitur ex salsa et acri pituita atque non
sola sed bili permixta ut ibidem docet: sunt a causi duo
signa pathognomonica, intelliguntur ex Com. ad part. 34.
et 46. l. 3. epid. sect. 3. n. sitis insatiabilis et calor ve-
hementia praesentium, si causus fuerit legitimus et essentia-
lis, vel in parte sitim insidente, ut in pulmone, ven-
triculo, imo intestino ex com. ad part. 1am s. 4a l.
de victu in acutis, quibus in siccae tusses paululum
irritantes in febribus ardentibus perseverant in non
admodum siticulosi esse solent ex aph. 54 l. 4 propter
tenuium distillatum fauces irritantium alioqui summae
malignitatis argumentum est, si in febre ardenti aeger non
sitiat: quin et signa sic ex textu facilia in parte
sentiendi ex com. ad part. 3. s. 7. l. 1. epid. itaque raro
quodam et nono exemplo sec. ss. part. 34. s. 3. l. 3. epid.
causo laborantes ea, quam describit, tempe-
state per initia soporosae fuisse neque magnopere si-
tibundae: videtur tamen ut ait Gal. in com. sec. ss. con-
sum assiduitate sitis et caloris comitantis hunc
praesentem assiduo delirio agnoscendum/
Ad haec duo evidentia signa alia multa accedunt
συνεδρεύοντα id est assidentia signa ab eodem praecep-
tore 4o de acutis et in epid. descripta, ubi sunt
lingua asperitas et siccitas, quasi torrefacta, per
quam in rimas discinditur una cum nigrore, ora

amaror

amaror, cibi fastidium, respiratio difficilis, s. magna
p[er]densa, corporis in o[mn]ib[us] partibus jactatio et anxietas, .
lassitudo ulcerosa, alvi dejectio saepius liquida p[rae]pal
lida s. biliosa, nonnunquam sicca et [illegible]
combustis a jecoris phlegmone excitis. Urina
flava et flammea, sudoris vacuitas, capitis do
lor ingens, vigiliae perpetuae et mentis abalienatio,
quorum omnium causa est bilis inflammata et partim
ad quas confluens natura et conditio expetenda est ista
vero omnia tam sunt causi salutaris quam contra salu
taris, quorum causus omnis et acutissimus, et deter
rimus, sic periculosissimus, cum hic ardorem pro
fero natura nequeat brevi vel molestiam eadem excuti
vel ab eadem prosternitur et vincitur: si itaq[ue] prae
dicta symp[tomata] statim ab initio magna sint atq[ue] ab
ea absunt, quae ab Hipp. recensentur S. 2. p. epid.
n. si aeger parum rideat, in perpetuis sit vigiliis,
corporis anxium molestia in omnibus partibus a cibis oblatis
omnino abhorreat, fronte, collo et claviculis sudet
profundat, delirat, praeterito sit ao vel molestus, ex
tremis partibus frigeat, accessiones paribus diebus
[illegible]. Urinae nigrae, tenues, [illegible], san
guinis stillicidia fundat e naribus: adsint singulti
uno exacerbationis tempore accedat, si sopor vigilantia,
languor, aporia: haec inquam omnia lethalem morbum
intra dies [illegible] indicant ut constat ex Hist. Philisci
Erasmi [illegible] ex Uxoris Dromeadae S. 3. l. 1. epid. et ado
lescentis qui in mendicantium foro decumbebat atq[ue]
mulieris, quae apud [illegible] degebat ex l. 2. S.
3. longe vero syncope periculosior est quam aestate quia
cum ipsa non sit congruens causae magnitudinem indicat, quae
Syncope

crisimis contrarietatibus supervenientibus ex aph. 24. l. 2. majo
ra a. sunt mala, quia ex eâ praedictione procedunt ex
dicto Coroll. 28. §. 1. Gravedinis morborum causa instat
itaque nimio inquit Hipp. 1a de morb. non aliter quam
plenitudine, repletione, erysipelas, peripneumonia,
aliquin anceps est morbus, qui de indicibus humorum, quod
ex coctionis et cruditatis signis ex symptomatum remissione
vel redundantia pendendae discernuntur./

Caeterum Febris causi plures sunt species tam per excre
tiones quam per decubitum, propterea variarum partium in
quibus consistit aut eius impetus ipsum committen
tia, frequentius tamen per excretiones praesertim exquisitae
judicantur, in biliosis excretionibus sudore et haemo
rrhagia, quae in illis fieri licet ex part. 5. §. 1a et part.
17a. lz. 66. §. l. 7. Epid. Febrium ardentium peculiaris
est et maxime propria quod sanguis ferventior una cum
bile accensa sursum elatus in cerebrum excitat, sic
narium vasa recludit atque dirumpit, unde haemorrha
gia, quam si natura κατ' ἀπόστασιν scil. critice
tico et largo evadatur bona est et inde superstitem aegro
tantes; Si parce et stillatim, pessimum ex l. 2. 1. Epid.
post haemorrhagiam nulla frequentior excretio causum
solvit, quam sudor, eiusque solet et rigor praenuncius esse
circa crisim incidere, vi rigoris urinae suppressio, quod
scil. febrilis ardor cursum inflectat ad corporis ambitum
Hinc aph. 88. l. 4. Febre ardente habito superveni
ente rigore solvit: quia eiusdem rigoribus critice perturbatis
symptomata sequitur facta sudorum excretio diffusa et
expulsa bile in ambitum maxime si 7o die aliove criti
co febrem et solvit simulatum ex aph. 46. eiusdem libri

S

Et prorrh. 23. s. 2 l. 1. quod si absq haemorrhagia vel
sudore causus et similes resolvitur inquit Hipp. l. 4a de
diaeta in acutis et in recidiva coxa vel circa dolores
sputaq crassa expuuntur, si vero sanus et firmus
vir erit causus judicatur tum vomitu ubi vertigi-
nosa febris eadem sit, tum dejectionibus biliosis qua-
lis dysenteria ubi circa partes spatio morbi eadem-
que continua, itemq urinarum multitudine, si bonae vel
to sedimento sint praedita, nam part. 79. s. 2 l. 1. aph.
ut in virginibus mulieribusq mensium profluvio
raro per abscessum judicatur, nisi fuerit illegitima
quidem parte haemorrhagiae loco interdum solvi s. 4a
l. de victu in acutis, quae si in suppuratum non abeat
sed evanescat lethalis et ubi alvi profluvio crassa-
rumve urinarum profusio periculum avertatur ex part.
51a s. 2. l. 1. aph. vel certo abscessum faciat in parti-
bus inferioribus ut sedem ilia et summam coxam-
s. ischion cum dolore gravante, sic notavit Hipp. l. 7.
aph. ex ardente febre abscessus juxta utramq aurem
factus cumq alter ex ipsis citra radicem et solutus
signaq 14o concidisset, 20o die obiit. Ut a parot-
idibus pro haemorrhagia causum quamvis imperfecte
nonnunquam solvunt, sic interdum sudoris vice in
ictericis aliquid judicat, dejectionis superficiei sed,
ut constat ex Hipp. l. de judic. ubi et coxarum dolore
et oculorum distorsio vel caecitate, aut testium una
maxillaeve tumore solvi profitetur: non praeterea
dum quidem febres in varios morbos commutari, ut
in tabem, vel τὴν περιπνευμονίαν ex Hipp. l. de affect.
et 1o de morbis et Gal. 5o de locis affectis c. 7.
sed frequentius hydropem, ut docet 7o aph. in Hipp.
Colliquantia faciliter in hecticam degenerat exi-
-mitur

melis. c. 8. qua mutuet sum lostalia in 4 singultus
4° die supervenienti ex l. de indicab. indicat sepius esse
inflammatum et exsiccatum: sedem ex causo in perip-
neumoniam facilis sit transitus, non vero ex hac in
illam, cum inquam ex pulmonum inflammat. causum
fieri scripsit praeceptor 1° de morbis: an ha facilis
sit a vasis in viscerum parenchymata trux morbificis
progressus et transitus, non contra; an ha pulmo cum
sit una molli spongiosa et bibula substantia obtecto pro
ditur alii inter malleum et incudem Cerebrum inqua
et sepe situs facile aliarum partium excepta tradit
ac suscipit, suscepta vero vix ac ne vix quidem a se
expellit. Videm hi sisq. inter peripneumoniae signa alii
sympt. febrem autem refert 3° de morbis et alibi-
passim itaq non abs re locus praedictus nonnullis
suspectus nisi causum abaeuta febre, in specie a qua
distinguendus malumus. /

Causi Curatio Caput Trig. quintum

Cum quatuor causi 4ᵉ scopi constituti sint, biliis morbi causam
evacuare, febrilem calorem extinguere, vires fulci-
re et sympt. urgentium leniri nonnulli explo-
statum initio precantur, bilem cum sit serpax eolagoz
gis mitioribus expurgant ut cassia casia. diet le
lenitiv diaph. syl. syr. viol. ros. pallid. de cis. cum
aq. end. ras. lact. portul. vel decoct. prun. tamar.
sebest. Gord. gram. stipitum praedictorum acetos. bugl.
oxylap sem. frig. maj. et flor. cord. fluente tamen
alvo nihil monendum censent ex gal. consilio 7° ad
Glauc. c. 14. nisi ad fluorem causam tollendam infu
sam Rhei adhibeatur, quod aliae propter astringentem

siccantemq

siccantibus vim suspectam habere. Quare si quando
utendum his liquore aliquo detergente infundatur o(mn)i alia
dulci, ut via quae astrictoria minuatur aliq(ua) portio dia-
phr. vel julep refrig. cum dimittantur exhibeatur, ut
siccitas ab illo inducta corrigatur. Caeterum o(mn)ia quae
scammonium admittunt propter calorem et acrimoniam
tutiana non sunt, nisi quidem frigidioribus corpore p(rae)sertim
natura robustioribus, quas leviora contemnunt. Sola
quidem sed ex iqua parti miscenda censeo, ut si ipsum
camph. diaphr. solut. in iulapio mista est, unica diaphr.
ʒ j. cum ʒ iiij commiscetur praedictum holagogum
℞ diargantium vi eius phlegmatis subduntur enemata ex
sero lactis, vel ex decocto emolliente et refrig. cum melle
Viol. et succ. rubro, diacass. cathol. et but. rec.
vel olea Viol. nymph. amygd. sine ~~pingui~~ pingue
ibus comparanda, quaeque magno compendio frequen-
ter reddentur ob febres exsiccatas ardore febrili
et renum ardoritatem et propter sanguinem circa lumbos
in magna copia effervescentem aeriora in te(n)dum
in magna copia effervescentem aeriora ... vel betae succo, ubi sed bilis
fit, addito melle. Vel betae succo, ubi sed bilis
superiore rapta, dextrum revellenda est, fluxio al-
superiore rapta, dextrum revellenda est, fluxio al
no debili gentia pariatur ex d(ecoct)o comd. suf. mari-
no debili gentia pariatur ex d(ecoct)o eorund. sucf. marini
End. Scar. agrim. plant. ros. rub. tapsi barbati in
sero lactis cum ovi vitello et saccharo rubro et ros.
Corpore repurgato et phlebotomia statuendum, cum sa-
quis in febribus quibusvis detrahatur non refrigeratis
causa, sed ad minuendam plenitudinem, quam vacuatis ex
accenti refrigerio egetur: in Causone exquisito sola bilis
citra sanguinis copiam peccet vel nulla propterea
sine communi phlebotomia: ut si causus succedat synocho vel
phlegmonem sanguinem, visceri et cujusquam inflammationem

sanguinem

sanguinibus pro viribus de copia tamen detrahendum ex Avic. et
consilio Fen 1ª 4 tract. 2 c. 42./
Nos vero eorum sententiam libentius amplectimur, qui non
aliunde causi cujusmodi curandi inchoandam existimant quam
a phlebotomia, 1° quod ipse celebranda hoc Gal. consilio et
13 c. intend. 11° meth. c. 15. 1. ad Glauc. et com. ad
aph. 21. l. 1. ubi scribit in febribus ardentibus nul-
lum remedium praestare vena sectione etc ad lipo-
thymiam usque facta, quod et vis ipsa, quae potissimum
fit per haemorrhagiam, suadere videtur: ab hoc reme-
dio absterrent Arabum schola, quod opinentur bili quasi
si frenum injici a sanguine (ego potius a pituita),
quae usque glt cum bile pugnat et destituta a freno
bilis ferocior et excandescit. sed certo in eo falluntur
et hujus opinionis asseclae [illegible]
flammari et putrescere sanguinem contagione bilis,
nisi exinaniatur et transpiratur vena sectione tradi
quod febris ipsa sanguinem in bilem mutat ad hoc
igitur praesidium statim convertendum: quod si a [illegible]
dum in aetate non cadit, hoc medici in aetate [illegible]
ribus exercitati, qui ostentantibus sese indicationibus
mittendi sanguinis, an non ita sese hoc vel illo
modo ad phlebotomiam comparabit./
Post phlebotomiam succedat purgatio blanda praesertim bolus cass.
tamarind. addito syr. viol. multarum infusionum: sic
et cum non solum educat, sed lubricando alvum excitatio
rem reddit bilem contra sua biliosa humiditatem, tum
frigiditate et si insideat in pulmonibus sanctus si in
ventriculo et jejuno intestino si in cavo hepatis
si in utero nihil ex hujus boli usu detrimenti cap-
tnons et aegrotus hoc a. ad imitandum Hipp. fic
qui l. 4ª l. de diaeta in acutis a purgantibus, quod
acria sunt et calida, absterret, sed alvum clyste-

Olei

olei praecipue, et hac de causa, quia nullam sit animo-
rum, ad purgandum adhibere, neq. cocto utitur, tum
in flatus deponat, tum ne in sudoribus in calido
stomacho vetatur suscepta in acribus febricantis.
Quid valeat febrili incendium victus tenuis et madi-
[illegible] extinguendum.
Quod ad diaetam attinet amplum sit conclave, in quo
decumbit aeger, non lucidum, ne commoveat spiritus,
sed subobscurum et suavi aura expositum. Lacu-
naria et pavimenta oxycrato inspergantur, fol. et
flor. et germ. stirpium refrig. per totum induantur,
tur, horum fragrantia arceatur. lectus sit amplior,
stratum molle, amicula et linteamina tenuia et non
sordida, saepius permutentur ex Aet. c. 78. serm.
1. tetrab. 2. Cibus liquidus sit conveniens quia ma-
gis humectat, facilius coquitur et distribuitur, i-
qualis comparabitur ex jusculis pullorum et vitu-
linorum carnium frigidis oleribus alteratis, cau-
uel ipsa interdum offerantur cum obsonio acidis
ex succis limon. oxal. et uvae acerbae. Laudantur
et pisces saxatiles et hordeata liquida, pruna, poma,
tenella lactucarum germina leviter cocta, interdicta
salsis, acribus, stipticis, aromaticis et pinguib. Potus
liberalior concedatur ex aq. cocta in qua mica maceretur
vel ex d.to hord. prun. vel ex oxycr. dilutissimo, vel syr.
de rosaces. cum succo Limonum. Communis quoad febri pru-
concilietur et quibus impedietur: haec de potius morbi coti-
onem minuere et virtutem ipsam conservare, intelligi-
mus ex fact. 45. s. 4. l. et videtur in acutis morbis
refrigerantia partim sumuntur partim admonentur.
intus assumenda. Astiter citato loco usum aquae frigidae
larum tribuit et Paulus Aegineta l. 2. c. 29. cuius
potio [illegible] febres [illegible] extinxisse [illegible]
tur: cum [illegible] Hipp. fact. 4. s. 3. l. et dicta in acutis

nullae

nullae aquae quae in acutis bibitur laudes tribuit: sed nos
cum ista multa dicendi cum eas licebit sic loqui de -
victu et quotidiano aegrorum potu non a. de studio quod
ex aq. frigida in morbis ipsius usu inscribitur, intelligite
ex l. 3. part 42. praeterea Hipp. aquae de loci de morbis
lib. acutis ex parte inflammat. nata cum plenitudine
et peripneumonia quibus frigida potio non conveniat quae
morbos Gal. dicit ab de Arabes et Graeci post vero setti
orem in aq. solida liberaliori potu constituunt de curati
aliarum febrium putridarum remedium sanciverunt,
atque hac de re multa disputantur g. meth. c. 5. et l. 4.
c. 9. ubi febris in quibus aquam frigidam spatio et
remedium asserit, atque exundantes propinari pt,
si vires constent et coctionis nota. tum ad sine sublata
putredine et putredinis causa, quae cauteli meo in reliquis
putridis adhibenda sunt, sic in nostro casu non ita exac
cte est observandae, ut morbi coctionem expectandam
docuit Avicen. 7o Collect. c. 12. duabus praecipue rati
bus 1o quod aqua interdum exspectatur coctio
ab ardore corporis colliquantur et expulanter [illegible]
[illegible] per sudorem futurum est auxilium; ubi febrilis
ardor naturam extinxerit, 2o quod minus periculum
impendeat ex aq. usu quam ex eo medio [illegible] ex illa
morbi [illegible] longitudo metuitur, ex hoc inhibitur,
unde ex multis rationibus [illegible] opinionem
probari video cum in casu exigua sint obstructiones
a bile viridi n. aeri et ~~frigida~~ febrinde, quae caloris
tpras facile reluderentur./
Cum de [illegible] quaeritur, an paulatim, an affatim
et ad capi volunt et libitum exhiberi debeat: nam
Aristoteles prob. 87. s. 1. saepe et paulatim exhibendam
censet, quod multa pota praeceps delabatur, exigua
lente incedens corpori praebitur [illegible] ac

acrim summo, etsi aqua largior accesserit, diffluet; si
exigua madefaciet tantum e contrario. Vide Aphrodis. probl.
94. l. 1. scriptum reliquit, in ipsa fornace, sic in corpo
re febricitante aquam paucam incendium augere;
unde Gal. Avic. et reliqui sanctum medicinae
nimium .g. tum quum aegri fuerint praescribunt. itaque huic
contrariam sententiam nonnulli hic componunt in aqua
vel affatim sumenda, vel paulatim saepe exhibenda;
sed non plane satisfaciunt. Itaque dedimus et nos ad sic
tum compescendum ptisanam aquam et alia quidem
probabiliter videbi: at si ad incendium extinguendum
non itidem, quin potius Avic. consilium optimum
sequi quod fen. 1. 4. tract. 2. c. 7. dum tanta copia exhi
beatur donec aeger concutiatur tremore, corpusque calor
rem viribus acquisiverit; si enim tum formidolosius
sit aq. frigidam, nos exceptis reliquis in casu dum
lenitiva coquat et cum syr. refrigerante immisceat:
sic et iter obtinet, ne longiore mora in syncop.
corruptitur: assumenda quoque sunt aporismata refrige
rantia ex decocto sedilii, 6 ram. frum. cardo aldrum oxal.
Lact. portul. borrag. bugl. flor. nymph. Viol.
sem. frig. maj. cum syr. refrigerante separatim
ante commendatione, quibus tum in vigore, cum
jam ventum est ad crisim, parcius utendum erit
frigidiorum usu immoderatiore crisis impediatur.

Admonenda sunt insuper his tertiana non que statim
ab initio non repulso intro calore febrili adaugeant;
sed in medio et vigore cum diffuso per totum corpus
ardore qui adhuc haeret circa viscera facile extinguitur
tur. Conditi ex aq. ros. Viol. nymph. bugl. acetos. cum
succo

succo limon. citri &c. de capit. & pulu. ~~olib.~~ ~~[illegible]~~ dia
marg. frig. cum panno Rubentino. Hepati cum aquis
End. cich. sol. lact. plant. cum acet. ros. & puluere
triasant. Thoraci cum ol. Cordi semin. frig. maj.
addita 3a parte ol. viol. ad facilius dilatandum. —
Lumbis linimenta cum oxyrh. vel olo ungu. cum
succo lact. & sol. vel cum oxyrato refrig. Testibus
fomenta cum oxyrato vel cum aq. ros. vino & aceto. —
Manibus folia vitis, lact. & ungu. oxyrato
perfusa. — Pedibus tinctura vel ad invitandum ad
somnum ungu. lact. viol. papau. & mandrag. Fronti
& synciput raso vel oxyrh. vel embrocha cum aquis
olivae refrigerantibus jam superius frontalia cum flo
ribus confectis & ung.to popul. Super dorsum frigida
collandum & naribus admovenda miscella cum aq. ros.
& ungu. cum pulu. florum nymph. & santal.
alii extra ordinem [illegible] admovenda: ut [illegible] affulta in
nam refrigerando & humectando nervos roborando
partes quibus adduntur, sic cum sua mora cum
[illegible], [illegible], calorem & contra sibi communicatum
cum suum corpori [illegible]. Progresso morbo ad ea
transeundum quae suo calore tepido [illegible] contrahere
& foras evocant. Vesicae laxativae fuliginum eductioni
cedit huic pulmonis calidum reddere expectoratorum
Catuli vel pulli gallinacei vivi dissecti per me-
dium & raso cap. thorace lumbis & carpis & pla-
ntis pedum admovendi quorum loco Vetteri folia cum
[illegible] Syphas. grato & [illegible] uso [illegible]
lica [illegible] 3.o Splenium c. 9.o partes [illegible] laudat
balneum aq. dulcis & tepidae ad acres vapores discu-
tiendos nimio & natationum in frigida ~~[illegible]~~ stato-
aqua permittit [illegible] : sed ab ea abstinendum

censemus

eius dum Vires utrinque quae febria et Symptomatum magnitudi-
ne afficiuntur restituenda victu commemorato sed max. car-
nium expressa ex carnium jure gelato, tum carnium destil-
latis, instaurativis, cardiacis, potionibus, pop. alia -
atque condita ex consdit. Viol. bugl. nymph. ros. cum pul-
vere corall. eboris, Margar. Unicorn. bezo. adjecta
portiuncula confect. Alkermes, et de Hyacinth. cum syr.
de Limonibus vel sacch. ros. V. g.

℞ Consdit. Viol. bugl. ana ℥β consdit. nymph. et ros.
ana ʒij confect. de Hyacint. ʒj spodium electi ex gem.
ʒj adde si videtur fulv. rasur. unicorn. et lapid. bezoard
ana gr. x cum syr. limon. f. opiata de qua sumat aeger
instar avell. ʒj. bis aut saepius in die vel loco syr.
cum sacch. ros. triplo vel quadruplo fiat conditum./
Deinde symptomatibus si febribus augentur vel deviolantur Vi-
res propriis remedijs eis consulendum, ut postea
applicabitur. Obtentum semper rad. eisdem et motu naturae,
qui si perfectus est bonum est, ne iudicium quequam
moliri oportet; sed ab spectatoribus suis infra motum,
quo natura dirigit et ducendo debet per loca conferentia, ut
pulchre praeceptor aph. 2. et 21 l. 1o hic ammoderatur
sic et effluxio dirigenda. Vergit a natura in pluvium
ad haemorrhagiam, ad alvi fluxum, ad sudorem, ad vo-
mitum et ad urinam: ergo sudor et urina vino albo
tenui aqua cocta diluto prim. provocari vomitus po-
tu liberaliore syr. acetos. aq. multa tepida dil-
luti: alvus aq. ordinata vel ecolegmo med.lo ./

De febre Lipyria caput 36.

Est febris ardens inter acutas est eximia seu acutissima
perniciosissima est lipyria de cujus natura magna est inter
Medicos 1o nota dissensio: nam tametsi in eo consentiant

ut

ut per eam corporis interiora estu incandescant exteriora algescant, unde in tanta noia quod sic dicta ὅτι λύεται πυρὸς eum quo et calore deficiat in externis partibus ut notavit Actuar. 12° meth. c. 1° aut q̃a materiae, aut estudinis et molestiarum sic placidissima utilissima in qua maa foco et perfrigerata extremorum tat assignandis multum inter se discrepant: nam Hipp. Gal. Paulus Aet. Lipyria est a bile. Actuarius a pituita, Avic. partim a bile, partim a pituita; ac Hipp. quae q. mediam l. de vis. et 2° de morbis, sed quae nam ipse locus non designavit, ut in Coacis part. 6. l. 1. τὰ λειπόρυχα τῇ χολέρᾳ ἐπιγενομένῃ οὐ λύεται, i. lipyria febris non nisi superveniente, solvera solvitur propter subitam et intensam expulsionem huius morbifici i. bilis, eaque Tholera morbus duci originem Gal. com. ad aph. 3. l. 3. s. 4. l. de victu in acutis et cetera quotiens Hipp. causam describens inter quae signa et symptomata partium exteriorum perfrigeratam cum intimarum estu intolerabili conjunctam numerat, ut lib. de aff. et alibi totis Lipyriam i. malignam causam signavit videtur Gal. 2° de cris. c. 7. febrem ardentem malignam pulmonis sequatur aut ex ventriculo inflammato sive erysipelato affecto lipyriam accendi velit ex sero τυφώδη fumosam, ex pulmonibus algidam: sed ista omnem vanietatem non immutat. Itaque Gal. com. ad aph. 48. l. 4. absolute dicit lipyriam eam ex inflammatam erysipelatodes partis alicuius in profundo sitae, quae cum ubi mutat calorem una cum spiritus sanguine ex toto corpore in locum affectum trahit unde interna videntur esse refrigerata, ut fieri περίψα accessionum unde colligi videtur lipyriam non esse

febrem

febrem essentialem sed sympt. cum erysipelate equatur idemque Va-
bal. ad aph. 42. l. 2. dum Hipp. veterumque Lipiriam,
quam probat, refert Lipyriam inter eas febres reducit
quae nascuntur ex sanguinis putredine, ergo vel ancipi
et varia in explicanda hujus febris natura Val. Vel
dedimus lipyriam propter inflammationem conjunctam sed a
sanguinis putredine, modo fomentur. in hac consenti-
tia est Paulus Aegineta l. 2o. c. 3o. asserens lipyriam
cognosci ex indicijs acerrimae biliis cum pauco san-
guine putrescentis, quae quia bilis cum sit crassa per
angustias vias conclusa obtinet et erysipelatis mo-
do excandescit. Arabes a Graecis dissentiunt, tum in
natura tum in refrigeratione extremorum ratione, nam
Avic. fen. 1a 4i tract. 2 c. 53 nasci vult lipyriam
ex bile crassa vel pituita intus putrescente unde eius
suus vapor elatus vel ob extremam aliquam obstru-
ctionem in exterius effundi nequit vel pituita cruda per
superficies dispersa occursu refringitur et in aquam
resolvitur. Actuar. quoque duplicem statuit hujus
febris causam, alteram intus putrescentem:
alteram foris crudam ab expultrice facultate per
accessionem signatam ad cutem propulsam, qui cum
aegre corrumpatur et putrescat incalescere quoque
potest sed erysipelatem potius vel horrificam quam lipy-
riam febrem effingere videtur. itaque Graecis potius
assentiendum apud quos haec sunt lipyriae signa pa-
thognomonica: fervor et aestus internarum partium,
frigus externarum. pulsus exiguus, jactatio
summa; assiduitas vero vomitus biliosi, alvus
suppressa, lingua aspera, hypochondriorum tensio,
sudor.

sudor frigidus, lipothymia viriumque omnium deiectio, quae
omnia febrem omnino periculosam et magnam expulsionis spiritalis
et letalem esse declarant ut constat ex aphs. 48. et 61
l. 4. 1° et 2° l. 7° progn. 4. s. 2 prorr. 21 s. 2 et fract.
5. s. 3. l. 3. epid.

Ad curandum quod attinet ex iis vacuantibus, emollientibus, et refrigerantibus potissimum consilium. Vacuabit scilicet et ~~[illegible]~~ emolliet sanguinis extractio ex interna cubiti dextri statim initio facta, emollient et frictiones extremorum, ligaturae, cucurbitulae, incisionibus admotae. a purgante abstinendum ex praeceptione dicto part. 22. s. 4. l. de victu in acutis si quae phlegmones urgeat ad partem affectam trahendo a qua longissime revellendum docet Gal. l. 3. meth. c. 3. itaque catharticae vices supplebunt frequentia enemata quae cum quadam acrimonia emollient et refrigerent praecipue ex sero lactis ut ex decocto hord. furfuris scabiosae fol. viol. malv. pariet. bet. end. scar. acetos. Lact. cum mell. rosac. viol. sacch. rubr. diacass. vel diaphoen. Nonnulli vero statim bolum e medulla siliquae aegyptiae cum pulpa ~~tamarind.~~ tamarind. et sebest. addito syr. viol. exhibent modo initio inclinationis phlegmone non reclamet. Arabes magnam syrupis incidentibus ut acetos. et oxymel. praeparatum ex purgante confert sed. vomitum quoque provocant sed in iis cum febris a nobis dissident sed in eorum ~~curandi~~ curandi ratione imitari non debemus, quae spirales reliquias pituitosas commoventior est quam acutissima lipyrias. Ergo emulsio peracto mediis viribus refrigerandum est. tum altius ipsi liquidis non solidis propter usum oleorum praesertim lactucae, portul. quae leniter cocta ex aceto

diluto

diluto exhibito, debitum prius tum mediate tum assumptis in julepis, apozematis, liberali fugienda potius, quam admotis epithematis, linimentis, catapl. gestav. sordes cum succis solan. lact. et sleb. refrigerantibus subacta addito oleo rosaceo et nymph. subinde renovandis et commutandis, quod si nata sit ex morbifici aculei incitata quibusdam opinionibus sic κοιλίης πάθος mali benig morbus judicatur. sed hic cholera morbus lipyriam solum cum ipsa sit pro se peracuta et saepe una aut altera die homines interficiat, resolutis in lipyria vehias, quibus tum bilis quam reliqua excreta in intestina evacuari praeclusa sunt, praeclusa quoque per quas alitum a ventriculo et mesenterio in portam hepatis transfluit etiam. ergo plurimum spiriti colligitur tum intercepta bilis, tum ex alti corruptela. sane difficultatem solum, quod sic cholera superveniens non expulsu virium, non expulsu virium sed forti naturae validas contentio et concussio, quae expulsa prorsus materia morbum committendo pristinae integritati restituitur./

De febribus compositis caput 37.

Febris aut vel est simplex vel composita. simplex est quae ex unica sit in unaquaque parte putrescentia corruptio profertur. unde legitima et exquisita dici composita vero quae vel ex pluribus et diversis sitibus, vel ex uno quidem sed varijs in locis collecto et putrescente nascitur quoniam diversis partibus sunt colliguntur putrescunt atque moventur. s. sine ἑτερογενεῖς s. ὁμογενεῖς febres compositam autem multiplicem fuisse ex quibus illi gimus febrium compositum ex humorum vel locorum varietate fieri ac quae ex sola humorum varietate febris

composita

composita siue mag. et a Gal. 2. feb. c. 7. συνεχομένη
i. confusa 2° cris. et c. 7. δι' ὅλων κεραννυμένη i.
per totum mista vocatur, purpurea quod nascatur ex di-
uersis febribus in eodem loco seu foco se permiscentibus atque
confusis pariterque putrescentibus. Haec vero confusa
duplex est, Una spetie confusa in qua [illegible] inter-
se pariter misti confusi sunt, ut nullius seorsum
signa sint conspicua: altera quae purpurea est [illegible]
mistorum magis [illegible] a dominante genere nomenque
sumit, Aducit ut 3na notha et 4na notha: tamen febris
confusa est spuria et illegitima: quae vero ex locorum
diuersitate i. ex febribus seu eiusdem seu diuersae speciei hoc
sunt et in diuersis sedibus, tum in vasis, quam extra
vasa putrescentibus febris composita suscitatur
Graecis ἐπαλλαττομένη, latinis implicita dicitur etiam
et ex pluribus febribus inter se [illegible] implexis
sic [illegible] distincta ut earum cuiusque sua et propria sit
materia forma, circuitus, accessio, signa, symptomata atque
crisis. Seu solum non ipsa una est sed multiplex fe-
bris implicata seu plures febres, quae variis temporibus
inuadunt, varieque desinunt, tamen si accessionum quadam
pariter interdum iisdem temporibus concurrant. Est autem duplex
ordo febrium implexarum seu intermittentes vel cum inter-
mittente vel cum continua implicatur. Continuae vero
continuae non implicatur, sed confunditur. Rursus
intermittentium συμπτώσεων duplex complexio nam vel
eiusdem, vel diuersae speciei intermittentes complicantur
diuersarum [illegible], ut quotidiana quae singulis diebus
duas ~~sit~~ accessiones ~~per~~ perquirit typici definitam.
Haec vero rara est et insolita: duplex 3na omnium frequentissima

quae

—na vel quotidiana, sed imparitate ut ipsarum horarum recursu,
vel alternis dumtaxat diebus repetit: sed ita ut uno ea-
demque die bis recidat duplex aut triplex 3na ex quib
illa duobus diebus continuis accessiones facit 3na praeter
intermissam, quae quotidie hora eadem exoritur: solutam ex ipsis com
posita febris ex simplicibus initium ducere. simplex autem altera
accedit et intendunt ad illam 3na adiungitur unde et eam
solummodo febrium earum, intermissarum, ac distin
guuntur propria signa ex typo, accessionum reciproca-
tione, invadendi modo et movendi impetu, symptomatum
gravitate causis et diebus repetendi, quae omnia in simplicibus diag
nosi singillatim exposita fuere. Quandoque ipsi febres
interpolatae complicantur cum quotidiana 3na, vel interm
4na implexa est, quod ut rarius accidit, sic non faci
le primis diebus advertitur./
Alter implexionis febrium intermittentium est cum
assiduis, ut quotidiana continua cum 3na intermittente
assidua, vel contra 3na assidua cum quotidiana intervalla
ta, ut ea [illegible] semitertiana s. hemitritaea vocatur de
qua suo cap. Sic etiam frequentissima continua cum 4na inter
mittente, vel haec cum 3na continua, vel contra 3na
intermittens cum 4na continua, aliis haec cum quotidi
ana interpolata implicari solet./
Si quis obiiciat haec continuarum congeriem
admitti non posse quod per tam hodie ipsius febris et
intendium non febris contingere, quod est absurdum [illegible]
contradictorium. Verum non est a ratione alienum hominem
multiplici febre correptum et minimo correptum —
Variarum scil. febrium respectu, ex quibus ut omnia
tertia discussa una prae [illegible] committente soluta sit:
continua esse ad perfectam usque morbi solutionem perseve-
ravit.

Avic. fen. 1a 4 tract. 4. c. 26. 3um complicandi febrium
genus constituit, continuarum scilicet inter se: fieri enim
potest ut ex diversis partibus diversa materia calorem ignea ig-
nitione majore offendatur, unde multiplex febris im-
plicata febris continua permanebit: sed recte Fern. l.
4 path. c. 15o dicit febres confusas non implicitas ap-
pellari: nam licet ex variis locis quamvis varia ca-
corruptio in venas majores febrium continuarum sede
ac domicilium amandetur, ibi tamen putredine agitata
simul permiscetur et confunduntur, nec propriam et pecu-
liarem febrem eadem referre possunt sedes varii: unde non
varia et multiplex, sed una licet confusa febris accen-
ditur./

Expositis itaque igitur modis compositarum febrium putridarum
earum alia aliis; non ex locis palpitantibus accen-
sarum febrium, quarum hic erunt ultimi loci ex-
natarum quae ex partium inflammatione nascuntur
quaedam confusae dici possunt propter confusionem et admixtionem
affectionum in pulmone et dysenteria in venae cavae
parte: aliae vero implicitae vel complicatae, quae ex varia-
rum et distinctarum partium interna et externa inflam-
mationibus oriuntur. Caeterum in febre interim simul
omnes cum symptomatibus comprimuntur in syncope, jac-
tatione, sudore, sopore, delirio aliisque similibus, quae ad summi
Medici consilium ad hoc committimus propriamque curationem
expressimus./

De Hemitritaeo caput 58.

Confusarum febrium et compositarum dignotiones et prognoses,
curationes supra propriis capitibus declaravimus, reli-
quum est in de implicitis paucis transigamus addito
Hemitritaei exemplo ex quo reliquarum

introductio

mittendae Therapeutica facile restituetur: in hac vero fe-
bris, quam Graeci ἡμιτριταῖον Latini semitertianam vo-
cant maxam olim, et nunc potius, quam de ea sublata con-
troversiam et difficultates explicitasse colligere licebit ex Gal.
ad part. 25am §. 2. l. 6. ubi vocabulum id typis improprie
in tertiani videtur siquidem dimidii nomen iis quae
non perfecte absoluta sunt, attribui solet, unde ἡμί-
νεκρον q. semimortuum et ἡμίθεον q. semideum hic dici-
mus: at ex semitertiana tum abest ut sit 3na dimidiata
ut et longe deterior existat, adeo ut 3na semitertiana
potius, quam haec illa videatur de dimidio ex l.
de typis c. 4o ubi nonnullis placere refert dictam
fuisse semitertianam, quod non secus ac semidimidium
numerum ex l. de morbis temp. c. 8. ubi se hujus
nominis auctorem Gal. ait, non quod ante ipsum non esset a qui-
busdam priscis usurpatum, sed quod nominationem tam
retinendum esse docuerit. denique ex l. 2o de diff. febrium
c. 7o ubi videas nomen tamen protulisse visum est. Sic d
appellatam fuisse dicit non relatione ad 3nam ut existi-
mabat Agathin. sed ad totius febris compositionem ex
ostiam, quae partim ex 3na, partim ex quotidiana con-
flatur: adeo ut semitertianae dimidium sit febris 3nae
alterum quotidianae, licet quotidiana non [illegible] continua-
sic ut mulus dicitur ἡμίονος q. semiasinus quoad
ad eius generis medium consideratur ex hac nominis notae in-
hujus febris ostiam velut manu ducimur qui in primi-
ta et bile consistere fatetur omnes post Gal. com. ad
part. 22 §. 1ma et ad 23. §. l. 1. [illegible] [illegible] [illegible]
in 2o de diff. febrium Ἡμιτριταῖος febris est
ex quotidiana continua et tertiana intermitten-
te composita vel contra ex quotidiana inter-

mittente

mittente et tertiana continua, nam desi complicatio
febrium tertianae et quotidianae 4.or modis fieri queat,
vel ex 3.na intermittente cum quotidiana intermittente, vel
3.na continua cum quotidiana continua, vel 3.na intermittente
cum quotidiana assidua, ~~vel quotidiana intermittente cum~~
~~3.na continua~~ vel denique 3.na assidua cum quotidiana non
interpolata complicabitur. Ex duntaxat ea complicatio
semitertianam facit, per quam jungitur tertiana inter
mittens quotidianae continuae aut continenti: cum sem
paroxysmus horrifica ex duabus continuis conflari non
potest quod per se pateat, tum propterea quod nec vera continua
nec horrorem, nec rigorem, nec frigus sentiat cum ex
quo continuarum sint, ut post statuetur. Ergo ex duab
intermittentibus nasci non potest, cum reliquam esse alter
utram ex his interpolatam, et alteram vero continuam
saepius hic ex quotidiana continua et ex 3.na intermittente
constituitur, ut probat Gal. 2. feb. c. 9. quod sumi magis
convenit, cum notet verba semitertianae quam tradit Hipp.
part. 22. s. 1. l. 1. epid. sic videbis [illegible] illae
febres horrificae, continuae, acutae, omnino non intermittentes,
modus erat semitertianae, uno die leniores, altero die
graviores invadentes, in summa in dies acutiores evadebant.

Est autem febris semitertiana duplex. Una exquisita et ex
quali febre utriusque 3.nae et quotid.ae magnitudine pari
aequales durante utroque bile et pituita sic putrescentibus
orsus: altera non exquisita, in qua alterutra febris alter
ram vincit et superat propter alterutrius sui in alterutrum
dominatum, ut docet Gal. 2.o de diff. feb. c. 8. ergo eadem
semitertiana quae 3.nae ut ex ea videtur et pituita putrescere
caeteris [illegible] in ea utrique sui permixtus fluit et febrem
profert, in illa febrium et propriam accedit propter

dimensum

diversum utriusque focum. existimat tamen Sollerius in ista se-
exquisita semitertiana bilem et pituitam ordine confundi se
aequali proportione misceri, praeterea non putat illa a febri-
um complicatarum ser errore et confusionum propterea quod-
inquit in febrium complicatione manent singularia signa
integra, quae suis intervallis persequuntur: at in semiter-
tiana nec quotidianae, nec tertianae propria signa appa-
rent, sed veluti ex duplo eorum quodammodo quod confusum
et medium sit coalescit tertium, cui opinioni favere vi-
detur Gal. cum scripsit l. de morb. temp. c. 5. febrium
semitertianam fieri ex mixtura ex simplici quotid. febre quae
est magnae signum protulit 2° de cris. 5. febrem inqui-
inquit semitertiana et biliosa et pituitosa febre per se
totae confusae, non a complicatae nascitur ex quibus
colligitur ex mixtura inter se pituita et bile non loco et
sede distinctae semitertianam oriri quod tum ita facile elli-
gimus ex assiduitate alterutrius febris, quae propterea
in vasis consistit, et alterius per intervalla redeuntis
sive intermissione, quae propterea in habitu et extra vasa in-
cludatur. itaque cum Gal. ait totae de febre confusae
biliosam et pituitosam febrem docet multo ante actum pro
paroxysmum biliosae, paroxysmum invadere pituitosae, vel contra,
vel esse ut ambarum paroxysmos invadere et confundi, secundum
vero minime, nisi aliqua ex parte dum bilia et vaporum
habitum translata portionem pituitae secum rapit.)
Ad haec Sollerii verba distinctae compositae febrium
proposita ab Avic. fen 1. 4. tract. can. 16. et c. 17.
complicatarum febrium quasdam esse subintrantes
quo scilicet una ingreditur super alteram, ut loquitur
interpres principia Hipp. cum scilicet febris paroxysmus
in priorem paroxysmum inchoatum, sed nondum finitum
incurrit

incurrit, aliae coalternatae quod posterior non accedit
nisi post eradicatam priorem, aliae denique concurrentes quod
scil. duae vel plures complicatarum febrium paroxysmi
sub eodem tempore invadunt. in hac postrema confusa sympto-
mata quidem singularum febrium signa dilucide propter
eorum concursum in prioribus praesertim; in 2a sympto-
mata vero non longe absunt in remittente quoniam sive utriusque
febris accessio, intermittentis signa integra apparent conspicua
sic modo sit eiusdem et exquisitae remittentis atque
deinde dissensio jam intervallata febris paroxysmi solum con-
tinuae signa sese ostendunt. sed liceat in quaestione probl-
ematica cuique quam velit partem eligere; alii quoties
septimana accessionum variarum febrium in eadem hora
incidunt, has febres seu potius accessiones confusas
appellare, complicatas ubi in diversa hora inci-
dunt. jam vero exquisitae remittentis mitioris utri-
usque febris tertianae definitio est, in 1a ipso accessio hor-
rifica et horrore maximum paroxysmi occupante simul
hic et promulgatis inter se rigoris et frigoris causae ex
quibus quasi fractae et remissae resultant; 3um quid-
quam inferiorem ad rigorem hic sapere ad fugam; cum
a certantes inter se contrarij humores bilis rigorificus
et pituita superioribus suo viribus et facultate -
partes addere; quam bilis pituitae caliditatem excitat, hic
hac illius auctore reprimat et caliditatem cohibeat
simul et diuturna sit pugna et tum modo vincant,
modo vincantur varia reduplicatio toto accessionis
curriculo contingunt, sed duobus his imparibus quibus
utriusque febris accessio commovetur: nam quae posteri-
ore repetunt accessiones minus sunt horrificae
sive nullae aut certe perpaucae et exiguae habent

redupl.

reduplicantes quod Hipp. annotavit part. 12. s. 1. et part.
25. s. 6. 1. Edit. Vosbius μίαν μὲν ὑποχωρί-
ζοντες τὴν μίαν παροξύνομεν i. e. una die leviores, al-
tera ingravescentes, sive ergo pulsus et caloris inæ-
qualitas dum sub modo exardescunt et retardantur cum
horrore subinde repetito accessio ad statum vix pervenit
tio. Urinæ sunt crassæ et turbidæ et sæpe dissimi-
les colore, substantia et contentis, dolor articulorum,
capitis gravativus et ægri sæpe sunt soporosi. nota vero
continuitati non exquisiti patiuntur ex alternis sua
alterum superabundantia affectibus ex propria fe-
bris natura ortæ symptomata. Itaque si bilis pituitam supe-
ret horror brevi est nec diuturnior ad rigorem proxime accedens,
Calor acrior, motus celerior, sitis major, vigilia mo-
lestior, vomitus biliosus et sudoris remissio uberior,
si contra pituita bilem vincat manifesta magis sunt
symptomata quotidianæ febris, horror remissior vel est sola
adeo perfrigeratio, inæqualis est ascensus ad statum
usque cum crebra anadiplosi, pulsus contractior, motus
tardior, sitis minor, excretiones pituitosæ ex Actu. c.
22. Iatr. Lib. 2. Ut autem eadem continua
in exquisitam et non exquisitam dividitur, sic triplex est
differentia ex accessionum tempore desumpta l. ex typis
c. 4. Almirus de quinque cujus accessionis horæ
fiat videlicet tertius veluti 12 horarum curriculo con-
cluditur. alius medius, qui 36 horarum spatio
finitur, paroxysmus protrahitur. Alius ex utrique magnus
cujus accessio est horarum 48. quam divisam 6 ab
potius ex Agathini medici quam ex sua protulisse vi-
detur, ut Colligitur licet ex part. 23. s. 2 l. 5. Edit.
qualiscunque sit raro quod est de insolentia ortum rationibus

olim

olim vomitu frequentissimo ex Gal. l. de morb. temp. c. 8. et com. ad part. 25. s. 2. l. 1. epid. in febre quam semitertianam vocant, tum morbi acuti incidunt, tum frustra extrahi lethalia et cum quia praecessit [illegible] hoc, non vacuatur, quia continua est febris, non vacuat ex sui partium pessimi fovetur et irruat acutum morbum facit, cum quia non tam circuitae bilis rat. et symp. tum magnitudine sed et diuturna, pituitae rat. unde ad 7 usque menses prorogari notavit Avic. itaque cum multum natura iam a contrariis et inter se pugnantibus causa multum oppressa languens relinquat ad instaurandas vires et coquendos succos noxios, nec istis est ingentem fieri cum prouentum variae partes mali afficiuntur ut non stomachum tam et nervosas partes attingit sed et lethargum, catarrhorum, delirium, vigilias, imbecillitas corporis ad syncopen, vel diarrheam dissolvi et explicat, hypothymiam efficit, vel cerebri ea, quae in profundo sunt commovet ex c. 4. l. de typis in summa febris ob interremissionis expers 3° quoque die ingravescens supra modum periculosa ex aph. 43. l. 1. et com. 12. l. 1. solvitur non tam sudoribus, sed et biliosae et pituitosae fl. per alvum excretio ex c. 3. l. 3. de cris.

Caeterum priusquam semitertianam curandam proponamus fideliter assignandum, et febrem, quae ab Hipp. tritaeophyis i. 3.na magnam referens, vel 3.na continua, quae est si intendam quali non febris ob., quae 3° quoque die invadunt semitertianam subito comprehendam, ut auctor est Gal. com. ad part. 23. s. 2.a l. 6. epid. Spalina tam et magis proprie Hipp. et Gal. febris est continua, quae 3° quoque die sine rigore sive horrore periodico seu erratico [illegible] raro et modico exacerbatur et aliquid hoc [illegible]

non

Non a altrinsecus accessionum inmaturitate. Verum et dorsifica, ut ex pluribus febribus composita, licet propter malignam cacochymiam inde nascitur longe difficilis et periculosa sit hoc et peculiare, in criticis diebus exacerbari, aliq. in non perinde ac reliqua febres sudoribus alleviatur, q. malignis febribus est proprium lege paol. 25. et sylu. 82. l. 1 etc. /

Hemitritaei Curatio caput 39um

Ardua et perdifficilis hemitritaei curatio propter contrariorum humorum conflictum, qui ut cito a natura, ut tuto ab arte curari pro videatur: medicamenta ad bilem et pituitam remedijs, profec. quidem tum praeparantibus, quam vacuantibus, majorem videtur pituita h... ... et quod natura majus remedium negotium facesseat in vacuandum magis, quam in refrigerandum incumbendum, ut scripsit Avic. fen. 1. 4. tract. 4. c. 19. q. in eisdem febre laboravit potius humor et quam eorum medendi febrium difficultate accedit etiam pituita: vacuatio ... instituetur per alvum, per vomitum, per urinam et sudores adde quod et per venae sectionem, verum qua ... q. Avic. Vti. nec Gal. sed tamen sine aegrotantis dispendio praetermitti etiam remedij genus non fit quod q. a putredine in venis et majoribus expirato satis indicatur. Itaq. Celsus l. 3. c. 8. nisi inquit magnopere aliqua res prohibet, inter initia sanguinem mitti debet appurato scilicet corpore, tum sic paulum deinde remolliendo et ... q.

℞ Alth. totius, malv. mdc. bet. parietar. ana M. j. absynth. et centaur. min. ana M. β flor. cham. m. ... rosar. rub. ana p. j. fruct. maceri nodulo ligati

ligati p. ij. f. d° iij aq. diud. vel sero lactis & iij Col^a
lb j. dissol. mell. nude. sacc. vel catsol. Cas. ℥j.
p si acrior requirit addo di aps. vel lib. prec. ℥ß
butyr. rec. ℥j. f. clyster. toto morbi decursu praeter
paulum attenuante & incidente mod° in oxymel. p. hy-
dromel. vel apoz^ta praeparatis ex Rad. aper. polyp.
pass. glyc. ex ... pro radicibus Agrim. hepat. [illegible]
bugl. borag. scolop. & aliis capillaribus flor.
cord. & quatuor sem. card. [illegible] vel [illegible]
[illegible] syrup. & duabus aut [illegible] rad. [illegible] simpl.
& bizant. acetos. adiant. & [illegible] apparatus [illegible]
expurgabitur donec cathartico [illegible] blando [illegible]
repetito [illegible] si praedicto d° inequatur [illegible]
catharami de fol. sen. orient. agar. [illegible] & [illegible]
fundantur in expressione syr. [illegible] pall. & confectio [illegible]
dissol. [illegible] qui confectiones ex dactylis [illegible] diaprun.
diacarth. [illegible] de succo ros. & alia scammonium
admittentia adijciunt sed caute [illegible] sunt [illegible]
[illegible] a fortioribus [illegible] in
hac febre ante [illegible] morbi [illegible]
timetur ne noxa ab [illegible] catharticis inflatus,
absessu sit cerebri vel alterius partis nobilis
& translata & deducta noxa. Vomitus quoque si [illegible]
sit caute locum [illegible] nausea ex stomachi [illegible]
[illegible] indicat [illegible] provocabitur [illegible] a cibo, vel
cum [illegible] adeoque vomendi [illegible] potu aquae
tepidae vel [illegible] syr. acetoso vel oxy-
mel. catapotijs & [illegible] caute [illegible]
[illegible] quibus & reliquis
catharticis [illegible] intro [illegible]
[illegible] permiserit /

neq

Nam urgentia remedia praetermittenda sed solum solite
ex cap. de 3tio servis curatione repetendae sunt appa-
randi aliis vitabo confirmanda omni viribus ..
symptomatum violentia prostratis cum ac collabentibus
ac symptomatum immutanti praediti refrigerante,
sumi evacuationis remanet ... ut dispensandis,
..., adaugente ... considerantes
inter plurimum tamen medico prospiciendum agi
..acutus ad ... qua ... ex viribus
totius morbi de paribus accessionum temporibus ..
... paulo pleniore victu indiget, qui in ...
remissio maxime tranquilliori die exhibitus ..
... non incitet longum ... statim ...

De Leniendis febrium symptomatis in actio acti laesa consistentibus c. 40

Actionum corporis febrium genera et cum symptomatis ..
modo gravia sunt et adductio digna, nam quae leviora
febrium gradu non sequuntur ut curandum tarum-
immutant cum sint non duo febres composita: at quod
... incidunt vel cum magnitudinem excedunt ne-
... ... subdam vel morbum agendum vel vires ..
... molestia, ... majori ... quam febribus ipsis
sollicitandum providendum ... bal.
l. 2. c. 1. de 1° ad blanc. c. 44. Cum a ...
sunt symptomatum quae actio laesa, ...
... ... Corporis afficitur et singulis
... ... agimus: quae sentiunt ... ipsis
... ... morbis dissolvimus.
Ad actionum ... ... cephalalgia,
vigilia, sopor, delirium, convulsio, capitis ...
anterioris dolor febribus ... familiaris

et

et Substantiam max.e partium sympathia, è quibus acres
vapores, tum sed febrili suctum efferuntur, qui menin-
ges et pericranium partim calore et acrimonia febrium,
partim copia distendunt divelluntq; unde nisi provideatur
Vigiliae, deliria et convulsiones inferuntur. Ipsi curae
prospiciendus, nisi in statu haemorrhagiae critica fuerit prae
nuncius revellentibus propellentibus praesidia revellit
cucurbita acriuscula et refrigerantia cathartica idonea,
vena cephalica sectio, cucurbitulae siccae, natibus, -
scapulis applicitae profunde cum scarificatu admotae. par-
tium inferiorum in pedum et tibiarum lotio, frictionesq
ligaturae atq si dolor pulsans perstiterit vena frontis aut
arteria temporalis apertio vel iisdem in partibus, uti et in
externo naso hirudinum admotio ad nares coniuncta -
evacuatio; repellentia refrigerantia fronti, temporibus et
sincipiti admota aestate et vehementiore febre actu-
frigida aliàs tepida ut oxyrrh. si placet oleo ros. om-
phacin. et ung.to popul. vel ex herbis, ut lactuc. portul.
flo. ros. nymph. Viol. Capitul. et fol. vitis sem. in-
papaveris albi, omnibus cum aceto contusis et rario
ri panno expressis lintea quoq duplicata lacte ma
dida et mediocriter expressa utiliter adhibentur. Sic
cavendum ne immodico usu refrigerantium sed impin
gantur, difflatio prohibeatur atq materia laedatur itaque
post refrigerantium usum et in declinatione doloris ad
anodyna verbo et mediocriter digerentia tendendum
est ut ad d.tum cranium. anodyn. furf. ros. Viol. quib.
nonnulli serpillum, melilot. beton. verben. et folia ad=
iiciunt V. g. ℞ flor. chamom. summit. aneth. Capil.
ros. rub. Viol. furf. Capit. beton. Mel. fiant duo
parvi sacculi qui bulliant in aqua vel hydrelaeo pro
irrigatione sincipitis, ac deinde sacculi fronti et temporibus
applicentur. Vigiliae insigniorum, dolor, aestus, crebra
agitatio, cerebri calida et sicca intemperies a febrilia

interiorum hypochondriorum aestu incandescentium spi
ritibus, in plurimum contracta. Commune vero
inde proficiat virium aut praesidia concilianda
partim sumpta jusculis refrigerantibus cum multo
lacte paratis, Hordeatis liquidis cum addito semin.
Lact. et papav. albi ana ℈ j ad ℈ iij potionibus syr.
noticis de syr. viol. nymph. papav. diacod. [illegible]
syrupus ab ℥ j ad ℥ iß in aqua vel d.o lact. portul.
nymph. solan. et ros. addito ℈ j. pulv. [illegible] diamarg.
frig. tandem urgente necessitate narcoticis ut [illegible]
onio Rom. pilulis de Cynogl. Theriac. etc. laudan.
vel gr. ij opii cum conserva exhibitis injectis et
clysteribus de lacte cum mell. ros. ℥ iij [illegible] Rom. z.
ij vel pilul. de Cynogl. ℈ ß aut ℈ ij [illegible]
partim admotis spiritibus, fronti, syncipiti raso vel
[illegible] superioribus linimentis, Ungu.tis fronta-
libus atq. prosectionibus quibus caps. ℈ ij vel
opii gr. aliquot in ʒ iij. b. nonnunquam adjiciuntur.
Hic quoq. diligens adhibenda est cautio ne frigido
rum et liquidorum largiorum usu stupor aut le
thargus inducatur, vel fluxio in pulmones irri
tetur potissimum in [illegible] [illegible]
delectationibus, quibus sicca remedia sunt tutiora
v. g.
℞ flor. nymph. et viol. ana ℥ j aut ℥ j [illegible] ℈ 8 cort.
rad. mandrag. semin. lactuc. papav. albi coriand.
ana ℈ j fiat pulvis crassiusculus qui linteo du
plici involutus aqua ros. intinctus, fronti appli
cetur.
Pulvinaria quoq. capiti supponenda implentur
foliis lact. Vitis sol. portul. flor. nymph. ros.
Viol. (quae tamen omnibus non sunt grata) ut somno

provocando

provocando multum conferre videntur) Semin. [illegible]
maj. et capit. papav. albi utriusq ad eundem usum
[illegible] lotio et blandæ frictiones, obscuri-
tas, silentium, atq interdum musica, fluentium
aquarum susurri et alia quæ sensus occupare
[illegible].

Non minus periculosæ sunt febres somniculosæ et
soporosæ, quam pervigiles: sed ex illis signo fiunt
vel sudor pituitosi a febre fusi et per cerebrum
effusi vel copiosi, crassi et contumaciæ roris
ad cerebrum translati, præsertim in accessionum
[illegible] unde delirium, convulsio, inquietudo aliaq
damna quæ aph. 1. et 3. l. 2. et 67. l. 4. nobis insi-
nuant Hipp. itaq expectanda aegro est et tepore re-
pellendus per revellentibus e cerebro deinde cere-
brum ipsum exsiccantibus postremo dolorem infe-
rentibus, ut facultas excitetur, revulsio acrior-
ibus glandibus et clysteribus, extremorum [illegible]
frictionibus et ligaturis dolorificis, [illegible]
perficienda ut [illegible] medicina [illegible], -
tam liquidis quam solidis et illitio palati ex sid-
diaps. symph. theriac. mythrid. sale catharticisq attenuan-
tibus et pituitam e cerebro per palatum in ore de-
rivantibus. [illegible] demum fiunt repellentia anteriori
capitis parti admoventur ut oxyrrh. ex ros. [illegible]
mol. et 4a vel 3a parte aceti confectum. Cerebrum
exsiccabitur sacculis et fomentis cephalicis, -
indito in naribus [illegible]. Succo spongia aceto acerrimo
imbuta, naribus admota, vel nodulo ex semine fœ-
nic. et vitæ baccis junip. ex cardamom. aceto-
[illegible] madefacto vel non aceti; in quo si lubet sol-
[illegible] saturatis [illegible] in candente
laminam effusi vaporem naribus attrahendo —
denique facultas excitabitur clamore tumultuoso,

strepitu

stupitu, ludo, jocorum auditu, postea facidi-
aspersa rorumque grandulentium, in cardiaci alii fo-
tidi lapide gagati caeto vel corii ustione, com-
bustorum odore, modo cerebrum fauce vacuatum
sic ab humore suo repletum candidum, in tertio mo-
de Actium c. 117 tom. 1o tetrab. 2. biliosa a-
cribus cum soporibus in cerebrum raptis, ardi-
rium febribus accedit quod licet majoris expecta-
motus terroris quam periculi sern. 4o pars. e.
vlt. q.a. tu in oi morbo medico conservare bonum ex
aps. 33. l. 2. atque ut tandem in praesentidem abeat
quod febre fit in naribus calidioribus et petulantior
ribus sui prospicientum paulum repellentibus
supra commemoratis, paulum discutientibus ca-
castellis et pellis exspectabatis non omissa verna
sectione si vires sufficiant clysteribus et cataplasmatis
[illegible] [illegible] revocantibus.

Q [illegible] convulsio febri supervenientia si fit inanitione et
siccitate immodica lethalis et propter exspectatum humidum
primigenium, si a repletione aut vellicatione cerebri ab acri
acrimonia evadere admittit: cujus autem imminentis
aut etiam incipientis signum idoneum [illegible] contractio
atque subsultus quo non tantum nervi sed praesertim etiam artus
ipsi manus et brachia, saltu quodam a tremore diverso
involuntarie agitantur mitigatur atque prohibetur frictio
nibus et cucurbitulis, revulsoriis clysmatis pinguibus
et refrigerantibus, fotu occipitis et cervicis ex radicibus
althaeae et liliorum foliis 4or emollientibus semi lini
et foenugr. flor. chamaem. et melil. sambuci sacculo
inclusis et in hydroleo et pingui aliquo jure decoctis,
inunctione spinae et articulorum ex oleo viol. liliorum
lumbricis per mediam spinam dissectis, vel majorum
animalium visceribus insito spiritu adhuc calentibus

Symptomatum laesae functionis

vitalis

Vitalis et naturalis correctio cap. 41um

Praecipua vitalis functionis laesae symptomata febribus supervenientia sunt dyspnoea, palpitatio, lipothymia, syncope, spirandi difficultas si praecordiorum oppressione ut febris fit equatus curatur et febribus leniente cathartico, frictionibus blandis totius corporis et maxime brutalis partis tum potissimum manante oppressio suffocatio levatur si cordis aestum epithematis refrigerantibus et remollientibus, non sine quibus ne febrilis ardor magis increscat, sed mucilaginibus, ut succis mali. psyllij, semin. lini foenugr. et semin. frigid. major. succi amygd. dulc. sine igne extracti tantundem fiat epithema quo madefactum linteum thoraci applicetur, si denique motricis facultatis imbecillitatem cerebro prospiciendum erit.

Παλμος [struck out] febres cardiacas propter redundantem aestum comitari solet, cui providere venae sectione, victu refrigerante et cordiacis refrigerantibus tam sumptis quam admotis succurrendum. Lipothymia i.e. animi deliquium et syncope h.e. praeceps virium lapsus majoris minorisque ratione hic differentiam fuerunt a. vel per sympathiam ventriculi, unde syncope vel stomachica lipothymia cui ventriculum vacuantibus roborantibus prospiciendum, vel proprio cordis vitio, ut vel intemperie cordis contrariis corrigenda, vel spirituum suffocatione, dissipatione, corruptione. Suffocatio s. oppressio contingit ex repletione aut obstructione providendaque sedatur venae sectione, si adsit plethora, acribus cucurbitis partium extremarum, vinculis et frictionibus. Dissipatio fit dolore, vigiliis, calore febrili et vacuatione immodica. ergo dolor quamprimum sedandus, somnus provocandus, intemperies corrigenda, qualibet immodica vacuatio — prohibenda

prohibenda propriæ remediæ. Sed vero spiritus confestim
reficiendi aliis tenuibus et εὐχύμοις sed tamen et
parce exhibendis in bolatina, expressio carnium
succo, vino tenui et odoro, gratis odoribus, cardiacis
necnon frigidis et fructibus aspersis. Corruptio sit à
venenis, vel tetris vaporibus, quæ alexipharma=
macis, in mithrid. theriac. confect. alk. et de
hyacint. necnon aq. cordiali et impr. vel vini
still. at. oppugnatur.

Cæterum etsi animi deliquium multis febribus præ
sertim ardentibus et malignis accedat Gal. tamen l.
1° meth. duas præcipuas dicas constituit earum
febrium, quas frequentius syncope invadunt ac
propterea syncoptica aut syncopales dictæ sunt,
una est phlegmatica, altera biliosa: illa ex crudis
succis, vel in primis venis, vel in toto corpore, ex
crapula, otio, multorum fructuum usu, intempesti
na exercitatione et studio immodica cumulatis
nascitur qui copia vires opprimunt, crassitie mea
tus obstruunt, cruditate genio alieno defraudant
et propterea ventriculi oeconomiam ita labefa-
ctant in eius dirigendo consensum cor rapiatur, ven
triculus vellicatur, ructu et nausea tentatur,
præcordia inflantur et obmurmurant, alvum
tormina excruciant, urina tenuis et aquosa
mingitur, nonnunquam turbida et divulsa. –
pulsus parvus, languidus et inæqualis oppres
sis viribus percipitur, facies fit decolor, mo
les corporis intumescit, sensus hebetantur, denique
vires languent atque deficiunt ex Gal. 12 meth.
Paul. l. 26. Aet. c. 6. serm. 1° tetrab. 2ª
Trallian. l. 2. c. 12 altera causa prodit ex
biliosis succis, qui vel sua acrimonia — —

ventriculi

Ventriculi superiorius orificium exacto sibi praeditum
mordeat ut ex Cardiogmo bilioso, vomitu, oris
amarore, siti, capitis dolore, vertigine, necnon
facie pallida et squallida totius cutis siccitate
colligere licet. Vel ob tenuitatem cum cutis raritate
conjunctam facile per ebrium digestionem unde corpus
extenuatur, oculi cavantur et vires subinde debili-
tatae exolvuntur, utrumque quidem valde periculo-
sum est propter virium prostratum et defectum in quibus
salus consistit et reponitur cujus nulla demum
spes affulget cum cordis succi sic corruptione de-
venit, ut loqui non sinit, cum pulsus admodum
parvus et inaequalis existit, vel cum superest
alicujus visceris inflammatio ex c. 6. l. 12 meth.
Quamobrem, rebus ad hanc angustiam adductis
prognosis tum instituenda, ne illum grossum reme-
dium vulgo calumniae exponendum, ac ubi omnia
leviora [illegible] [illegible] remedia [illegible] statuendum./
Utriusque febris furoris praecedens et innoxie adi-
ne [illegible] et [illegible] ad finem morbi cava-
viribus collapsis occurrendum in eundem [illegible]
copia calor oppressus excitari et vinculis humo
et extremorum totius corporis frictionibus, [illegible]
[illegible] instaurandi cibis ex succi, vino generoso,
jucundis odoribus, cardiacis stomachum roboran-
tibus et qua ventriculum infestat causa clysteri-
bus acrioribus revellenda; collectis utrinque viribus
causae proficiendum [illegible] conditati [illegible] alii praeparalia.
At si [illegible] [illegible], ne frigidior [illegible], cali-
dior [illegible] et exagitet [illegible], quare balneis et
[illegible] [illegible]. Cibus moderate calfaciat
et incidat [illegible] [illegible] frequenter et parce

offerat

offendatur. Potus sit ptisana ex medicato, vel
vinum tenue ad cordis aptiore, ubi visendi aliquius
phlegmatis prohibetur. Somnus et vigilia mutuas
per alternari sibi tradant operas, in quibus illo conquirit
haec dignitas. /

Pharmacia in ~~apparando~~ apparando et vacuando
consistit. Ut [illegible] curandi facile facile fodam cathar
ticis apparandi sunt incidentibus et attenuantibus
in oxymelite simplici quo aliquid hyss. vel [illegible] bullierit
apozemata extra [illegible] calfacientibus aperientibus et
detergentibus facta et liter hypochondriis et toti abdo
mini ex his quae moderate calfaciunt et roborant
cordis sequetur purgatio pilulis stomachicis et
hiera diluto [illegible] cathartis phlegmagogis levioribus
ventriculum una roborantibus perficienda.

Phlebotomiae locus non videtur, propter cruditatem et vi-
rium imbecillitatem, immo ipsa qui ad loquuntur
ventrum vacuandam [illegible] assiduitatem cujus locum
suppleri vult frictionibus et unctionibus cala-
sticis et diaphoreticis propterea [illegible] acribus
quae impendere suffocare periculo [illegible] /

Si bilis stomachum infestet vacuanda est vomitu
vel cholagogis mitioribus revellenda, clysteribus
cohibenda simplicibus refrigerantibus et stypticis
in succo granat. mitiganda vino austero quo cordis
simul et ventriculum confirmat. Atque tenuia
hujus diaphoretica prohibenda cholagogis astringen-
tibus in [illegible] et myrobolanis, alteris evacuationibus
et viscidis [illegible] prompte diffluentibus, julapiis [illegible]
crassantibus cordialibus refrigerantibus et liter-
corporis [illegible] condensante. Adnotandum hic est in
genere quam resoluti praesidia ante commemorata-

refocillentur

[illegible] praesertim praedicta symp[tomata] tussis aliquo febricitantibus molesta est, non tantum propter fumosa [illegible] pulmonem vellicantes, sed liquatae abundore febrili [illegible] in asperam arteriam et pulmones [illegible], tunc gargarismi [illegible] et [illegible] conveniunt ex aq. ros. plant. capreol. cum diamoro vel syr. ros. siccarum, granat. myrt. jujub. qui et per se [illegible] [illegible] diatrag. frigidum succum glycyrr. et [illegible] hypoglott. [illegible] ros. moll. [illegible] conjunctus [illegible] ex oleo viol. amygd. liliac. lotis in aq. [illegible] et linctus ex syr. [illegible] maxime ex capill. veneris et tussilagine cum [illegible] oxymellite [illegible] rosato.

De enitio Symptomatum naturalis functionis laesae caput Quadrag. 2[um]

Ad functionis natur. laesas pertinent sitis, ἀνορεξία [illegible], sitis in febricitantibus [illegible] consili [illegible] praestantium [illegible] summum praeceptum [illegible] [illegible] ubi [illegible] imprimis et qui calorem labore [illegible] improbaverit [illegible] Asclepiades [illegible] Celsus l. 3. c. 9. [illegible] atque [illegible] ad [illegible] febri ipsa ad [illegible] putabat aegri vires luce, vigilia, siti [illegible], sic [illegible] 4 [illegible] diebus [illegible] sitim [illegible] proponit, sitim prohibere (inquit) [illegible], [illegible] cum potu frigidam introducere: cum enim [illegible] duplex sit, [illegible] pulmo [illegible] [illegible] vel [illegible] vel aere calidum [illegible], illi frigida aura inspiratio, [illegible] frigida utrique [illegible] [illegible] quae non [illegible] potionem

[illegible]

tempore ordiantur sed accessionum initijs ab eo procul ar-
cendus est aeger, cum etiam hydropici vel diarrhoea la-
borantur impedire procedat bibendum idcirco saepius filum
mulceatur et fallitur crispimur linguam et palatum re-
frigerantibus et madefacientibus ut conducunt ex
folijs lactucae, acetos. portul. in aq. frigida vel oxy-
crato maceratis, prunis, cerasis, uvis siccatis, ac-
inis mali punici, taxillis pomorum et pyrorum
melle pomorum vel cerasorum, Glyc. rasa, quar-
trochiscis adipsos et pilul. hypogl. quae.

℞ sem. lact. et portul. ana ʒ i ß sem. cydon. et melon.
ana ʒ ij contusa includantur nodulis ex panno santa-
lino, qui macerentur in aq. acetos. saepiusque sub lingua
teneantur. vel.

℞ sem. cucum. et melon. ana ʒ ij trita commisceantur
excipianturque gummi tragac. cum albumine dissoluti
fiant pilulae in umbra siccandae paulatimque deglutien-
dae.

Interdum guttur foris inungatur oleo e cerasis refri-
gerantibus cum succo lact. solani. semper vero umbil.
ventriculi et aceto atque in ea mistione linteolum tenue
rarum, sed unde madefactum frequenter apponatur;
potissimum a. s. in statu et declinat. accessionum per sua-
vium sedatur sitis largo potu aq. frigidae, in potio-
succo vel syr. alicuius acidi dissoluta sit, ut alibi
expositum est, ubi vero scatet ventriculus succo bilioso
salso et acri vix ante [illegible] [illegible] sitis potu
continuo liberali quidem, [illegible] dissoluitur, calo-
re febrili [illegible] aut tetro vapore ventriculi
vires ~~infringente~~ infestante. Excitatur ergo [illegible]
uocatur oblatio frigida [illegible] [illegible] acidis ali-
mentis et condimentis ac [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] nec non gratis et jucundis: nam quae cum
voluptate

volupate assumantur [illegible] continentur ex aps. 39.
l. 2. de [illegible] l. 6. epid. τα ἀι τοῖσι χάριτι χά-
ριτες [illegible] grata et aegris gratificandum
ubi [illegible] nulla vel exigua timetur noxa, [illegible] facile
sarciri queat.

Cardiogmos ab acri [illegible] ventriculum mordente insertur
itaq biliae acrimoniam reprimentibus remediis ex mox
ex scriptis [illegible]. Denique singultus vel ab [illegible]
[illegible] altius in ventriculi tunicas immissa: vel ab [illegible]
[illegible] vapore: vel denique ab inanitione et siccitate
nascitur [illegible] glutinosus [illegible] biliosus continuo [illegible]
ventriculi tunicis impactus [illegible] ex [illegible] vel agro-
[illegible] modo febris vel [illegible] conducit
[illegible] mundum ad [illegible] glutinosum
[illegible] et aquam [illegible] ad infimum [illegible] biliae
[illegible] acrimoniam [illegible] [illegible], [illegible]
calore [illegible] dissipatur. [illegible] malignus vapor a [illegible]
[illegible] s. cardiaca [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] ex tabellae si placet./

℞ Marg. [illegible] corall. utriusq. an. ℈j. boli arm. terrae
sigillatae [illegible] [illegible] an. ℈ß [illegible] [illegible]
[illegible] portul. an. ʒj. [illegible] saccharo ros. [illegible]
[illegible] [illegible] pro tabellae vel [illegible]
[illegible] bugl. ros. [illegible] aciditate [illegible] opiata [illegible]
qua [illegible] instar [illegible] sumat.

Singultus ab [illegible] inanitione remediis [illegible]
[illegible] propositis [illegible] sorbitionibus [illegible]
[illegible] mitigari [illegible]./

De excretorum et retentorum vitiis est prospiciendum caput quad. 3um

Alterum genus symptomatum febribus supervenientium
excreta et retenta complectitur, quorum vitia consistunt

Vomitus, diarrhoea, haemorrhagia, sudor immodicus.
Horumq curatio. Itaq Vomitus, si certiores sumus humor
deturbatur, plane sinendus, si parcior adeo ut ad perfe-
ctam evacuandum aliquid restare videatur, juvandus in-
proritandus hoc fundibus exhibito calamo vel digitis
in fauces immissis, vel si propter humoris contumaciam
difficilior sit vomitus hausta tepida vel mulsa vel
hydrelaeo admisto et si videatur oxym. simpl. vel scylli-
tico: si vero superfluus et aegro molestus, vel debilitatis
et adstringentibus reprimendus. ergo clysmatibus ac
vinculis, extremorum ligaturis, frictionibus duri-
oribus, cucurbitulis ad umbilicum et alterutrum hy-
pochondrium admotis prout scil. materia morbifica con-
fluit hepate vel liene in ventriculum emulsio frigi-
da: deinde electuario [illegible] simplici syr. granat. cydon.
ceras-mina cydoniata, vinum austera condita. admota
-a ventriculo fotu astringente et roborante litu epith.
martis et absynth. vel ex Cerat. Santal. et stomac-
hico vel ex unic. Spongia aceto immersa vel catapla-
mate e crusta panis tosta et vino austero perfusa-
mastichino et rosar. aliove astringente et stomachico
pulvere conspersa./

Profluvium alvi si ad febrem accesserit atq caco-
chymiam blande non citra jacturam virium ex-
purgat nihil molientium auct. bal. 1o ad blanc. c. 19o
si morbo non satisfaciat nae opitulandum ut residuam
reliquias faciam exhibitis pharmacis roborando se
constringendo purgantibus. Si peccanti accommoda-
tis si vero modum excedat et sit symptomaticum clyste-
ribus ex lacte chalybeato vel d.to plantaginis, tapsi
barb. Centinodiae, ros. rub. malic. Sumach. in quo
sacch. ros. oleum ros. vitelli ovorum: deinde etiam
philon. Rom. aut pilul. de Cynoglosso dissolvantur-
bolo ex ℨiij cons. ros. vit. et ʒj [illegible] tenuissimè

triti

triti cum julepo ros. exhibito, hypnotica supra commemorata atque fotus et alia astringentia et refrigerantia exhibendum; alij si appareat bilis in hepate grave accedit vena sectione manandus, julepia et apozemata ex hepaticis et refrigerantibus concinnata.

Diarrhoeae alui adstrictio post tarditatem adiuvatur, quia saepe maxime lassima febre et retentia foribus duplicantur. Emoll. decoctis partim emollientium clysterum resolutorum crebro succurrendum, partim jusculis lact. beta, viol. mercur. oxylap. bugl. borrag. et summit. malua alterato s. ex carnibus s. ex solo butyro rec. parentur; pruna passaque cocta vel cerasa cruda, sed matura quae alvum expediunt assumenda sunt.

Sanguinis fluor criticus minime cohibendus; symptomaticus et immoderatior vel superveniens sisti et repelli debet primum repellentibus, in vena sectione in cubito revulsione celebrata, cucurbitulis partim hypochondriis naribus fluente affixis, digitorum et manuum deligationibus, sanguisugis ano, quibus fluxus haemorrhoides consueverunt, admotis; aliquando post ea ordinarie [illegible] stypticis et incrassantibus sanguinis motum incrassando et ora vasorum committendo cohibentibus tam simplicis quam admixtis sumuntur julepi ex aq. plant. ros. solan. cum syr. cydonior. myrtil. granat. ros. sic. papav. vel julep. ros. et pulv. vel trochisc. terrae sigill. boli armen. carab. spodij et similibus.

Rec. Syr. ros. siccar. et papaveris ana ℥ß trochisc. de carabe ℈ß papav. rhoe. frigid. vel succ. plant. pauca quae exhibentur ut ad ℥iij cum iiij admovendum. Collo, lotis spina et hypochondrijs, sudo linteo oxycrato frigido imbuto, vel aquae cum succis —

[illegible]

sumptam. planta alcaminus adstringentium admistis
aceto vel ag. rosarum, manna etc. in aq. frigidam immer-
gantur, [illegible] glandis et ferri laminam collo et spi-
nae [illegible] et posticus repellentibus et adstringenti-
bus fronti naribus et [illegible] applicandis [illegible] sunt
[illegible] et frontalia ex emplastro contra ruptu-
ram, ung. comitissae [illegible] ex terra, [illegible],
sanguine draconis, acacia, hypocistide, ovi albumi-
ne et aceto excepta et penicillo [illegible]
naribus infulciendi. [illegible] non sunt omittenda, quae
occulta proprietate sanguinem sistere creduntur [illegible]
tam sumpta, quam admota vel gestata de quibus
alibi fusius.

Sudor in febribus laudatur [illegible], calidus, fa-
cilis, copiosus et utilis febrem continuam die critico
[illegible] signis coctionis et [illegible] valeat [illegible]
[illegible] integram solvens vel intermittentium
accessiones finiens. [illegible] laudabilis tolerandus
immo si paucior est [illegible] praesidiorum quibus
sollicitandus 1º caloris nativi [illegible],
corporis calfactione, [illegible] compl. [illegible], somno,
quiete, molli culcitra, [illegible] et fomentis ca-
lorificis, 2º [illegible] attenuantibus et [illegible]
tibus, vino albo probe diluto [illegible] capil.
ven. vel oxym. [illegible] brani. [illegible]
[illegible] 3º [illegible] spiracula cutis [illegible]
et vaporario, fomentis, [illegible] linteis, blanda
[illegible] mollificatione [illegible] ex oleo viol. [illegible]
[illegible] si profusior [illegible]
[illegible] et corporis refrigeratione [illegible]
[illegible] vel [illegible] styptico [illegible]
[illegible] ad sudores [illegible]

[illegible]

oleo ros. myrt. cydon. mast. lentiscino et dia-
palmatico. pulvisculis adstringentibus corpori-
mistoque ex ros. balaust. gallis myrtil. malic. nuc.
album cupr. cort. thuris bonum arab. et similibus
ex quibus et mucag. tragacant. cyathis parvalum
tum totidemque pro suffitu luteorum et inductorum-
Victus cum his refrigerandi et incrassandi. /

Nonnunquam et praeardentissimas et siccissi-
mas febres ischuria (urinae suppressio) fit qua
licet plena et distenta vesica, sed quae prae siccitate
non potest contrahi ad expressionem magis resoluta
relaxari itaque huic symptomati quam plurimum humectantia
et moderate refrigerantia epithemata praesertim to-
pica pubi et perinaeo crebro admovenda, fotus
malacticus, Litus ex oleo viol. nymph. cham.
Ung.to ros. mesuae refrigerant. Galeni chamaem. et similia
ta jam supra descripta, quibus imminuta siccitate immissura
caliditate urinae viam aperire. Tamen diabetes seu uri-
nae profluvium symptomatum febribus ardentibus contin-
git propter dipsacon renum, quas ingens ardor an-
gustum impactus hoc acrimonia assidue irritat ad-
violentam seri et solidarum partium attractionem ex quo
affectu paucissimi superstitum sanguinis e cubitorum
dica detractio secundum vires renum refrigeranda
pro roboratione tam admovetur actu frigida in cataplasm-
ex far. hord. cum succ. plant. exerato bal. refrig.
admixta caphura, Ung.to popul. mucag. sem. psyllii
et cydon. cum oleo ros. cydon. et nymph. et similibus
et spinam et perinaeum inungi debent, quam simi-
plex hordeatica, pullorum jusculis cum lact. hord.
plant. caeterisque refrig. praeparatis potionibus ex
syr. de agrim. et succo acetos. granat. cydon. in-

gto

dic refrigerante p astringente dissoluta vel ex cons. ros. rubri cum aq. calybeata vino aut rubro. austero multa aqua frigidissima diluto.

De Symptomatis febrium positis in simplici corporis habitu cap. 44um

Tertio et postremo sympum genere continentur quadam qualitates corpori praeter naturam inhaerentes Medici vel aegri sensu dignoscenda [illegible] febribus accidunt. Sunt ictericus [illegible] nigrities, gravis odor, alienus sapor, lingua siccitas et asperitas quaedam scabities, sordium [illegible] vocis raucedo, faucium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

De Icterus [illegible] a bile flava intus foras effusa et diffusa scriptum est ab Hipp. coac. 127. l. 1 [illegible] [illegible] [illegible] si ante 17um diem [illegible] [illegible] [illegible] sympum non criticum [illegible] [illegible] indicat [illegible] inflammationem, obstructio vel [illegible] [illegible], quae tria [illegible] vitia [illegible] [illegible] [illegible] cap. 42. l. 6. [illegible] [illegible] malum est, [illegible] apud [illegible] Hermocratem et [illegible] facti icterici 6o morbi die obierunt. [illegible] calamitatis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sustulit triplici [illegible] beneficium [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in tali affectu [illegible] oppressam [illegible] [illegible] clysteribus acrioribus et apozematis [illegible] calfacientibus aperientibus et blande purgantibus, deinde [illegible] balneo aq. dulcis, unctionibus, caladiciis et [illegible] [illegible] tandemque [illegible] febre potionibus

sudoriferis

sudores moventibus: criticus vero qualia 7. 9. 11°
p aliquos dies sudoratorique cum hypochondriorum
exaltationis motu p imperio apparet, tamdemsi febrem
solvat qm tu fit loco sudoris ex crassiore bile ut damna
bili, sedium enim subsistente balneo aq. dulcis et tepidae sa
nari dt nullis aliis indiget remediis. /
Tetro odor ex febricitantium corpore nonnunquam exha
lat assidentibus et aegris ipsis non parum molestus
cuius origo est a corruptione humorum saepius in ventriculo,
saepius in cerebri basi putrescentium propterea eorum
catharsi tollitur, sed interim suaveolentibus non cal
facientibus nec cerebrum offendentibus emendari et cor
rigi potest, ut fomentis odoratis aquis ros. Viol. naphae
s. florum aurantiorum cum tantillo aceti mixtis,
sertulis ex floribus et stipibus gratis ut ros. Viol.
ocellis amarantho et amaraco, rorismarino, lavan
dulae gerendis et naribus cerebro admotis fundis
odoriferis ut malis citriis et aurantiis quae caryo
phyllis configuntur. /
A lividi saporis causa gustus est depravatus: depra
vatur a cum lingua atque ore totum humoribus biliosis per-
fusis amaroris alterius ve corrupti substantia, vel va-
pore aliunde elato inquinatur communione, quae
supra ad anorexiam sunt proposita quum mox ad
linguae scabritiem proficiuntur collutus et gar-
garismata detergentia. Linguae igitur siccitas, aspe
ritas et fissura partim febrilis incendii, partim va
poris acris ab hepate et toto corpore tum per aeso
phagi rectitudinem, quam per venas hypoglottia-
das excreti mediatus sublati soboles est ut
nigredo atra fuliginis aut extremi incendii est interna
a crassioris vaporis terrae est aut humor praeterlim

pituitas

pituitæ vel è ventriculo in os redundantis aut è cerebro
delabentis atq caloris vi obdurescentis et partes oris
occupantis obdurescentiæ in loquendi deglutiendiq difficultatem
inducat generis hujus symptomatis consulendum est humec-
tantibus et emollientibus deinde abstergentibus
tum refrigerantibus. Humectabunt et lenient cre-
bræ collutiones oris ex aq. tepida, lacte vel multo-
vel amygdalato, vel succo amygdalarum dulcium et
sine igne extracto vel oleo jujubarum, sebesten, semi-
n. althææ, malu. cydon. psyll. seminum 4 frigid. maj.
in quibus et insuccata linteola linguæ imponuntur, syr.
Viol. conserv. Viol. pruna dulcia, cerasa cond. ~~sacch~~
Sacch. cand. Glyc. ras. noduli ex semin. frigid. vel
Gummi trag. aq. ros. macerat. et similia ore detenta.
abstergendum deinde materia tenacius inhærentes et im-
pactam, linguæ scalpio cum linteo aspero vel spongia
liquore convenienti imbutis ejusdem leviter abrasio ex
cochleari argenteo vel acula argenti. Gargarisma-
ta ex sero lactis vel decocto hordei cum oxysacch. vel mel-
le ros. Vulgus cynoglossi folia collo circumponunt
non nulli sudores linteo tenui et raro inclusos. Paul.
l. 2. c. 17. ad vitandam scabritiem multarum in lat.
decumbentes, labra et os clausum continendi, supinus
e decubitus impensius calefacit, oris hiatu mador
absumitur, laudat etiam sedentarium tam, in motu
violento humiditas in ore exprimatur, posterius
humectandum ex aq. frig. vel oxycrato colluendum
quibus initio sordes magis confingentur quod
si summa acrimonia asperitas in ore sentiatur imple-
bitur gargarisma è lacte vel aq. plantag. solan.
ros. vel syr. vel mellis Viol. aut ros. si fervi-
diores papulæ infestent solum morbi, alias solum

fervoris

febrorie indicat, circum labra et nares oboriuntur
lavato Gal. Ung^to ros. vel pomata vulgo dicta vel ex
decocto aluminis et aq. ros. illinuntur./
Denique symptomata sudoriorum et vigilio cum dolore inflamma-
tis; doloris a capite obtundentibus atque illi per se
proindeque refrigerantibus, sunt contrario sole cond
licite et apprimeinde liturg prosit [illegible]; si
quae praeter febris conditiones alia occurrant sympto-
mata in singularum partium affectibus proposita re-
periuntur./

De febre pestilente caput 45

Hipp. l. de flatibus duo febrium genera statuit
quasdam communes omnibus ex coeli causa productas, alias sin-
gulis peculiares ex diaeta cujusque vitio proprio mana-
re; illas pestilentes nuncupans quod inter communes et
populares affectus pestilentes sive epidemii tamen
nuncupantur: nonnulli ut perniciosi [illegible] mali [illegible]
a nobis explicantur./
Caeterum febrium in pestilentes et non pestilentes
divisio non est generis in species, sed subjecti in accidentia;
ex febribus aliis, sed ex more et proprietate aliqua
ducitur: neque enim pestilens aut non pestilens quoddam
genus vel certa species dici potest: sed accidens seu proprietas,
quae per omnia febrium genera et species diffunditur, ut
docte observavit Hier. Merc. l. de febribus c. 17
ex mente Hipp. atque Gal. quibus placet pestem esse
affectum quendam popularem grassantem et quo
plures interdum quam sanantur, ut in disputatione
de febre declaravimus./
Febris a pestilens duplex statuitur una exquisita
quae pestis est [illegible] annotavi; altera notha quae

et per similitudinem pestilentiae dicitur a quibusdam, cui
sit gravis et maligna pestis ut adiunctum est, quamvis
quae nasci videbatur, sic Gal. com. ad part. 57. s. 3.
l. 3. Epid. et 3° de praesagitione ex pulsibus c. 4° docet
febrem pestilentem circa petechias saepe apparere. Uti
utique certa haec definitio dicitur pestilens calida primum cordis
deinde reliqui corporis intemperies ex gravi et mali-
gna putredine. Haec febris est communis et con-
tagiosa, quae non modo calore sed etiam vene-
nata pernicie cor fatigat. vendicatam perniciem
debet dicimus qualitatem appellamus eam quam nempe
insignis et egregia id est extrema ad ea putredo vel [illegible]
hic Gal. Veteres omnem extremum omnium qualitatum gradum
venenum appellabant sicut vendicata summa febris pesti-
lentis quae extrema putredo dicitur febr. 4. part. c. vi
vendicatam qualitatem dixit eiusdem vitae atque pernicies su-
pra vulgarem putredinem expellentiam ex com. ad part
27. s. 1. l. 6. Epid. Ergo pestilentiae exquisita et summa
considerantur in calidi[illegible] et vendicata contagiosaque
qualitate, ex qua gignuntur tum aliae sibi similes
quam; et in febribus distinguimus. Ubi loco prae-
dicto 1° quod vera et exquisita sit ab omni [illegible] causa
externa et cognita, cum sit morbus communis,
summa ex abundantia, et humor in corpore latitans
summa corruptio. 2° quod exquisitae communes sit fluxus
sunt et [illegible] colligit, summa non [illegible] nisi
forte ex accidenti. 3° denique quod illa est contagii
quae contactu, fomite et ad distantiam perniciosa sit
adeo in pestilenti affectu laborantium conversatio
et consuetudo maxime periculosa evitatur [illegible] febre.
2° Haec verbo [illegible] ista contagiosa est sed duntaxat

per

per contactum uel per concubitum: dixi unde a pestilentibus previa febrium qua vagari et diffundi seq. non nunquam solet inficit spiritus atque diariam constituit, quae cito jugulat uel desinit pro varia susceptionis atque efficacitatis conditione [illegible] corrumpit unde pestilens diaria sive putrida nuncupatur, quae non in uno sed in omnibus et singulis concipitur praesertim maxime in eo qui expositus et ad suscipiendam cacochymiam erat paratus. Deinde [illegible] in calidiore, intimum solidum cordis substantiam aggreditur et inficit ex 3º de praesag. ex puls. c. 4º unde hectica pestilens, quae licet nunquam expers sensu et marcore lento consumens hectica simplex; sed cum sit acutissima continuo jugulans [illegible] pestilentiae febris, uel sunt externae, uel internae: illas ex aeris corruptione et alterius initio sunt repetendae. Corruptionem aeris astrologorum judicio dum inferius suo quidem [illegible] hydrargyrum et saturnus in [illegible] suo in virgine et gemini conveniunt [illegible] pestifera sua seminaria influere atque in animum superstitiosi credunt, quam sententiam multis rationibus alias confutavimus. [illegible] in eo deprehendo fit quod nulla sit caeli [illegible] inferiorum pravitatis inulta expiratio quae eius seminaria sine proprio subiecto dimanari a suo loco contingerit, nec [illegible] frigore sopiretur proinde [illegible] Medici [illegible] nulla [illegible] ad [illegible] inutilia [illegible] atque ad ~~[illegible]~~ manifestam aeris mutationem [illegible] magnas insolitas et intemperies quibusdam corruptionibus [illegible] mutatur a [illegible]

prasertim

praesertim calida s. et sicca s. humida fuerit, hic peste
flagrantissima, atq. vehementissima, aestate fervidissima
pestis innumeros suffocavit: hic calida humida
s. australis coeli constitutio praesertim ventorum et plu-
viarum ex Hipp. 3° epid. et l. de aere et locis pes-
tilentium febrium causa statuitur, unde Lucanus/
traxit iners caelum fluvidae contagia pestis
obscuras in nubes ———
2° d. annotavit Aetius s. 7a probl. ubi docet auctor
siccos et nihil humentes febres pestilentes provenire
propter putredinem, tum aliunde delatis ex pluribus
dispersis corporibus putridis s. inquinamentis, quales
cloacis, paludibus, aquis stagnantibus, fodinis,
specubus apertis, cadaveribus insepultis, piscibus
corruptis in littora ejectis, fungibus vel olidibus
putrefactis max.e brassicae et cardui caeterisq. rebus
graveolentibus excitantur: unde videmus aer pestem
tum crassum nobis difflatum q.m inficitur, qui deinde nobis
nobis inspirantibus fuerit tandem immanis atq. evicat.
aliis et regionibus spirantium ventorum ope tum
commercio importatur. Altera pestilentis febris
causa est forma et vitae alterum vitio ciborum et vitiosorum
ciborum, illa dum quae natura sua pravior in nobis humorem
creant, ut allium, cepa, brassica, porrum, cucu-
meres, legumina omnia et quae excellenti qualitate aliqua
sunt praedita, ut multum salsa, acida, vel acria
vel amara vel acerba et alia quae in iisdem et
quibus Celsus l. 2° de bal. l. et alterum facultati
bus ... constituit, quae propria quae natura bonum
qui salubria sunt, sed aliunde contraxerint vitium,
interdum et ab ipsa origine cum segetibus adversis cul-
mo adveniunt rubigo, carbunculo vel sideratio-
ne saepius a collecta propter nimias intemperias accedentes
vel

Vel intestinarum aut caeli in loco minime conuenientis
ut uliginoso expositionibus ex Gal. 1° de diff. febrium,
sic quoque a alia vel morbo vel victu extincta naturae
adversa iudicari debent. Hinc ergo pestilentibus febribus
suscitari testatur ibidem loco mox citato ibidem 2° de alim.
medicorum facultatibus ibidem lib. de cibis boni et mali
succi c. 1. ubi docet famem et annonae caritatem pestis
causam extitisse ob pravorum deteriorum usum, quibus
plebs famem expellere cogebatur unde adagium ā Hoc
pos μετὰ λιμὸν λοιμός quas in victu pravo pestilentes
febres nascitur non est exquisita cum in eodem aegroto
non haereat, atque ut magis infesta non longe lateque
vagetur nec aliis multum sit contagiosa, nisi ex sordido
aegrotantium alitu aer corrumpatur./
Interna causa non alia est quam ex qua ibi labes aliqua prius
eius corpori nostro maximo cordi ex praedictis causis impressa
nam ut si interdum extra sponte sua fiebat in nobis
propter viscerum infarctus vel obstructiones corrumpantur
atque ipsa tractu praetereo solidis putredinem aliquam
quoque et deleteriam qualitatem contrahant, unde maligna
febris nascuntur. Saepius tamen et citius ex vitioso cibo
citissime vero et facillime ex aere corrupto inq
nantur, aer et pestilens s. per inspirationem
s. per calorem cutis meatus transpiratum cordi accedit
invaditur / cum spiritus corrumpit deinde sed pestilens noxa
et solidarum partium substantiam inficit nisi statim
ab initio vita naturae prosternatur et succumbat;
per vehementem corporis mouimento calor diffunditur
bus proritat viriumque omnium subtiliam ex molimentis
et acres ... infecti et agitati foras
propelluntur, unde bubones in foliis emunctoriis a
dumpunt et carbunculi aut anthraces s. carbunculi.

passim

passim evicant, ideoq. varia iis esse quae multis desita -
efflorescunt: cum ex... Externa causa nihil efficiat sine
subiecti aptitudine immo maxima pars gravium morborum
ex afficiendi corporis dispositione pendeat aliqui ab ea
nullus immunis esse ex 6. 1o de diff. feb. c. 6.
Hinc febrium promptius corripiuntur qui humorum
vitio redundant, quiq. sunt rariore corporis habitu
substantia molliore et viribus infirmioribus, sic sa-
nis valetudinarii, intemperantes, salaces et voluptate des-
diffluentes spirantibus, sobriis et pudicis; plebeii
nobilibus ad pestem sunt procliviores, propter maiorem
rerum impuritatem. Laxitas est vel potius raritas
corporis. Uxor mulieribus, graciles obesis, bili
osos et sanguineos pituitosis et melancholicis, pueros iuve-
nibus, senes seruibus ad morbum propensiores reddi ex
Heas c. 1. et 2o de pestil. Spiratio et cacochymia minima
parum cum major vis et efficacia pestilentiae animalium
agendo, quam spiriti resistendo: sed nihil est quod homines
ad veneni susceptionem aptiores reddat quam timor
morborum aut verendus aliqua animi perturbatio, quia
homines jam supra suos limites digressi non amplius à
natura conservantur, quos quietos facilius regunt, quam
commotos./

Quemadmodum in febris maligna et pestilens nunquam
servivunt mores et naturam, sic varia sunt eius signa
atq. plerumq. fallacia propter efficientis causae malig-
nitatem humorumq. et partium affectarum varietatem
1mo calor tangenti acer non admodum percipitur, tum
quia intus condetur, tum quia a multo humido quod-
vaporoso obtunditur, est tamen mordacior quam vel putridae
sive vel febris biliosa epidi... Pulsus interdum à

nali

nali aut nihil aut parum recedere videtur. alias
parvus est, frequens, languidus et inaequalis propter
facultatis vitalis (cui tabes haec max.e insidiatur)
oppressionem et tandem extinctionem, quatenus etiam reliqua-
rum oeconomia tum per sympathiam, tum per radicati
consensum labefactatur. Vrina initio sanorum similis vel
nonnihil duntaxat circa cor obnubilata, vel nulla in
febribus exhibet putredine. postea crassa et turbida
et varie tincta propter variorum humorum putredinem
per agitationem, tandem nigricans et obscura vel caloris
nativi extinctionem. Dejectiones magna ex parte sunt
liquidae, foetidae, lividae, spumosae et glutinosae, im-
becillitatis, incendii, et colliquationis indices. praeterea
multa accidunt gravia symptomata pro ratione viscerum ven-
triculi, pulmonum, cerebri, et praesertim cor magis impeti-
tur labefactatum. Sunt nausea, vomitus, anxietas,
sitis interdum inexplebilis, interdum nulla propter ex-
tinctionem facultatis appetendi, praecordiorum distensio-
nes, difficilis anhelitus, foetida respiratio, nigri-
cans lingua et balbuties, tussis sicca et gravis
capitis dolor, vertigo, tinnitus aurium, sopor, obli-
vio a crassis vaporibus, aliae vigiliae, sanguinis
e naribus stillicidium, delirium et convulsiones ex
acriorum humorum ad cerebrum et nervorum propria
anadromen, vultus priori dissimilis, facies sicca
pallida vel plumbea, nonnunquam rubore per-
fusa, corporis jactatio et anxietas, sudor vitiosus
et graveolens ob colliquationem humorum cum frequentibus
dejectionibus, viribus auxilio spoliatis, ut colligere
licet ex Hipp. l. 3. Epid. Aetius c. 95. serm. 1
tetrab. 2. Paulo l. 2 c. 35 et Thucidide l. 2 belli

peloponn-

solo pomoetiaci: Quibus addo licet ria castissimo
cacochymia aucta, quoties apparebunt bubones, car-
bunculi, exanthemata, et parotides: ac bubones fiunt
ex crasso minusque fervido sanguine; Carbunculi ex
acriore et retorrido illius solia, per pro emunctoriis,
in partibus et reliquis accidunt: illi fiunt rotundi,
similes initio longiusculi et mobiles, tandemque fixi, rotun-
di cum rubore, tensione, et dolore pungente. Hi incipiunt
ab exigua pustula ambustioni simili, sed feruntur per febrim
da, quae nunquam in ingentem molem excrescit cum
summo dolore, carnis adustione, livore et pruritu par-
tium vicinarum et dolore implacabili: Exanthema-
ta vero et ecthymata sunt papulae et in summam cutem
florum instar erumpentes pustulae ex tenui et fervido
sero, praesertim vero ex sanguinis sanie, qui per febres
malignas consumitur quasi volunt [?] siccitate natura ad
externam cutem robore expellitur et extrudit in massam [?]
Val. l. 5. 12. meth. c. 12 /
De symptomatis consequentibus omnes pestilentes febres et max-
imas calamitates et reliquarum omnium perniciosissimas
praesertim si fuerit exquisita atque ex praedictis symp-
tomatis ad finem quae sequuntur ab initio, vomitus assi-
duus, foetidus et aeruginosus, urina nigra, pinguis
vel aquosa dejectiones, sudor frigidus et glutinosus,
foetidus halitus, sanguinis stillicidium undecunque
erumpens, singultus dyspnoea, gravis palpi-
tatio, frequens lipothymia, syncope, perpetua vigilia,
pulsus intercidens aut deficiens, anxietas, impetus
pustularum et tumorum palindromia, vultus incon-
stans, facies horrida, extremorum livor et frigi-
ditas: salutem a nonnullis spes pollicentur,
cum praedictis contraria, ut nos absessuum [?] ...

eruptio

eruptio in epidemia praesertim partibus a corde
longe remotis: tum si signa sint robusta non pro
cul vitandum una cum adjuncto trio expellitur in
partes ignobiles deponitur. Ex tumoribus pestif
eris plures paucioribus, minores majoribus,
superiores inferioribus, cordi viciniores remotioribus,
duri mollioribus, lividi rubentibus deteriores sunt
qui majorem malignitatem cum maiore infirmitate
conjunctam indicant./

Pestilentis febris curatio cap. 46.

Hujus febris curatio plane difficilis est, tum propter
penuriam commodorum praesidiorum, tum propter cele
ritatem exitium [illegible] Tum quod spatium brevi
ssimum est intra quod si expeditum remedium non
proficit, aeger extinguitur cum in morbis longis ad
deliberandum et mutandum remediorum locus pateat autore
Celso l. 3. c. 1. in ea tum dein potissimum expectanda
sunt ex quibus medendi indicationes petuntur, scilicet
virtus, remedium et virtus [illegible] vitio 1° quoque
[illegible] si cetera consentiant pro [illegible] et [illegible]
consulendum in [illegible] parte [illegible] vero
[illegible] ad edomandum et expurgandum virus
expeditior reddatur. Itaque sanguinis si affluat [illegible]
vigore et aetate ferente praemisso clystere emolli
ente [illegible] consilio [illegible] Fen. l. 4. tract.
4. c. 4. et Altim. c. 45° Sever. l. 1. [illegible] 2 [illegible]
cubito. Si nullus tumor appareat, vel superio
res partes occupet [illegible] a malleolo, si bubo inguina
obsideat servata rectitudine alioqui sola [illegible]
infectio [illegible] perniciosa, nimium infirmitas,
frequens vomitus et diarrhoea magna, corporis

extenuatio

optimao, pendebur ut similis atar, etiam im-
petur ecrisis per abscessum vel exanthemata molientis
naturae sortiri exhortatur, quae tum vicinum caloris
nativi subsidium imminuit, sanguinem et spiritus ad-
agitat, morbi seminarium non educit, sed potius
verendum introrsum retrahit, cujus vicem suffi-
ciunt hirudines affixae haemorrhoidibus, quae a
praecordiis spiritus potissimum revellent, vel cucurbi-
tulae intra scapulas natibus, lumbis, dorso, fe-
moribus et infra locum dolentem affigenda, ut
materia ad venam foras propellatur adjunctis

Purgatio ratione sua cum lenit medici et proficua
de blandis et putredinem inhibentibus, nempe in-
fusa dic. dto Senae vel Agar. infuso in aquae card.
cathol. elect. lenit. diapr. spl. triphera persica,
syr. ros. pall. et de cich. comp. cum Rhab. V. g.

℞ Rad. oxal. et bugl. ana ℥ß cort. citri sicci
ʒij fol. end. pimpin. scab. melil. ana M ß card.
bened. et citri ana ℈I flor. cord. et calend. ana p. ß
f. dec. in qua infunde et coque fol. Sen. mundat.
ʒiij caryoph. ʒj in col.a pro doti dissolve cathol.
dupl. et syr. ros. pall. ana ℥ß f. potio. Vel

℞ Syr. de cich. comp. cum Rhab. et ros. pallid.
ana ʒvj elect. lenit. ℥ß dissolve in aq. bugl.
vel card. benedic. addendo camphorae vel pulveris
alicujus cord. ℈ iij seu boli Armeni.

℞ Diapr. solut. ℥j. Rhei electi pulverati et
syr. viol. imbuti ʒiij cum aq. q. s. misce f. bolus
sumendus e cochleari cum syr. limon. aut capil.
Ven. a reliquis vel evacuationibus abstinendum per
vices hypocathartici aut et emeticis ut antimonio
vitrificato

vitrificato, diagridio, colocynt. sen. catapuitia pulv.
mercurij sive praecipitato coi, elleboro, euphorbio. gb
quibus in praecipiti periculo tenendo utuntur periclitato
res empirici cum ab his non minus quam a morbo-
periculi impendeat. Hinc spagiricus et contumelia diar
rhaeam dysentericam. Chalibem aut vomitum periculosum immedeam et frustra vires fatigent quin et cata
potia vigente febre non sunt idonea nisi forte ad avertendam putredinem ~~corr. s. calidam~~ statim morbi initio con
cedantur. Admodo purgat. locus non est cum motus
maxime maligna intus foras fieri debent revocare natura
Hinc qui praeparantia calidis ... nonnunquam prae=
mittam ex syr: aperientibus et temperantibus et pu
tredini resistentibus tum et succo acetosae et cid. et
citr. et limonibus capill. Ven. et fumar. et bizan
tinae acetoso utroque simplici et compos. oxysacch. cum de
aq. acetos. bugl. oxytrips. scab. card. card. mors diab.
calend. molls. vel de rad. asparagi lentisc. gram.
tormentil. angel. Scabio. camp. citr. et acetos. tolue
fol. beton. pimp. card. dictam. bugl. borr. absynt.
pontici hermin. citri card. coriand. acetos. prim. ~~ac~~
~~acd~~ acid. pistul. flor. cord. ras. eboris et cornu
cervi ex quibus albus julepi et apozta pro febris
intensione et aegri gravitate concinnantur. /

Cum Ventriculus multa scabra pituita vomitum.
laudant ... quo tum videmus ad-
eo retrahi plerique ... cordium ...
mata, quae ... illumidy ... diuretica
quae dum urinas movent obstructionem liberant atque
hydrotica quae per sudores vel insensibilem transpirationem
peccantiam ... cum ... et ...
vaporibus dissipant ... sunt ... beton. ... .
scab. calend. hyp. ... ulmar. card. bened.

morsus

Morsus diab. barbar. junip. glycyrr. alq interdum
rad. chinae vel sarsaparr. lign. sassafr. [illegible] buxaci
qd in 3° gradu exsiccat addito vino albo ne vires
dissipatione spirituum prosternantur, vel syr. acetos. in
febribus symptomata invalescant. /
Ipsum vero virulentum partim retundendum et foras
etiam cardium tam praedictis sudorificis, quam aere cal-
do igne claro et lucidiuscule expurgantur, vitium, fri-
ctionibus et vinculis [illegible] cremationis pigram
alium sollicitantibus ac motu potius quam otio,
vigiliis quam somno, in quibus hic modus [illegible] adhi-
benda propter spiritum resolutum partim [illegible]
fervandum extinguendumque et simplicia et admotis
simul [illegible] aq. card. vel [illegible] vel cum succo
aut syr. limon. et granat. aq. theriac. [illegible]
[illegible] pimpin. oxal. scord. borrag. in vino albo
et aq. ros. praeparata; deinde cum bolo armeniaca
et theriac. destill. in balneo mariae [illegible] ʒ ß
ante singulos paroxysmos [illegible] cum
syr. ros. [illegible] alexand. ras. cornu cervi, unicor.
[illegible] vel lapid. bezoard. gr. vj ad x vel xij
et terra sigill. boli armenia [illegible] simul
mixta cum aq. ros. vel card. bened. theriac. [illegible]
[illegible] alexand. confect. alkerm. et de
hyacinth. quae interdum [illegible] ad ʒj exhi-
bentur [illegible] boli et potionibus cum aquis commixtio
libus, interdum reliquis cordialibus [illegible]
confectionis commiscentur [illegible] ros. bugl. melliss.
Viol. cirs. [illegible] et flor. aurant. cort. citri, [illegible]
[illegible] et [illegible] diamargar. frig. et laet
[illegible] bal. cum syr. [illegible] citri vel li-
monum [illegible]
℞ Conserv. vel flor. bugl. et cirs. [illegible]
misce.

mithrid. et theriac. ℥ij ʒj pulv. elect. de 6 gemmis
et diamarg. ℥j ʒß confect. de hyacint. et bol. arm.
℥ ʒij cum syr. limon. f. opiata cuius dosis sit
ʒj vel ʒiß hora ante tertiam diei superbibendo parum
vini odor. aq. bugl. diluti.

Admoventur cordi et carpis pitticula ex conservis
et pulv. predictis adjecta cassuum epigna portu
porti. cum vino grosso vel si febris vigeat cum aceto
rosar. aut succo limon. Subactis et epith. ex aq.
distillatitijs vel succis depuratis bugl. borrag.
meliss. calend. scord. ros. acetos. end. nymph. et solan.
cum 8a vel 10a parte vini albi vel aceti ros. aut
succi citrij adjectis et pulveribus cardiacis et mag-
nis confectionibus predictis.

Interea vires expolitas reparantur, tum roborantur
tum cardiacis, bolis conditis, opiatis, potionibus
tum vero max. alijs electuariis et epithematis, quae
les sunt [?] vital. [illegible] et aliarum [?]
pullor. caponum. gallinarum bulliendo [illegible]
factarum juscula vel consumpta et jura glaciata
vel carnibus assatarum expressa vel distillata,
instaurativa quibus cibus dum parantur admi-
scere oportet, quae putredini [?] avertunt ut acetosam
utramq., oxylap. [illegible] ulmar. [illegible] acetos. et
mal. citrij [illegible] fructu pulveres lapillo-
rum pretiosorum cornu cervi ossis e corde cervi lap.
bezoard. [illegible] quaedam species et facultates
predictis altis comparantur: conveniunt etiam
ova sorbilia et phasianorum, attagen, perdi-
cum alarumq. omnis mont. carnes mediocriter assatae
et minutim concisae, aspersae condimentis acidis
ut succo oxal. vel malorum citrior. aurant. granat.

vel

vel ex acetos. sacchar. at. /

Est autem in hac febre contra alvum ingruentem fluxum non solum ad jacturam virium resarciendam, verum et ad reprimendam humorum corruptionem et malignitatem cohibendam: notandum de Hipp. pact. 58. s. 3. l. 3. Epid. ex febribus correptis tum esse superstites evasisse, qui fastidio quo nimirum modum detinebantur abstinentes, cum sibi ad cibos assumendos instabant. /

Potus in fastu sit vinum tenue ὀλιγοφόρον aq. di rad. bugl. dilutum, aqua factum decoctum hord. et oxal. cum julep. rosac. vel syr. aliquo acetoso, ut ex parte acida citri et de succo acetos. atque si febris ingens fuerit utetur etiam gelo oxycrato aquos. vel hydrosacch. cum succo limon. et granat. /

Quod si bubo surgat et compar corde fit alexipharmaca praemunito parti affectae cataplasmis laxantibus et attrahentibus consulendum a mitioribus ad valentiora procedendo. priora quidem sunt folia ex hydrol. vel ex olo. cham. aneth. scorpion. additis mithrid. et theriac. pulmones calidum cordis mactatorum calide impositi animalia integra ut catuli, pulli gallinacei et columbi ut per medium dissecti, et ferme calidum una viventes, haec omnia medico certe venenatum magis ducunt ejus partem dissipant et dolorem acerbitatem mitigant, nisi tum voto nostro satisfaciant vehementioribus utendum ut cucurbitulis sed solum de lino calastico sanguine admotis, interdum cum levi scarificatione ac deinde sanguisugae ut emplastro diachyl. irato ex baccis lauri vel ex bdellio, ammoniaco, galbano, opopanace cum oleo scorpionum, cepa nova et porzoli liacea permiscetur ut abscessum emplastica minima probentur qua obstant et transpirandum impediunt. cepa sub cineribus cocta, deinde cum butyro et theriaca

mox.

misto vel Sepi cataplasmate./
℞ Rad. Alth. ℥ij rad. Lilior. et cucum. agrest. ana ℥ß
fol. mal. Viol. Scab. ana M j. coquantur, pistentur, setacen-
tur, passaturae adde axung. gall. et ol. cham. ana
ʒß farin. [illegible] ℥j f. cataplasma
Si materia copiosior in partes procumbat super portio-
in partes vicinas derivabitur cucurbitula vel vesi-
catorio ex viburno, ranunculo bulboso, rad. iridis cantharid.
ʒß sapone nigro, calce viva seu sinapi et similibus./
℞ Canthar. ʒß pip. [illegible] ana ʒß farin. [illegible] ʒj
misce f. vesicatorium./
Tumor ubi constiterit et materia sufficienter evocata
videbitur acceleranda erit suppuratio raro et difficulter
[illegible] in basilic. vel tetrapharm. ex suo oleo et aq.
Et mitior et coctior nunquam [illegible] praefecta coctio expectanda
sed cum primum levia ejus signa comparebunt tumor
admoto cauterio aperiendus atque ulcus detergen-
dum [illegible] donec tota colluvies evanuerit, tandem
cavum implendum et cicatrice obducendum./
In Carbunculo postquam audacter cum per majora
remedia praestitimus per venae sectionem ad lipothymiam
usque ex [illegible] consilio celebratam satisfactum fuerit
[illegible] vesicula apparet scalpello [illegible]
difflatur, deinde [illegible] ulceri cauterium admovendum
[illegible] absumatur, [illegible] Galenus l. 5
c. 28. nihil melius esse quam potentiam adurendo [illegible]
neque id [illegible] quod cavo mortua [illegible] sed etiam [illegible]
sima adurendi facultate priusquam [illegible] parte-
dolorum sensus percipiatur, tum ulcus sicut caetera
adusta curandum. Quidam suppurantia statim [illegible]
mandata [illegible], quibus [illegible] plane abstinendum
cum bal° [illegible] cum [illegible] et pulveribus—

putre fac.

putrefaciant, magis inflammentur. alii vero mox impo
nunt cucurbitulas cum scarificatione, ducendo sanguinem
vel pullos gallinaceos ut saniem virulentam
expugnant. Nonnulli ex ponunt maxime exsiccantia et expulso
rantia medicamenta solvet ... ut quod ex oin
menta lutea cum sale trito qui ... constr
ictum, singulisque horis renovatur. Cynoglossum tri
tum et appositum carbunculum brevi sanare di-
citur et Scabios. et Symph. minor si placet./

℞ Vincetox. Scab. consol. min. cum M & contunda
tur cum modico sale et axungia suilla vel fermen
tum cum sale, folio malvae obtus et admoveatur:
dum a carbunculo ipsi proximis circa partibus prox
et inflammatio obsessis, ex frigido succo vel succo
vel fol. plant. consolidandum ut fluxionis impetus
retardetur et inflammatio sanguinem et ad carbun-
culum irritantia fomenta reprimatur: noxia
in mea repellatur fieri quoque potest cataplasma ex
mica panis, lacte vel aceto ... vel ex foliis
malv. Viol. acetos. Scab. hyosciamus in lacte coctis
addita theriac. croco, oleo Viol. tum linitur ex oleo
ros. cum bolo armen. et tantillo aceti.

Rupto vero carbunculo, carne mortua sublata
et detergendum Ulcus mundificativo ex apio vel aegypt
iaco ac postremo simul nova carne impletur cicatri
co inducendo et consolidando apposito emplastro dia
calcitheos vel de cerussa./

De febre purpurata caput 47um

Ad pestilentium genus revocandae sunt febres,
quae ex rubore in cute erumpentibus maculis Grae
cis πυρπυροειδεις dici possunt et latinis purpuratae

s. purpurata, quibusdam lenticularia a lenticularum stigmatum effigie, aliis puncticulares et pulicares quod Graeci maculas κυνοδήκτοις [illegible] puli[cu]m s. culicum puncticulis punctum [illegible] Ego [illegible] in coac. et 2. 5. et 7. epid. s. 3. cujus initium et [illegible] Verumtamen ad solstitium postea [illegible] febres ardentes moxque quibusdam interdum in febribus inquietudine circa 7. 8. et 9. diem aspersit quaedam miliacea culicum morsibus simillima [illegible] in summa cute [illegible] bantur et ad judicandum usque perdurabant. Multa sequuntur ad cujus febris historiam pertinentia, quae studiosi lectoribus relinquimus [illegible] nobis adducta sunt, quae omnes intelligant non esse nomen hoc morbi nobis et veteribus incognitum tametsi id plerique credant persuasi hunc morbum novitate sua [illegible] in Gallia [illegible] ante nostram aetatem insolentia: sed ut ad institutum redeamus [illegible] posita [illegible] sequens descriptio [illegible] clarabit. Purpurata febris est pestilens spuria ut multum [illegible] in qua ex humoris corrupti per malignam auram [illegible] ebullitione purpureae per cutem maculae erumpunt et velut efflorescunt. Pestilentem dixi nunc [illegible], contagiosam et malignam sed spuriam quod solo contactu vel concubitu contagiosa sit, atque iis tantum corporibus quae ad putredinem ob obstructiones propensa sunt: cum vero pestilentia non solo contactu inficiat sed et fomitibus relinquat et ad [illegible] stantes contagionis suae [illegible] transferat. Itaque maximam ad [illegible] partem ~~[illegible]~~ [illegible] quorum [illegible] purpurata vero [illegible] multos [illegible] plures quam [illegible] et convalescant ad hanc pestilentem

exquisita dixi Febris sive malignitatis et veluti ve-
neni characteribus, scilicet bubonibus aut carbunculis
aut utrisque nonnunquam et pustulis. Febris varia
vero de qua agimus, frequenter his papulas, nullo
tumore extuberantes, cutem tantum in modum lenticu-
larum exasperantes adjicimus, ut plurimum decentioribus
quae cum sit pestilens ad certam febris speciem revocari
nequit, sed in omnes putridarum intermissionis expe-
tium differentias cadere et convenire potest, unde tot sunt
varia febrium pestilentiarum symptomata, quanta non
tum pro varia aeris corporisque constitutione, tum etiam
pro varia febrium natura et idea, tum quando ab aliqua
animi misera ... ad accidentibus maxima ex parte
raro ad synochum putridam pestilens accedit. Quod Hipp.
ἐκτύματα in pestilentibus febribus, quae καύσους
idem praeceptor vocat, tribuantur in textu libri ...;
cui apparent exanthemata ἔρυθρα δρομώδη-
... idest papulae rubrae, rotundae, parvae
variorum instar febris sive mentio, quae πῦρ
nuncupatur, solum a causa ... Hipp. ...
appellatur denotatur. Ideoque utramque febrem formido
et eadem ... maculas.

Canis ... cum ... in continua febri
est in magnum ... intermittente in ... cor-
poris ... sanies, ...
... biliosam ... can-
... et victus ... in acutis at-
que ... exanthemata, unde in cutem ...
... quae in ipsam ... biliosa ... et sanies
... ex quibus ... fre-
quenter ... ex quibus ... ut accidenti-
bus ... ut plurimum ... accidi-
... in aliis febribus ... vide-
... et in aliis febribus ... colores
maculae non ... ejusdem coloris

existunt, sed ut plurimum rubra sunt, aliquae puni-
ceae, violaceae, caeruleae, nigrae, lividae vel nigrica-
ntes, tum pro varietate seri quam producta ex
majori minorive sanguinis corruptela, unde pur-
purae nomen appellantur quidam ex colore purpureo
non est unica exceptio, cum et purpureae ipsae, ut re-
fert Vitruvius, pro soli et caeli proprietate aliam
atque aliam colorum seriem, nec vero duntaxat coloris
ratione maculae distinguuntur sed et numero, dum interdum
plures, aliquando pauciores erumpunt et magni-
tudine majore et minore; nam saepe sunt mini-
ma pulicum morsuum aemulantes, nonnunquam
latae vibicum instar seu stigmatum seu livorum a
flagellis inustorum, interdum palmae vel cubiti
magnitudinem aequant, cum desit vesicula circa cu-
tem et siccae et disrumpuntur vel ob sanguinis
effervescentiae abundantiam vel a maligna vel
venenata aliqua qualitate irritata, unde et tum gan-
graenosae.

Observandum est autem non tantum exterioribus corporis ha-
bitum sed et interiora et musculos ejusmodi petechias
obsideri, non secus ac per variolas et morbillos;
Quinimmo cum febris proservata multis reddidit ipsa
cum non absque praesertim corporis impuritatibus et seri
vitium, Cujus etiam fiant, ut potius ex extraordinaria
corruptio, quae praecipue antrinam et caliginosam
constitutionem sequitur praecipuam contagionis ana-
logiam et oriuntur saepe colorum et... vibran-
tes late fusa putredine ob fluxibilem sanguinis
substantiam sed et interdum ex cruda cibi potusque vitio
nasci per Hipp. et Gal. doctrina valde consentaneum
est, atque in castrense diuturnisque urbium obsidionibus
experientia satis comprobatur.

Signa hujus diagnostica priusquam se prodant
pustulae, nulla certiora sunt quam si maligna —

febris

febres in vulgus grassentur & subita statim morbi
initio virium cum sine manifesta causa dejectio
adfuerit, cum totius corporis ἀκηδία summaque
artuum confractio & magna pulsuumque licet saepe
tum principio lenis & blanda conspicitur, sed mox
suae malignitatis profert argumenta & indicia, siquidem
facta introrsum prava putredinis diaphoresi κακο-
ήθης & morosa evadit, febrilis calor initio ad-
manum, sed intus mordax & molestus sentitur.
Pulsus saepe parvus est, humilis & occultus,
interdum valde inaequalis ob oppressionem & καρδι-
ωγμίαν, nunquam tamen frequentes colla & ver-
sutur praecipitur. Urina tenuis sim[ilis] & spissa cum
sanguinolento & inaequali sedimento, modo rubea crassa
& confusa. Alvi dejectiones liquidae, biliosae, foetidae.
Sitis nulla vel exigua, lingua tum saepius sordida
& scabra est atque fauces aridae & oppressae 3. 4. 5. morbi
die vel etiam interdum serius exanthemata seu ecthyma-
ta, morbi vi impulsa prorumpunt & in pectore, dorso,
natibus & brachiis efflorescunt, nulla certi, nulla
morbo solum nimis propter praedicta signa & symptomata
observare licebit, cephalalgiam, cataphoram, δυσ-
κινησίαν, delirium, surditatem, syncopen, ~~ἀν~~
ἀνορεξίαν, urinae suppressionem, sanguinis e naribus
stillicidium & grandem halitum ex toto corpore pro-
deuntem. Porro febris purpurata virorum fir-
mitati quam foeminarum, juvenum aetati quam
senum, divitum conditioni quam pauperum multo
familior est & funestior, quod sanguinem tam cali-
diorem atque maris citius quam foeminae nat-
tivum, divites quam pauperes propter acquisitum
lautis epulis spissum inmodice & turbidum cujus

substantia

dubitur salutaria vel funesta nisi a diligentissimo
et peritissimo Medico indicari possunt, qui etiam ad pulsum
et causas attendat non raro decipitur: nam enim in
febribus et urina et pulsu maxime prognostici instru-
ctiva sunt, tamen nota fallacia maxime conspicitur.
Urina boni coloris in febribus ita commendatur a
Hipp. in 4. Epid. et l. 2. Epid. hoc observare licet nullum
ferme esse mortuum, in quorum historia discutienda
hanc circumstantiam addiderit, evidentem probat.
Idem l. de puls. praesagiis 4° de praesag. puls. pul-
sum cum celeritudinis praedicat, ut nunquam fallat
at in hac febre ora fuerunt: nam enim urina
quae colore et crassitie et contentorum natura non
prava salutares judicari possunt, ~~permulti~~ videri quae
perierunt, permulti contra cum urinas aquosas
haberent, multi perfecti convaluerunt, et deinde ipsa
et raro saniorum adeo fluxit, ut istorum, ut ex his credo
nonnisi sic sopitis febribus conjicere posset; pul-
sus non dissimilis erat, qui in quibusdam
satis roboris et aequalitatis in arteriis dilatatione con-
tractione videre visus est, in eodem die et vicinis ex-
cessit, in aliis inaequalis admodum et imbecil-
lus fuit, tamen et in iis evadere, qui in sanitatem
restituebantur. /

Quod si peculiaria quaedam accidenta praesentis ve-
lemus, compertum est apud Hipp. aph. 33. l. 2.
mentis constare in omnibus morbis bonorum: in hac
nostra febre amentiam videmus subortam, nam judi-
cium falsissimum comperiemus apud Hipp. aph. 49.
l. 4. prorrh. 32. s. 1. [illegible] [illegible]
acutis et periculosis febribus lethale est, in hac
febre minus est morbo declarature, qui non auctu

sudatio

Iudicium apud quosdam alvo fluente sudoribus est, ac-
dit alvo fluenti frequentes superveniunt et utrumque
tamen aegrorum robur ad multos dies protrahunt.
utique apud Hipp. aph. 34. l. 2. minus periculose
aegrotant ii quorum naturae, vel aetati, vel consuetu-
dini, vel tempori familiaris morbus est quam quib.
eorum nulla affinitate est. ac supra contrarium do-
cuimus, quousque ipse tot varietates et dissimili-
tudines habent cum reliquis febribus eadem statui potest,
ut nulla equidem peculiare quam aliarum speciei pariter eadem
tempore infestant sed sua cuique propria, immo quae
habet fatigare interdum magis potest feminae, in
iuvenum pueros magis quam aetate provectos inter-
dum eodem hic tempore aggreditur, sic febris hujus
eadem συμπτώματα cum praecipuam contagionis ratio-
nem ad sanguinem, ut ex effectibus dignoscitur non
est mirum eos qui sanguine sunt fervidiori abundant
ab ipsa prae ceteris circumvenientur est quia periculosum
est cum urina et pulsibus sanorum similibus aegros
plerumque e medio rapi: bonum est a morbo ad
iudicandum quidem occurrisse ex alvo fluente itemque
delirare circa finem vel maniam quam dico fieri
non κατὰ μετάστασιν i. per translationem materiae febrilis
a partibus inferioribus ad superiores, sed κατὰ με-
τάρρυσιν idest per transfluxionem et κατὰ μετάπτωσιν
~~i. per translationem materiae febrilis a partibus inferioribus~~
~~ad superiores~~ i. per decubitum a venulis et arteriolis
in organa sensuum et subtiliam ipsius cerebri. Ubi pau-
latim paulatim dissipari et evanescere, tum quia exsolut-
ae sunt robur ridiculo ad quod delirat vel fiun-
deret, quae portio materiae in venulis praecordiorum
jecoris, lienis, ventriculi et mesenterii delitescit

sa

cum ubi sua robusta est vel viribus lenibus, sed vel
tis vel sudorum profluvio sanioso expurgatur. Atque
quae postolima compagine musculorum vasa dissoluta
et sudoribus maculas obliterantibus vacuatur
sicque excreta morbi causa sani qui aegrotant sanitati
redduntur, uti [illegible] nisi raro admodum sola papularum
eruptio continua sistuntur et liberali morbus solvitur:
expositam tum hic de morbi exitu non fallaci conjectur
ra judicare licebit: nam si paucae sunt et rarae si violae
ceae vel lividae nigraeve, si cito evanescant, vel extra
obliterantur die 2° vel 6. vel 8° morbi die evadunt, mul
lam inde maculae levat, aequatur mora expectanda, pessima
quoque signa sunt, si statim morbi initio aegro linz
quatur, si cum lotii profusione, magna sequatur de
jectio et virium defectio, si urina supprimatur, ut vel
mortui experiantur, si denique loco jocosi delirii per
vigiliae vel letargo aegri detineantur./ num

Purpuratae febris Curatio caput 48

Febris purpuratae eadem fere quae caeterae pestilentia-
curatio est, nam vires revocandae instaurandaeque
sunt remediis specificis, sordes vacuandae per sedes alvi
nam, sanguinem, urinas et sudores, iisdem denique alexi
teriis morbi cacoethia frananda domandaque est. itaque
Medicus, si statim ab initio vocetur ante macularum
eruptionem, alvo primum subducta per clysterem emollien
tem, venam cubiti internam secare poterit praeser-
tim in plethoricis et aetate florentibus, tum san
guinis detractio viribus retinendis quam febris postu
labit. Ego consultius nunquam revocavi, nec detrahendi
modernam oportere aequali [illegible] salutari in hac febre
praesidio quam plurimum [in] venae sectionibus lau
dabilis sanguis educatur nec cruentus fluat in

subseq.

subsequentibus: nam cor in pectore ab aura maligna p
vellicata appetitus unde oppressio et languor vitalis
facultatis: deinde vero portio massae vacuata libidinis
et alii experientiis aegri facilius fiunt. /
An vero dissecto per corporis ambitum contagio et purpureis
purpuris maculis sanguis incisa cubiti vena mittendus
sic dubitavi nobilis [illegible], qui magnam dignitatem tue-
ribus. Medicinae namque ministri sive motum nostri artis
et studio Januar. dic. in exp. 21 l. 1. ac persb.a motum
naturae plane contrarium molitus dum sanguinem a corporis
superficie, quonam naturae [illegible] intortum ad centrum
revocat: non et ipsis maculis erumpentibus celebranda
confirmatur tam ratione morbillorum et variolarum
exemplo quod erumpentibus vena secari medici prohi-
bent, sed quia ad cutem tendunt impetum sicque dili-
gentes cavent ne ullo pacto naturae motus interturbet
denique sequuntur morbis mortiferis incipientibus
non urgentibus mortiferis: at ego morbus urge-
ret, dum cum [illegible] naturae sedari ut vel expedienter vel
aliquo ablegata erit adduna favent praestantia tum
recentiorum medici auctoritate qui in purpuratis scr-
ibentes priusquam maculae compareant sanguinem
detrahere ducit consulunt: at ubi radicat morbus eius-
que seminaria per corpus dispersa sunt ab hoc
praesidio abhorrent abstinendum praecipue quia (inquiunt) per
ipsum sanguinis plurimum agitatur et minimum
de massa maligna educitur unde in discrimine vitae
aegri ita se observasse multa scribit multis a-
bsentia vena producentibus et apparentibus exanthe-
matis celebrata causam cum sanguine profudisse p
sic ipsi propositae quaestioni [illegible] partibus assentire
conantur; sed certe assertores contraria partia

Longè

longè firmioribus rationum momentis ipsaque adeo rerum ma-
gistra experientia suam sententiam confirmant et quae pro
adversa in medium adducta sunt facile expellunt ex-
dilucide primum quod omnium febrium singulare remedium quam
putridarum hoc accedit vena sectio et quidem primo modo die-
bus celebrata, sed toto morbi progressu, si vel initio
praetermissa sit vel cum ad tum indicatio ab Hipp. et
Gal.o posita sunt. Rubaeus post bal. in collect. quocumque
inquit die sanguinis mittendi scopus in aegrotante
conspexeris, auxilium hoc adhibeto tametsi a principio
20.us dies agatur: in febribus et purpuratis quae
propter malignitatem adjunctam sunt gravium putridi-
orum super apparentibus stigmatis concurrunt omnes
detrahendi sanguinis scopi, ut magnitudo morbi, robur
virium, quorum multitudine gravatarum florensque aetas
ut igitur tam salutare remedium sine scelere praetermitti
aliqui sani febrie manifestò adaugetur, augescunt
symptomata, atque in vitae discrimen adducitur et vena aperiri
praecedentium raro succumbit. Deinde vero macularum
ejusmodi eruptio s. symptomatica fuerit s. diffusa vi morbi
s. critica, vena sectio mea sententia foras expellendo per ...
tum expectatam motus vel symptoma Medici artificio
emendari et dirigi convenientibus praesidiis debet: at
nullum in hoc symptomate convenientius venae sectione in cu-
bito remedium esse fit, cum ex sanguinis ebullientis
vaporibus in cutem elatis oriatur: probata vero sangui-
nis fervorem vacuando exprimit, atque a centro ad cir-
cumferentiam, ab internis ad externas partes magis
revocat, quam in eo experientiam expositur symptomatum non a pro-
modum evincere ejusmodi maculas excitavi et audax
documentum. Inde patet quod plurimum morbi initio vel
nullis apparentibus signis coctionis ac citra ullam
et quae eruptione exiguè et paucissimè circa lumbos

vel

vel postea aliamve partem compaverunt, quid quod
Medicum Sapientissimum ad aegrorum inviserdorum primo vo-
catus, quam dum capiant tunc, nec in aliud tempus donec
sed ipse celeritudinem, vel sortitudinem differre et q. si-
tantisper oportet duorum alterum sequitur vel ...
aegri morbi violentia protinus succumbere et p...
bum nisi summo adeur naturae robustae beneficio ...
corporis aliqua repente suborta periculum hoc ambitione
hoc in ipso morbi vigore naturam tendere corpore medic.
quo in tempore quiescere melius est a magnis re-
mediis abstinendo ut explicat Val. com. ad aph. 29
l. 2. quod si eius critica introducens videatur expan-
sionatum corruptio non ideo tamen hoc remedio plurimi sunt
persuadendum esse propterea quod in morborum imperfectitate
judiciis, quale est quod per haec stymata fit, sicq. ad
abscessus, qui morbo sunt imparens refrigi debent
quo natura vergit eo ducere oportet, nam et remedium
... xpiosum et ad finem judicij accommodatum
ac vero tam stymatum quam vera sectionis
motus est a centro ad circumferentiam. /

Quod vero qui contrariae parti favent non dubitant
apparentibus stymatis maximeque morbo, haemorrho-
idas ciere, saepeque aperire haemorrhagiam et na-
ribus provitare, quibus multo magis quam sectam in
cubito venae sanguinem intus revocatur ratio in facie-
nte dum natura motum sequuntur, quae sola non ratio
in variantibus expectatis nos profuerat non modo febri-
bus, sed pluribus etiam aliis morbis feliciter libera-
re expedire: cur ita populares ad extremas motus san-
guinis e brachio retractum avulsantur inanem pro-
lindromes motum sibi confingentes. quid non est ... verit
... qui cap. 129. libri 1o tetrab. 2o ... postulas
non intra corpus revulsantur sanguinis missione
curat quibusdam incitati parisienses Medici

multos

multos superioribus annis hac febre inquinatos ex ori-
ficiibus dispendium, quapropter licet plerique quibus
secta vena fuisset aliquantulum in peste sanati
observarentur. Idem contigit anno 1587. et 1590. in-
ter nos remedio sed ... morborum tunc grassantium
malignitati tribuendum, quibus tunc nulla remedia
proficiebant. Quod in ipso exordio sanguinem
vena secta plurimum agitavi et minimum de materia
morbifica vacuavi id probatur indigentium a fluxio-
nibus remedium sed ... et ... in sanguine
... in subito insidentem./

Rationibus allatis facile satisfit, prioris assumptio
falsa, morbillorum et variolarum diversa ratio, fami-
liarum ut plurimum ... quae si praestita
nullo videtur cura remedio ... plenitudo subest mul-
tumque ... in corpore relinquitur spirandi difficultas
urget vel gravis febris, vena sectio nostra est inde
... facilius et felicius, nam reliquum ad cutem pro-
pellit. Posterior ratio supponit ... antecedentia morbi
duntaxat statu ... in cutem ablegavi ... ratio-
nem aliorum ... abunde revelavimus, qua
nobis ... in febre maligna et ...
... maculis quoties mali magnitudo re-
quirit, nihil consultius ... non modo
utilem sed et ... ./

Cum a ... ex ... prae-
maxime ... quae ex capitibus superioribus
colligenda ... et reliqua ... ex ... quam
interna praesidia, quae putredini et contagioni resistendo
morbi magnitudinem expugnant./

De Variolis & Morbillis caput 49um

Ad praeservata et ... morbilli et variolae

tum

tem. spectat ad summum gradum et febri ardenti. Sunt [autem] pu-
stulae primo respersae ex sanguine fervore et agitatione ut
plurimum peccantium expulso vitae impetu tam ab interna
quam ab externa causa lacessita per omnes corporis partes
excitatae pueris valde familiares et contagiosae
in praesertim qui nondum hunc morbum experti fuerint
fen. 1a tract. 4o c. 6. Sunt autem duae earum pustularum
differentiae: quaedam enim majores sunt et extuberantes varia
magnitudine, et inde variolae dicuntur quae a crassio-
ri materia durum originem sunt in acutum fastigiatae
primum rubrae deinde albicantes, aliae minores sunt vixque
extantes supra cutem planam cuticulae superficiem asper-
sam a tenui et fervido sanguine exurgentes, quas
ab insigni colore vulgo rubeolas dicunt nonnulli a-
quod etiam et [illegible] morbilli nuncupantur, differunt
inter quod variolae sanguinem pituitosum, rubeolae biliosi
[illegible] sequuntur: praeterea illae latae sunt [illegible]
variformes phlegmonarum naturam aemulantes: hae
vero exiguae rubrae et siccioribus ad erysipelata magis
pertinentes, ab illis [illegible] cum [illegible] effluunt, ex his
nihil [illegible] profunditur illae tardius [illegible] prop-
ter materiae crassitiem [illegible] se [illegible] intervallo
lo distinguuntur. Hae celerius [illegible] propter tenui-
tatem sunt [illegible] et [illegible] utrumque genus
pustularum [illegible] partium [illegible]
Arabum schola ad impuram menstrui sangui-
nis [illegible] quo in utero [illegible] nutrimento p[illegible]
[illegible], reliquias [illegible] partium [illegible]
[illegible], quae accedente causa externa, com-
movente tandem [illegible] partium robore san-
guinis solidam [illegible] [illegible] foras expellun-
duntur. quam [illegible] ex eo praecipue confirmant
quod fere omnes semel in vita variolis conflictari [illegible]
[illegible] miraculi instar si quis mortalium [illegible]
inquinamenti [illegible] [illegible] fuerit. Ergo quia

morbus

morbus castissimus summo unica dein castimoniam eandem a nobis comprehendam oporteat. Quoad semel his aduerniat, nisi quibus vacuae imperfecta fuerit eiusdem eandem radicatus extirpatam funditusque expurgandam depressa est: ac propterea foedae menstrui reliquiae aliam statuere tabem eandem nos licet, cum tam experimentorum est fides adjuncta. Sic, ni importa semel menstruo prolo et magna laudabili partim a crudae nimia partim etiam qui una cum ipso foetu uterum velut foetentiam expurgantur colluvie permistionemque contraxitur: Haec igitur Variolarum et morbillorum quas Variolas vocant Cholericas et iuxta c. 8. locorum adductorum massalis causa.

Efficiens vero duplex; altera interna, nempe scilicet robusta quod sibi molestum est expellendi, altera externa et communis ut ambientis aeris constitutio eaque vel manifesta vel calida humida vel contra maligna et pestilens, quamquam his vere et aestate, sed et interdum hyeme saepitam labem excitat et sanguinem commovendo magisque inficere: unde febris synochus vel biliosa aeris conditio, nisi expultrix ad maiorem noxiis expeditionem stimulatur. Sic igitur concurrentibus causis contracta ex [illegible] labes [illegible] febris intermittens et sanguis partesque [illegible] ebullientes more efferuntur.

Signa imminentia harum pustularum eruptionis ἐνδεικτικὰ fere communia sunt; vide febris assidua ex sanguinis ebullitione vel et putredine nata in variolis mitior, in morbillis acrior, capitis gravitas et insomnium propensio propter vaporum aqui[illegible] insomnium copiam, terror in somno et interdum velut epileptica convulsio ob humorum malitiam, genarum et totius faciei rubor, tum durities item, oculorum tumor et lachryma spontanea, narium pruritus et stillicidium ex [illegible] et [illegible] difficilis

spiratio

spiratio ob capitis et artuum raucedo tussisque inanis et faucib.
asperitas arteriae tenuis e cerebro ad illas irrigatur vel
ob pustularum eruptionem obsessae, Cordis palpitatio, pulsus
celer, frequens et inaequalis ob contentionem naturae, nausea
vomitus, et cibi fastidium ob febris et bilis motum,
vel ob cacoethiam pustularum ventriculum obsiden-
tium. Urina rubra et turbida ob sanguinis agitationem,
oscitatio, pandiculatio, lassitudo, pruritus et punctio toti
corporis diffuso per ambitum [illegible] noxio sed praesertim
dorsi ob magnam venam et arteriam quae parti sub
stratam meminimus vidisse puellam cui paulo ante
variolarum eruptionem media corporis parte resoluta
et tantisper dum in cutem erumpere [illegible] cui
cum praedicta signa non adfuissent solo dolore colico
acerbissimo fuit divexata. Haec igitur praecipua sumpta
dictarum signa aliis symptomata ita tamen ut in morbillis
sit anxietas major et aestus vehementior et vomitus
e bile commota gravior ut notavit Avic. c. 9. loco-
rum adductorum./

Prognosis a. ex morbo et naturae collatione instituenda
cui subordinata non parum inserviunt in
variolis et morbillis saltem ex febrium antecedentium
quam consequi mitiore natura superiore et criticam vacu-
ationem molita, sic victa declarabitur. 2° quo-
citius erumpunt, augentur et maturescunt eo magis
naturae robur et materiae facilitatem indicant, ut plurimum
a 2° vel 3° die erumpunt. 3° cum [?] papulae non solum
externas partes obsident sed et internas, intesti-
na, ~~[struck]~~ pulmones, oesophagum, fauces, na-
res, os, oculos, periculosiores sunt quae internas
infestant vel ventriculum et pectus magis occupant in-
dicant et pestilentiam naturae imbecillitatem et materiae con-
tumaciam 4° plures et graviores, majores minoribus
deteriores sunt propter ~~majorem~~ majorem humoris
copiam ~~continuationem~~

copiam in continuata varia persistentia, pruna mollio-
ribus perimetrum cito decidunt, semola siccioribus
sub cute latitantes eminentibus, livida, fusca, vio-
lacea vel nigra rubris et candidis propter majorem
sui contumaciam et cacoethiam. 5° in quibus expan-
sionatio salutaris spiritum praenuntiam, facilior
spiratio, somnus placidus, febris remissio post
eruptionem, in urina coctio omniumque facultatum integri-
tas; contraria mortem augurantur in pustularum
retrocessio (nisi cita per alvum proluvie reprimatur)
febris incendium, spirandi difficultas, corporis jactatio,
frequens vomitus, diarrhoea et dysenteria, urina ni-
gritie et lipothymia [illegible] frequens) ora [illegible] por-
tendunt spirituum ab [illegible] foeditatibus, symptomatum vehemen-
tiam et virium imbecillitatem. 6° ex aetatibus puer-
ilis infirmae et minore damno variolis et rubeolis affi-
ciuntur, deinde juvenes, senes raro, nisi a causa
valida et ipsorum aeris constitutio fraudulenta, proinde
in illo morbo facilius extinguntur, si isti magis
periclitantur. 7° grassantur potissimum vere quam aestate
tempore [illegible] frigido et autumno propter cacochymiam ab
insueto spirituum agitatione [illegible] austro flante, aerio
corpora relaxantur sed vere salubrius, reliquis
temporibus ~~salubrius~~ periculosius. Denique contagiosis
morbis annumerantur propter evaporationem levium et
putridi vaporis de subito in subtilem analogum mi-
grantis, qualis est quod aero ab infecta [illegible] labe no-
vis [illegible] /

Curatio variolarum et morbillorum caput quinquagesimum

In [illegible] pustularum ~~eruptio~~ curatio duplex est indicandi

scopum

Scopum proponit ut colligitur hic ex Rivie. Schr. p. 4
tract. C. c. 10 et 4. Alterum ut expellendi naturae suffi=
ciat siccat: alterum ut diligentius caveat ne qui desti=
nati partes externas vel internas ex ea labe prop=
[illegible]: cum d. [illegible] infectionis molestiae secretio
sit cujusdam corporis instar, quiddam naevorum [illegible]
bis vel [illegible] interpellandum, sed si vita et conditi
ones observentur, idonea [illegible] victus ratio praescribitur itaque
infantes sola lactis suctio sive vitali toto fovendi
interdicta ad ipsam pulticula, sed et carnium usui
cibus refrigerando diaeta continuatur et blanda pro
gao si vel initio sic abundantibus [illegible] infantes
cacochymi indicantur: Sunt d. pueruli per initia
purgandi ut alligimus ex part. ss. l. b. rhid. pendi
jam ablactatis paulo tenuior et refrigerans victus
conveniet ex carnium teneriorum jusculis pertul.
lact. oxal. citri borrag. et Gordomand. Specialis
ex pullis elixis, risibus laxantibus, Gordonis
liquida gelatina, ex prunis prunisq. cortice et stib.,
quae caloris acrium temperantes, putredinis arceant,
siccitatem attenuantiam expectem. 7 solus [illegible]
[illegible] vel [illegible] graminia
na vulgaria vel [illegible]. vel [illegible]
et oxalidis vel aq. cocta ex pulverisanto ex [illegible]
[illegible] de [illegible] cum syr. limon. vel grana
torum [illegible] [illegible] omnia [illegible]
cavit; profundior et [illegible] longior [illegible] in [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] vel di [illegible]
emollientibus subduratus. In adultis morbi
initio et ad 3.^{ur} [illegible] dies priusquam in summam
[illegible] sanguinis missio
[illegible]: ac [illegible] plethorico vel [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

venâ quae nec parvo vulneris hiatu, corpus vel in
transfigat, incidendum minuitur, plenitudini ea
rite occurritur et quod reliquum est colluviei in
superficiem corporis amandatur et expurgatur per alvum
primum et praecipuum omnium affectuum praesidium ab
Auctore constitutum est, quod si per vires aut aetatulam
sanguinem educere non liceat, hirudinibus vel cu-
curbitulis ad externas partes affixis eliciatur –
detracto sanguine si corpus cacochymum videatur
blandis catharticis in cassia, cathol. manna,
elect. lenit. vel infuso senn. cum syr. viol. et solubi.
corpus erit expurgandum; nam validiora fere
[illegible] [illegible] et diarrhoeae motum incutiunt
quae vires frangit et naturae motum impedit, tempe-
randis [illegible] sufficiunt ex [illegible] cord. mund. et spec.
[illegible] cum mello ros. diacalia, succ. [illegible] [illegible]
in diutius retinentur. |
Interdum vero cum haec [illegible] alterato quoque
adhibenda est tempore aliquo [illegible] mala, tum max[illegible]
pro refrigerantia et blande astringentia: [illegible]
acrimoniae [illegible], minuere [illegible] et [illegible]
[illegible]: [illegible] Medico [illegible] febrili, [illegible]
et [illegible] motui [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] julapi ex syr. limon. granat. [illegible]
[illegible] rib. et ex aquae [illegible] acetos. bugl. –
[illegible] oxytriph. [illegible] ros. cum [illegible] elect. diar-
[illegible] [illegible] et triasant. simpl. confect. de hyacin.
et aliis similibus: ac cum [illegible] [illegible]
ab omnibus catharticis est abstinendum, quod [illegible]
[illegible], quo partes nobiles inficiuntur [illegible]
[illegible] [illegible] febris [illegible] [illegible],
vel [illegible] dyspnoea et [illegible] suffocans, vel
gravioris cujusdam affectus, ut angina vel pleuri-
tidis accessio [illegible] efflagitat quibus obstaculis

remotis, si una iis expellendo reliquiae se gerant tib.
praesidiorum quibus excitanda et juvanda est, hydro
ticis ac roboris et Cardiacis/

℞ Trium quae sunt d^ta ad quam ass. usci foenic.
apii, val. endiv. Capill. tussil. foenic., lentium,
semin. card. foenic. melon. cucumb. cum sacch. ℥ß
ciato vel cum syr. capil. Ven. de limon. et acetos.
hic et quibus ~~vasi~~ attemperantur et incidant aperiuntur

Sed quia humectandis cutis frictionibus spumam
vel panno intincti, fomenta calida, Vaporati ex
dlc. emoll. et aperien. inunctiones ex oleis amygd.
lilior. et Viol. et butyro infuso, quibus hisce absti-
nendum quidam idcirco putant, quod pinguia et oleosa
prompte incendium concipiant et mutatur in febriam
Additur et a multis balneum aq. dulcis cum mal.
velit. cham. sed vel majorem sumus fusionis vel ex
frigidae metu nostra liberius admitto, vel quae
pluribus stragulis atque solis contectus et pannis
calidis ~~madidis~~ involuti, in cubiculum intenti
Sanguinis forte moveatur./

Denique non sunt negligenda ~~cathartica~~ cardiaca, quo
vires infringitur et facultas vitalis coroboratur-
Sic ergo praescribebo libellus./

℞ Lentium cod. ana ℥j semin. foenic. et cardui
bened. ana ʒij florum N° iij florum cord. ana ʒß
f. d° in Col.^a dissolve aq. stillat. card. et acetos.
ana ℥iij syr. de limon. et de granat. ana ℥j colatis
itidem permaniscum diff. confectionis cinnamomi
et f. julepus, quo saepe usque utatur.

℞ Aq. cardui scab. bugl. Ulm. ana ℥ij syr. de limon. et
capill. Ven. ana ℥j misce f. Julepus in duas dos.

℞ Ras. cornu cervi ℥ß rad. scor. et sem. card. ana ʒiij

Glyc.

Glyc. ras. ʒ bj bulliant in lb iiij aq. purissimae pro po-
tu ordinario. Item
℞ Ras. ebor. et cornu cervi ana ʒ bj ras. Unic. et
lapid. bezoard. ana ℈ iiij misce et fiat pulvis pro ij an-
iiij dosibus sumendis mane et sero cum cochleari cum aq.
card. vel oxytrips. vel potio julepi instituti.
Ad curanda serpentia ulcera versatur in membris delicatis partibus
quibus quantulacunque jacturam aliquam offerunt alla-
tura ex elicit oculus albugineae vel cicatrice ocu-
lis impedit, naribus et faucibus corrosiva, pulmo-
ni phthisica, dysenteria intestinis, glandis pustu-
larum impetus abstersiva partibus sunt prohibendae
adstringentibus et roborantibus solum ubi nondum
appareant aliae mixtae cum lenientibus et temperantibus
et discutientibus. Ergo oculi vindicabuntur collyrio ex
aq. ros. et plant. et ovi albumine et tantillo croci
vel ex dto santal. et sumach. prohibito luminum
occursu et rubrorum conspectu, quamdiu fluxus eorum
manent.
℞ Sem. plant. ʒ ß infundo in aq. ros. fiat mu-
cilago distillanda in oculos, dolor demitigabitur lacte
muliebri vel ab ubere instillato s. irradiato, sed quod
restat discutiatur aq. foeniculi et euphras. cum
sacch. vel dto [illegible] foenug. et ros.
Naribus adhuc integris subdetur odor aceti et aq. ros.
vel infusi dti ros. sumach. et santal. vel prolutio ex
omphacio, oxycrato, succo granat. et pulveratae sa-
nabit ungtum album vel ros. Mesuei vel dicealinum
rubrum.
Faucibus conservandis et superioris communium et
praestandis sacch. ros. diatrag. frig. conserv. ros. syr.
granat. et bacc. ribes cond.
Pulmonibus adaequata incrassantia ut syrup.

jujub.

injub. ros. sicc. Viol. nenuph. diacodium pap. rost.
bedeg. vel. /

℞ Sebesten injub. No. [illegible] No. 6 ficuum No. iij
pass. mund. glycyr. ras. ana ℥ iij flor. viol. p. ij f. d.
ad ℔ ij col. dissol. sacch. ros. ℥ iiij aut b. f. syr.
mediocriter coctus, cujus frequens sit usus e cochle-
ari. /

Varicularum ex interna sumptione astringentibus cor-
roborantur: sed etiam injectione cremoris ex lacte et d[ic]to
hord. simul cum sic ad plenitudinem liniuntur.

Caeterum, ubi corpus conspersum est variolis mino-
ribus sponte sanescunt, majores vero et saniosae matu-
rari debent vapore vel fotu ex d[ic]to ficuum pastul-
titar. althaeae, rotundae sem. lini flor. cham. et meli-
loti ex butyro rec. non salito axung. gallin. post
maturatas nisi sponte dehiscunt acu configendae ne
pus conclusum sublatum cutis et carnis erodat, ea-
rumque relinquat cicatricular vel si exandae [illegible]
do ex rec. cum far. hord. fermento vel ung. ros. cum
cerussa, croco et aloe prohibito scalptu praesertim in
facie ne turpiores cicatrices, itaque cum pruritum for-
midant sunt d[ic]to hord. lupin. et althaea, deinde melle
salso illinendae si placet.

℞ Seri lactis ℔ β dissolve salis com. ℨ ij [illegible]
alb. β salis ℨ ij misce et attingo pustulas primum
acu perforatas. /

Si multum exulcerentur debent apponi ung. albi ras.
camphoratum, citrinum et desiccativum rub. [illegible] si-
cunta obduratae exsiccatae pustulae cremore lactis
vel succo amygdalarum, vel oleo viol. [illegible]
permagantur. vel.

℞ Mucag. sem. althaeae in aq. ros. extract. ℥ iβ
olei

olei amygd. dulc. loti in aq. ros. ℥iij cer. alb. ℥β sp[er]ma-
matis ceti ℥iij vel ℥β misce f. Ung[uentu]m. /

pro intdgram desiccandi et quae relinquuntur vestigia sunt
delenda crebro lotis aqua de vino vel decoctione ...
... vel adipis ... f. solum ... cum ... lota
... de sanguine ... calido vel ...
... vel ... aq. mellis flor. fab. libor.
... rad. arund. laudantur et olea de tartaro
p[er] ... vitellis ovorum, pomata, Ung[uentu]m citrinum, lac
Virginale aliaque multa cosmetica quorum omnium loco
plerique ubi maturitatem pustulae ... in aq. ...
vino sublixo ... manu ... Nos ...
lavidum ... pustula
... in aquis ros. ... vel ... mar
... qua in ... eliza
... suppositio ac ... transmittimus
... paulatim alia aqua ros. ... abluimus de ...
... donec refrigeratum Ung[uentu]m molliorem ...
acquisiverit quo deinde ... vel linteolo fac
... bis ter ... in die solent ... pro
imprimere ... sic fieri ... /

Tractatus Physiognomiæ.

Hic tractatus 4or complectitur partes.

Prima est Physiognomia quæ ex temperamento & conformatione hominis inclinationes colligit.

Secunda est Chiromantia naturalis, quæ idem ex lineis manuum tuberculis inferi.

Tertia est metoposcopia quæ idem ex lineis frontis conjicit.

Quarta est Oniricritica quæ idem ex insomniis concludit.

In quibus omnibus voluntatem divinam & libertatem humanam supponimus facimusque.

Ratio hujus divisionis hæc est. Signa quibus in naturalia hominum influunt conjectura & cognitione sunt vel universalia vel particularia. Universalia traduntur in Physiognomia. particularia sunt vel interna vel externa. Interna in Oniricritica: externa sunt vel in fronte propter imaginandi facultatem imperantem cum illectu: vel sunt in manu, in qua viget facultas obtemperans cum manus sit instrum. Instrum.

Insuper hæc à nobis traduntur ut libertate nostra mala imminentia evitare possimus, quem præcepta tradunt ut appellantur cautelas morales

ut

ut retineatur vita; Medici ut arceantur morbi.
In hoc tractatu raro philosophicas et mathe-
maticas afferemus.

Pars prima

De Physiognomia Particulari

Hic insignitur nominibus primum est Physiognomia. Deinde est Physionomia quia in praxi sunt leges et veli; Regulas ut aliquid referatur ad praxim sunt sententia de particulari. Hanc partem dividemus in duo capita. Primum continebit fundamenta. Deinde complectetur partes externas totius corporis a capite ad pedes.

Caput Primum

Fundamenta Physiognomiae

Fundamentum Primum

Principium aliud est activum, aliud passivum, activum agit passivum recipit.
Activum vel est remotum vel proximum
Remotum est causa ut proximum agat proxime et immediate. Proximum agit immediate. De remoto intelligitur hoc effatum Arist. c. 7. l. 7. Phys. Quicquid movetur ab alio movetur. Aliud principium remotum vel actu operatur cum

prox

proximo ut Angelus cum coelo calidum innatum cum corpore aiato sive sit ut Arlis dicat octavo physic. accantia movevi a seipsis: vel non operabantur nisi per qualitates quae sunt in proximo quomodo fiat ~~agit~~ agunt cum gravibus et levibus per gravitatem et levitatem.

Proximum vel est quod, vel quo. proximum quod est suppositum et quo illigitur hoc effatum 9 phys. c. 1 l. 1. vel 4ta actiones sunt singularium per se primitivum et vel proximum causa efficitur ex capite 3° l. 2. physic. vel internum in corpore aiale quatenus vale est.

Proximum quod vel est primarium vel secundarium. primarium est fia ex c. 1 l. 2. physic. secundarium est qualitas tamquam subalternatio actionis realis et intentionalis. Proximum actionis intentionalis est passibilis qualitas, obtinet secundum proximum actionis realis vel est sed et vel secundum modum vel in indifferentibus vel in determinatis: in indifferentibus est qualitas materia in illata: in determinatis est figura ut in oculo passivum lautum est proximum primarium est duplex quod videlicet est totum compositum et quo. duplex est primarium natura secundarium qualitas. datur proximum resistendi quod ut refertur ad activum, idem sentiendum ac de activo ad passivum idem ac de passivo.

Secundum fundamentum.

In

In domino hac spectantur corpus et aia. Ad ip-
sam facultatum in facultate sunt actionum.
In corpore hac considerantur 1° partes sive 4or
primarum qualitatum harmoniam. 2° conformatio
3° calidum innatum quod continet caloris coelestis
spiritum ardorem et humidum primigenium ~~tantum~~
~~influquod in corde plantis~~ et animalibus imper-
fectis tantum est insitum. in animalibus perfectis et
~~[illegible]~~ partibus influit cum hac distinctione ut
spiritus influat ab hepate per venas a corde per
arterias a cerebro per nervos sed calor et humi
dum primigenium ~~sunt tantum~~ influunt a corde
quare Arist. dixit cor est primum vivens et
ultimum moriens 4° ~~phantasia~~ humor.
5° pars corporis in qua considerantur condi
tiones quae referuntur ad decem categorias
Arist. 1a est substantia quia ex his sub:
stitit nos sit substantia. 2a est quantitas continua
magnitudo discreta, Numerus quia non sunt
organa duplicia. 3a est qualitas tum habitus
unde bona et mala constitutio naturalis facultas
in visu in oculo patibilis et qualitas in calor,
frigus. figura ad quam refertur motus
ad distributionem cavitas ad collectionem coti
onis conditionem est asperitas distributionis
vero est levitas 4a est relatio quia aliae
partes sunt ad alias 5a est actio 6a passio
in visio in oculo 7a ubi aliae omnes sunt
internae

interna alia externa. 8° dicitur praeclarum partium
comparare. 9a quando qua partes magis ac [illegible]
primae conformantur. 10° habere ut dixi [illegible]
dicitur habere quam vestimentum illi adiacet, sic cutis
dicitur habere quae illi adiacet cuticula medium tertium/
Diximus denique de obitu nec non modum ex qua
[illegible] nunc vero hic consideratio utilior dispositio est seminis ex
quo fiunt partes albae et spermaticae et san-
guine ex quo fiunt partes rubrae et carnosae sed
distinctio est ad dicendum ut cognoscamus distinc-
tionem partium similarium quae sunt vel sper-
maticae vel carnosae: partes spermaticae hic se-
cundum ex semine crassiori generatur os, minus
crasso cartilago, ligamentum, tendo, membrana
[illegible] minus adhuc crasso fibra. Ex semine
molliori fit cerebrum, minus molli cerebellum
et spinalis medulla. partes carnosae hic se habent
ex sanguine temperatissimo nascitur musculosa
caro; ex minus spirituoso iecur, ex calidiori cor,
ex bilioso pulmo, ex vel [illegible] lien, ex feculento et
aquoso renes. Ratio cuius rei est ex quibus
intrinsecus ex ipsis constituuntur aliae partes
praedictae intrinsecus humoribus praeditus circa
continuationem [illegible] contentum [illegible] accommodanda
est divisio spirituum.
Spiritus [illegible] est calidum innatum cuius
hac distinctione Calor est spiritus [illegible]
[illegible] est vehiculum, humidum [illegible] frigidum
est fermentum.

Spiritus

Subjectum proximum elementum est 2do in brevi. Instrumentum in quod est 2do proxime unum in 1mo primarium est spiritus. Quartum facultas, sanitas, temperies et conformatio corporis. Sanitas est qualitas, facultas est in alio posita, temperies partibilis qualitas, conformatio figura.

Subjectum passivum in 1mo est 2do in 1mo primarium maxime scilicet corporis. Reparatur pars febrosa per cibum, humida per potum dummodo sit aliud uno verbo per humorem humidum partis; migrandum reparatur per alimentarium quod ... labitur per arterias, spiritus, per spiritum et adeo calor per calorem influentem nam calor est in sicco, spiritus in humido, humidum in carne, caro in fibra, id est in parte fibrosa.

Tertium fundamentum.

Ex dictis colliguntur ... ex humoribus passiones, ex passionibus mores, ex moribus ... studiosi et vitiosi qui nos deducunt ad cognitionem artem optimum.

Quartum fundamentum.

In transmutatione elementum dissolutio est una vel duplex qualitas ... ut quando ignis convertitur in aquam desinunt duo ... per humiditatem

In mixtione dissolutio est ... complexio quatuor primarum qualitatum. Si vita inanimata, si animata praeter ... est structura

organi

et calidum innatum insitum tantum in nonnullis impressiones influentia practerea in perfectione qua sunt cerebrum cor et hepar.

Cum sic nobis sit agendum de signis tempe ramenti et sicut 1° sunt nobis quinque tempera menta ponenda sive potius quinque complexiones primarium qualitatum.

Prima est aequalis in toto licet sit inaequalis in partibus. vocatur vero aequalis in toto qm 4or primae qualitates sunt in pari gradu in pari mixtione in quo plus inest siccitatis in cerebro plus humiditatis

Secunda est in qua una qualitas excellit intra limites sanitatis.

Tertia in qua qualitas excellit ad morbum usque

Quarta est intemperies intra limites morbi sed quae sit in dispositione tantum ita ut de facili separari possit

Ultima est intemperies in habitu quae expelli non potest.

2° quatuor sunt humores bilis ignea flava, sanguis aereus rubens. pituita aquea alba, melancholia terrea et ut sonat nomen, bilis nigra bilis.

His positis repetenda sunt signa temperamenti et sumus ex fontibus quibusdam primo a con et deinde ex fontibus quibusdam primo a contactu et ratione si enim tango hominem calidum tactu et ratione si enim tango hominem calidum remotis aliis conditionibus caloris tempera mento calidus est.

2° a Colore humoris 3°

3° ab habitu corporis si sit gracilis calidus est si carnosus humidus si obesus frigidus si macilentus siccus

4° ab actionibus corporis et animae quae si sint celeres indicant dominium caloris si segnes frigoris

5° a pilis si quis sit glaber frigidus, si pilosus calidus.

6° a conformatione partium ubi enim est magnitudo et amplitudo ibi est vel calor vel humor si parvitas vel angustia frigus et siccitas.

7° a iuvantibus et laedentibus si enim quis iuvetur frigidis calidus est si iuvetur calidis frigidus est.

8° ex sexu mulieres enim sunt viris frigidiores et licet sint viragines et viri effeminati tamen viri effeminati sunt calidiores penes calidum innatum non penes calorem elementi praedominantis./

9° ab aetate quae distinguitur duobus modis vel penes calidum innatum vel penes temperamentum. Si penes calidum innatum in 1a aetate vincit humor, in 2da humor adaequatur calori. in 3a calor vincit humorem. in 4a absumpto humore praedominatur siccitas. penes temperamentum prima aetatis quarta aetas est calida humida 2a calida sicca 3a frigida sicca 4a frigida humida quamvis senes sint sicci habita ratione calidi innati, accidentaliter sunt humidi, habita ratione temperamenti frigidi

10 ab anni tempore Ver est calidum humidum, aestas calida sicca. Autumnus frigidus siccus. Hyems frigida humida

11° a rebus quae non naturales vocantur quae sunt aer qui est vel palustris humidus vel siccus vel aliis qualitatibus praeditus cibus potus videndum est an utatur piscibus, aqua vel carne et vino. Somnus quidem et vigilia humiditatem, vigilia siccitatem motus calorem, quies frigus operatur tunc videndi sunt colores humorum perturbationes quae vel noxe reddunt rubros vel pallidos si rubros indicant calorem si pallidos frigus.

12 loco tum ex Astrologia repetenda sunt climata. Zona torrida, temperata frigida.

13 a vita industria quae est vel cum labore et indicat calorem, vel cum quiete et indicat frigus

Denique Medici cognoscunt per morbos qui corpori accidunt si quis dum sanguinis erupit febre tertiana agitur est illum dominio esse calidum.

Quintum Fundamentum

Quatuor sunt primae qualitates calor frigus, humor, siccitas in ipsis qualitatibus consideramus et actus ipsarum qualitatum et qualitates secundas quae ex primis sequuntur. Quod spectat actus vel sunt per se vel per accidens. Per se vel sunt primarii vel secundarii id quod in singulis primis qualitatibus advertendum est. Caloris primarius effectus

effectus calefactio est. Ideoque effectus sunt co-
agregatio heterogeneorum, congregatio homogeneo-
rum, attractio et remotio, resolutio et proximo mistio
in partes crassiores attenuatio in minutiores, a-
pertio viarum, rarefactio pororum, expulsio corpo-
rum, fusio humorum, liquatio, emollitio.

Frigoris effectus refrigeratio. Ideoque sunt repul-
sio, incrassatio, coarctatio, occlusio, condensatio
cruditas et incrudatio, induratio.

Humoris primarius actus est humectatio.
Ideoque sunt [illegible] [illegible], dissolutio, madefa-
ctio, lenigatio.

Siccitatis primarius effectus est exsiccatio.
Ideoque sunt [illegible] [illegible], concretio, exaspe-
ratio, retorsio.

Sequuntur actus per accidens.

Calor refrigerat per accidens, rarefaciendo,
humectat liquando, exsiccat sudores attrahendo
et absorbendo.

Frigus per accidens calefacit intra condensan-
do, humectat comprimendo, exsiccat congelando.

Humor per accidens refrigerat extinguendo,
calefacit obstruendo, exsiccat per lenigationem
sudores tollendo.

Siccitas per accidens calefacit quia lima ca-
loris, refrigerat et humectat prout corpus sic-
cum cuiusmodi est [illegible] [illegible] praeditum
spectum.

Veniamus

Veniamus ad qualitates consequentes quae pertinent ad omnes sensus.

Prima tactilis quae refertur ad tactum haec continet levitatem, raritatem in quibus dominatur calor, gravitatem, densitatem in quibus frigus, mollitiem, lenitatem et viscositatem in quibus humor, duritiem, crassitiem, asperitatem in quibus siccitas. ex Arist. c. 2. l. 2. de ortu et interitu.

Secunda est sapor in quo dominatur humiditas si consideratur cum odore: nam si distinguamus species saporis tres sunt calidi acris in consistentia tenui, salsus in mediocri, amarus in crassa. Tres sunt temperati pinguis tenui materia, dulcis in mediocri, insipidus in crassa. Tres sunt frigidi acidus in materia tenui, austerus in mediocri, acerbus in crassa.

Tertia est odor in quo dominatur siccitas et eaedem sunt species odoris ac saporis.

Quarta est sonus qui videtur fieri a calore quia motus est causa caloris sed licet sit gravior calor expellere si acutus frigus, si raucus humor si clangosus siccitas.

Ultima color in quo dominatur frigus in oculo respondens sed ex Arist. c. 1. l. de coloribus niger est a calore, albus a frigore, color medius temperatus est viridis inter viridem et album est color rufus et flammeus inter viridem et nigrum purpureus et caeruleus. Verum sic dicendum est colores originem etiam trahere a lumine

hi

et cum sit lumen perturbatur albedo, si sit tenebra
nigredo. atque ideo macula densa quae efficit nigredinem
rara albedinem, ideoque dico judicium rarae maculae
per diaphana densa per opaca.

Sextum fundamentum sic conditis

Prima est ut in judicio ferendo habeatur ratio
consuetudinis quae est altera natura.
2da est ut non habeantur signa pro perpetuis.
3a est colores qui deducunt nos ad cognitionem
morbi debere esse colores rerum qui similes
sunt parti morbos producenti: ut color sanguineus
colori hepatis quae primum producit ipsum sanguinem ut
nutriatur etc.
Quarta in uno ordine in mixto suae dimidiae ma
teriae quae habent diversae qualitates non minimum
est nam si ex doctrina aliqua alia sola
sunt sunt impura potiori jure permixta.

Septimum fundamentum

Hoc gratissimum est omnium aliorum quae no
bis deserviendum est a substantia ad solem ut pri
mo natura qualitates et colores cognoscamur in An
gelis nulla est i.e. cognoscam et primo a Deo
dependent ut Angeli prima subordinatio vel
primo a causa Coeli ut angeli secunda sub
ordinatio vel a particulari ut tertia subordina
tio Ex Divo Thoma 1a parte quaest 108.
Art primo.
Substantia vero corporea est vel simplex ut
coelum, de quo agemus ultimo fundamento
et alterum simplex ignis est calidus, aer humidus,

aqua

aqua frigida terra sicca
Mixta subditur vel est imperfecta ut meteororum
quod non videtur distingui hic ab alto. perfe
cta vel est inanimata quæ continet lapides et mi
neralia metalla vel animata quæ continet plan
tam belluam et hominem in lapide siccitas pri
mas tenet in homine humiditas quæ videtur
alimentis boni succi si ergo recedatur fiat
ab homine corpora interjecta minus erunt hu
mida si a lapide minus sicca nam ex Arist.
c. ultimo lib. 3i meteororum exhalatio sicca
producitur in lapidibus vapor humidus in
metallis sed sic opus distinctio vel est ma
jor puritas in lapidibus pretiosis, minor
in non pretiosis in quibus cognoscitur tempe
ries per saporem et per alia signa quæ pas
sim ex dictis. In metallis vel est sulphur
calidum vel argentum vivum frigidum et
tum vel est puritas vel impuritas: si
puritas vel est sulphuris in auro vel ar
genti vivi in argento si sit impuritas vel
est sulphuris in ære et ferro vel argenti
vivi in plumbo et stanno.
In planta arbor est siccior frutice, frutex
subfrutice, subfrutex herba: sed in planta
ea notanda sunt solum ratione fibrarum
terreum fructus aqueus, semen aereum
flos igneus, pix et sebi nam igneus,

resina

rosiua aeris, humi aqua, sicci terra.
Exprimor et humoribus et partibus aalia
sed humidus est aer et calidus, frigidus fri
gidus et stypticus siccus, aalia qualibet hu
mida. insuper humiditas est impressionis non
esse nisi perfecta ut sunt nativa terra in
terra exhalat in aqua vapores in aere me-
teora.

Octavum fundamentum.

Hic in medium afferre debemus gradus pra
dominantes in facultatibus et actionibus dr
vegetativae sensitivae et alias tum opus
est distinctio in vegetativa plus requirit
caloris quam in sensitiva et tali subtili rad
gradu calidi innati sed subtili radi gradus extra
accedit quia sensus valet sunt subtiliores quam
vitales et vitales. Vegetativa facultas tri
plex nutritiva augmentativa et generativa
ita ut in generativa plus requiratur calo
ris quia sensus [illegible] conflunt in augmen
tativa minor est calor in nutritiva
adhuc minor sed cum multa concurrant
actiones ad nutritivam opus est frigoris in
appetitu nam [illegible] stomachum in attra
ctione opus est similitudine substantiae
nam proprio attrahit humorem sibi confor
tandum, retentio requirit siccitatem, coctio
calorem expulsio inutilis et discretio utilis
humiditatem

humiditatibus. Ad vegetativam vero spectat vir-
talis quae plus possidet caloris propter cor-
nus sulfur in quo requiritur calor.

Facultas sensitiva vel est sensus vel
appetitiva vel motrix: Sensus vel est ex-
ternus vel internus: Ubi sic sensu de exterio-
in tactu opus est humiditate, in gustu humore
in odoratu siccitate in auditu calore in visu
frigore propter humorem crystallinum conve-
tum: Internus vel sensus communis est in quo
viget humor in imaginatione calor, in aestimatione
frigus aliquod in memoria siccitas propter
c. 1. l. de memoria et reminiscentia. In appeti-
tu sensitivo opus est dare distinctionem: In
amore desiderio voluptate cum sit modica
operatio caloris requiritur humor. In ira
audacia spe calor. In odio, tristitia, fuga,
requiritur frigus. In desperatione et motu
siccitas. In motu opus est calor.

Quod spectat ad animam talibus intellectus utitur
ad actus imaginationis et aestimativae voluntas
ad appetitum vero talis ad sensitivam.

Nonum fundamentum.

Phantasia subjicitur intellectui apprehen-
denti aestimativa et cogitativa dominia
intellectui: appetitiva voluntati movet phan-
tasia intellectum producendo imagines cum Q
intellectu

Mota, allicit appetitum voluntas, illectum per phan-
tasiam divinum voluntas per appetitum impellitur
vis motrix prosequitur.

Decimum fundamentum

Arist. in opere physiognomonico comparat ho-
mines cum animalibus quia donatur simili specie
externo et confirmat eam earum cantatio et
aliorum conditionum supra allatarum similium.

Undecimum fundamentum.

Mutua est compassio animae et corporis ex
operibus praedicti id quod probat Arist. passioni-
bus insaniae et instinctus artificialibus sive
vero effati haec est demonstratio. Corpus est
primum passivum ipso patitur ab anima cum qua
corporea per praesentationem producat imaginibus
in anima cum illustrat anima ubi primum passivum
aut primum est nam aliquando utrumque est
primum corporum ut quando anima curvat
aliquando utrumque spirituale ut cum Angelus
movetur: aliquando movens est spirituale mobile
corporeum, ut cum Angelus movet caelum: ali-
quando movens est corporeum mobile spirituale
ut cum ignis infernus torquet daemones. —
Insuper anima sequitur corpus quod instrumentum
est ut manus calamum quae apud scriptorem in-
strumentum attingit praecipuum modum actus
Cum prima singularitatibus, cum minora spiritus

eam

Caā uero æquinoca et uelia gemmæ actus.

Duodecimum fundamentum.

Contingens est uel physicum propter potentiam impedimentorum et effectuum indifferentiorum aliud est morale propter indifferentiam s. libertatem quæ est formaliter in uoluntate in actu uero tanquam in radice quia uult uolitum quin præcognitum, aliud est logicum quod utrumque complectitur. In 1° primo prima causa pro ut adiuvante uel impediente, non in secundo uult enim determinat indifferentiam uoluntas in se liberè actum determinat

Decimum Tertium fundamentum.

Hic breuiter est afferendus usus partium corporis quæ ac sustinet cartilago munit partes ligamentum natura uendo inseruitur in partibus mouendis, membrana munit, fibra firmat et directa attractu obliqua retinet, transuersa expellit, caro tum dentes comminuendo cibos, oesophagi deglutiendo, uentriculi chylum faciendo qui est substantia alba, intestinorum terminum distribuendo coarctorum fœces expellendo, hepatis sanguinem faciendo et spiritualium, uenæ distribuendo, vesicula fellea partibus amarioribus secernendo, renes serosis, vesicæ inutilibus cujusmodi est urina, Cordis producendo calidum innatum, arteriarum distribuendo, pulmonis per asperam arteriam respirando, Testium creando, uteri continendo fœtum ita ut inferiam prodenda utriusque sexus

Cerebri

cerebri in producendis spiritibus talibus ut non spectando actiones sensus interni et appetitus communes tantibus nervis in distribuendo eos, convulsioni in videndo, aure interni in audiendo, processuum mammillarium in odorando, nervorum gustatoriorum in gustando cum palato et lingua cujus munus est loqui cum aliis partibus oris, membranae in tangendo. Reliquae partes quae constituunt organum sicut instrumentum, tamen sunt praecipuae dantur glandulae quae eos gignunt. Et ne concludamus in Corde est calidum innatum quod est igneum et aëreum, et assumentum quod est aqueum et terreum.

Decimum quartum fundamentum

Bona vel sunt animi vel corporis vel fortunae totidem mala ex lege oppositorum.

Bona fortunae sunt divitiae honor fama potestas dignitas in quorum acquisitione opus est calore ...

Bona corporis quinque in quibus omnibus tria requiruntur, ... temperies, structura organi et unio ... est ... in sanitate. ... tria concurrunt in pulchritudine potissimum et unio et structura organi sicut requiruntur bona ... propter gravitatem coloris. In voluptate sensus potissimum quae ... una qua dolor est vel ab altera vel a solius continui. In-
robor-

robore opus est ingenio calido innato in acumine sive
summo ordine et primo.
Bona autem vel sunt intellectus vel voluntatis vel faculta
tum obtemperantium ut est habitus saltandi in pe
dibus. Habitus intellectus vel sunt certi vel incerti.
In incertis dicatur calor sed magis in errore quam in
fallacia, in fallacia quam in opinione: in opinione
quam in cognitione certa, in qua est illa frigid.
quare in habitu certo magis dicatur frigus. Certi
ex Arist. 6. Ethic. vel sunt veri vel contingentes,
suntque prudentia et his ars, cum in prudentia opus
sit judicio requiritur frigus. in arte ex quo magis
requiratur apprehensio et calor vel non frigus. In
scientia et habitu vero propter subtilitatem apprehensionis non
tamen etiam ordinis in habitibus qui sunt circa
contingentia neriam prodesse propter particularia.
In habitibus tam certis quam incertis est habitus
praemissarum et conclusionis in illis opus apprehen
sione et calore in his judicio et frigore. Audien
dum notitia est certa./
Si considerentur habitus subalternantes et subal
ternati inter se ut physica et medicina in illis ma
gis opus est apprehensione in his judicio quam frigore
propter regulas principia ex quo sua magis est
abstracta a materia ex quibus requirunt calorem et
subtilitatis. Si habeatur ratio imperii et praxeos
in imperio plus frigoris est in praxi plus caloris
Quod spectat ad habitus voluntatis in prudentia
opus est frigore in iustitia humore quam sanguinis
humidus valet ad amorem et iustitia est volunta
tem

Si amor in fortitudine opus est calore quia acce-
dit ad audaciam ex capitibus et fortitudinem. In
intemperantia opus est siccitate quae maxime accedit
ad abstinentiam ex capitibus et temperantia.
Plures sunt aliae virtutes quae reducuntur ad
praedictas vel tanquam partes integrantes vel
tanquam species vel tanquam annexae potentiales
ex D. Thoma. 2. 2ae. /

Tertia si sunt in speculativa habent calorem. in
inferiori sequitur in parte ex Aristotele l. 4. Ethic. ad
Nicomachum. Ultimae facultatum observanda-
rum sunt Leges praxis si conferantur ultimae qui
auctoritate nituntur cum ipsa qui ratione innituntur
In illis opus est memoria in hac apprehensione prae-
sto judicium de ipsa qui fundantur in applica-
tione et ratione Grammatica Rhetorica ac sim-
bilium qui nituntur auctoritatibus.

Tertia patet innotescunt ex charactere sapi-
entia continet intelligentiam et scientiam ex 6. Ethic.

Decimum quintum fundamentum.

Ex Aristotele in opere physiognomico signa sunt
vel propria vel communia vel permanentia vel fuga-
cia. Sic propria et permanentia sequimur
in hoc. Dicimus qui inclinatus cum ex facultate
una et altera. Sic nota spiritum a nobis expli-
catum debere sumi comparative ut quando
contulimus ultimum speculativum cum practico
ingenio eadem requiritur ad dispositionem et
elaborationem operis in actum et productionem

v

v. g. in praeparatione elaboratione et productione sanguinis

Decimum Sextum Fundamentum

Physiognomia coniicit inclinat Motuum liberorum in quibus non nisi violentia nec in principio nec in medio nec in fine ut quando liber ambulo sed alios motus per se coniicit valetum in sanitate in quibus velocitas est in fine: violentia vero in morbo in quibus velocitas est in principio ut calet ut in infectione p aliis in quib velocitas est in medio ut docet Physici.

Decimum Septimum Fundamentum

Ad op.am habit p constitutionem requiritur mediocritas eorum omnium quae diximus nam virtus tam naturalis quam moralis est in medio id quod cognoscitur quia nullus reprehenditur excessus

Decimum Octavum Fundamentu

Cum ad judicium Physiognomonicorum requiratur confirmatio bene dicatur debemus de figuris geometricis ex Euclyde exemplis

Tres sunt dimensiones lineae s. longitudo superficies s. latitudo p corporis s. profunditas in, quibus consideramus punctum quod est primum p affectiones quae sunt

1a rectitudo p curvitas.

2a est concursus non concursus ut in lineis parallelis. concursus facit angulum lineum vel concursum lineae et est angulus planus vel superficiales atque angulus solidus provenit rectitudinem

rectitudinibus et curvitatibus. et rectilineum curvilineum propter concurrentiam vel sic angulus aequalis alteri ab eadem demissione in alium est quod maior obtusus, alter minor acutus.

3a est figura quae est vel irregularis vel regularis tunc est plana vel solida. plana vel est sub una linea ut circulus vel sub multis saltem tribus vel 4or vel quinque et sic in infinitum verbi gratia triangulum quadrangulum. — Solida vel sic sub una superficie ut sphaera vel sub multis tunc sub qua distinctione vel duo [illegible] figurae planae sunt eiusdem naturae tunc quae sub qua distinctione vel basis est angularis et in fastigio est angulus ut in pyramide vel utrumque et figuram angularium ut in prismate vel basis est circulus et fastigium punctum ut in cono sive figura ad modum panis sacchari vel in utroque est circulus ut in cylindro ad modum tympani

4a est aequalitas inaequalitas tunc vel est aequalitas laterum et angulorum vel aequalitas laterum inaequalitas angulorum; vel inaequalitas laterum aequalitas angulorum.

5a Circumscriptio extrinsecus, inscriptio intrinsecus sed propter latera et angulos.

6a est ratio quae vel est aequalis vel inaequalis ut dupla tripla etc.

7a est proportio quae est habitudo rationis ut si dicas ut haec est linea maior in figura ad lineam

maior

mavior in mani ita se ut linea verbia in frontis ad lineam verbum in manu.

Ultima est commensuratio et incommensurabilitas vel quantitas commensurata ut duae lineae aequales linea dimidii pedis vel nulla est mensura ut latus quadrati et diagonalis quadrati ex Euclide propositio ultima l. 10.

Decimum nonum fundamentum

Tpelius ... est calidum humidum ita ut sit moderatum caloris et siccitas ... humoris

Tpelius ... est frigidum siccum. alterum passivum est ... acrimonium ... nocivum

Organum complexionis ... a qua primario fit motus qua se ... ad organum ut sit ad compositum ... v.g. ut ... humor crystallinus ad oculum ut ... ordo activitatis qualitatum calor frigus humor siccitas. ordo ... contraria aliqui ... nos ... tertio. Secundum qualitates est siccitas caloris, calor humoris, humor frigoris, frigus siccitatis. et oblique qualitas ordo contrarius est ut intuenti patebit

In mixto si qualitas excellat in 2° loco est ac... ipsius qualitatis in 3° ... contrarius in 4° contraria v.g. aliquod mixtum excellat in calore in 2° loco ... siccitas in 3° humor in 4° frigus ... ad ... cognoscendi sunt gradus primarum qualitatum. Calor in primo gradu maturat in 2° rarefacit

rarefacit in 3° attrahit in 4° urit. Frigidum in primo incrassat in 2° densat in 3° mollit in 4° extinguit.

Humor in 1° gradu lenit, in 2° laxat in 3° putrefaciendum reddit in 4° extinguit obtundendo.

Siccitas in 1° gradu firmat in 2° adstringit, in 3° angustat in 4° hectificat.

Alii ponunt octo gradus Medici 4or quia unum gradum dividunt in principium medium et finem.

Vigesimum fundamentum.

Quatuor sunt applicationes planetarum et signorum Zodiaci.

Prima est toti corpori 2a manui 3a capiti 4a uniformiter. Sed de hac applicatione agemus alibi et aliter.

Quod spectat ad planetas ex Ptolemaeo c. 3. lib. 1. praedictionum Astrologicarum Sol calidus est in essentia patet. Luna humida quia terrae proxima et vicina vaporibus ad humectandum influxum lunae pronunciantibus. Saturnus est frigidus propter contrariam radii. Mars siccus est et moderate calidus quia est prope Solem. Jupiter est temperatus in calore et humore quia est medius inter Saturnum et Martem ita ut tamen calor praedominetur. Venus est temperata contrario modo propter vicinitatem Solis et terrae. Mercurius siccus propter Solem humidus propter

propter vanditatem. Haec ratio Ptolemaei ex loco citato.

Quod spectat ad signa Zodiaci ex Valentino magna dicta est. 1a dicitur Leo et Sagittarius ignea. Taurus virgo capricornus terrea. Gemini libra aquarius aerea. Cancer scorpius pisces aquea in parte opposita.

Applicandi sunt planetae partibus corporis ex Ptolemaeo lib. 3. praedict. c. 17.

Sol dicatur capiti et cordi inter nos opposita parti propter calorem innatum et humidum quod collustrans spiritus in capite.

Luna dicatur gulae, ventriculo, utero propter humiditatem earum partium et quia humiditas iuvat conceptum.

Jupiter pulmoni thoraci in quo est calidum humidum.

Saturnus vesicae spleni et ossibus ubi est frigiditas et siccitas.

Mars renibus et membris virilibus in quibus siccitas cum calore.

Venus hepati et ossibus propter carnem [illegible] humidam calidam.

Mercurius sedi propter consimilem [illegible] quomodo [illegible] humidus modo exsiccatur ita in [illegible] multis morbis [illegible] clyster emolliendus.

Applicanda sunt 12 signa Zodiaci ex consensu omnium mathematicorum [illegible] partibus corporis.

Aries dicatur capiti propter spiritus calidos, cum

qua

quae cerebrum frigidum innuunt.
Taurus dnatur collo propter cervicem tum qua sa pro
bes hecca dum tum qua hicitate humiditates dif
fluentes abhinc
Signum geminorum brachijs dnatur propter eo
rum proximum ad eam
Cancer pectori et pulmonibus ad eo frigidum,
Leo item pulmonibus cordi hepati stomacho dnatur
quibus immodicum frigus innuunt.
Virgo lieni receptaculo ... vel
Libra renibus in humiditate addita ... laxa
Scorpius pudendis tum qua ... aquosum et
... ad ... tum Martis.
Sagittarius coxis et femoribus propter motum
et multitudinem carnis
Capricornus genu ad maiorem robur.
Aquarius tibijs propter eandem musculorum.
Pisces pedibus in quos ... pro gravitate la
borantes. Luna videt planetam et signa in
fluere vel propter contribuendum constimilia glt.
vel ad accidens aliquod malum innuendum.
Deus enim et natura nihil faciunt frustra.

Caput Secundum

De Partibus externis corporis

Antequam perveniamus ad partes corporis humani
regula

regulae per sententias proferendae sunt de corpore in ter-
minendorum quae tradit [?] sua in opere Phys.
In corpore ea consideramus. 1° mollitiem duritiem
2° celeritatem et tarditatem in motu 3° magnitudi-
nem parvitatem 4° colorem hoc posito sit.

Prima sententia. Mollities in corpore addita non ae-
quanda aequo bonitatem ingenii cum quadam incon-
stantia. dixi additam quia hominum est sanguinem
abundare, acidum calidum humidum opportunum
ad actiones exercendas potissimum secundum gradum no-
bilissimum illustrare per imaginationem subservientia
Aqua enim est signum ingenii oblati quoniam
humor aquae calorem igneum non vitae obtundit
et per mollitiem additam facilius imagines ob-
jectorum traijciuntur et tamen inconstantia ge[nerat]
humidum tractat Cro[?] suo alieno cap. 2. l. 2. de
ortu et interitu. Si homines cum mollitie adda-
sunt masculoti cum aliqua siccitate retinendo con-
stantia cum bonitate ingenii constituabitur id quod
innotescet si homo cum mollitie quadam robustus
sit et magnanimus. /

2da sententia. Si sit durities contra accidit dum-
modo ipsa durities sit innata non contracta con-
sideramus enim homines intra limites sani-
tatis ratio petenda est a contrario non enim facile pro-
cavendum duram transmittuntur imagines, ipsi tamen
homines magis constantes sunt et si aliquam
imbiberint opinionem tenacissime retinent more
melancholicorum qui si laudantur propter praestantiam
ingenii

ingenij id illigandum est et primo gradu melancho-
lium ditatibus earundem retinetur.

Tertia Sententia. Si in magnitudo eius op[eratio]a constat in hoc iudicio malebit si modo sit paruitas opera distinctior vel eius paruitate est mala con-formatio huius parui non valebit ingenio. Si sit op[eratio]a confusio ingeniosi sunt p[ro]pter breuitatem ingenio si q[ui]a calor magis vnitur sicut fit ex Arist. apo. vlt. c. 2. opposita paruitatibus, scilicet in supplementum corpore paruo facilior est operatio spiritus quia via breuior est in distributione ad capillos sunt tamen breues et praecipites propter maiorem calorem intensitatem qua officia prompte expedi-dat sed non iudicat.

Quarta Sententia. Color multiplex est. Se-rubeus et ignitus hos amantium vel obviam propter diffusionem sanguinis cerebrosi vel augmentum huius vnioris. Si niger hoc iucundus est quoniam inuidia siue tristitia est effectus humoris melancholici. Sunt tamen inuidi aliquando pallidi propter motum. Si hoc flauus sic est magnanimus ambitiosus ad id inuitatus a bilioso.

Quinta Sententia. Celeritas in motu arguit ingenij acumen, tarditas vero hebetudinem, quia ratio est causa tarditatis per hebetudinem celeritatis per acuminis.

Huius capitis quatuor sunt partitiones 1a est de capite quod transcribitur ut hic de 2a colli-

vertebra

vertebra qua parte tota ossea est propter spũs nalis.
tenuissimos
2a est de thorace qui circumscribitur 1a colli ver-
tebra p diaphragmate s. septo separante partes
vitalis a nalibus estque partim ossea partim car-
tilaginosa propter spũa vitalis minus subtiles.
3a est ventris qui circumscribitur diaphragmate
ossibus ilium ischium pubis atque cauda ipsa parva
propter spũs nalis crassiores.
4a continet artus manus p pedes in quibus
omnibus conformandis spectabimus.

Sectio prima de Capite.

Caput rotundum est ut minus nocumentis affici-
atur sed ita debet esse rotundum ut anteriori parte
protuberet propter sensus p posteriori propter cere-
bellum vero sedes; comprimuntur latera ut
pupillae oculi in alterutrum latus videre, requirit
magnitudinem ratione cavitatis quae non tantum non
medullam sed cerebrum continet. Haec magnitudo
debet esse proportionata partibus corporis siquidem
vitiosum est magnum caput superimponi parvo
corpori
Nota cum diximus de magnitudine parvitate
non tantum capitis sed totius corporis haec est
distinctio adhibenda ex [illegible] in operibus phys^co sic
parva magnitudo sit cum siccitate est maxa
tenuitas quia siccitas illa contraria est a calore
adveniente sed si sit humiditas erunt ingeniosi sine
tenuitate quia humidum retundit caloremque in magis
etra

contra accidit si enim sit siccitas quæ calorem retineat bonum si vero sit humiditas malum quia humidum diffundit ac dispergit et motus dispersa debilior est seipsa unita.

In capite hæc consideramus 1° quantum 2° figuram, 3° motum 4° situm et positio.

Prima particula de magnitudine

Si caput sit magnum cum breviori conformatum signum est optimi judicii propter abundantiam caloris et spirituum dummodo sit proportio ut supradictum est sed si sit magnitudo huius conformata est potius ubertas materiæ excrementitiæ impuræ quam caloris et spirituum sic sit parvitas quæ est distinctionis dummodo sit recta conformatio si enim sit longum collum signum insipientiæ si breve prudentiæ ratio huius rei est quia sit via brevior citius pervenit spiritus ad cogitativam sedem quod non contingit si collum sit longum citius enim spiritus evanescunt.

Secunda particula de figura

Si nulla sit protuberantia signum est debilitudinem sensuum per debilitatem virtutis ut patet ex dictis quare non laudatur caput exquisite rotundum sed quod accedit ad rotunditatem nam non exprimit ventriculos cerebri scilicet capacitates in quibus ingenium operatur et cum figura rotunda sit nobilissima facilius spiritus movebuntur quod si caput sit angulosum nulla erit subtilitas quia anguli præstant impedimentum in motu spirituum. Si caput fastigiatum propter parvitatem cerebri per compressionem ventriculorum

ventriculorum est signum parui ingenij nisi sit
aliqua inconstantia quia sol biliosus praedicatur
qui caput in acumen componit. Si sit oblongum
signum est arrogantiae et ambitionis quia humor
biliosus materiam in sublime eleuare praedicatur
Si sit planities est signum obtusi ingenij prop-
ter compressionem ventriculorum cerebri. Si sit du-
plex pubes signum est ~~certe~~ longaeuae aetatis quia
natura operta operam. Si sit membrana caput
obuoluentur nihil inde conijciendum est quia ex Lem-
nio l. 2. c. 8. de natis uiro aculis sunt membranae
ternis quibus obuoluantur fortunae in utero quae
nos reliquimus propter paruam facilem.
Ex dictis potest referre figuram capitis in sphaeri
cam cylindricam conicam et pyramidalem, etiam
prima plus contineat ultima minima

Tertia Sententia Si caput sit mobile signum in
constantiae propter humiditatem praedominantem, tempe-
ratae propter calorem. Si sit immobile idem non ita
mobile signum est constantiae et firmitatis judicii
propter contrariam rationem.

Quarta Sententia Si caput sit erectum signum
caloris et effectus caloris scilicet ambitionis prodi
galitatis etc. Si uero caput sit depressum signum
est frigoris auaritiae pusillanimitatis propter
contrariam rationem.

Huius Sectionis octo sunt articuli 1.° de capillis
2. de facie et fronte 3. de oculis 4. de auribus
5.° de naso 6. de labijs et genis 7.° de ore 8.° de
mento

mento et barba.

Articulus Primus de Capillis

Secundum 1° in doctrina capillorum haec consideranda 1° generationem 2° figuram, 3° colorem 4 qualitates tactiles puta mollitiem, duritiem, 5° canitiem et calvitiem.

Secundum 2° haec de pilorum causa. materia remota sunt 4 humores quorum colorem pili sequuntur. proxima est fuligo quae magis accedit ad nigredinem estque media inter halitum qui non remanet et sudorem qui intro remanere potest. Fuligo vero remanet in poris cutis et non remeat ex Gal. c. 1 l. 2 de temperamentis et coctionum 3ª coctionis. Ita pariter ex colore et aliis accidentibus. efficiens est calor moderatus nam immoderatus dissipat fuliginem vel efficiens per cutis poros non expellit sunt et excrementum expurgatio.

Secundum 3° locum et cutis mediocriter siccam et raram potissimum in capite mento et pudendis quia adest agens idoneum cum materia idonea. in capite est calor subtilissimus propter humores aliis subtilissimos et materia excreta in mento oriuntur pili propter calorem cordis et multa excreta effluentia. in pudendis propter triplicem humorem excreta infra stagnantia

Secundum 4° ~~locum et cutis mediocriter siccam et raram potissimum in capite mento~~ varietates coloris est in pilis 1° propter temperiem et humorem 2° propter fuliginem 3° propter morbum 4° propter aetatem et diligenter inspiciendum est quorundam

illorum

Pilorum vincat huc posita sit

Prima Sectio de Quantitate

Magnitudo et copia pilorum est signum caloris et nitrorum in capite, parvitas et inopia contra ut patet ex notatis per esto judicium ex dicto in opere physiognomico si citonde tradere coacte.

2da Sectio de Figura

Si sint crispi signum frigoris et siccitatis prior constantiae et ex cyti humiditatis et ex cyti avaritia etc. Si sint ad frontem erecti signum calidi innati liberalitatis qua est inclina justitia quae efflagitat ... ut diximus. Si sint crispi signum frigoris et humiditatis cum enim calor fuliginem tantum protrudat mea terrena deorsum pilos inflectit. Sed si sint hi crispi in extremitate signum caloris et magnanimitatis non enim terrena substantia sed calor siccando pilos in summo inflectit quare ea non procedit a mea terrena.

Tertia Sectio de Colore

Si sint nigri bonum signum cum mea prox.ª est fuligo nigra ubi adsit color faciei plumbeus signum ... vel ... si sit alius color est signum ... quare ex fundamentis passionis ex... describere colligere et respicere ad morbos et aetates color enim pilorum in aetatibus est juxta temporis aetatum ut sit in primis color accedens ad aureum deinde ... vel flavum ac rubeum. Nigro et albus

ita

ita ut ex Bal. citato nigredo procedat a calore albedo à frigore ceteri colores prout accedunt ad albedinem et nigredinem. vide fundamenta.

Quarta Sectio de qualitate tactili.

Duritiës et siccitas signum caloris potissimum si sit in magna copia in pectore multo magis quam angulis quae pars est magis frigida. Si sint molliores signum humiditatis et luxuria licet non sit ad salacitatem inclinatum propter defectum caloris. Si sint aridi et sicci signum nobis immunditiae et futurae calvitiei.

Quinta Sectio de Calvitie.

Calvities quae potissimum apparet in sincipite signum est siccitatis. Canities vero in ossibus temporum propter musculum temporalem signum humiditatis ex Bal. loco citato.

Articulus Secundus de facie et Fronte

Discrimen est inter faciem et frontem: nam facies est pars capitis pilis destituta quae distinguitur à parte capillata in qua est occiput durius propter memoriam non ita vero propter imaginationem. Sinciput est nobile propter sensum communem qui collocatur in anterioribus ventriculis cerebri. Imaginatio et aestimativa in medio memoria in posteriori sunt enim tres ventriculi seu capacitates in cerebro ut patet ex Anatomia

Frons vero est pars superior faciei sic dicta a fronte et haec simulacra in quibus ea considerabimus 1° qualitates 2° figuram 3° qualitates

tactiles

tactibus 4° colore 5° situ. Et videntur lineae
frontis de quibus in metoposcopia.
Prima sententia est de quantitate.
Si sit excessiva vel defectiva signum est frigi
ditatis et tarditatis nam in excessu est ubertas
materiae magis quam indigentia caloris obvenit in
defectu vero est inopia caloris faciens non dila
tantis quare dixit in opere physiognomiae requiri
mediocritatem inter magnitudinem et parvitatem
cuius laesio est judicium.
Secunda sententia de figura
Si figura sit oblonga ita ut prominentiam ma-
xillarum ossa signum est caloris, audaciae, viri-
litatis propterea quod est caloris spirati et potentior
et caloris nativi in quo fit et vincit sic circu
lariter agere quoniam natura cum tendat ad opus non vult
frustra faciat dum necesse sit in efficiendo organo
conformabit figuram nobilissimam et rotundam
Si compressa sit signum est timiditatis frigoris
et aliorum similium effectuum propter contrariam
rationem. Si rotunda sit denotat sanitatem cere-
bri quoniam haec figura efficit ut capax comprimatur
ad latera potissimum ut partes anteriora ut sit figu
ra triangularis quae magis capax est quam
quadrangularis quia plures sunt anguli quare
dixit in opere physiognomiae. assignat figuram qua-
dratam frontis et faciei signum caloris et mag-
nanimitatis quia plus continet caloris innati

et

et cerebri. Si sit capillata signum est signum hu-
miditatis ob[...] spiriti, calidi vero habita-
tae motu. Quae incidunt est ut rugae sint
in parte superiori signum est caloris, in inferiori
siccitatis. Si vero sit extensa signum adulationis
propter humiditatem et licet requiratur frons
collecta tamen haec collectio debet esse sine
rugis. Si sit acuta signum caloris acuitatis,
plana modestiae et benignitatis propter haec. Si sit
recta signum est bonae indolis. Si sit distorta
contra quia sit impedimentum naturae in hac figura-
tione in illa. Si sit compressa signum hebetudinis
propter humiditatem et crassitiem. Si concava
signum ~~siccitatis~~ humiditatis propter siccitatem. Si
clara signum boni sanguinis. Si acuminata
signum ubi sunt fossulae, humiditas signum calo-
ris, cavitas vero signum siccitatis quare hi-
dem sunt ambitiosi et timidi.

Tertia sectio de qualitate tactili

Gracilitas est signum caloris, pinguedo frigoris
ut diximus in fundamentis. Vide quae diximus de
mollitie et duritie.

Quarta sectio est de colore qui signat haec
productus nisi contrahatur morbo vel perturbatio-
ni.

Postrema sectio

Elevatio denotat calorem et humiditatem, depressio-
vero frigus et siccitatem ut patet ex effectibus.

Sic

Hic nota quod conditio est faciei in aliqua proportione bene ad audaciam est in inclinare ad talem passionem sed debet esse permanentia propter inclinationem non propter passionem quare si quis sit praeditus tali aspectu iudica illum esse audacem.

Articulus Tertius de Oculis

Oculi partes interiores sunt sex musculi moventes sex membranae continentes tres humores aqueum et tum quem ocularem in parte anteriori, crystallinum in medio tamquam speculum in quo imagines rerum videndarum recipiuntur vitreum interius in posteriori collocatur crystallinum complectitur. Exteriora palpebrae duae una superior altera inferior quarum substantia est partim cutanea partim carnea partim cartilaginea ad oculum defendendum. Extremis palpebrarum adnascuntur pili qui vocantur cilia et supra cilia sunt supercilia in quibus sunt pili etiam medium vocatur intercilium. non nulli supercilia ad frontem referunt sed quoniam inserviunt in hoc articulo doctrinam superciliorum et oculorum includemus. Diximus oculum de aqueum ne [illegible] tres et pili [illegible] probl. ultimo sect. 31 asserunt oculum de igneum nam non est igneo calefaciendo accurrere ex 23. probl. sect. praedicta est enim ignea lucerna propter humidum oculi. In supercilijs et oculis haec consideramus 1° quantitatem 2° figuram 3° colorem [illegible]

4°

4° colorem 5° motum denique situm ad quod prima superciliis et oculis applicabimus sic itaq:

Prima sectio de pilo.

Si sunt supercilia longa, pilosa, hirsuta, densa cum multitudine pilorum signum caloris excedentis fuliginem protrudentis et in acumine efficaciter quare ipsi homines sunt valde ambitiosi, fortes, iracundi. Quod si color niger accedat propter immensum calorem adurentem hi homines sunt molesti, timidi, rapaces propter calorem: luxuriosi propter siccitatem. Si homines propter calorem bona aliqua profundere propter siccitatem propria retinebunt. Si adsint contraria puta brevitas pilorum etc. signum frigoris nam contrariorum effectuum contraria sunt causa. Si sit mediocritas signum caloris nativi boni ingenij subtilitatis. Si sit superciliorum calvities signum est nimio dotati humore in quo calor cum humido ab omnibus partibus ad totas deviatur ita ne amplius fuliginem pilorum materiam protrudere non possit ut suppetit humidum ad fomentum radicis pilorum.

Secunda sectio de Figura.

Rectitudo est signum muliebris propter mollitiem non curvitas in modum arcus nam ea est superciliorum figura propter orbitam oculi secundum naturam quod ad id quod debet esse curvum sit rectum signum est humiditatis secundum rectam lineam

laevigatis

Laringatiæ. Si vero rectum fiat eo modo signum est debilitatis caloris natiui non proclaui ostor mantiæ ut diximus de fronte distorta. Coniunctio signum est ai melli ç tristiæ propter abundantiam pilorum copiam caloris nutritiæ ç fuliginis ni gra. Si sit distinctio orna distinctio ex Aldo in opibus physiog. nam si sit extensio ad tempora signum fatuitatis quod pili sunt in loco molli ç pituitoso quare signum est fatuitas mixtum obtundetitiæ sive sit ad sunt ref. ibantur: si vero sit extensio ad tpra signum ~~fatuitatis quod pili sunt in loco molli ç pituitoso quare signum est fatuitas~~ boni ingenij a contrario.

Tertia Sutia de qlto tactili

Durities a siccitate signum inuidiæ, mollities ab humiditate signum adulanæ itemque si frons sit laxa cum multa carne quae inutilis est ad sensum licet sit utilis ad motum, qui opponitur sensui nam sensus est in patiendo motus in agendo probl. 13° sectionis praedicta

Quarta Sutia de Colore qui refert colores qui praedicantur

Quinta est de motu si superbilia sint titillantia signum caloris ç tris ex copia audaciæ et libidinis

Sexta Sutia est de Situ

Si sit elevat signum est caloris et ambitionis, depressio siccitatis ç inuidiæ. Si sit inflexio ad tpra signum

Signum risus; ad [illegible] inde facundia qui in
diversis passionibus sic afficiuntur propter rationem
in fundamentis allatam. Si palpebra tremulam motu-
ventricularum signum est ebrietatis et somnolentiae loquen-
tiae: bibunt omnes ipsi dotes et nimios suppeditat
vapores palpebras inflantes. Sed si magis cal-
[illegible] palpebra signum somnolentiae in quo superior
palpebra exprimitur. Si inferior signum ebrieta-
tis propter causam praedictam. Accedamus ad ocu-
lorum quantitatem.

~~[illegible]~~ 7a Sententia de quantitate oculi.

Parvitas signum est pusillanimitatis et astutiae
propter siccitatem cerebri et quia parum calor ad
interiora fugit unde sequitur quoddam requiritur ad
praedictam astutiam. Si sit magnitudo im-
mensa signum est [illegible] abundantiae et stultitiae
nam humiditate aqua obruit calorem nativum;
eiusmodi dotes sunt imbecilli nam robur non est
humiditate laxante sed potius cum aliqua siccitate
adstringente. Quare oculos refer eos ad boves,
illos ad simias more in aliquo subito plura magna
quam par sit calorem diffundi et dilatari in
parvo parcimonium esse in medio enim nam [illegible]
[illegible] requiritur debita magnitudo in sua
inferiori et oportet quare requiritur corporis mo-
deratur

Octava Sententia de figura. Quae debet esse
rotunda propter agilitatem, capacitatem et robur —

et

Et in acumina multorum triangulorum producuntur ad
visum, quare si sit figura alia in oculo inaequalis est
non tamen humor crystallinus est ex quibus constituitur
nec sine acillius fluida per eum non esse in eadem per
perpendiculo obtutum duplex apparebit ex doctrina optico
rum et ex Dal. 10. de ata gravium

Nona Sectio de Qualitate tactili

Durities cum complicatione superciliorum signum est inv
idiae a siccitate, mollities autem amoris, a sanguine,
aquta solitudinis sensum a pituita in cognosci
tur ex oculis lippientibus et fluentibus

Decima Sectio de Coloribus

Quorum causae referuntur ad quinque capita videlicet Secunda
Oculi tunicae, spiritus, humores, corporis et perturbationes. In
humoribus potissimum crystallino et aqueo puritas splen
dor tenuitas copia efficitur praeminentia sive candor
solitudinis contraria nigredinis ita ut invidiae color
sit medius ex probl. 20. Sect. praedictae, tantum pau
citas in hoc aqueo magis est causa albedinis nam
minus impedit fulgorem crystallini.

Sola tunica uvea variae est colorata ad conservationem
oculi nullus tamen color est in pupilla quae est fora
men uveae et fenestra oculi unde licet nigrum appa
reat dicitur fit quia nihil videtur quare Aristoteles pro
prie vocat nigrum privationem albedinis

Spiritus si sint tenues, puri, splendidi, copiosi effi
ciunt albedinem, contrarii nigredinem, sed dum
copia sanguinis oculus colore suo Aristoteles in hoc opere
affert colorem glaucum idest album tendentem ad
viridem signum timiditatis et est amoris propter

[illegible]

viridem colorem. Charopum q. est album tendentem ad rufum in iis coloribus id quidem est signum audaciae quae accidit ad flammeum colorem. Varosum q. pallidum signum dolositatis quae licet bilis operetur tamen fit ita nimia. Fuscum signum impudentiae, obscurum signum timoris, splendiditatem propter calorem cordis et idem signum luxuriae ex eodem vino. Perturbatio si spiritus educatur ad circumferentiam causat rubedinem si vero reducatur ad centrum, albedinem.

Undecima sectio de motu.

Si sint mobiles signum rapacitatis velut accipitres nam imaginantur volare moventur. Si sint continue sub palpebra superiori moveantur palpebra sublata non levantur signum invidiae propter levitatem. Nec si sint immobiles: sed si in albo oculi sit color fuscus signum boni ingenii cum mobilitate oculorum nam signum vel cum coniungi cum bile.

Duodecima sectio de situ

Eminentia est signum stupiditatis propter copiam humoris. Depressio ex alto in cor quod ut est magna et est signum calliditatis propter frigus, si parva magnanimitatis propter majorem spiritus unionem, si mediocris mansuetudinis; exaltatio signum superbiae, demissio timiditatis. Item si una palpebra demittatur altera non demissa propter vim libidinosum et vi tarda sensum reductio. Si tendat ad latus signum derisoris, ad nares obliqui. Si modo hic sensum modo deorsum signum amoris nam datur mensura superbiae, ..., bibitoriae, derisoriae amatoriae in quibus habitus possunt comparari similis gestibus adjuvantibus

adimantibus calor primus ad elevandum, frigus ad depressionem; hoc adiuvatur motus terra, hic cantum motus navis.

Articulus quartus de Auribus

Quinque sunt sensus externi tantum sensus aliment[illegible] ex gustus alimenti, olfactus providentiam boni et fugam mali, visus et auditus sapientiae pro prudentia sed magis conferre [illegible] ad inventionem qua plura percipiunt obiecta. Auditus ad auscultandum propter sermonem ex Arist. c. 7. l. de sensu et sensili. Obiecta sensuum ita se habent in qualitatibus tactilibus et sapore feruntur ad organa cum imaginibus, imago coloris sola fertur ad oculum, imago soni fertur cum motu et odoris cum alitu ut colligitur ex libro praedicto et lib. 2. de anima unius ad aures organa auditus sunt aures.

Auris vel est externa vel interna, externa est cartilaginea figura semicirculari praedita et excavata ut excipiat sonum [illegible] interna donatur quatuor qualitatibus ad praeparandum aerem ita ut in 2o continentur aer in internis horum organorum [illegible]ditur ex Arist. 2o de an. cap. de auditu [illegible] tantum aer magis est igneus qua ardens et vocatur aer propter subtilitatem qua ex Arist. probl. 1. sect. 32a aures sunt calidissimae. In aure externa duae considerantur 1o qualitas, 2o figuram, 3o qualitates tactiles, 4o colorem, 5o motum, sexto situm, hoc posito sit

prima

Prima sectio de qte

Paruitas est signum actionum uariarum lasciuiae postulantis. Magnitudo est signum morum asininorum ex Arist. in opere physiog. in quibus humor mel. dominatur cum pituitoso, in illis tolerabilis est melancholia quae reddit eos timidos, pituita autem tardos et stultos reddit. requiritur ergo mediocritas ut in cauibus? [illegible] doctrina [illegible] propter temperamentum sanguineum et cholericum.

2da sectio de Figura

Si sint oblongae propter bilem signum est iracundiae. Si sint angulosae, paruum cauum male est constitutio. Si [illegible] sunt inepti ad auscultandum, et enim auditus auscultare sensus.

Tertia sectio de qualitate tactili

Duritics potius laudatur quam mollities propter subtilitatem auris cartilaginem, quare mollities est signum ac frigi propter pituitam. Duritics asteli propter siccum melancholicum. Si sit subtilitas aurium signum boni ingenii quia bilis est cum mel.a coniuncta, haec ualet ad retentionem propter siccitatem, illa ad apprehensionem propter calorem. Si sit nimia crassities aurium indicium rusticitatis signum est ac pinitus obliuii propter humorem superfluum.

Quarta sectio de colore

Rubor in auribus signum pudoris, in oculis iracundiae ex Arist. probl. 3. sect. 3a et 7. sect. 32a

rarum

Radiis adhaerent dein una quae non est uua persolvimus collocatur in ea parte qua lucida et mota facilior est quia uua est malum acinum persolvit caeterum di est oculus propter nimium spiritum maxime porosum et multorum musculorum incommoditate. Unde si in oculis conversiam in ira. in sudore propter nimium calorem ab oculis qui respiciendo non possunt. Si per dormiendo ad amorem qua calidissimi sunt et bilis potibus apposita post irritant. alii colores tantum viridis producitur

Quinta Sutra de motu.

Aures sunt immobiles si tamen moventur propter pigmentum musculorum vel est aliquis spiritus in ipsa musculis vel calor cum aliqua humiditate sequuntur laetitia et diligentia

Quarta Sutra de Situ

Elevatio est à calore, depressio a copia pituitae unde patet signa elevationis et depressionis.

Articulus Quintus de Naso.

Nasus est externus vel internus externi media pars superior ossea est, inferior cartilaginea Internus constat osse ethmoide cribroso et foraminulento ad praeparandum aerem et processibus mammillaribus f. tuberculis similibus papillis mammillarum procedentibus ab anterioribus ventriculis cerebri quae partes praecipue odorant quae consideravimus in auribus et oculis eadem sunt in naso consideranda sic itaque

prima

Prima d[iffere]ntia de gib[bo]

Longitudo nasi est laudabilis gravitate quemadmodum magnitudo capitis propterea quam naturae adstructura est insuper componitur ex ossibus et cartilaginibus in quibus magnitudo est praestantior gravitate. Hic opus est distinctio. Si supra sit prominentia ab inferiori globo qui est a sanguine graviori signum est liberalitatis. Si vero sit acumen a bile signum est iracundiae ac stoliditatis, unde est quod aliquis dicat Alexandrum mansuetorem esse nemo ex Aristotele 4° Ethic. ad Nicomachum cap. de mansuetudine. Clementia et lenitur sunt effectus mansuetudinis. Si sit cum latione crassities et prominentia signum est cum lineis et inconstantia a sanguine et bile. Si infra rotundior sit nasus signum est inclinationis ad omnia mala propter majorem copiam sanguinis et bilis ut indicat figura rotunda capacissima.

Secunda d[iffere]ntia de Figura

Rectitudo nasi laudabilis est nam bonum est ut attractio aeris et exitus fiat per lineam rectam. Alia vero est figura curva tum convexa vel concava ex Aristotele in opere Physiognomico. Si curva est adunca et opus est distinctio, ut est prope frontem ac cornua tunc propterea praedominium sit bilis et vel ... impudentis et rapacis contumeliosi et propterea copiam humoris conjunctam signum est superbiae et ambitionis. Calor vero qui acuminat dat faciem figuram rotundam sed vel est a fronte remota et aquilina signum magnanimitatis magnificentiae

magnificentia et violentiam respiravimus non est tam caloris ac siccitatis nisi prima adunatalo et licet sic spiritus melancholia tantum diluitur humore sanguineo et spissatur ex colerico non etiam redundante nisi in prima adunatione. Si sic concavitas nasi cum parte frontis naso imminente rotunda signum luxuriae more gallorum non simiorum qui salaces sunt propter melancholiam vetam galli propter bilem, et cum utrumque pariat tristitiam gallus et simius melancholici non sunt post coitum tristes. Si tamen libido fiat a sanguine benigno laetitia causa aut post coitum erit tristis. Si si simitas nasi more cervorum signum est luxuriae in quibus est acuta cala titillans a melancholia. Si tamen opposita redundaret erit signum petulantiae et frigoris. Rotunditas cum naso obtuso signum est magnanimitatis dummodo non sit nimia densitas propter caloris copiam et robur. Si natura sic oblonga in acutum desinens a colore signum est irae cundiae.

Tertia sectio de glo. tactili

Crassities in extremitate nasi signum est frigiditatis in summo stupiditatis hoc dum pars minus requirit cavenda. Tenuitas a bile signum est loquacitatis et rapacitatis.

Quarta sectio est de colore

Qui color hisce signis praeditus. Rubor nasi signum est ebrietatis propter vapores calidos in partibus superioribus memoratis.

Quinta sectio de motu

Quod si saepius mordatur signum est immundi cal-
oris cui non sufficiunt vehementia magnitudo et
velocitas sed et frequentia ex doctrina medicorum.
Si quis loquatur naribus signum est mali auditus
ex probl. 14 sect. 33. et hoc propter consortium pul-
monis et auris

Postrema est de Situ

Cui patet ex forma. nota si foramina narium
sint expansa signum est iracundiae cordis calidissi-
mum ex potestate naris patulae ad refrigerandum.

Quaeres an ad faciem nasi noscatur sit providi.
Rndeo affirmative dummodo hae conditiones serventur. 1a est longitudo nasi prominentis ex tactu
quidem suum in praedictum propter partium proportiones
2a est ut sint nares expansae et patulae nam est
signum multi caloris in corde qui exhalatur per
nares cum in corpora nervosa cava praedicta. 3a
est ut calida sit ut constrictrix per totum corpus
id quod innotescit ex frondibus. 4a est ut sit spiritus
exquisita in omnibus partibus corporis nam saepe
est in una non in alia ut passim dolor bal. in
l. de spatio. 5a est si dicto foetu nasa umbilicalis
ab obstetrice fuerint longe deligata nam nares
a vesica profundo elatum est vesica continuum
et idem est ductus cum seminis et urina. pro
videndo judicium de clitoride mulieris.

Articulus sextus de Labijs et genis

Labiorum pars superna vocatur mala, infima
na bucca labiorum unum est superius alterum
inferius

inferiora cuius extremum est mentum in quo est barba. Sic et labijs et genis agnoscimus et videbimus quid supra dixerimus de facie quaere sic.

Tertia sectio de genis ex dictis in operibus physicorum

Si rubor suffundatur genis distinctus si omnino sit calor auia a ventriculo signum ebrietatis, si blandior a corde signum amoris sunt enim in genis vasa l. ori inservientes, et vero recipit ciborum et potum in ventriculo cognatum et adhuc vel cor refrigerat quare in max[im]e inflammationib[us] pulmonis genae rubescunt, si pars superior sit crassior inferiori mala est confusio et signum debilitatis propter corpus genae ex carnositatis in parte magna exteriora.

Quarta sectio de Labijs

Magnitudo crassities prominentia et pituita et mel[ancholi]a signum est stupiditatis, et si contrarium a bile et sanguine signum est iracundiae loquacitatis, color quantitas color debitae sed predictum itam laudabile si rubeo quia sanguine inter caeteros humores benignissimus est. Nota ex dictis in operibus physicorum si sint labra tenuia et laxa juxta labiorum commissura ita ut superius cadat supra inferius signum est magnanimitatis quia est tenuitas ab sicco bilioso et laxitas ab sicco sanguineo et indicat color rubeo. Si sunt tenuia dura et circa dentes caninos tumentia a pituita et mel[ancholi]a signum est ignobilitatis aut ad res abjectas se conferentis, si referuntur ad sues, illi ad leones. Si sunt crassa labra et superius inferiori prominens eiusmodi sed stimos fatuos et asininos quia abundat humiditas unde nascitur carnosum caput et carnosa facies.

si superiore labrum et gingiva prominean[t] si vero
sunt contumeliosi et verecundi ad eandem propter
calorem siccum utrisque contrarietatem, et propter ore-
superiorem mandibulae elatum a calore hic sic sup-
biva labiorum et narium signum impudentiae ex
Joanne de Indagine qui in locum humidi frigiditatis
succedit vero acria et mordax

Articulus Septimus de Ore

Oris partes sunt dentes, gingiva, palatum, a
quo pendet uvula fauces et capacitas quae ore
diducto percipitur a vulgo ore dicitur in quo sunt
et glandulae et lingua de quibus speciebus sectione
dicemus set itaq.

Prima Sectio de Dentibus

Datum est dentes esse multos firmos, densos,
quam paucos instabiles et raros propter illorum
solum et ubertatem magis utiles ac caloris nativi,
continentiae signum est silentii et prudentiae, dislo
catio vero loquacitatis et impudentiae qua non reti
netur aer et sufflatur, magna voce. Si hi acuum
in omnibus dentibus signum libidinis et loquacitatis
de linguina supradictum est.

Secunda Sectio de faucibus et ore.

Si sit os latum et amplum a calore signum au
daciae et temebilitatis contra vero modestiae et timidi-
tatis propter contrarium rationem. laudatur rotunditas
in apertura, rectitudo vero quando clauditur. Si enim
circulus probat capacitatem hanc orbis tradere in
lineam rectam quae nihil continet. Si sit forte con
sulendi sunt Medici etc. vero signum pravorum verum

Et

de morum et factorum natura
Postrema Sectio de Lingua
Breuis, mollis, tenuis, acuta, limata, mobilis a calore bilioso et sanguineo signum est eloquentiae iracundiae inconstantiae. contrarium ex contrariis causa pituita et mel[a] si sic iudicatur signum est viri boni et praeclaro ingenio praediti. Colores linguae sequuntur colores praedictos de quibus consulendi sunt medici palatum et uuula referuntur ad os

Articulus postremus de mento et Barba

Primo agemus de mento postremo de barba quae in se.
Prima Sectio de mento ex Arist. in opere physiognomico
Si sit prolixum, acutum, gracile, mobile a bile et sanguine signum est viri ingeniosi et iracundi contrarium a pituita et mel[a] indicat contrarium. Si sit quadratum signum est fidelitatis propter eo et amorem bilingua. si sit rotundum fallacia propter eo quod frigidum et siccum qui maxime tractu tio suo. si sit bifidum et in medio concauum signum jucunditatis propter sanguinem.
Secunda Sectio de barba
In qua considerabimus quantitatem, figuram, qualitatem tactilem colorem, situm, productionis modum. Motus nullus est nisi labiorum et menti in quo dum est caloris signum loquacitatis et inconstantiae
Quod spectat ad quantitatem barba longa densa per faciem diffusa. Si duritiem cum siccitate coniunctam a bile et mel[a] signum est audaciae, fortitudinis,

prudentiae

prudentiae et inconstantiae dummodo bilia non multum
exsuperet contrarium a contraria causa sanguinis et
pituita est indexque contrarii libidinis et inconstantiae
quod si exsuperet stoliditatis ai.
Quod spectat ad figuram rectitudo est index porum
rectorum caloris robusti et nocas obliditatis contra-
rium est indexque contrarii nam contrariorum contraria
est causa in causa effectus et signo quare rectitudo est
indexque audaciae et ferocitatis vero timiditatis. Sic
accommodanda quae de capillis crispis diximus.
Quod spectat ad qualitatem tactilem vide quae de duritie
et mollitie diximus vide an durities mollities sic
ardor vel aqua: nam si pili sunt molles et
rubri mollities est ardor signum amoris, si sunt
albi est aqueus signum stupiditatis.
Quod spectat ad colorem ostendere sensum prudentem sed
hic nota pilos barbae potissimum a calore, capillos
ab humiditate, in pilos axillarum et inguinum
cum eae partes sint emunctoria cordis et hepatis in
glandulas prope amoves cerebri: nam in eis partibus
sunt molliores quam in barba in aliis vero partibus
ut in pectore, ubi et praebent testimonium caloris et
humiditatis eiusmodi enim loci sunt pleni luxurio
si. sed agamus de coloribus. Color albus indicat
pituitam, niger est indexque boni ingenii et audaciae propter
propter bilem et melancholiam. Intelligo enim si quando sit bar-
ba biliosa est propter pulmonem qui intitur san-
guine bilioso et niger do est indexque melancholiae admixtae. -
Rufus a praeminio sanguinis et bilis signum est
morum placidorum cum adulationibus coniunctorum. Subrufus
propter

propter admixtionem minorem coparum bilis, majorem sangui
nis, signum est affabilitatis et urbanitatis. Sed acce-
dat ad nigredinem signum venenationis non mentimentis
ipsi sat sed nomen dicimus quando opus est citra
arrogantiam et dissimulationem. Flava a bile signum
est caloris et audaciae. Rubea a sanguine amoris
inconstantiae quae causa est infidelitatis. in omnes
colores aureus et splendens primae bene est signum
undique caloris nativi lucidioris melius sordibus
coinquinatur. Castrati carent barba non quod
minutum sit connectionem testiculorum sed quia propter
carentiam testiculorum non diffunditur calor per
totum corpus, diffunditur vero in iis qui sunt
testiculati cum hic organa brane quae respiciant speciem
cui individuum subjicitur et ut apud meteor. cor est tota
essentia individuorum ita apud medicos totius calo-
testiculorum est calor totius corporis. nam influxi
sicut calor a cerebro per nervos a corde per arterias
ab hepate per venas haematicas. insuper omnes
partes principes inserviunt conservationi totius quare
et testes. insuper bonum vel apud politicos resultatur
in bonum particulare ergo calor testium organis speciei
ex per irradiationem resultatur in bonum individui.
Sed quid adsit testiis. Rdeo conservationi virtutem
etiam a triplici spiritu quam accipit a partibus nobilibus
per easdem vias non minimum est nam per easdem venas
unius celebratur chylus ad hepar et regreditur
sanguinis ad nutritionem intestinorum.

Quod spectat ad situm.

Est barba superior quae vocatur mistax inferior
barba, quare si mistax prima erumpat quam barba

a

a calore efficiente signum est iracundiae et credulitatis contra lenitatis et clementiae a moderato calore.
Quod spectat ad productionis modum si aequaliter dispersa signum roboris caloris nativi si inaequaliter pars barba sit bifurcata ita ut in acumine nulli sint pili signum est eum nulli credere et diffidentiae. Sed denique parva moderata quae tenuit debilem caloremque liberalitatis signa et scientiis.

Sectio Secunda de Thorace

In hac sectione septimum subjectum agimus. primo de collo per quod intelligitur bula cum gutture cujus colli pars posterior vocatur cervix 2° de claviculis 3° de humeris 4° de pectore parte anteriore 5° de mammis 6. de dorso 7° de costis 8° de corde pro pectore continetur cor et pulmo vide fundamenta quae sunt.

Prima sectio de collo et cervice.

Ex Arist. in opere physiog. si collum sit articulis prominentibus et crassum propter ossium crassitiem ejusmodi homines sunt robusti masculi quia vigor ejus effectrix cum calido innato et robore multa utilia. Si sit contrarium ejusmodi homines sunt effeminati sicut denique foemina habent crassum collum per crassitiem accidit propter pinguedinem quae mulieres sunt vitia frigidiores quod si eam collum crassum propter crassitiem ossium ejusmodi foemina deum imaginem quae sunt fieri quia sunt magnanimi, ponderosae vero tumidi. Si collum sit oblongum non admodum crassum propter bellum cum mel^a conjunctum ipsi homines sunt magnanimi mores et communi. Quod si sit parvum deum insidiatores mores si parvum propter mel^{um} cum

scientia

Siccitas contraria et frigiditas continuo eidem collum in-
ratae et effectivae primarum qualitatum in fundamentalia
allatae. Aristoteles refert collum carnosum ad Taurum,
tenue ad Cervum, oblongum ad Leonem, parvum
ad Lupum, et licet non semper sit similitudo per-
considerandum in capitulo ab Aristotele allatae est semper
tantum secundum speciem non quod sit interna sed ex-
terna. Vg. si in homine sit species lupi erit similitudo
non est interna quia homo esset lupus sed est externa.
Si cervix sit directa et homines [illegible] adaequate
conatores sunt liberales et superbi propter redun-
sanguinibus accedentes ad biliosum qui durantur in
corpore cum offertur pectus in cervice frigida cum dura
tur Taurus ut diximus in fundamentis.

Secunda Sectio de Claviculis

Ex Aristotele in opere physiognomico si ea quae sunt circa
claves per quae venae jugulares et arteriae carotides
dei dictae ascendunt, sunt solubilia et articulata
et distincta cum agilitate clavicularum ad motum
scapularum propter mediantium musculorum molli-
tiem signum est bonorum ingenii in viris adultis vero in
mulieribus quae solum spectant ad viriles quam
ad viriles inflectuntur contrarium propter contrariam
causam est signum obtusi ingenii ita ut propter nimiam
coarctationem et musculorum densitatem oblonga magis
[illegible] non faciles pervadunt ad sedem cordis.

Tertia Sectio de Humeris et Scapulis

Quae constituunt latitudinem humeri ex Aristotele in
opere physiognomico si sint ossa magna et distantes –
propter

propter calidum innatum in corde abundans. Et dis-
tendere est signum liberalitatis. Nam si humeri
sint soluti non contracti videlicet superiora ut in ijs
qui timent signum avaritiae a siccitate contracta.
Si quis ~~[illegible]~~ incedendo habeat in rectum cor-
pore a bile signum est superbiae, a sanguine
signum libidinis, si tumor eiusmodi erunt sun-
giosi, magnanimi, iracundi ut praedicto vel a[c]
bilis ualia.

Quarta sectio de Pectore.

Ex Arist. in opere physiog. si sit rubor pectoris
per ruborem surgentem circa collum et supra signum
iracundiae a sanguine calidiore, quod si in pudore
rubor faciem occupet dum calor vincit non mordax
ut in iracundia. Si vero sit in pectore per humerum
est signum cordis nimium politici propter nimium
calorem nimiam superbiam. Si tamen sit moderata
signum est luxuriae a calore moderatiori. Si sit
magnum per bene formatum a copia caloris signum
est magnanimitatis et audaciae: contrarium est
inde contrarij si sit pectus gibbosum ita ut in
altera parte sit elevatum altera depressum,
eiusmodi erunt sunt fallaces propter inaequalitatem contra-
rietatem in ostendendo agendo et dolo. Si maius
sit spatium inter umbilicum et septum transver-
sum propter cartilaginem mucronatam quam inter
septum transversum per collum eiusmodi propter mag-
num ventriculum sunt voraces sed sunt obtusi
ac de stultitia quia cor nimium ex quo procedat
calorem natiuum excitat omnium ipsum. Aliis

vesilo

ubi decurrat ad cor in quo est sedes vitae cordis sed lac optimo
non est recepta a [illegible] sic.

Quarta sectia de mammis

Papillae quae sunt parvae, durae, rotundae rubeae &
prominentes instar fragae propter sanguinem ardui
etiam signum est virginitatis contra signum impu-
dicitiae propter sanguinem seorsum ab utero ad mam-
mas fluentibus quare inflammatio mammae
per colorem floridum deprehenditur, si cum inflamma-
tione sua cum puer quaedam mamma tumefac-
appareant signum est conceptionis propter sangui-
nem fluentibus ad mammas qui et seorsum ali-
quam ~~[illegible]~~ acrimoniam. Quod si sit maxima
intemperies in mammis ut in utero quia sine-
signa innotescit signum est sterilitatis. Hipp.
aph. 72. l. 3. si mamma dextera sit coloratior
sinistra signum est masculi, foemella contra
qua ex medicina mares sunt in dextra parte dex-
tra foemina e contra: si extenuetur signum
est abortus si nullum emittat lac signum mola
sed si lac dulce album calidum p moderatum cons-
sum. Mammae in viris dantur ornatus gratia.

Sexta sectia de dorso & metaphreno quod spina
dorsi quae pectori cedit si sit dorsum ingens & ro-
bustum propter robur caloris p magnitudinem obtu-
quadratum signum est fortitudinis: si strictum &
imbecillum contra. pro isto judicium de meta-
phreno: si sit hirsutum vide pectus: si glabrum
non idem judicium est ac de pectore, quod si tale

sit

sic signum est imprudentiae propter inopiam consilii
et caloris in de quibusdam mutabilibus: valde au-
tem signum est astutiae propter motum inaequalem
spirituum quare signum est astutiae et mendacii: si
si eminent ac privatum a bile signum est super-
biae quare Aristoteles mediocritatem laudat promo-
dicae eminentiae: si vero cum pectore eminent ostendere
plenum luxuriam a sanguine signare.
Septima sectio de costis ex Aristotele in opere physiognomico
Si sunt robustae huiusmodi costae sunt masculi
referuntur ad ranas sunt loquaces, mendaces
propter vastitatem carnosam musculorum intercosta-
lium voci et respirationi inservientium: in multiloquio
non deest mendacium

Octava sectio de Voce.

Nam est aer insufflatus et verberatus expira-
tus sicut patet ex dictis accidentibus: sic
asserendum simul est. Scia ex Aristotele c. 8. lib.
2. de anima sed vox dicitur esse signum phantasiae,
sermo conceptus mentis, efficitur est diaphragma
propter lenitatem expirandi musculi intercostales prop-
ter verberantem pulmo singultus aerem expiratum ex
Aristotele cap. 1. l. de resp. guttur deducit reducit
Epiglottis s. operculum modulatur lingua labia
dentes articulationi inserviunt. Ex modo dico de voce
ex Aristotelis opere physiognomico, si vox sit magna,
est aeris roboris aeris pollentiae: si gravis
propter copiam aeris a valido calido innato signum
est fortitudinis, audaciae contrarium est inde ex-
contrario pusillanimitatis idem gravis signum est
imprudentiae

videntur, acuta flentis ex eodem probl. 50 sicut quia
nam in risu dilatatur guttur propter voluptatem et
expirationem caloris nativi in fletu contra. Si sit
gravior et parva signum contumeliae quae est copia
aeris non robur facultatis pellentis. Si sit gra-
vior in principio acuta in fine a bile signum est iracun-
diae. Si sit acuta et blanda ab humiditate constricto
gutture signum est viri effeminati et mulieb-
ris. Si aspera signum est malorum a siccitate. Si mu-
tabilis et intercisa profertur signum est furiosi et
atrabilarii cuius malitia conceptum lingua con-
sequi non potest, Si potissimum sit acuta et gravior
non si acuta et parva. Quod si sit blanda et
debilis sine intercisione signum est mansuetudinis
et resistentur ad omnes. Si sit valida et acuta a copia
et calore nativo cum sed malo. Si vox sim-
ducta profertur ad capiendi. Vitia sermonis.
Cum haesitatione signum melancholiae solet ex probl. 38.
sicut praedicta. Si cum accelerentur signum est ira-
cundiae probl. 63. eiusdem sectionis.
Blaesitas quia aliquid omittitur a calore signum
est superbiae et iracundiae
Balbuties cum non recte proferuntur litterae potest
esse signum stupiditatis pro ut mala aquae prae-
dicabitur, Si traulotes signum melancholiae ut balbutie
patet

Sectio Tertia de Ventre

In ventre haec considerantur. Continentur ventricu-
lus ad quem desinit gula ut ad pulmones —

guttur

guttur intestina, intestinum, et glandulas, et pan-
creas inveniuntur in eo a diaphragmate ad umbilicum inter-
norum contra Aliby c. 4o lib. 3. de part. anima-
lium, renes, vesica, matrix, et extra [illegible] par-
tium officia in fund^ta ubi sunt exposita: pars
superior ventris vocatur epigastrium cuius la-
tera hypocondria: pars media vocatur umbili-
cus, cuius latera sunt lumbi: inferior est hypo-
gastrium cuius latera sunt ilia, inferior pars
hypogastrii subiecta pecten est si pectinis media partes
latera inguina dicuntur: pars posterior et inferior hypo-
gastrii continet nates de quibus agendum est sequen-
tibus sectio.
Prima sectio de [illegible] in praedicto opere et
potissimum de hypogastrio
Si venter sit amplus, crassus et ad se contrahatur a-
nimi humidi [illegible] praegnantium a copioso calore
humiditateque [illegible] absorbetur signum est fortitu-
dinis contra humiditatem et propter humorem adipe
Si sit pinguis non [illegible] musculorum sed adipe
signum est gula ac luxuria: Macer cum amplo
pectore signum est particularis ingenii prudentia et
animi et prudentia propter mel^am et animi propter bilem.
Hirsutus cum cute aspera rugosaque signum audaciae
a bile cum mel^a coniuncta contra signum est humi-
ditatis. Hirsutus et umbilico tenus pilosus a bile
signum est magnanimitatis sed huiusmodi homines
tamen sunt fortunati quia [illegible] sunt politici
propter calorem et superbiam. Si sit glaber signum
sunt frigidi et humidi parum dediti [illegible] propter humi-
ditatem quae contraxit acrimoniam quo modo mulieres
duo

libidinosa

Secunda sectio de parte Ventris media s. umbilicali corporis operta

Si Umbili sunt parui ab inopia ma[teri]a[e] et tenuitate caloris signum est timiditatis. Si uero sunt carnosi, nebulosi, magni, eiusmodi homines sunt audaces, superbi propter calorem et corpore adeo amatores uenerea. Quam anima quae uenantur sunt hoc modo constituta id est aliud copiam ma[teri]a[e] utilior, ea est et habilitum robur caloris significatum firmitas musculi. Cum plus qui insidentur in firmus. Umbilicus nimis retractus signum luxuria propter calorem qui ipse seditur ad uesicam.

Tertia sectio de parte uentris hypogastrica

Si hoc pars est pollissima idea sunt magna vasta capacia, hinc tota a calore et copia humum signum est inglumiei ac luxuriae contra uero prudentiae propter minorem eorum copiam et illa tenuia signum est inuidia a multa. Si pectus sic ostent facirtur a hoc signum est audaciae contra timiditatis. Si nates sunt duorum ossea a siccitate, acutior a calore et cum oio rotunda et in nulla... quibus nates sunt carnosae rotunda et ... a copia... humum eiusmodi homines primi sunt audaces. 2[o] qui sunt molles et effeminati. quod sic pectus cum natibus nimia ... sunt maligni cum sit signum caloris decrescentis et tunc a ... Actes dannus ... dicitur nimia carnosum propter humiditates e...

de consultantibus.

Postrema sectio de pudendis

Pudenda virorum quia activa requiruntur ampla mulierum quia passiva requiruntur stricta. Adde color in labiis pudendi et mammis indicatur virginitatem per dictionem, ut supra dicta. Et notandum est quod post conceptionem magis comprimitur uterus secundum figuram circularem cum vero mulier sterilis comprimitur secundum oblongam propter figuram uteri in modum piri. Nonnulli praeferunt claudicantes quia propter motum mulieris major est titillatio quae est ab externo ex Aristotele probl. 6. sect. 35a Adde quod sit magis occurrendum seminis virili et quia salacitas est in claudis propter materiam quae a crure transfertur ad gradum seminis quod magis descendit propter motum in claudicantibus vide probl. 24. sect. 4.

Sectio postrema de Artubus

Artus duo sunt manus et pes de quibus sequentibus articulis dicam

Articulus primus de Manibus

Manus tres sunt partes brachium, cubitus et extrema manus cujus tres sunt partes carpus sive brachiale metacarpium et digiti in quibus sunt ungues.

Prima sectio de Brachio.

Magnitudo musculosa dura nervosa est signum roboris et fortitudinis a calore et copia carnis quae requiritur

sequitur ad motum non ad situm contrarium indicat
contrarium. Si brachium incomptum et breve sit signum
est homine guloso et ebriosi multa ingluvies et paula
digestio propter copiam alimenti digestio enim maxime
apparet in carne musculosa brachiorum quorum brachia
horum sunt cum caro musculosa est praestantissima quare
signum praeminorum [illegible] brachia. Si sit pilosum
et hirsutum a calore signum est homine petulantia et
[illegible] contrarium est indeque contrarii.
Eadem ratio de cubito idem dicimus ac de brachio. Si sit
rectitudo ab humiditate signum liberalitatis. Si curvi-
tas a siccitate avaritiae.
Si externa cutis de externa manu
nimia crassa, pinguis, et carnosa a copia materiae
[illegible] signum est obtusi ingenii nam ex Gal. in
libro de arte cum cutis manuum sit praecipuum or-
ganum ~~[illegible]~~ tactus debet esse in manu spiri-
tuum primarium [illegible] quare laudatur color
rubeus et floridus in manu. Si sit nimia gracilis ac
tenuis ab humore modico signum est avaritiae. Si sit
tremula [illegible]. Si longa et acuminata a bile signum
est homine iracundi quod si coniungatur curvitas
a siccitate signum est homine rapaciae. Par ordo in-
dicium de unguibus qui nascuntur ex humore excre-
mentitio tradimus digitis laudatum. Rectitudo vero
hic acumine signum est homine liberalis et inge-
niosi ab humore sanguineo praediti.

Articulus posterior de pedibus

Pedes tres sunt partes femur cuius pars supe-
rior ischium vocatur coxa inferior, anterior est genu
posterior poples. Tibia cuius pars posterior est sura
extrema pes in quo sunt tali, digiti et ungues sup-
positi sunt

Prima sectio de Femore in hoc opere physiognomico.

Si femora sunt ossea, nervosa, carnosa, musculata crassa ac rotunda propter robur caloris et copiam materiae utilis signum est vitiorum in corpore, audaciae intemperantiae, iracundiae, luxuriae, contrarium indicat contrarium. Si nimis sunt prolixa et caro sit superflua ita ut dorsum latitudinatur signum obtusi ingenii a nimia copia humoris ... tunc non apparent pili et ipsi sunt frigidi scilicet propter inopiam caloris sunt impediti.

Forma maxime flexibilia ita ut aliquando somnum expanditur propter mollitiem ligamentorum vel nimis crassa et pinguia ab humiditate vel non plana signum mores foeminae.

Secunda Sectio de Tibia

Si tibiae sunt recte articulatae, nervosae moderate carnosae a copia caloris et ubertate materiae utilis signum roboris. Sed si adsit gracilitas et quae vel absumitur hu humidum vel elongatur altum quod additur in tibiis signum est luxuriae quod si sunt valde carnosae ita ut caro fluat et si sunt nimis prolixae idem est judicium ac de femoribus. Si sunt rotundae, modice carnosae ac durae a calore signum luxuriae gracilis iracundiam designant, obesae stupiditatem propter calorem in uno et frigore in alio. molles ac turgidae a sanguine bonam indicant indolem.

In summa si adsit gracilitas a calore signum iracundiae. Si vero sint crassitudine et brevitas a calore magis unito signum est roboris et boni luctatoris requiritur calor in posteriori parte tibiae non in interiori

posterior

Posteriora tibia et posteriore pede
durities et asperitas dummodo non sit contracta
obtusum, denotat ingenium mollities contra in
patre ... dicitur. Si pedes cum talis sunt bene
firmati, articulati, nervosi cum agilitate signum
est roboris in parte ... contra pusillani
mitatis ... latitudine ac curvitate idem de
judicium ac de manibus. Conjunctio digitorum
pedis arguit frigore congregante, disjunctio vero
calorem disgregantem. Vari qui incedunt pedibus
ambulant, molles sunt quare flectuntur tibiis
Qui inter ambulandum contorquent corpora ob
timiditatem sunt timidi et adulatores adulatio
enim nascitur ex timiditate. Qui inclinato
corpore sunt ad dextram incedunt sunt etiam
molles et effeminati propter laxiora ligamenta sinistri
lateris quare respondet inclinari in dextrum
latus.

Appendix ad Physiognomiam

Cum in unoquoque genere detur unum sit quod est
mensura caeterorum ut colligitur ex c. 1. l. 10.
met.ca ... sit illud medium inter omnia alia ...
... aetatis in adolescentia, ... in sanguineis ...
... in mare propter calidum ... humidum
... frigidum siccum ex Gal.o ... in
lib. de ...
In ipso ... triplex medium quaerendum est primum
...

raia s. moralia nam vt ecc in qua physica agit de virtutibus, et affert in medium collectionem multorum signorum eum ex bal° loco predicto nomen tpus corp sita in omnibus partibus corporis legenda sunt et vt ea ratio repetenda est ex demonstrationibus, et fundamenta non a nobis assertanda ne actum agere videamur.

Quod est medium rei penes tpus, 3um est penes medium rei quoad contraria quam ad secundum ut facilius excessus et defectus deprehendamus.

Quod spectat ad primum.

Cur virtus moralis est in medio rationis, et vitium in extremo sed quae distinctio si enim considerentur ipsa ratio esse eum vitium in extremo sed quae distinctio. Si enim consideretur ipsa ratio per quod vitium a ratione deficiens est in defectu. si actio et usus, vel vitium est in excessu. nam avarus nimis retinet, prodigus nimis dat. Si spectetur obitum alia sunt vitia in excessu alia in quibus praedominatur bilis et sanguis; alia in defectu in quibus praedominatur pituita vel mel. in actus excedantur. Sanguis, pituita bilis et mel.a, bilis et pituita contrariae opponuntur quare si in uno vitio humor praedominatur in opposito contrarius praevalebit v.g. in prodiga litate praevalet sanguis in avaritia praevalebit mel.a. virtus vero in medio participabit ex contrariis humoribus sed magis ex uno quam ex altero quia in quod virtute duo sunt extrema unum vel illa excessui alter defectui propinquus et actum

magis

magis accedentibus ad excessum vel ad defectum
agimus in fundamento de specto virtutum moralium
~~agendum est de specto cardinalium~~ cardinalium
inter se comparatarum nunc nobis agendum est
de specto cardinalibus cum vitiis oppositis colla-
tarum.
In prudentia est specie pituita et bilis nam siccum
beatum est in stabilia motus pro non movetur: sed
pituita prudentior nam magis accedit ad astutiam
quam ad imprudentiam et stoliditatem.
In justitia est specie sanguinea et melancholia sed esto
videtur potius sanguinea ad dandum quam
melancholia ad retinendum non est injustitia si dedit
plus quam debeat sed si minus injustitia est.
In fortitudine est specie bilis et pituita sed ma-
gis bilis quia magis accedit ad audaciam quam
ad timiditatem.
Intemperantia est specie sanguinea et melancholia sed
magis melancholia quia plus accedit ad abstinentiam
quam intemperantiam et luxuriam
Magnificentia circa quid et magnanimitas cir-
ca honores pertinentes ad fortitudinem in aggredien-
do in patientia et perseverantia in sustinendo, -
liberalitas circa quid, affabilitas in congressu,
veracitas in dictis Religio erga deum, pietas erga
parentes, observantia et ~~obedientia~~ obedientia, erga
superiores, gratitudo erga liberalem. Spectant ad
justitiam mansuetudo, humilitas, modestia circa
honores moderatio in corpore cultu urbanitas in
Socia

denique simplicitas in rebus curiosis.

Spectant ad prudentiam consultatio et iudicium in quibus requiritur eadem spiritus ut in cardinalibus. Amicitia est coniuncta cum liberalitatibus ex c. 1. lib. 8. Ethic. et requirit spiritum sanguineum. Verecundia non est virtus cum sit passio quaedam ex cap. ultimo l. 4. Ethic. ~~et requirit spiritum sanguineum~~ accedit tamen ad virtutem cum sit media inter impudentiam et pudorem ex cap 30 lib. 1 mag. moral. et opus est spiritu sanguineo.

Gradus virtutis continentia perseverantia stabilitas. Gradus vitii incontinentia intemperantia flexibilitas in parte ex c. 1. l. 6. Eudemiorum requirunt spiritum virtutis vitiique cum virtutes vel vitia sint vel monastica vel oeconomica vel politica spiritum est maxime tale in virtute magis cor. quod bonum quo est commune est melius in multitudine primo ex Aristo 3o topic. et cap. 1. l. 1. politic. asserit enim civitatem praestantissimum bonum sibi proponere

Quod spectat ad medium rei quoad spiritum temtur contraria quae attulimus in fundamentis pari gradu s. sine prima s. secunda in calorem frigus siccum humiditatem id quod cognoscitur actionum in integritate moderatione consuetudinem et retinendorum et affectu spirali laudabili. per spiritum affectum intelligo passibilem qualitatem s. obtusum sentitur sic floridus color corporis et facies nullus foetor nulli sentiatur ingratus sapor in lingua, nullus -

mutatur

cutem nullum excitat, corpus sui moderati calidum
et molle

Quod spectat ad posterius.

Nota 1° expeditio in magnitudine immensa motus
hem dissipari in exigua ad centrum retrahi, in-
mediocri vinci, acumen partium procedere ab sero
bilioso; obtusam partem ab sero pituitoso, retitudi-
nem a sanguineo, curvitatem a melc°.
Item titillationem nasi exponitur potissimum causa
in contra exp Arist. sect. probl. 33° unde humor
sanguinei acumine sectura, et tenuitate cutis
si adsit causa externa quod non videmur quicquid
cum moveatur ab alio movetur est modo risus in
titillatio qua diffunditur ros sanguineus qui est
causa voluptatis et risus est aliquam dolor prop-
ter acumen sectum qua ros insidetum est et ab
assuetia non fit passio sed a non assuetia qua
partibus sensibus cessat motus item concavum
comparatum cum convexo extrinsece arguere
frigus et timiditatem convexum modo in interna
parte gibbosa arguere calorem et loquacitatem
quare Arist. in hoc ope laudat pectus planum
in quo est mediocritas nam si sit infra convexum
non supra arguit imprudentiam qua spiritus abun-
dantes calidiores evadunt si contra arguit hebe-
tudinem qua pauci spiritus a corde prodeuntes ex-
supra dissipantur item nota caput cerebri esse
oblongum eo modo quo exprimimus Boracem et
nitidem planiorem esse, autem rector sed nota
ex Anatomie spinam in cervice introrsum inflecti

ne

ut gula et gutturi cedat in dorso extractum ut viscera
officialia contineat in lumbis intractum ut cedat inferiori
cavae reliquum extractum ut contineat vesicam et
uterum.

2do nota ex Arist. in opere quod maxime praecipua
signa ducenda ex capite in quo lumen habetur 2do
ex thorace in quo apparent passiones propter expan-
tionem et concentrationem spirituum 3° ex articulis propter
expeditionem denique ex aliis ratio huius rei est quia
in actu morali est actus mentis et phantasiae
quia nihil volitum quin praecognitum et illustrat
illa per connexionem ad phantasmata deinde
est actus voluntatis qui apparet per passiones in tho-
race denique est actus imperatus qui apparet in
manibus et pedibus.

Tertio nota in proportione inveniendam nos debere ha-
bere rationem picturae et sculpturae sicutiam Arist.
c. 7. l. 1 phys. cognoscitur materia et forma physica
in ordine ad materiam et formam artificialem nam pro-
portionibus corporum naturalium in ordine ad artificialem
picturam indolem et sculpturam cognoscendam.

Denique nota ad efficiendam requisitam suavitatem coloris
quae posita est in colore albo et rubro propter partes
phlegmaticas et carnosas quare reijciuntur a
numero feminarum pulchriorum macilentae
et pallidae quae magis sunt luxuriosae quam
carnosae nam sunt partes genitales indutae
humore sulphureo ita ut ad dulcorandum requiratur
humor benignus id quod nos accidit in rubicunda et

wattia

vallia ex proximo lib. 2.° de occulta philoso-
phia cap. 27.° Quae posita sit
Prima sententia. Si umbilicus est medium hominis si-
sit divaricatio crurum; si vero non sit medium est per-
fectus ex Georgio Veneto l. 2. c. 3. t. 6. de harmonia
mundi. Ratio huius rei posita divaricatione sit circulus
cuius centrum est umbilicus; centrum vero me-
dium est. Si non sit divaricatio, ducatur recta quae
transeat per centrum a summo capite ad extremum
pedum partes esse medium quod probatur experientia
si enim in interfoeminio hominis locaveris fasciam
in altum elevabitur propter medium et aequilibrium.
Secunda sententia. Ex Joanne Cousino egregio pictore
Gallo: septies continet caput ita ut caput efficiat
octavam partem, quam ex Valo in arte pictoria mem-
bra corporis ex capite sunt metienda et numerus
octonarius est primus cubitus. Si vero inde-
gamma hominis perfectum instar quadrati seu cubicae
figurae non tam gratia mundi et quae distantia
est a capite ad pedes eadem est ab extremitate ma-
nus dextrae ad extremitatem manus sinistrae. Si
quando videtur de situ in manus rectus ad cir-
culum pictum posito umbilico pro centro in diva-
ricatione crurum.
Tertia sententia ex Odoardo a summa fronte
ad medias partes auriculae interiore occupa-
re triangulum aequilaterum in quo est maxima
proportio et structura est secundum proportionum
quantitatum ut constat ex Euclide lib. 1. altera
proportio 1.a ubi caput debet ei proportio-
totum

totius corporis ex Val. in arte parva. ego vero trian-
gulum requiritur aequilaterum ex Odoardo.

Quarta sententia ex Roberto de Fluctibus. A supercilio per extremitatem maximam ad extremitates auricularum ita ut aliquo modo respondeat auriculae in perpendiculo cum in naso ex auriculis separetur ad eum ingreditur aer et simul cum odore naribus ut constat ex Vitel. l. de subtili per ... et odor ab una aure ad alteram est spatium octo oculorum ita ut intercilium efficiat spatium unius oculi per spatium inter oculum per aurem efficiat duos oculos cum scilicet quarto oculus est mensura totius corporis cum sua mensura capitis. Sunt etiam octo oculi a mento ad frontem cum linea ducta a mento ad frontem sit aequalis ductae ab una auricula ad alteram.

Quinta sententia ex Alberto Durero.

Tres partes corporis aequales sic conditiuntur 1a statura fronte per supercilio 2a supercilio ad extremitatem naribus 3a extremitate naribus per mento Vide lib. 1 de proportione hominis.

Sexta sententia ex Cousino cum eos septies continet caput 1a statura mammis 2a umbilico 3a pectine 4a parte femoris quae est paulo supra genu 5a parte tibiae quae est infra genu 6a extremitate crassitiei surae 7a planta pedum. Cum distantia a capite ad pedes adaequat distantiam ab extremitate manus dextrae ad extremitatem manus sinistrae.

Sinistra debilem. de 8° capita intermedium continet duo
capita in quo est thorax, in quo est amor qui prae-
supponit cognitionem qua rae phantasia est in capite in
quo his est cognitio in manu quae tractu extremitate
brachii et digitorum et triplex est caput quam in ma
nu sit operatio quae praesupponit cognitionem et amo
rem pro ut a summo femore ad plantam pedum con
tinet 4or capita cum in pectore [illegible] medium in quo
est redundantia major quam in manu quae praesup
ponit operationem amorem et cognitionem.

Septima sutura ex Alberto magno lib. 1. de anima
cap. 26. extrema manus est aequali spatio inter
cornu nati et primam suturam coronalem in parte
capitis medicorum et chirurgorum in adsibilidia-
[illegible] cantes alteram manum et magnitudine
a mento ad extremam frontem et in tota manu
extrema manus sit pars quarta cum nisi pes
continebat caput in magno pede omne quatuor
probat cum probandum esse quatuor capita.

Octava sutura par esto judicium de mulieribus
sed metiuntur suo capite suo pede et sua manu

Nona sutura in scapulis dicuntur duae lineae
una anterior altera posterior omnes quatuor an-
gula ita constituta ut anteriora inter se posteri
ora inter se omnia aequi~~latera~~ angula et figurae
intersectae omnes et aequiangulae anteriores
anterioribus posteriores posterioribus.

Decima sutura de Capillis et barba quam
Baldus requirit acuminatam qui in mento debet

de

de acumine estque nota bilis et magnanimitatis.
Quod spectat ad capillos vide quae diximus de praestantia capillorum qui in summo debent esse capite ex Aristotele in opere physiognomico. Sic occurrit difficultas quia barba et capilli non sunt semper ejusdem coloris quare si barba et capilli vergant ad colorem optimum puta nigrum, aureum, subrufum a praestantia materiae arguitur praestantia ingenii si vero sit color malus puta accedens ad rubrum vel flavum sequitur distinctio. Si barba et capilli eodem donentur colore malo signum est hominis crudeli infidelis et propensi ad omnia vitia in excessu. Si barba sit rubra vel flava et capilli optimo donentur colore signum est hominis iracundi qui tamen potest esse magnanimus, magnificus et sciendus propter minorem copiam bilis et quia sanguino misce-tur sanguinis bilioso. Si vero barba sit praedita optimo colore et capilli rubri sint signum est hominis futuri phrenetici vel maniaci propter ferociam bilis et activitatem quae ascendit sursum quod si sit mixtax sunt Barba signum est mentem laborare interna frigida forma occludente.
Veniamus ad secundam partem quae lineas manuum considerat estque Chiromantia naturalis vel physica distincta ab Astrologica quae quidem praedicit ex situ partium principiorum et humorum

Doctrina de Naevia

Quae refertur ad Physiognomiam

Haec doctrina ad physiognomiam refertur quia naevi-
sunt diffusi per totum corpus sed antequam ali
quid dicamus

Notandum est ex Aristotele c. 1. physiognomia extra
limites sanitatis esse affectus affectus proveni-
entes in cute qui secundum majus et minus diver-
si sunt tumores, tubercula, pustulae vel excre-
scentes in parte foris exterioribus partium variolarum-
vel commaculantes sed quae physiognomia respiciat
fiunt intra limites sanitatis reperiuntur at
sunt praedictae analogi. Porro naevi hi sic
vocantur ab Aristotele maculae per totum corpus
diffusae uno verbo vocantur naevi in quibus
calor mollities, durities et caeteras qualitates relinquit
secundum partes.

2° notandum est corpus continere septem capita. 1°
faciem ita ut caput faciat partem octavam, fa-
cies nonam secundum quam divisionem judicamus
de naevis. 1a pars statura verticis per extremo
narium. 2a supra pectore. 3a furcula. 4a
umbilico. 5a inguine. reliquae partes per coxas
et crura juxta staturae continentur.

Alii sic distinguunt partem 1a mensura est
faciei. 2a spatium a gula ad cartilaginem ensi
formem. 3a ad umbilicum. 4a usque inguina
ad

ad principium coxarum. 5ª et 6ª ad genua. 7ª et 8 ad talos porrigitur. 9ª constat ex tribus diz unctis partibus. 1ª est a capillis ad verticem, 2ª est gula. 3ª est a talo ad plantam pedis. eundem sunt tres partes faciei 1ª a confinio capillorum ad principium nasi quae consistit cum parte a capillis ad verticem. 2ª est nasi cum interstitio superciliorum cum gula. 3ª est a naso ad extremum menti quae corresp. parti a talo ad plantam pedis. eadem est dimensio ab extrema manu dextra ad sinistram.

3º Videndum ex iis quae sunt in facie possit aliquid colligi quod sit in aliis partibus corporis nam Hipp.us assionat 2º prorrhet. quibus partes sub oculis valde attolluntur iis magnorum esse lienes quare si ex iis quae sunt in facie colligi ea quae sunt in partibus internis quanto colligemus ea quae sunt in exteriorem cum facies ipsa exterior sit.

4º Videndum ex dictis qui planetae quae signa Zodiaci dividitur toti corpori faciei et manui.

5º videndum est naevos et vel ingenitos vel adventitios de quibus sic nos est dicendo sed de prioribus.

Postremo videndum triplicem esse causam ex Baptista lib. de naevis cur naevi in facie apparentes appareant in aliis corporis partibus. prima est proportio partium faciei ad partes corporis

parti

operte perpendenda. 2a ex subtilia glutia sive
conditio in si consideratur mala cum coxis. 3a ex
influxus planetarum et signorum ex quibus
agit Baptista Porta quare si haec tria conjun
gantur sermonissima esse diximus tria non ita
si unum vel duo ~~consideranda~~ in proportione non
tamen solum rao partis anterioris sed etiam
posterioris et videndum est ad quod latus
vergit v. g. si naevus sit in media fronte esse
in medio pectore et dorso et quo magis in facie
ad hoc vel illud latus declinabit ita esse in
pectore et dorso non solum facies consideratur cum
toto corpore sed etiam naevus cum pedibus in
brachium eadem femoris, cubitus tibia, extrema
manus extremo pedi sicut positus sit.
Prima littera si datur rao proportionis ora
sunt tibi demetienda in 2o loco notabimus.
rao superius esse ~~q~~ ga proportio est amica eorum.
2a Cutia si datur rao similitudinis naevus
tibiae cum femore cosfalae pectus; supercilia summa
rae; vero cavitas axillae; auris brachia;
mentum pubis; malas coxas; superiora labrum
spatium inter pudenda et podicem; inferius se
clauso medio abdominis; os inguina annum; in
fronticulae partes ~~[illegible]~~ verecundae; nasus
pudendum; oculus testiculos; manus pedem in
supra diximus. Si vero illas partes quibusdam
assimilabit naevus; rao est obliquationis sed extra
est distinctio; q(uan)to ~~naevus~~ naevus esse propior

naso

nato tanto deni ingenii: quo mandibula tanto-
natibus. Quod si naevus sit auribus vicinus
aliud dari in superiori parte brachii: si supra-
aures, in cubito: si in coxa, dari in vola-
manus. Si in extima parte, dari in dorso manus
propter similitudinem et conditionem mutuam nam aspectia
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] valde dispositae et condi-
tiones mutuae.

Tertia secta [illegible] salvatur ratione influxus as-
trorum nempe secundum physiologiam [illegible] motorum
v. g. mars dominatur fronti et lumbis; quare si
naevus sit in fronte sive in lumbis reperiri:-
quod ergo videbitur naevum esse in facie vel manu
dic esse in alia parte corporis vel propter simi-
litudinem mutuam vel propter proportionem vel prop-
ter influxum astri. Quod si esse dicat causam
vel in defectum mutuam vel debilitatem efficien-
tis quia potest fieri in aliqua parte interna vel
externa in corpore nostro deficiat.

Quaeres quid significent naevi. Resp. naevia significare quae
[illegible] ratione colorum, secundum productionem [illegible] 2°
partes cui insident sectum. 3° signi et planetae: parum
vero aliquid est ex parte partis contentae in [illegible]
hypochondrium aliquid est ex parte [illegible] unde pro-
prietates ex parte partium et proinde ex parte colli-
guntur sicut ex [illegible] passiones et mores. unde pro-
prietates ex signorum et planetarum v. g. si sit naevus
in coxa [illegible] propter dominium sagittarii cae-
lesti [illegible] ad acquirendam [illegible]
[illegible] [illegible] et alia [illegible] dicta sint ad complementum
omnium partium physiognomiae.

Chiroscopia

Ordo nunc exposcebat ut primum de metoposcopia et oneirocritica ageremus, quae actum imaginationis praecedit actum intellectus. Sed ordo doctrinae repugnaret, quia multa in chiroscopia brevia tractantur, supra diximus. Alio loci autem quae ex lubricalia et ... manuum affectum conjicere, qua utitur Medicina in digressionibus inflammationibus inscribimus. Et physiognomia ... in brevi affectum conjicere, sed tali vel tali modo hoc vel illud spectat ad physiognomiae partes. In hac parte duo sunt capita, primum continet fundamenta, secundum ea quae tractantur in hac scientia.

Caput primum de Fundamentis

Hujus capitis 4or sunt fundamenta.

Primum ex Cardano li. 5. c. 79. de rerum varietate manus organum ἀντιδιαστολῆς [?] sive apprehensionum ut distinguatur a pede, qui est organum περιπατητικόν sive ambulatorium, dividitur in tres partes, prima est carpus, 2a metacarpus, 3a continet digitos. In metacarpo est pars interna quae vocatur Vola si manus sit curvata, palma vero si sit expansa. Digiti 5 sunt pollex, index, medius, annularis, auricularis; extremitates vero vocantur alii superiores juncturae vocantur metacondyli, medii condyli, inferiores procondyli. In pollice vero nulli sunt procondyli: in palma manus

multa

multa occurrunt consideranda 1° tubercula
tuberculum martis est in pollice: Jovis in Indi
ce: Saturni in medio: Solis in annulari:
Mercurii in auriculari: spatium inter pollic
em et indicem vocatur Thenar, in quo est
tuberculum Mercurii vel potius in triangulo
prope mensam ad thenar quod opponitur thena
ri sub imo digito quo protenditur solummodo est
hypothenar, tuberculum Lunae
2° Lineae sunt consideranda quae sunt vel
partium corporis vel planetariae vel soror
res vel accidentariae. Lineae partium corporis hae
sunt prima vitalis quae ambit pollicem producit
originem a corde et thorace. 2a est media
nalis s. cerebri quae tendit ad hypothenar producit
originem a cerebro. 3a est hepatica,
quae ducit originem ex hepate et perficit tri
angulum definitque vitalis finem. 4a est
mensalis linea tuberculorum estque fere para
lela lineae cerebri. 5a est rasceta seu restricta
in carpo estque linea restrictiva totius corporis.
est vero in illo spatio quo manus a brachio
separatur. planetariae septem sunt. 1a est linea
quae vocatur via Lactea a rasceta tendens ad
minimum digitum 2a est mercurii seu
hepatica quae tendit ad thenar. 3a est Veneris
seu semicirculus inter digitum annularem et
indicem. 4a est Solis quae est in tuberculo
Solis. 5a est martis quae est in tuberculo
martis

Martis p uocatur soror vitalis. 6a est Iovis soror
mensalis 7a est Saturni quae a rasceta procedit ad
tuberculum Saturni. Dicuntur sunt et planetariae
rum partium corporis quas videlicet sunt propo. prae
dictae in parte ex Taisnero l. 2. Chiroscopiae: acci
dentariae multae sunt ac pene innumerae diffusae
per volam manuum et digitorum adduntur ramusc
uli praedictarum linearum. 3° sunt figurae vide
licet triangulum quadrangulum: triangulum fit
ex linea vitali cordis et hepatica. Angulus supe
rior est in dextram, inferior sinistro et propor
tam, dicitur in communi cephalica et hepatica.
Quadrangulum fit ex linea mensali et capitis.
4° sunt positiones situm digiti: dextrorum Cancri
dextrorum dextram: sinistrorum sinistram: ante
in vola: retro in dorso manus

Secundum fundamentum

Physiognomia in eo fundatur quod spiritus et con-
ficio concurrant ad actum organicum: nam anima est
actus corporis organici: fundatur metoposcopia in
eo quod frons continet sedem imaginationis quae est
facultas astris subordinata. Chiroscopia in-
duobus fundatur primum est ex Vella l. 1 c. 10.
et pro[?]tibus aliorum qui asserunt manum esse
instrumentum instrumentorum ergo subordinatur causis minoris
aequinoctii et 1us ex doctrina Physic. in parte ex-
dictae. Secundum est ex Gal. c. Ult. l. 1 de Iustitia
qui asserit manum esse temperatissimam ergo
propter spirituum influxum ex cordis

delabentium

delabentium et quae primum consilium correspondere
tium ut nos propter varium partium corporis forma
rectitudinem quam nos hic in [illegible] dum [illegible] quomo
da etc. rectitudo promit partes principales et earum
[illegible] sed et [illegible] fibras arteriarum in
vitali [illegible] in cerebrali venarum in hepa
tica omnium in [illegible] p[er] restricta in [illegible] [illegible]
ex colore in 3° fundamento assignandae. [illegible] inflam
matio partium principalium [illegible] palma
manus in parte [illegible] [illegible] adjungamus
auctoritatem Job c. 37 quae affirmat Deum manus
eorum signasse ut videant opera sua. ut videant
[illegible] nos qui [illegible] [illegible] posuit [illegible] in manu
consilij [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] in membris [illegible] repugnantem legi mentis
quae [illegible] nos libertatem tollit manus [illegible] loco nos
quod volo ago ideo adstringitur libertas. non
[illegible] [illegible] [illegible] ex [illegible], [illegible] quia
[illegible] libertas [illegible] [illegible] velle et non velle. mitto
Laudes manus quas dantur [illegible] propter prudentiam
ex Gal. C. 4. l. 1. et usu partium: manus est
regula numeri nam [illegible] in [illegible] quia
[illegible] digitos in manu [illegible] ex [illegible] in
probl. 3°. fundamentum Chiromantiae patet ex Analo
gia signi cum signato ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ex [illegible] [illegible] lib. [illegible] [illegible]
Tertium fundamentum in linea multa sunt observanda
1° magnitudo quae longitudinem latitudinem et pro
funditatem continet, ab ubertate caloris p[er] humiditatis
paucitatem

paritur contrarium et eam videl. frigus p. siccitatem

2° Rectitudo p curvitate a majori vel minori caloris vi: laudatur vero rectitudo quia corpus agit validius si agat per rectam lineam p ad angulos rectos.

3° continuitas p disruptio a copia probos caloris: contra inopia ex imbecillitate.

4° Separatio conjunctio quae est vel per interdictiam vel per interdictionem quod malum est propter lineam contrariorum p impedimentum caloris nativi, atque inflexio quae denotat vitam mutatam prone ad hanc vel illam lineam accedit: separatio melior est conjunctione in quibus operatur in sic separatio

5° Colores magis apparentes in vitali propter in bodinum: deinde in vitali propter sanguinem arteriosum: post in cephalica propter spiritus calidos subtilissimum: post in hepatica propter sanguinem subtilem demum in rasceta quia in ultimo corporis sunt lineae capillares

6° planetarum influxus in planetariis quae sortiuntur eosdem colores planetarum.

7° Rectitudo supra explicata.

8° Elevatio quae denotat vel maximum influxum vel maximam partem a qua prodit linea.

9° Obtusio a frigore et ex acumen a caliditate p siccitate. &

Ex his vide quae sint variorum linearum fundamenta

Si quis requirat cur videri rectitudinem venarum in brachio et manu cum tantum corporis: Quod si quis dicat quod in apertis illis non sine

repugnantibus

experimentibus habebis ex doctrina Delrio c. ult. l. 2.
de demonstratione et cap. 1 l. 1 meteororum. Sic expetita
actus constituuntur ex Aquilino tractatu de physica

Postremum fundamentum ex parte ex dictis mutu
bus planetarum physicorum: adde ex Ptolemaeo c. 6
lib. 1 praedicit Lunam in 1a quadra humectare;
in 2a calefacere; in 3a desiccare; in 4a refrigerare
ut patet expetita. Planetae sic collocantur
ex Cardano loco citato. Mars propter robur est in
pollice et enim maxime actuum in pollice: Jupiter
est in indice propter lineam vitalem: et quia Mercurius
est indifferens collocatur in triangulo et Venus
quod participat ex natura pollicis et indicis. Luna
ponitur in extremitate et quadrangulo quia haec
parum removetur a sede caloris. Venus est
in auriculari: Sol in annulari: Saturnus in
medio propter lineam naturalem quae incipit a tu-
berculo minimi digiti et desinit in tuberculum medii
Ratio collocandi haec est quia in gradu 1o est stellao
a Venere; 2o calor unificatur a Sole; 3o frigus
pertinet proprium a Saturno.
Quod spectat ad signa unde proprietates quae
in medium attulimus adde ex Ptolemaeo loco
citato stellas ab occasu ad medium noctis ma-
xime humectare; a media nocte ad ortum calefa-
cere; ab ortu ad meridiem desiccare; a meridie ad
occasum refrigerare ut patet expetita; adde ex
c. 3. l. 1 praedicit Veneris Iovis et Lunam esse
planetas amicos Saturnum et Martem inimicos
Solis

Solis, pro inveniendis indifferentiis in parte, in proprie-
tatibus planetarum a nobis allatae: adde
insuper aspectum sextilem planetarum inter duo
signa: deinde trigonum inter quatuor: deinde
oppositum inter sex. Conjunctionem per signa et c-
ine.
Veniamus ad signa. Sunt quidam neoterici qui
collocant signa in digitis in quibus sunt tubercula
planetarum ignearum, quia hic aer, aqua
et terra. Alii in indice collocant signa ignea
propter Iovem in medio: signa autumni propter
Saturnum in annulari. Signa aestatis propter
Solem in auriculari: signa hyemis propter Vene-
rem planetam humidum in medio: nulla signa
ponunt in pollice quia adhuc hic dies junctura.
Alii hic collocant signa incipiendo a tuberculo
Veneris per tubercula digitorum, thenar, restricta,
hypothenar et quadrangulum, quia ut signa in
Zodiaco incipiunt ab occasu in parte sinistra coeli,
ita et in manu debent primum collocari in parte
sinistra, quae quidem est in digito auriculari.
Sed Antiochus Tiburtinus, Cocles, quem imi-
tatur Cardanus loco citato sic disponunt
signa.
Aries est in protocondylo auricularis. Taurus
Annularis: signorum binorum medii. Cancer
indicis: Leo pollicis. Virgo in extremitate
restrictae quae parva consedit thenaris.
Libra in restricta: Scorpius in hypothenare
Sagittarius

Sagittarius in quadrangulo perfecto cauda pendentem:
Capricornus inter tuberculum Veneris et Solis, quia
Venus ducatur capricorno: Aquarius inter tuberculum
Solis et Saturni quia aquarius est domus Saturni
Pisces inter tuberculum Saturni et lunae quia signum
piscium est domus Lunae ex Ptolomaeo lib 1° prae-
praedictionum.
Hic nota colores planetarum ex traditionibus
Astrologiae. Color plumbeus tribuitur Saturno,
Stanneus Jovi, Calybeus Marti, Aureus
Soli, Electri Veneri, Argenti vivi Mercurio
Argenti Lunae quia hi planetae dicantur his
mineralibus sed auctor Fatornat Ethnatica parte
2a de planetis attribuit colorem album Lunae,
viridem, Mercurio, Soli subrufum, Marti rubeum,
Jovi purpureum, Saturno nigrum propter dictae
nebulae modificantis luminis cum astro propter
majorem vel minorem densitatem. Hos colores
in medium attulimus ut asseramus lineas pla-
netarias debere habere colores planetarum
nisi aliqua linea producatur in corpore quae
colores debent ob esse in locis accidentarijs
planetarum: per hoc judicium de Coloribus
linearum factum quae debent esse in locis
accidentarijs. Hic nota majorem esse influ-
xum planetae in tuberculo quam in locis tractis
Insuper nota ad conjiciendum lineas debere esse
clariores a sanguine puriori, densiores a
subtiliori, nebulosiores et profundiores a gravia
oriuntur causa.

Sexta

Dextra manus videatur si sit masculus introdu-
natur. Sinistra si sit foemina nota vata quo
masculus est calior foemina in dicta nota &
dextra sinistra magis tamen [illegible] est ratio dis-
quam [illegible].
Hic nota lineas vero et rugas quae sunt in frontibus
ne complicatae quae ubi adhuc complicatae non sunt
simplex linea - et apparent in pedibus [illegible]
quae planta pedum non est longitudinissima in vola
manus. In fronte sunt et lineae aliae rugae. -
Vtrum linearum sit hic candor lactis pate [illegible] Vbi
partium et plantarum vide proprietates pla-
netarum et effectus primarum [illegible].

Caput Secundum

De [illegible] quae continentur in Arte.

Huius capitis duae sunt sectiones 1a est de lineis
2a de sedibus plantarum

Sectio prima de Lineis

Quatuor sunt genera linearum in parte corporis fundamento
sed hic brevius agendum est de lineis partium
et plantarum nam agendo de illis agemus
de locis [illegible] accidentariis. Quod verum al[illegible]
quod [illegible] lineis coniectatur vide [illegible] in [illegible]
[illegible] physiognomoniae et passim in probl.
sed nihil apponendum nisi sit multorum hominum
collatio: duplex autem est methodus tractandi par-
tes physiognomonicas 1a est doctrina quod in
medium

mediumque adducimur. Variae constitutae aliaeque res varia significantes in frontium de capite de oculis &c. alia est magis specialis quod multa comprehendimus signa ad unum effectum dignoscendum quas methodos exponit experientia vid. cam. in 1ª expositione med.

Articulus primus de lineis partium

De his agendum est quinque sententiis sic itaque.

Prima sententia de linea vitae

Integra, magna, rara, aequalis, rubicunda non intercisa continua in dextra recta virgulis ad hypothenar qua major propter rationem in 3º fundamento allatas a Ch. Rothm. sect. 10ª probl. 9º signum est vitae longae nullis aut paucis morbis obnoxiae acquirendisque nec ex ubertate caloris contrarium est indexque contrarii. Est sub Sole in pollice linea Martis quae a planetaria & a Sole vitalis nuncupatur. Sed quo anno dignoscatur morbi. Nonnulli eam dividunt in 60ta partes quarum quam partem ex linea medii anni notatur. Si enim extenduntur vertitur cephalicam propter Lunam a corde in cerebrum plenitudinis signum est status perfecti, ad senectutem modo imperfecti vita eam propriis caloribus in fundamentis allatum indicat. Tamen praedictis Lunae et Saturno linea est signum invidiae

ab

ab dextro melancholico. bifurcata in angulo est signum
caliditatis, instabilitatis: si bifurcacio accidat
videtur pollicis vel distinctae videtur si vero trian
gulum est signum boni ingenii quia triangulum
completionem lineat partium principium. Si
Sic bifurcacio videtur raritatem propter majorem
colorem signum est Luxuria: si ab angulo supe
riori spaciorum extra ad tuberculum solis de
bebit virtutes solares unde spatium solis est
spatium requisitum ad omnes virtutes.

Secunda Linea de Linea cerebri.

Laudabilis requirit easdem conditiones ac vita
lis quod si adsit soror, videtur multiplicabilis
sed saepissime ipsi dantur propter nimiam subtilita
tem ingenii in juventute insaniunt in senectute
Si non unitur cum vitali propter calorem et sicci
tatem signum est honoris curiosi: item si appareant
fossulae a cauda plicae totum dies superfluitatem
Bifurcacio videtur raritatem et proximam a causa
supradicta malum indicat ~~[illegible]~~, mors nostri hic
ad angulum quia tuberculum Veneris videtur est tuber
culo Lunae. tumida indicat pituitam, subtilior bilem
id quod assiduidem est de omnibus lineis si tendat ad
digitum videtur auricularem est signum sterili cali
dissimi quod scelum fortior videtur digitor

Tertia Linea de Hepatica.

Ut sit laudabilis unde vitalem insuper requiritur
ut sit juncta cum hepatica et vitali quia tamen
est

et inde contrarium unde morborum Hepaticorum sed non
requiritur ut sit tam iuncta quam vitalis et
cephalica quia ambarum pro cordis magis sunt necessa-
ria quam locum. Bifurcatio vero autem mensalis pro-
pter subtilitatem spirituum est signum boni ingeniosi:
circa restrictam propter oppressionem caloris pro sicci-
tatis boni naturali pro humidi quod si adsit locus
roris virtus vel multiplicabitur vel compen-
satur.

Quarta linea de Mensali quae est supra cepha-
licam sive testiculi non sunt supra caput quia
sunt organa graviora, actionis vitalis inferioris

Ut sit laudabilis linea vitalis: bifurcatio ad
montem Indicis signum est boni ingenii non ita
versus restrictam. Si vitalis ~~cum~~ cum mensalis
coniungatur pro absque cephalica cum locum sig-
num est boni perniciosi propter magnam oppressionem
caliditatis spirituum cordis absorbentur in minima pe-
riculi est si sic coniungatur cum vitali quod si
eiusmodi locus sanum praeclarum triangulum signum
sanguinei pro studiosi pocula signata primum
mutavi ipsi locus in vacante cephalica capite
et ingenio

Postrema linea de Restricta

Ut sit laudabilis inde vitalis sic sit quasi ca-
tena coniuncta et continuata est signum vitae
laboriosae durabilis propter continuitatem sed dur-
bilis propter defectum rectitudinis qua agere effi-
caciter operatur secundum certam lineam,

nota

Nota cometas, stellas indicare in lineis summum calorem. Erit illud febrem dispositionem quam nonnulli fundant in tabula non in aliis [illegible] quo plures sunt lineae dispositae eo major est vis calo ris itaque si crux vel stella reperiatur in media [illegible] [illegible] signum est [illegible].

Nota tamen praedictarum linearum [illegible] partium indicare calorem, [illegible] figurae liquidae [illegible] [illegible] quadam [illegible] [illegible] dignoscere [illegible] [illegible].

Item nota tamen linearum considerari debere prout [illegible] ad aliam lineam vel tuberculum aliquid signabunt ex ipsis lineis vel tuberculis [illegible] aquo dignoscitur per [illegible], tum ad quem per ~~[illegible]~~ [illegible]. [illegible] vel [illegible] lineas partium indicare [illegible] [illegible] ipsarum partium [illegible] colorem ipsarum linearum [illegible] colorem [illegible] partium ex [illegible] dignoscuntur cometae et stellae si sunt partium vel [illegible] vel [illegible]: Si enim angulus [illegible] sit in linea [illegible] lineae contra non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] contrarium [illegible] [illegible] quo [illegible] p[illegible] [illegible] tuberculi et lineae vel non loca signorum Zodiaci a nobis assignata

Nota ex [illegible] virginitatem [illegible] [illegible] per lineam [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] stomacho [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] aliis signis cognitum

cognitum in eiusd linee : contra lata ipsarum signum est judicatiue amissae qua calor autem vo lpitur ampio : quotiescunque est inaequalitas in linea si videt ignorancia parte lancaesiores in alia tenuiores nota ex appendice commendamur lineamus principalibus : interfectis eidem notam iterum impedimenta majora quam linea incidentis in patre cedetur

Articulus Sextus de lineis planetariis

Sextus linea quae [illegible] in sua Anatomia vocat eorum impressiones in ...

itaque.

Prima ... de linea lunae s. via lactea

Ut sit laudabilis ... quod ... appendum est de reliquis planetariis si non appareat propter ... caloris signum est ... et morborum frigidorum ... in ... si vero appareat et ... ad ... propter ... caloris ... bonum ... est ut ... calor in parte frigida ... laudantur a Medicis si in ... calor nativus ... duplicata signum est majoris caloris et ... ab angulo sinistro trianguli propter ... caloris. Si tantum

appareat

apparet in monte digiti annularis et huiusmodi
vos paupertatis videtur propter tuberculum cum dicta
influit cum etiam in annularem.

Secunda linea de Linea Mercurij quae saepius non
apparet quando si apparet vero dicit prudentiam:
si sit duplicata dicit acuitionem: Si nulla sit parum
impendit nisi triangulus sit optime constitutus
et cum locus Mercurij cujus spatium est conse
mo spatio ingenij ad actiones obvendare.

Tertia linea de Linea Veneris

Si non apparet signum est castitatis et insigni
tatis propter defectum influxus veneris: si ap-
paret vel duplicatur signum est maximae
lasciviae: bonum est si non sit circulus perfecte
quarto et fiat angulus in monte Saturni sig-
num est eum esse urbani avilia in voluptati
bus deditum: Si cum sit angulus linea Veneris
non ita dicit capax figura cum rotunda est omnium
capacissima: item si sit rotundus sed non ubique
appareat ipsa rotunditas propter eandem causam:
Si sint stellae vel cruces ita ut concurrant cum
cingulo Veneris signum sunt lascivi non abs-
tinentis a luxuria propter majorem fervorem. –
Sed si concursus non sit in cingulo videtur initium
linearum intersecantium et incidentium in dictam est.

Quarta linea de Linea Solari

Apparet duplex, exterior ultra ad mensales quod
ad annularem digitum sine intersectione propter
cingulo veneris signum est viri sapientissimi

qui

qui max^am faciant ubi [illegible] contrarium
influit cum Sol omnium planetarum nobilissimus contrarium est iudex contrarii quod si recte secetur a linea procedentibus ex tuberculo saturni signum invidiae ipse vos [illegible] et timidus [illegible] alii [illegible]

Quinta sectio de linea martis.

Apparens promittit divitias si in ipso summo tuberculo in 1^a aetate; in medio in media; in infimo in infima: nam primum aetatis procedit a tuberculo [illegible] cum calidus qui requiritur ad acquisitionem divitiarum ut [illegible] ad [illegible] quare bona est in saturnina si bene conjuncta cum martia

Sexta sectio de [illegible]

[illegible] est si appareat et [illegible] vos ad dignitates magistratuum idem digni [illegible] magistratus contrarium iudex est contrarii.

Postrema sectio de Saturnina.

Satius est ipsam procedere a vitali quam a [illegible] [illegible] quae est linea nobilior: satius est si recte ad cephalicam quam ad tuberculum Saturni [illegible] signum est max^e influxus planetae maligni. par [illegible] iudicium si multiplex appareat praedicat cum [illegible] quod si multos ramos spargat atrabilaria est cum febre [illegible] [illegible] quo [illegible] rami: conglomeratos linearum in fine [illegible] a Saturnina indicat infortunium: [illegible] cum linea [illegible] [illegible] [illegible] Laudabilis est [illegible]

cephalicam

ecclesiasticam illaudabilis propter castitatem prae-
sto casti praedicta

Nota majorem esse vim in albis lineis quam in di-
versis per continuitatem minorem si sit continuitas
absque scissa minorem si sit interruptio aliis etiam
lineis propinquis proficientibus exiguam si sine
sed linea unde 3um sumptum Tessula apparentes
vel sunt eiusdem coloris cum linea vel diversi
si diversi designant secus praedictum si eiusdem
vim majorem lineae quae si appareant in specialis
signum est scissi litigiosi

Quid vero insituum planeta in diversa corporis
parte. Nemo sanae mentis negabit cum ex Ptolo-
1° de ortu solum sit videre seu alterum indu-
nere. Si non credas tum videbis medullam alterum
videri morbos quos docent qui respiciunt ex coelo
Legas Gal. lib. de crisibus et diebus decretorijs

Sectio Secunda de Tuberculis Sive Sedibus Planetarum.

Dicendum est ex probare lineamentorum partium cor-
poris probari tubercula planetarum ex probatione
tuberculorum probari lineas planetarias ex lineis
principalibus et planetarijs probari sorores et prin-
cipalibus et sororibus probari accidentarias
per modum ramorum procedentes. de alijs accidentibus
tarijs agendum in tuberculis in quibus est praeeminen-
tia a calore et sive depressio vero a frigore et sicci-
tate ut patet ex definitionibus primarum qualitatum
quomodo

Le mundo vero disponuntur planetae in corpore
eodem sicut modo videntur collocari in manibus
nam percussio manus bona est Luna parte
inferiori est medius digitus longissimus est sedes
Saturni maxime a nobis remoti Mercurius est in
triangulo versus Veneris Venus in minimo digito
Sol in annulari Mars in pollice cuius brevi
tatem constituit de robore confidat Jupiter est in
indice Saturnus vero in medio digito. et sic
tuberculum septem scilicet cylindrum etc.
Quaestio sextia de tuberculo Martis videlicet pol
lice. Confirmatur nam Tricatius ponunt
de imaginem Veneris in pollice constituunt sed
male nam plus potest effectivus Mars quam Venus
licet obtinere plus posset Venus quam Mars quia
cum sit planeta foemininus ut Luna in sinistra
parte corporis collocari debet Venus vero in
auriculari digito Luna in percussione Mars
vero cum sit planeta masculinus debet collocari
in parte dextra Mercurius in triangulo qui consti
tuitur ad quod partes ipsius concurrunt sic
ergo inter Martem virum et Venerem uxorem in sic
amoris integratio.
Nec est quod quis dicat signa luxuriae in pollice
apparere quia Mars calidus est sed apparent con
iugia in minimo digito. Nec est quod quia de ea
robur in triangulo apparet nam apparet prophe
tandem partium principium sic ergo Mars est
pollice qui confert fortitudinem et robur unde
sic tuberculum Martis sit elatum cum carnis molle

&c

et rubicunda, cum lineae rectae non multum profun-
dae signum est hominis fortis et magnanimi et propter
calorem luxuriosi reputatur de militibus quando
a bello conquiescunt contrarium est index contrarii
Si nulla appareant lineae vel in monte vel in
junctura tam in parte interna quam externa sig-
num est hominis segnis ac timidi propter defectum
caloris quare laudantur ~~Cruces~~ Cruces, stellae
figurae circulares et annulares ita ut plus sit
caloris in stella quam in cruce in figura rotunda
quam angulari quia rotunda est capacissima quod
si sint interstitiis mediocribus et lineae cum ea in i-
nitio efficitur influxus quod si a superna
junctura descendat recta in vitalem signum est mor-
tem violentam influit enim maior et emittit ramum
ad vitalem quod si sint circuli in prima junctura
propter moderatissimum caloris signum est
hominis prosperandi vitam feliciter ut notat Joannes
de Indagine.
Secunda Sectio de tuberculo Jovis qui confert
justitiam et liberalitatem: Si sint stellae, cruces,
lineae rectae, figurae angulosae et rotundae propter
majorem influxum planetae fortunati hoc in
bonis habendum est hoc videlicet si a tuber-
culo Jovis ascendant recta ad acumen indicis
Contrarium est index contrarii
Tertia sectio de tuberculo Saturni quod dicitur
conferre prudentiam vel temperantiam. Si tuber-
culum ~~sit~~ cum junctura sit expers linearum et
figurarum bonum est quia Saturnus est planeta
malevolus

vel dextrae p in mora frigidae sicut quare
si ad acumen spectaverit recta signum est seni
valdé mali

Quarta linea de tuberculo Solis qui confert
claritatem Luminis si promovetur linea longior
continuae nos intellectus signum est praeclari inge-
nii unde patet contrarium si linea transversas
acceperat p nos intellectum donum habebit ini-
micos quibus dubitatur aggredietur et nihil
prosequitur sed si sibi intellectus impedimentum
detrotanae donne inimici affligentes sed tandem
succumbentes si linea spectaverit per juncturae

Quinta linea de Tuberculo Veneris quae dat
pacem, musicam, historiam: et si multae si-
mul concurrunt et indicat homo loquacem, promultum
Venere deditum Quod si spectaverit linea ad hypothenar
signum est hominis amantis propter conjugium
qua Luna frigida humida moderatur flavorem
libidinis

Sexta linea de hypothenar percussio manus
p quadrangulo Venere verbo de tuberculo Lunae
quae concedit amicitiam et prudentiam. Hypo-
thenar s. percussio manus laudatur elevatum
circa rasetam cum lineis bene proportionatis
hinc quas propter vim Lunae est signum facilius
partus in mulieribus: Sed si sic concurrunt &
bifurcatio propter majorem Lunae influxum signum
est homo moriturus apoplexia vel aliis morbis
frigidis: bifurcatio indicat duplicitatem prop-
ter eandem rationem Quadrangulum s. mensa-
mensae

unde mensalis sit latior in extremo quam in medio et
fine qua cephalica inditum est esse tendere ad
Hypothenar per mensalem ad mortem indicat laudate
latum a calore per quae signum liberalitatis ve-
strictum avaritiae. Cruces, stellae, figurae circu
lares angulosae et rectae laudantur in medio prop
ter majorem calorem quia illud medium vergit ad
subbaculum solis. contrarium indicis contrarii.
non laudantur intersectiones, incidentiae et figurae
curvae propter dictam causam.
Quarta sectura de Thenare per tri angulo sumi
subbaculo Mercurii si triangulum sit apparenter
aequilaterum, latum cum lineis rectis bene
venitur a copia caloris per influxum proximum prime
igneum signum est bonae in et vivitudinem quae mensali
Contrarium est indicis contrarii: quo enim minor
angulus est major eo subtensa est major et quo
minor eo subtensa est minor ex Euclide propos
24a Lib. 1. Sed cum cognoscatur linearum ex
initia ipsius anguli cognoscetur quid de ipsis li
neis sit praedicandum. Si angulus supremus est
valde acutus signum est Avaritiae quia hepatica
subtensa minor est ex qua colligitur Vim epar
qua hepaticae maxima linea in dorsum Medii
Lib. enim est receptaculum melancholiae quae confert ad
Avaritiam. Si cephalica sit brevis ita ut non
superat ultra volae medium signum est brevis
juventute moriturum quia cerebrum parvi spiritus
confert ad vitam Non Laudantur Cruces sed
quae propter maximum influxum Mercurii signum

est

astuti et latrones. Tredecim non multae lineae
assignatur propter praedictam rationem in fine huius
partis.
Nota 1° lineae inveniuntur propter multum spiri-
tuum influxum. 2° majorem vero influxum in
tuberculis quam in locis remotis, nam propter
spiritus palma sedes est planetarum debent esse
in palma. 3° minorem esse non in dorso quam in
parte interna in qua sunt agitata et ad aliqua
loca exteriora non in dorso. 4° in intermedio tuberculorum
vide supra §. 4° fundamento. 5° nonnullae species
colligere possunt sequuntur ex internis. 6° licet li-
neae appareant in manu non sequitur quod ubique
appareant, quia sola palma manus est spiritualissi-
ma, et licet linea cephalica et hepatica appareant
in aliqua parte brachii non tamen apparent in
toto brachio. Cum expectatur continere sanguinem
deductum ex cephalica vero rubicundiorem sangui-
nem deducto ex hepatica quare linea cephalica
in manu intra limites sanitatis est rubicun-
dior hepatica.

Pars tertia de Metoposcopia

Metoposcopia ex lineis frontis affertur coniectura fronte cognoscimus qualis homo sit ex Aristot. probl. 1. sect. 36. Hic non agimus de fronte prout habet varias qualitates explicatas in Physiognomia quemadmodum in Chiroscopia non agimus de lineis manus prout de manu in physiognomia ita hic non de lineis frontis agimus hanc autem ipse linea obtinet scala metoposcopia in lineis manus Chiroscopia et reliquis qualibus unde Aelian. c. 8. l. 1. de hist. animal. H

Huius partis duo sunt capita 1mum est de fundamentis 2dum de ipsa quae illa arte tractantur.

Caput Primum de Fundamentis

Huius capitis duo sunt fundamenta primum est ex Tusculo in metoposcopia lineae frontis sunt vel principales vel adventitia principales sunt planetariae non vero lineae partium quae frontem [illegible] et ipsius manus [illegible] adventitiae [illegible] quae sunt vel incidentes vel interferantes vel [illegible] stellae [illegible] in [illegible]. Planetariae septem sunt si plures reperiantur [illegible] prima superior est Saturni [illegible] in qua filii [illegible] Sicca [illegible] 2a est Iovis in parte calidiori 3a est Martis in parte in qua maxime frons movetur sine [illegible] alia 4a est Veneris in parte inferiori [illegible] similiori

5a

5ª est Solis supra supercilium dextrum. 6ª est Lunae supra sinistrum: sunt enim duo lumina quae collocari debent supra supercilia in quibus est lumen. 7ª est Mercurii in intercilio, quia Mercurius participat ex Sole et Luna secundum doctrinam Ptolemaei: vide quae diximus de attributione linearum in 3° fundamento Chiroscopiae.

Secundum fundamentum in probabiliori opinione mathematicorum applicat planetas et 12um signa Zodiaci faciei.

Quod spectat ad planetas, Mars adscribitur fronti, in fronte est membrana carnosa mobilis et in fronti nulla fides sic nulla fides pietasque viris qui castra sequuntur.

Sol dicatur oculo dextro. ~~Jupiter~~
Jupiter auri dextrae
Venus oculo sinistro
Saturnus auri sinistrae quia sinistra sunt frigidiora et humidiora dextris.
Luna dicatur naso propter copiam spirituum per nasum transeuntium.
Mercurius dicatur ori propter loquelam in qua requiritur humiditas ad volubilitatem, siccitas vero ad compescendam garrulitatem.

Quod spectat ad signa Zodiaci Cancer signum Zodiaci summo pectus articulo attribuitur fronti.
Capricornus signum nasi merito adscribitur: per nasum intelligo prominentem totius faciei partem
Leo attribuitur genae dextrae
Aquarius sinistrae

Virgo

Virgo supercilio dextro.
Pisces supercilio sinistro.
Libra auri dextra
Aries auri sinistra
Scorpius cilio dextro
Taurus sinistro
Sagittarius oculo dextro
Gemini sinistro attribuuntur.
Ratio similis est quia signa descendentia in quibus astra majoris operantur virtutis debentur
duabus partibus dextris, ascendentia in quibus minoris sinistris, quia est in his nostris locis est oppositio inter dextrum et sinistrum sicut etiam inter
sursum et deorsum. Recte cancer signum Zenith
opponitur Capricorno signum Nadir. Signa descendentia sunt Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius: opposita ascendentia: Major vero virtus est solis in descendente quam
in ascendente quia fit multiplicatio luminis secundum
incrementum quare virtus major quia ex Arist. 3°
topicorum tale additum tali illud facit magis tale.
Quaeres cum unum signum unus planeta dedit
parti puta capiti manui cur omnes planetae et
omnia signa dantur duabus capiti et manui.
Respondeo eundem esse quia partes sunt etiam distinctam
a toto ut colligitur ex Arist. c. 2. l. 1 physicorum
Vig. Secundo constat ex materia prima et anima rationali
hujusmodi partes sunt incorruptibiles et corpus
corruptibile est quare dicimus unum signum
unum

Vnum planetam habere sympathiam cum tota parte et alia signa aliorum planetarum habere sympathiam cum partibus capitis hoc dic expliuus familiare potest fieri in aliquibus Normannus magis quam Ande gavensis quam Cenomanensis sed fieri potest in iisdem hoc magis quam unum ex Cenomanensibus quam unum ex Andegavensibus quare potest fieri in unum signum omnes planeta habet sympathiam cum toto non cum parte.

Caput Secundum

De iis quae tractantur in hac Arte

Praenotandum primo paucitatem linearum magis probari quam multitudinem quia influxus planetae intensius notat sed saltus et planetariae omnes adesse quam abesse propter influxum necessarium expansionem in ramos hoc mutabilem signare in contrarium dictum. Clarae magnae et multae optime distinctae notabilem effectum signare contraria contrarium in genere. Crescentes signare augmentum pro rebus futuris decrescentes decrementum et rerum praeteritarum. Rectas aequitudinem indicare non inflexam vitam cum mediocritate linearum designante.

2° interceptas et incidentias impedire quia aliunde adveniunt non cruces, stellae, figurae &c. Exceptionem illarum sic in linea in dictum ex sectulae eorum signare in linea manum

nos

ne nos interruptis p obliquositates

3° Si quaedam plantaria desunt Sciendum est quod sabbato quidem respuantur influxui planetis in loco huius plantaria vel qa in nativitate influxus sunt impeditus vel saltem minuuntur. denique Martem de causa belli et divitiarum, solem dignitatum, Saturnum infortuniorum de Carcerum, Solem honorum, Veneris conjugiorum, Mercurii artificii, Lunam propter humiditatem peregrinationis et diuturnam inconstantiam in peregrinantibus in mundo:

Sed cur planetae sunt causae effectuum, quia in illis robur ingens qualitas quae est in planetis. Vigent nam ad bellum requiritur calor et ad acquisitionem divitiarum, ad dignitates vero opus est liberalitate et magnificentia quae requirunt calorem et siccum, debilitates a frigido sicco in quo quiescunt carceres conjiciuntur. Ad honores requiruntur Sciens quibus Sol favet, ad conjugium opus est amore et calore quem suppeditat Venus ad artificium opus est sollertia Mercurii ut ad peregrinandum complexio Lunae quam patet ex dictis sua politice sic.

Prima sectio de Linea Saturni

Longa, flexuosa, mala qua Saturnus explanata maligna cum ... ... lapsus ab influxu Saturni nimis gravantur interpositio nimia influxum ut dictum est, contrarium est inde contrarii a contraria causa.

2ª Sectio de Linea Jovia.

Recta

Recta, dilucida, non interscissa, longior Saturnina promittit magnanimitatem et divitiarum acquisitionem a calore profluxam. Lineae Jovis contrarium est index contrarii.

Tertia Lectio de Linea Martis

Quae non sit interscissa et longior Joviali et Saturnina bonam fortunam indicat in rebus bellicis propter praeclarum influxum Martis. Si interrupta a ramo Saturnino et undique infortunium est. Sed oportet distinctionem nam si linea interscissa procedat a Venere signum est militis passuri infortunia propter meretrices. Si vero procedat a Saturnina est infortunium propter Saturnum quare periculosum est ne ipse Saturno in re quaestitur occidat. Si a Jove interscissio fit bona erit miles magnanimus. Sed si asperam cernes, stellas etc. ita ut indicium sit linea signum est homo crudelissimi et atrocissimi nam augetur influxum.

Quarta Lectio de Linea Veneris

Linea, felix est signum urbanitatis, mansuetudinis affabilitatis propter humidum calidum humidum quare felix conjugium promittit, cruciatus stella potissimum in mulieribus potissimum ab influxu Veneris interstitio signum mulieris impudicae vel brevi futuram si nata fuerit aetatibus Veneri confisis bonum est ut in viribus interscissio a Solari, propter sidera; in mulieribus a Lunari propter frigiditatem intemperantiam.

5a

Quinta Sectio de Linea Solari

Longa, integra, recta, non flexuosa, continua et non interscissa max.^e propter scientiam promittit honores sed largiuntur diu utilitates quam promittere si sit moderata continuitas. contrarium ostendit contrarii. Si adsunt maculae signum est seu erroris vel fallaciae ab [illegible] bilioso et vel colerico. Si in superiori oculi sunt vibrantes [illegible] est distinctio. Si sunt magni a copia caloris de [illegible] signum est luxuriae: Si parvi a [illegible] tiae.

Sexta Sectio de Linea Lunae

Si sit integra, distincta, clara et [illegible] optimum signum pro felici partu in mulieribus propter optimum influxum Lunae. Si multae sint ramosae signum peregrinationis ab [illegible] pro inconstantia ita ut homo non sit contentus in uno loco manere [illegible] [illegible] in alterum mare huiusmodi homines qui [illegible] plus spatii conficit.

Septima Sectio de Linea Mercurii

Plures, rectae, solae ab influxu praeclaro Mercurii significant sapientiam, prudentiam, peritiam dummodo distinctae sint nam si [illegible] adsunt contraria signa praedictis. Signum est astutiae, mendacii, garrulitatis propter maiorem influxum Mercurii

Appendix

ad

Ad Chiroscopiam & Metoposcopiā

Primo notandum est q° in iis qui de die nascuntur considerandam esse dexteram, de nocte sinistram, si tamen una sit coloratior altera insignitior vel altera contemnatur ex doctrina peritiorum in hac arte.

Secundo intelligendum esse modo lineam rami linearum per quos integrantur ex extremis participant v. g. si ex tuberculo inferiori procedat linea in hypothenar participat ex natura tuberculi inferioris et hypothenaris et par esto judicium si ramus per hepatica tendat in lineam hepatica.

Tertio bonum constare ex integra causa malum ex quovis defectu. Sed gradus mali cognoscuntur hic ex conditionibus defectibus boni quare quando attulimus in medium multas conditiones laudabiles lineae unde quae deficiunt in linea non laudabili

Quarto intersectio per incidentiam pertinet impedimentum nisi requirantur quomodo requiritur incidentia linearum triangulum constituentium per intersectio hepatica a Saturnina vel solaria a cingulo Veneris.

Quinto extremum tuberculi ad abinferiore junctura, extremum lineae vitalis et hepaticae esse in angulo superiore, finis hepaticae debet esse in percussione manus in angulo dextro in quo est finis hepatica finis vero vitalis in extremum

hepaticae

Hepaticae est in angulo sinistro oculorum Caudamus.
Signum victoriae est in dextra parte manus, signum
in sinistra parte esto judicium de lineis planeta-
rum frontis tamen signum mercurialis est in parte
superiori, signum in inferiori quae pars superna de-
xtra est nobilior inferna et sinistra. Signum
mensalis est in monte veneris signum in monte
Saturni ut patet ex dictis. [illegible] est signum [illegible]
dextrum signum Sororum. Et planetariarum manus est
signum de tuberculis planetae nam in eo primas
vero influit planeta non vero sed radii signi: acci-
dentariorum signum et signum satis innotescit cum
sint vel rami principium vel spargentur per lu-
bricula: Signum trianguli est in angulo supe-
rio, signum in hepatica. Signum quadranguli est
in monte veneris signum in monte Saturni. Pro vero
a nobis natus signum et signum ad eorum signum
signum vitae.
Cepto satis apparere locum lineae mensae in ma-
nu. Si vero in fronte nulla est difficultas de So-
lari, lunarique mercuriali quae nonnulli dicunt
constituere [illegible] quae vocatur [illegible]
a nobis sub metoposcopia comprehensa est aliae
si statuendum Martia est in medio frontis,
quare divide frontem in sex partes aequales. in
1^a parte est Saturnina. in 2^a Jupiter. in 3^a
Martia. in 4^a Solarina. in 5^a lunaris imagina-
ria videlicet solari et lunari. in 6^a est signum
Mercurialis tam in viris quam in feminis ut
patet ex descriptione earum linearum
facta

facta a Tertullio.

Denique id quod accommodandum est vitae vitali per proportiones mox accommodare possunt lineas principalibus, subservientia triangulo et quadrangulo: unde patebit commensuratio accidentariorum quae possunt su-

b) Prima divisio est Tricasso in Chiromantia cum lucisque (?) sit aetas ex Alb.° c. 18. lib. de aetatum augmentum statuens et decrementum vitae dividantur in tres partes proportionatas ipsis aetatibus ita ut ex Tricasso major sit prima aetas quam 2da et 2da quam 3a quae ex Alb.° est aetas aegrae aptitudo debilitatae.

2a divisio est ex Taisnerio l. 2. Chiromantiae cap. 25.° dividentes lineas potissimum vitalis in 90ta partes beneficio circini ita ut unus pes ponatur in indice, alter in medio annularis ita ut spatium interceptum compleatur decem annos. 2° deduci (?) tur pes in fine annularis. 3° in medio auricularis. 4° in fine ita ut spatia intercepta in progressu proportionaliter sint minoribus. Sed non facie propter rationes praedictas.

Tertia divisio ex Roberto de Fluctibus qui lineas dividit in partes 90ta aequales quoniam in 4ta Zodiaci sunt 90ta gradus.

Quarta divisio ex Moldenario in Chiromantia qui dividit in 70ta partes quia numerus septenarius est certior, alii in 80ta quia ex psalte regio vita donetur (?) 80ta annis ultra quos est labor et dolor in quibus durant Saturnus causa mali. Alii dividunt in centum partes quia ex doctrina jurisconsultorum vita sua potest protrahi ad 100um annorum. alii dividunt

in

in 63 partes qui annus 63 est climatericus qui nascitur ex multiplicatione novenarii in septenarium, qui quidem dies contemplabiles sunt ex Levinio c. 32 lib. 2 de occultis naturae miraculis de iis probabiles sunt tamen hic.

De ostensiva scientia magia medica experientia comprobata et multa autoritate Obsp. lib. de aere aquis et locis et alia passim in lib. de naturalibus. Videre in regione et climate tuo in quo amor protrahatur inter socios vel inter aliquam familiam quam moror strumatum non intercepi, deinde lineas perpendiculares tubercula, triangulum, quadrangulum in ter partes quae sunt anni. Ubi tibi apparebunt cruces, stellae, inter lineas et indica talem mutationem tali anno evenituram si, cum medici intra limites morbi mutationem tali tempore cognoscant quidni et physiognomi intra limites sanitatis ergo si sit intersectio in vitali indica morbum gravissimum in dorso transversa tuo insistendum assecrar. In tuberculo veneris notantur lineae transversae quae tempora matrimonii indicant ratione inclinationis. Absoluta sic linearum ad chiromantiam, qua agit de insomniis qua est nobilior est aliquam tibus quo insomnia plura divini et occulti continent, sunt cum cognitus quae non sunt in spirito consensu et lindis.

Pars postrema de Onirocritica

Onirocritica ex insomniis affectus colligit: cur praedictam scilicet adhibenda est si stabilis adsit causa non vero si nulla sit ex Arist. c. 1. l. de divinatione per insomnia quare in nihil nisi cum causa pro ratione dicamus. Hujus partis duo erunt capita primum de fundamentis secundum de ipsa quae hactenus in ars scientia.

Caput Primum de fundamentis

Hujus capitis sex sunt fund.^ta

Primum est ex doctrina Arist. desumptum ex lib. quae ad naturalia pertinent. Sic ordo sensuum est in uno vescat una insomniorum.

Primo datur objectum quod est proprium: quod spectat ad omnes vel multos sensus ut motus, quies, numerus, magnitudo, figura ex c. 6. l. 2. de an. —

Proprium quintuplex pro quintuplici sensu ex toto ut ex cap. sequentibus pro ex lib. de sensu et sensili proprium imprimit imaginem in sensum: quod vero ipsum modificat imaginem, non quidem actu in sigillum cerae sed virtute quam ex doctrina Medicorum semen et fibrum alterum partium scilicet imaginem in gradu non actu quam foetus in utero esse aequalis in magnitudine parentibus sed virtute ita idem statuendum est de sensili quod apud Aristotelem v. g. color montis imprimit imaginem oculorum magnitudo vero ipsum modificat non actu quia oculus esset aequalis monti sed virtute.

2° datur sensus externus cognoscitur utrumque

objectum

obiectum ita ut unusquisque suum proprium cognoscat per
cognitio tractu imaginem quae vocatur expressa seu
intentionalis impressa. quod sic datur calor proprius
calefactionis in igne et calor tunc calefactionis in
aqua ita datur species impressa proprius cognitionis
et expressa tamen.
3o datur sensus communis in anterioribus cerebri ven-
triculis cuius haec sunt munera. 1um est cognoscen-
da quae sunt percepta à sensu externo. 2um est cognoscen-
dum obiectum. 3um actiones sensuum ex c. 2 l. 3 de
anima sentit enim cum se videre nos percipimus sed per
sensum communem. 4um est vigilare dormire ita ut vigilia
sit tempus relaxationis somnus tempus vinculum ex c. 1 lib.
de somno et vigilia sed sensus primi ac communis ex c. 2
nos phantasia ac imaginaria ex c. ultimo lib. de mo-
tu animalium. Causae haec sunt materiales somni vapo-
ribus obtunduntur; vigiliae [illegible] cerebro humorum ab
ipso vaporo: formalis somni est concentratio spirituum: vi-
gilia expeditio: efficiens est calor in somno vapo-
res attrahuntur, in vigilia discutiuntur. finis somni
est reparatio spirituum animalium; vigiliae actio exercenda.
4o datur phantasia cuius haec sunt munera 1um
est ex parte somno et vigilia fingit imaginibus
sensus externi et communis. 2um est absentia percipere
3um componendum sensata et sensu externo per-
cepta cum sensatur ut sequitur fingere montes aureos:
sensata cum non sensatur ut sequitur percipere lu-
pum inimicum non sensata intus ut sequitur per-
cipere amorem et odium: 4um est aestimare aliquid
amplectendum vel fugiendum.

5um

Quintum cogitare in hominibus et apprehendere propor-
tiones discernere de his singularibus materialibus
6um esse instinctum et attrao phantasiae ad aliquid
propter talem aliam complexionem. Septimum est
insomnium quod contingit inter dormiendum cuius
causa efficiens est phantasia ex c. 1 lib. de insomniis
Materia est napa, forma repraesentatio, finis indicatio: si enim
vox signum ex cap. 3. l. 2. de anima quidni et insom-
nium sunt enim insomnia conceptus vero repraesentantes
ut vocat ex instituto ex Fromondo lib de interpretatione
8um est imperium quo imperat appetitui sensitivo
seu motrici ad officia obeunda, porta amare cur-
rere &c. 9um est providere cum illustri imaginatione
in illustri cognoscat qui imperat velle in
imaginatione appetitui.

5o est memoria cuius munera sunt recondere ima-
gines phantasiae reponere memorari sive discursu
reminisci cum discursu de cap. 2. l. de memoria et
reminiscentia estque in ultimo ventriculo in phanta
sia in medio.

Denique hic referuntur primo noctambuli cum va-
rius sensus obtunduntur non motus vel quia
spiritus non in musculis retrahitur a forti imagi
natione excitatus. 2o melancholici qui se fingunt
de bonis amore &c. propter imaginationem quam
validissime alligatam phantasiae vapor sive me-
lancholici siccissimi. 3o incubo affecti qui nocte
opprimuntur propter vapores crassos melancholicos
diaphragma opprimentes seu musculos respirati-
dicatores. 4o vertiginosi propter motum circularem

vaporum

vaporum vel spiritum in ventriculos cerebri. Itaque
spina qui saepe diu apparent propter vel sudantium
imaginationem, quia dum vapores inferius dissolvere
occupantes, quare non videmur extra oculum sed
propter vapores in oculo possumus imaginari ali-
quid extra oculum.

2um fundamentum ex doctrina ...
Cum nihil sit in illustre quin prima sensibile in sensu
possit vel per aliud quod sit aliquo modo coordinatum
ostendi simul cognitionem per cap. de relatione, ex propositum et
quot modis sit, primo illud per aliud est singulare
comparatio ... : 2º est effectum comparatio causae
3º est accidens Comparatio substantiae. 4º est materiale
comparatio spiritualia cum ordine in ... comparatio
conceptum. 5º est pars comparatio totum ... unionis
6º pars comparatio absolutae. 7a fundum comparatio
relationis. 8º ... comparatio ...
... 9º indivisibile comparatio divisibilia: 10us
... comparatio modi. 11º actum comparatio ... in
parte ... : 12 organum et obiectum comparatio facul-
tatis. 13º oppositum comparatio oppositi in privatio ...
habitum et nihil per aliquid: 14º ... comparatio motus.
15º Imago obiecti per obiectum unico verbo obscurum per
manifestum cognoscitur: id explicavimus quia quomodo
imago una per aliud producit imaginem in illustri eodem
modo phantasia cognoscit v. g. Imago singularis
in phantasia producit imaginem ... in illustri et
cum illustra illi ... phantasia cognoscit singu-
lare.

Tertium fund[amentum] ex Arnaldo de Villanova ubi agit de insomniis Scaligero et aliis somnia sunt vel natura ex spiritu et tribus ex Hipp[ocrate] lib. de insomniis vel aalia ex visis interdiu et cogitatio quotidiano vel divina quae sunt a Deo Angelo: vel occulta in quibus requiritur artificiosius interpres ex Tullio c. 4o lib. de divinatione per insomnia. In d[ict]is modi insomniis d[ic]tis, Tertium, alium movetur [illegible] requiritur disp[ositi]o ex parte corporis [illegible] a[nim]ae: ex parte corporis per ho: ex tribus praecavendus ex cibo, potu: ex parte a[nima]e quae vel una sua elevatur a rebus sensibilibus vel doctrina passionis sedari ut quando D. Hieronymus videbat daemonem apostolos et orabat pro inimicis: sed cum una de doctrina erat particularis Dei gratia: Quod si ergo sic se habent vel dispositionem corporis et a[nim]ae erit tum confidentia: Si corpus sit proportionatum caelo quantum ad motum sed quoad cognitionem a[nim]a alibi sit attenta erit major confidentia si sit proportio [illegible] cum subtilitate per directionem erit intra ratione imaginationem in significando: si certi erit imago
metaphorica cum aenigmate si fortius sunt aenigmate si felicissima cum acrietate per expressione.

Quartum fund[amentum] Conditiones insomniorum tres sunt Prima est liberatio a[nim]i a perturbationibus. 2a est somnia moderatur nocturnae cum decubitu modo in dextrum latus modo in dextrum ex Consilio Medicorum. 3a est ut cum considerentur insomnia secundum somni tempus totius naturalis: ut ultimi quarum

parum durat sed medij qui in ultimo pt esse interruptio. 4a est ut iudicatus bene aestimatur ut patet ex Soranio [illegible] ex Savaona ex pistoria. 5a est ut nulla sit interruptio. 6a ut obseruetur tempus, sed et exercitium quotidianum. 7a est similitudo experta ab auctoribus comprobatarum. nulla est similitudo tam exquisita quin reperiatur dissimilitudo ex Arle c. penultimo l. 1 topic. Vide sextum fundamentum. Dissimilitudo ista pro-cedit a natura nam ut fo est. Et adverte ad cognoscendum est similitudo inter obiectum et cognitum nec non inter cognitum et naturam

Quintum fundamentum obiecta insomniorum referuntur ad decem cathegorias quod si sit complicatio unumquodque ad suam classem est referendum. Sic non agimus de explicatione somniorum supernaturalium quae solis prophetis committitur sed naturalium ex [illegible] rerum circumstantiarum ex doctrina Arlis et Hippis.

Sextum fundamentum applicandi sunt planetae cum signis Zodiaci. Vide proprietates planetarum et signorum in ultimo fundamento Physiognomiae. Vide insomnia quae procedunt ex cibus, loco, exercitio quotidiano et applica planetas somnogerentes ex signa somnogerenda ut si quis bellicosus somniat bellum Marte existente in Ariete. Moderatius in Chirocritica contemplatur Lunam in omnibus signis Zodiaci nos vero ex Lunam et omnes planetas cognoscere prima et iudicare quare nota si planeta sit in signo somnogerendo ceteris paribus somnium somnogerendum credere non ita si sit in signo contrario vel non simili. Vide inspecta quando influunt astrum nam influxus refertur ad

Angelos

angelus rector est fortior non recto.

Caput Secundum

De iis quae tractantur in hac Scientia

Nonnulli referunt infortunia ad duodecim domos Horoscopi sed quia multa repetuntur et plura omittuntur duodecim relia Categoriae in sequentium quarum divisiones vide in logica et metaphysica.

Sectio prima de Substantia

Praenotandum est primo ex Aristotele libro de insomniis et alibi si tactus deest visum non dicare, si visus deest imaginationem non dicare, si imaginatio deest intellectum non dicare, si intellectus deest logicam non dicare quae dictat intellectum ad verum in patre experientia, de quo visus plura percipit tactus, imaginatio quam visus, intellectus quam imaginatio, nam sensus externus tantum percipit singularia in actu praesentia. Imaginatio praeterita, abstracta praeterita intellectus realia et spiritualia: Logica vero cum scientia rectior est intellectu unum sibi in ex Aristotele in sua quibus somniantibus sciam se somniare.

2° ex Aristotele c. 2 l. de divinatione per insomnia stultos praesagire quia mens illorum non est curis referta: atque dare qui sunt in ex cessu mentis qui cum arbitraculi motus non infidam peregrinos scitiam atque uxoris et amicorum pro propriis sollicitudinibus, mens con propriis non verumentiam

et

et nobilitatem q̃a spiritu illarum sunt subtilissi-
mi quam exhalationes e terra eductae sunt subtiliores
vaporibus ex aqua eductis licet terra sit densior
aqua q̃a ex cap. 6. l. 1. de ortu ayduor producendo
max.e agit in contraria. 3.o ex Hipp.e lib. de in-
somniis etiam dum vigilia non sibi vacare in-
tentam singulis corporis functionibus: in som-
no vero spiritu a corporis partibus de proprio
domicilio contineri s. ex Scaligero ad de spiritu
a corporis partibus q̃a calor in partes nobilio-
res concentratur id quod q. Adam est sed pro
expressione est illigimus motum imaginariae somniz
autem a solo ad res omnes corporis confluentes
dummodo non excedam captum imaginarie. Causa
est quod sunt spiritus corporis quod officium est me-
moriae tales imagines exponat phantasiae in-
parte ex Arist. loca citata 2. q. dulces pituita
officit ut memoria exponat imaginariae imagines
pituita vel mollis vel alicujus rei dulcis
si videl somnus sit placidus qtinuus non
interruptus cujus causa sunt laeti vapores in cere-
bro inimici sic est imagines perturbantes quae
saepius accidit contrarium, vel nihil prosus unde
fundata sit mirum est rerum imaginarum moveri cum
imaginatio moveat rerum a superstitiose dividebantur
sunt officies in ~~officia~~ solum propter motum imagi-
nariae materiae: 3.o sequitur quod si imagi-
natio moveat ~~rerum~~, est rerum imaginarum moveri.
Ratio affirmativa ex Arist. in proprio opere physico
asseritur mutuam esse compassionem inter animam et
corpus

corpus in sidus actus imaginarie pro affectibus
similitudinem ad eam rationem ad quam consimiles
affectus respondentur. Hic possunt desumi
pro Categoriam subtilia Somn.:

Prima sententia de subtilis spiritualibus ex Hipp.° loco
citato: Si ab deo accipere responsum somniamus
quod purum sit signum est bonae valetudinis si impu-
rum contra rationem reddit Hipp. ostendit enim quod
in corpore sese inducunt purum esse vel impurum,
pari esto judicium de angelis quos videre bonum
signum autem est copiosi spiritus pro calore nativo: -
Sed alloqui angelos malum est vel propter timorem,
vel propter defectum proportionis vel propter maxi-
mum motum flatus in unis corporibus. Ego vero
puto cum Moldenario in ipsis signis de aliquid di-
vinum.

Secunda sententia de Coelis ex eodem Hipp.°
Si in somniis videantur Sol, luna, coelum, sy-
dera pura, alba, motu proprio agitata signum est
bonae valetudinis agunt enim coeli in haec inferio-
ra per motum lumen, per influxum ex doctrina Phi-
losophorum: Puritas signum est puritatis hu-
morum; motus vero indicat motum eorum ita ut
Conciliator adscribat motum eorum planetis cum vel
Saturno biliosum Martis, pituitosum vero Lunae: -
Sanguineum vero Soli vel potius Jovi. Contrarium
est indicio contrarii: Quae si videantur in som-
nis actum huius deficiunt quorum distinctio intra
limites Sanitatis signum est morbo futuri prop-
ter futuram oppressionem caloris nativi; intra -
limites

— Limites morbi signum est mortis et extinctionis
caloris nativi: Si laedantur astra signum est sensus
mutati: Si obtenebrantur consumptionis in senectute;
Si quiescant signum est digestionis impeditae: ea
vero facile patet quum in his nobis est calor coelestis
sic in coelis lumen. Si somnium sit de stellis
et contingere in corporis circumstantia. Si de
luna in partibus cavis per internis: si de Sole in
partibus mediis ut sic idem ordo in nobis ac in coelo
ex Commentario Scaligeri: Si patiantur ab-
aere vel nube id est visibilibus quam ab aqua-
aut grandine quia aer magis est corpori propin-
quus vitae quam aqua. Nam si luna patiatur quam
si Sol propter praedictam causam: Si sydera ipsa
se obscuro videantur opprimi per sua imbecillitate am-
bitum superare non posse signum est morbi imminen-
tis. Si absorptio sit aliqua ea visibilia per
ordo judicium de reliquis: Si ultra evanescere vi-
deantur signum est mortis in qua calor coelestis
evanescit: Si sine regula ac probe ordinem op-
distinctionem vel admodum in fugam conver-
titur per astra insequuntur tunc signum est insa-
niae nam Eroti furoris ita inclinant ut calor
nativus sequi videatur: Si vero non perturban-
tur signum est bonae valetudinis ut patet. Si
videantur vagari nullius impulsu signum est
causa interna per maxima perturbare sed ~~omnis~~ et circum-
stantia accidentis signum est quod expectationis quum
~~signum est~~ sunt ut expectantur prius in coelum
corporis cognoscuntur ex Hipp. Et Ulyam in-

ordinem

orientibus bonum signum quia est motus proprius syderum. Si ad occidentem vel ad mare signum est morborum frigidorum si lucidum feruntur signum est destillationis a vaporum ascensu. Quod si ad terram videantur signum tumorum durorum in carne computrescentium. Si humida apparuerint prima humida, alba, illustria bonum. Contrarium est indicio contrarii in patre Arnaldus vult Solem significare patrem, Lunam matrem, stellas fratres et sorores ratio est manifesta.

Tertia sectio de Altero

In somnia de Altero, significant vel ipsa vel similia morbo vel perturbationi alteri similes: quod si post conceptionem mulier de aliquo somniaverit alto signum est fetum esse plenum ipsius alti. Pro alio intelligimus de aliquo mixto in quo comprehenduntur et alterum praedominans pro sua affectione propria. Hinc libro altera de Altero animali ut somnium de Leone significat impetum vel audaciam quia Leo est impetu impletus.

Quarta sectio de Materia secundum eundem Hipp.

Si apparuerint mollia plumia cum minuta irrigatione signum est sanum potorum: contra si sint nubes largi syrmata cum aqua sordida a contraria causa ut Jano Cornario Medico interprete: mutata facies fluminum signum est motus sanguinis per venas sive per canales: visio fontium et puteorum signum est vesicae flatibus affectae velut si cum in loco profundo in mari fluctuante videtur morbus humida a flatu cum in ventre multa aquosa congeruntur

Diluvium

diluuium morbum signat ab humore obruente. Si quis
ex balneo libere exiisse somniat urinam reddere in
fluuio signum est pituitae redundantiae. Meteora ignea
significant bilem, lucida calorem natiuum, aerea flatus.
Aquea opus distinctione: si sint soluta in pluuia sig-
num pituitae: si concreta humoris melancholici vel crassi. Sed
dices ex libris Meteororum dicitur in quo loco sint
huiusmodi meteora: nam in partibus corporis idem
est signum v. g. somnio capram saltantem in su-
prema aeris regione signum est bilis ferocientis
in cerebro vide qualitates meteororum et eorum similiorum
ut nos qualitates humorum. Bilis est flaua, amara,
calida, tenuissima; sanguis est ruber, dulcis, hu-
midus, tenuis: Pituita est alba insipida, frigi-
da, grauis: melancholia est nigra, acida sicca, crassi-
ssima. Plus est mixtio in qualitate tactili prima quam
sapore, plus in sapore quam in colore, plus in
colore quam in tenuitate et crassitie: Si omnia
consideraueris facile iudicabis de humore: Si non
vide quod vincat. V. gr. si somniat aliquid frigidum
illud magis morbum imaginandum quam aliquid
amarum.
Quinta series de morbis prosequitur imaginatione
Ut iudices vide primo ex dictis qualitatem redundantem:
2° propriam qualitatem prout referatur ad aliquem, vnum
3° vide metalla quae sunt ex metallis et vnum
cognosce v. g. ferrum rubiginosum est signum bilis rubeae
examinemus per ea iudicium de lapidibus, pali-
mistis imaginatio. Aristoteles significat pituitam suum
non alij: sed quomodo id explicatur augendum sig-
nificat pediculos et pediculi augentur. Respondeo

in

in augusto vero frigida cum pravitate Mercurij id quod
est signum spiritus frigidi et pravitatis humorum qui non
conducunt ad acquirendam pecuniam. Sed pediculi sunt
ex materia corrupta in qua non est calor internus sec-
undum Arist. l. 4 meteor. Calor vero confert ad
acquirendas divitias. Sic desiderantur mortui qui vi-
sum parentes in somnium dato ut saepius: sed quae
est distinctio ex Hippocrate. Si mortui sint candidi dantes
aliquid puri signum est bonae sanitatis mortuum de-
nare alii non nimium ex eodem Hippocrate gravium est
videre contrarij. Si vero sint nigri et aliquid au-
ferentes signum est malorum humorum nam mali sunt
contaminant bonae et sanitatem imminuunt saepius
est signum tristitiae videre mortuos ex Artemidoro l.
2. quia cum cogitamus de mortuis tristes sumus

Sectio Sexta de Vegetativa ex Hippocrate

Si appareant arbores steriles signum est corrupti-
onis seminum nam corruptum sterilescit. Si fron-
des cadere videantur signum est futuri morbi frigidi
et humidi nam a frigore et humore tempore hyemali ca-
dunt folia. Si sint frondosae fructu carentes sig-
num est morbi futuri calidi sicci quia ex siccitate
humoris arbor est infructuosa. Et plantae ex Ar-
naldo judicantur secundum proprietatem spermatum prout
vide Aristotelem Dioscoridem de plantis et fructibus.
frigidum est inde seminum et fructus aliti quare si
somnies de seminibus frigidis est in te spermatum
frigidum. Vide in fructibus ea quae respondent ex
plantis spermatum et judica: bonum est videre plantas
magnas, virescentes et fructiferas optimum enim
est spermatum. Et nota spectare ad panes et cibaria.

vide

ex quibus omnibus certificantur
Septima Sectio de animalibus.
Reptilia indicant seruos vel inimicos quia benedicti sunt ex
Arist. c. 14. l. 2. de historia animalium. Volatilia liberos
natatilia potentiam, reptilia sanguineum in prole ex
dictis vide proprietates ex Arist. lib. de histor. ani-
malium ut quando mater Neronis somniauit se pa-
rere draconem. Formicae indicant laborem, atque
prudentiam. Dic. pisces laborem ut necesse quia pisces
degunt in aqua in qua laborant nauigantes ad-
uerso vento: arbor vero quae sit multis noxiam pro-
jicit umbram ut experientia patet.
Octaua Sectio de habitu.
Si sint noti somnium est a solo [illegible] valde pollic-
itamini ex med. vide quid contingat ex dictis de
dicendis.
Nota in animalibus de se de quibus idem judicium
ac de aliis de partibus similaribus et organicis vide
spatium de usu in functione physiognomia v.g. capite de
inde cognitionem quae sensus collocantur in capite
Ex coniugiis quae hominum uitam ita in modum mar-
et formosula [illegible] constant. [illegible] lae-
titiae quae sanguinea accedit est causa laetitiae et dulcedo
sanguinis vel [illegible] a sanguine vide [illegible].
Saepius videre faciem cogit amare virum.
Quod spectat ad pilos vide Colorem ex dictis.
Si mulier somniet se esse barbatam quae dilig-
entia si sit vidua signum est renouare coniugii
augetur eius dolor [illegible] [illegible]: Si sit maritata
id signum mortis mariti vel quia maritus est
spiritu bilioso id quod cognoscit mulier post conceptionem
vel quia nimis calida prolem calidam sumit
vidi

vi: enim desistur proportionis id quod illucidum est si
saepius cogitat nam licet de re ipsa quas fuerit tamen
post vel frequenter nunc raro: Quod si quis somniat
se habere cornua in capite signum est audaciae o
propter cornua sed quia cornua insident tali audaci
iuta Tauro: quare semper nota in quibus sunt de
quae cogitamus nam saepius insomnia ducuntur
ex ipsa quam ex rebus ipsis. Nota insuper ex Hipp.
si monstra in insomniis appareant signum est
nos gravari cibis impedientibus: nam monstra
contingunt propter materiam impedientem per naturam
impeditam. Si sunt ferocia signum est coleris: Denique
nota ex lumine colorum colligi calidum innatum
ex apparitionibus sublunaribus colligi spiritum de-
bere: sed ut apud Aristotelem accidentia modificant sub-
stantiam ita insomnia petita ex accidentibus modifi-
cant insomnia petita ex substantia.

Sectio Secunda de quantitate et qualitate

Cum quantitas sit accidens materiae quantitas vero sit utique
vero substantia sit ex cap. 1. l. 2. de an. conjunctim
de quantitate et qualitate agendum est sic itaque.

Prima sectio de quantitate loquitur et vocatur ad ubi, quia
ad quod, motus ad actiones et passiones: ordo ad somnum
Hic tum agendum de magnitudine et numero in quibus
considerabimus excessum et defectum excessus augetur
hyperatum defectus minus. In malis defectus est
praestantior excessu: in bonis contra ut patet de
arboribus magnis apparentibus: item videre mortuum
malum sed videre cum saepius mori prius ex Arte-
midoro lib. 2. quia est unde debilitatur calor nativi
ne vita robur quare est signum mortis vel in eo

qui

qui somniavit propter praedictam causam vel in praediti
bus mortuis propter eundem spiritum vel in ipse qui sunt
eidem nostri propter eandem sympathiam ex Aristotele
medico qua nos hic tunc cum mortuo est cum
somniante eadem saepissime inde huiusmodi somnia
a Deo immittuntur. Corpus est signum dispositio-
nis caloris per secundum omnes dimensiones superficies
in latum, secunda in longum. Sed nullum aliud cognitione
cum ingerit somnium ad aliud insomnium id quod
considerandum est non generatur cum sit activa vel
qua ingerit quam generatur quae est passiva quare
calor in corpore magis repraesentabitur bilis quam
corpus secundum dispositionem

Secunda sectio de 2 libro.

Permanendum aliquid in nobis permanendum signa, vel
bilior mobile, generatim cognoscuntur per activa et usu
unde spiritum a nobis assignatum vide. Signum est ea
lorum sequitur somnium se esse factum. Nales facul
tates cognoscuntur per actus per organa vigor auditus
per auditum vide quae supra diximus. patibiles qualitates
s. obta sensuum exteriorum satis indicant sed si
obstruent primae qualitates cum gravitate per levitate
pro valde saporibus, sapores odoribus, odores
sonis, sonis coloribus, colores reliquis qualitatibus
tandem tactilibus quae apud medicos hinc inde la-
mas ne veritatem consistit etc. vide in physiogno-
mia avicularum de avibus. Figurae angulares indi
cant impedimenta secundum propter angulos non cir
culares: actiones qualitates pro indicandis activitatibus vel
severa vel mas passivae receptionem vel morbi vel sani
tatis debilitates resistentiam. Sic referuntur in dicta
artificialia vide signorum per usum sequitur somnium
be

se videbit libram atram per experientiam de Stiff. signum est melancholiae et aviditatis carnis in patre avia omnia per secunda mundi sensibilia informanda prophetiam nascendi de Cardano lib. 8. de varietate rerum cap. 44. Cum oratio respiratur ad somnium de somnio iudicare statuit quod si harmonia cum suavitate ~~alt~~ aut [illegible] si nulla sit harmonia contra.

Sectio Tertia de Relatione.

Licet relatio est ens respectivum distinctum ab aliis entibus absolutis et relatio sensibus agendum est sic itaque.

Unica Sectio de Relatione.

Si sit convenientia signum spiriti per disconvenientia in simplicibus in sic communibus et aequalibus et inaequalibus in relationibus actionis signum est excessus qualitatum activarum caloris per frigoris si quia communia se esse respectu in relationibus passionis signum est excessus passivarum secundum per siccitatis in si quia communia se esse subditum. In relativa activa passiva signum est caloris ordine diversitatis. Si inferiora insurgat in superiora signum est grave malae potestatis calidum innatum ratio est ostendi manifesta. Si aegrotus communis se esse respectu signum est morbi quia calor nativus sunt extenuare vires cordis. Sed quomodo eo sic intelligendum quod morae sit signum multiplicium, et multiplex mortis in aegroto nonnulli volunt causam et quia maior tam morbi quam multiplicium signum separandum sed potius asserendum est id esse quia in multiplici vitam facili et proprium imminuimus. Si quia communis multiplicum in multiplex altari vero est signum mutationis

spiriti

ipsi viri par esse judicium. Si uxor somniet virum aliam
duxisse uxorem: Si fratres sequuntur inimicitiae, et
inimici fratres: ubi fratres dividuntur est testium,
et ubi inimicae idem testium. vide ordinem Cognatio
Artemid. 4° de grad. animi c. 7. et Gal. l. 2. de
dignotione.

Sectio quarta de Actione, Passione et quando

Cum actio et passio non distinguantur a motu ex
cap. 3. l. 3. physicorum et tempus sit mensura
motus ex c. 11. l. 4. et quando refertur ad tempora
ex libello Categoriarum et hic tria conjunctim
apponimus. Sit itaque

Prima et secunda sectio de actione et passione
ex Hipp. l. de insomniis.

Si actiones diurnae in insomniis appareant potissimum
bonum signum est sanitatis: nam anima non impeditur
ab ulla repletione et evacuatione quin in diurnis
perfectas consilijs: sed si diurnis actionibus insom-
nia adversentur est perturbatio in corpore huiusque
tanti magnitudinis in cerebro perturbantes: Si omnes actio-
nes fiunt rectae acute et videntur circa gratissi-
ma obiecta ut si quis videat acute liberam bene-
cultam et arbores germinantes ac fructu tumidas
cultas bonum est signum sanitatis cujus actiones
integrae non laesa et videtur circa obiectum tale quale
est, quod si appareant res in perfectione hoc procedit
ab aegritudine corporis cum res visa in perfectione
sua sit spectata. Contrarium est indicium utrique somnium.
quae ad se fiunt namque spectant si qui quidem
somnia videantur esse hujusmodi ut vel majora vel

minora

nimis tibi est signum bonae valetudinis propter
praedictam causam quare membrorum modus alius
a natura constituitur si videatur nihil boni promittit
peius tamen est si minus videatur gratia quam
major quia hoc procedit ab inanitione quae est peior
repletione quare in aliquo Hipp. cibum augendum in aliquo
cibum minuere — Hora nona imitatur signum in hi
Rex somniis se esse privatum, vel privatur regno, in
patre ex stirpe superiori. Ita qui somniat se cibum
aut potum solitum capere non satis corpori nutri
tur ita in propter inanitionem fictio imago cibi et
potus quare cavendum validissima maximum exactum
in appetitu signum, lenissima contra in pauci ex
casu consueti: sed pristinae edere et bibere prava quae
appetitur non est depravatur in in mulieribus —
carbunculae affectibus. Vinum est signum lucri
quia calidum et quae est calore in acquisitione
divitiarum ut diximus. Passione autem sanguinis per
turbatis indicant concentradis vel expansis signum
per dominum vide fundamenta physiognomiae. Cum quando fra-
trem fugimus propter sic catadis, sanguinis in nobis
tumultum expatae videlicet per concentradis. pugna
nare per vincere bonum non vinci id quod somniantis
in casu quia hostes adorientes vel vincimus nam
vel a natura vincuntur pars esse judicium signum
desiderabundus alius superare videatur transire flu-
mina per vide hostes amator signum est fervoris
ex pulchritudine domum quod signum castissimum est in
mulieribus quibus nuptis sunt suppositi et quas
amor traditur. Si terra aut domi cibum mordere

videatur.

videatur sano morbum, ex opposito sanitatem significat nam cum Tralydo cum terra de domicilium sunt immobilia si moveantur potius statuae multitudinem ostendunt. Si quibus assidentur dum in ipso ipse videantur signum est cupiditatis gaudii nisi spes diminuta eorum desideratorum. Si-somniet vincere superbit vincet inimicos vin cendo tamen gaudium nihil enim qui superior est est cum inimicitiarum. Nota

Nota actionum signa quod activae, passionum passivae resistens utrumque. Motus nihil est aliud quam actio et passio realiter licet specificata a tio in actio a principio passio a subiecto v. g. calefactio est motus in ordine ad calorem actio in ordine ad ignem et passio in ordine ad aquam quare nihil aliud est dedum de motu. Velocitas, frequentia, et ascensus est signum rerum calidorum tarditas et descensus frigidorum ratio manifesta est. Si quis somniet aliquid in se ipsum incidere signum est rerum opprimentium et fortasse nos inimicitiam si opprimantur ab interno quidni ab externo cum quicquid movetur ab alio moveatur 7o c. 1. l. 7. physicorum. Si quis somniet se volare opus est dicere nihil nisi similes sunt sed alas ut nos. Si sic primum signum est roboris spiritus de caloris nati ut in alio sunt natis volanti: si 2dum signum est perturbationis rerum in corpore et aliquando stultitiae vero spiritum requisitum ad actiones naturales, facultates et substantiam nisi non nos reperiam.

3a

Tertia Sectio de Quando

Et pro hinc constat esse, saepe quare sit somnies in alio tempore et alia aetate quam hic signum est complexionis secundum aetatem vel tempus. Ut si somniaveris non esse tempus aut ver in tempore hyemali signum esse spiriti frigidi corporis.

Quaeret quomodo cognoscamus quando aliquid essentiae somniorum. Sed videbis in appendice pro oneirocriticarum de vertute &c.

Sectio Tertia de Ubi & Situ

Quia ubi significat positionem ab aliis et situ connectens partium corporis ad partes loci de ubi et situ coniunctim agendum est duobus .

Prima Sectio de Ubi. Quod est vel spiritale vel corporeum sed cum ubi spiritale non possit sub hac ratione percipi ab imaginatione de ubi corporeo agemus cuius differentiae sunt sursum deorsum, ante retro, dextrorsum, sinistrorsum. In insomniis sursum dextrorsum et ante sunt signa virium calidorum contraria frigidorum: nam vires calidi feruntur sursum. dextra pars corporis est fortior sinistra propter sanguinem fortius et bilis receptaculum utrumque videlicet iecur et vesiculam felleam in dextra corporis parte collocatum. pars vero anterior calidior est posteriori quia cavitas est Hipp. cap. 69. lit. 5. Rigores incipiunt a parte postica magis quam ab antica. Horror vero frigus et rigor differunt solum magis et minus est medicina

quae

Luna tria contingunt in febribus qua vapores aures
stringunt membranas musculorum quare calor extra
ductus intus: absentia vero caloris frigus est non
vel signum duos calidos, valles frigidos, ma-
lata vel lavet humidos: stricte vel aspera siccos:
Ratio ex dictis est manifesta. Et quia delineatur
alicubi ita ut vel non possit capi vel difficulter
Si in aqua delineatur signum est pituita: Si in
terra melancholia: Si pedes mouere non possit
utrunque. Si in huiusmodi locis apparuerint flores
fructus. Somnia in ipso proprio modo est ut dictum
est. Sed vide cum dicat foliis, floribus, semi-
nibus, fructibus propriis ipso proprio modo
est ut dictum est. Sed vide ipsum de saporibus speciali-
bus dictis nam ex Artemidoro c. de fructibus
fructus acerbi vel amari indicant dolo amari-
bilibus. Flores odorata ut flores propter exhala-
tiones calidas pro brevi signum sed non fore
secretum ex Artemidoro non dignitatem
propter eandem rationem. Legumina pro somnia [illegible]
sed dum nam nam ipsa propter flatus signum
expeditionum negotiorum: fabae vero dissensiones pro-
pter eandem rationem. ex Aurelio Medico. Di-
uitiae fortunae bonum est somniare et calida
sicca nam calor confert acquisitioni: siccitas
retentioni quare cogitare et nummis frigidis
signum est paupertatis: Si aliquid aal occur-
rat aduersi vide modum insultus et distinctionis

p

et conditionibus aliis ex Arnaldo. Dativa est ostendere melancholicos calidiores quam virginibus frigidiores ex Moldenario. Aqua in montibus est signum putredinis in partibus superioribus et in vallibus in partibus inferioribus.

Secunda Sectio de Situ

Situs essentialis dicitur rectitudo, curvitas. Curvitas in morbis signum est morbifici humoris nullum ordinem tenentis. Rectitudo ad perpendiculum est signum optimum crisis propter robur naturae agentis ad perpendiculum quod si absit signum est veri dicendi ut si inflammato hepate potius fluere sanguinem e nare dextra quam sinistra hunc enim non est actio ad perpendiculum. Situs accidentalis sive jacere signum infirmitatis virium. Sedere signum est quietis et prudentiae nam a sedendo fit prudens ut textu sextus physicorum. Stare signum est motus nam stare est moveri ex Arist. c. 8. lib. 6. physicorum. Verum de judicium de situ superficiali ac profundo ut de loco superiori ac inferiori. Sic referuntur oscula de quibus sic Rhatius Amstelumus lib. de insomniis. Si vir somniet osculari uxorem signum est irae; amoris contra si uxor somniet osculari virum quia licet osculum sit signum caloris tamen quia est major calor in viro efficit iram, quia temperatior in muliere amorem. Si vir somniet osculari melancholicum signum lucri propter

calorem

calorem viri permoventium. Si mulier somniet se
osculari sectatorem signum est maximi periculi
propter mediationem sue mulieris. Si parentes som-
niet osculari filios signum est morbi pessimum
caloris in ipsis filiis ex humore calido propter talem
permutationem parentum calidum. Si filii somniet
osculari parentes signum est honoris propter caloris
moderationem. Si quis somniet osculari feminam sig-
num est sanitatis propter calorem vincentem.
Si quis somniet osculari aliquem dominum mer-
catorem nisi sit somnium aliud signum est timoris
et odii et enim signum debilitatis caloris cupra-
nie cernitur in fusso contrario ex cibo c. 7. l.
et de ortu. Latius est minimum mulieribus osculari
quam virum et mulieres sibi osculo occipere
propter majorem proportionem inter virum et mu-
lieres. Hic refertur etiam dentium nam longi
ore apparentes in insomnijs a maa vastori-
tatem et signum favendo judicium de litibus
a [illegible] ita si extrahantur propter dandum
raris esse signum redditionis quia etiam repugnat
ipsis honoris. Si apparebant extra os a ma-
jori calore signum est bone fortune quod si dei
dam et vulneraverint signum commutare vita
Quod si non vulneraverint dominum nonnullorum est
signum mortis parentum propter similitudinem inter
inimicam magorem in parentibus fulgentibus ad quod
in prandiis sunt prospera quam ita dentes nutritionis
s.

s. apprehendatur. color indicat res profuturas.
Nota non posse aliquid communicare de naturae factum affectibus secundum illam quam in physica p[a] Indica in onirocritica.

Sectio postrema de habere

Hic non agemus de habere categorico quod denotat adjacentiam unius substantiae alteri sed de naturae modis habendi ex praedicamentis pro aliquid Sic etiam

Prima subdivisio de habere Categorico

Spectatur primum in rebus inanimatis exanimatisque. In rebus autem vestimentum primum vel totale vel partiale in quibus considerantur colores, usus, pulchritudinem, et deformitatem, materiam. Color denotabit res. Laudat Artem. lib. de insomniis candidam vestem pro pulchra vestimenta sed candor quae debet esse similis candori luminis aut candori aquae Nam Artemidorus asserit nigrum vestimentum signare sanitatem a calore: album vero mortem a frigore. Sic candor a lumine significat sanitatem: Nigredo vero ab extinctione lucis instar tenebrarum mortem: continuationem et damnationem. Usus est considerandus nam ex Apomasare lib. de insomniis tunica est signum laudis et famae ex Anselmo. Corona aurea est signum honoris. Sceptrum laetitiae: pulchritudo denotat res prosperas: deformitas impuras.

Nota

habenda ex eo modo: nam ex Aponasar vestes ex lana
facta propter calorem moderatum honores portendunt.
Si sint vestimenta aetati et dignitati convenientia
optimum est signum contra vero est signum intempe-
riei et malorum morum ut colligitur ex dictis. Vestes
novae ex Anselmo signum laetitiam ut detrita et
sordida ~~laetitiam~~ tristitiam quia vigilando huiusmodi
videret vel voluptatem vel dolorem adferunt. Si
quis somniet se esse nudum signum est morbi futuri
pestilentia vel mortem quia deficit calor nativus.
Si vero sit nudus aliqua parte exteriorum partes
nudas aliquo modo tegere signum est hostes inimicos
debellaturi: calor enim nativus invadit eos et
morbos noxios domandos quo invadimus eos hostes ali-
quo modo similes humoribus nostris noxiis vel propter
antipathiam vel propter aliquam perturbationem sicut
humores noxii qui huiusmodi hostes sunt infirmum per-
turbant enim nonnullos. Et quia arripiunt somni-
ans se amisisse calceos signum est mortis quia
ad in suprema prima definit inferiores partes a
calore fonte denotare: Si vero somniarunt alium
se videre. Si sit masculus signum est timoris.
Si foemina honoris et laetitiae quia cum vigilia hos
videmus nos inferre laetitiam in foemina vide-
re quale aliquid apparet in vigilia tale in somno
et in insomniis apparere potest quia est eadem fa-
cultas et idem obiectum. Si quis somniet se lavare
vestimenta ~~[illegible]~~ bonum est nam enim hostes
noxios a bono seducit per esse judicium de or-
namentis sulcarum.

Quaedam dicta de modis huiusmodi.

vel

Vel si somniamus carere parte aliqua corporis &
signum est nos carere aliqua virtute cujus talis
pars causa est v.g. si quis somniet se carere corde
signum est timoris et pusillanimitatis vel somnia
mus partem esse ubi est et alia parte tunc est
laesionis spiritus partis v.g. si quis somniaverit sibi
oculos ubi sunt aures signum esse caecitatis. Vel
somniamus habere partem alio spiritu donatam et
signum est talem inspiritum in nobis durari v.g. frons
acuta est signum odii ab inspiritu frigida: et foeditas
vituperanda et pulchritudo laudanda ut patet. Si
somniamus sibi plures partes signum est excessus
spiritus ipsius partis vel usus quare si quis som
niaverit habere tria capita signum esse cognitionis
honoris: partes aliunde a se signum spiritus signi
v.g. si quis somniaverit habere ~~plures~~ mammas
lacte turgidas signum esse ~~infl[illegible]~~ imbecilli
tatis muliebris. Si somniamus habere aliquid
in partibus unde spiritum perinde quae est in parte
v.g. si formica appareat in auribus signum esse
horae auscultandi et laboris ac difficillimae inquisi
tionis. Si somniamus habere aures asini et tunc
proclamatum ipsius asini: ut si quis somniaverit sibi
aures et asinas aquam frigida signum esse servitu
tis. Si quis somniet se in utero matris est aliq
quis humor comprimens calidum innatum: Si videa
tur [illegible] calor nativus vigere et sed videatur regredi
oppugnatur. Ratio manifesta est. Si in somniis
se esse gravidum a calore signum est dominium:-
Si mulier signum est morbi muliebris: quare si quis
somniet

Somniat parere malum signum est paupertatis. Si
nubilo signum est laetitiae ex Anselmo. Hic [illegible]
tantum vnguent magni signum lucrum parti;
contra nam vnguento ualde ad laborem super addendum
Alii modi habendi patent ex dictis.

Quaeres quid sit statuendum de vniversalibus
antepraedicamentis et postpraedicamentis.
Rdeo 1° imaginandum non posse percipere vniver-
salia sed tum singularia speciem infimarum quae
conueniunt ex rebus et dicta pro ut afficiuntur aliquo
accidente. Quod duplex est proprium s. necessarium
et contingens sine [illegible] de quibus actum est.
Rdeo 2° in antepraedicamentis de conuenientiam
et disconuenientiam quam disconuenientia ostendit
interpretationem, conuenientia speciem. Rdeo distinguere
non [illegible] et modis habendi est motu ita in nota
bus obiter motum directum nullum indicare impedimentum
reflexum vero indicare in parte quam ex Artemidoro
Si quis somniat se uidere in speculo ubi est reflexio
si sit aegrotus signum est mortis propter ipsam
rationem: sed si non sit aegrotus signum est nuptiarum
non propter reflexionem sed propter imaginem quam
calor natiuus in grado est paratus de febre
indicare partium: repugnantia indicat interpretationem:
compatibilitas speciem, prius posterius simul
si sit ordo signum ista in nobis esse mancipata
calori natiuo si non sit ordo contra.

appendix

Appendix ad Onirocriticam

Quare notandum est primo ad cognitionem somnii na-
turalis videndum esse primam partem Oniro-
critica: ad cognitionem naturalia videndum esse id
quod notavimus in lectione de febribus quod-
modo scilicet moveat memoriam ad respondendam ima-
ginationi imaginem aliquo modo similem humori
ita ut si somniemus de ferro pro pomo frigida
scilicet moveatur calidis partibus magis de similia
ipso pomi vel ferri, ponimus attendat, primum-
inversa. Ad cognitionem divini non a Deo nec ab
Angelo sed a caelo videndum esse ordinem traditum
ab Arnaldo.

Secundo haec somnia saepius commiscebi an magis
referantur ad animalia, naturalia vel divina sic distin-
gui consideratis omnibus supra notis ad-
naturalia respici actus influentibus per analogiam
cum insomniis complexibus cum dispositionibus requi-
sitis supra dictis ad divina sic haec non adhuc
ad animalia tamen cogitationes parimus aliquid in
somno tale quale vigilantes cogitamus ex lib.
2 de somnio Scipionis: fortuita vero referri ad
naturalia nam naturalia sunt vel permanentia a partibus
glebae permanentibus: vel fortuita a passione transeunt-
te ut in obiectis distingui utraque illa saepius
accidunt haec non esse maxima interruptio ex
Lemnio l. 2. de occultis naturae miraculis c.
31.

Tertio

Tertio accidentium in somnia modificare insomnia-
bilitas in qua supralunaria demonstrare calidum
innatum, sublunaria vero eum quae in misto vide-
mus praeduramus alteris propriam per usum ad quem
consuetudine quid revocatum in quolibus primum
sed unde eodem supra dictum insuper causa ipsa
licet ut dictum est de nutrimento finalis efficientibus
finalibus. Ad finalem revoca modum quare sequitur
vigilantes somniare et lecta videre modum per finem hu-
ius. Quod si aliquid contrarium accidat unde cau-
sam supradictam et quia aliquando talium ratio eorum in-
que fiunt vigilando in quibus saepius contrarium
fingimus quare ex Anselmo Cantum est signum
tristitiae per obiurgationes mulierum amicitiae: quare ex
Apomasar si quis somniet se esse a rege ...
hunc signum est honoris perpetuitatis rationem: vide
quod si timor a quo sit bonum tunc ad quem eri-
malum et contra ut dictum est de viro gaudio per
mulier gaudia

Deinde hic nobis videndum est tempus quo contin-
gunt ea quae praevidentur in insomniis sit itaque

Prima sententia ex Artemidoro 4° de insomniis
sub finem. Quae videntur in insomniis si tamen
tempus definitum ad eiusmodi tempus referuntur.
Si indefinitum contra. An vero si longum vel
breve habenda est ratio circumstantiarum quae aut
augent vel minuunt. Haec sententia sequentibus ex-
plicabitur.

Secunda

Scdā dicta est Rimaldaodi asserentis dandum
esse initium hora media quare si somnium fiat
per tres horas ante diem in fine tamen medium
id quod frequentius est contingere sicut asserita horae
medietatibus. Sed haec dicta videtur parum convenire.

Tertia est aliorum qui considerabant naturam signi et
Lunae nam si signum sit mobile vel Cardinale
videlicet Aries, libra, cancer, capricornus Luna
velox cursu pro die luna effectus eodem die contingit
contra si sit signum fixum, Taurus, Leo, Scor-
pius, et Aquarius pro luna sit tarda cursu pro die
Saturni tunc anno tot transibunt anni quot gradi
bus luna est adhuc restitura per signum quare si
sint tres gradus erunt tres anni.

Quarta dicta est Arnaldo de Villanova habenda
insuper ratio naturae pro qualitate rei visae et proportionis
somniantis ad res ~~visas~~ praevisas, loci motus
lunae pro natura signi quod luna peragrat tunc enim
vel augendum est vel minuendum tempus.

Postrema dicta habita insuper ratio aliorum
planetarum quorum influxus prout est similis
vel repugnans insomnio potest accelerare vel
tardare eventum: habenda tamen major ratio lunae
quae nobis propinquior est. Luna vero si sit tarditas
est signum fixum gradus computabitur pro
anno hoc patet experientia peritissimorum in hac
arte de aliis planetis proportionabiliter potest judicari
visa experientia motuum pro tempore planetarum

influxum

influxum ex dictis quare si sic planeta modo
velocior vel tardior sit dicer ex theoria planetarum
et in colligendo numero utere regula trium propor
tionum.
Nota plurimas esse divinationes quae ad physiognomiam
non spectant in augurium etc. de quibus agit
Cicero lib. de divinatione et Niphus
Nostram physiognomiam physicae mathematicae et Astro
logiae subiicimus illam secundum physicae et
Astrologicae subiicientes absolutam 4or partibus
quae ad physiognomiam sunt licet prima in se nomine
vocetur generis lib. de coelo et mundo etc. huic physici
-tur 8o de auscultatione peculiari nomine physici
nuncupatur et generis in physica non lib agitur
de rebus naturalibus sed etc de assertionibus rerum
naturalium etc in physiognomia non lib agitur de partibus
corporis sed etc de linea et insomniis quae clari
simus reputam actiones ab eo procedentes: ob
servavimus methodum resolutivam in docendo
vero observationem compositivam in iudicando: in
his omnibus partibus non sensui humana extre
ma fati peccatum, superstitionis et haereseos sed
media tutissimi ivimus via ~~ne~~ inclinationis et
religionis. Haec ergo de omnibus partibus phy
siognomiae dicta sufficiant ad Dei gloriam et studiosorum
gratiam.

Hunc tractatum dictavit Vir doctissimus Robertus
Fr[illegible] Medicus monspeliensis. parisiis anno 1622

Semina et principia prima Artium Physiognomiæ Chiromantiæ Divinationis ex insomnijs Artis memorandi et Lullianæ

Præfatio

Res magnæ a multis damnantur a multis commendantur. Deo, Religione, virtute, Rege nihil majus melius[que] est et tamen qui contemptores Dei sunt religionem, qui virtute neglecta coluere vix dum inveniri
Inter artes magnæ sunt Physiognomia, Lulliana, memorandi et divinatrix modo sobria et circumforanei doctores velut Deum sciolorum admirantur: alij plurima abjiciunt et novis quasi impiorum reservantur monitis illi quæ bona sunt deleantur in mala, quæ rebus magnis magna adnascuntur reticent palliant: si qua mala sunt condemnant: bona aut nesciunt aut nescire volunt.
Statui Semina mala medio et magnorum Virorum authoritate et ratione proposita velut jacto semine studiosorum mentes velut doctos faciendas.

Semina Physiognomiæ et Varij Physiognomiæ Tractatus

Physiognomia signa cognitionis quæ ex affectu rerum conjicit interiores rerum affectus et defectus
Quadruplici signatu est 1a est de coloribus et figuris herbarum metallorum et gemmarum vires conjicientur facimus Alchimista apud Quercetanum et Crollium de

2a

Sec.da ex varijs motibus planetarum intra conse-
quitur et vocatur Physionomia qualis apud Medicos
et Baptistam Portam.
Tertia a aliis propensiones, affectiones conijcit
in suum [illegible] equites &c.
Quarta quae nostri instituti est Physiog.a Sua.

Quid Physiognomia & An sit

Physiog.a Sua ex signis et accidentibus in cor-
pore naturalibus, naturales [illegible] affectiones, mores, natural.
propensiones et ingenium hominis colligit.
Hanc autem esse sua [illegible] constat
Est Physiog.a si constet ex affectionibus [illegible] et
naturalibus imprimi quaedam signa et vestigia in corpore
suo. Si constet inter animam et corpus natur.m esse
sympathiam. Utrumque autem est verum ita se habere.
1.o a.a pro [illegible] passione corporis signa quaedam
et vestigia. Sit in constat ex [illegible] motibus &c.
2.o Cum a.a motum [illegible] corpus [illegible]
cum a.a amat corpus amore [illegible], cum
irascitur aut [illegible] corpus rubore afficitur.
3.o [illegible] a.a [illegible] et et reliquiis corporis signum
[illegible] aliqua [illegible] proprio
[illegible]
4.o est Physiog.a ex signis aliorum animalium et plan-
tarum [illegible] et Physiog.a Sua
5.o Si [illegible] fortuito irascitur aut aliquo affectu
conturbatur signa quaedam in corpore [illegible]
[illegible] quia anima ad aliquem affectum sit propens.

quaedam

quaedam habebit signa n[atur]alia

Regula ad Physiognomiam

Prima est quaecunque affectio certum est signum et
unum proprium per ordinationem in uno quam aliud est
aliqua passio quae caeteris vehementior est ideoque
certum signum in ... roboratur per fortior est
Hujus signum est extremitatis corporis magnae
per amplae hoc igitur fortior in quo haec signa sunt.
Secunda si aliquod animal plures habeat affectiones per inclinationem
quodnam signum sit hujus vel illius passionis
aliud animal inspiciendum est quod unam tantum habeat
passionem signum quod in illo apparebit et non in
alio talis passionis erit nota
Tertia quaerere hoc aliud est speciem scilicet vel vel cum
vel sanguineum est. Speciem autem sequuntur
mores cum per inclinationes possumus autem cognoscere
speciem ex signis per mores. Quod autem pro vario
specie sunt varii mores constat ex pueris adolescentibus
senibus qui vel ingeniosiores vel hebetiores pro
vario specie quod autem speciem cognoscamus probo
ex homini morbis temperatum non naturaliter cognoscimus
igitur per naturales cognoscere licet
Quarta ex diversa locorum, alimentorum, victuum
alia sunt specie alii mores
Quinta in recta Physiognomiae institutione oportet tria
considerare animal aliud, homo de affectionibus I. si ...
... sic de homine iracundo inspiciamus ad animal
quod maxime iracundum per natio quae maxime iracunda
et aliquando hoc ira perturbatur.

6a

6a numquam oportet uni signo credere.

7a nemo potest ex physiognomia cognoscere virtutes morales nec vitia alterius nec cogitationes nec virtutes illustres, et etiam aliqua sunt positiva, videmus accidentaliter addictas, possumus nemo cognoscere et ex signis physiognomicis et tamen inclinationes ad easdem cognoscendas.
Ratio est quia cognoscimus id quod a libertate dependet ut sunt virtutes, vitia, cogitationes.
Secunda cum aliquis aut sapientiam aut aliam virtutem ex adeptus, nullum in corpore relinquit signum attamen quia homines ordinarie sequuntur temperamentum corporis ideo de inclinationibus judicari potest.

Signa physiognomonica ex toto corpore

Primo dari possunt ex qualitate

Corpora quo minora eo timidiora, et quo majora sic cum de prudentioribus aliquibus signa constat ex brutis formicis, apibus, vespis etc.
Qui sunt carne molli et delicata praesertim in vola manus et tactu valent illi sunt praeditores bono ingenio sed instabili; qui vero duriori sunt carne et robore corporis sunt ineptiores.
Alia quae sunt exsanguia etiam ex toto sunt timidiora ut pisces etc. sanguinea vero sunt fortiora et maxime praesertim adiuvans ut Tauri, apri, leones etc.
Mares ordinarie fortiores et extremitates habent majores praesertim extremas partes sinistra fortioribus.
Si quae partes extremae sunt agiles aut sinistras fortiores

fortioribus homo effeminati signum est et e contra si
foemina sit maris signa superius dicta virago est
Corpore pilosi signum calidum et humidum libidi-
nosum labii et debilis corpore frigidum vel sic-
cum vel humidum effeminatum: pili tamen mol-
les timidum sicut lepus et ovis timidissima animalium
maxime sunt pilo molli: Leo vero et aper pilo
fortissima pilo sunt durissimo et sic in avibus
praeminuiores fortiores sunt ut constat ex gallo vel
linaceo. Sic septentrionales sunt duriore pilo, et
fortiores: plerumque autem in aliquibus aves [illegible] —
circa collum signum loquacitatis quod ex avibus
constat circa collum pilosis et pennatis et
loquacibus

Qui nigro sunt colore sunt vel [illegible] et sanguinem adustum
sunt ut plurimum et sunt meticulosi, dolosi, pro-
pensi ad credulitatem et referuntur ad Aethiopes
et Aegyptios.

Qui albo sunt colore ut plurimum sunt [illegible]
timidi, luxuriosi, misericordes referuntur ad aquam
et foeminas ideo viri albi ut plurimum foemina
diores ut constat ex septentrionalibus et foemi-
nae albae magis [illegible] ad [illegible]

Qui sunt colore fusco sunt fortes et audaces referuntur
ad Leones.

Qui rufi et rubri sunt arduti et referuntur ad Vul-
pes ratio est quia omnia fere corpora calefacta rubes-
cunt ideoque caloris indicium est rubedo et arduitia.

qui

Qui flammei sunt colore in febri ardente laborantes, praecipue sunt ad delirium propter nimium calorem.
Qui pallidi sunt et sublividi sunt frigidi, timidi invidi, nec longae vitae.
2° a quantitate. Qui parvo corpore ordinarie ingeniosiores, loquaciores et referuntur ad orientales sunt avari, formicae, apes, ingeniosiores. Corpore magno tardiores ordinarie ingenij referuntur ad septentrionales et ad quercus, aves magnae, sed verecundi et timidi.

Signa a capite & facie seu vultu

Caput et facies in homine maxime dicendi signa manifestiora praebent, quia illic potissimum sedes est animae talis quae non hic tantum sed omnem sensuum illic officia exercet.
Caput illud est omne quod capillis tegitur.
Qui nimis magno sunt capite sunt stolidi, pudoris expertes et somnolenti propterea quod habeant in tam vasto spatio dissipatos nec collectos spiritus.
Qui nimis parvo sunt capite prudenti sunt ingenij, iracundi, violenti propter subitaneum motum spirituum et quia in tam parvo spatio non bene sua functiones exercent.
Caput cavum in capite ingenium dolosum, iracundum significat propter celeriorem motum et subitaneum spirituum respirationem.
Si cavum sit in occipite timiditatem significat.
Si sinciput promineat bonitatem, sensum, imaginationem

Si

Si occiput promineat bonitatem memorie
Si superbia sit tumulo et quasi planum insolentiam et
dissolutionem
Si sit acuminatum, pendatum stultum significat et immoderantiam
Et globosum sit ... ideo quia nimium
si nec anterior pars promineat nec posterior ...
nos ... ideo nec ratio
Nimia longum et prolixum initio quidem brevitatem
Depressa in medio tarditatem significat ... circum-
spectionem aliquando et imprudentiam.
Densitas et crebitas capillorum sicut de ...
vivacitatem et longevitatem significant
Si frons sit valde magna ignaviam, obtuso ingenio
ob eam rationem quam de capite magno dixi
Si frons sit valde parva, mobilitatem inconstantiam
ratio est quia in parva ... loco est ... quia
... significat et refertur ad ...
sicut frons refertur ad bovem.
Frons lata stupidum et ... ad ...
... vulgarium
Angusta indocilem et inquietum.
Rotunda cum circulatione ... iracundum ...
... refertur ad ... quia calorem et
... providentiam.
Alta ... imprudentiam. Longa ... bonitatem
Minime plana sagacem refertur ad canem.
Quadrata magnanimum et fortem.
Qui id frontis quod tanto capiti est elevatum et

et libidinis signa sicut pila qui adnatae et capil
lorum ad nasum

Signa ab Oculis

Oculi sunt fores animae, et ideo medici per istas sunt
vera nuncii in quibus potissimum sunt signa animae,
quae si velamus aliarum partium signa, potius
oculos audiemus.

In oculis supercilia, anguli, cilia, magnum et pu
pilla oculi potissimum consideranda

De superciliis: si sunt recta signant molles mores
si sunt inflexa ad nasum signant sordes, asper
num.

Si sunt inflexa ad tempora obtrectatorem, et dissimulatorem

Si sunt demissa invidum.

Si in arcum versus ad nasi commissuram subtilem
et studiosum

Si sunt contracta sordes tristem

Si longa et multa signant sordes meditantes ma-
iora.

Si sunt tenuia aut nulla destruentes quaedam interiorum

De Angulis. Anguli oculorum longiores signant
malitiam

Si sunt carnosi in quibus sunt glandulae propter
naturam signant sordes pravum.

De Ciliis

Cum inferius cilium est retractum et non operit
oculum signat interiora aliqua destituta ex siccitate
et minatur infirmitatem: si vero ex infirmitate
sint tale cilium signat imminentem mortem

De

De nigro et pupilla oculi
Oculi magni asinum brutum, indocilem, pertinacem, pi-
grum signant ob vires dissipatas
Caprini inconstantem, libidinosum, invidum, suspicacem
Oculi in rotundo corpore quo videntur quantitatis visibilis non fa-
cile dissipantur signum acutorum et dolosorum.
Quibus oculi optime sunt inconsiderati et temerarij
Glauci, humidi, magni quieti et perlucidi animosos
et ingeniosos. Nigri ~~timidos~~ timidos, flavi mag-
nanimos.
Quibus pupilla in circuitu agitur utrasque quibus
circum varias maculas varias figuras dotes ostendere
Rubicundi iratos. Ultimi proficiuntur licet initio
maximi et primi ordinarie moriuntur.
Qui torquentur ex obliquo dominationes
Si sunt depressi prudentes; si sunt elati stulta signant
Nictabundi inconstantiam: intenti impudentiam.
Quibus sunt cavi orbes circa oculos maxime sunt
condolentes aut scaligeri.

Signa ex Auribus

Quibus sunt pilosae aures signum est auditu brutos,
indociles, contumaces ut sunt animalia omnia quibus
aures sunt pilosae: Canibus vero qui proximi
sunt ad disciplinas, aures levissimae, mediae, -
optimae ad memoriam et ad auditum: nam pilositas im-
pedit, labilitas affectionibus obnoxia est, pars auditus
est lectionis disciplinae ideo in animali disciplinae capaces
sternos lectionis et virtutum audiendi exquisitissimum

Quibus

Quibus aures sunt arrectae et superior pars quasi in marginibus explicatur signum est bruti ita cum catulorum aliorum aures sunt quarum nullus est terminus.

Quibus sunt aures grandes asininae aut mulinae attamen memores.

Quibus aures sunt pendulae et flaccae signum tardos esse produnt et sui admiratores.

Signa ex Naso.

Ex eo signa mortis si in morbo subitum sit acumen et contrahantur nares. Vastitas nasi bestiam. Brevitas obstinatum confidentem: crassitudo tarditatem. Angustia et tenuitas acumen. Acutus nimis iracundiam praesentissimam. Nodus in naribus bestiam. Curvitas praesertim aquilina virilitatem: Simitas libidinositatem.

Septi pars ima propendens magnanimum ac injuriarum memorem.

At quibus septum apertius obstinatum signat.

Quibus est nasus sparsus et planus audaces et sunt insidiosi.

Rotundus et obtusus nasus magnanimum significat et refertur ad Leonem.

Signa ex reliquo corpore praecipue ex manu vide Chiromantia

Unde Deo superiores partes et instar mundi conformatas: nam caput in rotunditate et majus dicitur

situm

stium coelestem et sub supremum coelum: Quemadmodum illi
spiritus angeli qui non sunt sub corporum: ita illi
in suprema parte praesident quae aliquid non est actum
corporis: alia animalia potius caput dorsum habent quam
posteriores partes sursum
Superiora propriè in viro majora quam in foemina ut
etiam plantae masculae superiores partes idest radices
sunt majores pinguiores et folia minores: plantae
autem foemellae è contra idem est in hoc viro quam
hoc foemina
Superiora in facie ordinariè sunt indicia inferiorum
pectoris vel ventris etc. sicut si nota naevus aut
verruca est in facie similia in inferioribus reperitur.
Et quod dixit quod Galenus notavit ex genitalium
partium depressione aut adductione de natibus judicatur.
Verum quod mirandum est cum in senectute tum in
tepidae subitaque conditione de primo labat quia illae
sedes vitae potissimum etiam antiquorum quae infra plagas
sunt mortales: unde deorsum flectimur et idem
vitam submittimur:
Quando cum inferiores partes adductae sunt quae causa
signum bonitatis corporis quia aer ob vim stat...:
Si vero sunt molles multa carne quae aequales malum
signum quod foemininum:
Si quis bene considerat quam longitudinem etc.
corporis summam noscere velit infigat pedem circini in
umbilico et alter extendat manibus pedibusque circulus
fiet qui medium digitum manus quam majorem pedis
attinget

alterutra

Manus Soli ter data. Symmetria admirabilis cum duo articuli priores longitudine eidem tertio articulo: ter uero articuli digitorum reliquae manui usque in loquendum ad restam

In manu ~~dextra~~ linea bene facta duae tres continuae et firmae per totum volam ostendunt longaevitatem signant bonitatemque facultatis vitalis cum dum breviore vita in sinu insita per vitas minima articulatum suum corporis [illegible] si in extremis partibus sit sit nec vitalis signum est in corde facultatem [illegible] latere.

Linea 4ta aut 5ta linea praecipua quarum 1a est vitalis quae fit sub pollice insistatur dat quo longior magisque continua nec interrupta eo prosperior quoad vitam.

2da est quae fit ex curvatura pollicis.

3a quae fit ex curvatura auricularis digiti et dat in orbem firmo sine ordine reliquae duae in superioribus una minimum quae a medio digito descendit altera quae ab auriculari ad inferiorem partem pollicis.

Longitudo caloris, latitudo humoris, breuitas aut exilitas linearum siccitatem signat atque adeo inclinat quae inde sequuntur.

Quorum signorum optimum Alberto per Grallamonii sunt ungues subalbi plani, molles tenues, subrubri et perlucidi: magni cum nigri per bonorum morum indicium sunt ob ~~[illegible]~~ pravitatem sanguinis ex quo

fiunt

sunt
Unguis inflexi et nigri cum macie sordidos aut sordidam
signum. Et sicuti decidant lepram futuram denotant.
Manus longae et digiti longi hominem ingeniosum sicut
breves digiti non ingeniosum.
Frequentes manuum motus inter loquendum hominem
loquacem designant et rapacem si inter conversandum ori manibus
bene appropinquet et quasi adducat.
Crassities, longitudo et breuitas digitorum secundum extra longitudinem
crassitiem et breuitatem signant

Artificium Memoriae

Quid et an artificium Memoriae sit

Ars memoriae continet praecepta quibus memoria naturalis di-
rigitur et conservatur: multi tamen eam ceu vanam
promittentem arbitrantur: Est tamen ars quaedam.
Nam 1o cum artis sit emendare seu obtinere, repetitione
exercitatione correctione illi arti locus est. sed memoria
emendari potest sicut omnibus ars ergo est.
2o nulla est ratio cur pro voluntate sit ars morum, et
illustrata ars discurrendi nulla autem sit ars memoriae quae
tradi? communem eorum est et docet quam dialectica illustrat? hanc
3o Alios, Cicero alii de hac scripserunt arte quam
omnes Rhetores partem eloquentiae faciunt ergo est ars
quaedam.
4o experientia constat hoc artificium aliquos praeclare
quod naturali memoria praestare non possunt deinde constat
ordine et methodo Dialectica: atque sequitur quadratia
memoriam

memoriam juvari deinde in fine periodorum memoria abluitur et ordinarie quia periodi non cohaerent in cohaerentia membra periodorum.

Sed duo opponuntur ab aliis primum est memoriam naturalem ab artificiali destrui. 2um est aliquid dare artificio res discimus quam si adhiberemus praecepta logicae. Resp. ad 1um ideo scholas non fuisse condemnandas quod aliquos ad stultitiam aut insaniam redigant sed immoderatius utuntur Sanum iterum per debiti imbecillitatem cerebri causa sunt.

Ad 2o pari iure Regulas grammaticas esse rejiciendas forsan facilius enim discimus fere loqui latine in olim naturaliter absque praeceptis quam per praecepta grammaticae intelligimus cum tamen debeat juvanda esse per discimus grammaticam multo labore non in regulis semper retinentur sed in regulis postea uteretur elegantius loquamur postea et memoria dedimus.

5o confirmari potest contra id cum loco iam per actionem in memoriam redire sicut recordor scholae in qua iam vidi quicquid praeclare illic gestum aut dictum est idem cum recordor revocatur recordor eorum quae cum revocata sunt ergo memoria quaedam est.

Quot modis juvari potest Memoria et quaerimus rerum est

Primo juvatur ordine dialectico et memoria logica.

2o juvatur per medicamina vel intus assumpta quibus species memoriae non confunduntur corrigitur et c. vel extrinsecus admota quibus memoria excitatur corroboratur talibus et Camerarius in praedicatore

Se

se utrum tractatur p[ro] hoc de memoria medica
2.° memoria vel de rebus vel verborum ita ui intelligi
oratis verbatim dici possit. hoc artificio de quo posterior
loco Ciceronis et aliorum praecepta habemus
ego tamen fere inutilia existimo sunt; sed memoria rerum
Latinarum, historiarum, imperatorum, regum &c.
haec proficiunt in conducentum evolvendo Natura.

Regulae vulgariores ad Memoriam localem

Prima scilicet: sibi loco unius vel alias per initiales litteras vel syllabas composito vocabulo sunt describenda exemplum: hic de Alexandro de Romulo de Maximiliano de Josepho ordinem sic componitur per initiales litteras haec vox (Armo) ubi A significat Alexandrum. R. Romulum. M. ut componatur vox per initiales litteras hoc modo (Aldro) &c. ubi 1.a syllaba Alexandrum significat.

Secunda regula ordinario memoria vacillat in fine periodorum praesertim si coram magna ancilitate quaedam dicenda sunt exparte: qui non diffidat acci[...] pia notissimum aliquod verbum et a prima voce incipiat primum periodum ad secundam &c hic principia V.g. si de hoc inclinanda sit oratio de hoc bona litteraria incipiam periodi a nobilibus huius versus V.g. Arma virumque cano &c hoc modo arma hic qui non militibus tantum literati suppeditant Virum deinde quae max.a decedunt arma isti p[ro] omnia media credenda sunt. Canis deinde Homerus inter prudentissimos belli duces max.e Nestorem & Ulyssem consilio

consilio bellico p literato substitutta . plio deinceps.
Tertia regula de historia longiori aut Regiae aut exp.
discenda in perpetuo mria inservat comparatiue
versus praecipua ordine in uocum puncta bre-
terminata comprehendendum ipsi cuia prima uno
habetur mysteria hoc distico comprehendi
Nuncio visiti linquunt eduta puelli
Et pastor cicuuy rapta templa fugit &c.
ubi uox prima signat annunciat, 2a Visitat,
p hic de ceteris.
4a operatior est usitata tu de peca in nimimum ad
similitudinem uocabulorum in aliquo nostri compre-
hensorum alia pessimus praesentum sinderess itaa
corpe edisco in aliqua prolixa tam bellicam.
precantes qui corrigit amat prima uox pro uocem
Lucina ubi super arma virumq cano. edisci potest
sua pro dam uocem sicut virum propter similitudinem
rerum quam prius facile p postea imminuit.

Regulae Generales Memoriae localis

Memoria scriptura instar est ad scripturam saltem
conditur litera et figura carta et papyrum
hoc requiritur ita imaginatio sua instar Scribas
pingit et fingit imagines loco literas in varijs
locis loco in carta. Ideo tota mria in imaginatione
locis imaginibus et figuris consistit.

De Imaginatione

Hac uia est imaginari in amicissima, inimicissima,
admiranda, magna, parva, ridicula, p inepta
multa

multa, pauca, minime cohaerentia, dimidiata, duplicata
versa et oblonga, quadrata facillime imaginantur
exempla ordine patrum, filiorum et luporum; duo monstra
gigantes pygmaeorum: saltantium consulum: aeternum
fornicarum: prodiret: centaurorum: duorum minus
perdita: duorum quatuor pedum: mortua amoris: qua-
dratarum ferarum facilius imaginatur

De Locis

Quibus locis vero grandes ipsorum terminis collis, mon-
tibus, vallibus, fluminibus, sylvis, antris; praecipue
tum vero rebus artificialibus in aedificiis et ipsis quae
aedificiis continentur in cubiculis aulis etc.
Apud Ciceronem et Quintilianum alii aliis utuntur
locis aptissimi tamen sunt qui traditi sunt a primo huius ar-
tis magistro Giancarlio nimirum parietes cubi-
culorum quibus et Tramiguevola utitur et Iordanus
Brunus: Itaque in cubiculis ita est distinguenda in-
gredientibus primus paries sit a tergo seu dextra:
secundus oppositus 3us a sinistra 4us porro a tergo. etc
quia rotunditas nimis officit ideo quadrata figura
memoriae maxime prodest.
Sunt ipsi in quovis pariete quinque loca 1us in primo
angulo inferiori parietis secundus in superiori: 3us in
medio 4us in altero angulo superiori et 5us in postremo.
itaque viginti loca sunt in quovis cubiculo et quod
notandum est ea loca facillime per numeros
distinguuntur: ultimus enim angulus primi
parietis quintum officit locum ultimus secundi
parietis officit decimum et sic deinceps

ordine

Ordine ergo obtinentur cubiculo in domo illustri
et notarum 5e cubicula eorum loca reperientur.
Loca et haec nunc proposita sunt instar litterae
M ubi 5e isti anguli repraesentant 5e proportione loca

De Imaginibus

Si aliquid memoriter discendum sive sint historia
variae aut vocabula varia aut etc varia imago
affigenda est ~~imaginum~~ meditatione postquam
alii loco seu angulo sua imago est affigenda ut
repetenda sint illae imagines ore verbis prolatae
ut jam fieri solet sed sola mente debito ordine
retrogrado mente sunt revolvendae tales imagines
postea ad secundum parietem accedendum est.

Sint v.g. discenda haec vocabula quinque Scorpius,
ignis, miles, nox, studiosus. Scorpius fungatur
infantulum devorans: ignis templum aliquod
inflammans: miles tibi amicissimum occidens
Nox media per obscure jacens: studiosum paedagogus
corrigat.

Difficultas hic oritur quonam modo imagines rerum
non sensibilium aut non illustrium aut difficulter
illustrium habere sim.

Rdeo 1o numeros facillime exprimi v.g. primus
per columnam secundus per virum et foeminam: 3us
per tridentem etc octavum per clepsydram: 9us
per crucem decimum per duas manus aut cornua
etc Centesimus per lunam scriptam.

Rdeo

R[egu]la dicto 2° vocabula ignota et non illita p[er] simi
litudinem p[er] analogiam comprehendentur ut haec
vox hebraea Barke p[er] similem vocem gallicam
aut Latinam. et sic de Caeteris.

Admonitio

haec praecepta expendenda. 1° in subtiliter 2° in rebus naturae
discendis 3 in historiis fabulis etc. 4° in historiis 5°
in nominibus regum, imperatorum, ordine discendis. 6°
cubicula sic distingui possunt et nominari aut nomi
nibus aut regum aut aliarum aut plantarum.

De Arte Lulliana Quid et qua de re sit

Haec ars est dialectica per quam non solum similiter de
quacunque re disserere licet non solum sed probabiliter
verum etiam de rebus talibus disserere potest non ins
quarum scientiam et ipsedem [illegible] potest dialectice et quia
doctorum judicio verum judicio sit magna est ideo nulli
in subtilitatem venire.

Duplicatis disserere licet vel certo cum re simplici
et si de certa alia re disputandum sit vel de
quaestione aliqua in utramque partem disputanda —
vel probanda tum vel improbanda ut si proponatur
utrum deus optimus utrum virtus praeferenda divitiis
Qui hic modus a multis doctis perstrictus a paucis
de utroque Lullus disputat.

De Termino Simplici

Primus modus est [illegible] et mediocriter doctis
utilissimus, promptissimus inveniendi de quacunque

re

ro- ipso orbis tuae dissertatio pl. S. in de orbe pro-
via discurrere liceat. Quod fieri potest dupliciter
1° per similitudines, metaphoras, et proportiones.
2° per dissimilitudines, ineptias et contrarietates,
et hic modus hodie usitatissimus est et fere omni-
vnicus Concionatoribus aliisque Scriptoribus.
Accipiatur ergo quiuis qui occurrit textus et
per eius verba de quocunque themate proposito
discurratur vel per similitudines vel per dissimili-
tudines. Exempli causa sit textus, aut verbum, aut
litera, aut terminus de hic separatim dicere licet.
v. g. per hunc textum. Arma virumque cano etc.
hoc modo (Arma) maxima bella ob demum denique reli-
gionis gesta in quibus tot tyranni insurrexerunt.
de termino hoc modo (arma) Solum. Cum aliquis
ostendunt quanta qualiaque bella gesta et arma nota
prophetae terminant etc. de litera hoc modo. (Arma)
plures eloquentia quam bellum occidit ut arma
cedant togae ita literae mederi etc. et sic de aliis
loquendo nulla enim res est quae non possit cum alia
comparari etc.
Secundus modus est in quo scribitur re hoc nomen licet
repetere quae sunt.
1a magnitudo per quam intelliguntur ea quae in re ali-
qua reperiuntur ut in igne, calor, siccitas.
2a duratio. 3a potestas. 4a sapientia sive cognitio
5a voluntas sive appetitus 6a virtus 7a veritas 8a
Gloria. In quibus omnibus haec tria reperiuntur prin-
cipium medium et finis.

in

In quibus omnibus hac exprimuntur ut est una cum altera
comparata sit major aut minor aut aequalia.
In quibus omnibus hac exprimuntur in qua mixtum est vel
concordet vel differat, vel contraria sit
In quibus omnibus haec tria exprimuntur V.g. in bonitate
ut bonum faciendum sit ut bonum faciat ut aliquid ab
ipsa bonum fieri sit.
In quibus omnibus considerandum ut nos in propria
bonitas v.g. aut magnitudo sumatur sed et ea quae
sunt opposita aut similia. Exemplum facile est in eque
in Deo aut aliqua alia re. dummodo te quatenus
aliquis [illegible] exercendi facillimum est et tempore qua
vis re dicere et modus utilissimus est conciona
toribus aliisque imperatis ad dicendum.

De propositione

Hanc probari aut improbari sit per eosdem locos
hac ratio illud amandum est aut probandum cujus
magnitudo bona est sed aeterna magnitudo bona semper
Deo bona est: scilicet minor illius magnitudo bo
na est in quo est sapientia per invictus in Deo est sa
pientia per invictus: scilicet id quod ad gloriam creaturam est sa
pientiam per invictum sit Deo ad gloriam creatum est etc.
Quanta ratio omnia alia probari aut improbari sunt signa quaedam
proponi Lulius solus ratione loquitur et minima intricata
est. Quod sic loquendum sic dicendi locus facile unum
per aliam scilicet bonitas per magnitudinem, magnitudo
per sapientiam per hic et de aliis. Vel probari sit quoniam
Deum bonum per subsequentia Deum, angelos, coelos,
stellas, lapides, metalla, plantas et alia et eadem nimirum
quae sic bonitas in Deo angelica etc.

divinatio.

Divinatio ex insomnijs. Estne aliqua Divinatio ex insomnijs et quae

Non est dubium esse si Deus aut daemones per insomnia nos moneant aut praemoneant, sed utrum autem nos ipsi aliquid ex insomnijs valeamus praenoscere et praedicere futura. R. dari divinationem talem esse. Probatur 1° corpore vigilante cum corpori subiuncta varia [illegible] praesta autem nullam sui quasi et curam cum a corpore quiescit anima [illegible] motus per in interiora sese recipit dormiunt sensus exteriores et sola obit officia non quae audit nec videt sed cognoscit omnia ea quae subiiciuntur per auditum cadunt imo et sancti aliquid scripturae constituunt in eum videmus non videndo audimus non audiendo et arcana multa et dormientes clausis ambulare oculis multaque officia exercere. ergo autem aliquid praevidere potest.

Probatur 2. autem a Deo cognoscentes naturas rerum multarum praesentium inde necessariarum et in natura esse causas effectus ergo cum experientia scriptura non destrahitur in earum cognitione rerum [illegible] per varia praedicere.

3° probatur magni Synesii consilio qui ait esse considerandos duos libellos quorum in uno acta diurna extraordinaria volumus inscribantur in altero insomnia nocturna manu notentur succedente tempore notabitur nihil omnino extraordinarium nobis accidisse de quo non fuerimus praemoniti

Probatur 4° quando autem repletio sanguinis aut rerum aliarum [illegible] corporis et repletum aut inanitum reddunt ideo ut si aliqua mutatio accidat in corpore affectibus [illegible] denunciat futura per

praesens

promouendi in Ill.ᵐⁱ Domini prouidentia ostendetur.

Probatur 5° falsa experientia esse. Si autem nobis superinsomnia fingat ex quibus interdiu nobis cogitabimus prosperitatis bona sunt ea quae interdiu facta, dicta consulta sanitatem certo portendunt propterea quod anima nec repletione nec inanitione nec ulla alia ex re perturbetur sed in diurnis cogitationibus perseueret. Si vero insomnia contraria sint diurnis actionibus perturbationem quandam in corpore futuram denunciant.

6ª Experientia tum Cardani tum Bal. tum aliorum qui res futuras per insomnia prodiderunt.

Objiciunt insomnia saepe fallere: fateor et dicam quare et quomodo fallant: non tamen ideo nisum contemnendum autem ratione quod aliquando nos fallant ergo nec insomnia ideo damnanda sunt quod saepe fallant.

Objiciunt etiam insomnia tam plerumque quam bonis tam doctis quam indoctis accidunt indignum ergo videtur in aliquid ex illis coniicere. Sed non ideo Sol aut aqua contemnenda quia eadem communia sunt omnibus ita alio usu insomnia bonis alio malis accidunt.

De insomnijs quae sunt de Coelo, Sole, Luna et Astris

Itaque ex similitudinibus magni parui mundi insomnia interpretanda coelum et prosperitatem cum capite quo communi lice et cum cerebro communicat rationibus experientia per auctoritatem maximorum virorum confectam nam omnes eligantiores censent quod astra sunt in exteriore coelo id est exteriori experientia habitum id est cauitatis cutis, et quod Luna sit in infimo et interiora coelo

coelo est ita idem intra viribus corporibus & cavitatibus
in cerebro, ventriculo, vesica & ... Sol medium ob-
tinet inter astra & lunam locum ita medijs partibus
inter cavitates suas et cutem & cavum idem. Sic
positis ex Hipp° tractatio de his sequentes observamus.

1° Si Sol, luna aut stellae ordinario mundi motu
in somno videantur sanitatem signum & quo victus
quam institutio observanda est si vero contrario
motu ferri & impura ac tenebricosa videantur morbum
corporis signum

2° Si astra evanescere aut occultari videantur ob
aerem aut nubem signum levioris morbi: si vero
ab aqua aut grandine occultari aut evanescere
videantur signum majoris morbi et indicio
sunt aliquam esse separandam humiditatem & pituitam
in externis corporis & vitium cum partis externae.
Si vero hoc videatur lunae accidere in simili modo
observetur de cavitatibus corporis morbum indicat
Si vero Soli hoc videatur accidere difficiliorem
signat morbum.

3° Si sereno coelo aliquid simile evanescat -
arctum signat morbum & siccitatem

4° Si ignia adurere et astra occulte signat
morbum ex bile.

5° Si astra disparent subito praesertim si aegro
tanti signat imminens ex morbo mortis periculum.

6° Si videantur supra astra praesertim cum aliqui
videtur ea persequi insaniae periculum est.

7° Si astra nulla apparente causa aut necessitate

videantur

videantur deorsum illud obscurato aut perturbatum
ex sollicitudine significant.
8° Si astra aliqua ex suo coelo pallida exsidere
videantur splendida ac pura fieri ad anteriorem
progredi ad sanitatem significat: nam quae ex nostro
coelo secernuntur et in carnem rejiciuntur de via
suo ambitu excidunt.
9° Si aliquod astrum nigrum obscurum et ad occi-
dentem ferri videatur et ad inferiorem si sursum
feratur significat capitis aliquam defluxionem: si in
mare ferri significat morbos ventris: si
in terram descendere significat tubercula in carne.
10 Si aliquod astrum purum per humidum coelo
incedere videatur significat sanitatem: quum enim
aetheris in corpore mixtio: tale vero quale inspectum
est aura adventum.
11° quod nigrum, impurum, immanitate perspi-
cuum fuerit morbum significat idem quod aliquid ex
circumferentia in corpore advenire.
12 Si quod altum coelo deinde pluvia complui
videatur bonum esse significat dicimus spiritum ex aere
inspectum: si vero intemperie ampliori videatur
impura aqua per cum magna tempestate morbum
aliquem a spiritu inducendum significat

Insomnia de Terra

Terra plana bene culta in ea arbores pullulan-
tes fructibus onustae sanitatem significant.

Terra

terra aridam aspera cavendam in pessimam. Arborum steri-
ilitatem seminis corruptionem. Si ab arboribus frondes
decidant noxam in corpore ab humidis et frigidis
signat. Si vero frondosae arbores sint tamen fructu
a calidis et siccis significatur noxa futura.
Terra autem domus si sana videatur moveri malum
est si aegro moveri videatur bonum est.
Terra si inundari videatur morbum ob nimium
humorem signat.
Terra nigra, nigra aut aquosa videatur de peri-
culosum morbum denotat.

Insomnia de Aquis

Flumina, fontes etc. si cursu solito labantur et
aquae sint purae nec exundent nec deficiant significant
bonum corporis statum et ciborum ingestionum.
Flumina justo majora exsuperantiam sanguinis
justo minora defectum ejusdem sanguinis.
Fontes et putei significant flatus circa vesicam
Mare perturbatum significat nativum morbum.
In aquis natare sano bonum est sano quia morbum
ab humido futurum denotat: sed aegro talia videri
significat sanitatem quia calorem nimium ab humido extingui
signum est.
Fluminum transitus aut hostes significat hostes
armari.

Insomnia de Motibus hominis

Hic notandum est frequentiora esse insomnia hominibus
loquacibus, melancholicis et curam habentibus de
familiaribus

familiaribus et rebus Ecstastica.
Idcirco non mirum est quod motus quosdam corporis in somno sentiamus quos vigilantes non sentiremus ut enim parvum lumen stellarum interdiu non videmus ob majus solis lumen, ita quae vigilantibus magni sunt motus non sentiuntur nisi noctu sed corpore quieto et dormiente minimi etiam motus sentiuntur et magni esse videntur.
hinc si aliquis somnus accidat putamus nos audire fulmina si aliquis calor extraordinarius accidat fulmina et fulgura apparent. Si pituitae dulcis aliquis sit fluxus suavitatem mellis nos gustare arbitramur
Acute videre et audire firmiter, item facile sensu ac sine metu currere bonum est.
Si visus aut auditus laedi videatur capitis noxam significat
Si non firmiter incedamus crura laedi denotat

Insomnia de Mortuis

Mortuos nitidos, candidatos videre bonum est sicut et aliquid purum ab ipsis sumere eorum enim quae ingrediuntur salubritatem significat a mortuis alimenta, medicamenta et semina proveniunt.
Quod si quis videre, atratos, sordidos aut aliquid accipientes aut aedibus exportantes videre non bonum est nam significat ea quae in corpus ingrediuntur noxia esse

Si

Si mortui monstrosi appareant cum alia corpora
deformi figura aut si non loquantur signum reple-
tionis ciborum nimiae solitorum dolorem et
morbum.
Nos autem mirum est earum semper evenire qu[ae]
prima est tertia et minimi motus Sedentario-
rum si vellemus cavere promittit Hipp[ocrate]s toto-
rum tempore sanitatem si medicinae ab ipso praescriptae
uti libeat.

Insomnia de Deo

Quicunque aliquid a Deo aut Divus accipere se
somniat bonum est propterea quod nihil impurum à
coelestibus est.
Quicunque somniat de rebus publicis aut locis
valdè distantibus aut de quibus nunquam ali-
quid accepit insomnia sunt vel a Deo vel ab Ange-
lis vel a daemonibus ea sunt in cognitione p[er] al-
ij alij qui per somnium poetae sunt facti aut sapientes.

Insomnia de rebus ordinarijs

Qui volantes aves, aut dentes excidi aut capillos
ungues, aliasque partes excidere somniat indicium est
aut morbi aut mortis aut periculi amicorum aut
consanguineorum
Qui extra anni tempora debitum de fructibus
somniat in qui[bus] nam de una somniavit aliquid
extraordinarium portendit
Qui videt p[er] calceamenta alba summae sani-
tatis indicium.

qui

Qui vero nigra aut solito majora aut minora som-
niat malum est
Si quis solitos cibos edere aut potum sumere sole-
bat somniat, signat alimenti inopiam, ac abstinentiam
debilitatem
Si quis aquam quae consueuit edere videtur saepius
magnam ac defluentem signat.
Aquam puram si quis somniat se bibere bonum
est reliqua vero via nocere inquit Hipp.
Si aliquis quadam prohiberetur fugere sanguinis
suppressionem pro siccitate denotat
Si quis pugnare, pungi aut ab aliis vinciri som-
niat aliquid in corporis partibus serosi noxium
denotat
Errare ascendere, vagari, descendere grave aliquid
denotat.
Armato hostes, monstra, deformia, sanguine uti, aut
somnium morbum aut furorem significant.

Insomnia pro temperamentis noscendis

Videre odores, flores in hortis, splendorem
signat sinceram sedem praesentiam sanguinem.
Si quis volare, canere, saltare videre velit
praedominationem sanguinis denotat
Si quis sordibus aut coeno aut luto volui pu-
tridos denotat humores
Qui ignes, fulgura, biliosum humorem.
Qui flumina aquas, pituitam denotat
Cadavera, sepulchra, caenosa denotant melan-
cho-

Hic notandum est sobrijs maxime plura et veriora accidere somnia et potius sub auroram vel decoctione et digestione jam facta quam sub primum somnum praesertim vero quod movent et [illegible] si loto sive manu et capite et quod oportet dare si non in occipite decumbamus alias enim molesta somnia fiunt et si a flatulentia abstineamus cibis ut caepis, fabis, pisis castaneis, allijs etc.

Auctores quidam classici in superiores Artes

Pro Physiognomia & Chyromantia

Hipp. & Gal. Avicenna. Albertus magnus in historia animalium in eadem historia Julius Scaliger et Aristoteles in eadem et libello proprio de Physiognomia et 2o priorum analyticorum libro et recentiores meliores Cocles de Indagine, Coclenius Taisnierus, Baptista Porta. Et de signatura rerum Paracelsus, Crollius, Quercetanus etc.

In artem memoriae & Lullianam

Aristoteles de memoria et reminiscentia ultimo topicorum Cicero ad Herennium Quintilianus Rhetores Latini et alij novae quamvis ingeniorum

Capinus

De asinis [illegible] Jordanus Brunus,
de sigillis praestitit Agrippa et Valdesia.

De Diuinatione per insomnia

Hippocrates, Galenus & [illegible] libellus pro
prius, Cardanus, Scaliger, Medici passim
& licet saepe [illegible] Artemidorus [illegible].

Tractatus hic dictatus Viro doctissimo Jano
Cornelio [illegible] anno 1620 in schola [illegible].

p. 388

Delectus et Temperamentū Medicamentorum specium & tam simplicium quam compositorum vis et dosis

* *
*

Tanta est specierum et substantiarum varietas in activitate et efficacia cujusq. medicamenti dosis praescribi non potest, et idcirco comparatione facta ad vires triplicem assignabimus dosim, parvam, quae debilioribus, maximam quae robustioribus et mediam, quae mediis quodam modo subtilibus tuto imperari potest: quare medicamenta in blanda, mediocriter et vehementer purgantia dividemus. ac (cum

De Medicamentis Bilem blande purgantibus Sectio Prima

De Manna caput primum

Manna ~~Arabum~~ quod mel aerium dicitur calidum est ordine I. et rore collecta noctu cadens super plantas et lapides, quae aeris frigore in grana minuta exsiccatur.
Manna duae sunt species siccum et liquidum.
Eligendum est recens, granulosum, purum, dulce cum candidum et lucidum et quod collectum sit super plantas hoc salubberimum, non super lapides quae sabur humiditatem ... /

pucalis

purgatur datur a ʒij ad ʒiij. volunt. ab ℥iß ad ℥ij.

Manna Graecorum est mica thuris concussu elisa, quam pollinem thuris appellant.

De Cassia caput Secundum

Cassia fistula calida humidaque ordine 1° fructus est siliquosus arboris aegyptiae, juglandis magnitudine, folijs mali persicae floribusque luteis constans.

Eligenda est recens, fistula insigni, plena, gravis, cortice tenui, foris rubescens, in pulpa pinguis, splendens praedulcis, et quae concussa clausis intus granis non strepit, quae ex alexandria delata est.

Datur infantibus a ʒiß ad ʒiij volunt ab ℥i ad ℥iß. infus. ab ℥iß ad ℥ij. fiun- l. b. c. q.— mastiche, spica et anisio corrigitur.

De Tamarindis caput Tertium

Tamarindi sunt fructus acidi, cujusdam arboris indicae fraxini magnitudine, qui dactyli acetosi dicuntur.

Eligendi sunt recentes, subnigri, splendentes, pingues, molles, et villis seu quibusdam radicibus intertexti, dulcoacidi parum coquendi.

dantur ab ℥i ad ℥iß in inf. ab ℥iß ad ℥ij

Corriguntur macis, spica, mastiche.

De Rosis Caput Quartum

Rosarum tria sunt genera alba, rubra et pallida. quod absolute ponitur in medicinis astringentibus et purgantibus rubeae et recentia intelligendum est.

Succus rosarum pallidarum. calidus siccusque est ordine 1°

amarus

amarum detergens obstructis impeditur saccharo proinde miscetur syrupi sed cujus dosis est ab ℥ß ad ℥iij
[illegible] c. q. l. b. /

De Med[tis] bilem mediocriter purgantib[us]

Sectio Secunda

De Rhabarbaro caput primum

Rhabarbarum radix ~~et planta~~ calidu[m] siccu[m] in 2° gradu. sic dictum eo quod sit provincia barbara. est radix plantæ indicæ folia habens magna pilosa cujus tria sunt genera indicum, barbarum et turcicum
indicum est eligendum recens in substantia grave amarum et stipticum foris subnigrum, declinans in rubedinem et confractum ex russo et glauco alternans, croceo modo lingua, odore gratum.
Autumno colligendum est quo tempore tota virtus ad radices confugit. sive lactis infusum ejus corrigitur acrimonia ab eo quæritur astrictione impressio forti indiget coctio.
Si vero solum sola infusio sufficit, in vitiera astringendo roborando, in urinæ eidem multa ege[n]t tritura.
Vis ejus purgatrix intenditur adjecta 4ª parte cinnamomi aut santal. citrin. /
dosis in substantia a ʒj ad ʒiß infus. a ʒij ad ʒiiij.
~~[illegible]~~

De Aloë caput Secundum.

Aloë calida sub finem i gradus sicca in 3°. succus est plantæ indicæ eandem retinentis appellationem, foliis pinguibus et crassis constantis et floribus albis. /
Aloës tria sunt genera succotrina, hepatica, caballina.
Eligenda est succotrina, pinguis pura, hepatice modo coacta, levis tamen et friabilis, dulcis et aliquatenus amara, flammea et lucida in rubrum inclinans et boni odoris, sed sui corrigitur lotione. /

vim

Vim eius purgatricem stimulant ciceorum, nux moschata, macis, spica, caryophyl. Ejus acrimoniam retundunt tragacantha et mastiche.
Dosis a ʒß ad ʒiij. Schr. l. b. c. 9.

De Myrobalanis caput Tertium

Myrobalani sunt fructus quinque diversarum arborum, quae in India nascuntur.
Myrobalanorum 5 sunt species: citrina, chebula, bellirica, emblica, nigra seu inda.
Eligenda sunt in substantia gravia, magna, densa, cortice spisso, gummosa, cum osse exiguo, stiptica et dulcia.
Citrina eligenda sunt in colore flava declinantia ad viriditatem, et eaque bilem purgant.
Chebula subnigra sunt vergentia ad ruborem, et eaque pituitam evacuant.
Bellirica et emblica eadem fere facultate praestant ac chebula.
Inda in colore nigra sunt, et eandem ossibus purgant melancholiam s. atram bilem.
Corriguntur absynthio et spica, infusione lactis dulcis vel oleo amygdalino aut violato imbutae et confricatae.
Dosis earum est in substantia a ʒiiij a ʒiß, in infus. a ʒiij ad ℥ß. Schr. l. b. c. 8.

De Rhapontico caput Quartum

Rhaponticum calidum et siccum.
Radix est nigra foris, centaurio magno intus similior, sed rufior, sic dicta a Rha, quod est fluvius in Ponto, juxta quem nascitur.
Eligenda est radix fungosa, laxa, levia, parum amara.

R

astringendum./

De Medicamentis bilem vehementer purgantibus Sectio 3ª

De Scammonio Caput primum

Scammonium calidum siccumque ordine 3º Lacrima est succus effluens e radicibus potissimum volubilis scarificatis, quae sunt folia ad modum sagittae alatae

Scammonii tres sunt species antiochenum, aemulum et corasenicum./

Antiochenum est eligendum in subdita leve, rarum, sincerum, friabile, aut et subamarum, colore vario sive subalbido glutinisque tamen modo pellucidum, odore non ingrato et quod aqua contactu lactescat.

Scammonium correctum diadacrydium dicitur a corrige tuo. Scammonium lavatur et concutitur in aqua rosarum in qua prius incoquuntur cortices myrobalani citrinae, spica et cinnamomum. in hac horis 24 maceratum tandem siccatur, deinde diluitur excipiturque oleo amygdalarum dulcium cum pauca tragacantha ac deinum coquitur in cotoneo malo acido expurgato ac massa diligenter oblito.

Quibus conveniat diadacrydium datur a gr. 6 ad xii. inf. ad 3j.

De Med^tis blande, mediocriter et vehementer bilem purgantibus Sect. 4

De iis in particulari caput primum.

Ex

Ex praedictis simplib. med^tia parantur syrupi et electuaria blande, mediocriter et vehementer bilem purgantia

Bilem blande purgant Syrupus ros. pallid. daturq. ab ℥ij ad ℥iij.

Diaprunum simplex datur ab ℥j ad ℥jß cum syr. ros. pallidarum./

Pilulae de Eupatorio quarum dosis est ʒj.

Bilem mediocriter purgant syrup. de erisono composi- tus cum quadruplo Rhabarbaro, cujus dosis est ab ℥jß ad ℥ij.

Electuarium lenitivum datur ab ℥j ad ʒx et syr. Viol. infund. a ʒx ad ℥jß vel ʒ xiiij

Hiera simplex datur ab ℥ß ad ʒ vj fit boli vel e Vino albo diluto aut hydromelite dissoluta./

Pilulae assajereth et pilulae ex tribus quarum dosis est ʒj.

Bilem vehementer purgant diaprun. solut. diacydo- niorum et electuarium e succo ros. quae fere cortice dispen- sari solent dantur, dantur fere boli ad ℥ß. vel potius ex elect. ros. concinnantur tabellae ponderis ℥jß prodosi./

Pilulae e fumaria, pilulae cocciae dosis ab ij ad ʒj.

De Med^tis bilem atram blande purgantib.

Sectio Quinta

De fumaria Caput Primum.

Fumaria calida est ordine 1° sicca 2° acria, amara et retinet obligatur. datur infusa ex sero lactis ad ℥ß vel p. ij.

De Thymo et epithymo caput 2dum

Thymus

Thymum et epithymum utrumque calidum siccumque ordine 3° [illegible]

Datur in substantia ad ʒij infunditur ad ℥ß in sero lactis, aq. plantag. aut ptisana

De Cassutha s. Cuscuta caput Tertium

Cassutha ordine 1° calida sicca 2° herba est s. potius capillamentum plantae fere omnibus adnascens sed lino praecipue unde podagra lini dr.

Eligenda recens, rusti coloris, carens folijs et radicibus flore castaneo albo et tenuj. semine amara et astringente./

De Med^tis bilem atram mediocriter Purgantibus Sectio Sexta.

De Senna Caput Primum

Senna calida sicca initio gradus 2ⁱ duplex est orientalis et occidentalis./

Eligatur orientalis recens, completa, compressa semine refertur, colore ex viridi nigricante, modice amara, boni odoris, mediocriter sudorifica [illegible]

Corrigitur iure galli antiqui, prunorum, uvar. pass. aut jujub. semine anisi aut foenic. aut 4ª parte zinzib. [illegible].

Dantur eius folia in substantia ad ʒj. infund. ab ℥ß ad ʒb. coquitur a ʒ bj ad ℥j

De Myrobalanis indis caput 2dum

De ijs dictum est c. 3. s. 2ª dantur ex sero lactis ptisana, aqua fumariae aut ex alio aliquo conveniente ...

De

De Med^tia bilem atram vehementer purgantibus Sectio sept^a

De Lapide Lazuli caput primum

Lapis lazulus calidus et siccus ordine 3°. dicitur graecis κύανος λίθος. arabibus hagir et azul unde nostris ~~azuli~~ azuri aut lazuli. Lapis est qui in aurarijs et argentarijs fodinis reperitur.
Eligendus est qui sapphiri colore est aut florum cyani, aureis punctis interstinctus.
Corrigitur lotione donec omnem suam malignam qualitatem deposuerit gustu et aquae colore cognoscitur
Datur in substantia a ʒj ~~ad ʒij~~ infund. a ʒj ad ʒij in aq. buglossi. Vide Roodt l. 2. c. 119, 120 et 121. idem dedimus de Lapide armenio

De Elleboro Caput secundum

Elleborum radice praecipue est utilis, quae calida siccaque est ordine 3°.
Elleborum duplex album et nigrum hic per alvum ille per vomitum purgat
Radices eligendae sunt, leves, friabiles, acutae.
Ad simplicibus ponitur de nigro intelligitur qui est salubrior albo
infunduntur radices contusae aut etiam coquuntur a ℈j ad ʒj in iure carnium pingui aut hydromelite, aq. hordei, aut aliquo lenitivo syrupo expressumque datur
Sic corrigitur elleborum album Radicis fibrae a ℈j ad ℈ij in raphani radicibus infiguntur, ipsis postridie exemptis raphani radix observatur: aut eius fibrae in iure pingui, aut in Vino dulci, aut in lenitivo decocto cum ciceri et aniso macerentur nocte una, expressusque

liquor

Liquor, addito Saccharo propinetur./

De Med^tis compositis Bilem atram blande, mediocriter et vehementer purgantibus. Sectio Octava.

De ijs in particulari caput 1um

Bilem atram blande purgant Syrupi de fumaria et de pomis, quorum dosis est ab ℥ij ad ℥ij ß cum aq. fumar. vel scolartiæ./
Electua. Lenitivum et Catholic. de quibus supra.
Bilem vehementer evacuant confectio Hamech et pilulae diacolocynthidos potissimum ex descriptione Lagodij.
Confectio Hamech datur a ʒiij ad ℥ß
Pilulae diacolocynthidos datur ad ʒiij
Pilulae de Lapide Cyaneo, quarum dosis est a ℈ij ad ʒi.

De Med^tis Pituitam blande purgantibus Sectio Nona.

De Polypodio Caput Primum

Polypodium moderate calfacit siccat roboro-mentis radix et planta ejusdam in muscosis lapidibus atq vetustis corticibus arborum glandiferarum adnascitur.
Eligendum quercinum, recens, leve, crassum, nodosum, compactum, dulce austerum, amarum, foris subrubrum, intus herbaceum

corrigitur

Corrigitur iuve galli, forti indiget coctio.
datur infus. ad ℥ 4. coquitur ad ℥ 1.

De Cartamo Indico caput secundum

Carthamus semine utilior est quam foliis quod calidum siccumque est ordine secundo.
Duplex est carthamus sylvestris et sativus quando sfplex ponitur est sativus illigitur.
Semen eligendum est grave, plenum, crassum et non dulosum, cortice tenui et angulato, candidum.
Datur in substa ad ʒ 1 ß. infus. ad ʒ iij. coquitur ab ℥ ß ad ʒ vi.
Corrigitur zinzibere et galanga.

De Hyssopo caput Tertium

Hyssopus calidus siccusque est ordine 3° solo folio valet
Pulmones summitatum hyssopi cum sebest. ptª ad ʒ ij
Summitates vero virides infunduntur ad ℥ ß. coquuntur ad ℥ j.

De Med^tis pituitam mediocriter purgantibus Sectio Decima

De Agarico Caput Primum

Agaricus calidus 1° siccus 2° gradu. fungus est innatus truncis arborum raro putrefactio putredine tum: ab agaro sarmatico fluvio nomen accepit, ibi nascitur ubi larices proceres proveniunt.
Agaricus duplex mas et foemina
Deligatur albus, levis, friabilis, rarus, dulcis et aliquatenus amarus.

corrigitur

corrigitur torrificatio, quare vino maceratur in quo zinziber, cum caryophylli cum spica maduerint, et concinnantur trochisci. mediocrem solidae corticem./

Datur pulvis ejus a ʒj ad ʒij drachmas vel dilutum a ʒij ad ℥ß./

De Mirobalanis Cebulis cap. Secundum

De iis abunde diximus L. 3. S. 2.

De floribus persicae arboris cap. tertium

flores persicae arboris calidi sunt in gradu

dantur in substantia a ʒß ad ℈ij infunduntur ad ʒij

De Gratiola Caput Quartum

Gratiola folijs tantum utilis quae calida et sicca in gradu

dantur exsiccata a ℈j ad ʒß in infus. a ~~ʒij~~ ʒij ad ʒj./

De Turpetho s. Turbith cap. quintum

Turbith. dictum quasi turbatorium pro quo nonnulli radicem Tapsiae corticem substituunt gravi dolore in qui ℈ij pondere vomitum dejectionem magna ~~perturbat~~ ac periculo concitet, calidum et siccum ordine 3° Radix est plantae lacte turgentis quae alypia dicitur (unde alypi nomen obtinet radix) folijs ferulae sed minoribus.

Turpethum est turpethum corticosum et sylvestre./

Eligatur corticosum, friabile, leve, planum, gummosum, aromaticum, subcinericium intus candidum mediocrem ~~solidum~~ corticem habens./

Corrigitur zinzibere, mastiche, oleo amygd. dulc.

Datur

Datur pulvis eius a ʒj. ad ʒij. [Dtum] vel dilutum a ʒij ad ℥β. /

De Hermodactylo caput Sextum.

Hermodactylus calidus siccus in initio secundi gradus Radix est bulbosa cuiusdam plantæ montanæ cuius duæ sunt species longa scil. et rotunda q. est dicunt esse colchicum

Deligatur Hermodactylus rotundus, gravis, crassus et mediocriter durus, subacris foris rubrus albissimus sicciorbus locis iuxta rapsaniam vel scyllam colliguntur: qui a ipsis vim et virtutes accipit.

Corrigitur zinzibere et ciaro. longam sustinet coctionem est autumno colligitur. /

Datur eius pulvis a ʒβ ad ʒj. [Dtum] a ʒj ad ʒij.

De Med[tis] pituitam vehementer purgantibus Sectio Undecima

De Colocynthide caput primum

Colocynthis calida sicca ordine 3° fructus est cucurbitæ sylvestris quæ sol terra et omnium quam plantarum more est, quod alius herbas sibi vicinas vicini modo inficit

Duplex est mas et fœmina

Eligenda est fœmina, levis, magna, crassa, matura, candida, amarissima, in locis aridis orta, et quæ multiplex orta est in sua planta

Corrigitur trochiscis cum infuso bdellij aut tragacanthæ longam sustinet coctionem et tubum [illegible] Collegitur, per 4or annos servatur cum Galanga et mastiche

ep

Ex colocynthide fium torbisci aladandal dicti quorum dosis ꝫ XX non debet transcendere / ex sirulij medo l. b. c. xi datur a ℈j colocynthide ad ʒß /

De Med^tis compositis pituitam blande mediocriter et vehementer purgantibus Sectio duodecima.

De ijs in particulari caput primum

Blande pituitam purgant catholicum de succo simplici bal. datur ab ℥ß ad ʒvj.

Mediocriter pituitam purgant syrupus rosar. pallid. compositus cum sena et agarico ab ℥iß ad ℥ij cum hydromelite.

Conserva florum persica arboris exhibetur pondere ℥ij /

Succa composita bal. cum agarico datur ad ℥ß cum vino albo vel hydromelite aut frubolis (?) nebulis vino albo, aut hydromelite madidis involuta /

pilulae de agarico, mastichina, pilulae e succa simplici.

Pituitam vehementer purgant diaphoenicum, benedict. Laxativa et electuarium diacarthami datur ab ℥ß ad ʒ b. aut bj. in nonnullis officinis prostat electuarium de citro quod eandem vim et dotem cum electuario diacarth. retinere solet, datur ex vino albo hydromelite aut ptisana co: /

Succa diacolocynthidos datur a ʒj ad ʒiij

pilulae ex hermodactylis ad ʒj aut ℈ij. pilulis cocciis blandis /

De Med^tis aquam et serositates evacuantibus Sectio decima Tertia

De

De Ebulo Caput Primum

Ebulus calidus siccus ordine 2° cujus cortex, succus et acini plurimum commendantur ad educendas aquas et serositates.

Succi via et efficacior purgat ℥j. pondere. Elicitur a succus vel e radice, vel e mediano cortice exprimitur contusus [illegible] affusa aq. [illegible] vel vino passarum cum [illegible] vel [illegible] [illegible] momento cum saccharo. corrigitur vis ejus [illegible]

Pulvis acinorum ebuli datur ad ʒj ex vino albo

Pulvis corticis mediani datur ad ʒij.

fructum ebuli condiunt aliqui duplo sacchari et [illegible] parte 8a ex [illegible] ℥j.

De Sambuco Caput Secundum

Sambucus eodem gradu iisdemque pollet viribus quibus ebulus sed aliquanto infirmior, eodemque modo praeparatus exhibetur

De Soldanella caput Tertium

Soldanella calida siccaque est nitro dicitur brassica marina

datur pulvis ejus ad ʒj. in vino albo.

Succus ad ℥ß. infunduntur folia a ʒij ad ʒiij. et quantum a ʒiij ad ℥ß.

De Med^tis Aquas et serositates Mediocriter purgantibus. Sectio decima quarta

De Senna, Gratiola et turpetho c. primum

De Senna loquuti sumus c. 1. s. 6.

De Gratiola c. 4. s. 2^a cujus succus expressus ex foliis recentibus datur ad ℥ß cum liquore convenienti [illegible] infusione acinorum Sambuci

Et

[illegible] c. [illegible] S. X. [illegible] Zurzelbaum [illegible] corrigi ad [illegible] aquae./

De Iride Caput Secundum

Iris calida et sicca est 3° [illegible] radix est plantae liliaceae duplex est iris una flore coeruleo ac versicolore, [illegible] coelestis [illegible] : altera flore albo, quae adoratior [illegible] lior./

Eligenda est illyrica, dura, densa, geniculata, fractu contumax, alba cum rubescunt, acris [illegible] amara aromatica, colligenda foliis [illegible]./

Corrigitur [illegible] spica [illegible] [illegible] purgandi [illegible]./

Datur [illegible] pulvis [illegible] cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] saccharo [illegible]

[illegible] datur [illegible] pondere [illegible] liquore quantitatis

De Med[tis] aquas [illegible] serositates vehementer purgantibus Sectio decima quinta

De Ricino Caput Primum.

Ricinus, Kerna [illegible] Cataputia major vocatur calidus siccusque initio 3[i] [illegible] planta est [illegible] arborea [illegible] foliis platani [illegible] caulibus [illegible] arundinis modum fistulosis: cujus semen ricini [illegible] [illegible] repraesentat [illegible] quo oleum exprimitur quod [illegible] Kerna [illegible]. Modus praeparandi hoc oleum est iste maturi ricini [illegible] soli exponitur, donec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] cavo [illegible] [illegible] conjecta diligenter tunditur, postea [illegible] lebetem cum [illegible] aq. [illegible] [illegible], [illegible] igne [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sublato [illegible] [illegible] [illegible] oleum

conservari

cordialiori electuario praemissa traditur./

Catapultia quo absolute ponitur de minori intelligendum est, et de semine eius, palma Christi in officinis dicitur, Latinis Satyrium Vulgare./

Dantur eius grana 5o aut quod summum sit octo, quae quoniam magno labore et turbulenta vertigine purgando corpus iactitant, expurgata torrefiunt, igneque siccantur, aut in massa coquuntur, ac deinde trita dantur ex 3 lo [?] fasiali [?] de Vuarum passarum addito saccharo et ciceo. Quinque integra et minime trita grana liquato saccharo et melle obducta si vorentur blande purgant, minime offensio ventriculi./

De Lathyride Caput Secundum

Lathyris tertium genus est Ricino proxima cum eadem est praeparatio quae ricini.

Vulgus tria quatuorve lathyridis folia ex pingui iure cum oleribus coquit./

De Cucumere Agresti caput Tertium

Cucumis agrestis s. asininus calidus siccusque est ordine 3o vehementer amarus abstergensque est et ora venarum aperiens.

Corrigitur cum dicto liquore vel tragacantha, addito ciceo vel spica. longam sustinet ~~et~~ coctionem

Datur radix siccata a ʒj ad ~~[illegible]~~ ʒ ß. infus. a ʒij ad ʒi.

De Elaterio Capur Quartum./

Elaterium calidum siccumque est ordine 3o succus est ex maturis fructibus cucumeris sylvestris extractus in hunc modum./

disciplina [?]

d is excepti eminentes, qui protinus expilium, seruantur nocte una, postridie supra cribrum imponuntur et cultro sursum acuto scalpti funduntur et succus exprimitur, qui ubi redditur supernatante aqua effunditur, qua exolanda sedimentum in pastillos cogitur et cogitur

Eligendum est in subtilia lacte cum ponderosum, ac mavissimum, candidum. /

Corrigitur tragacantha vel aq. mollissa. /

Datur a g. 6. ad xij cum lacte dulci vel mulcto addito sale paucillo. /

De Esula. Caput Quintum

Esula calida sicca que est in tertio gradu cuius tres sunt species Major, media et minor. Major tithymali genus est quae pityusa dioscoridi dicitur. Media quae rotunda apula nuncupatur. Minor quae cyparissias vocatur Minoris cortex radicis in usum venit. /

Eligendae sunt subtiliae, leviae et frangibiliae, subrufa acria et styptica et post sepimentum collecta. colligitur a verno initio. /

Corrigitur pervinctis bdellij vel tragacantha atque mirobalani et cotonei mali: sed ante maceranda est herba et radix diebus viginti vinum in aceto in quo cydonia incocta sine per se tres horas, vel in succo portulacae, solatri vel intybi facta subinde liquoris mutatione.

Radicis cortex datur in pulverem redactus a g. 6. ad g. x Lac eius a granis iij ad lij.

Cum qui sodia tenue scilicet summum, quae dixi ante praeparatum cum aloe aut picii permiscent: quam deinde pro scammonio substituunt ex quo diadacrydion conficiatur. / tithymali species praeparantur ratione dissimili. /

De

De Thymelaea caput sextum

Thymelaea species Mezereon calida et sicca est in 4.o gradu.

Mezerei tres sunt species, 1.a quae majoribus atque viridibus est foliis ipsis tenuibus et gracilibus. 2.a quae folio est oliva angustiore sed multum pingui et visco coloso sed fructu nigro, Thymelaea est. 3.a est Dioscoridis Chamelaea. 1.am tantum admittit Mesue.

Cir dur corriguntur folia, macerantur in aceto per succo oxyacanthae, vel mali punici, vel cotoneorum tactis myrobalanis et inde siccantur.

Dantur haec folia infusa a ʒ ß ad ʒ i. Coquuntur a ℈ i ad ℈ ij in pingui aut brodio pinguis adjecto saccharo et cicere. Pulveris datur a gr. 6 ad gr. x. mastiche per spica permixtus.

De Euphorbio caput septimum

Euphorbium calidum siccumque est ordine quarto sive Mesuem lacryma est arboris cujusdam in deserto Hesperidis nascentis cujus 1.a folia sunt hirsuta, quibus elapsis, folio montano alia producuntur. Euphorbium Dioscoridis est lacryma arboris ferulacea quam lacrymam Libyes olim agricolae colligebant illae arbori circumligant et eminus cultro ramos ejus vulnerant, e plaga copiosus succus effluit, qui concretus colligitur.

Eligendum, purum, lacteum, leve, friabile, acutissimum, pallidum, clarum, mordacissimum, non recens sed mediae aetatis, recens enim pro veneno habetur.

Corrigitur si diu vinum maceratur in oleo amygdalino,

et inde

scindo spectalum ... injecto malo cudo, qd deinde
massa obductum coquatur et siccatur.
Datur pulvis ejus cum manna a g[r] vj ad g[r] x cum
mastiche, ciner et spica. Ubi corpus turbari coeperit
danda est folio quae refrigerandi et [illegible] / ut [illegible]
lavorum mundat. ... compendio ciado. /

De Med[tis] compositis blande medio= criter & vehementer aquas seroso= tates purgantibus Sectio decima 6[a]

De ijs in particulari cap. primum

Aquam et serositates blande purgant cat[holicon] sol[utivum] qd
quercus ... Syr[upus] ros[arum] pallidarum. Syr.
dragogum minus qd datur ab ℥ß ad ℥ij nisi additum
[illegible] aliqui minor sit dosis.
Mediocriter purgant Electuarium e succo rosarum cujus
dosis est tabella una ponderis ℥ß.
Diacydoniorum pari q[uanti]te.
Electuarium diacnicu cujus dosis est tabella una
ponderis ℥iij ß.
pilulae cum Hermodactylis dosis ℈j
Aquas et serositates educunt vehementer Hydrago=
gum majus cujus dosis est
Ung[uentu]m e lathyride si umbilicus, inner... et In=
guina, femoraque oblinantur. Vomitu purgat si
Ventriculi regio attingatur
pilulae e thymelaea et pilulae cum Esula
pala

De Med[tis] blande vomitione pur= gantibus Sectio decima 7[a]

De Raphano Caput primum

raphanus

Raphanus calidus in 3° siccus in 2°.
Sic paratur vomitorium radicis eius ℥iij concisae affusa aq. mulsa fervente exprimitur liquidum cuius dosis
seminis (quod efficacius est) ʒß vel ʒiij illud teritur addita mulsa aut sero lactis aut aq. fontis.

De Sepone Caput Secundum

Seponae radix viribus raphano prox^a est eodemque modo paratur
Dosis est a ʒij ad ℥i.

De Med^tis Vomitu Mediocriter purgantibus Sectio decima octava

De Urtica Caput Primum

Urtica calida siccaque est ordine 3° cuius datur semen tritum ex aqua mulsa aut hordeato iusculo cum saccharo a ʒß ad ʒi.

De Asaro Caput secundum.

Asarum calidum et siccum est in 3° gradu.

Radix asari aliquando est ponderosa, crassa, spissa, styptica, acuta et aromatica. Mediocriter sustinet coctum, quod urinas movere volumus multa deperditur, si aliquam subducere mediocri

ad Vomitum provocandum dantur eius folia viridia a 6 ad viij trita cum passulo vel hydromelite, vel sero lactis, vel hordeato d^{co} expressa
Radix datur in substantia a ʒß ad ʒiiij.
Infunditur in suo liquore a ℥i ad ℥iij expressum datur: certior u^{sus} eius decoctum sine decoctorum quae Vomitu purgant.

De

De Juglande Arbore Capu Tertium

Juglandis arboris cortex calidus et siccus est in 2° gradu ad 3° medius q. attractus cum melle mad. ... ...

Pulvis ... datur a ʒß ad ʒj. ... liquore ... aut Vino albo.

De Spartho Capu Quartum.

Sparthum ... calidum est in 2° gradu et siccum, Corrigitur ... cum ... et ...

Datur pulvis ... aut florum aut ... aut cum aq. ... a ʒß ad ʒj.

De balano myrepsica s. Ben c. 5um.

Ben Arab. balanus myrepsica ... ... officinis est. fructus est cujusdam arboris ... Avellana ... Dioscor.

... fructus calidus et siccus est ordine 2°

Duplex est major avellanae similis: minor ... magnitudine qui Utilior est.

Eligendus est recens, ... candidus et qui ... cortice facile spoliatur. ... ... illi ... et majori

... ... radices. ... duplices

Corrigitur ... ~~...~~

Faciunt ... alia alba est rubra alia.

Eligitur alba ... medulla, tactu lenis.

datur medulla ... et torrefacta ... ... ciaco et ... ciaco et ... ... ʒß ad ʒj.

Conditur in massa datur a ʒß ad ʒj.

De Elleboro Albo capu 6um.

de Elleboro albo diximus c. 2. s. 7. eodemque modo paratum et mixto exhibetur. hoc addendum fibras eius parata ut diximus c. 2. s. 7. primum macerari nocte una in liquore pingui aut in Vino dulci, aut in decocto glycyrrhizae cum anisi, expressum liquor, addito saccharo propinandum est./

De Antimonio Caput septimum.

Antimonium optime paratum et calcinatum datur exhibitum per noctem ex Vino albo ad gr. iij ad gr. vj. est optimum remedium. Croma martis pari modo exhibitus nos parvum confert ad vomitum ciendum./

De Plantis quibusdam minus Vulgaribus aut varijs Sectio decima nona

De Dictamno Caput primum

Dictamnus calidus
Eligitur cortinus, levis, acris, odoratus, eius loco Salvia ponitur./

De Absynthio caput secundum

Absynthium calidum est 1° gradu siccum 2°
Absynthij tria sunt species Vulgare scil. siue Romanum Santonicum et seriphium l. marinum
Eligendum romanum folijs constans albis, levibus, planis, pinnatis floribus aureis amarum et stypticum mediocriter habens cortium./

De Stoechade Caput Tertium

Stoechas calida et sicca est 1° ordine
Stoechados duae sunt species arabica et Citrina
Arabica est eligenda arbus, subamara et mediocriter alta, spica purpurea crebra et odorata perinde sustinens

cortiby

corticibus./

De Adianto Albo Caput Quartum

Adiantum album calore temperatum est. Capillus veneris et Coriandrum puteale vocatur./
Adianti duo sunt genera album et nigrum
Eligendum album foliis viridioribus et latioribus parvis nullis corticis praeditum et pulmonis dulcis./

De Calamo aromatico caput Quintum

Calamus aromaticus calidus siccusque 2° gradu planta est indica pro arundinaria, cujus canalis instar calami aut tubi cavus est pro fractu facilis./
Eligendus gravis, geniculatus, rufus, foris fulvus, intus albicans, odore fragrantissimus, astringens cum quadam acrimonia amarus./

De Spica Nardi caput Sextum

Spica nardi calida in 1° gradu sicca in 2° planta est indica.
Ejus tres sunt species Indica, Syriaca et Celtica
Eligenda indica recens, plana, brevis, acris, leviter amara, rufa et odorata. Celtica vel romana Saliunca dicitur./

De Plantarum et Arborum seu fruticum Seminibus Sectio Vigesima

De Psyllio Caput Primum

Psyllii semen frigidum est in 2° gradu cum bal. medio
Triplex psyllii datur album, subnigrum, purpureum
Semen psyllii est eligendum grave crassum, completum pro quod cito aqua submergitur./

De

De Aniso Caput Secundum,

Anisum calidum et siccum est in 3° gradu.
Eligendum recens, bene nutritum, dulce, subacutum viride et boni odoris./

De Cardamomo Caput Tertium

Cardamomum calidum et siccum est in gradu semen est cujusdam planta siliquosa in Armenia nascentis.
Cardamomi tres sunt species majus, medium, minus.
Eligendum minus, plenum, fructu contumax, acutum cum quadam amaritudine, aromaticum, foris rufum intus candidum

De Kermes Caput Quartum

Kermes est granum adnascens subfrutici, qui coccus baphica et granum infectorium dicitur./
Eligitur recens completum, plenum, subamarum, puro pondere./

De Radicibus plantarum Arborum et fruticum Sectio Vicesima 1a

De Brionia Caput Primum.

Brionia s. vitis alba calida et sicca moderate radix est quae in usu maxime est.
Deligatur solida, crassa non cariosa, acris, amara, alba vel nigra mediocriter fusiusve cortice./

De Cyclamino Caput Secundum.

Cyclaminus calidus et siccus est in 3° gradu et venit ad sanitatem et panis porcinus.

cyclaminus

Cyclaminus duplex est magnum et parvum.
Radix in usu est Rapitum crassa, spissa, pravum latum foris nigra, intus alba.
Corrigitur astringentibus ut mastix, gr. cydoniae &c.

De Aristolochia caput Tertium

Aristolochia calida et sicca 2° gradu.
Tres sunt aristolochiae species rotunda, foemina, longa mascula, pelignatur sarmentosa.
Radix in usu est eligenda rotunda solida compacta, subacris, amara, intus buxea, odore grauia.

De Radice Mechoacana caput quartum

Mechoacan radix est plantae sarmentosae folia ... et fructus coriandro proportionalis.
Calida est in 1° gradu. sicca in 2° gradu.
Deligatur recens, levis, colore foris modicum russo, et intus albo, insipida.

De Scylla caput quintum

Scylla s. caepa marina calida et sicca est ordine 3° radix est plantae bulbosa, caepaceum more tunicata foliis Ilibus.
Duplex est mascula foliis albis; foemina foliis rubris in nigrum inclinantibus.
Eligenda recens, levis, mediocriter crassa, dulcis, acris et amara, candidissima.
Corrigitur assatio et cum eadem portio farinae orobi consumuntur trochisci.

De Centaurio Caput Septimum

Centaurium calidum et siccum est in 2° gradu.

Radix

Radix Centaurij eligenda est solida, crassa & succulenta, acridenus astrictio & dulcedine subsistia./

De Glycyrrhisa s. Liquiritia caput 7um

Glycyrrhisa temperata calore, modico humida Radix est planta surculosa folijs lentisco similibus./

Eligatur cortica, recens, nigerrima, splendens, non frangibilis, intus crocea./

De Costo Caput Octavum

Costus calidus & siccus est in gradu Radix est planta indica

Costi tres sunt species Indicus, arabicus & Syriacus. Eligendus Arabicus, levis, recens, non cariosus, densus, candidus, subamarus, odore fragranti. Cuius loco angelica sumenda est. Indicus 2um locum obtinet./

De Galanga s. Acoro caput Nonum

Acorus siccus & calidus in 3° gradu radix est planta indica.

Acori duae sunt species Major & minor.

Eligitur minor, durus, nodosus, acris, rufus, aromaticus./

De Zinzibere Caput Decimum

Zinziber calidum in 3° gradu humidum in 1° radix est cuiusdam plantae indicae, cuius folia sunt gladioli aquatici folia.

Radix eligatur recens, gravis, geniculata, fibrosa, candida, acris./

De Zedoaria Caput Undecimum

Zedoaria s. Zerumbet s. Zurumbet idem calida & sicca in gradu. Radix est cuiusdam ...

quae

Quae sponte in provincia Malaucio provenit
Deligatur crassa, sapore et colore zinziberis/

De Cypero caput duodecimum

Cyperus calidus siccus in [ ] gradu Radix est junci Couche
triangulati in palustribus locis enascens./
Cyperi autem sunt species longus, rotundus et indicus
Deligendus nodosus, foris nigricans intus subal
bicans, amarus, odore suavi post et longo./
Indicus zinziberi similis est qui masticatus croceum
succum reddit, gustu amarus sentitur peracto./

De Doronico caput decimum tertium./

Doronicum calidum siccum in 3° gradu Radix
est parva, geniculata, foris subflava, intus alba,
dulcis, acori colore et figura similis, cujus loco car
yophyllo utimur./

De Angelica caput decimum quartum

Angelica calida sicca in [ ] gradu radix est plantae
montanae cujus folia sunt amplissima
Eligenda crassa, longa in plures ramos divaricata, a
cris, odore suavissimo, aromatica./

De Gentiana caput decimum quintum

Gentiana calida sicca in 2° gradu Radix est plantae
montanae
Eligitur crassa, color buxi, amara./

De Tormentilla caput decimum sextum

Tormentilla s. pentaphyllum sicca 3° excessu radix
est

est cujusdam plantae sic dictae quod dentium tormentum leniat cataphyllum est &c. /

De Satyrio caput decimum septimum

Satyrium Cynosorchis s. testiculus canis calidus humidus in gradu. Radix est bulbosa, quae unico bulbo radicatur, vel duobus bulbis radicatur testiculus canis &c.

Eligendum cujus radix est unica, rotunda, magna, colore exteriori fulva, interna candida, dulcis ac ori ingrata. Loco hujus etiam poni potest radix plantae quae granum ciceris magnitudine profert, cujus folia sunt albicantia solii. /

De Salsaparilla s. Smilace aspera c. 18.

Salsaparilla calida sicca in gradu. Radix est praelonga et uniformis quae ex [illegible] provincia Hondurae affertur.

Eligenda est mediae crassitiei, nullis asperata, dura, fibrosa, rugosa, medullosa, quae viminibus instar fascibus funditur. /

De Radice Chynae caput 19mum

Radix chynae calida et sicca est in gradu in vastissimo Chynorum regno Indiae orientalis nascitur. Diligatur recens, gravior, crassa, nodosa, non cariosa, intus alba et foris rubra, insipida. /

De Sassafras caput vigesimum

Sassafras radix est calida sicca in gradu cujusdam arboris

~~et~~ arboris praegrandis folijs fraxineis in tres angulos distinctis constans, nascitur in florida novi orbis provincia Hispanis dicta Sassafras

Eligatur radix recens, solida, colore cinericio, subacris, odore foeniculum referens radix, ob praestantior partibus et praestantium eius cortex./

De floribus & folijs plantarum et arborum Sectio Vigesima Secunda

De Schoenantho Caput Primum

Schoenanthum s. juncus odoratus modicè calfacit adstringitque flos est plantae graminaceae ac junceae in Arabia nascentis./

Eligendum Schoenanthum recens, tenue, floribus refertum, acutum sapore, rufum quoque subcatum rosae odorem spirans./

De Malabathro caput Secundum.

Malabathrum Calidum siccum in 2º gradu ~~calidum et siccum~~ folium est arboris indicae: Unde folium indum dr./

Eligendum recens, fracta contumax, tres nervos in longitudine sua, ex viridi nigricans, acutum et odoratum, cuius defectu substituitur spica vel folium eius./

De fruticibus et Arboribus Sectio Vigesima Tertia

De Polio montano caput primum

Polium montanum s. tricuinum calidum siccum in 3º gradu frutex est surculosus./

Eligendum

Eligendum candidum, tenuem et fistum, et non sine quadam suavitate graviter olens./

De Visco quercino caput Secundum

Viscum quercinum est planta plantis adnascitur, cuius folia sunt oblonga et viridi flavescentia, caruit radicibus

Viscum eligendum quercinum, in 1us ipsius bacca rotunda, alba, splendida./

De Corallis Caput Tertium

Corallus, lithodendrum, dentatio, frutex marinus, frigidus in 2 gradu siccus in 3º. nec planta nec lapis nec bitumen est sed frutex sub aqua marina viridis, baccae sunt albae. Colore sed magnitudine, qui frutex e mari extractus lapidescere creditur./

Corallorum tria sunt genera Rubrum, album, nigrum

Rubrum eligendum, gravius, fractu facile, non scabiosum nec concavum, pene frutex ramosus.

Album tenerior est, spongiosior magisque fragilius.

Nigrum rarius est in usu quod [illegible] est rubro illegitimo./

De Amomo Caput Quartum

Amomum frutex est flore albo violae simile, foliis convolvulo similis [illegible] deligatur Amomum Creticum, non vetustum, album, fulvum, odoratum, et vini sapore [illegible] separandum est per Columbi./

De

De Plantarum & Arborum fructib[us]
Sectio Vigesima quarta

De Prunis Caput Primum

Pruna emollientia sunt, moderatè refrigerantium & humidum. Eligenda sunt damascena, recentia, nigra, dulcia, mediocrem soliditam cortid[em?]/

De Carpobalsamo caput Secundum

Carpobalsamum fructus est indica arboris. Eligendum plenum, ponderosum, pingue, acutum, ruffum, odore opobalsamum aliquatulum redolens. Ejus loco cubebas ponuntur./

De Cubebis Caput Tertium

Cubebae sunt fructus racemosi cujusdam plantae indicae folijs piperis modo repentibus./
Eligendae sunt graves, corpulentae, plenae, acres, subamarae, aromaticae./

De Pipere Caput Quartum

Piper calidum siccum in tertio gradu
Piperis tria sunt genera album, nigrum, & longum, suntq[ue] fructus racemosi ex diversis plantarum repentium quibus folia citri effigie in india natura[lite]r.
Nigrum eligendum est recens, gravissimum, plenum, sapore acerrimum, rugis melliori conspectum./
Longum vero eligi debet grave, solidum, imperforatum, fractu contumax, acerrimum et linguam mordicans./
Album est eligendum grave, solidum, sapore acri, —

colore

Colore albo & odoratum. Ubi simpliciter stellae ponitur de albo intelligitur.

De Nuce Moschata caput quintum

Nux moschata calida sicca 2° roseola dicitur a quibusdam nux myristica fructus est cujusdam arboris in India nascentis, cujus folia & magnitudo pyrum verius aequant.

Nux moschata eligatur gravis, plena, acuta, intus subrufa, odore grata & quae acu puncta mox oleo suum succum reddat.

Macis est involucrum nucis moschatae.

Probatur recens, pinguis, gravis, rubro flavescens & acuti saporis.

Ubi nux absolute ponitur de vulgari intelligendum.

De Caryophyllis caput sextum

Caryophylli calidi & sicci in 3° gradu fructus sunt cujusdam arboris ejusdem nominis in Molucca insula nascentis.

Caryophyllus duplex est: Mas qui et antophyllus dicitur & foemina.

Eligendi sunt foeminei, mediocres, plani, cum subamaro spatio rubescentes, aromatici.

De jujubis seu zizyphis caput septimum

Jujubae, zizypha, sebesten & myxaria fructus sunt syriacae arboris.

Eliguntur recentes, amplae, oblongae, carnosae sapore dulces & bene coloratae.

De

De Anacardia Caput Octavum

Anacardi calidi sicci in 4° gradu fructus sunt cujusdam arboris in India nascentis, cordis effigie.
Eliguntur grandes et succulenti, acuti sapore, intus fusci, nucleus interiorus albus in cortice resinosus.
Liquor in usum assumi debet in vult vnde servare in vas lactis infusus, recenti et sale conditi tum oleo conduntur.
Mel anacardinum exprimitur ex anacardiis recentibus diutius in aqua coctis. Arnaldus de Villa nova mel sic parari. Anacardi tere debent pro in aceto macerari per 7. dies. octavo coqui ad duarum partium consumptionem, colatura ex coctis dicitur mel anacardinum.

De ficubus Caput Nonum

ficus sunt emollientes eligendi maturiores, tactu molles, cortice tenui, albicantes, gustu delectabiles, mollem dulcedinem habentes.

De dactylis caput decimum

Dactyli sunt fructus arboris palmæ
Eliguntur recentes, carnosi, parum rugosi, tactu subduri, dulces qui concussu non strepunt, rubri
Nucleus ex absoluto ponitur de dactylis intelligitur.

De Pistacijs caput Vndecimum

Pistacia sunt fructus arboris terebinto similis in Persia nascentis
Eliguntur recentia, plena, nucleo intus herbaceo

dora

odore et sapore jucundi./

De Amygdalis caput duodecimum

Eligantur amygdalae recentes maturae, durae, [illegible]sabiles, foris flavae intus albae dulces non rancidae./

De Nucleis Pineis caput decimum 3ium

Nuclei Pinei seu Strobili eligendi sunt recentes, albi, sicci non rancidi, tenui membrana russa involuti. Nuclei pinei calore temperati lubricantes humidi./

De Arborum Lignis Sectio XXVIa

De Guiaco caput primum

Guajacum s. lignum sanctum calidum et siccum est in 2o gradu, lignum est arboris procerae ad fraxini magnitudinem et effigiem multum accedens
Eligatur quod ex orientalibus plagis defertur in Indiis grave, densum, pingue, intus nigricans, foris vero subalbidum, amarum et odoratum Vid. Scri. tractatu de Lue Venerea c. x et sequentibus./

De Agallocho s. Xyloaloë cap. 2dum

Agallochum s. lignum aloës est lignum arboris indicae oleae instar et crasso cortice calidum siccum 2o gradu.
Eligitur ponderosum, pingue, maculatum, odoratum gustu adstringens, subamarum, versicolor, tenuis mox igne liquescens sed tardius et quod aqua ad motum subsidet et bullas dat./

De Santalis caput Tertium

Santalum frig. in 3o grad. siccum in 2o. lignum

est

est cujusdam arboris indicæ nucis juglandis mag-
nitudine folijs admodum virentibus, lentisci similis
Santali tres sunt species Citrinum, album et rubrum
Eligatur in subslidia grave, solidum, colore suo perfectum et odoratum.
Rubrum differt a brasilio nec est dulce neque infecit
ut brasilium./

De Aspalato caput Quartum

Aspalatum calida et sicca est in 3° gradu lignum
est cujusdam fruticis spinosi in Syria vel Rhodiorum
insula nascens./
Aspalati lignum eligendum grave et densum, amarum et adstringens, detracto cortice rubens,
aromaticum. Suum loco ligni aloes ponitur./

De Xylobalsamo Caput Quintum

Xylobalsamum est lignum arbusculæ sarmentosæ
balsami olim in Judæa, Ægypto et in Valle Syriæ
max° in Suevico nascens./
Eligendum recens ponderosum, intus gummosum,
fulvum et odoratum ejus loco surculi lentisci sumuntur

De Corticibus et Lanuginibus Arborum Sectio Vigesima Septima./

De Cinnamomo Caput Primum

Cinnamomum est interior cortex arboris sylvestris,
magnitudine oleæ, citri colore, Lauri effigie ac
sponte

sponte nascentis in multis regionibus indiæ orientalis Ex Zeilan et malabar laudatissimum provenit./
Eligitur tenue, tortuosum, acutum, dulcedine permi-stum, subrufum, aromaticum./
Canella crassior xylocassia seu Cassia lignea est ex eodem arbusto. Alius Canella et cinamum sed hoc ex ramis, illa ex trunco, cujus cortex calidissimus est. [illegible]/
dartsini, cassia, cinamum et canella idem sunt./

De Vsnea caput Secundum

Vsnea nom est scoba seu lanugo quaedam arbo-ris adhaerens membranatorie, oleae, cedrae, quercus;
Eligenda est albi coloris et odoris boni. obviam dicitur./

De Carpesio caput Tertium

Carpesium est festuca est tenuis ex surculis cinaci et surculis fruticis qui [illegible]./

De Succis varijs Sectio viges. octava

De Hypocistide Caput Primum

Hypocistis frigida in 1° gradu sicca in 3. Succus est cujusdam germinis e radicibus cisti proli-lidus extractus.
Eligitur dura stiptica, subrufa./

De Acacia caput Secundum

Acacia frigida in 1° gradu sicca in 3° succus est ex fructu arboris spinosæ aegyptiæ. acaciæ nomine

extractus

extractus.

Eligitur rufa, subrussa.

Ejus loco utimur succo prunorum sylvestrium qui excavendus.

De Lycio caput Tertium

Lycium frigidum et siccum est in 2° gradu succus est cujusdam arboris spinosæ, fraxini magnitudine, folijs buxi proportione viridentibus tamarisco, Ilibus. quo careremus sed ejus loco utimur succo caprifolij.

Eligendum durum, glutinosum, lucidum, adstringens, exsiccativum, et quod igni admotum accenditur.

De Opio Caput Quartum

Opium frigidum in 4 gradu siccum in 1° succus est seu liquor concretus ex vulneratis capitibus papaveris nigri effluens.

Eligitur Thebaicum, grave, densum, tactu lene, amarum, subrussum, clarum et quod facilè aqua diluitur.

De Meconio Caput Quintum

Meconium frigidum 4° gradus initio succus est ex contusis folijs et capitibus papaveris albi extractus opio longè ignavius.

De Succo Liquiritiæ caput Sextum

Succus liquiritiæ calore temperatus blandè humidus. Liquor est ex radicibus liquiritiæ tusis et expressis igne vel sole siccatus.

eligendus

Eligendum vero, qui è Creta delatus est, purum tenax, dulcis, nigerrimus, splendens, et linguae subditus statim totus liquescit/

De Saccharo Caput Septimum.

Saccharum est Succus extractus ex cannis minutim incisis et coctis usque quo saliat modo.
Saccharum calidum et siccum initio 1i gradus/
Eligendum est Madera, purum, leve, durum, dulcissimum, albissimum primo modo splendens/

De Saccharo Candi caput octavum

Saccharum candi fit ex Saccharo in Syrupum cocto et in olla fictili (in qua sint bacilli lignei) per quindecim dies in loco calido imposito, postea aq. calida effusa per unum diem relinquitur, deinde sqti frangitur olla et saccharum candi invenitur/

De Amylo Caput Nonum

Amylum frigidum siccum succus est concretus ex infusio tritici.
Eligendum est candidissimum et purum./

De Varijs Gummi Speciebus Sect. XXIX

De Sarcocolla caput primum

Sarcocolla   Gummi est arboris spinosa in Persia nascentis/
Probatur crassa, amarissima, subcitrina, candida
Corrigitur infusio lactis muliebris vel asinini & debet infundi in eo per 5 dies, renovando lac

singulis

Singulis diebus./

De Sagapeno caput Secundum

Sagapenum calidum in fine 3°. Liquor est & Gummi arboris ferulaceae, vel fruticis in terra media nascentis./
Eligendum crassum, purum, in aq. dissolubile, acre, foris subrufum, lucidum, intus vero subalbidum et quod porri odorem reddat./
Corrigitur medtis [illegible] stipticantibus vel spica et mastiche./

De Opoponace caput Tertium

Opoponax calidus est 3° ordine siccus 2do. liquor est panaciae herbae, quae alio nomine Herbaria dicitur
Triplex est opoponax Heracleum, asclepium et Chironium./
Eligendus est levis, pinguis, friabilis, in aq. statim dissolubilis, amarissimus, foris croceus, intus vero albus, odore gravi./
Radice incisa excipitur ex caule et ipso medio suo scarificato promanans
Adulteratur ammoniaco inditis scil. granis in vero opoponace, dolum prodit odor et albedo in fractura,/
Corrigitur mastiche et spica./

De Gummi Aegypti caput Quartum

Gummi Aegypti frigidum siccum in 2° gradu. est lachryma ex acacia Aegypti spina promanans./
Laudatur quod contractum in Vermiculorum speciem, vitri

vitri

Vitri modo pellucidum, purum, candidum.
Gummi quod absolute ponitur est Arabicum dicitur

De Tragacantha caput Quintum

Tragacantha frigida 2° sicca et humida 1° lachryma est plantae spinosae spina hirci appellatae in Asia et Creta nascitur.
Eligenda levia et sincera et quae lucida tenuis ore dulcita lenta seu alba et clara.
Ex radice incisa colligitur secundum Dioscoridem, sponte vero profluere asserit Theophrastus.

De Galbano caput Sextum

Galbanum calidum initio tertij gradus, siccum in 2°
Lachryma est plantae ferulaceae in Syria praesertim in Amano monte nascentis.
Probatur pingue et surculorum expers, albicans, thuri simile, ammoniaco simile, gravem et virosum olens sapore tetro et ingrato. Ex radice incisa excipitur.

De Ammoniaco caput Septimum

Ammoniacum calidum siccum 3° vel 2° est Gummi est lachryma plantae ferulaceae in Africa nascentis Agasylli dictae.
Eligendum densum, sincerum lignique et calculorum expers, ac thuri simillimum, amarum, odore castoreum referens.
Ammoniacum duplex est Thrausma lignique et calculorum expers: Alterum phyrama dicitur, quod capillis scatet.
Ammoniacum hoc dicitur quod stillet juxta Jovis Ammonis oraculum.

De

De Lacca Caput Octavum

Lacca s. cancamum Liquor est gummis arboris cujusdam in India concrescens et formicularum suctu et opere coactus.
Eligenda in substantia dura et perlucida, sapore non ingrato, rubra, clara et quae facile aquis dissolvitur,
Cancamum dracorum et Lacca Arabum idem sunt.

De Sandaracha caput Nonum

Sandaracha calida in fine 3i gradus est Arabum Sandaracha, Juniperi lachryma est quae vulgo Vernix dicitur quod vitro splendorem praestat
Deligatur pura, mastiche more friabilis, pallida et perlucida
Sandaracha Graecorum est lapis in metallicis venis arsenica rufus et ad colorem cinnabaris vergens,

De Sanguine Draconis Caput Decimum

Sanguis draconis frigidus est in 2o gradu siccus in 3o Lachryma est arboris Africanae a fructu ejusdem arboris nomen ducens, nam sublata qua integitur pelle fructus, dracunculus apparet.
Eligendus purus, friabilis, lucidus, sanguineus et perlucidus.
Est alius sanguis draconis in officinis factitius ex hircino sanguine, bolo armena et arborum aliorumque astringentium succo.

De Assa foetida Caput Undecimum

Assa foetida calida sicca in secundo gradu est lachryma

peregrina

peregrina planta in Media nascentia, quam hispani foetidum dicunt. Vocat alii Volum de Gummi Laserpitii quod [struck] vocat

Eligenda translucentior et foetida, et a cadavere caule careptum

De Gummi Hederae caput duodecimum

Gummi Hederae est lacryma quae e trunco Hederae vulnerato et interdum sponte profluit.

Eligendum lene, colore ex flavo rubescenti, gravis acre admodum

Triplex est Hedera alba quae fructum profert album Nigra, quae nigrum; 3a Helix et nonnullis de Hedera terrestria.

De Myrrha caput decimum tertium

Myrrha graecia Smirna dicta calida sicca in 2do gradu Lacryma est cujusdam arboris Arabicae, spinosae, aegyptiae folia, juniperi superans esse totum

Eligenda troglodytica, spuria, fragilis, pinguis Levis, perlucida, amara, acria, odore gratissima et quae confracta ostiat Unguium modo candidas et lineas ostendit

Troglodyti sunt populi Arabibus Vicini, procedit et myrrha ex Aethiopia.

De Stacte caput decimum quartum

Stacte calida sicca in 2o gradu pinguedo est myrrhae recentis cum parva aqua tusa et expressa in Vaporis formam redacta, quae Styrax liquida dicitur sed male

Eligenda

Eligenda est quae nullam olei admistionem habet.
Alij dicunt esse succum gummosum et stillatitium rore
ex arbore myrrhifera sua sponte vel dum plagae quidam
fiunt.

De Bdellio caput decimum quintum

Bdellium calidum siccum in 2° gradu Lachrymam
est arboris saracenicae, oleae magnitudine, folijs quercus,
cum fructu ficus, candido colore.
Eligitur purum, molle, pingue, amarum, tau-
rini glutinis modo perlucidum. Diosc. laudat sar-
racenicum. Gal. Scythicum.

De Camphora caput decimum sextum

Camphora frigida sicca 3° gradu Resinosa lachry-
ma est arboris indicae minor juglandis magni-
tudine et folijs salicis in medullam ligni cadens
per rimas quasdam resinarum modo.
Eligenda in helbida pura, pinguis, friabilis, nitida
et candidissima, odore fragrantissima, et quae pani
calido imposita madescit, hic tunda sit aut ex in
medijs aquis.

De Styrace Caput decimum septimum

Styrax calida sicca 2° gradu resinosa est
lachryma cujusdam arboris malo cydonio simile
in Syria nascentis dicta Calamita.
Probatur maxime styrax crassa, colore flava
cum granis albicantibus, amara, odore gra-
vissima.

De Benjoino Caput decimum octavum

Benjoinum officinis Belzoinum calidum

Resinosus est succus arboris indicæ cujus folia sunt citri foliis similia, nascitur in sylvis ubi sunt multi lygnides.

Eligendum purum, liquabile, albis granulis et globulis et granis tunc similibus, rubescens lucidum, odore suavissimo, quod accedit xyloalois, rejicitur.

De Thure Caput decimum Nonum

Thus calidum 2° gradu siccum 1° resinosa lacryma est arboris arabicæ cujus folia lentisco sunt similia.

Thus duplex est Mas quod Olibanum, et fœmina quod indicum Dioscorides appellat.

Eligendum purum, pingue, tenax, guttatum, flavum, rotundum, candidum, odore gratum. Mas præfertur.

De Mastiche Caput Vigesimum.

Mastiche — Resinosa lacryma est lentisci arboris in chio insula nascentis omnium estimatum præstantissima.

Eligenda pura, splendens, friabilis, candida, odorata,

Loco hujus ponitur lentisci mastiche eligendum

De Gummi Elemi Caput Viges. primum

Gummi elemi — Resinosa lacryma est oleæ æthiopicæ.

Eligendum pingue, tenax, flavescens, aut potius subrufum, odore gravi, quod facile liquescat nec

facile

faciet linguam mordica./

De Tarsamaarsa caput Vigesimum secundum

Tarsamaarsa est quoddam resina gemma ex nova Hispania allatum bonum olei sic ut lacryma Aethiopicea./

De Caraunna caput Vigesimum Tertium

Caraunna est alia resina gemma accedens ad Tarsamaarsam indice ita vocata E liquida pinguis, oleaginosa, tenax./

De Resina caput Vigesimum quartum

Resina est liquor pinguis et oleaginosus ex pino et abiete profluens./

Resina duplex est liquida et arida ut Terebinthina et Colophonia./

E liquida nobilior ideo est pinus incidens, arida, pura, friabilis, colore cerae modo pellucida et odorata./

De Pice caput Vigesimum quintum

Pix est liquor pinguis ex taedis fustatim incisis et in furno accensis effluens, vel resina combusta fluxus ex taeda emanans:

Est a taeda morbus arboris pini per senectutem nimia pinguedine veluti strangulata./

Palimpissa est pix bis cocta vel pix sicca dicitur quod sicut liquida coctio et elaboratio crassiorem pinguitie atque durior et siccior evadit./

Zopissa

Zopissa est pix a navibus maritimis erasa, quae propter salsuginem quandam ab aqua maris contractam ita vocatur a nonnullis apochyma vero pix navalis vero quod ea naves induuntur.

Pissasphaltum est bitumen pici commixtum quod ad mortuorum conditurant olim usurpabatur - sanctum vero mortuam nullam esse dicit.

Differt a pix a resina, quod pix per ignem transit, resina vero sponte fluxit arboribus sobolis utraque vero pix est veluti resina cocta per ignis adjutu ducta, impedimentis aquarum a fumo per calore unde pix nigra solet esse, quam quam flava est resinae resina dicta.

Pix quae prima stillat fluxilior est per humidior, quae quidem pix liquida officinis dicitur pro diversa pittolidos.

Pix eligenda est pura, pinguis, resinosa, quae est dentibus fracta lactescit, subrufa ac odorata.

De Terebinthina caput vig. sextu

Terebinthina est liquor pinguis, resinosus, terebinthi arboris sponte defluens ex trunco per ramis in insula Chio nascentis.

Eligenda pura, lucida, candida ac vitri modo splendida per odorata.

De Colophonia caput viges. septim.

Colophonia est liquor ex terebinthina fluens, calore solis exsiccatus.

Duplex est terebinthina per duplex colophonia

Una

Una ex tere binthso pastesa ex vino pabicto.

De Ladano caput Viges. octavum

Ladanum calidum est liquor ex folijs cisti in cypro nascentis cuj nodis est quidam barbisq caprarum adhaerens cum ceteri frondes pascuntur.
Eligendum purum, pingue, ductile, subnigrum subviride et odoratum.

De Varijs Liquorib[9] Sectio Triges.

De Vino Caput Primum

Vinum calidum humidum in gradu
Eligatur tenue, purum, limpidum, album aut pallidum, sapore non ingrato.
Ex fecibus vini conficiatur, vel ex ipso vino concocto fit medum quod tartarum vocant.

De Aceto caput Secundum

Acetum frigidum et siccum est ordine secundo
Laudatur tenue, acutum, album et quod ex vino laudabili vetustate aut artificio tale evasit.

De Aqua Caput Tertium

Aqua frigida humida in tertio gradu
Probatur insipida, quae lenium sit partium, et citius calescat ac refrigeretur.

De Lacte Caput Quartum

Lac temperatum est in calore et medio humidu

Laudatur

Laudatur album, dulce, et quale crassitudinis bonique odoris Vaccae Iuvencae, nec nuper foetae, bono pastu enutritae, praecipue autumno quo humor minori abundat humiditate.

De Sero Lactis Caput Quintum

Serum Lactis frigidum est et humidum in 2. gradu.
Eligendum est caprinum, recens, odoris et saporis jucundi sed sui, et quod exhalatur caprarum nigrarum recenter foetarum et bonis pabulis nutritarum.

De Iure Gallorum caput Sextum

Iure Gallorum extrahi debet ex Gallo rufo, carnoso, quamplurimum annoso, nido.
Sic parabitur ab[j]ectis intestinis, salibus in ventrem conjicitur et coquitur in aqua coquendus donec tertia pars aquae remaneat.

De Animalibus et Eorum partibus
Sectio Trigesima prima

De Sanguine Humano & alijs
Caput Primum

Sanguis separatus est eligendus a viro iuvene sano bene separati, tenuis, dulcis, rubicundus.
Sanguis Porci 4 annorum nati per aliquot dies foliis diuretibus nutriti prodeunte effluens est colligendus, nam prior tenuior, postremus crassior putatur, medio vel angusto jugulari debet excipi.

tenuitudinis

Testudinis sanguis debet extrahi a testudine cujus caput abscinditur et soli exponitur donec exsiccetur.
Sanguis ita eligendus levis, purus, rubicus, sclavus.

De Mumia caput Secundum

Est Confectio quaedam, qua corpora olim condiuntur ut aloe, myrrha, balsamo, et calida sicca est in 2.º gradu.
Eligenda solida, lucida nigra et odorata.
Mumia Serapionis est pissasphaltus ex bitumine et pice constitutus.

De Axungia caput Tertium

Axungia calida est et
Differunt autem sic axungia, sebum et pinguedo situ et consistentia.
Axungia extrahi debent autumno speciali et aqua frigida pluviali lavari: deinde ab istis pelliculis et venis lento igne in vase duplici liquari et vasis vitreis vel stanneis in loco frigido et sicco asservari.

De Medulla caput Quartum

Medulla calida est in
Animalium medulla debet ab ossibus extrahi: deinde lento igne liquefieri, postea colari et in vase vitreo vitreato servari, melior est recentior, deinde vetustior.

De felle Caput Quintum

Fel calidum et siccum est [illegible] extrahendum specialiter ex animalibus interfectis, quae sunt mediae aetatis.
Eligendum ductile, flavum, amarissimum et [illegible] odoris existens

ustodiatur./

De Coagulo caput Sextum

Coagulum ab hædulis nuper occisis extractum salitum et involutum suspendi debet ad solem ut siccetur./
Coagulum leporis est omnium præstantissimum et quo vetustius eo melius./

De Carnibus caput Septimum

Carnes debent ablui ter aut quater vel quinquies vino calido dulci, postea in furno exsiccari et folijs absynthij involvi in pulmo vulpis./

De Cerebellis caput Octavum

Cerebella debent accipi recentia et aq. frigida bene lavari et per pannum rarum colari aqua, postea lento igne desiccari./
Debent cerebella accipi ab avibus, quæ nidificant in domibus Vere et Autumno per decem annum cerebellis vitellum ovi unius permiscendo pauxillum mellis adhibito et super cineres cineres calidos agitetur, donec evanescat humiditas servetur in vase vitreo./

De Moscho caput Nonum

Moschus calidus siccus in gradu tertium est cujusdam animalis veluti apostema in quodam folliculo circa Umbilicum contento.
Eligendus orientalis subrufus, amari saporis, aromaticus, cito solvatur, nec multum odoris solus servatur. Si odorem amiserit in olla posita orificio aperto suspendatur in Cloaca et recuperabit./

De

De Zibeto caput Decimum

Zibethum est excretum cuiusdam animalis magnitudine Cati./
Eligitur solidum, pingue, candidum, odore gratissimo./

De Ichthyocolla caput Undecimum

Ichthyocolla sive gluten alkanna est gluten ex ventre molue et mucosa piscis confectum./
Morca ventris aut plures in frustula concisa secantur et in fictili cum aqua calida coquuntur donec in crassiorem aut pultis consistentiam abeant, postea antequam refrixerint in partes distinguitur et ita siccatur./

De Oesipo Caput Duodecimum

Oesipum est lanarum succidarum pinguedo./
Praeparatur in hunc modum lana succidenti aq macerabatur horas octo, donec totam in aqua deposuerit pinguedinem: deinde lana fortiter exprimitur manibus et aqua colata diutissime alio vasculo effunditur et refunditur donec non amplius spumet tunc pinguedo aquae supernatans est colligenda et aqua lavari debet donec albescat et pura evadat, tunc in fictili vase reponitur ad usum./

De Castoreo caput decimum Tertium

Castoreum calidum Testiculus est cuiusdam animalis quod partim in terra partim in aqua

versatur

vicitat pro meridionalibus partibus expositus /
Eligendum flavum, friabile, acre, subrussum, horribile, grave et foetidum./

De Cera Caput decimum quartū

Cera eligenda pura, mediocriter pinguis, subrussa, odorata simul et fissilis, pontica et cretica laudatur./

De Propoli caput decimum quintum

Propolis est sordidum cerae crassior constans materia a rusticis Cera virginea dicta./
Eligenda mollis ductilis, styracis odorem referens, alba./

De Melle caput decimum sextum

Mel calidum siccum 2° gradu est
Deligatur grave, purum, lentum, dulcissimum, album vel flavum, odoratum, atticum est optimum vel narbonense./
Mellis tria sunt genera mel cedrinum, mel asperum simul arundinum./

De Osse Cordis cervi caput decimū 7um

Os Cordis Cervi cartilago est in sinistro cordis ventriculo cervi reperta.
Eligendum candidum, tenax, russum./

De Unicorni caput decimum octavum

Unicornia eligendum ponderosius et qui aquae injectum ampullas edat foris subrussum intus eburneum crasso cortice involutum, quem lapidum Unicornis

Vocant

vocam./

De Blatta Bizantia capue decimū ix[um]

Blatta bizantia s. unguis odoratus est cujusdam piscis am conchilij tegumentum odore castoreum referens./
Eligitur albicans podoratior./

De Umbilico Marino capue Vigesimū

Umbilicus marinus integer est pisciculus, ut tegumentum ita umbilico sto, in abillonodis accipiat in littore maris repositus./
Eligendus est clarus, albus./

De Antalio s. Dentalia cap. Vig. j[um]

Antalium est tubulus testaceus cujusdam piscis in mari progenitus, digiti minoris fere longus./
Dentalium parva concha est oblonga dentis canini instar acuminata, unde dentalia.
Eligenda sunt levia, tenuia, arundinida, modo cand alba, eorum vice quaevis concha alba pri substitui./

De Rana capue Vigesimum secundū

Ranarum tres sunt spes: Aliae, quae in aqua tantu degunt: Aliae, quae in aqua et terra sicca aequaliter victitant: Aliae denum, quae in locis aridis victū quaeritant publitardiu./
Eligenda sunt aquaticae, leviae sabitae quae punctis pluribus non sunt maculatae buffonum modo./

De Cancris capue Vigesimū Tertium

Cancer est piscis crustaceus cujus duo sunt genera

marinus

maxime et fluvialia.

Cancri piscari debent quo Sol est in signo arietis. Ideo mense Aprili, interdum aduruntur, quandoque eli-xantur. ita parantur.

Evelluntur extremitates cancrorum ex pedibus et corporibus suis et abluuntur aqua frigida, sale et cinere pluribus vicibus, donec mundificentur et repurgentur a gravitate odoris sui: deinde in aq. hordei cum sero lactis coquuntur./

De Viperis caput Viges. quartum

Vipera s. Tyrus duplex mas et foemina oculos habet rubeos, linguam mobilem, dentes plures, caput extensum, colore russo cum dorso nigro sub finem veris venari oportet. Sic parantur./

Viperulae minutis flagellentur, caput et cauda amputentur et permittantur supra terram agitari, donec exsangues fiant. Deinde excorientur et in aqua salsa et calida vel vino perlavantur deinde coquuntur ad separandum ossium cum carne./

De Scincis Caput Viges. Quintum

Scincus est lacerta sylvestris, quibusdam dicta crocodilus terrestris: est animal parvum, quadrupes, squammatum, capite longo, cauda rotunda, cum sale et nasturtio servantur./

Eligendi Corpulenti non exigui./

De Cantharidibus caput Vig. Sextum

Cantharides sunt animalia muscarum viridia in ligustro et fraxino numerosa proveniuntur, alunt et reperiuntur./

Eligenda

Eligenda est discolor et quae lutea in alia transmutat sive liniat, corpore longo, crasso, et pingui et quae in fermento durantia sunt, pro bibinimus servantur./

De Scorpionibus caput Viges. vij.mum

Scorpio est animalculum terrestre, longum per caudam nodosam terminatur in cujus extremo longo et obliquo armatur aculeo tenui foramine pervio, quo venenum pungendo effundit./

Ex Scorpionibus oleo infusis per extractiam fit oleum

De Lumbricis Caput Viges. octavum

Lumbrici seu Vermes terrestres vino albo loti in oleo macerantur ac vase duplici in decocto elixantur. Vno et intestina terra./ ~~Corpus sunt oblongum~~ prius quam sumuntur triti, siccati et tenuissime laevigati alijs quibusdam pulveribus admisti.

Lumbrici corpus sunt oblongum, oculis, auribus, pedibus destituuntur./

De Varijs terrarum tribus

Sectio Trigesima Secunda.

De Terra Lemnia caput primum

Terra Lemnia vel sigillata frigida sicca 1° ex Sudun bal. est quaedam rubra terra in ~~[illegible]~~ Lemno nascens.

Terrae Lemniae duo sunt genera una rubescens declinans ad russum: altera ex cinericio colore candicans./

Dreulu

Dicitur sigillata quia cavaetsibus turcicis sigillata.
Eligatur pinguis, densa./

De Bolo Armena caput secundum

Bolus armena s. terra Armeniorum frigida in secundo gradu est quaedam vena terrae in Armenia reperta.
Boli armenae duo sunt genera orientalis et pallida: altera vera et rubea.
Eligitur ut Lemnia, aceto abluitur et depurata exsiccatur./

De Ochra Caput Tertium

Ochra est et materies quaedam
terrae, quae in fodinis reperitur./
Eligenda est flava, natio attica, levissima, friabilis, non lapidosa sive lutea./

De Terra Thymelaea caput Quartū

Terra thymelaea est materia
quaedam terrae, quae ultra mare reperitur.
Eligenda est alba aliquatulum aromatica./
Ejus loco Sodio ea utimur, quae sub mola in acuendo gladio reperitur.

De Terra Eretriade caput Quintum

Eretriadest sive Galbinum est glebula rubicunda, quae in agro Urbis Eretria effoditur, unde illi nomen./
Ejus loco bolo armena utimur./

De Creta Caput Sextum

creta

Creta est terra candida, quae in Creta insula effoditur.
Cretae tres sunt species Alba, viridis et Nigra./

De Salis Speciebus. Sectio Trigesima

De Sale Vulgari Caput Primum

Sal calidus siccus in gradu.
Salis tres sunt species. marinus, fontalis et minerali[s]./
Marinus fit ex aqua marina diu agitata et sole siccata./
Deligatur candidus, densus, perlucidus et calculis carens./
fontanus fit in Germania hoc modo: hauritur ex salsis fontibus aqua, ac igne diu excocta in salem cogitur. iisdem notis deligitur quibus marinus.
Mineralem vocant officinae Arabes secuti - Salem Gemmae, quia veluti gemma splendens vitreis lapidum modo frangitur ac scinditur.

De Sale Gemmeo caput Secundum

Sal gemmae calidum et siccum est in gradu
Probatur quod est crystalli modo lucidum, purum scindibile, calculis expers et quod in ignem conjectum non catellorum modo crepitet, sed in fibras ignescat

De Sale Ammoniaco caput Tertium

Sal ammoniacum calidum siccum in gradu reperitur in regione Cyrenaica sub arena distillatum.

Deligatur

Eligitur lucidissimum, subacre ac scindibile./

Sive et factum fictitium, quod pro eo venditur, concoctum ex Camelorum urina./

De Sale Nitro Caput Quartum

Sal nitrum calidum et siccum in 4° gradu: est et causticum fit ex terra sordibus circa parietes collegitur./

Eligitur substantia levi, colore candido, spongiosum

De Aphronitro caput Quintum

Aphronitrum est spuma nitri, quae ex nitro concreta dum multa coctio elaboratur. Sed illud ut hodie non arte inductum sed nativum venditur.

Eligitur friabile, album, salsuginosum./

De Metallis & ijs, quae in auri & Argenti fodinis reperiuntur

Sectio Trigesima quarta

De Auro Caput Primum

Aurum omnium gratissimum metallorum fit ex hydrargyro mundo et sulphure puro flavo, vivo et rubro aequaliter et contemperatis sicque rubrum et fulgidum redditur.

Aurum praestantissimum habetur, cui cobalicum lapis fuerit admistum, tum et molius, quo pondere solid et colore vigentius.

Auri fertilissima est arena ductorum fluminum, ut

Tagus

Tagus in Hispania, Padus in Italia./

De Argento caput Secundum

Argentum frigidum humidum in gradu fit in ter-
ra visceribus ex hydrargyro mundo et sulphure puro,
claro, firmo et albo ex quibus tal. contemperatis niger
candidum et fulgens redditur.
Eligendum nitidum, splendidum, lucidum et qd facile
liquatur./

De Lithargyro caput Tertium

Lithargyrus ~~dicitur quasi [illegible] [illegible]~~ est metallorum
igne purgatorum spuma, fit potissimum in fornacib.
in quibus repurgatur argentum ex plumbo argenti re-
crementis admisto.
Eligendus est auri coloris declinans ad albedinem,
gravis, foliatus./
Lithargyrus dr. auri vel argenti, non quod ex auro
et argento paretur sed a colore tali, qui mutatur gradu
caloris qui ex plumbo separari fit./

De Aere Usto caput Quartum

Æs est metallum, qdam insula Cypro invenitur unde cy-
prium dr./
Duplex est rubrum qd cuprum dr. et candidum quod
aes dicitur./
Uritur aes in hunc modum clavi aeris et laminae
soluti et aspersi sale in vase novo crudo obturato cum sul-
phure et sale includitur, fornacibus inditur, donec
sit ustum.
Probatur rubrum et quod attritu colorem cinnaba-
ris imitatur, nigrum minus utilem est./

De flore aeris caput Quintum

Flos aeris ~~sunt~~ est minutissima grana, quae decutiuntur
quo aes percolatur, et aqua frigidissima affunditur.
Optimus est qui friabilior, ponderosus, rubidior, mo-
dice splendens.

De Aerugine caput Sextum:

Aerugo factitia est ex laminis aeris in aceto acri conditis
et rasis, vel est ramentum quod laminis aeris aceti vapore
madidis effloruit.
Eligenda laevis, friabilis, viridis, acris, et mordicans.

De Argento Vivo Caput Septimum

Argentum Vivum frigidum humidum est metallum
fluidum in fodinis argentariis repertum guttatim et
sponte stillans in monte Sydiae et illud est naturale;
factitium autem sive vel potius extrahitur ex cinnabari:
nam facile propriam suam formam amittit, et eam rursus
facile quasi retrogrado resumit.
Eligendum subtile, fluidum, album, clarum, et quod
impositum carbonibus accensis in cochleari argenteo
maculam relinquit auream, et non nigram.

De Plumbo Caput Octavum

Plumbum metallum est frigidum et humidum cuius
~~salubris~~ in ulceribus curandis et malignis plu-
rimum commendatur: sic autem paratur.
Plumbum in laminas quam tenuissimas ducitur,
hae minutissime conciduntur, aceto quam acer-
rimo immerguntur, macerantur que triduo, —

fermentato

permutato quotidie si videtur aceto, postea exemptū p igni siccatae citra vitium in mortario laborioso teritur, sic tandem in tenuissimum pulverem redigitur./

De Plumbo usto Caput Nonum

Plumbum Ustum sic paratur. Plumbum in tenuissimas laminas ducitur et in fictili novo collocatur quae ~~pulvere~~ sulphure pulverisato conspergitur ponendo stratum super stratum donec vas impletum sit, fornaci inditur ubi flammam concipit, virga ferrea agitatur donec in tenuissimum pulverem abeat. tunc quod e fornace extractum natum obtinet cujus acrimonia lotione tollitur./

De Plumbagine caput Decimum

Molibdaena s. plumbago fugida materia quam hydrargyrum ex fornacibus recrementum et in camini fundo repertum, quo vi plumbi argentum aurumque expurgatur, Alii volunt esse mineralem quoddam fossile quod a plumbo stanno et argento gignitur./

Quae medica spectant ex plana est de cap.a xx./

De Chrysocolla s. Borace cap. XI.

Chrysocolla calida et sicca est in gradu et acrimonia quadam donata./

Boracis s. Chrysocollae duae sunt species nativa una, factitia alia. Nativa est gemma nitri fossilis quod in aurarijs, argentarijs et aerarijs fodinis reperitur. factitia vero fit ex urina-

pueri

pendi calore solis in cerea pyxide agitata, donec in Ung[uen]ti
consistentiam abierit.
Eligatur duae, lapides nitrosi, cum paululo ama-
rore, prassii coloris, quae sit ex [illegible], aut repe-
rta in aerariis cupreisque cum mineris fodinis:
quae et in pluribus fodinis reperitur minime probe/

De Vitriolo caput duodecimum.

Vitriolum, Graecis Chalcanthum Lat. atramentum
sutorium est calidum siccum et mordax est.

Vitrioli tria sunt genera. Primum est stillatitium s[eu]
[illegible] sub fine aquae in quodam fodinarum lacu
collectum quod valde expertum facile concrescit.
Secundum est ~~Concretitium~~ infusitium Vitriolum et est glebae
quoddam terrae in terrae cuniculis ac visceribus per
se concretum/
Tertium genus factitium est, dictum coctile quod fit
ex gleba quadam conspersa maculis pluribus
foris rubiginosis, pariginosis resolventibus aquam
effusa, fermentata, solis ardoribus cocta ex-
qua Vitriolum [illegible] eliciunt, qui calore solis aut
ignis in Chalcanthum abit.
Inter factitia eligitur Vitriolum romanum, olim
~~aegypt~~ Cyprium, quod ~~[illegible]~~ germanico praeferendum
granosum, concretum caeruleum ac viride lucidum/
Fossile Vitriolum est Misy [illegible], Chalcitis, et
Soryos particulae, praesertim cyprium, quod com-
mendatum accipit ex aqua viridi [illegible], quae con-
tinuo ex ipsius monte stillicidio delabitur in
speluncam, ablutumque misyn, chalcitin et sorym-

[illegible]

sponteq coagulescit./
Chalcanthum S. Vitriolum natiuum tractu temporis in chalcitim transit, in chalcitide in misy, et misy in sory

De Misy, Chalcitide et Sory cap. XIIIum

Misy, chalcitis et sory sunt quaedam mineralia in fodinis calida, sicut quoque in fodinis vitrioli in montibus Cypri reposita. Itaque misy superiorem locum obtinet, chalcitis medium et sory infimum. Unde facilius dignoscuntur in altioribus minerae./
Misy aliquando comminutum, friabilem, durum auro similem, auri colorem repraesentans, stellarum modo splendens, atque liquescens./
Chalcitis aliquando est viridis, friabilis, non lapidosa, non inveterata, intercurrentibus oblongis venis splendentibusque, promptissime liquescit./
Sory aliquando est crassissimum, lapidosum, vel sedimentum compactum, fricando nigrius, et rudem sapientiam apparet, ac scintillat ut misy, in multa foramina dehiscit, olfactu quidem vero olet, non liquescit, subpingue et adstringens est./

De Alumine caput decimum IIIIum

Alumen   est in varia
terra in Aegypto et in terra varia reposita, quae propter nimiam coctionem in album colorem degenerat, fitque alumen.
Quatuor sunt genera scissum sive fissile, quod

igne

[illegible] vitur: aliud plumbum propter similitudinem
p[er] a flammatum [illegible] plumbum
videtur de lapide amiantho, qui liqui modo plu-
rimis constare lineis intercutatis. 3um max.e vul-
gare p[er]tuale glaciei aut crystalli modo lucidum,
spissum ac durum. Vide alumen supra, unde dicitur
quaedam liquidum limpidumque est.
Eligitur adstringens et album, praefiscidum, fran-
gibile, leve, non ponderosum, et gravi odore./

De Sulphure Caput decimum quintum

Sulphur calidum siccum in 4o gradu est quoddam
genus terrae ignitae in fodinis repertae.
Duplex est sulphur vivum et extinctum./
Eligendum extinctum, oleosum, pingue, viride,
foetidum
Vivum vero sulphur eligitur splendens, pelluci-
dum non lapidosum, forma colore cinericio, intus
cum frangitur bullulat.
Vivum quamvis sit majoris efficaciae pro oralibus
non datur./

De Auripigmento caput xvium

Auripigmentum causticum est et metallica in
mysia Hellesponti fodinis reperta.
Duo sunt genera auripigmenti citrinum et rubrum
Eligendum citrinum ex tenuibus squamulis com-
pactum, et quod facile funditur, et auri colore micans
Aliud est genus glandiae effigie pallidum, -
rubidum colore sandaracham referens, globosum ex

Ponto

in Ponto effoditur et Capadocia quod est summam laudem tenet./

Nonnulli nostri arsenici tria faciunt genera, vocant auripigmentum, arsenicum croceum, sandaracham arsenicum rubrum et risagallum arsenicum album, quod quidam volunt fieri ex arsenico et auripigmenti faecinis partibus./

De Sandaracha caput decimum vij.um

Sandaracha eodem tractu iisdemque viribus donata est atque auripigmentum estque Graecorum lapis in metallicis venis nascens./

Eligenda est russa ad colorem cinnabaris vergens.—

Arsenicum, sandaracha, auripigmentum, risagallum in iisdem fodinis reperiuntur et tantum majori et minori coctione distare videntur. Auripigmentum est a sandaracha et sandaracha ab auripigmento sola coctione differunt./

De Cinnabari caput decimum octavum

Cinnabaris mineralis nativa est insigni rubore nitens nec multum ponderosa, quae in fodinis argenti vivi reperitur.

Cinnabaris duplex est, alia factitia ex sulphure et argento vivo ponderosa lineis velut argenteis et rubris intermixta.

Altera est quae in fodinis argenti reperitur, indictum est servatum in officinis sub forma pulveris eximio rubore nitentis quam alii Cinnabarim, alii vermiculum, alii minium vocant./

Sandix vero est cerussa usta, quae ob eximiam rubedinem sorationi minium ut apud Plinio summum

minium

minium vocatur.
Alia est Cinnabaris dioscoridis quae succus est arboris africae.
Ergo tria sunt genera minij 1mum ex Cinnabari alterum ex Cerusa 3tium ex succo arboris./

De Bitumine decimum Nonum

Bitumen graecis asphaltos calfacit et exsiccat in 2o gradu est veluti quaedam terrae pinguedo aquis superenatans, quae ad littora rejecta concrescit, dessicatur ac durabilissima redditur et facile flammam concipit./
Aliud est bitumen non durum sed liquidum proprie tuo, oleum petroleum vocatum.
Eligendum, Iudaicum est quod ex flumine Jordania fronte subnascitur, grave, nigrum, splendens et validi odoris./

De Naphtha caput Vigesimum.

Naphtha est quidam ut aliqui bituminis nihil aliud est quam bitumen illud album, quod 1mum effluit, dum transcolatur bitumen./

De Ambaro caput Viges. prim.

Ambarum griseum calidum siccum in 2o gradu bituminis quoddam genus est ex mariae fontibus et aluerit, procellarum vi in littora delatum, quod aeri expositum illico deiscatur./
Eligendum rarum, leve, pingue, cineritium, odoratissimum, gratissimum. Ipsum ambarum non poteste malaxari, sophisticatum bene cera malaxatur, -
Ambarum, ambra, succinum, Alectrum, Karabe

Electria

Tostia Sequitur./

De Cerusa caput Vigesimum Secundum

Cerusa refrigerat et exsiccat in gradu et est factitia ex lamina plumbea aceto extracta sic fit.
Lamina plumbea per decem dies suspensa in fictili clausa fimo Vaccino, fimo sepulto et cooperto in quo sit acetum acerrimum decimo die laminae raduntur et crassamentum seu cerusa colligitur et siccatur, teritur deinde, cum aceto coquitur et servatur, aestate fieri debet, ita candida et efficax redditur.
Uritur cerusa donec colorem rubrum acquirat, sitque non Sandaracha, ut quidam putarunt sed Sandix, quae minimum artificiale est./

De Cadmia caput Viges-Tertium

Cadmia calfacit siccat et adstringit sed non sine acrimonia quam tollit lotio ex aq. rosarum.
Duplex est Cadmia nativa et factitia. Nativa est Lapis calaminaris, qui in montibus Cypri reperitur et Cadmia lapidosa et aeraria dicitur./
Cadmia factitia est recrementum vel fuligo metalli in caminis, lateribus et summo fornacis aerariae affixum et officinarum Tutsia est, cuius scilicet factitiae triplex est diria 1.a Botrytis. 2.a placitis, crustosa 3.a ostracitis Testacea./
Eligenda est racemosa, densa, modice gravis, coloris spodii vel ad blanchedinem vergens./

De Pompholyge caput XXIIII

Pompholyx refrigerat, adstringit et exsiccat. –

Est

atq viva Arabum tutia: usta pompholyx favilla metalli, quae in altum evolat et tecto fornacis aerariae haeret.

Eligenda levia, friabilia, subalbida.

Pompholyx officinarum non est vera pompholyx sed potius cadmia factitia.

De Spodio caput Vigesimum quintum

Spodium iisdem pene viribus et scripto praeditum est quibus Pompholyx sed paulo efficacius atq ~~quod ex crassioribus favillis, quae in fornacum pavimentum decidunt,~~ succrescit.

Spodium triplex est Graecorum, Arabum et officinarum.

Spodium Graecorum est favilla e metallo dum coquitur emicans et pavimentis officinarum propter gravitatem affigitur. et hoc in usu est max.

Arabum spodium fit ex radicibus indicae arundinis combustis.

Spodium officinarum sive antispodium est ebur combustum.

De Stibio caput Vigesimum Sextum

Stibium s. antimonium valenter adstringit et refrigerat atq minerale in fodinis Germaniae nascitur.

Stibium optimum est splendidissimum, emicans et confractu crustosum et friabile.

Vix aqua vdo plumbo est simile.

Ex stibio paratur oleum et vitrum medicamentum purgatorium

et

De Lapidibus Pretiosis Sectio Trigesima Quinta

De Smaragdo Caput Primum

Smaragdus sicut et caeteræ est gemma frigida et sicca et temperativa.
Duplex est Smaragdus orientalis et occidentalis
Eligendus durus, purissimus, splendens, pellucidus, unicolor et qui jucundus et perliquidò viriditatem oculis objicit pro [illegible] substituitur l. 2. c. ~~42~~ et. 51.

De Sapphiro caput Secundum.

Duplex est Sapphirus albus et coeruleus.
Eligendus coeruleus, durissimus, splendens, coloris coeli Boodt l. 2. c. 42 et sequentibus./

De Rubino caput Tertium

Eligendus durus, splendidissimus, flammeus, radijs fulgens. Boodt l. 2. c. 10 et sequentibus./

De Granato Caput Quartum

Eligitur rubeus, obscurus, species est rubini vero a quibusdam rubinus subniger dicitur. Boodt l. 2. c. 23 et sequentibus./

De Sardio Lapide s. Corneolo c. 5.

Eligendus non pellucidus sub rubedine quadam

dilutus

diluitur, per carnis colorem repraesentans. Boodt l. 2. c. 80. et sequentibus.

De Hyacintho caput sextum

Eligendus hyacinthus durus, electi coloris, rubentis, magis tamen ex flavo splendens. Rubinus etiam aliquibus dicitur. Boodt l. 2. c. 29 et sequentibus.

De Topasio caput septimum

Eligitur fulvo splendore nitens, plumam facile admittens, qui in aquam fervescentem injectus omnino bullire impedit, sed ita tangendo manu manus sine laesione immitti potest. Boodt l. 2. c. 65. et sequentibus.

De Turchesia seu Turcoide cap. 8um

Eligenda quae cyaneo et viridi colore videtur eleganter permistus.
Ejus loco smaragdus ponitur in electuario de gemmis. Boodt l. 2. c. 114. et sequentibus.

De Magnete caput nonum.

Magnes, lapis herculeus, lapis nauticus, optimus habetur durus, non admodum gravis et qui ferrum facile trahit, colore caeruleo ad nigredinem vergente.
Alius niger, alius subrufus est cum scobe ferri limatus. Boodt l. 2. c. 241.

De Lapide Bezoardico cap. decimum

Bezoar lapis est qui in cornibus caprae-

cornutae sylvestris describitur sive cervinus et sodinetia /

Lapis bezoardicus est qui praescribitur qui magnus sive glandis, tactu lenis, colore ex viridi nigricans, in medio concavus. Boodt l. 2. c. 181. et sequentibus /

De Margaritis caput Undecimum

Margaritae parvae se fundum margaritarum nomen servant; si crassae et ponderosae Uniones appellantur qui singuli in singulis conchis reperiuntur /

Eligendae sunt orientales, magnae, corpulentae, orbiculares, tactu leves, albae et nitidae. Boodt l. 2. c. 36. et sequentibus /

De Jaspide caput Duodecimum

Jaspis est lapis qui diversos imitatur colores, reperitur et viridis ex quo lapide vasa maxima quae porcellana vocant conflantur. reperitur et jaspis rubra. /

Eligenda quae sanguinis instar per totum corpus absque alio colore rubet. Boodt l. 2. c. 100. /

De haematite caput decimum Tertium

Optimus esse censetur qui durus, friabilis, simplex nec aequalis, colore cinnabaris. Boodt l. 2. c. 225 et sequentibus / [illegible] /

De Lapide nephritico et Amethysto Caput decimum Quartum

Vide

Vide de Lapide capite 108. 9. et 10 lib. 2i Anselmi Boetij Boodt et cap. 32. 3. 4 et 5. l. 2. eiusdem autoris ubi de ijs fuse agit./

De Pyrite caput decimum quintum

Pyrites s. pyrimas sive deligatur eius simili [illegible] dine scintillans, et qui melle irrigatus vitur [illegible] vide Boodt l. 2. c. 280./

De Smiride caput decimum sextum.

Smiris lapis est ferrugineus ad nigredinem tendente colore adeo durus, ut brunarij eo ad gemmas scalpendas et ad vitra adamantis instar scindenda et arma expolienda utantur./

De Cristallo caput decimum septimum.

Eligendus, durissimus, purissimus, albus, clarus, splendens./

Ex cristallo fit oleum arte chymica praestantissimum calculo ad [illegible] exhibitum cum aq. [illegible] et ad dealbandos dentes plurimum commendatur. Boodt l. 2. c. 73. ~~74~~ 74. 75. et sequentibus

De Gagate caput decimum octavum

Gagates s. Succinum et succinum nigrum dictus. Eligitur consistens, levis, niger, qui ubi igni accenditur odorem bituminis reddit Boodt l. 2. c. paleas attrahit succini instar ad se prolectat. Boodt l. 2. c. 163. 4. 5. 6. et sequentibus

De Lapide Judaico caput XIXmum

Lapis judaicus et gagis dictus lapis est glandis et olivae effigie candidus et lineis inter se aequalibus secundum longitudinem excurrentibus

distinguitur

distinguitur Boodt l. 2. c. 226. p

De Lapide Ætite d'aquil. caput XX^{um}

Est lapis qui in aquilarum nido reperitur. /
Eligendus subrubidus, nitens et splendens Boodt l. 2.
c. 186. 7. 8. 9.

De Opalo capur Viges. primum

~~Pæd~~ Pæderos oculus cati opalus dr.
Eligendus est varius propter suos colores aliarum
gemmarum in se contineat. Boodt l. 2 c. 46.
7. 8. 9. et 50. /

De Spongija capur Viges. secundū

duæ sunt spongiarum species mas quæ stilla p
fœmina, quæ lenis p fungosa est. p flava sit
eligenda.
our spongia fungus marinus est. ℞

De Marmore cap. XXIII. p Vltimū

Marmor dividitur in Jaspin, alabastrum,
p porphyrium. differunt colore et durities. –
porphyrium durissimum est: marmor et reperi
tur album p nigrum.
Solum Jaspin Vnicum est in medicina facilanda
Boodt l. 2. c. 266. 7. &c. /

Finis

Index in Tractatum de Medicamentorum Delectu.

A

B

Bitumen

Bitumen
Blatta bizantia
Bolus armena
Borax
Brassica marina
Brionia

C

Calamus aromatic⁹
Calcanthū
Cadmia
Cancri
Canella
Cantharides
caphura
Caranna
Cardamomum
Carnes
Carpesium
Carpobalsamum
Carthamus
Caryophylli
cassia festula
Cassia lignea
Castanea
Castoreum
Cataputia
Centaurium
Cera
Cera virginea
Cerebella
Chalcitis
Chamaelea
Chrysocolla
Cynae radix
Cinnamomum
Cinnabaris
Cnicus
Coagulum
Cocpa marina
Colocynthis
Coccus baphica
Corallus
Costus
Clematis serpentosa
Cristallus
Crocodylus terrestris
Colophonia
Cubebae
Cucumis sylvestris
Cuscuta
Cyclaminus
Cynosorchis
Cyperus

I

Jaspis
Jaspum
Ichyocolla
Iris
Iuiuba
Iuncus odoratus
Ius Gallorum

K

Karabe
Kermes
Kina

L

Lac
Lacca
Lactuca sylvestris
Ladanum
Lapis aetites
Lapis armenius
Lapis Bezoard
Lapis calaminaris
Lapis cyaneus
Lapis Goaelina
Lapis Judaicus
Lapis Lazuli
Lapis nauticus
Lapis nephriticus
Lapis Sanguinalis
Lignum Aloës
Liquiritia
Liquiritia Succ.
Lithodendrum
Lithodenum
Lumbrici
Lycium

M

Macis
Magnes
Malabathrum
Manna
Margarita
Marmor
Mastiche
Mechoacan
Meconium
Medulla
Mel
Mezereon
Minium
Misy
Moschata nux
Moschus

Mumia
Myristica nux
Myrobalani
Myrrha
Myxaria

N

Naphtha
Nardi spica
Nuclei pinei
Nux moschata
Nux myristica

O

Oculus cati
Ossipux
Ochra
Opalus
Opium
Opoponax

P

Palinpissa
Pes Columbi
Phadrox
Pinguedo
Piper
Pissasphaltum
Pistacia
Pix
Plumbago
Plumbum
Plumbum ustum
Polypodium
Pompholix
Porphyrium
Propolis
Pruna
Psyllium
Pyrites

R

Radix rhina
Radix mechoacana
Rana
Resina
Rhabarbarum
Rhaponticum
Ricinus
Rosa
Rubinus

S

Sacharum

Sacharum

Saccharum candi
Sanum
Sagapenum
Sal ammoniacum
Sal nitrum
Salimca
Salsaparilla
Sandaracha
Sandix
Sanguis hirci
Sanguis caprinum
Sanguis draconis
Santalum
Sapphirus
Sarcocolla
Sardius lapis
Sassafras
Satyrium
Scammonium
Schoenanthum
Scincus
Scorpiones
Scylla
Sebestes
Senna
Serum lactis
Siricia
Smaragdus
Soldanella
Sory
Sparthum
Spica nardi
Spodium
Spongia
Stacte
Stibium
Stoechas
Strobili
Styrax
Succinum
Succinum nigrum
Succ' liquiritiae
Sulphur

T

Tachamacha
Tamarindi
Tartarum
Terra armenia
Terra lemnia
Terra sigillata
Terra Thymelaea
Testicul' Canis
Teucrium
Terebintina
Thimelaea
Thus
Thymelaea

Thymus
Tragacantha
Toposium
Tormentilla
Turbith
Turbethia
Turpethum
Tuthia Arabum
Tyrua

V

Vinum
Vipera
Viscus quercinus
Vitis alba
Vitriolum
Umbilicus marin⁹
Unguis odorat⁹
Unio
Usnea

X

Xyloaloë
Xylocassia

Z

Zedoaria
Zibetum
Zinziber
Zopissa
Zyzypha

Finis

Brevis ac Compendiosa Anatomica Enarratio

Quid Pars

Anatomiae subjectum est Pars.

Pars est Corpus toti cohaerens eiq[ue] vita conjunctum, ad illiusq[ue] functionem usumq[ue] comparatum. Partis definitio

Quid in qualibet parte spectandum

Tria. structura, actio et usus. Structura not[a]: illigo ea quae partem constituunt: s[c]. substantia, temperies et conformatio: Conformatio consistit in symmetria figurae, magnitudinis, numeri et situs: ad figuram referuntur superficies, meatus et cavitates: ad situm: sedes partis et connexio cum aliis. /

Actio spectat motus est partium factivarum s[eu] motus agentis: Actionis definitio

Actiones aliae sunt com[mun]es ut nutritio: aliae propriae, quaeque sunt principes, vel principibus ministrantes. /

Usus est aptitudo quaedam ad agendum. Usus definitio

Partium divisio in Principes et ignobiles

Pars princeps est quae ad individui conservationem est absolute necessaria: et quae facultatem toti largitur: vel saltem eadem indiget. partis principis definitio

Itaque tres sunt tres partes principes Cerebrum, Cor, Hepar. partes principes quae

Ignobilium partium aliae sunt defendentes, aliae praeparantes, Emunctoria aliae principium partium [illegible] dicata partium ignob. divisio

Dicata.

Partium Corporis divisio

partium divisio — Partes dividuntur in similares et dissimilares.

partis slaria definitio — Pars similaris si [struck: forma] materiae consideretur, definitur qua in partes spe[cie] dictas [struck: non] dividitur. Si forma sive figura spectetur definitur qua undique uniformis est figurarum.

partis slaris essentia — Partes similares essentia posita est videtur in temperamento calidi frigidi humidi et sicci. [struck: Vide] propterea sunt partium similarium est dicitur quae est πρῶτον δεικτικον primaque vim cum qua corpus quam sunt agit et patitur, quaecunque agit et patitur sunt similares et similares est.

partis slaris usus — Usus et utilitas partium similarium duplex. Ut ex his fiant dissimilares: 2. ut sint sedes virtutum sensificarum.

partium slarium 1[a] divisio — Prima divisio partium similarium est in philosophica in siccas et humidas. Vel sunt proprie sic dictae, quae scilicet suapte natura, sunt tum continuis nec quieunt. Vel molles, quae sunt tum sese magis continere. Sicca sunt quarum superficies compressa difficulter vel nihil cedit, atque solida appellantur. Quarum duo sunt genera: aliae sunt fragiles, quae flecti sunt partium dissolutione nequeunt, ut ossa: aliae lentae sive ductiles, quae flecti citra dissolutionem sunt.

2[a] divisio — Secunda divisio est medica a sensibilibus et materialibus gradibus principia petita; videlicet alia sunt spermatica ex ~~sanguine~~ seminio crassamento ~~primo~~ immediate genita: carnosa quae ex sanguine.

spermatic. partium — Spermaticarum alia fiunt dum vis procreatrix agit in

seminia

partibus quae [illegible] capax: haec sunt membranae, Divisio
vena, arteria, nervi: aliae deinde earum quae concordi
omni & opportuna: haec sunt ossa & cartilagines. Ubi-
que pinguia plusquam glutinosi consistit, ossa sunt
& cartilagines.

Carnosae partes triplices sunt quae pro diversitate Carnos. partium
carnis ex qua componuntur: caro alia est Divisio
proprie dicta caro, alia παρέγχυμα, alia denique
est singularium partium caro.

Tertia divisio est in communes & proprias. Com- 3a Divisio
munes sunt, quae plures dissimiles partes
compositas constituunt: eiusmodi sunt ossa, cartilago,
ligamenta, membranae, caro, nervi arteria venae. ex quibus
priores 5 eaedem similares sunt, posteriores dissimi-
les. Propriae sunt quae veniunt in partis sub-
stantiam qualem alibi nullam reperiunt, constituunt:
eiusmodi sunt medulla cerebri, sensus oculi &c.

Pars dissimilaris est quae in partes dissimiles na- Partis dissimil.
tura et divisa, quae dividitur, dicitur organica per definitio
antonomasiam quia ipsi perfectior debetur actio.

Organum definitur alia pars quae perfectam & organi definitio
propriam edit actionem.

Organorum 4or sunt ordines. Primi ordinis organa organorum species
sunt simplicissima quae ex solis similaribus constant
ut musculi. 2. quae ex 1a ut digiti. 3. quae ex
2a ut manus. 4 quae ex tertia ut brachium.

In perfectissimo organo 4or observantur partium Partium organic.
genera. Primum, earum est a quibus primario editur ~~species~~ 1a divisio
actio quibus solis inest facultas, propterea

duo

duo principes organi partes. Secundum primus est earum ~~duo~~ quibus actio ~~dictus~~ non fit sed ex actionis necessitatibus respiciunt ~~illarum juuantes~~ duo Tertium, per quae molitur dictus actio. Ex actionis perfectionibus respiciunt, illarum juuantes duo. postremum, quae actibus construant. Sunt faciunt in corpore omne tuto agunt ut ad actibus dirigantur, non quatenus actio est simpliciter, sed in perfectiorem redit.

2a diuisio part. dissimilarium — Secunda diuisio partium dissimilarium est in pro les dissimilares 1o natura instituto. aliae ut partes dissimilares partes.

Reliquae partium diuisiones

partium alia diuisio — Partes alia propria ratione sunt: alia a principibus oriuntur, eisque subministrant: alia innatas sunt facultates, eisque aliorum gubernat(ur) partium, aut aliunde gubernantur. Hunc postremo partes quae in se habent a influentes sunt ~~facultates~~ vires.

Partes alia sunt carnosae aliae spermaticae: aliae calidae; aliae frigidae: aliae humidae, aliae siccae: aliae molles, aliae durae: aliae mobiles, aliae immobiles: aliae denique sensu praeditae, aliae insensibiles. ...
quae sensu pollent vel illum sunt exquisitum, vel paulo hebetiorem. exquisitum sunt duo partes tribus modis; vel ob sensus perfectionem, vel quia aegritudinibus quae sensum feriunt, tum internis tum externis occursantibus, alibi facilius

facilius laeditur. Atque peculiariter determinatum Sedem etiam quam alibi reperire non licet.

~~Tractat aliud sunt publica~~ Omne Corpus dividitur in publicum et privatam, publica tres 1a. 2. 3a.

Liber Sdus

Fundatio C. 1.

Ossa pars est Flavia omnium siccissima et frigidissima, ex semine crassamento terreo, pinguius a vi formatrice, per caloris vim genita, ad totius stabilimentum, rectitudinem et figuram. — Ossa definitio

Ossium Ordo C. 2.

Prima ossium divisio petitur a duritie. Unde ossium alia sunt durissima: alia mollia π χόνδρος, cartilagines; alia dura simul et mollia π χονδρώδη: alia dura simpliciter ut cetera. — Ossium 1a divisio

Secunda divisio a quantitate desumitur. Unde alia sunt magna: alia parva: alia brevia: alia longa: Lata, ampla, angusta, crassa et tenuia. — 2a divisio

Tertia divisio a figura desumitur. Unde alia sunt plana, ~~alia~~ ~~et~~ rotunda alia, triquetra, quadrilatera: sunt quae scapha, cubi, mallei, incudis, stapedis similitudinem referunt. Alia sunt ~~solida~~, ~~non solida~~, Laeva, aspera. Alia solida alia non ~~Quarta divisio a situ~~ solida. Solidorum alia — omnino apparent solida ut ullae sint aut saltem insensiles sine Cavernulae: ~~alia~~ ut ossa auricularum et nasi; alia foris quidem videntur solida, sed intus effracta multis foraminibus. — 3a divisio

Solidae

Solidia opponuntur quae conspicuam sunt cavita tem: in his μυελὸς id est medulla continetur, in alia χυμὸς id est succus.

Quarta divisio Quarta a situ petitur Sitiva nec a Situ Sedes et connexio intelligitur: si sedem spectamus alia sunt superiora, alia inferiora, alia antica et postica. — si connexionem cum aliis partibus, alia pro munimento, alia pro vincula, aliae pro cartilaginis cum vicinis partibus connectuntur.

Quinta divisio Quinta a sensu. Unde quaedam sentiunt ut dentes, reliqua omnia sensu carent.

Sexta divisio Sexta alia perfecta gignuntur: alia imperfecta a primo ortu apparent ut capitis ossa.

De partibus ossium et quorundam vocabulorum explicatio C. 4.

Quare ossia triplex est. epiphysis, os et apophysis.

Epiphyseos definitio Epiphysis Latinis appendix, additamentum, annexio, adplantatio definitur os per se, toti ossi per sympsysim (quae est sine medio) annexum.

Epiphyseos usus 1. Epiphyseos usus multiplex est. primus ut in medullosis ossibus quae solida sunt et χαῦνα id est cava, velut operculi ne effluat medulla.

2. Secundus usus ad firmitatem articulandum

3 Tertius ut per eas ligamenta oriantur quae ossa

ossa connectam vel musculorum tendinibus ossi formanti.

Quarta ut sit medium ad ossium symphysin. 4

Quinta ut ossis fractura sanatur. 5

Sexta ad articulares constructiones. 6

Septimum quidam assignant ut sint loca utriusque ossium in quibus copiatur ossium alimentum quod similiter in eorum cavitatibus percolatur. 7

Ἀπόφυσις, ἐξοχή, προβολή, ἔκφυσις Latinis eminentia, productio, protuberantia, projectura, processus. definitur pars ossis legitima [illegible] ossi pro[illegible] [illegible] superficiem planam extuberans.

apophysis definitio

apophysis ut musculorum insertioni [illegible]. 2. [illegible] pugnaculi [illegible]

Epiphysis et apophysis triplex est dicta caput, cervix et mucro.

epiphysis et apophysis divisio

Caput graecis κεφαλή, κεφάλιον dicitur cum totum ex tubulo [illegible] prominens. Caput vero duplex est oblongum et [illegible] κόνδυλον vocant.

Caput quid

Cervix graecis αὐχήν dicitur quod [illegible] [illegible] similiter dilatatur. in hoc differt a capite quod caput sit ut plurimum epiphysis, cervix fere semper apophysis.

Cervix quid

Mucro graecis κορώνη, κορωνὶς [illegible] est cum os in acutum protuberat. Mucro multiplex est

mucro quid

Mucronis divisio

1. styli similitudinem refert dicitur στυλοειδής. 2. [illegible] [illegible] γραφιοειδής. 2. [illegible] dicitur ἀγκυροειδής. 1 2

3. corvi cornicis dicitur κορακοειδής. 4. mammae refert et dicitur μασοειδής. 5. qui ad summum [illegible] labrorum instar prominens, et sinus profundi [illegible] [illegible]. Labra latinis [illegible] [illegible], graecis ὀφρύες, ἀμβωνες, χείλη, ἴτυες [illegible]. 3 - 4. 5.

ἐπιβατηρίδιον Liber 2dus

Cavitatum duæ

Cavitatum duæ sunt diæ vel enim profunda sunt, vel superficiaria. illa κοτύλαι et κοτυλίδες dicuntur, hæ vero γλῆναι et γληνοειδεῖς appellantur. /

- Ossa
  - epiphysis
    - caput
      - oblongum
      - depressum
    - cervix
    - mucro
      - στυλοειδής
      - ἀγκυροειδής
      - κορακοειδής
      - γλαδοειδής
    - Labra et supercilia. /
  - aut
  - apophysis
    - caput
      - oblongum
      - depressum
    - cervix
    - mucro
      - στυλοειδής
      - ἀγκυροειδής
      - κορακοειδής
      - γλαδοειδής
    - Labra et supercilia

- Cavitas
  - profunda
  - superficiaria

De ossium structura et connexione in universum Cap. 5.

Eius corpus humanum pluribus constat ossibus ad motum varietatem, δυσπάθειαν, fumidorum vaporum transpirationem, partium discrimina, vasorum ingressum expetitum. /

Ossium vero compages σύνταξις, σύνθεσις et ὁμιλία. Unico a nobis σκελετὸς dicitur. /

Compositionis modus duplex est Articulatio et Symphysis. Articulatio

Articulatio, Compages, commissura, structura Græcis ἡ συμβολή ἄρθρον definitur naturalis ossium structura in qua duorum ossium extrema

sibi

tangunt. ita ut tota articulata ossa in contiguitate posita sit./

Articulatio duplex est διάρθρωσις, ~~motus~~ et συνάρθρωσις. 1a cum motu est manifesto: posterior sine motu vel certe obscuro.

Diarthroseos tres sunt species, ἐνάρθρωσις, ἀρθρωδία et γίγγλυμος.

Enarthrosis est cum excipientis cavitas admodum profunda est, caputq. quod in eam inseritur oblongum ~~profundum~~

Arthrodia, cum cavitas est superficiaria et caput depressum.

Ginglymus est quando os idem excipit et excipitur. qui ginglymus duobus modis fit vel idem os ab unico osse excipitur et excipit simul. vel excipit unum et excipitur ab alio./

Synarthroseos tres sunt species ῥαφή, ἁρμονία et γόμφωσις. praeter tres alteratas species enarthrosin, arthrodiam vel ginglymum

Ῥαφή s. sutura, compositio est consutis tabulis, eaq. duplex est s. serrata quae graecis πριονώδης dicitur et ad unguem s. εἰς ὄνυχα.

Harmonia articulatio est per simplicem lineam rectam obliquam aut circularem./

Gomphosis est, cum os ossi clavi modo infigitur.

~~Neutra s. dubia est quae fit obscuro motu et synarthrosis est. [illegible] Composita s. [illegible] et Capitulum, et diarthrodia~~

Symphysis definitur ἕνωσις ὀστῶν φυσική. per quam ossa, quae duo erant, continuantur et unum fiunt. ita ut divisa ossia tota posita sint

in

Contiguitate /
Symphysis duplex est cum medio et sine medio
Medium illud triplex est membrana s. ligamentum, cartilago
et caro: sunt tot symphyseos dua συγχόνδρωσις
συννεύρωσις et συσσάρκωσις /

Ossium synthesis 2. modis fit.
- articulatione quae duplex est
  - diarthrosis
    - enarthrosis
    - arthrodia
  - neutra
  - ginglymodi
    - vel idem os ab uno osse excipitur et excipit simul. /
    - vel excipit unum et excipitur ab alio
- symphysi quae duplex est.
  - sine medio
  - cum medio

Ossium synthesis 2 modis fit

- Articulatio quae triplex est
  - diarthrosis
    - enarthrosis
    - arthrodia
    - ginglymos
      - Vel idem os ab uno eo osse excipitur et excipit alterum.
      - Vel excipit unum et excipitur ab alio
  - ~~[illegible]~~
  - synarthrosis
    - sutura
      - serrata
      - ad unguem
    - harmonia
    - gomphosis
    - enarthrosis. arthrodia et ginglymos
- Symphysis quae duplex est
  - cum medio
    - synchondrosis
    - syneurosis
    - syssarcosis
  - sine medio

Ossium omnium humani Corporis divisio & Enumeratio

Caput Sextum

- Σκελετός
  - Caput
    - calua
      - propria
        - ossa frontis s. frontale
        - occipitis s. occipitale
        - syncipitis duo
        - temporum duo { s. stapes, incus, malleolus.
      - com(m)unia
        - sphenoides
        - ethmoides
    - facies
      - maxilla superior XI
      - maxilla inferior II
        - utrique insiti sunt dentes XVI.
          - 4or τομεῖς s. incisores
          - 2. κυνόδοντες s. canini
          - 10 γόμφιοι καὶ μύλαι s. molares
  - Truncus
    - spina
      - ceruix { 7. vertebrae sed & os yoides
      - dorsum { 12. vertebrae
      - Lumbi { 5. vertebrae
      - os sacrum { 4or vertebrae extremum coccix dr.
    - costae
      - vij verae
      - v. spuriae
        - quas annectunt
          - sterno
          - omoplatae
          - claviculis
    - ossa innominata
      - Ilium
      - ischium
      - pubis
  - artus
    - manus
      - brachium
      - cubitus
        - radius
        - cubitus
      - extrema manus
        - carpus { 8. ossa
        - metacarpus { 4or ossa
        - extremi digiti { 15 & sesamoidea
    - crus / pes
      - femur
      - tibia { perone, tibia, patella
      - extremus pes
        - pedium { 7. ossa
        - metapedium { 5. ossa
        - digiti { 14 ossa et sesamoidea ~~& [illegible]~~

De Cranio Caput 6m.

Calva Calvaria s. κράνιον cranium crassum et rarum est.
Crassum quidem ut potius externis occursantibus injuriis cum crassum
jam obsistat: rarum, ne pondere gravaret: ut cerebrum
succum pro alimento contineret et ad vaporum
transpirationem.
Ex qua parte duplici constat lamina s. tabula
Cujus cranii media substantia diploe et meditullium
dicitur.
Naturalis cranii figura rotunda est ad capacitatem, figura
sustentetur et faciliorem motum. oblonga est ut
Cerebrum et Cerebellum contineat: protuberans
anteriore parte, ob apophyses mammillares,
posteriore ob spinalis medullae exortum et Cere-
belli situm; comprimuntur ad latera, sed magis
anteriora versus, tum ut posterior pars etiam ce-
lui in aequilibrio supra dorsum, cum anterior
pars ob maxillae superioris ossa sit gravior; tum
quia in ea figura constituuntur sinus, tum quia non
sunt ossa impedimento oculis in alterutrum la-
tus conspicientis. Cranii externi pars superior laevis est:
externi inferior s. basis ~~inferior~~ inaequalis admodum, interni su-
perior pars insculptis est venarum et sinuum
quamplurimorum qui non nisi inaequalia indu-
cunt; inferior, valde inaequalis est.

De Cranii Suturis Caput 7m.

Cranii suturae aliae sunt propriae, communes aliae. ~~com~~ Suturae quae
propriae sunt quae ossa cranii a se invicem sejun-
gunt, harum aliae sunt verae, spuriae aliae

Verae

Suturæ veræ quot — Veræ sunt tres sagittalis & coronalis. Arabes arcualem vocant & puppis. 2a ὀβελιαῖα, ῥαβδοειδής & a Ruffo ἐπιζευγνῦσα & Latinis sagittalis & virgata dr. 3a λαμβδοειδής s. ὑψιλοειδής dr. & sunt qui Laudæ & proræ suturam vocitent.

Spuriæ quot — Spuriæ duæ sunt, quæ προσκολλήματα λεπιδοειδῆ appellantur. s. squammosæ temporales etc. dici solent & corticales Hipp. ῥαφὰς appellat. /

Coris suturæ quot — Coris sunt quæ calvariam a sphenoide, ethmoide & ... bena superiore determinant & ea tres sunt. 1a

occipitalis — Occipitis os a sphenoide Lisca transversa discludens ad Calvam primum fertur, deinde transversa ... versum vel ... & ad posteriora ... dilata ad palati vicinas partes usq procedit, totumq os cuneiforme circumdat.

frontalis — 2a ... Calvam primum procedens, ad oculorum sedes procedit, perq eas tandem juxta nasi medium jungitur, maxillam superiorem dividit a fronte. 3am recentiores addunt quæ frontis os a Cribroso discernit. /

Suturarum usus — Suturarum usus alii sunt primarii, secundarii alii. 1rii sunt duo 1us ut dura meninx cranio firmetur & ita suspendatur, ut Cerebro ejusq ventriculis amplior aliquatenus capacitas. Secundus suturarum usus est ad liberam fuliginum transpirationem. /

Secundarii usus sunt varii 1us ad vasorum quæ Cranium & pericranium irrigant exitum. 2us ut duræ meningis fibras exteriorsum mittat ad pericranii exortum. 3us ad ... 4us ut medicamentorum exteriorum via altius penetret. /

De ossibus frontis cap. IX.

Nomina varia — Os frontis a Græcis μέτωπον dr. Barbari coronale vocant

vocant, puppia ora ꝑ instar unduum
figuram ꝟt semicircularem; externa sive superna q. parte Lævem ꝑ figura
politam, interiore inæqualem, superna protuberantibus,
inferna excauatam ad oculorum tutelam.
Subtiliam obtinet satis crassam in superiore ꝑte oculi Subtilia
orbitæ ꝑ supra supercilia ora tenuiora est./
Circumscribitur superiore parte sutura Coronali; circumscriptio
inferiore 4a 8a q. sutura./
Multa in hoc osse obseruantur 1um fonta duplex, sunt fonta duplex
exteriora orbitæ partibus valli instar constituuntur: deinde foramina
foramina duo in superciliorum sede. 3o fossa interna fossa
duplex. postremo sinus amplissimi inter duas squā sinus
mas laminas sunt, ad supercilia locati, fibris osseis
squammulisq discreti, quibus corpus molli usculum ꝑ
medullosum membrana viridi obductum continetur.
horum sinuum usus est ut vox reddatur canora ꝑ Sinuum usus
aer elaboretur ad alia spiritus gratia ꝑ expurgatus

De ossibus syncipitis c. X.

Ossa syncipitis duo sunt a Barbaris parietalia dicta nōa varia
ab alijs ossa verticis a græcis ossa τῦ βρέγματος
Ossa syncipitis sunt quadrilatera, posteriori parte figura ꝑ cir
Lambdoide, anteriori coronali; superiori sagittali, cumscriptio
inferiori squammosis suturis iunguntur./
rarissima sunt hæc ossa & debilissima, qua caput hac subtilia
parte plurima expirare vaporat; ob plures hac cerebri
parte venas ꝑ arterias
Superficies horum ossium externa Læuis, interna vero figura
æquarat inæqualior est./

De ossibus Temporum c. XI.

Ossa temporum duo sunt ad suam quodq auriculam a nōa varia
græcis κροτάφων, κορσῶν et κορρῶν dicta.

ossa

figura et circu[m]scriptio — Ossa temporum circularia ~~sunt~~ circumscribuntur superio[r]e parte squammosa sutura, posteriore lateram lambdoidis additamentitia, anteriore ea, quae capiti cum osse sphenoide est com[munis].

Ossium temporum pars superior squammosum os dr: inferior λιθοειδὴς vocatur os petrosum et lapidosum.

conformatio — In his ossibus processus tres insignes, cavitates duae

processus qui — commemorabiles et foramina quaedam observantur./

\+ musculorum capitis flectentium insertioni dicatus — Processuum 1us ~~post~~ μαστοειδὴς dr. +. Alter στυλοειδὴς, γραφιοειδὴς, βελονοειδὴς et πλῆκτρον dr. 3us portionem Zygomatis constituit./

Cavitates — Cavitatum alia externa est, in quam maxillae inferioris caput inseritur: altera interna, quae πόρον ἀκουστικόν s. meatum auditorium constituit./

foramina — Foramina duo alterum caroti[d]i arteriae ingressum, alterum nervo quintae conjugationis exitum praebet./

De Temporum Cavitate et ossiculis in ea existentia

C. XII.

Temporum interna Cavitas 4or constat meatibus.

1us meatus auditorius — Primus foris obvius spongiosus patens, tortuosus et

orificio tympanum a tenuissima dura meningis. — rotundus, angustus et oblique sursum fertur. in cujus extremo septum adest membranosum, tympanum vocatum.

2 — 2us Aristoteli Concha, Vesalio spelunca, Fallopio tympanum aliis concha et receptaculum. in hoc sunt fenestellae duae et tria ossicula malleolus, incus et stapes:

malleoli incudis et stapedis articulatio. — haec ossa ita articulantur ut malleolus suo processu membranae appendeat, tuberculo suo incudis cavitati inarticuletur, incus duobus cruribus finitur quorum breviore meningi affirmatur, longiore stapedi obligatur. stapes basi sua latiuscula fenestrae

ovali

ovali inmodum, summo ꝑ acuto apice incidit minimum
tuberculum excipit. Tria hac ossiumculorum implantatur,
chordæ cujusdam tenuissima ope quæ attenditur.
horum ossiculorum usus est, distinctio sonorum ꝑ ut sonoꝝ
mixtio pateat via.
Tertia Cavitas Labyrinthus d[icitu]r, cujus usus est, sonus in ꝑ 3ᵉ
angusta transiens loca acutior fiat ne dissipetur. 4ᵉ
4 quarta cavitas cochlea d[icitu]r sunt qui foramen cœcum
appellant./

De ossis Occipitis C. XIII.

Occipitis os a prora ꝑ memoria os vocant, Græci vero Noavavia
ivion./
Huius ossis figura inæqualia est ad Rhomboidem prox[im]e figura
accedens, s[cilicet] est et lateris cum circulares duæ lineæ,
quæ in acutum terminantur./
Circumscribitur os ex parte triquetra sutura: inferiore circumscriptio
ex eo illa linea determinatur./
Validissimum est istud os, q[uo]d in ea parte 4ª sinus omnium sustentaria
nobilissimum situm sit, et propter spinalis medullæ et
nervorum exortum. hinc ne ex posteriore occursantibus
iniuriis obsistat quæ manibus propulsari, oculis præcaveri
non p[ossu]nt./
In hoc osse observantur processus, sinus ꝑ foramina.
Processus interni ꝑ externi sunt plurimi sed duo per processus
sortiis observantur, qui in cavitates [pr]imi spondyli inseru[n]tur
quos Gal. coronas vocat qui instar glandium
sunt depressi./
Sinus 4or sunt, duo fontium instar max[imi] omnium, sinus
Cerebro continendo dicati; sunt ꝑ laterales duo oblongi ꝑ
angusti, canalium fere exprimentes, in quos duræ
durioris membranæ sinus vasorum vicarii conduntur.
foramen [pri]mum adest omnium amplissimum ꝑ unicum, foramina
quo

medulla e cerebro in spinam [illegible] delabitur. Sunt 4.or alia, quorum duo septimo nervorum pari exitum praebent, alia duo venis et arterijs cervicalibus per foramina transversarum cervicis vertebrarum ascendentibus viam ad cerebrum patefaciunt. Quod quod nervo 6ae conjugationis et jugulari internae dicatum est foramen utrique ossi, temporum scil. et occipitis commune.

De osse Sphenoide c. XIV

Noa Varia — Os σφηνοειδὲς sic dictum ab insertionis modo, barbari basilare vocant, alij πολύμορφον i. multiforme, Arabes os colatorij.

Situs — Situm est in basi planitiebus Calvariae.

connexio — Committitur occipiti, cum illo per transversam ~~sutu~~ suturam, deinde longo tractu attingit ossa temporum et supra eos angulum bregmatis: ossa frontis dirimit communi sutura interjecta, et per superiorem ossa maxillae orbitae partem constituentia tangit et per processus pterygoides ossa palati.

configuratio — Totum hoc os admodum inaequale est.

processus — Processus externi sunt duo πτερυγώδεις. interni κλινοειδεῖς, sellam alij vocant.

foramina — Foramen multiplex est: 1mum optico nervo exitum praebet. 2um nervis oculum moventibus, arterijs venisque exiguis, 3um perexiguum et rotundum, potiorem quinti paris in crotaphitem musculum transmittit. 4um tertio et quarto nervorum paribus est destinatum.

Sinus — duos sinus habet

De osse Ethmoide c. XV.

Noa Varia — Os ἠθμοειδὲς i. cribriforme σπογγοειδὲς i. spongiosum appellatur.

Situs — Situm est in media frontis basi et ad summam nasi radicem infixum, narium totam fere cavitatem opplens.

divisio — Triplici constat parte os Ethmoides. cribrosa, quae

capiti

Capitis, 2a spongiosa, qua narium cavitati. 3a plana ac lata, qua oculorum orbitas committitur./

Basis cribrosa multis scatet foraminibus quorum usus foramina usus primarius est duplex ad aeris inspirandum et ad odorum spirituum receptionem. Narium ad spongiosum cerebri, unico constat processu quem processu quidem cristam galli vocitant cujus usus est ut firmet processum meningis cerebrum dirimentis et distinuat odoratus organa./

C. xvi. Vide pag. 134.

De Zygomate cap. xvii.

Os Jugale aut jugum graecis ζύγωμα et ζυγώδες Nota varia dicitur. Nihil est aliud quam duarum ~~ossium~~ αποφύσεων coitus, quarum quidem altera ab osse temporum, altera a maxilla superioris osse minorem angulum constituentium nascitur./

Totum hoc os foris gibbum, intus cavum, utrinque radicibus figura crassis proditur, in medio gracilescit.

Zygomatis usus est ad musculi temporalis tutelam et narium usus ad oculorum orbitam protuberantem, [illegible] firmandam, pro nonnullis alii [illegible]./

De Maxilla superiori c. xviii.

Maxilla graecis γένυς duplex est superior et inferior: Nota varia illam Hipp. τὴν γένυν, hanc τὴν γνάθον appellat. Gal. illam τὴν ἄνω γένυν, ~~hanc τὴν~~ Celsus malam, hanc τὴν κάτω γένυν vocat.

Genam superiorem ab ossibus capitis distermini sutura circumscriptio tres; duae cotes sapius descripta, et ea quae in osse est jugali./

Figura Maxillae varia est, superiori parte latior, inferiori figura est angustior et superiori parte protuberat qua nasum efformat et qua orbita marginum processum in sphaerobus globatum (malum vocant) constituit: inferiori parte protuberat

extuberat, ubi radices dentium situm obtinent.

In maxilla superiori primum sunt cavernae, ad totius genae cavitatem: sunt alveoli & foramina venis, nervis & arteriis transmittendis dicata.

ossium numerus — Ossa vero superioris sunt undecim.

1mum connexio — Primum minorem angulum constituit & partem orbitae non zygomatici & nasi partem. Connectitur ossi frontis sutura, quae a canthis per mediam orbitam excurrens, ad nasi medium fertur; sphenoidi per communem suturam, ejus processui zygomatico alteram partem efformanti, obliqua sutura.

2mum substantia — Sedum omnium minimum majorem angulum efformat. Tenue est & pellucidum, quod a laxis sane citissime ...

3mum — Tertium omnium maximum os superiora dentes & incisores continet, orbitam inferiorem fere totam constituit, eundem cum apophysi quam malum appellant, undique palati maximam regionem. Sunt et amplissima foramina tria, nervum tertii paris & venulas arteriolasque transmittentia.

4mum circumscriptio — Quartum juxta palati extremum est situm, qua scilicet narium foramina ad palatum tendunt. Separatur ab osse maxillo sutura transversa, a sphenoide ea linea quae inter extremos dentes & apophysim pterygoidem fertur, a se invicem sutura palati media.

5mum — Quintum est os nasi ~~durum~~ tenue, solidum, durum, quadrangulum.

11mum — Undecimum supra medium intimumque palatum, narium internam partem septi more dividit.

De inferiore Maxilla Cap. XIX

substantia — Maxilla inferior intus cava & medullosa ad dentium nutritionem, accretionem & nondum gradum: foris solida & durissima

duritissima, ut in mandendo esset validior duobus constat ossibus per synchondrosin junctis.
Inferiore parte inaequalis est, parte vero superiore posteriore figura in duos processus desinit quorum 1us κορώνη dictus, alter processus κονδυλώδης appellatur, cujus fit articulatio cum osse temporum in qua ligamentum videtur quasi cartilago./
In genae inferiore sunt sinus medullam continentes, cavitates sinus, cavitates hae, dentium radices excipientes. Graeca φάτνια, φάτναι, βόθρια, ὄλμισκοι dicuntur. Latina praesepiola, loculi, Loculamenta, alveoli, fossulae, mortariola.
foramina duo interiora, ubi 3ae Conjugationis ad dentium radices ramulos spargentis per venulae arteriolaeque aditum praebent, et exteriora, ubi se in labium inferius disseminandis exitum parant, quae duo sunt superiora continua videbuntur./ — foramina

De Dentibus Caput XX.

Dentes Graeca ὀδόντες definiuntur ossa omnium durissima, intus aliquatenus cava, nervis, venulis arteriisque praedita, per γόμφωσιν articulata, nervis 3ae conjugationis, et Chordis sive Vinculis alligata, mandendis praeparandisque cibis a natura instituta./ — definitio

Dentium triplex est generatio 1a a vita in utero: 2a a lacte: 3a a solidioribus alimentis./ — dentium quotuplex generatio

dentium usus varius est. 1us ut cibos dividant, mandant praeparentque ventriculo. 2us ad vocis articulationem. 3us ad ornatum. 4us ad compescendam garrulitatem. 5us ad pugnas. — Usus

Dentium Numerus et singulorum historia C. XXI.

Dentes sunt triginta duo, sedecim in utraque maxilla, continentur numero et aequales utraque utraque oris parte. Ex his alii sunt incisores, alii canini, alii molares.
Incisores aut incisorii, primi, priores, anteriores acuti — Nomina varia

ac

a graecis πρόσθιοι, τομεῖς, διχασῆρες, κτένες, γελάσινοι & ὀξεῖς duo 4^or sunt in utraque maxilla. eorum

Incisivorum *(margin)*: superficies exterior intus cava est, forma aliquatenus gibba interior parte in acutum desinit./

Caninorum usus *(margin)*: Canini seu oculares graecis κυνόδοντες dicti duo sunt in utraque maxilla quorum usus est ut si quid praedurum videri libet ab incisoribus scindi non potuit, ipsi confringant./

Nomina varia *(margin)*: Molares dentes sunt in utraque maxilla a graecis μύλαι, praeterea & μύλαι, γομφίοι, πλατεῖς, & τραπεζῆρες.

Molarium postremi duo σωφρονιστῆρες. Animalia dentes serratos & illustra noiae, dicuntur καρχαρόδοντες./

Singuli dentes suas habent radices. primores & Canini una radice nituntur, maxillares binis aut ternis. Est et hoc in molarium radicibus perspectum, quod dentium earum inferiorum radices grandiores sunt et minores, quam horum superiorum rarior et mollium subesta, atque non gerunt ita firmiter. adde quod inferiores dentes in radices gravitate sua incumbunt, superiores a pendulis sunt./

Singularum dentium partium noia *(margin)*: Dentium vera leves φατνοί dicuntur. pars gingiviae proxima γομφίσκος, sedes qua concavi sunt intus ἀγμίσκος, summitates latae, τράπεζαι, dentium interstitia ἀραιοὶ vocantur./

Epilogus Cavitatum, Sinuum & foraminum Totius Capitis c. XXV.

Cavitatum diuisio *(margin)*: In Capite cavitatum diuisio tres sunt. fossa, foramen

Fossa quid *(margin)*: & Sinus. fossa est velut vallis quaedam ossibus seu collibus undique conclusa.

Foramen quid *(margin)*: foramen ductus est utraque parte conspicuus./

Sinus quid *(margin)*: Sinus ~~est ductus~~ ab ore exiguo in amplitudinem deinde ~~expansus~~./

Fossa interna *(margin)*: fossa alia sunt interna, externa alia: interna superiori

sunt

sunt cerebro continendo dicata: duo in osse frontis inferiore
ad nares et oculos omnium minima: duo in occipitio omnium
maxima; duo situ et magnitudine media. Externa 14. fossae externae
duo sub auribus maxillae inferioris caput excipientes;
duo in apophysi pterygoide, duo ad 6ae conjugationis fora-
minis perruptum, duo supra, totidemque infra palatum, duo
sub zygomate in temporum cavitate, duo postremo in oculorum
orbita.
Foramina alia interna sunt alia externa. interna in foramina interna
interiore calvae basi conspicua sunt 25. 1um in osse cri-
broso, 2um in sella sphenoidea, quorum palatum transcolatur pituita. 3 optico nervo
exitum praebet. 4. nervis oculum moventibus arteriis
venulisque exiguis aditum parat. 5um priori subditum,
portionem 5i paris in crotaphitum musculum transmittit.
6. oblongum 3o et 4o nervorum paribus destinatum.
7. sexto contiguum, venam jugularem immittit. 8. ca-
perruptum, carotidem insignem in cerebrum ascenden-
tem excipit. 9. anfractuosum est et in aurem petrosum
nervo auditorio dicatum. 10. satis amplum, septimum
nervorum conjugationem emittit et jugularis ac carotidis
portionem immittit. 11. 7o nervorum pari trajiciendo destina-
tum. 12. exile admodum et prope apophysin occipitis situm,
cervicalia venae et arteriae reliquias immittit. postremum
omnium maximum spinali medulla exitum praebet. / foramina foramina externa
externa sex sunt in oculorum supercilio primum, 2um
sub oculo, 3. in magno cantho 4. in palati initio. 5.
in fine palati. 6. in sutura laterali. 7. intra apophysin
mastoidem et styloidem. 8. pone mastoidem. adest postremo scis-
sura longa sub zygomate nervos et vasa in temporales mus-
culos transmittens. /
Sinus sunt octo; duo in osse frontis ad supercilia, olim sinus
factui volunt inservire quidam, duo in osse sphenoide,
pituitae excipiendae dicati, duo in apophysi mastoide —
auditui

andetum infernidentia, duo posteriora superioris maxillae medullam ad dentium nutritionem, accretionem et quartum continentes./

De Spina C. XXIII.

Nomina varia circumscriptio

Spina ῥάχις, νῶτος, σύριγξ ἱερὰ i. sacra fistula et σωλὴν i. canalis, totum id complectitur quod a 1a cervicis vertebra ad coccygem usque extenditur. ossea est et ex pluribus ossibus conquaternata et compacta ad motuum varietatem et δυσπάθειαν.

Nomina varia

Ossa spinam continentia σπόνδυλοι, σφονδεῖς et σφόνδυλες i. vertebrae, ossa orbiculata et vertebrata appellantur./

figura

Spina ἰθυσκόλιος est et quadantenus ~~oblonga~~ recta. a 1a cervicis vertebra ad 7am usque, figuram S.τ. λορδὴν i. introrsum inclinantem, ne oesophago et asperae arteriae sublevetur. a 1a dorsi vertebra ad 12am usque S.τ. κυφὴν i. extrorsum protuberantem, ut in partibus vitalibus amplior relinquatur capacitas. Lumbi introrsum inclinant, ut cavae descendenti et aortae tamen fulciant, os a sacrum ἰθύκον quoque est cum latitudine extrorsum protuberans, ut amplior relinquatur hypogastrii capacitas. Utrinque interna parte aequalis est ne viscera laedere; posteriore inaequalis ob musculorum insertiones et vasorum transitus.

Divisio

Spina dividitur in 4or partes in cervicem, dorsum, lumbos et os sacrum. Cervicis vertebrae sunt septem; dorsi 12; lumborum 5;

articulationes quot et quae

6 sunt vertebrarum articulationes, duae per corpora, 4or per obliquas apophyses ascendentes et descendentes. Quae fit per apophyses est ~~est~~ ginglymoides. quae fit per corpora symphysis est quae symphysis fit per vincula validissima et membranas ossa unientes.

Quid com. habeant vertebrae. 1

Vertebrae spinae multa sunt inter se communia. 1mum quaelibet vertebra suum est corpus interna parte situm reliquo osse crassius et fungosius, cui ex appendices adnascuntur et cartilagineae, latina est superior et inferiori

inferiore basi ad articulare servitatem.

2 Qualibet vertebra foramen est laxum medullæ con- 2
tinendæ dicatum.
3. tria est processuum genera; processus obliqui, trans- 3
versi et acuti. obliqui 4or sunt duo superiore facula
totidem inferiore. illi ascendentes, hi descendentes. duo
transversi duo sunt ad servitatem musculorum va-
riæ insertionis et exortum constructi. Acutus unicus
est qui toti spinæ nomen dedit ῥάχις et ἄκανθος dicitur
deest in 1a vertebra./
4o in qualibet vertebra 5 sunt epiphyses. dua in 4
corpore, totidem in transversis processibus unica in
spina./
5 ~~Spondylus~~ Spondylus quilibet cum altero articulatus 5
foramen exhibet, quod nervis a medulla productis
exitum præbet.
Vertebrarum series σφύς dicitur, ad lumbos etiam fertur
ὑπόρραχις./

De Cervicis vertebris c. XXIV

Cervicis sive Colli septem sunt vertebræ quarum apophyses quid sunt peculiare cervicis vertebris
acutæ et transversæ bifidæ sunt, hæ ad nervorum
tutelam quæ et exortum, qui ad diaphragma et brachium
disseminantur utraque et ad musculorum exortum et insertionem; trans-
versæ sunt perforatæ, ut viam dent venæ et arteriæ ad cerebrum ad
cerebrum ascendentibus./
Prima vertebra Ἄτλας et ἐπιστροφεὺς dicitur, spinam quid 1a
nullam est, ne dum extenditur caput, parvi duo mus-
culi a 2da vertebra orti lædantur. excipit et non
excipitur. Corpus est prætermino, vitium eorum ut 2dæ
dens excipiat, sinus illum protuberantiam./
2da vertebra dicitur de peculiaris et apophysin cum quid 2da
acutam quæ ὀδοὺς dicitur [illegible] πυρηνοειδής
dissimilis

[articulatio] dissimilis est. Spondylorum cum capite articulatio et sym-
physis: inferiores ossi sibi articulantur per corpore suo
per obliquos processibus, at superiores duas vertebras
inaequaliter corpore suo committuntur vel sibi vel capiti.
prima suis cavitatibus coronae excipit occipitia pro-
cessus dentem transmittit: Ea condylo duplici primas
[symphysis] cavitates glenoides excipit. Symphysis vero per
ligamenta fit validissima, eorum alterum maximum per latis-
simum verum articulum in orbem amplectitur, al-
terum adnexa superficie aspera paracula dentem
dentem alligat occipiti. Tertium transversum per quasi rotun-
dum primae vertebrae sinum excipiendo denti dicatum cir-
cumdat, per dentem foramina spinalem medullam tegit,
ne ossi nudo per errabundo occurrendo laedatur. Et haec articulatio
solius motus gratia./

De Vertebris dorsi & Lumborum. c. XXV.

[quid peculiare sit dorsi vertebris] Dorsum seu tergum νῶτον vocant 12 continet vertebras quarum
spinosi processus longi sunt et spissiores dorsum tegentes.
transversi crassi solidi profundi ad frontem costarum articu-
lationes exceptis 11° et 12° quibus postremae costae simul
brevissimae committuntur./

[vertebrarum nomina] Prima dorsi vertebra λοφία. 2a μασχαλιστήρ i.
axillaris; reliquae πλευρῖται i. costales. 11a ἀζε-
γυς dicitur.
Sunt singula dorsi vertebra duos sinus articulatae
costarum gratia, alterum in transversis processibus,
alterum in corporum lateribus, utique excipiunt et co-
starum capitibus respondent./

[quid lumborum vertebris peculiare sit] Lumbi 5que continent vertebras crebris foraminibus
perviae eorum apophyses ceteris sunt oblongiores
sed tenuiores exceptis 1a et 5a; haec obiter cum osse
sacro connexum; illa ne motum diaphragmatis im-
pediret

de

De osse sacro et coccyge c. XXVI.

Os sacrum et latum graeci ὀστοῦν ἱερόν et ὑποσπόνδυλον. Nonnulli vocant triangulum, cujus anterior pars ad majorem hypogastrii capacitatem et posterior gibbum. sex constat ossibus quae in vertebrarum numerum adscribuntur ob similitudinem quam cum iis habent. | Nota varia figura

Eorum processus acuti spinei sunt, transversi obscuri admodum et in cavitatibus parum profundam, inaequalem asperam et spiripositatem ossa ilium, admittunt. Inter ossa sacri ossa apophysis ascendentes sunt. Foramina non sunt ut in vertebris lateralia, sed antica et postica quae os ilium latera occupat, antica posticis majora sunt, quae majores nervi in anticam quam in posticam distribuuntur partes. in lateribus primum superiorum ossium sinus exsculpti sunt quibus ilium ossa ita firmiter articulantur ut videantur connasci. | Quid ossi sacri ossa sunt peculiare

Coccyx ὀρροπύγιον ὀρροδέων tribus constat ossibus. |

De Thoracis ossibus c. XXVII.

Thoracem circumscribunt superior pars claviculae, inferior cartilago ensiculata cujus pars anterior στῆθος et sternum, pectus, Latera πλευραί et πλευρά sive costae. posterior pars νῶτον appellatur et ὑποτραχήλιον. latini dorsum vocant et tergum, cujus superiora latera ὠμοπλάται et πτερύγια scapulae et alae dicuntur. | circumscriptio

Claviculae graecis κλεῖδες figuram sunt S. Romani inferiori inaequalem introrsum, nam versus sternum interius cava est, extrorsum gibbosa; versus scapulam, introrsum convexa, extrorsum concava. | Hanc figuram obtinuerunt ad vasorum transitum. | figura

Connectuntur scapulis cartilagine interjecta quae commissio illa

illa minimos adnascitur, ut in brachijs et scapulis viroli 6 aliquibus eadem. Cartilago haec ἀκρώμιον et κατα κλεὶς dicitur.

De Sterno C. XXVIII

Divisio 1. Sterni ossa tria sunt, primum os amplum est et crassum; summum sc. utrimque superiore parte, cui clavicula capiti inarticulatur; in medio vero foveam sc., quam superiorem fossulam vocem vulgus.

2 Secundum angustius est et multo sc. longius, qui costarum tertia, 4 5. et 6. cartilagines protuberantes excipiunt.

3 Tertium exiguum est desinitque in ~~cartilaginem~~ cartilaginem mucronatam.

De Costis c. XXIX

Quotuplex costarum articulatio — Costarum articulatio duplex est, altera cum spondylis dorsi, altera cum sterni cartilaginibus: articulatio haec ambigua dicitur et neutra abal. Novem superiores costae posteriore parte duplici committuntur articulo, altero ad vertebrarum corpus, altero ad transversam apophysin: inferiores simplici tm. Septem superiores costae perfectam sunt cum sterno articulationem, reliquae ad os pectoris non perveniunt.

figura — Costae, figura sua arcum referunt in parte angustiores sunt et subrotundae, deinde ~~paulatim~~ latiores, postremum angustiores redduntur. partes earum externae gibbum spectant, media dorsum, ie mediarum partium, qua pars inferior est tenuior, qua superior crassior. Prima costarum latissima, inferiores omnium angustissimae, media mediam tenent.

Noa varia — Costarum pars latior palmula et πλάτη dicitur, angustior quae spinam tangit κοττίον denominatur.

Substantia — Costae osseae sunt qua parte cum vertebris committuntur et circa latera; cartilagineae, qua parte cum sterno committuntur, tum ut thoraci sese contrahenti ac

dilatanti

detrudenti facilius obsequantur, et magnā vtilitatem facturis./

Costarum aliae sunt γνήσιαι i. germanae, verae et diuisio
legitimae quae septem; duae superiores ἀντιστροφαί i. Noīa varia
retortae dictae; duae sequentes στερεαί i. solidae; tres ultimae
στερνιτίδες i. pectorales dictae. Aliae sunt adulterinae,
spuriae illegitimae et νόθαι πλευραί dictae, χονδρώδεις,
ἀκανθαι κτένες Collum ῥοάς appellat.
postrema omnium minima est et ieroi, sed in superio
ribus interiniae dum extenduntur amplior relinquatur
capacitas./

De Scapulis c. XXX

Tota scapula ὠμοπλάτη dr. scoptulum operatum, et spa Noīa varia
tula dr.

Scapulae triplex est Vsus; Costarum robur, musculorum Vsus
implantatio, et brachii ac clauium articulatio.

Omoplatae figura trapezia est. cuius articulatio duplex figura
altera cum iugulo per acromion, altera cum brachio, articulatio
per ceruicem et cauitatem glenoidem. Symphysin et cum
occipite, spina, costis et osse hyoide per musculos./

In omoplata obseruantur primum sua basis, quae per diuisio
dorsi longitudinem et vertebrarum spinas porrigitur,
in qua angulus duplex superior et inferior; deinde
apparent costae duplices, superior et inferior: 3° pars
caua seu interior, et parva gibba seu exterior, quae χε-
λώνιον i. testudo dr. 4° spina a basi sursum ascendens,
cuius extremum ἀκρώμιον dr. 5° duplex cauitas
altera supra, altera infra spinam, vtramque μεταυχέ-
νιον i. interscapulum vocant. 6° acuta apophysis, quae
ἀγκυροειδής et κορακοειδής appellatur. 7° ceruix, in cuius
extremo cauitas est glenoides. postremo 5 sunt epiphyses,
tres ad latus internum iuxta spinam ductum, duae ligamenta
suppeditant, quibus sinus cauitati et clauicula —

acromio

acromio alligatur, est que sinus in summo latere scapulae per quem humeri, venae et arteriae feruntur.

De ossibus ilium, ischii & pubis c. XXXI

divisio Ossis innominati tres sunt partes. prima omnium latissima et superior os λαγόνιον, ilium dicitur. in hac ossis parte gibba et caua obseruatur, necnon aposphysis summa spina appellata, est et costa ubi os est crassissimum.
Secunda pars ὄσχεος ἥβης, os pubis et pectinis vocatur. in hac foramen adest amplum.
Tertia pars ἰσχίον nominatur, siue coxendicis in quo cauitas adest κοτύλην vocant siue acetabulum: est et praeterea ossis cartilaginea, quo femoris caput comprehenditur, supercilium dicunt.

Tertia sceleti pars. De humero c. XXXII

Manus circumscriptio Artus diuiduntur in manus et pedes. Manus a scapula ad summos usque digitos porrigitur diuiditurque in brachium, cubitum et extremam manum.

Nomina varia Brachium βραχίων, βραχίων Celso humerus. Unico constat osse validissimo in quo obseruanda pars superior, inferior, interna, externa, anterior, posterior.
Superior caput est magnum, in cuius parte anteriora sessura est capite in duas portiones diuidente, per quam bicipitis musculi portio, a scapulae acetabulo prodiens, tum per torulum fertur.

processus sinus Inferior processus duos insignes est, alterum externum, internum alterum. Sinus totidem, qui ita constructi sunt ut cubitum in acutissimum angulum flecti sinant.

De Cubito & Radio c. XXXIII

Nomina varia ~~Cubitus duobus constat ossibus~~ ~~braccio~~ ὠλένη & πῆχυς

divisio: Nomina varia duobus constat ossibus, quorum alterum majus est inferius πῆχυς et παραπήχιον dicitur, Latinis Ulna

cubitus

Cubitus, Arabib. focile majus; alterum minus ρ superius, κερκίς; radius ρ focile minus appellatur aut παραπήχιον./

In priore parte superior prominentissimo cum brachio articulatur, per quam articulatum fit flexio et extensio: in hoc osse sunt duo processus κορῶναι dicti et rostra sive glandes: anterior minor est, posterior major ampli orq in obtusum angulum desinens brachi ὀλέκρανον, κύβιτον ρ ἀγκῶνα vocant; adest cavitas a figura litterae C σιγμοειδής vel σιγματοειδής dicta: inferior cubiti pars cum carpo articulatur, prominentiam cartilagineam ρ apophysim styloidem; in eadem parte epiphysis adest ~~[illegible]~~ foris gibba, intus cava./

cubiti partes

processus

cavitas

Radij pars superior cum extrema brachij apophysi per diarthrosin articulatur, a qua motus supinus et pronus dependet; inferior per apophysin cum carpi osse maximum digitum respiciente committitur.

Radij partes ρ articulatio

Radius ρ cubitus ita inter se committuntur ut os radij superiore parte recipiatur a cubito, contra os cubiti inferiore parte recipitur a radio./

De ossibus extremae manus, carpo scil., metacarpo et digitis c. XXXIV./

Extrema manus dividitur in carpum, metacarpum et digitos.

Divisio

Καρπὸς sive brachiale, κτείς Arab. rasetta dicitur octo constat ossibus duplici ordine distinctis, ut manus expeditior moveri possit [illegible] eorum figura inaequalis est, committuntur vinculorum ρ cartilaginum interjectu, [illegible] sive ~~[illegible]~~ articulatio dubia.

Nominis varia

figura

commissio

Metacarpus Gr. μετακάρπιον, προκάρπιον, – ἄνθηρον ρ στῆθος. – L. postbrachiale palma quatuor –

Nominis varia

compositio

constat

articulatio — constat ossibus oblongis et gracilibus quae inferiori parte cum carpo jungentur per diarthrosin articulatione: superiore
figura — cum digitis per ginglymum. Ossa haec sunt intus sima foris gibba cavitatem sine medulla habent

Noïa varia
articulatio — Digitorum ossibus φάλαγγας et acies et agmina vocant σκυταλίδας. articulantur per ginglymos eorum tubercula κόνδυλοι dicuntur.

De osse femoris c. XXXV.

Noïa varia
figura
apophysis — Femur G. μηρὸς ἢ τὸ μηρὸν figuram habet oblongam, rotundam et rectam sed non exquisite: in cujus parte superiori duae sunt apophyses caput scil. femoris quod ἄρθρον vocat Hipp. et trochanteres duo; quorum alter exterior μέγας τροχαντήρ, magnus rotator et γλουτὸς dicitur. Alter ~~minor trochanter dicitur~~ interior minor trochanter dicitur; utriusque

Usus
articulatio — Usus est musculorum exortus et insertio. pars femoris superior per enarthrosin cum ischio, inferior per ginglymum cum tibia articulatur in inferiori parte duo sunt capita aliud internum, externum aliud, internum crassius est; externum latius magisque depressum ne obliquus motus impediatur. Totum hoc os insignitur cavum est ossis medullam et pro alito.

De ossibus Tibiae et rotulae c. XXXVI.

Tibiae divisio
Noïa varia — Tibia duobus constat ossibus. Majus tibia, κνήμη et focile majus dicitur. Minus περόνη, fibula, et focile minus vocatur.

Tibiae pars superior duos habet sinus et processum in medio, in inferiori externo appendix est σφυρὸν et malleolus internus dicitur. pars anterior spina ἄκανθα et spina vocitatur

Fibula superiori parte genu non attingit, inferiori processum

processum emittit quem malleolum externum vocant

Rotula, patella, mola h. μύλη, ἐπιμυλὶς ἡ μυλακρὶς Rotulæ nominâ varia
& ἐπιγονατὶς dicitur; cuius usus est in tibia & femoris Usus
articulum laxiorem firmare./

De Ossibus extremi Pedis c. xxxvii.

Extremus pes dividitur in tarsum, metatarsum & digitos. Divisio

Tarsi ossa sunt 7. 1mum ἀστράγαλος ἄστριος, talus, os bal 1
listæ & τέτραγωνος h. quatrio dicitur; cuius pars superior
in medio cava, utrimque supercilioso trochlea Similis. 2dum 2
πτέρνα h. os calcis, calx & Calcaneum dicitur. 3tium 3
~~[illegible]~~ σκαφοειδὲς h. os naviculare dicitur. 4tum 4
κυβοειδὲς, os tesseræ quadratum est. reliqua tria χαλκο
ειδῆ h. cuneiforma dicuntur.
Metatarsus, planta pedis & πεδίον dicitur 5 Nominâ varia
constat ossibus.
Digitorum ossa sunt 14 commissa per ginglymon su- compositio
perne gibba infernè sima/ articulatio, figura

De Sesamoideis ossibus c. xxxviii.

Sesamoidea ossa sunt exigua rotunda & solida aliquantulum figura
depressa sub tendonibus digitos flectentibus, & ipsis inter
tibusque latitantia. Horum numerus incertus in polli
cis priori articulo nullum est, 1. posteriori: in 2o bina: in 3o
unicum. In reliquis 4or digitis, ad 1os articulos bina,
ad alios a. singulos singula ita in manu interna sunt
duodecim & novem. in externa manu pauciora sunt & minora
& numero duplo. In pedum digitis iidem sunt numeris
Eorum usus est ut firmetur articulus./ Usus
Ita sita sunt interna sesamoidea, ut digitos flectentibus Situs
[illegible]

Sinfsum in lig[amen]tum tenuorum ut amplius articulo sint opposita ut flexionum extremam impediant./

De osse hyoide c. XXXIX

Noã varia Os hyoides, ὑψιλοειδές, λαμβδοειδές, φαρυγγέθρον et os gutturale dr. figuram, quam obtinuit ut liberi et aeri et cibis ac potibus pateat aditus./

Divisio Partes sunt maxima et latissima, basis dr, antica parte ad sternitatem et gibba, postica, cava est. a basi earum 4[or] educuntur processus (cornua vocant) duo utrinque inferiores duo, breviores, unico osse constantes, et superiores totidem, graciliores, rotundiores, longiores ossiculis unus tribus, unus 4[or] junctis colligatis, et ad styloides radicem ascendentibus constati./

Liber Tertius

Quid Cartilago cap. primum

Definitio Cartilago pars est similaris, frigida et sicca, et crassa seminis parte, qua caloris vi concreta, genita, ad motuum varietatem securitatemque, et ad externa impetus eludendos./

De Cartilaginum usu. c. 2.

1 Primus Cartilaginis usus est, ut ossium laxa articulationi junctorum motus juvet.

2 2[us] est, ut externas occursantes injurias impetus que contundentes, quassantes, frangentes molliter cedendo eludat.

3 3[us] est ut ossium instar aliquas partes sustineat, ut ii et musculi affigantur et vasa firmentur./

4 4[us] ut sit propugnaculum ad subtas partes tuendas./

5

5. In partibus cum ossa quaedam glutinis instar coalescant./ 5

6. Ut ossa duo per articula cum laxis pravis jungat./ 6

De Cartilaginum differentia c. iij.

Cartilaginum differentia sumuntur a substantia aut potius ab accidentibus quae substantiam sequuntur, magnitudine, figura, situ, usu et connexione./ Unde petatur earum differentia

De Palpebrarum Cartilaginibus c. iiij.

Palpebrae sunt cartilagines ad motum faciliorem; ut extrinsecus occursantibus injurijs obsitam et illis pavum pili insignantur unde scatent foraminibus./ cur cartilagines

figuram sunt semicircularem tam dimidium interq. figura

membranula, foris vero cutis.

Gemina sunt superior et inferior illa major est./ Numerus

De Aurium Cartilaginibus c. 6.

Aures Cartilagines sunt ut occursantium eludant impetum, et earum latior amplum efformetur, quo circumdantis aeris, si forte audiendi meatum praeterfugerit, sonum excipiat. Cartilagines sunt superiores crassiores Aures cur cartilagines

sunt et duriores; interius exteriusque partes sunt tum simas, figura

tum gibbas. Tota earum circumvolutio ἕλιξ et circumvolula dicitur./

De Nasi cartilaginibus c. 7.

Nasi externa cartilagines sunt in commodius usum: cur nasus

gi, facilius inspirantibus nobis dilatari, et respirantibus sordesque odores arcessantibus occludi ditant; in externos impetus quassantes contundentesque eludere. cartilagineus

Nasi Cartilagines sunt 5, duae elatiores, nasi ossibus Numerus

appensae adnatae, et tres inferiores, quarum duae laterales cartilaginum

~~intus~~

πτερύγια

πτερύγια alas aut pinnas Vnū σύπηναι media s/o
Septi modo Vtramq[ue] discludens διάφραγμα nuncupatur./

De Epiglottide c. vij.

Noa varia figura — ἐπιγλωττὶς Hipp. γλωσσίδιον s[eu] folium opprime
& lata & ampliori basi in mucronem ò valde acutum
desinens. basis in superiori & anteriori tiroid[is] cartilaginis parte

Adhaeret ad palatum. Usus 1 — Epiglottidi duo sunt Usus 1° ut laryngem operiat,
ne in expulando cibus & potus in arteriam & pulmones
2 — ferantur. 2° ut aërem a pulmonibus vi & impetu
pulsum frenet ac ad vocem modulandam./

De Laryngis Cartilaginibus c. viij.

Divisio — Larynx quatuor constat cartilaginibus ita compacta ut eius
eum opera claudi dilatarique & constringi, claudi & aperiri
1 — facile possit. 1a latissima & maxima θυρεοειδής vocatur Scutalis,
figura — Scutiformis parte cava, foris gibba, intus cava./
2 — 2a κρικοειδής & annularis di[citur], una & antica parte angu-
figura — stior, posteriori latior, basis est reliquarum & cum tota
usus — sit circularis, asperam arteriae fistulam, impedit ne
in laryngis motibus reliqua, quae sunt semicirculares,
comprimantur./

3 — 3a ἀρυταινοειδής e postica est, bimina est, dua par-
tes membranarum & vinculorum opera committuntur,
& sic juncta eam efformant rimam quae Voci modulandae
accommodata est & γλωττίς di[citur]./

De Aspera Arteria Cartilaginib[us] c. ix.

cur semicirculares sint ea cartilagines — Asperae arteriae cartilagines σιγμοειδεῖς sunt, ut arteria du-
citur cedat oesophago, hinc ut liberior esset de-
glutitio, cartilagines ea non tantum feruntur ad jugula
sed cum tota arteria canali in vesicam pulmo-
num cavum dimittuntur ibique circu-
lares sunt quo oesophagum non tangunt./

De

De spinæ Cartilaginibus c. x.

In spina cartilagines multæ sunt ad firmiorem ar= *Usus*
ticulationem et faciliorem motum.
ossium sacri cartilagines duriores sunt et sicciores quia totum
hoc os est immobile, cuius extremum coccix dr, fir= *Usus*
mat rectum intestinum et vesicam ac veliam...

De Thoracis Cartilaginibus et Xiphoide. c. XI.

Sternum superiorem partem cartilagineam est inter *Sterni quot sint cartilagines*
1um et 2um os lig[ti] victum qd dicitur; inferiorem vero parte
Cartilagineum est Xiphoides s. ensiculatum, mucronatum,
scutiformem, malum Granatum Arab. furcellam, quæ
media sui parte est foramen transmittendis nervis et venis
dicatum. Cuius usus est partium subtarum tutela, *Xiphoidis Usus*
et resistentia rerum extrinsecus occursantium./
Costarum cartilagines anticæ, posterioribus majores sunt
et crassiores, quia anterior thoracis para contrahitur et
distenditur

De Articulorum cartilaginibus c. XII.

In omi articulat[ione] est cartilago ad faciliorem et securiorem *Usus*
motum.
In clavicularum extremitatem dua sunt cartilagines: inter ossa
pubis cartilago est crassissima et durissima ea arctissime
unitur./

Quid Ligamentum c. xiij

Lig[tum] G. σύνδεσμος L. copula et vinculum dicit Hipp. *Noa varia*
et Gal. νεῦρα vocant./
definitur Lig[tum] pars similaris frigida et sicca, mediam *definitio*
inter nervum et cartilaginem naturam obtinens, cujus Sensi
nulla portio licita caloris vi genita, varios in colli=
gando, continendo, tegendo et musculos constituendis
usus

usui praestans./

Usus Ligamentorum omnis explicantur c. XIV.

1 Primus est, ut ossium et cartilaginum articulationes praesertim laxiores firmentur et luxationem impediant./
2 2º ut ossa ipsa quae partim non articulantur, devinciant./
3 3º Ut indumenti instar extrinsecus apponantur ad tendinum tutelam./
4 4º ut tendines suis continean[t] locis, eosque firmentur et tuto transmittantur./
5 5º Ut tendo ab ossis duritie non laedatur./
6 6º ut musculos dextros a sinistris, anticos a posticis aliasque partes discriminent./
7 7º ut augeant ossium acetabula./
8 8º ut viscera suspendant./
9 9º ut ad musculi structuram concurrant, ex fibris enim et Ligamenti tunica permistis fit tendo./

Differentia Ligamentorum c. XV.

Desumuntur a substantia, magnitudine, figura, situ, ortu, insertione, usu et partibus praecipuis./

De Capitis Ligamentis caput XVI.

Capitis ligamenta 1 Caput cum duabus primis vertebris triplici colligatur ligamento. primum maximum latum, primarum vertebrarum capiti connectens, totum articulum in orbem complectitur: — duas est portiones: alteram, crassam membranam efficit, eamque ad internam primae vertebrae partem fertur: alteram externum articulum ambit; oritur a basi occipitis./
2 Alterum ligamentum secundae vertebrae apophysi dentiformi capiti alligans, tribus constat particulis; duas ab ipsius dentis sede ortas in coronas occipitij internas —

insiruntur

insseruntur: 3a nervi instar rotunda ab anteriore dente enata, in foramen amplissimum medullae sacrae dicatum ossis ejusdem adscendit validum./

Tertium nervi figuram referens et fistula 1a vertebrae cavitati medullae suscipiendae dicatum circumdans a processibus pyramidis ad fiunt ne in inferiorem partem incline, medullam tertio nervando ... ossi occurrendo laedatur./ 3.

Quartum quidem addunt quo volunt 1am vertebram cum 2a colligari./ 4

Maxillae superioris ossi ligamenta sunt membranosa inter ... situata maxillae super. ligamenta

Maxillam inferiorem cum osse temporum colligat ligamentum ... membraneum totum articulum obvolvitur./ maxillae infer. ligamentum

De Ligamentis ossis hyoidis et Linguae c. XVII.

A majoribus ossis hyoidis processibus ligamenta duo teretia oriuntur, quibus lingua parte summa devincitur. in ossis ejusdem cornua duo alia inseruntur quae totum os cum suis musculis ita suspendunt, ut simul cum basi linguae invitatur. hyoidis ossis legta 4

Est et proprium linguae vinculum satis validum cujus auxilio suffulta linguae mollities, facilius vibrari produci et ... lingua ligamentum

De Spina et Thoracis Ligamentis caput XVIII.

Vertebrarum ligamenta duorum sunt generum: alia vertebrarum corpora connectunt: alia a processibus oriuntur, transversisque ob musculorum et costarum compages; ... vero, ne vertebrae ... colligentur et spina ita continuam ac si esset unum os

Una parte costae cum vertebris connectuntur valida sunt ligamenta: qua vero cum sterno articulantur ...

De Lig^tis omoplatae, brachij, cubiti et radij c. XIX

brachij cum omoplata lig^ta — Brachium cum omoplata ligant vincula com̄ia et propria. Com̄ia undiq articulum cingentia tenuia sunt et membranosa propria crassa et rotunda quatuor sunt, unum latius a fine acromij in finem coracoidis, alterum angustius et brevius a radice acromij in radicem coracoidis. duo reliqua bicipitis musculi maxime partes constituunt.

origo — oriuntur alterum ex coracoide processu, alterum a scapulae acetabulo.

Cubiti et radij cum brachio lig^ta — Brachium cum cubito et radio ligant com̄ia lig^ta. Cubitus a superna et inferna parte qua interstitiam com̄ia sunt vincula.

Est a lig^tum membranarum duum officium utrinque longitudinem externum; internum et flectentes musculos ab externis et extendentibus secreti [illegible] discriminans.

De Lig^tis Carpi et digitorum c. XX^mum

Carpi lig^ta — In carpo duo sunt genera lig^torum ~~ossa colligantia~~ alia articulos interiorum, alia musculorum tendinibus et tuto transmittendis

origo et insertio — tendonibus sunt dicata. illa ab inferiore radij et cubiti processu orta in octo carpi ossa sese insinuant firmantq articulos; haec duo sunt alterum internum

Interna — externum aliud, ambo transversa. Internum ab ossi carpi pollicem spectante transversim ad os carpi minimum digitum attingens fertur, annulo cuidam simile: contiUsus — net musculorum digitos flectentium tendines, ne dum

externa — contrahuntur e propriis sedibus exiliant: externum musculorum extendentium tendines continet.

digitorum lig^ta — Sunt singuli digiti sua lig^ta duum longitudinem ducta, quae tendines continent et alligant digitis.

De

Pubis. Tibiae

De Lig^tis Ilij et Ischij Tibiae capue XXI.

Preter membranam lig^ta et vincula coia quae ilium
ossa cum sacro et ossibus pubis colligant duo sunt — ossis sacri et coxae
peculiaria lig^ta ~~rotu~~ rotunda, quae ex sacri ossis ima — dicta lig^ta
parte in acutam coxendicis processum feruntur, quae
acutam internum usque exterius musculos sustinet
adest et membranarum lig^tum ossis pubis foramen occupans.

Femur ischij acetabulo copulant vincula duo: alte- — femoris lig^ta duo
rum cum articulum ambiens: alterum teres, quod
a cotyles fundo, in medium femoris caput figitur
rigidum et rotundum et breve est.

Tibiam cum femore alligant praeter coe vincula, tria vali- — Tibiae lig^ta
da et rotunda lig^ta. Primum in genu interno par- 1
num rotundum ex canali inter condylos medio
producitur in partem acutiorem exterius. Alterum car- 2
tilaginum, ex obliqua canalis asperitate, in tibiae ~~me-~~
~~dium~~ eminentem mediam apophysin exterius. Tertium 3
cartilaginum utriusque tibiae cavitati undique circumdatum,
in canales medium, qui inter duos est femoris condylos,
insertum, totumque articulum in duas partes dividit.

Tibiam cum talo colligat vinculum coe — tali cum tibia
Inter tibiam et peronem quae parte extensum est lig^tum — Tibiae et peronis
tenue et latum quod superat intervallum ossium partes et — lig^ta
dirimit a tibia musculos internos ab externis dextrorum.

De pedis Ligamentis capue XXII.

Ossa tarsi vicinia colligant coia lig^ta, munitiusque vero — lig^ta tarsi
connectuntur propria: sunt et externa et interna transversa
lig^ta ut in manu. digiti singuli ~~mem~~ vinculum membra- — digitorum
nosum sive digitum firmant. Atque sub planta pedis — pedis lig^tum
ligamentum est latum et validum ab imo calcaneo in omnia
1^a phalangis et sesamoidea insertum ad maximum toti pedis firmitatem.

quod

Quid sit Membrana caput XXIII.

nõa varia definitio

Χιτών, ὑμήν, μῆνιγξ membrana, tunica pars est similaris, frigida et sicca, ex seminis portione lenta et ductili genita, ideoque lata tenuis et densa, sensus tutorum organum, partes subjectas custodiens, colligans, distinguens.

observatio

Ad dubium quod est membrana omnis duplex simplexve appareat, dum tamen est duplicior, quia per eam venit ad testiculum vena ad nutritionem, arteria ad vitam feruntur, quae vasa inter duas tunicas recto excurrunt.

usus peculiares.

Praeter eos ex definitione explicatos membranae usus sunt et peculiares, ut partes aliquas sustentent, ut valvularum instar humorum refluxum impediant, ut ~~partes~~ vasis in partes alias distribuenda securam firmentque.

Differentia Membranarum caput XXIIII

variae petuntur differentiae membranarum
1 divisio

Membranarum differentiae petuntur a substantia, magnitudine, situ, figura, contextu et partibus quas investiunt. Natura a substantia sunt legitimae vel illegitimae. Hae triplices sunt quia aliae ex ossibus oriuntur et ligamenta membranosa dicuntur suntque insensibilia. aliae ex musculorum tendinibus ~~dilatatae~~ dilatatis. ad tertium genus referuntur in corpora membranosa quae partem per se constituunt.

Brevis Membranarum omnium enumeratio. C. XXV.

foetus membranae

Membranae aliae sunt foetus, aliae editi animalis. Foetus membranae sunt chorion, amnion et allantoides.

animalis membranae

Editi animalis membranae sunt vel communes vel particulares. Vel corpus totum investiunt puta cuticula et panniculus carnosus, vel musculos ~~tegunt~~ puta membrana ~~com~~ communis musculorum: vel ossa puta periosteon.

particulares membranae

Particulares aut integunt aliquam aut partem propriam investiunt aut cerebrum investiunt durae meninges vel

crassa

vasta plenitie mediam regionem eiusque fibra a qua
praecordium, mediastinum, cordis, pulmonum, visce-
rum, arteriarum et partium omnium quae thorace conclu-
duntur, tunica oriuntur. infimam regionem eiusque perito-
naeum
Caeterae partes sunt huius tunicae in fine posita.

De Villis seu fibris. Villus Quid c. xxvi

Villi seu fibrae Graec. ἶνες [illegible] definiuntur — definitio
partes flavae frigida et sicca, genita ex seminis parte,
alba, solida, oblonga, capillorum filamentorum instar,
ad motum et cavitatis custodiam destinata
~~[illegible]~~ Primarium villorum usum explicat definitio. Secundarius usus
sunt ad substantiam [illegible] sanguinis violenta
occursu ~~[illegible]~~ [illegible] venis et arteriis./

Villorum differentia caput xxvii.

Villorum differentiae sumuntur a situ, duritie, substantia et plura
organorum varietate.
A situ dicuntur recti, transversi et obliqui. Rectorum munus
est trahere, transversorum ~~re~~expellere, obliquorum reti-
nere. In omnibus his villis est ad retentionem concurren-
tia obliquis his tribuatur.
a substantia alii sunt sensibiles ut qui a nervis oriuntur,
alii insensibiles, ut qui a ligamentis./

Liber Quartus

Quid sit Vena Caput primum.

Vena, φλέψ, ἐπαυθηρός, [illegible] Graecis dicitur
pars flavia consideratur quae ad sanguinem tantum —
tubus definitur pars flavia frigida et sicca solita — definitio venae partis flaviae
[illegible] seminis portio genita &c. Si autem —
considerata

Venae definitio ut est pars organica — Considerentur ut est pars organica definitur vas oblongum, rotundum, fistulae modo excavatum, Simplici et propria tunica, cum Villorum quo texta, Instructum, ab hepate ortum, continendo, distribuendo et coquendo Sanguini a natura dicatum.

observatio — Advertendo quod etsi partes Venae unicam tantum habeant tunicam interdum tamen vasa a partibus vicinis communem tunicam mutuari atque vena longo tractu ducantur, duriori corpori incumbunt, aut alicubi suspendantur.

De Venarum usu & Actione caput ijum

1us Usus Venarum — Primus Venarum Usus est ut insita sua a natura vi Sanguinem contineant et conservent.

2us — 2us ut Sanguinem distribuant.

3 — 3us ut calorem et spiritus deferant in singulas corporis partes.

4us — 4us est Sanguinis alteratio, cujus tamen vim eam ab hepate per ἐπίρροιαν.

Venarum Differentia caput iijum

1a divisio — Venae omnes dividuntur in portam et venam cavam. Reliquae omnes petuntur a magnitudine, numero, situ, officio et partium ad quas feruntur natura.

Vena portae ramorum descriptio c. iiijum

Nomina varia — Vena porta Graece πύλη et ἐλεξχαία dicitur Arab. Vena Lactea priusquam bipartito dividatur quatuor emittit surculos. Cysticum, Gastricum, Gastroepiploicum et intestinalem.

Rami 4 a portae trunco; cysticus — Cysticus est superior et ab antica trunci parte ortus in vesiculae felleae cervicem et corpus distribuitur.

Gastricus — Gastricus in ventriculum et pylorum pertinens conspicitur Venulae.

Gastroepiploica fundo ventriculi dextro et epiploo inspergitur, surculis illum superiorem, hoc inferiorem, adeuntibus. Gastroepiploic.

Intestinalis pro duodeni longitudinem spargitur. intestinalis

Postquam hos ramos diuisit vena porta diuiditur in splenicum et mesentericum ramum. porta diuisio

Splenicus 4or surculos fruticatur, gastrico minore, epiploico dextro, coronario stomachico et epiploico posteriore. Splenici diuisio

Gastricus minor in gibbam ventriculi partem distribuitur. Gastric. minor

Epiploicus dexter in dextram inferioremque epiploi regionem surculos edens et in colon intestinum. epiplou. dexter

Coronarius stomachicus ubi ad imam ventriculi partem peruenit, in coronis bifariam diuiditur, priore ramo orificium ventriculi superius coronae instar cingit, altero ad pylorum descendit. coronarius stomachicus diuisio

Epiploicus posterior epiploo postico toti et coli parti dorso commissae suos diuidit ramulos. epiploicus posterior

A summo proxime lienem ramo vasa breuia suum ortum, id est in ventriculi latus sinistrum effusum. vasa breuia

Mesentericus diuiditur in haemorrhoidalem, coecalem et mesentericum. mesenterici diuisio

Haemorrhoidalis per coli extremum et recti intestini longitudinem ad anum usque procurrit, quem extremis venis orbiculatim amplectitur. haemorrhoidalis

Coecalis ad coecum intestinum. coecalis

Mesentericus mesentericas venas profert. mesentericus

Vena Caua descriptio caput 6um

Vena caua dicitur φλὲψ μεγίστη Hipp. Gal. ἡ παχεῖα Hipp. Nomina varia

Hepataria vero diuiditur in ascendentem et descendentem. Descendens priusquam bipartito diuidatur quinque Vena caua diuisio

emittit

Cava d	Renculas, adiposum, renalem, Spermaticum, lumbarem, et musculosum.
Adiposa	Adiposa ad exteriorem renum tunicam adiposam fertur.
Renalia	Renalia S emulgens fertur ad renes prolixas
Spermatica	Spermaticus seminaria vasa suppeditat. dextra, a trunco Venae cavae, sinistra ab emulgente ortum ducit.
Lumbaria	Lumbaris lumborum vertebras et spinalem medullam irrigat succo laudabili.
Muscularia	Muscularia, quae in lumborum et abdominis musculos plurimos profert ramos.
Cava descendentis distributio	Postquam hos ramos emisit in duos insignes ramos et ad ossis sacri initium et ilia excurrit in duos insignes ramos iliacos dictos dividitur dextrum et sinistrum
Iliaci rami divisio	a quibus scaturiunt 4^or^ Venae sacra, hypogastrica, epigastrica et pudenda.
Sacra	Sacra per ossium foramina fertur ad medullas ossis sacri nutriendas.
Hypogastrica	Hypogastrica est pertes in hypogastrio contentas alit, cujus rami aliqui ad uterum perqua conicitur, alii ad vesicam, alii ad recti intestini externa feruntur.
Epigastrica	Epigastrica in epigastrii musculos disseminatur, cujus major pars per recti musculi longitudinem excurrit, et sursum ad umbilicum fertur.
Pudenda	Pudenda ad Virorum genitalia fertur et ad pudendi mulierbis easdem
	Ramus iliacus ubi ad inguina et crura excurrit dicuntur
Cruralis divisio	cruralia qui in ~~ad~~ sex ~~ramos~~ venas dividitur saphenam, ischiam minorem, musculam, popliteam, suralem et ischiam majorem.
Saphena	Saphena seu malleoli Vena ad inguina nata in malleolum in~~ext~~ternum descendit et in pedis superi cutim varie absumitur.
Ischias minor	Ischias minor e regione saphenae in anteriorem ischii cutem et musculos distribuitur.
Muscula	Muscula in duos finditur ramos, minor in tibiae musculos exteriores, ramos diffundit: major profundior

in

ossi femoris musculos divaricatur
Poplitea ex ramis duobus cruralis coeuntibus conflatur — poplitea
Suralis in suras musculos per cutim internaque tibiae disseminatur. — suralis
Ischias major portione majore per suras musculos delata, absumitur in surculos dextros, singulos scilicet digitis binos — Ischias major

Venae cavae Ascendentis distributio c. 61

Quamquam vena cava ascendens bipartito dividatur, ante dimittit ramos phrenicum, coronalem, azygon et intercostales. — vena cava ascendentis divisio
Phrenicus per utrumque diaphragmatis corpus expanditur, et ad cordis involucrum ramos spargit. — phrenicus
Coronaria s. stephaniaeos basim cordis cingit. — coronaria
Azygos sive quod in dextro tantum latere reperiatur, sine surculus fundicatur qui in sinistram non serpit at in dextram partem feratur — azygos
Intercostalis superior quae tria aut 4 superiorum costarum spatia alit — intercostalis
Postquam cava ascendens sorae 4 surculos diffudit in duos ramos subclavios dictos finditur. quorum ramorum pars intra thoracis cavitatem recondita profert venas mammariam, thymicam, capsularem, cervicalem et muscularem: pars altera ubi ad axillam pervenit axillaris dicitur. — altera divisio — subclavii rami divisio
Mammaria per interiorem sterni partem fertur, ea multos thoracis musculos et mammis exiguos spargens, majore sui portione ad interiores recti musculi partem emergit — mammaria
Thymica ad thymum fertur — thymica
Capsularis per cordis involucrum fertur occurritque — capsularis

pericardium

prominentiae ascendentibus

cervicalis — Cervicalis per foramina apophysium transversarium cervicis ascendit in cerebrum, ramulis in ~~vertebras~~ musculos vicinos musculos spinae mittit./

muscula — Muscula in musculos conscendens tum cervicis, tum thoracis fertur./

superclavii divisio — Post hanc vena cum super claviculas ascendit superclavia dicitur, a quo duae venae oriuntur sphagitides et jugulares externa et interna.

externa — Externa per latera cervicis inter cutem et membranam carnosam lata, in vicinos musculos plurimos spargit

externae divisio — ramos: ubi vero fauces attingit in duas propagines dividitur quarum altera in musculos laryngis, hyoidis et linguae absumitur: altera subcutanea in labra utraque, pinnas narium, frontem, faciem fere totam, majorem oculi angulum et partes aurium posteriores, ramos diffundit./

interna — Jugularis interna priusquam per cranii foramina in durae meningis sinus ascendat in laryngis et linguae musculos propagines dimittit./

Axillaris Rami Divaricatio c. 64[um]

axillaris divisio — Ab axillari ramo tres oriuntur venae thoracica, basilica et cephalica.

thoracica — Thoracica gemina est, utraque deorsum in mammas et anteriores thoracis musculos, altera in posticos distribuitur.

basilica et eius divisio profunda — Basilica, interna, hepatica, i.e. thoracica duplex est profunda et subcutanea. profunda axillari arteriae et 3° nervorum pari attensa, ad medium cubiti flexum effertur et ramo altero per secundum radium fertur et surculos quamplures, pollici duos, indici totidem,

medio

medio vnum, ~~intermitten~~ distribuit ~~medicaduos, auricularos duos~~ alternatim: altero vero in tinore totidem, medio vnum, medico duos, auricularj duos absumitur. Subcutanea per cutim operitur et dum ad cubiti articulum peruenit in duos finditur ramos quorum alter cum cephalica ramo medianam efformat quam venam nigram vocant Arabes: alter per inferiorem cubiti latus descendit./ Subcutanea

Mediana

Cephalica, capitona, humeraria inter deltoidem et pectoralis tendinem superficie venae delapsa, dum ad cubiti flexum peruenit in duos dirimitur ramos, quorum alter cum basilica ramo medianam constituit: alter vero ad medium radium descendit oblique ad carpum operiens manum externam fere totam irrigat et conspicuo ramo inter parvum digitum et annularem dictam salvatellam vocant Arabes./ Cephalica

Salvatella.

De Arterijs quid sit Arteria c. viii

Arteriam Graeci vocant ἀορτὴν Hipp. φλέβας ex ideo περὰς quia venas micantes. Avic. venas audaces: alij ἀγγεῖα σφύζοντα ~~Rufus~~ Plinius spiritus semitam. Rufo dicitur arteria σύριγξ, χεῖμα, πνευματικὸν ἀγγεῖον. Ποὰ vavia

Arteria si consideretur in parte simplici definitur pars frigida et sicca ex seminis portione lenta et ductili genita &c. definitio in parte simplici

Et in parte organica spectetur definitur vas ~~oblongum~~, rotundum, oblongum fistulae modo excauatum duplici tunica fibris intertexta constans, deducendo sanguini spiritoso, mentem spirando, reficiendo et expurgando singularum partium calori a natura dicatum./ definitio arteriae in organica

De Arteriarum usu caput Nonum.

Primus usus — Triplex est arteriarum usus. Primus spirituum sanguinem continendo, distribuendo, transmittendo: ad perfectam partium omnium nutritionem praeparata aliqua gradu.

2 — Secundus influendo cordis calorem cum vitali facultate in universum corpus diffundendo.

3 — Tertius est caloris nativi ventilatio, nutritio, refrigeratio, quem usum praestant per eorum suo diastoles et systoles motu.

Arteriae Ascendentis Descriptio Caput X^mum

arteriae ascend. divisio / Coronaria — Arteria a sinistro cordis sinu prosiliens ramulum in cordis basim emittit, quem coronarium vocant. Mox

ascendentis divisio — dividitur in descendentem et ascendentem. Ascendens ubi ad jugulum pervenit in duos ramos subclavios

subclavii divisio — dictos dividitur. A subclavio dextro 5o oriuntur arteriae intercostalis superior, Mammaria, musculosa, Cervicalis, quae ubi a sella sphenoide ad superiores ventri-

plexus choroid. — culos pervenit cum portio carotidum plexum choroidem

Carotis — efformat. Posterior est Carotis λυθαργική a ἀπὸ ληθαργικὴ dicta quae per proprium foramen, quod inter sphenoidem et os temporis est situm, ad sellam ascendit, ubi sub dura membrana ad eius latera infinitas propagines a se dimittit, quae rete spirituum ita

plexus mirabilis bal. — primum in bal° plexus mirabilis existimatur.

Eadem est subclaviae sinistrae divisio, nisi quod ab ea ~~subclavia~~ carotis non oritur sed a trunco.

Ubi ramus subclaviae thoracis cavitatem ejicit ad

axillaris divisio / thoracica — axillas pervenit axillaris di(citur) a quo thoracica duplex una in thoracica musculos anticos, altera in posticos fertur.

basilica — Et Basilica quae duplex est profunda et subcutanea.

Arteria

Arteria magna descendentis distributio c. XI.

Quinquam arteria descendens bipartito dividatur, novem ducitur ramos intercostales majores, phrenicum, coeliacum, mesentericum superiorem, renales, spermaticum, mesentericum inferiorem, lumbares, & musculum. — *arteria descendentis divisio*

A coeliaco ramo, multi rami scaturiunt, unus frequenti sobole in ventriculum, pylorum & omentum inseritur: alius in hepar & vesiculam felleam, 3. insignior in lienem. — *coeliaci distributio*

Postquam vero emisit ramos in iliacam dextram & sinistram dirimitur, a quarum utraque quinque prodeunt arteriae, sacra, hypogastrica, umbilicalis, epigastrica & pudenda. — *altera arteriae descendentis divisio* — *iliacae distributio*

Ubi ad inguina expenorit arteria cruralis dicitur, in totidem ramos dividitur atque vena cruralis. — *cruralis*

De Vasis umbilici, vena arteriosa & arteria venosa caput XIIII.

Vasa umbilici 4. sunt vena unica, arteriae duae & urarchos.

Vena embryi nutricula ab hepatis scissura ad umbilicum fertur & est porta propago. — *vena umbilicalis*

Arteriae duae utrinque una ab iliaco ramo oriuntur. — *arteriae duae.*

Ourachos vas cavum & membranosum, a vesicae fundo ad umbilicum fertur, ~~secundi .... foetus offendit in allantoidis membranam~~. — *ourachos & vena*

Foetu in lucem edito 4. haec in ligamentum degenerant hepar & vesicam suspendunt. — *4. horum vasorum in foetu usus.*

Vena arteriosa sita est in dextro cordis sinu, tunicam habet arteriae, & arteriae magnae continuam est, in foetu arteriae fungatur officio, tum etiam arteriosum sanguinem defert in pulmones pro vitali vero aeri attemperatum in dextro cordis sinu sanguinem defert. — *Vena arteriosa* — *Usus*

arteria

arteria venosa
Usus

Arteria venosa tunicam et vena propria cavae continua
, et per insignes anastomoses, sed foetu in lucem edito oc-
caecatur foramen illud; partim a pulmone in cor deducen-
do, fumidis vaporibus expurgandis, spiritusque vitalis
portioni in pulmone exportanda tota insuper sanguis
arteria fungitur officio non vena./

Quid sit Nervus caput XIII.um

Nervi varia
definitio

Nervus Graece τόνος ἢ νεῦρον Gal. προαιρετικὸν ὄργανον
definit definitur pars spermatica a cerebro
aut spinali medulla orta, interiore parte medullaris,
exteriore membranea, spiritus animalis delator, ad sensum
et motum./

De Usu Nervorum caput XIIII.um

1.us usus

Primus usus nervorum est animalibus facultatibus cum
spiritu tenuissimo deferre.

2

Secundus est sensum et motum communicare.

Actio

Tertius usus actionis est nervus animalis: afficitur et
ab objecto, ideo mollis ad sensum, durior ad motum
aptior est./

De Nervorum differentiis cap. XV.um

differentiae nervorum

Nervorum differentiae petendae sunt a substantia, magnitudine,
usu, ortu, insertione, structura et ductu./

De Nervis qui a cerebro oriuntur, et prima Nervorum conjugatione cap. XVI.um

Nervorum origo
Nervi varia

A cerebro posteriore, tum a com. spino et spinam fonte nervi
quamplurimi scaturiunt qui conjugati omnes sunt, expedi-
tiora nervorum paria seu conjugia Graecis συζυγίας dicuntur/

Nervi optici

Primum nervorum par, omnium mollissimum et

amplissimum

amplissimum, in ortu separatum, deinde antrorsum oblique protensum, in medio progressu juxta sellam sphenoidis coit per medullae confusionem.
Cum albicantes nervi optici quos Graeci πόρους ὀπτικοὺς vocant, ad robur, ut eandem planitiem in pupilla obtinerent, ut visibilium species spectra unirentur, ut commodè per foramina è calvaria procederent, et ad oculorum sedem firmiores, postremo ut visibilia species ab altero oculo in alterum momento permeare, ad visum perfectum. / *concursum nervi optici.*

De Cerebri nervorum paribus c. xvij.

Secunda propagatio, nervorum oculorum mouentium in exortu suo continuorum, ab hac ramuli plures deducuntur. *2.ª propagatio*
Primus in musculum palpebrae apertentem per oculos attollentem disseminatur. 2.us in deprimentem, 3.us in adducentem. 4.us in circumagentem. Sunt et eorum nervorum quaedam fibrae, quae ad exteriores oculi tunicas feruntur. *1 ramus 2.ª coniug.* *2. 3.* *4.*
Tertia conjugatio gustatoria vulgo dicta in linguam praecipue gustatus organum inseritur, priusquam eo feratur ramulos in cerebrum per frontis musculos in musculos faciei et tempora per maxillares disseminat. / *3.ª* *eius divisio*
Quarta conjugatio partim quidem in palatum, alia vero in tunicam linguae subtensam demergit, ad gustum. *4.ª*
Quinta conjugatio in tympanum auris fertur, ibi ramulos conspergit quamplures, è quibus unus ad laryngis per ossis hyoidis musculos exporrigit. *5.ª*
Sexta conjugatio vagatrix per omnia ferè viscera, extra calvariam descendens arteriae carotidi contigua, ubi ad jugulum pervenit in tres ramos dividitur. Eorum unus dexter quidem axillarem arteriam amplectitur, et per eam reflexus sursum ascendit in laryngis musculos etc. *eius divisio*

expletis

spelit sed immediate sparguntur ramos. Similiter non
inflectitur ob axillaris arteriae rectitudinem, sed maxima
arteriae truncum, qua parte in dorsum retorquetur, cir
cumplicat. Hac ratione recurrentes vulgus vocat, et a
2 recurrentes et vocales. Sedes 6ae conjugationis
3 intercostalis dicitur – 3a stomachicus./
7 Septimum par ferè ab occipitio per spinali medulla pro
ptum in linguae ac laryngis musculos effertur per lin
Una guam movendam.
processus mammillares. Processus mammillares inter nervorum paria non
numerantur, qui extra calvariam non feruntur, nec
duplici velantur tunica./

Quomodo Nervi a Spinali medulla oriantur c. 18.

Nervi omnes in exortu suo fibras sunt multiplices, ex medullari substantia per tenui membrana conflatae, quae descendentes sensim a medulla separantur, per dum ad foramina accedunt, crassa membrana vestiuntur, et in unum coeuntes, unum constituunt nervum, qui postquam foramen egressus est, rursus in funiculos solidos dividitur. (observatio) Quo a magis spinalis medulla descenderit, eo altius fibra illa nervorum oritur supra durum./

De Nervis Cervicis caput decimum IX

(quot a spinali medulla conjugationes) Ab spinali medulla triginta nervorum paria oriuntur: 7 cervicis: 12 dorsi: 5 lumborum: sex ossis sacri.

(1a cervicis conjugatio) Prima cervicis conjugatio posteriore ramo in parvos occipitis per vertebrarum musculos inseritur: anteriore in musculos oesophago substratos per colli disseminatur.

2a 2a Societas priore ramo in cutem ferè totam faciei

absumitur

absumitur: posterior in musculos faciei irrepit 2.a vertebra
per occipiti cohaeret

3.a Conjugação ex foramine communi 2.o et 3.o spondylo erumpens in duos dividitur ramos; quorum anterior, in musculos collum flectentes, posterior in musculos collum extendentes, disseminatur./ 3.

Quarta conjugação minore ramo et posteriore cervicis musculos irrigat: majore per anteriorem in musculos brachium et scapulas attollentes, et ad diaphragma fertur./ 4

Quinta scaturiens ex communi 4.a et 5.a vertebra foramine prodiens, minore ramo in posticos cervicis musculos; majore in diaphragma, brachium et scapulas musculos distribuitur 5

Sexta Conjugação eadem divisio qua 5.a 6

Septima conjugação majore ramo in brachium disseminatur, minore in posticos musculos./ 7

Quae brachium per manum totum sese numerorum paria spargunt. — brachij et manus nervi

Primum par, a 5.o cervicis spondylo in deltoidem musculum et cutem illi incumbentem absumitur 1.

2.um a 6.a vertebra scaturiens in bicipitem musculum fertur ad cubitum et flexum in duos dividitur ramos minor per radium, major per cubitum delatus in manum absumitur 2

3.um 2.o proximum in brachij musculum bicipiti substratum ramos diffundit 3

4.um omnium crassissimum sub eodem musculo cum basilica profunda per arteriam internam delapsum in cubiti articulo in duos dividitur ramos, quorum alter secundum radium; alter secundum cubiti longitudinem excurrit. ille surculos 5.o pollici duobus, indici totidem, medio unico fruticatur: illo [illegible] in carpo cessat./ 4 — [illegible]

5.um

5 5um par inter musculos cubitum extendentes et flectentes delatum, in digitos absumitur, minimo et annulari duos, medio duos, indici unum distribuens.

[illegible]

6. 6um inter cutem et membranam carnosam per internam brachii apophysin delapsum, in cubiti cute desinit.

De Nervis Thoracis, Lumborum, ossis Sacri et Pedis Caput Vigesimum

Thoracis nervi — A vertebris thoracis duodecim oriuntur paria. 1a et 2a conjugatio anteriore ramo in brachium feruntur, posteriore in thoracis musculos.

Reliquae dorsi conjugationes anteriore parte ad singula feruntur costarum spatia, posteriore ad musculos thoraci substratos et spinatos in vertebris latitantes.

Lumborum nervi — Lumborum 5que conjugationes posterioribus ramis in vicinos feruntur musculos: anterioribus vero in abdominis et femoris internos musculos ac testes.

Ossis sacri nervi — Ossis sacri paria sex partim in femur, partim in musculos vicinos et cutem disseminantur ut non in collum vesicae, sphincteres musculos ani et vesicae penem.

Pedum nervi unde oriuntur — Ad totum pedem 4or nervi feruntur qui ex tribus inferioribus paribus Lumborum et 4or superioribus ossis sacri nascuntur.

1 Primus et superior in cruris musculos anticos absumitur.

2 2us et inferior cum vena et arteria crurali per inguen in crus descendit, ramumque insignem cum vena malleoli per internum femur ad pedem usque dimittit, major ejus pars in internos cruris musculos inspergitur.

[illegible]

3 3us sive inferior surculos musculis pubis et quibusdam cruris, ut non cuti inguinali largitur, deinde supra cruris medium desinit.

4 Quartus omnium crassissimus, ex 4or superioribus partibus ossis sacri ortus, inter os sacrum et ilium elapsus partibus vicinis ramulos largitus, tum in duos

ramos

ramos abit: alterum minorem secundum pedem dilapso, in pedibus superioribus digitis singulis binos dat surculos: majorem a per tibiam et pedem proliso, digitis singulis binos dat quoque ramos: ~~Sed ambo hi rami~~ Ambo hi rami musculorum capita et cutis tibiae et pedis obtegit ad sinum et tepum. /

Liber Quintus de Carnibus, Viscerum, et musculorum

Quid caro et carnium differentia caput primum.

Carnium 4or sunt differentiae caro proprie dicta est parenchyma mollis rubicunda ex sanguine mediocriter refrigerato genita, caro viscerum, caro quae libet parti peculiaris et caro glandulosa. / — carnium differentia

Communis carnium usus est contra aestum et frigus et calida fovet occursantia partes et tuendi. / — Communis carnium usus

Carnis musculorum usus peculiaris est in motum dat voluntarium et suo in favore prohibetur contractus laedere fiendae a corpore plicatatibus in donorum ac ligamentorum a proprio motu contractum, sua permissione consuendi. — musculorum carnis usus

De aliis carnium usibus postea.

De Carnibus viscerum caput secundum.

Viscerum caro παρέγχυμα dicitur cuius usus est in parte sit partis praecipua cui actio officialis et proprio sit debetur. — Usus carnis viscerum

Quid sit Glandula et Glandularum differentia c. 3.

Glandula graecis ἀδὴν dicitur definitur pars simplex, rara friabilis, spongiae modo mollis, vasorum divisionibus firmandis, subinde superfluis ebibendis et rigandis quibusdam partibus a natura instituta. / — nova varia definitio

praecipuarum

Praecipuarum corporis glandularum brevis Enumeratio caput Quartum.

cerebri gland. — In cerebro duae sunt glandulae prior dicta κωνοειδὴς & κωνάριον vocant. Altera intra processus clinoides ossis sphenoidis sita est & infundibulo substrata./

parotides — Pone aures & sub auribus glandulae multae parotides dictae./

faucium gland. — In faucium interna regione qua isthmos ab angustia dr. glandulae sunt quae παρίσθμια & ἀντιάδες dicuntur s. amygdalae & tonsillae./

Laryngis & oesophagi glandulae — Duae ad laryngis radicem, & duae oesophago substratae sub sterno summo glandula et quam vulgus glandium s. θύμον appellat

thoracis & pectoris — Sunt et quamplurimae in thoracis cavitate, axillis, inguinibus, brachijs, coxvibus non proprio cavitate.

ventric. gland. — Posteriori ventriculi regioni & duodeno intestino glandula substernitur quae πάγκρεας & καλλίκρεας dr.

mesenterij — In mesenterio sunt ferè innumerae

vesicae — In vesicae collo juxta sphincterem glandulae sunt prostatae appellatae./

Quid sit Musculus caput Quintum

Nomina varia — Musculus s. Lacertus graec. μῦς dr. cujus si consideretur structura sive compositio definitur pars organica & dissimilaris, nervis, carne, fibris ~~membrana contexta~~ venis, arterijs & tunica propria contexta.

definitio a structura.

definitio ab usu petita — Si usus officij et usus ratio habeatur definitur musculus ab al. ὄργανα κινήσεως τῆς κατ' ὁρμὴν ὁ ~~μῦς~~ μῦς ἐστίν. i. musculi sunt instrumenta sunt motus qui fit per impetum s. spontanei. Vel musculus est immediatum voluntarij motus organum./

Quot

Quot et quae sint musculorum partes c. Sixtum

Musculorum partes sunt similares vel dissimilares de similaribus dictum est. dissimilares sunt tria principium sive caput, medium s. ventre, finis s. cauda vero de ἀπονεύρωσις./

Quae sit musculi actio et motus musculorum

Differentia caput Septimum./

Musculorum 4 sunt motus, duo proprii, contractio scil. et contracti conservatio, qui tonicus est motus: duo praecedunt illa contrarij extensio scil. et [illegible]: Contractio, extensio motus tonicus figurae sunt una extrema, una media extrema est dolorifica sunt media, jucundissima./ duo motus proprii duo praecedentes

Obscura musculor. est dum agunt: dum quiescunt obscurae est eorum fibri; excepto abdominis musculos et intercostales/

Differentia est musculorum explicantur c. 8um.

Musculorum dria a substantia, quantitate, figura, situ, ortu, insertione, villis, partibus, usu et actione petitur dal sunt musculorum dria

ab usu et actionum Varietate tres sunt musculorum dria. ab usu musculor. tres dria

Prima est musculi vel sunt congeneres, vel contrarij: Congeneres sunt, qui in unum idemque opus conspirant ut flexores ambo. Contrarij sunt s. antagonistae qui contrariae et sibi inimicae sunt dentes actiones dunt. 1a

2a a motus Varietate petitur unde alij flexores movent alij alia corpora. 2a

Tertia peculiares respicit motus unde alij sunt flexores, attollentes deprimentes etc 3a

De Musculorum Numero cap. 9um

Numerus musc. 405. frontis 2. palpebrar. 6 — Musculi in utroq; sunt 405. frontis 2 sunt;
palpebrarum 6. tres utrinq; una aperiunt duo, clau
oculorum 12 — dunt 4. oculum movent 12. Sex in quolibet oculo.
attollens, deprimens, adducens, abducens et circu
Aurium 6. — agentes duo. Auriculam movent 6 tres dextram,
Narium 4 — totidem sinistram. Nares dilatant 2, occludunt duo,
Labiorum 9 — Labiorum sunt 9. 4 attollunt, 4 deprimunt et
maxillae inferioris 10 — buccinator. maxillam inferiorem in omnes partes
hyoidis 8. — movent 10 musculi. os hyoides suspendunt et stabi
linguae 10. — liunt 8 musculi. Linguam proquomodolibet mov
faucium 8. — ent 10. faucium 8. 4 utrinq; deglutitioni inser
Laryngis 14. — viunt. Laryngem dilatant, constringunt, aperiunt
capitis 14 — claudunt 14. 4 com. et 10 proprij. Capitis sunt 14.
colli 8. — 6 magni et 8 parvi. Cervicem flectunt 4, exten
dunt totidem.

Scapularum 8. — Scapularum motus omnes perficiunt, octo peculiares
musculi 4 in qualibet; trapezius, levator proprius,
brachij 16. — serratus minor et rhomboides. brachium movent
8 musculi deltoides, supraspinatus, rotundus
~~minor~~ latissimus, rotundus major, pectoralis,
coracoideus, — infraspinatus, rotundus minor et subscapularis.
cubitorum 8. — cubiti utriusq; duo sunt flexores biceps et brachiaeus internus
(brachiaeus externus, Anconaeus)
Radij utriusq; 8. — 4 extensores, longus et brevis. Radij utriusq;
duo sunt pronatores, rotundus et quadratus. duo
Carpi utriusq; 8. — supinatores. Carpum flectunt duo, extendunt totidem.
Manuum 54 — digitos manus, si pollicem excipias flectunt hi;
palmaris, sublimis et profundus. extendunt 4,
adducunt 4 vermiculares dicti: abducunt interossei
sex. pollicis 9 sunt musculi flexor unicus exten
sores duo, adducentes tres, abducentes totidem. in
minimo digito peculiaris est musculus, qui ab
alijs abducit, sic in qualibet manu sunt 27.

respirationi inserviunt 65 ex quibus 32 distendunt, [illegible] respirat. 65.
totidem contrahunt: his addo diaphragma
Abdominis 10 sunt obliqui 4, recti duo, trans= abdom. 10.
versi duo et pyramidales duo. Dorsum movent 10 dorsi 10
musculi, 5 utraque parte. Ani sunt 4 sphincteres ani 4.
duo et levatores totidem. Vesicae unicus est sphincter. vesicae 1
Testium duo sunt musculi cremasteres dicti suspen= testium 2
sorii. Penis 4. penis 4.
Femur utrumque flectunt duo psoas iliacus, + et pectineus extendunt femorum 28.
tres natium auctores: adducunt intro tres: ab=
ducunt 6, obturatores duo et quadrigemini. Tibiam tibiarum 22
flectunt 4 postici dicti; extendunt totidem, rectus,
vasti duo, et crureus, adducunt duo, longus et
[illegible] popliteus: abducunt unicus membranosus dictus
Pedem totum s. tarsum flectunt duo, tibialis anticus pedum 12
et peroneus, extendunt 4, gemelli duo, soleus et plan=
tarius. Digitos flectunt duo, sublimis et pro= digitorum pedis 21.
fundus, extendunt totidem: adducunt lumbrici
4, abducunt interossei octo. Pollicis flexor unicus
4, abducunt interossei octo. Pollex flectitur uno,
co, extenditur altero peculiari, adducitur uno, abdu=
citur altero: est et peculiaris minimi digiti ab=
ductor.

De Musculis frontis caput decimum

frontem et supercilia praeter musculum latum, quem Muscul. frontis
graeci πλάτυσμα s. musculum latum vocant duo ortus et insertio
musculi movent, qui a superiori parte cutis
capilli [illegible] orti, in [illegible] inseruntur.

De Musculis palpebrarum caput XIum.

Sola superior palpebra movetur, eam sursum movet palpebrarum apertio
attollens, qui ab interiore orbita, ab eodem fere
perio

pterio, a quo ille qui oculum suo sinu movet, oritur, et in tendinem satis latum desinens in palpebra superiore transversim inseritur. Tandem palpebram clau-
palpebram clau-dunt 2 musc.
dunt duo musculi: alter ab interiore angulo ortus (orbicularis latus)
2 totam circumdat cilium sphincteris instar: alter ab (ciliaris) eodem angulo parvi radice sportus, in transversum inseritur.

De Musculis oculorum caput duodecimum

sex oculorum musculi Oculum movent sex musculi recti 4, duo obliqui. rectorum 1us attollens et superbus dr. 2us deprimens et humilis. 3us adducens et bibitorius. 4us abducens et indignatorius. *rectorum ortus et insertio* orti hi musculi oriuntur ab interiore et profundiore orbita, quam sphenoides portiuncula constituit, sunt in variae adnata tunica partes lato satis nervosoque tendine inseruntur. Sic 4 dr aptitudinem musculum.
obliqui duo Obliqui peinnagantes circulares et amatorii duo oculum circumscribunt obliquè, alter supremus, alter infimus. prior ab interiore orbita ortus, in quatuor superiores, ad angulum majorem fertur, ibique in chordam graciliorem desinens, eam trochleae obvolvit, tandemque
prioris ortus et insertio
posterioris ortus et insertio in latere conjunctiva oblique inseritur. Posterior ab interiore angulo prope rimam, qua duo maxillae ossa jungit oritur, ad exteriorem angulum oculum transversim amplexatur inseritur.

De Musculis Aurium caput dec. 3um

Aurium musc. tres. 1us Aurem movent tres musculi. Primus a fine extremo et superiore musculi frontis ortus in eam auriculae partem desinit, quae ἀντιλόβιον dr, trahit auriculam ad superiora et anteriora. 2us ab occipitio ortus, posteriori auriculae inseritur, eamque ad posteriora trahit. 3us pa-
2us
3us
tinnacula est latissimi musculi. Auris interna duo sunt musculi.

ex-

De Musculis Narium caput 14um

Nares dilatant musculi duo, utrinque unus a fronte acuto carnosoque principio orti, qui latiores facti ad narium pinnas feruntur. constringunt duo labiorum musculis continui./ dilatant 2 claudunt 2

De Musculis Labiorum caput 15um

Musculi labium superius sursum movent duo musculi, qui a malo orti carnoso principio, oblique descendunt et in labij superioris latera inseruntur: deorsum movent totidem musculi, a mento in idem labium delati. Musculi labium inferius moventes ab eodem principio oriuntur atque moventes superius sed in labium movendum inseruntur. Adducitur in hoc 8° musculi fibrae exteriores et interiores: interna labia intro contrahunt, externa retrahunt. Buccinator ~~oritur~~ buccas sphincteris modo circumdat. Oritur à summis gingivis et in gingivas summas terminatur, circuli instar variis fibris intertextus. Cuius officium est, cibum inter dentes, inter illos propellere, ne a dentibus atteratur et buccas ventosas ad tubarum modulandum inflare. / Hic adde Zygomaticum et orbicularem

labij superior. attollentes
deprimentes
labij inferioris attoll. et deprimentes

De Musculis maxillae inferioris c. 16.

Maxillam inferiorem claudunt 4or musculi duo utrinque temporalis et in ore latitans. temporalis s. crotaphita a tota temporum cavitate lato, carnoso et semicirculari principio oritur, deinde gracilescens, et sub osse jugali delatus, nervoso praevalidissimo tendine in apophysin coronoidem inferioris maxillae inseritur./

maxillam claudunt
temporalis ortus et insertio /

pterygoidei externi ort. et insertio — in ore latitans. Pterygoideus internus a cavo apophyseos pterygoidis ortus, interne in latera maxillae insertur.

Maxillam deorsum moventes — Aperiunt maxillam duo utrinque unus ambo a processu styloide, carnosi deinde nervosi fiunt iterumque carnosi in mentum interius inseruntur, ideoque digastrici dicti in medio tendinei sunt, musculis linguae et ossis hyoidis relinquendum locum.

Max. ad latera moventes — Movent ad latera maxillam musculi duo μασσητῆρες s. mansorii, ~~quorum~~ quorum duo sunt capita; alterum a malo in exteriorem maxillae angulum fertur; alterum a zygomate versus mentum fertur: interstant sese horum capitum fibrae in modum X.

maxillam moventes antrorsum — Antrorsum movent maxillam ex Fallopio musculi duo utrinque unus: ambo ab externa ala apophyseos pterygoidis in spatium maxillae condylo et coroni interjectum inseruntur, dicunturque pterygoidei externi, quorum internus ... maxillam antrorsum propellunt. ex Riol.

De Musculis ossis hyoidis c. XVII.

sternohyoidei ort. et insertio — Ossi hyoidi subjiciuntur 10 musculi. duo a superiore sterni parte orti in basim ossis hyoidis inseruntur dicunturque sternohyoidei: duo ab interiore mento ad eandem

geniohyoidei. — basim feruntur dicunturque geniohyoidei. 5 et 6. ~~oblique~~

coracohyoidei. — a coracoide processu, oblique in cornua ossis hyoidis feruntur, in extremis carnosi sunt in medio nervosi dicunturque coracohyoidei.

stylohyoidei — 7 et 8. a styloide processu nati, in hyoidis cornua inseruntur dicunturque stylohyoidei.

mylohyoid. — ~~...~~ duo a maxilla ~~...~~ mylohyoidei ~~...~~ geniohyoideis substrati.

De Musculis Linguae caput XVIII.

styloglossi — Linguam ~~...~~ movent ad latera styloglossi 2. in mediam

Linguam

Linguam inserti. ~~Deorsum milloglossi duo orti ab infima max~~[illa] juxta ultimos dentes siti. Antrorsum cum Ostrorsum Genioglossi 2. inserti in radicem linguae. Utrorsum basiglossi ~~2~~ ... [struck through, illegible] | milloglossi / Genioglossi / basiglossi / cerato glossi

De Musculis faucium c. XIX

Faucium s. Pharyngis 7. sunt musculi. Sursum tra-
hunt sphenopharyngaei 2. fauces dilatant stylo-
pharyngaei duo in faucium latera inserti. fauces
constringunt pro deglutitione inservientes cephalopharyn-
gaei duo. fauces constringit oesophagaeus primus
ab utroque thyroidis cartilaginis cornu ortus oesophagum
sphincteris instar cingit. servit deglutitioni.

(margin: sphenopharyngaei / stylopharyngaei / cephalopharyngaei / oesophagaeus)

De Musculis Laryngis cap. XX

Laryngis musculi sunt 14. communes 4or. proprii X. priores duo communes bronchii dicti orti a superiore et interiore sterni parte et per asperam arteriam dicti in partem inferiorem cartilaginis thyroidis inseruntur et laryngem deorsum trahunt pro deinde inferiorem thyroidis cartilaginis constringunt, superiorem dilatant. posteriores duo hyothyroidei dicti a lateribus ossis hyoidis orti fibris rectis in inferiorem thyroidis partem inseruntur, eam sursum trahunt pro deinde superiorem laryngis partem constringunt inferiorem dilatant

(margin: communes 4or)

Proprii Laryngis musculi sunt decem thyroidei

(margin: proprii 10.)

dilatae

cricotyroideus anticus dilatat cricotyroideus anticus, Tyroidem qui a parte cricoidis antica et exteriora ortus in tyroidis latera infernа et interiora desinit ~~quod [illegible]~~

cricotyroideus lateralis Tyroidem constringit cricotyroideus lateralis a parte laterali cricoidis ortus in latera tyroidis exteriora insertus.

cricoarytenoideus Arytenoidem aperit cricoarytenoideus a parte posteriora cricoidis in arytenoidem delatus

tyroarytenoideus Huic auxiliatur thyroarytenoideus qui a parte interiore et anteriore tyroidis descendens in latera arytenoidis desinit. a media arytenoide ort. in [illegible] latera insertus

arytenoideus Arytenoidem claudit arytenoideus, quem glottidi constringendae ad vocis modulationem addictum puto.

De musculis caput moventibus c. XXI

Capitis motus alii sunt recti, alii obliqui, alii circulares. Recti motus duo sunt praecipue flexio et extensio

mastoidei 2. caput flectunt mastoidei duo qui oriuntur a superiore sterni parte et claviculae et in processum mamillarem inseruntur.

capitis extensores splenii 2. Caput extendunt octo musculi quatuor magni, parvi totidem. primi duo splenii dicti et a spinis quinque superiorum vertebrarum thoracis et ab inferioribus 4or cervicis orti portio altera in transversos secundae vertebrae processus, altera in occiput inseruntur.

complexi 2. alii duo sub his complexi et implicati dicti oriuntur a spina primae et secundae vertebrae thoracis, nec non a transversis quinque inferiorum cervicis vertebrarum processibus et in medium occiput inseruntur.

parvi obliqui

Parvi 4.or sunt graciles recti dicti quorum duo à spina 2dae cervicis vertebrae prodeunt. alij minores sub his a parte postica 1i spondyli in occiput inseruntur cum alijs. /
Obliqui duo sunt motus quorum alter dextrum alter in sinistrum sui latus. hoc motum faciunt 4.or obliqui, majores duo a spina 2dae vertebrae ad apophysim transversam 1ae producuntur. Minores duo ab eo loco ad occiput feruntur.

~~De Musculis~~ Colli caput ~~XXI~~

Obliqui motus alter in dextrum alter in sinistrum latus hoc motum faciunt alterius partis flexor cum extensore opposito.

Circularem motum faciunt parvi 4.or musculi obliqui dicti minores ~~duo a medio occipito producuntur~~ in transversae 1i spondyli apophysim inseruntur. ma[jores] duo a spina 2dae vertebrae ad apophysim transversam 1ae producuntur. /

— recti 4.or

— Gargavizante duo sunt musculi ... suspendentes ... inferunt. /

— obliqui 4.or

— recti in medium occiput

De Musculis colli caput XXII

Cervix flectitur, extenditur, et ad latera movetur.

Flectunt cervicem longi duo sub oesophago latitantes a corporibus superiorum vertebrarum thoracis orti in 1am cervicis vertebram nonnunquam in occiput inseruntur. — longi 2.

~~Extendunt collum~~ Scaleni duo a 1a costa singulo orti in transversas fere omnium vertebrarum cervicis apophyses fibris obliquis inseruntur. — Scaleni 2

Extendunt collum transversi duo et spinati solidi transversi a processibus dextris transversis vertebrarum thoracis — transversi

thoracis orti in transversas oss. cervicis apophyses ~~Semi~~

Semispinati 2. Spinati a radicibus spinarum thoracis pronati in spi-
nas cervicis desinunt /

Motus ad latera fit ab altero flexore et extensore simul
agentibus /

De Musculis Scapularum cap. XXIII

Scapulam movent dicti musculi proprii 4or et duo com-
proprii sunt Trapezius, levator proprius, Rhomboides,
et Serratus minor anticus. Com. Latissimus et pecto-
ralis /

Trapezius Omoplatam sursum movent trapezii portio et leva-
tores proprii. Trapezius s. cucullaris, ab occipitio
fere toto, ab omnibus cervicis spinis et octo superioribus thor-
racis natus in totam omoplatae ~~basin~~ spinam et basin
fere mediam inseritur in quo varia sunt fibrarum
genera

Levatores proprii Levatores proprii a 1a 2a et 3a cervicis vertebra nati
in angulum superiorem omoplatae inseruntur.

Deorsum movent portio inferior trapezii ~~et~~ et
portio latissimi

Serrat. minor anticus Antrorsum movet unicus serratus minor dictus q(ui)
a costis quinque superioribus pronatus in processum cora-
coideum implantatur.

Rhomboides Retrorsum movet unicus Rhomboides dictus qui ori-
tur a tribus spinis inferioribus cervicis, et tribus
superioribus thoracis et in totam fere basin scapulae in-
seritur

De musculis Brachii caput XXIV

Brachium sursum, deorsum, antrorsum, retrorsum et in orbem

movent

Libro Quinto

monentes [novem] octo musculi

Quorum movent deltoides et supraspinatus

Deltoides, similis et trapezius oritur a media clavicu- Deltoides
la, acromio, tota scapulae spina et inseritur in
medium fere brachium

Supraspinatus a cavitate supra omoplatae spinam Supraspinatus
oritur et sub acromio delatus in brachii cervicem
inseritur.

Deorsum movent latissimus et rotundus major

Latissimus, ani scalptor seu dorsalis max dict. Latissimus
oritur a spinis ossis sacri, lumborum et sub hu-
meri caput inseritur.

Rotundus major ex ima omoplatae costa oritur et rotund. major
in brachii cervicem inseritur.

Antrorsum movent pectoralis [et coracoideus et pectoralis] qui a clavi plusquam pectoralis
dimidia oritur, sterno prope toto, costis 6. 7. et
8a et in brachii os inter deltoidem et bicipitem
inseritur | coracoideus di portio bicipitis oritur a coracoide
et inseritur in medium brachium

Retrorsum movent tres musculi infraspinatus
rotundus minor, et subscapularis.

Infraspinatus a cavitate quae infra scapulae infraspinatus
spinam est oritur et in brachii caput ac cervi-
cem inseritur

Rotundus minor a costa inferiore scapulae ort. rotund. minor
in brachii cervicem et humerum interiorem fertur

Subscapularis simul totam cavam et internam subscapularis
omoplatae partem occupat et in cervicem brachii
inseritur.

Reti si postremi musculi semicircularem motum
edunt. omnes vero brachii musculi successive
agentes orbicularem edunt motum.

De

De Musculis Cubiti cap. XXV

Biceps — Cubitum flectunt musculi duo biceps et brachiaeus. Biceps duo capite oritur ex ora cavitatis glenoidis, quod sinuosum brachii defertur: alterum ex coracoide processu et in anteriorem radii partem inseritur.

Brachiaeus internus — Brachiaeus internus oritur a media parte brachii et inseritur inter radium et cubitum qua paulo ante colligantur.

Extendunt cubitum 4 musculi Longus, brevis, brachiaeus externus et Anconaeus s. cubitalis.

Longus — Longus oritur a costa inferiora omoplatae prope cervicem et inseritur in olecranum.

Brevis — Brevis oritur a cervice postica ~~o...~~ brachii et in olecranum cum longo inseritur.

Brachiaeus externus — Brachiaeus externus cum longo et brevi confunditur.

Anconaeus — Anconaeus oritur ab inferiori et postica brachii parte et inseritur in cubiti partem lateralem pollicis longitudine infra olecranum.

De Musculis Radii cap. XXVI.

Radium movent musculi 4 pronatores duo et supinatores totidem.

pronator rotundus — Pronator rotundus ab apophysi interna brachii oritur et oblique inseritur in medium fere radium ~~insertio~~.

pronator quadratus — Pronator quadratus ab imo cubito in imum radium transversim fertur.

Supinator longus — Supinator longus ab acumine brachii supra

condylum

condylum externum enascitur et in interiorem radii pro-
tem insertur

Supinator brevis ab apophysi externa brachii in medi-
um fere radium fertur. [supinator brevis]

De musculis Carpi caput XXVII

Flectunt carpum musculi duo interni

Cubiteus internus oritur a brachii apophysi in-
terna et in 4um os carpi insertur [cubiteus internus]

Radiaeus internus ab eodem fere oritur et in os
metacarpii indicem sustinens insertur [radiaeus internus]

Extendunt carpum musculi duo externi

Radiaeus externus ~~ab eodem fere oritur~~ bicornis
oritur a brachii externa apophysi et altero tendine
in 1um os metacarpii; altero in sedem insertur [radiaeus externus]

Cubiteus externus ab eodem fere ortus in os 4um
metacarpii insertur [cubiteus externus]

oblique motum flexori et extensori oppositum

De musculis Digitorum 4or cap. XXVIII

Digitos 4or flectunt musculi tres palmaris, subli-
mis et profundus

Palmaris ab interna brachii apophysi interno
fere oritur et tendine tenui et lato in totam vo-
lam manus diffundit ad 1um internodium digitorum. [palmaris]

Sublimis ab interna brachii apophysi enatus qua-
druplici tendine in sedem 4or digitorum articulum in-
sertur [Sublimis]

Profundus ab eodem tuberculo oritur et in totidem
mediarum tendines scinditur, qui 1ae et 2ae digitorum
4or articulis membranaeque ligamenta affixi tandem in
3um articulum inseruntur, eumque soli flectunt.

extendit

extensor magnus — Extendit digitos extensor magnus cum anni cu- lari p[ro] indici proprijs, oritur ab externo processu brachij p[er] multiplici tendine in dorsum p[ro] tertium articulum 4ᵒʳ digitorum varie insertus./

Lumbrici — Adducunt digitos parvi 4ᵒʳ lumbrici p[ro] verni cu- laris dicti qui orti a tendinibus profundi mus- culi obliquus ad extremam tertij articuli partem in- seruntur./

interossei — Abducunt digitos interossei in metacarpij spatijs la- titantes tot interni externi totidem, qui oriuntur ab ossium metacarpij partibus superioribus juxta carpum p[ro] in 1ᵒ internodio brevissimo tendine trans- euntes digitorum ossa prompte lateraliter usq[ue] ad radicem unguium ubi cum vermicularibus eorum./

De musculis Pollicis caput xxix

pollicis flexor — Pollicem flectit musculus unus proprius qui à superiore parte radij parte enatus in ultimum articu- lum insertur./

pollicis extensor — Extendunt pollicem duo a cubito exorti prior in 3ᵘᵐ articulum unico tendine insertur: posterior bi- fido tendine in varias pollicis partes definit./

antithenar — Adducit pollicem antithenar qui ab osse 1ᵒ meta- carpij ortus in latus pollicis quod indicem spectat insertur

thenar — Abducit thenar qui ab interna parte carpi sub pollice ortus in dorsum pollicis phalangem insertur./

De musculis respirat. dicatis cap. xxx.

Respiratio duplex libera & coacta. illam perficit diaphragma. Hanc musculi ~~lxiiij~~ Quorum 32. inservitur dilatat. thoracis 32. ejusdem constrictioni

dilatant

Dilatam thoracem. 1. Subclavius qui ab anteriore jugulo ortus obliq. antrorsum in primam costam insidit — *Subclavius*

2. Serratus major qui ex interiore scapularum basi enatus in sex aut 7 superiores costas serratim insiditur — *Serrat. major*

3. est obliquus descendens epigastrij — *obliquus descendens*

4. Serratus posticus superior oritur a tribus spinis inferioribus cervicis et 1a thoracis et obliquus in tres costas superiores tripartitus insidit — *Serrat. posticus superior*

5. Serratus posticus inferior oritur ex inferioribus dorsi et superioribus lumborum spinis ~~promotus~~ in tres quatuorve inferiores costas digitatim insiditur. / — *Serrat. posticus inferior*

Intercostales externi XI. ὑ μεσόπλευροι ex superioris costae parte inferiore orti, oblique in inferioris partem superiorem feruntur et ad sterni cartilagines desinunt in internis spatiis ossibus intercartilaginea. / — *intercostales externi*

Contractioni thoracis inserviunt XI intercostales interni, qui ab ~~inferiore~~ superiore inferiora ~~latere~~ costa ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~costa~~ in ~~latum~~ superiorem costam ~~inferiorem~~ obliq ~~antrorsum~~ insiduntur. fibras in modum X intersecantes cum. — *intercostales interni*

12. Triangularis internam sterni partem occupans oritur ab inferiore sterni parte et sursum protensus cartilagines deorsum adducit, pectusque angustat. / — *Triangularis*

13. Sacrolumbus ab osse sacro et spinis lumborum ortus in superiores costas desinit processu — *Sacrolumbus*

dorsum

earum radicibus p duplici tendine extitit singulis alligatur

Cuspidosum vel epigastrij musculi obliquus ascendens, rectus p transversus./

De Diaphragmate cap XXXI

diaphragma — Diaphragma oritur a lumborum vertebris quibus duorum tendinum interjectu alligatur tum a nothârum costarum extremis p a bin sterno ossibus p cartilagine xiphoide totus carnosus. Desinit in validissimum tendinem circularem p membranosum

De musculis Abdominis cap XXXII

obliqu descendens — Obliquus descendens s. exterior a septem aut 8o inferioribus costis ducitur serratim implicatus p ad superiorem ossis pubis p ilium partem delatus aponeurosi nervata in lineam candidam desinit./

obliqu ascendens — Obliquus ascendens s. interior a spina ossis pubis, ~~apice~~ totius costae ossis ilium oritur p a 4a nothârum costis duplici tendine rectum musculum amplexante in lineam candidam insertus./

Rectus — Rectus ~~ab osse~~ supra pubis antica ~~exsurgens~~ in cartilaginem xiphoidem insertus

transversus — Transversus oritur a transversis vertebrarum lumborum apophysibus, inferiore ossis ilium costa ad internas nothârum costas interne affixus usque ad cartilaginem xiphoidem lata aponeurosi in lineam candidam.

desinit.

Pyramidalis s. succenturiatus ab osse pubis ex- pyramidalis
terno ortus et in parte inferiori in medium recto-
rum inseritur.

Horum omnium musculorum et compressorum ~~abdominis~~ usus est
compressio, unde si fiunt fortium excretio, val-
da expiratio, spiritus cohibitio et foetus expulsio

Musculi abdominis agunt extrorsum incurvati,
et introrsum intumescunt.

De Musculis dorsi et Lumborum cap. xxxii.

Statim ~~lumbos~~ dorsum musculi duo utrinque visuntur trian- triangularis
gularis qui a superiora posteriore cavitate ossis
ilium, nec non a superiore posteriore ossis sacri parte
enatus, supra lumborum vertebras excurrit
et transversis earundem processibus in infimam
costam desinit: ~~sed~~ ~~horum~~ alter solus agit
in latus movet ~~lumbos~~ dorsum

Extendunt spinam 4or musculi utrinque duo
1us est semispinatus qui a spinis omnibus ossis semispinatus
sacri enatus in apophyses transversas lum-
borum totiusque thoracis desinit
2us sacer a posteriore ossis sacri parte exortus sacer
in radices spinarum dorsi vertebrarum producitur

De musculis Ani caput xxxiii

Ani musculi sunt 4or sphincteres duo et levatores totidem.

Sphincter internus ab inferioribus vertebris sphincter carnosus
ossis sacri ortus recti intestini externo implicatur

anum

anum cingit annuli instar./

Sphincter externus Sphincter cutaneus nihil aliud est quam cutis indurata carnosis fibris septa./

Levatores Levatores duo oriuntur ex lateribus et internis partibus ossis pubis et ischij vel potius ex ligamentis a coxyge et ischio prodeuntibus, et ad anum quisque latus deorsum protensi, rectum intestinum amplexantur, sphinctere ipsius tunica inserti./

De musculo Vesicæ caput XXXV

Vesicæ sphincter Vesica urinæ est musculus sphincter dictus in 1a cervice vesicæ situs./

De musculis Testium cap. XXXVI.

cremasteres Testium duo sunt musculi cremasteres s. suspensorij dicti qui oriuntur ab extremis obliquorum et transversorum finibus et peritonæo simul productionibus gaudentes, in testes finiuntur./

Quidam norunt cremasteres in utero muliebri, membranam scilicet peritonæi, fibris carnosis conspersam, quæ uterum suspendunt./

De musculis Penis caput XXXVII

Penis 4or sunt musculi erectores duo et totidem accelleratores

Erector Erector s. director ab interno tubere ischij nat. et lig.to penis attensus lateraliter ad medium

penis

penis corpus pertingit

Accelerator ab ani sphinctere et tubere interno isc- accelerator
hij oritur et cum suo pari urethrae substratus
ad medium usque penis producitur. Seminis sta
culandi accelerat et guttas ex urina in vesica col- prostatas comprimendo
lectas protrudit

Clitoris duos et spiguos musculos tensionis erector.
dicatos.

De musculis femoris cap. xxxviii

Flectunt femur musculi duo Psoas et iliacus q
bus addunt pectineum

Psoas oritur a lumborum superioribus vertebris psoas
et valido tendine in trochanterem parvum anticè
inseritur.

Iliacus a tota cavitate ossis ilium, natus in eum iliacus
dem trochanterem parvum inseritur.

Femur extendunt tres glutei max.us, medius et
minimus

Max.us oritur a coxyge, osse sacro et superna max.us glutaeus
ossis ilium costa oblique descendens, in femoris
os, palmum sub trochantere magno desinit.

Medius ab anteriore parte costae ossis ilium in tro- medius glutaeus
chantera magnum inseritur

Minimus ab eadem facie externa, sed interna ma minimus glutaeus
gis ortus in trochanteris magni supercilium
internum fertur

Adducunt tres quibus pro uno numeratis vo
cantur Tricipites

1.us a commissura summa ossium pubis exortus Triceps

spina

Spina, in osse femoris interius sub ipsius ossis me-
dio inseritur

2 2us ab ima pubis commissura, sub trochantere par-
uo inseritur./

3 3us ab eodem oriatur principio, in parvi trochanteris
radicem figitur./

Abductorum coxae post dictos circumagunt femur sex
musculi Quadrigemini et obturatores duo

Quadrigemini — Quadrigemini a tubere ischij orti, situ trans-
uerso in trochantera magnum inseruntur. [1]
[2us quadrigeminus ab imo osse sacro et externo. 4us ab interno tubere ischij]

obturator externus — Obturator externus a toto foraminis externo
[quod inter os pubis et ischij]
ambitu natus, in cauum trochanteris magni
figitur.

obturator internus — Obturator internus ab interno foraminis
ambitu exortus supra coxendicem extrorsum
trochleae instar reflectitur et varijs tendonibus
in trochanterem magnum inseritur./

De musculis Tibiae cap. XXXIX.

Seminervosus — Tibiam flectunt musculi 4or postici, 1us Seminervo-
sus a tubere ischij in posteriorem ac interiorem
tibiam desinit.

Semimembranosus — Semimembranosi eadem origo et insertio

Biceps — Biceps altero capite a commissura ossis pubis
altero ab exteriore femoris parte enascitur et uni-
co tendine in posteriorem [externam] tibiae partem inseritur
[tibiam flectit et intro adducit]

Gracilis — Gracilis posticus ortus a linea [qua] ossium ischij
et pubis designat coalitum [coalitum] in partem tibiae
internam inseritur./

Extendunt tibiam [rectus, Gracilis] vasti duo et Crureus [tibiae Iunctura]

Rectus a spina [antica] ilium oritur — Rectus

Vastus externus a radice tota trochanteris majoris et convexo ossi subjecto nascitur — Vast^9 extern^9

Vastus internus a trochantere parvo et osse subjecto oritur — vast^9 intern^9

Crureus ab osse femoris antico prodit ejusdem gracile. 4^e dicti musculi in latum tendinem desinunt qui rotulam operit et bene ligat./ — crureus

Adducunt tibiam duo musculi qui dum intro flectunt Longus et popliteus

Longus [s. sutorius] ab ilij spina exortus obliquus tibiam internam et anticam definit — Longus

Popliteus ab inferiore et exteriore femoris tuberculo ortus in interiorem tibiae partem insertur — popliteus

Abducit tibiam membranaceus musculus s. fascia lata oritur a spina ossis ilium et obliq in tibiam externam fertur et ad extremum ferè pedem excurrit./ — fascia lata

De musculis Pedis caput XL

Pedem flectunt tibiaeus anticus et peronaeus biceps

Tibiaeus anticus a superiore tibiae processu ortus tendine duplici in os pedis pollici praepositum desinit — tibiaeus antic^9

Peronaeus biceps altero capite a fibula superiore epiphysi, altero a medio peronei exortus, duplici — peronaeus anticus

tendine

majore ... ...

tendine ... a ... sub planta pedis in os pedis e regione pollicis: minori vero in os minimi digiti fertur.

tibiae ... posticis

Extendunt pedem ... duo soleus & plantaris

Gastrocnemius internus — Gemellus internus s. Gastrocnemius internus ab interno femoris condylo oritur

Gastrocnemius externus — Gastrocnemius externus ab externo femoris condylo oritur qui cum interno in calcem posticam inseritur. latumque tendinem efformant cum Soleo.

Soleus — Soleus oritur a tibia & peronei commissura

plantaris — Plantaris oritur ab externo condylo femoris superno & oblongo tendine in planta totius cutim absumitur.

De musculis Digitorū pedis cap XLI.

Digitos flectunt duo Longus et brevis.

Longus flexor digitorum — Longus digitorum flexor oritur a superna tibia epiphysi & sub planta pedis quadruplici tendine in tertiam 4r digitorum articulationem inseritur.

flexor brevis s. perforatus — Brevis ab externa inferna oritur 4r perforatis tendonibus in secundum articulum 4r digitorum inseritur

Digitos extendunt musculi duo Magnus extensor & minor extensor digitorum

extensor magnus — Magnus extensor digitorum oritur ab antica tibia & interna qua parte fibulae jungitur & annulari ligamento praetervectus in 4r digitorum articulos porrigitur

Minor

minor extensor ortus a pedis astragalique parte superiori et exteriori et suis tendinibus in ossa primi internodij articulorum inseritur. — minor extensor

Adducunt digitos Lumbrici 4 — a musculi magni digitorum flexoris tendinibus orti. — Lumbrici

Abducunt interossei octo a pedij ossibus orti et interossei spatia metapedij opplentes. flexioni etiam inservientes

Pollex flectitur unico musculo ~~a tibia~~ pro dimidio a superiori parte fibulae — pollicis flexor

Extenditur ab altero a tibia exteriori latere exorto ubi et ei seu a fibula qui tendine bifido uno quidem in pollicis ultimum articulum; altero in os metatarsi pollici substratum desinit. — pollicis extensor

Pollex adducitur unius musculi opera ossi pedij maxi ~~[illegible]~~ inter attentis — pollicis adductor

Abducitur ab alio qui a calcis interna parte carnoso ductus proprio in primum pollicis os inseritur. — abductor

Minimus digitus peculiarem habet musculum abductorem qui a calce exoritur. — digiti minimi abductor

Liber Sextus

Humani corporis Diuisio-

Caput Primum

Vniversum corpus diuidimus in tres regiones, supremam, mediam, infimam et artus — corporis diuisio

Suprema regio a vertice ad primam vertebram vel — prima regionis circumscriptio

Corpus vero diuiditur in caput truncum et artus, potius trunci tres sunt partes collum thorax et venter inferior

clavicula circumscribitur. Suprema haec regio animalis dicitur et officina est ad animi et rationis sedis tutelam.

2a regionis — 2a Regio, Venter medius et Thorax appellatur. Superiori parte clavicula clauditur; inferiori cartilagine xiphoide et diaphragmate; dextra et sinistra parte 12 costis; anteriori osse pectoris; posteriori dorso; undique continetur musculis quamplurimis; intus membrana costas subtendens. Regio haec vitalis dicitur. partim officia est ad robur cordis et ad efformandam cavitatem; partim cautela ad systoles et diastoles motum.

3a regionis — 3a regio Venter inferior et κοιλία dicitur. Superiori parte xiphoide et diaphragmate; inferiori ossibus pubis, ilium, ischium; posteriori lumborum vertebris et osse sacro; anteriori toto abdomine circumscribitur. Regio haec naturalis dicitur anteriori parte tota carnea est, quia contrahi et distendi debebat ob alimenti coctionem, excrementorum expressionem, ac foetus gestationem.

Ventris inferioris Divisio cap. iium

1a ventris inferioris divisio — Venter inferior, κοιλία, γαστὴρ, κενεὼν a Graecis dicitur [illegible] dividitur in anteriorem et posteriorem.

~~Ventris~~ anterioris divisio — Anterior Gal. ἐπιγάστριον Arab. mirach L. abdomen dividitur in tres regiones supremam s. epigastricam; mediam s. umbilicalem; et inferiorem s. hypogastricam.

Epigastrica

Epigastrica a xiphoide cartilagine duobus di-
gitis supra umbilicum extenditur cujus pars
media nomen totius retinet laterales hypochon
dria appellantur./ — *Epigastrica*

Umbilicalis duobus digitis supra et infra
umbilicum continetur cujus pars media
umbilicus, ὀμφαλός, ῥίζα γαστρὸς radix ven-
tris, umbilici a media parte: μεσομφάλιον,
γαγγαμών, γραῖα vetula dicitur partes latera-
les lumbares dicuntur./ — *umbilicalis*

Hypogastrica ~~adeo~~ iss. ἦτρον, νείαιρα et
νειαίρη. Zdos. aqualiculum. alii vocant sumen
sumen, ὑποχόλιον ad pubis ossa pertinet:
media sine parte / hypogastrium dicitur partes la-
terales Ilia. Rursus hypogastrii pars in-
ferior in dextram sinistram et mediam divi-
ditur: Media ἐφήβαιον, ἥβη, ἐπίσειον, ἐπιχ-
τένιον, ~~L. pect~~ [hortus] κῆπος, [campus] πεδίον, [pratum] λειμών, [clamna] εὐδιαῖος
[lagena] βρόχετος, χαράδρα κλιτόριον L. pubes: pecten
Laterales partes βουβῶνες inguina dicuntur — *Hypogastrica*

Posterior ventris inferioris pars a extremis
costis ad ossis sacri extremum extenditur,
διάζωμα vocant id est cincturam, s. lumbos. cujus
pars superior pulpa dicitur inferior in dextram
sinistram [s. nates] et mediam dividitur quae πυγή dicitur. — *ventris posterioris divisio*

Venter inferior dividitur in partes contentas
et continentes, continentium aliae sunt com-
cuticula, cutis, adeps, panniculus carnosus, — *2a divisio ventris inferioris*

f

p coīs musculorum tunica: propria sunt peri tonaum p abdominis musculi: partum vero contentarum quadam concoctioni, nonnullas quoque aliis procurationi inservium./

De cuticula caput Tertium

noā varia — Cuticula br. ἐπιδερμίς hal. cutis superficies, Alijs superior pellicula dr. p definitur Tenuissima cutis efflorescentia, caeparum pelliculis

definio. — tenuioribus similis, insensilis et pene exanguis è cutis excerto non halituoso, non aqueo, sed crassiore pronata

cuticula usus. — Cuticula usus sunt. 1us in sit medium tactus.

2us — 2us in cutem veram ab externis tueatur.

3us — 3us in cutem ne sudor continuo effundat./

4us — 4us in vasorum ad cutem pertingentium oscula occludat./

5us — 5us in cutis ornamentum sit./

De cute caput Quartum

varia noā — Cutis δέρμα, δερὰς, δέρος, δέρρις Hipp. δέρμη, φορίνη, χρῶμα. Hom. ἀνθρωπίνη Herod. δερβισης alijs δέρσιης. δέρρος L. cutis, corium, aluta, pellis dr. Definitur membrana omnium amplissi-

definio — ma p crassissima ex seminis p sanguinis permistione genita, temperiem moderatam obtinens, optimi tactus verum organum, p subjectarum partium tegumentum, munimentum, ornamentum./

Cutis foramina et conspicua in iis oculis alia alia insensibilia ad διαπνοὴν ἄδηλον et sudorum ac fuliginum exclusionem.

Cutis varia sunt dicta quae ost a substantia, conneξu, motu, sensu, et pilis petenda sunt. Dicta

Varij sunt usus cutis. 1us ut sit organum tact. Usus 1
2us ut usum corporis obtinet vestiat, partimque 2
substantiam calorem foveat.
3us ad totius corporis συμμετρίαν et unionem 3
4us ad partium substantiam tutelam 4
5us ut totius corporis sit tenus. 5
Quidam corporis vesti cutem circumductoriam vocant

De Adipe caput Quintum

Adeps, pinguedo, λίπος dr. differunt quod — nōa varia
pinguedo s. πιμελή L. axungia Laridum mollior — adeps pro parte membranis debet aliquis fertur in laudes sternum affixus:
humidiorque est. Adeps vero sebum s. στέαρ crassior
est et siccior
Adeps definitur pars corporis ex pingui et definio
tenaci atque frigida sanguinis portione genita, quae
per tenues vasorum tunicas rori instar exsudat,
moxque affusa frigidis exsanguibusque membranis
a debili earum calore et siccitate crassescere et
cogitur: ad nativi caloris custodiam, partium sub- Usus adipis
stantiarum et vasorum tutelam, motus facilitatem, varij
et calidarum partium humectationem et refrigerationem

De Panniculo carnoso cap. Sextum

Panniculus carnosus membrana est carnea universum obtegens cujus tres sunt usus.

1us

1. usus 1us ut venarum, arteriarum et nervorum propagines quae ad cutem feruntur, fulciat.

2 2us ut sanguinis vapores crassitie sua retineat et in adipem convertat

3 3us ut musculos ab externis tueatur.

Partium continentium propriarum descriptio caput 6um.

De musculis abdominis actum est l. quinto.

De Peritonaeo caput octavum

Nomina varia Peritonaeum G. περιτόναιος χιτών, περιτόναιον σκέπασμα. Hipp. γ. ερο. περιτόναια. Arabibus

descriptio Syphac. membrana est spermatica sed aliquatenus oblonga tenuis quidem sed firmissima, duplex et expansa posterior crassior anteriore tenuior. Viris a xiphoide ad umbilicum est crassior ob ventriculi multa crapula distensiones: foeminis contra ab umbilico ad pubem crassior, ob foetus gestationem.

observatio Observa eas partes peritonaeo tum contineri quas alii vena porta, alii vero intra duplicaturam latitare ut renes et vesica.

1us usus Peritonaei usus sunt. 1us ut regionis infer. partes omnes investiat, unde ipsis eorum largitur tunicam.

2 2us ad partium contentarum tutelam

3 3us ut sicci alvi excrementa eius manu prementi citius propellantur.

4 4us ut partium contentarum distensiones constringendo impediat.

5 5us ut partes contentae tuto colligentur suisque sedibus

fixa

De vasis umbilicalibus cap. IX

Vasa umbilicalia sunt 4. Vena una, arteriae duae et οὐραχός. / — vasa umbil. quot et quae

Vena a radicibus venae portae et cavae hepatis ortum ducens hepaticae rimam et scissuram egreditur inter duas peritonaei tunicas delata ad umbilicum foetus. Venam umbilicalem vocant. / — Vena umbil.

Arteriae duae a ramis iliacis prodeuntes peritonaei membranis suffultae, sursum ad umbilicum procurrunt arteriae hae spiritus vitales impertiunt — Arteria umb.

Οὐραχός a vesicae fundo oritur ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ / — οὐραχός

Quatuor haec vasa foetu in lucem edito tum eorum vasorum usus vacat et evanescit in ligamenta degenerant hepar que ac vesicam suspendunt. / — in adultis. /

Partium in ima regione contentarum brevis delineatio cap. X.

Partium contentarum ima regione duo sunt genera, aliae coctioni, aliae procreationi suam dicarunt operam. /

Coctio officialis seu communis duplex est χυλώσεως et αἱματώσεως.

Chylosi inserviunt ventriculus, intestina, et chyloseos organa epiploon. Ventriculus cibum coquit, reliqua intestina distribuunt perficiuntque: crassa faeces

astruebam. Epiploon ventriculi coctionem juvat./

Sanguificationis organa — Haematosi inserviunt vena meseraicae, hepar, vena cava, vesicula fellea, lien, renes. Venae meseraicae chylum praeparant. Hepar sanguinificatum et ruborem indit. Vena cava sanguinem distribuit. Vesicula, renes, lien totum ἀιματώδειος illuviem expurgant./

Generationis organa — Partes procreationi dicatae, aliae sunt virorum aliae foeminarum. Virorum sunt genitalia spermatica vasa, testes, pudendum; mulierum eadem vasa et uterus./

De Epiploo caput undecimum

nomina varia — Omentum s. ἐπίπλουν, γαγγαμόν, σαγήνη, Arist. ἐπίπλουν πημελώδης Hipp. δέρτρον et τὰ ἐπίπλοα.

Substantia — Epiploon substantia [para] est membranacea ex duabus tu-

ortus — nicis (quarum superior ex anterior a sinu ventriculi parte et sinu lienis: inferior vero et posterior a peritonaeo statim sub diaphragmate ortum ducit.) Venae a porta, arteriae quam plurimae (a coeliaco et mesenterico ramo) et nervis numeris (a sexta conjugatione et ad epiploo contexta marsupii similitudinem referens

figura, situs et connexio — imo ventriculo et superioribus intestinis obtensa soli colo intestino alligata./

1. usus — Epiploi usus sunt 1. ut ventriculi et intestinorum calorem foveat et coctionem juvet.

2 — 2. ut venae portae ramos in lienem, ventriculum, duodenum et colum distribuendos suffulciat et arterias ac nervos sustentet.

3.º ut volitantes per imum ventriculi vapores — lentos retineat et in adipem convertat./ 3.º
4.º ut colo intestino mesenterij vicem gerat 4.º
5.º ut copiosus sanguis ab intestinis influens in omento velut in aestuario asservetur. 5.º

Intestinorum Universalis descriptio caput Duodecimum.

Intestina Barb. [illegible], interanea. G. ἔντερα, nec varia ἔνδινα, χολάδες, ἐγκοίλια, ἔγκατα./

Intestina definiuntur corporea membranea, duabus proprijs tunicis et tertia communi venarum (a vena porta trunco, et ramo mesenterico et) arteriarum surculis (a ramo coeliaco et mesenterico) nec non nervulis (a sexta conjugatione) villis rectis et transversis contexta, anfractuosa, oblonga, rotunda et concava, ab imo ventriculo ad extremum podicem protensa: coquendo, alterando et distribuendo in jecur chylo, expurgandisque faecibus a natura instituta./

descriptio — *Substantia*: duabus constant tunicis ad expulsionis robur et ut ab injurijs externis sint tutiora — *figura* — *Usus*

Tunicarum propriarum interior rugosa est (ut chylum remoretur) pingui concretoque suo moro seu muco oblita (ut cavitate sua et crassitie bilis obtundat acrimoniam) ^ nervosa et carnea tum fibris conspersa: exterior vero carnosior./
^ contexta quadam obducta ut et ventriculus./

Intestina septies corporis aequant longitudinem *longitudo*

Umbilicales

Sedes — umbilicalem et hypogastricam regionem occupant intestina tenuia, quae mediam sedem obtinent, crassa undiquaque sepimenti instar illa obvallant.

Connexio — Dorso alligantur intestina interjectu mesenterii.

Intestinorum Peculiaris Διαγραφη seu Delineatio caput XIII

Differentia — Intestinorum differentiae petuntur a substantia, officio, figura et situ.

Gracilia intestina tria sunt duodenum, jejunum et ileon.

duodenum et varia nomina, ortus — Duodenum, ostiarium, δωδεκαδάκτυλος, ἔκφυσις, πυλωρὸς dicitur, oriturque ab ima ventriculi parte et spinam versus vinculis membraneis alligatum descendit, nullis intortum anfractibus, ut vena porta eadem, tum ad renes fluat in intestinum chylus.

Quae duodeno sint peculiaria — Tria duodenum sibi peculiaria possidet. 1° a solius portae trunco venam accipit, sedem sui longitudinem recta deorsum protensam. 2° ductum excipit choledochum. 3° pancreati substratum est.

Situs — Situm est in dextro latere spinam versus.

Jejunum et varia nomina — Jejunum ἡ νῆστις caeteris inanius apparet 1°. propter exsiccatos chylum sugentia vicinia. 2° venarum mesaraicarum ibi copiosiorum copia majore. 3° propter bilem acrimonia sua ad excretionem provocantem.

ortus — Oritur qua parte duodenum in gyros volvitur caeteris rubicundius est.

Totum fere regionem umbilicalem occupat. | Situs

Ileon ex λεπτοὶ sub ... umbilicum ad ilia et | Sit. & Ilei

coxas utrinque positum est.

De crassis Intestinis caput XIV

Crassa intestina tria sunt caecum, colon, rectum.

Caecum, monoculus, saccus G. τυφλὸν uno non varia

tum ductu et foramine pervium est: ad cujus

extremum est appendiculum contorti lumbrici

specie mesenterio nulla ex parte alligatum cujus appendicula usus

usus est ut si quid tenuiorus chyli anadosin

effugerit id totum in caeco colligatur ut a mesa-

raicis exsugatur. |

Colon, cellulatum, Arab. Laxum G. ἔντερον non varia

aliquis κῶλον dicitur. Fertur intestinum hoc a dextro Situs

extro ad jecoris cavum, sine ventriculi fundo-

umque lieni accumbens, rene sinistro alli-

gatur tandemque in ossis sacri principium desinit |

Ad coli principium Laurentius et Bauhinus observarunt

valvulam rectum spectantem excrementis intro

foras et inutilium retrum ad superiora influxum

prohibentem,

Duo Ligamenta et colum quibus eum superioribus et | connexio

inferioribus partibus alligatur

Observa per coli superiorem partem vinculum

excurrere medij digiti latitudine quod ... aliud

aliud quam ejusdem intestini substantia et crassior

et densior cellulas, quae ad perfectam chyli ex

succationem constructae sunt, efformans.

Rectum intestinum Hipp. ἀρχὸν G. δακτύλιος non varia

ἀπεσβυγμένα Bauh. longaon Brevis est & circa finem amplius, tum ut facilius labatur majorem earum copia continuatum.

connexio — alligatum firmiter ossi sacro peritonei interseptum./

De mesenterio & Pancrea cap. XV.

divisio mesenterij — Mesenterium dividitur in μεσάραιον & μεσόκολον

definitio substantia — Mesenterium definitur corpus membranosum, intestina colligans, duabus tunicis (aliqui tertiam quae lumborum vertebris connectitur & os sacrum ilium

~~Glandul~~ Glandularum us in mesenterio — ossibus connectitur) venis arterijs immunibus, adipe copioso & adenibus contextum tum ad vasorum direptum, tum ne vasorum ductus ~~impediantur~~ comprimantur siue praepediatur anadosis: tum ne intestina madore suo proluant. atque sint liga vasorum ne in violentis motibus disrumpantur./

pancreatis usus — Pancreas seu καλλίκρεας venae portae ramos amplexum suo compreendit sustinet & ventriculo instar molliusculi pulvinaris subijcitur./

Venae Portae Divaricatio cap. XVI.

Lege caput 4um libri quarti./

De ventriculo caput decimum VIIum

Nomen varia definitio figura substantia — Ventriculus s. κοιλία & γαστήρ definitur organum cavum, rotundum, oblongum membranosum ex villorum genere intertextum infinitis venarum et arteriarum surculis, nec non nervis superiori orificio a sexto conjugio implicatis

constans

conspersum, cibus afferiendus & chylosi consi: ciendus dicatum./ — *Usus*

Duplici constat tunica ventriculus interiori & exteriori interior nervosa est cujus superficies interna crusta quadam obducitur, ab expulsione(?) 3ae coctionis pronata cujus usus est ne callosior evadere interior tunica, ne venarum oscula occaecaventur & ad moderatum cibi retentionem: exterior tunica carnosior est.

Tunica quotuplex
Crusta quae etiam superficiem internam
Usus 1 2 3.

Observa meatum cholidocum in ventriculi fundum fieri communiquam(?)

De partibus ventriculi dissimilaribus orificijs & fundo caput XVIIJ

Orificium superius G. στόμαχος, καρδία & systos(?) dr fibras si circulares quamplurimas ora angustantes ne cibus resiliat in oesophagum & ore prono aut supino stali(?)./ — *nõa varia compositio*

Orificium inferius Janitor G. πυλωρός nominatur(?) cta dorsum fertur sed superiora spectat ne quid nisi plane coctum elabatur; postea recta deorsum in duodenum vergit./ — *nõa varia*

Duo haec orificia situ & magnitudine differunt inter se superius in sinistra prope spinam versus situm est circa undecimam thoracis vertebram: inferius dextram sedem occupat. Illud amplius hoc angustius. Ambo sunt rugosa & crassiora fibris orbicularibus ipsis carnosis sphincteris cujusdam instar praedita ne dilatari — *orificiorum ventric. situs*

arctari

arctari, aperiri et claudi possunt

Fundus ventriculi situs fundum ventriculi in sinistrum potius quam dextrum inclinat latus in quo chylosis fit tum ingenita proprietate siquidem specifica, tum insito ventriculi et viciniorum partium calore.

Usus 1 Ventriculi usus duplex, 1us in cibi potionisque receptaculum, illum praestat qua cavus.

2 2us in chylificatione, illum a facultate temperie.

De Hepate caput decimum ix^um

Nomen varia et situs, substantia, connexio Iecur h. ἧπαρ, ἐγκαρδίον, αἱματώσεως ὄργανον. Organum est nobilissimum carne sibi propria constans (παρέγχυμα vocant) propria et insita vi sanguinificandi proficiente. Venis porta et cava radicibus (quarum admirandae sunt anastomoses) 3 arteriolis (hepatis cavam tum attingentibus) 4° meatibus choledochis, et nervulis duobus (a sexta conjugatione tum ramis ventriculi orificio et mesenterio implantatis, tum ab intercostali. Postremo tunica peritonaei totum viscus investiente (a peritonaeo.

Temperies figura Hepar calidum et humidum est, continuum est rimam tum habet in medio fissuram vocant parte convexa dextra rotundum sinistra sensim attenuatum et in acutum quasi finitur angulum. parte convexa laeve et aequale; concava vero inaequale ad venam portam et meatum choledochum epaticum. tum ne ventriculo distento vena portae rami comprimerentur sicque chyli et sanguinis praeproductio impediretur.

Situm est hepar in dextro hypochondrio sub diaphragmate et nothis costis — Situs
Aliis partibus committitur per coronaria lig^ta hoc est — connexio
venae venae et arteriae per propria lig^ta
alligatur praecipue quidem uno tenui et vali-
dissimo suspensorium vocant: altero et latiori
sinistro costis et lumbis committitur. tertium est
umbilicalis vena quae in lig^tum degenerat.

De vesicula fellea caput XX.

Vesicula biliaria, folliculus felleus, [illegible] — nom̄a varia
Χοληδόχος ~~Scrotum~~ parva est oblonga membranea (ut contrahi et — substa figura
distendi possit) unica propria tunica constans ex — compo
villorum trium contexta, intus quidem rectis (quibus bilem
in se allicit), et obliquis (quibus retinet) foris
vero transversis (quibus eam in [illegible] expellit).
Venas habet (a porta ramo cysticas dictas) arteriolas
(a coeliaca) et nervulos (a costali externo)
Vesicae felleae tres sunt partes fundus cervix et — partes
meatus choledochi duo, quorum unus in hepar, — meatuum choledochorum usus
inter venae portae et cavae radices fertur [illegible]
[illegible]: ~~alter ad duodenum~~ quo bilem in se alli-
cit: alter ad duodenum quo bilem [illegible] inseritur
sic inter duas tunicas intestinorum non solum
obliquo et tortuoso ductu inseritur sed et membra-
nulas habet bilis refluxum impedientes.
Tertius interdum reperitur ductus qui ad ve-
siculae fundum pervenit.

De Liene

De

De Liene caput Viges. Sdum

Definitio figura Substantia — Lien corpus est oblongum linguae bubulae specie, resideus cavum sibi propria rara et fungosa constans, praeditus (a ramo splenico) arteriis quamplurimis, venis (a sexta conjugatione) postremo tunica tenui totum corpus induitur (a peritoneo) contextum./

Arteriarum Usus in liene, 1 — Arteriae plures et insignes sunt in lienis substantia, quarum multiplex est usus. 1° ut pulsu sua feculentum expurgent attenuentque sanguinem./

2 — 2° ut lienis calorem feculento succo pene obrutum ventilent ne languescat./

3 — 3° ut vitalem facultatem cum spiritu lieni impertiant

Situs — Situs est lienis in sinistro hypochondrio inadunato spatio

Connexio — Connectitur per alligaturas lienis parte sua superiori diaphragmati pereni sinistro membranarum peritonaei interventu: parte sua sima per cava ventriculo tum per venas quae illi largitur, tum per epiploon./

Venae cavae descendentis delineatio

Caput Vigesimum Sdum

Vide librum quartum.

De Renibus caput Vig. Tertium

Nomen varia Definitio — Renes rep[illegible] duo et definiuntur pars carnea dura et solida peculiaris specie resideus intus cavum fovis gibba ex duplici tunica (a peritoneo) exterior

Seih

Scilicet per interna, Venia emulgente et adiposa, ar-
terijs, interius (a stomachico) ductibus Urinarijs,
Simbus et carunculis conflata ad Sanguinem — Vrina
serosum et aquosum suo situ expurgandum à
natura destinata./

membrana exterior fascia vulgò dicta et adipe co- membrana exterior
pioso circumfunditur in renum angendi calorem et cum adiposa
ut pulvinaris vicem gerat: interna carnis plan-
guedine tota aliud nihil quam vasorum renis ingre-
dientium tunica ~~dilatata~~ crassior dilatata.

Vasa omnia renes ingredientia in capillares ramos vasorum dimaricatio
dimaricantur per renum substantiam quorum ~~extrema~~
maxima pars ad carunculas expeditur in quibus
serosi fit transcolatio in Urinarios ductus ibi exi-
stentes./

Caruncula exiguum est corpusculum, ex renis caruncula quid
carne efformatum, ex basi latiore in acutum
mucronem fastigiatum desinens, et tubulorum pa-
pillarum more; per has carunculas serum a carunculorum Vrina
Sanguine separatum transcolatum ~~et~~ deinde in tubulos s.
canales ab ureteribus efformatos stillat a quibus
in pelvim s. infundibulum et per ureteres in vesicam./
Non datur in hoc sinus ille superior (cribrum
vocant) ab antiquis et Veterum exterius con-
textum, qui serum a Sanguine secernat./

Renes duo sunt pro obtinato vno serosi seri Numerus
excretae profusio ijs siti paulo infra Jecur Incu- Situs
bantque musculis lumborum quorum sinister
elatior est dextro inferior propter Jecur in inae-
quali sunt situ ut alter alterius tractui-

moram afferat

connexio Connectuntur vero lumbis diaphragmati, colo intestino peritonaei interjectu, vesicae per ureteres. Ipsorum parte superiori glandula aliquo obsternatur

De Ureteribus caput xxiiij

Nomina varia Ureteres. Vasa urinaria Celsus. Vesicae alba vocantur. ἐρυτῆρας, ἐρανὶς, ut πορὸς ἐρητικὸς.

definitio definiuntur vasa simplici tunica sed densa constantia villis iis obliquis contexta urinam a renibus ad vesicam deferentia.

connexio adhaerent peritonaeo a quo com̃ accipiunt tunicam. Desinunt in vesicae lateribus non directe sed obliquo quodam modo, ne in vesicam illapsa urina refluat.

De Vesica caput Viges. quintū

Nomina varia Vesica, corporis matula, κύσις ὐροδόχος.

definitio definitur pars membranea, rotunda et aliquantulum oblonga duabus propriis tunicis iisque crassis triplici villorum genere intertextis et una com̃ constans. Venis ab hypogastrica arteriis et nervis duobus a sexta conju-

usus gatione et spinali medulla irrigata urinae continenda a natura destinata.

Situs

connexio Sita est Vesica in hypogastrio, recto intestino viris et uteribus et membranis connexa, idque in venis latitat inter duas peritonaei tunicas quod factum puto propter

omwardoy

[illegible] per arteriam umbilicalem, quæ inter duas peritonæi tunicas ad secundinam foetu[s] [illegible]

Vesicæ duæ sunt partes fundum et cervix quæ reliquo corpore paulo carnosior est per musculo sphincteri [illegible] ne nobis [illegible] urina effluat. Divisio

Vesicæ collum maribus angustum est per ob= longum: foeminis brevium per latum. Obtinunt

Liber Septimus

De partium generationi dicatarum necessitate Caput Primum

Ea est partium genitalium necessitas ut ab ijs soli[s] perficiatur generatio.

partium genitalium aliæ semen præparant. Divisio Venæ et arteriæ spermaticæ. aliæ semen [illegible] [illegible] epididymides per testes: aliæ excretum deferunt, Vasa scil. duo eiaculatoria per deferentia: aliæ excipiunt per asservant vesiculas; scil. prostatæ glandulosæ: aliæ effundunt penis in viris. in foeminis vero pars est praedictas partes scil. Uterus quæ semen effusum excipit per fovet ad [illegible]

De Virorum Genitalibus ac [1]um de vasis semen præparantibus caput Secundum

Vasa præparantia. Alij nominant venales [illegible] varia Anic. vasa lumbaria G. ἀγγεῖα σπερματικά

(Margin: Vasorum spermaticorum ortus; origin. ratio)

Vasa προσκευαστικα sunt quatuor duo venae et totidem arteriae: hae a trunco aortae oriuntur: illarum dextra a trunco cavae descendentis: sinistra vero ab emulgente idque factum puto ne aortae truncus ad cavam paulum inclinans perpetuo systoles ad diastoles motu venam hanc disrumperet: ita exortae venae et arteriae peritoneo accumbentes et alligatae abdominis cavitatem egrediuntur et per peritonaei producti omnes corruaticae comitante ad epididyma et testes feruntur quo priusquam perveniant plexum retiformem efformant cujus duplex est usus 1us ut semen purpureum et dealbetur quod fit tam insita vasorum vi quam per ea et epidid. ~~vasorum~~ testium. 2us usus est ut libido vehementior exinde incitetur./

(Margin: plexus retiformis usus 1us 2us)

De partibus semen excoquentibus ac primum de Epididymide caput Tertium

(Margin: Nom. varia definitio; usus)

Epididymis s. ~~paparastata varicosi~~ definitur corpus oblongum, utrique testi externo adhaerens, in medio aliquantulum dehiscens excoquendo et dealbando semini a natura dicatum./

Epididymis altera sui parte admittit 4or praeparantia vasa: altera duo deferentia emittit s. ejaculatoria, a lateribus, et hi per ipsi ... fistulas cum illis continuitatem unde via illa manat σπερματοποιητικη./

Tunica epididymidis sunt tenuissima: ut via seminis procreatrix a testibus in ea vasa delatoria influat./

De Testibus caput quartum

Testes, Viriles globuli, coles, Lamini, clitorini G. ὄρχεις, ὀρχίδια, ὄλχοί, μέδεα, μήδεα, χυαμοὶ δίδυμοι. Nomina Varia

Testis definitur pars rotunda sed oblonga temperato calida et humida, carne molli et candenosa constans, et pluribus tunicis contexta et vasis irrigata, semini coquendo et perficiendo a natura destinata. definitio, figura, temperies, substantia

Testium tunicae sunt sed duae com. 1a Scrotum s. Scortum G. ὄσχεον, ὄσχη, a cuticula et cute conflata 2a dartos, panniculi carnosi productio. propria sunt tres 1a erythroides s. elytroides, dilatatio seu musculi cremasteris. 2a elytroides, productio peritonaei. 3a nervea s. albuginea testem immediate cingens. Tunicarum testium Numerus ~~ἐλυτροῖς~~

Testes duo sunt ~~dextrum~~ ad foecunditatem dextrum ἀρρενογόνον, sinistrum θηλυγόνον vocat Hipp. foras abducti sunt, prominentes et penduli. Nomina Situs

musculos suos cremasteres s. suspensores dictos ne suo pondere vasa seminaria contendant./ musculi

Nervos accipiunt a costalibus et lumbaribus. nervi
Venas et arterias a spermaticis./ venae

De Vasis Semen deferentibus cap. 6.

Vasa deferentia s. ejaculatoria G. πόροι σπερματικοί Nota varia

qua

or quæ in exortu crassa, fungosa, convoluta et ad infimos testes contorta, quæ ubi a testibus rece-sserunt nervi crassioris instar teretia candidaq[ue] apparent, insensibiliter ferè cavitatem suam pro-portioni ferme productis. Unde obliquo ductu ad vesicæ urinariæ posteriorem et exteriorem par-tem delata, amplificantur et in vesiculas pro-statas oblitescunt.

Usus. Vasorum deferentium usus est ut semen à te-stibus et epididymide in vesiculas seminarias prostatas transportent./

De partibus semen excipientib. & Asseruantibus caput sextū

Duo sunt partium genera semini excipiendo & asservando dicata: vesiculæ scil. seminariæ quæ plures et prostatæ glandulosæ.

Vesicularum descriptio, situs, numerus.

Vesiculæ seminariæ ad cervicem vesicæ initium positæ inter vesicam et rectum intestinum. Vasorum deferentium sunt propagines: geminæ quæ illæ sunt insignes et membraneæ sed ex multis et anfractu-osis cavitatibus conflatæ, ne uno coitu totum semen effluat, genitali semine perpetuo turgen-tes, quod semen velut per tubulos et delicatas can-nulas e mammillis ad vesicæ cervicem exprimunt.

Prostatarum glandulosarum descriptio. Situs.

Ubi sunt glandulosa duo corpora candidissima, tenui vestita membrana, semen excipientia et asservantia (prostatas glandulosas appellant) quorum multiplex est usus.

Usus. 1 Ut semen contingentem asservent ejusq[ue] copiam, quæ

ad

ad coitum sufficiat. 1°
2° in Senibus inveterate proficiant. 2°
3° in oldosa ... Salivali humiditate victam irrigent, ne urina laudatur acrimonia. 3°
4° ad venereae dulcedinem ... 4°
gignunt, qui pruritum ... titillatum ...

De Pene caput Septimum

Penis, hasta, muto, verpa, mentula, priap[us], scapus, nervum, coles, caulis, virga, fascinum virilis, cauda salax, ... fistularia, genitale, membrum virile. G. καυλός, σάθη, πέος, σαύνιον, τύλος, κάπρος, κωλή, ἀναγκαῖον, ψωλή, ποσθή, κριθή, σῆμα, ἔμβολον, ... νεῦρον, φλέψ, γονίμη, ... αἰδοῖος, δέπας: ... ventri ... pendula ὑπόσημα dicitur; pendula ... σῆμα. ... Nomina varia

Penis corpus est rotundum oblongum ex duobus nervis cavis, meatu unico membranoso, semini et urinae com[muni], 4or musculis, venis arteriis, nervis quamplurimis (a sacra medulla) membrana nervosa et cute miro artificio fabrefacta, semini ejaculando primo, deinde urinae excretioni à natura instituta. Definitio figura compositio usus

Nervi illi duo cavi ligamentum instar ex inferiore ossis pubis et superiore ischii parte orti, primum discreti, mox coeunt ad glandem usque feruntur tota eorum substantia superior fistula modo excavata, nigricans, fungosa, et atro sanguine nervorum cavorum descriptio substantia

oppleta

oppleta censetur.

Urethra quid — Inter duas minores carnes conspicua est Ure[thra] urethra fistulam urinariam vocant quae est aliud nihil quam vesicae collum productum

Setum penis — Sedenim extremam et extremam eius videtur partem occupat, ossi pubis primum q adhaeret et veluti quasi infixum, deinde extra vesicam pendens./

Balanus — Ad penis extremum ~~penis~~ βάλανος seu glans

Substantia — apparet cuius substantia spongiosa est intus et solida et cava quam membrana tenuissima proxime innectit: eam deinde praeputium et ποσθη cuius pars prominentior ἀκροπόσθιον.

Frenum — Glandem praeputio alligat χιτών s. κυνόδεσμον s. χαλινός L. frenum, fibula.

Corona — Circulus glandem cingit στεφάνη: corona. Ut inferior penis pars in longitudinem erigitur, raphe est, quasi sutura, quae ad sedem usque protenditur ταῦρος: spatium penem et anum inter cedens περίναιον, sinum autem interfeminium appellatur./

De mulierum genitalibus, ac primum de vasis semen praeparantibus cap. viij

Vasorum spermaticorum divisio — Vasorum spermaticorum divaricatio dissimilis est in feminina atque in viris: nam in feminis et vena parte dextra et arteria dividuntur. quarum maior portio in ~~corpus~~ secunda testium ~~fistulas~~ abstinetur: minor ad uteri fundum spargitur./

De vasis semen deferentib[us] cap. IX

Vasa deferentia s. ejaculatoria magis flexuosa sunt in foeminis quam in viris; eorum quoque insertio dissimilis est, nam non ad vesicae collum feruntur ut in viris sed ad uterum in duos velut ramos disrupta, quorum alter amplior brevior in latera uteri feruntur; alter angustior sed longior per latera uteri corporis inter membranas excurrunt ad fundum ejusdem desinunt; illo semen in uteri fundum ejaculantur mulieres: hoc vero conceptione facta in cervicem uteri semen effundunt./ — Vasa deferentia insertio — Vasorum deferentium seminariao

De Testibus mulierum caput X

Mulierum testes virorum testibus molliores sunt multis vesiculis sibi mutuo adnatis referti, frigidiores, minores, non ita rotundi, anterius et posterius depressi magis, lumborum musculis insident unicam hn[t] sui tunicam./ — mulierum et virilium differentia

Vesiculas seminarias nec prostatas glandulosas sunt mulieres./

De Utero caput Undecimum

Uterus, utriculus, Vulva, bulga, matrix, mater. G. γυδος, s. ἀγγεῖον χωρητήριον, δελφὺς Hipp. ἄγγος, γονή, μήτρα, ὑστέρα./ — Nomina varia

Uterus corpus est membraneum rotundum sed oblongum ex duabus tunicis externa (a peritoneo) interna carnosa per cor. villorum genere intertexta; — definitio subiecti figura, compositio

duabus

duabus venis (a spermatico et hypogastrico ramo) arterijs, nervis (a sexta coniugat. et a lumbari et sacra medulla) et vinculis 4or constans, excipiendo virili et muliebri semini ad sobolis procreationem a natura dicatum./

Usus

Venae uteri

Venae uteri inter duas tunicas excurrunt; est spermatica superioribus ramis uteri substantiam irrigat: hypogastrica ad inferiorem et exteriorem uteri et cervicis superficiem venulas ampliores emittit, quorum oscula κοτυληδόνες s. acetabula dicuntur. Quidam ramuli in exteriorem proferuntur cervicem per quos gravidis et virginibus menstrua erumpunt

Lig.ta 4or

Lig.ta uteri sunt 4or duo superiora lata sunt et membranosa et in uteri fundum prope cornua inseruntur: duo inferiora rotunda sunt et subrubra musculorum instar ab uteri lateribus ad inguina descendunt et musculorum abdominis extrema peritoneumque perforantes, ad ossa pubis feruntur, et in adipem ac membranas ossa investientes obliterantur

Connexio

Situs

Recto intestino et vesicae connectitur uterus per villos complures. et inter utrumque situs est.

De singulis uteri partibus dissimilaribus caput duodecimum.

Uteri divisio

Uteri partes sunt 4or fundus uteri, os uteri internum, collum uteri et pudendum s. colli orificium. de quib.us sigillatim./

Noia varia

Pudendum muliebre, vulva, cunnus, τὸ αἰδοῖον γυναικεῖον dr. in quo varia sunt partes. Pubes, monticulus, labra duo, magna

rima

rima, alae, nymphae, caruncula quatuor, clitor-
ris, et urinae meatus./

Pecten, pubes. κτεὶς, τρίχωσις ἐπίσειον in- — *pubis situs et Noa*
antidiore osseus pubis parte situs est./

Monticulus s. mons veneris pars est pro- — *mons Veneris qd*
tuberans pilis decorata./

Labra duo cutanea sunt, sed spongiosa adipeq — *labiorum vulvae substantia*
multo consista./

Rima, Scissura, fissura s. σχίσμα longior est — *Rima varia Noa*
foramine qd penem admittit qa cutis membrana
crassior non ita in partu distendi potuisset./

Alae s. πτερύγια s. πτερυγώματα molles sunt — *alarum substantia*
et spongiosae. Earum usus est ab ambientis — *usus*
frigore uterum ac vesicam tutari: tum et urinam
tum inter duas parietes deducere. Nymphas
quidam vocant./

Sub alis 4 sunt caruncula membranulis — *carunculaeru situs*
coniunctae: antidior vna vesicae orificium tegens,
posterior altera et duae laterales non transversum
sed in longum sitae. Earum usus est uterum — *usus*
ab aere et frigore ac capsulis tueri et in con-
gressu venereo mariae pudendum titillare./

Clitoris in superiori et antidiore vulvae apice — *Clitoridis situs*
apparens Arab. albatram vocat s. virgam. Alii — *et non varia*
tentiginem col. amoris et dulcedinem Veneris
Nos mentulam muliebrem et penem foemi-
neum. Lig. est duo eam et ab ossibus pubis — *clitoridis corpus*
orta, intus spongiosa, atro sanguine plena
et 4 apiles musculos et in extremo aliquid
glandi simile qd tenuissima cute praeputii instar

tegitur

Usus clitoridis

legitur. Cujus usus est in prolificata [illegible] excitare facultatibus.

Colli uteri circumscriptio

2a Uteri pars collum dicitur aut cervix uteri totum id complectitur quod a carunculis ad os usque internum protenditur. Sunt qui velint reperiri in media eorum membranam quam hymen per claustrum virginale vocant. Quam praeter naturam reperiri existimo.

os uteri internum

3a pars uteri orificium aut os internum vocatur meatus est satis angustus in quem uteri amplitudo tandem desinit, continere cavum oris impletum

figura

in lucem editi [illegible] per se fit in parte rotundum fit coronae modo. Hoc angusto orificio maior semper uterus polletur: crassaque est hujus orificii substantia.

Substantia

Sed paulo ante partum evadit crassior atque densior quoddam corpus scilicet carnositur in [illegible] citra laevatum in partu commodius patet.

Uteri fundum

4a pars fundum uteri dicitur semini excipiendo, concipiendo, huicque complexu fovendo ad foetus procreationem dicata. In fundo uteri unica est cavitas quae licet in dextram et sinistram partem dividi solet obscurae cavitatibus sunt tamen quibusdam existimatam ut adsantur faciliter [illegible].

cavitatis uteri divisio

uteri processus

Ad fundi uteri ~~latera~~ duo sunt processus cornua vocant, in hoc processus semen muliebre excernitur, quia in hoc jaculatoria vasa desinunt.

Liber octavus

Quae requiruntur ad perfectam graviditatem

caput Primum

quae requiruntur ad graviditatem

Ad perfectam graviditatem tria haec viro concurrunt

Primum

spermum discernendi, secundum congressum et seminum effusio.

De Propriis Generationis Semine & Sanguine caput Secundum

Duo sunt generationis propria semen et maternus sanguis: semen principium est a quo, tanquam efficiente et opifice fit conformatio; et ex quo, tanquam materia, spermatica partes generantur: sanguis vero materia solum et passivum principium tantum est. — *generationis propria duo*

Semen definitur corpus humidum, calidum, spumosum et album (spirituum permistione et motu) et album ex reliquijs alimenti ultimi (i. sanguinis) et spirituum ubique obversantium permistione, vi testium concoctum elaboratumque ad perfectam naturalem generationem. — *Semen quid*

De materno sanguine, altero generationis principio caput Tertium.

Sanguis maternus s. menstruus Hipp. καταμήνιον varia dicta b. μῆνες, καθάρσεις, ἔμμηνα, ἐμμηνα, γυναικεῖα. dicitur. — *nomina varia*

definitur excrementum alimenti ultimi partium carnosarum, quod certis temporibus et statis periodis, moderate [illegible] per uterum expurgatur, ad naturalem generationem et nutricationem. — *definitio*

De conceptione caput Quartum

Conceptio κύημα s. κύησις ~~[illegible]~~ vivificatio est seminis fecundi ad faciendum foetum pendens a proprietate — *Nomina varia* *Conceptio quid*

proprietate uteri./

Conceptionis modus

Conceptionis modus sic est. Mas delectato prae[illegible] in uteri cervicem semen effundit. foemina eodem instanti non modo intra se semen eiaculatur sed etiam uterus virile semen effusum ore intimo quasi manu attrahit et in sinum suum recondit quod ut retineat, foveat, et agitatisque seminum vires suscitet, corrugatur eiusque osculum internum exquisite clauditur sicque quod sorpsit [illegible] in actum [illegible]./

De signis conceptionis vide hoc caput apud Laurentium et alios./

De partium conformatione caput quintum

Conformationis modus

Spiritus ac institutum in seminis molem [illegible] dum agere incipit dissimiles eius partes secernit: tenuiores quae et magis spirituales intro reconduntur; crassiores vero frigidiores et viscidiores extrinsecus obducuntur; ab his frigidioribus viscidioribusque formari inchoat membranas quae spiritus effugium [illegible] tenditque ut ipse tum spiritus concludantur intro ni spiritus seminisque pars nobilior et ne tenellus embryo uteri duritie laedatur. membranae illae duae sunt chorion et amnios

Chorion

Usus

Chorion nervosa est validaque ex parte foetum ambiens: cuius usus est ut sustentaculi instar venas et arterias umbilicales fulciat et stabiliniat: in homine non sunt cotyledones id est tubercula papillis mammarum similia ut in brutis: sed eorum

vicem

videtur velut massa quaedam carnea ex infinitis venarum et arteriarum ramusculis et sanguine velut affuso contexta: placentam vocant seu affatim orbicularem ad uterinum dorsum.

Amnion, conceptus armatura, extrema virginea libra et ex parte externa quam in utero placenta, ubi utero firmiter adnascitur: Urina et sudoris et conceptaculum quibus aquis in partu [illegible] oscula lubricum redditur. — Nota varia / Amnii usus

Tegmina haec sibi mutuo connata unum corporis officium δεύτερον seu ὕστερον secundam vel secundinam vocant. — Secundina quid sit

Ubi iam membranis obvallata est seminis pars interior et nobilior statim aggreditur, nunc per totam seminis molem vagatur spiritus et cum procreatrici facultati dux famulatur immutatrix et conformatrix. Primum seminis massa alteratur et disponitur, mox eodem fere momento partium omnium spermaticarum prima stamina rudioribus quasi lineis delineantur et simul adumbrantur. Tunc tres ampullae spectat principum partium rudimenta et mille filamenta vasorum et spermaticarum partium velut stamina eorundem licet. — Conformatio partium spermaticarum

Hinc iacta spermaticarum partium fundamentis singula suo quaeque ordine perficiuntur. Nobiliores et magis necessariae omnium primae ut tria praecipua et totum venae, arteriae et nervi. — Quae partes primae conficiuntur

~~Ex off~~ Partes duriores et solidiores ossa simul figurantur, serius perficiuntur: nam ex ossibus — Ossium confectio

alia

alia celerius alia tardius perficiuntur. Costae, gena inferior, auricularum ossicula, claues, os hyoides 1is diebus ossium acquirunt naturam: Brachij, tibiae et femoris ossa imperfecta sunt epiphysibus. Maxillae superiores, utriusque mammae, spina et reliqua ossa cartilagines sunt tantum; Cuius celerioris fiunt et perfectionis ad finalis causae necessitatem referenda est./

Tempus conformationis

Mares xxx. diebus foemina xL. aut xLij perficiuntur.

De prima confectione a sanguine

Altera foetus confectio fit a sanguine menstruo ex quo carnosae partes: sanguis enim non prius affluit quam delineatae sint partes spermaticae affluit autem per venam umbilicalem. parenchymata 1o formantur, tum singularum partium caro, postremo musculorum carnes. 1mum parenchymatum est hepatis, tum cordis, postremo reliquorum viscerum./

De fœtus Nutritione & quomodo naturales facultates exerceat.

caput Sextum

Prior foetus vita 1is post conceptum diebus simplicissima est et sine nutricatu perficitur [illegible] enim nullum est [illegible] sed tu suo calore et spiritu insito fovet. nutritio vero incipit cum partes discretae et delineatae sunt. Nutritionis [illegible] ea est ratio./

foetus

Foetus nutritionis ratio

foetus materno utero vasorum et membranarum in-
terjectu alligatur, per ~~oscula venarum~~ per oscula
venarum miro artificio coeuntia maternum san-
guinem trahit eumque purissimum. Quem per ve-
nam umbilicalem, quae portae est propago et ad
portae fissuram fertur, in hepatis corpus
refundit. ibique magis perficitur: mox per por-
tae radices crassior cordiorque eius pars in ventriculum,
lienem, et intestina distribuitur: cuius reliquiae
per splenicum et mesentericum ramum in cavi-
tatem intestinorum amandantur; ibique simul
colliguntur et diutina mora ita resiccantur
ut et crassitiem et colorem atrum myconio similem
acquirant. Purior autem magisque percocta san-
guinis pars, in cavam truncum: a quo per ra-
mos eius per rivulos, in singulas corporis
partes diffunditur. Sanguinis autem serum
profundum suo munere partim per sudores et
halitum digeritur, partim a renibus traditum
et ab his per ureteres in vesicam transcolatur
a qua per ouracon intra membranam amnion
sudori recipiendo et urinae continendae dicatam
Ouracho non plane fieri musculum, nam quamvis nul-
lum extra tempus foetui usum praestet, ad singu-
gua excreta recondenda. /

Quomodo vitales facultates exer-
ceat foetus caput Septimum

Vivit in utero foetus dissimili prorsus modo, quam dum
in

Quae facultates vitales operentur foetus

in utero dictum est: nam nec thoracem distendit, contra-
hit (quia spiritum aerem non ducit) nec vitales ullos gignit
spiritus (quia matricem habuit) nec denique cordis et pul-
monum motu opera egit (sola quippe transpiratio
per arteriarum pulsus ~~indiget~~ singularum partium
calorem fovet, conservat et reficit.

quia vena arteriosa arteria in foetu

arteria venosa vena in foetu

Dissimilis sane vita dissimilium organorum structu-
ram et usum [est]. fungitur quippe vena arteriosa
non venae sed arteriae munere: vitalem enim defert
spiritum non sanguinem, quem accepit ab aorta: Arteria
autem venosa venae fungitur officio, sanguinem enim
crassum et rubrum defert ad pulmonem nutriendum
quem accepit a vena cava. Quod ut fieret Natura

Venae cavae et arteriae venosae anastomosis

vasa haec duo contigua venam cavam et arteriam
venosam amplo et rotundo foramine sociavit. Cuique
foramini membranam tenuem et pellucidam operculi
instar praefecit, ut sanguini a vena cava impetu
affluenti cederet, et prohiberet vero ne sanguis in

Venae arteriosae et aortae anastomosis

cavam remearet: Venam vero arteriosam et aortam
quae dilabuntur inter se aliquantulum tenuo quodam
canali arterioso obliquo coniunxit: ut ab aorta
ad venam arteriosam vitalis spiritus perveniret. /
foramen illud venae cavae et arteriae venosae paucos post partum diebus ita
occaecatur, ut nullum illius appareat vestigium,
Canalis vero aortae et venae arteriosae ita quoque diebus
videtur apparere tandem ita exsiccatur ut aliquando
extitisse negetur. /

De Motu & Situ Puelli in utero, quae facultates sunt animales caput octavum

quod foetus moveatur

Movetur foetus in utero si mas est sive 3° mense:

Si

si foemina quae multum addita motus pro conformatione proportio sit dupla./

Puellus ita situs est in utero ut quasi contractus conglobatusque sedeat, manibus genua apprehendens in qua caput dimittit, ut ~~utrique~~ oculi utringue manuumque pollicibus [aliud] affixi sedeant: nasus vero inter genua procumbat./ Situs puelli in utero

Infantis exclusio seu partus cap. ix[um]

Grandior & Calidior factus foetus altum aërem et solidum postulat quod utrumque cum non possit suppeditare mater spiritum sibi parat et calcitrando membranas quibus involvebatur disrumpit: Uterus [partus causa] quoque distentionem hanc molestè ferens et foetus nimium aucti mole onustus pro ea qua valet vi expultrice ad foetum excludendum connititur: atque tum ex parvi foetus et uteri contortione prodit in lucem, prius non in pedes aut obliquè sed in caput: brachiis enim sunt partes superiores prae umbilico [qui] è statiua appensa [pri]us deorsum feruntur: Hanc foetus et uteri juvat contentionem tum voluntaria parturientis conatus, qui fit contracto spiritu & depresso diaphragmate: tum obstetricis manus quae puerperam recte collocat, bene prodeuntem foetum molliter excipit, infeliciter prodeuntem dirigit, secundinas vero haerentes suaviter excipit./

[Margin notes: partus causa; partus modus; qua parte prodeat foetus; felicior partus causae adjuvantes]

Tempora huius partus sunt septimus, octavus, Nonus, decimus & undecimus mensis: ante Tempora partus

Septimum

septimum mensem nullus est partus sed abortus nec vivum foetus quia non perfecti. Quod mensem attinet illigimus solarem qui est xxx dierum. Qui in principio, medio aut fine septimi mensis nascitur septimestris dicitur. Septimum mensem initium circumscribit Hipp. Clxxxta diebus accedente diei particula. Finem septimi mensis designat tribus hebdomadum decadibus id est iis ccx diebus. Et ita de reliquis proportionatim

cur octimestres partus non vitales — Octimestres partus non vivunt quod duas afflictiones sibi invicem succedentes ferre non possunt. Nonus mensis maxime natalis est.

Liber Nonus

Singularum thoracis partium breuis descriptio Caput Primum.

Thoracis circumscriptio — Thorax hab. κλεῖδα jugulum et cartilagine xiphoide circumscribitur.

figura — figuram et oblongam, rotundam non exquisite sed antica et postica parte latam ut amplior pulmoni et cordi relinquatur capacitas.

structura — Thoracis superficies externa partim ossea est ad cordis robur et ad cavitatem efformandam: carnea vero ad faciliorem diastolem et systolem.

Situs — Situs est inter supremam et imam regionem ut calorem influentem in singulas corporis partes aequaliter diffunderet.

Thoracis divisio — Thoracis partes aliae sunt continentes, contentae aliae Continentes com. est quibus l. hic propria aliae sunt

caventae

cavitas (et quibus l. 6. alia ossa et cartilaginea
et Sic l. 2º et membranea alia. Corpora Sunt plura continentia et propria
ta et mediastinum. Contenta Sunt Cor, pulmo, contenta et
Vena cava ascendens, arteria magna, vena arte-
riosa, arteria venosa, oesophagus et nervorum 6a
conjugatio

De Mammis caput Secundum

Mamma, ubera s. μαζοί, μαστοί, τιτθοί, τιτθία — Nota varia
τιτθία. In maribus ex cute tum adipe et papillis — mammarum virorum structura
conflatae Sunt, nec usum dant nisi ornatum. In -
foeminis praeter haec adsunt corpora glandosa - — mammarum mulierum compositio
venarum et arteriarum myriadibus ab axillari — vena, arteria
ramo et Subclavio intertexta, quibus Solidae fa-
cultas γαλακτοποιητικὴ insita est: ad papillam
circiter glandula una caeteris major inest: cui
aliae parvae Subjiciuntur. Nervos accipiunt - — nervi
maxime conspicuos a costali.
Sitae Sunt mammae in anteriore thoracis parte, quia — Situs
copiosius eo affluit Sanguis, tum quod regio illa
calidissima est ad Lactis gratiam.
Mammarum usus in foeminis Sunt varii 1º — mammarum usus 1º
ad lactis gratiam pullis educatum
2º ad viscerum contentorum robur — 2
3º ad ornatum et viri delicias — 3
4 ex Hipp. ut [illegible] exciperent — 4
Mammarum extrema θηλαὶ dicuntur Sive papillae aut — papilla quid
pabulae quarum Substantia fungosa est
papillam ambiens circulus niger areola s. [illegible]

De Musculis Thoracis caput 3um

Vide Librum quintum ubi de iis copiose actum est

De

[illegible]

De Diaphragmate caput quartum

Nom. varia — Septum transversum ē. διάφραγμα aliis διάζωμα, ὑπόζωμα & περίζωμα L. cinctum, cingulum, Mauri dissæptum

definitio, substantia, compositio — Diaphragma musculus corpus est carnosum & partim membranosum duabus venis (a cava ascendente) totidem arteriis (ab aorta) nervis utrinque duobus (a spinali medulla quarta scil. et 5 vertebra) nec non tunicis duabus (superiore a pleura, inferiore a peritoneo) foraminibus duobus pervium & praecipuum respirationis organum.

Situs — Situm transversum & obliquum obtinet diaphragma

Usus 1us — Diaphragmatis usus sunt tres 1us ut liberae respirationi inserviat.

2 — 2us ut hypochondria vitalia a naturalibus separet.

3 — 3us ad fecum per inferiora excretionem. um

De Pleura & Mediastino cap. 6

pleura quid — Pleura membrana est tenuis sed firmissima venis (ab azygo et intercostali) arteriis, nervis (a 6a conjugat. et spinae origata) a natura dicata ad pulmonis tutelam et ut media regionis vitalis ossa investiat colligitque nec non vasa quae per costarum spatia excurrunt stabiliat & fulciat.

usus

mediastinum quid — Mediastinum nihil est aliud quam duplicatura pleurae, septum thoracis partes a sinistra dirimens: cujus longitudo est a jugulo ad diaphragma; latitudo a pectoris osse ad vertebrarum corpora.

Usus 1us — Duplex est mediastini usus primarius. Est tum ad viscerum suspensionem, tum ad vasa firmanda stabilienda.

2us — Secundarius est ne una parte laesa altera in illius contagium trahatur.

Liber Nonus

Partium in Thorace contentarum Brevis Enumeratio caput Sextum

Lege caput 1mo hujus libri in quo de his actum est

Venæ cavæ ascendentis distributio Caput Septimum

De venæ cavæ ascendentis distributione copiose disseruimus L. 4. c. 6. hujus operis./

De Arteria magna ascendente cap. 8um

Arteriæ magnæ ascendentis historia ex c. 10. l. 4 repetenda est.

De Pericardio caput Nonum.

Pericardium Hipp. χιτών L. cordis involucrum capsula, arcula, capsula dicitur membrana est crassa et turbinata eundem quem cor situm obtinet. Venæ habet easdem cum cordis, nervos a recurrente sinistro. oriturque a circumferentia a 4or valorum cordis tunica, et diaphragmatis nervoso circulo valide alligatur. cujus usus est cordis tutela./

Cordi non immediate adhæret pericardium sed ab eo distat quantum ejus motus postulabat in quod spatium natura serum seu aquam conjecit ad cordis refrigerationem cum in ea cor innatans minus grave esset animanti./

Nota varia: substantia, figura, situs, venæ, nervi, origo, connexio, usus. Aqua pericardii. Usus.

De Corde caput Decimum

Cor. b. καρδία et κραδία dicitur cujus basis κεφαλή

Nota varia, dimensio, numero

mucro vero nobis

definitio cordis substantia — definitur pars organica calida sicca cum cavis adipe (ad cordis refrigerationem) venis et arterijs (coronarijs dictis) nec non (a 6 conjugatione) villorum omni genere et tunica propria ... a natura ordinata ad vitalem spiritum ex sanguine arterioso generandum.

usus

Caro cordis dura est & crassa propter ipsius motum continuum et vim illam suam caloris influentis suum spiritum vitalium (in mucrone caro solidior propter ... fibras.)

figura, situs, — Cor pyramidale est, situm in medio thorace, mole exiguum ad faciliorem systolem et diastolem (in qua mucro ad basim accedit)

De Ventriculis, auriculis, vasis quatuor & Membranulis cordis cap. XI

Nomina varia — Ventriculi cordis G. γαστέρας Gal. κοιλίας Jul. Poll. κόλπους L. Ventres, Sinus, Spatia, Thalamos, [illegible]

numerus — duo sunt dexter sanguineus dictus quia ... ad coni extrema non pertingit. Sinister arteriosus et aereus dictus ad coni extrema pertingit dextro longior angustior ... triplo crassiore obvallatus

Septum medium — Utrumque cordis ventriculum dirimit septum transversum medium ... crassum & multis foraminibus pervium, ut a dextro in sinistrum sanguis facilius sit aditus.

auricula — Ad utrumque ventriculi latus duae sunt appendices membranosae auriculae vocantur quarum dextra est amplior venae cavae ostio prefixa: Sinistra vero est minor in arteriae venosae orificio sita est.

usus 1° — Earum auricularum usus multiplex est. 1° Ut venarum fortius intro occurrentium impetum

obtundant

obtundam./

2um vena cava et arteria venosa in violentiore- 2
cordis motibus disrumpantur.

3um follium instar cor refrigerant 3

Quatuor sunt in corde vasa insignia in dextro ventriculo duae venae, vena cava et vena arteriosa: in sinistro duae arteriae arteria venosa et aorta. Vasorum cordis numerus

Vena cava in dextrum cordis sinum dilatato magno ostio sanguinemque ad pulmonum nutritionem et vitalis spiritus gratiam refundit: qui sanguis in dextro sinu excoctus per venam arteriosam ad pulmones defertur./ vena cava / vena arteriosa

Arteria venosa aerem in pulmonibus praeparatum defert in sinistrum sinum, fumidos vapores expellit et vitalem spiritum portionem in pulmones diffundit./ arteria venosa

Arteria magna s. Aorta sanguinem arteriosum excipit et in omnes corporis partes distribuit arteria magna

Quatuor horum vasorum ostijs valvulas s. valvulae praefixae. Venae cavae et arteriae venosae tricuspides s. trisulcae et τριγλωχῖνας sunt quidem duae hae ut ex quisque spiritus exitum non claudatur ut fuliginosis excretis fumis patulus exitus: illi vero tres valvulae praepositae ~~sigmoid~~. Venae arteriosae et aortae tria oscula sunt valvulae σιγμοειδεῖς./ ~~Usum~~ Valvularum usus est ut id intromissum fuerit in cor, per eadem vasa non refluat: aut quod aliquando e corde effusum fuerit in ipsum redire non possit./ valvularum usus

In cordis diastole valvulae omnes aperiuntur, quia

distensis

distensio tricuspides multae velut rimae effici-
unt. Semilunares vero vasorum suorum ostiola
claudunt. in systole contrahuntur et valvu-
lae tum tricuspides eae rimae claudunt quae
dilatatae efficiebant: semilunares vero corru-
gatae fissurae committunt per quae liberior
egreditur sanguis./

De Pulmonibus caput duodecimum

Noã variã — Pulmo organum est spirabile et vocale. Graece
ἐρρασύριον. 6. πνεύμων. Hipp. φαφαρόν ... tenuem
et mollem Galat. ἄρμα μαλακόν ... cordis fla-
Situs — bellum et ventilabrum. Situs est pulmo in u-
Figura — traque thoracis amplitudine. figuram pedis bubuli
habet in plures lobos diruptam, ut cum dilatatur
flectimus comprimatur. Pulmo magnum est
magnitudo — ut plurimum aeris contineat et sic cohibe-
temperies — amus diutius. Calidus est et siccus a thorace
substantia — movetur virtute vacui. Corpus constat levi,
rara et spongiosa quae triplici vasis sustinetur
vena arteriosa, arteria venosa et aspera arteria.
coeunt arteriae venosae oscula cum osculis aspe-
rae arteriae eo artificio, ut aer et vaporibus fu-
midis liber et partem ingestam spiritumque sedo
sanguini et cateris tribuat ... impleta et pro-
tectum. Tunica tenui obducitur ne gravior redda-
tur pulmo; tum ut per eam pure ponderum faciliu-
s ... Tunicam hanc parvi attingunt ~~...~~ nervi a
6a conjugatione. substantia pulmonum subtiliam. Cordi
committitur per venam arteriosam et arteriam veno-
sam: dorso per asperam arteriam./

Pulmonis usus sunt varii. 1us ad vocem edendam pulmonis us. 1
2us ad aerem praeparandum. 2
3us ad cordis refrigerandum 3
4us ut sit velut substaculum quoddam cordis./ 4

De Collo et eius partibus caput xiij.

Collum seu αὐχένα et τράχηλον dixerunt cuius partes sunt externae vel internae: externae anticae, ~~vel~~ posticae vel laterales; pars anterior λαιμὸς et δειρὴ dicitur guttur, gula, jugulum, pars superior βρόγχος quibusdam vulgo morsus et pomum Adami appellatur. inferior ὑποδειρὶς: cujus pars anterior qua juxta claviculas cum pectore jungitur κατακλεῖς et παρασφαγὶς vocatur. Cavum quod est inter utramque claviculam σφαγὴ seu jugulum. posterior colli pars αὐχὴν seu cervix dicitur cujus pars superior ἰνίον ~~seu tendo~~ λόφος λοφιά seu tendo dicitur: cavum vero inter quam et secundam vertebram ἐπισφαγεὺς forma Latina appellatur: Pars inferior qua dorso committitur ἐπωμὶς dicitur: Laterales colli partes sub auribus παρωτίδες, quae in parotidibus ad asperam arteriam lateria tendunt τέθρα seu cornua vero. Fibrae partes laterales et caudae vertebrae adnatae παραλοφίαι.//

nomina varia

colli divisio

Internarum partium aliae sunt anticae, posticae aliae: Anticae sunt aspera arteria, larynx, ejus musculi, jugulares venae, carotides arteriae, nervus 6ae conjugationis cum recurrente, oesophagus et musculi quidam capitis et colli. posticae colli partes sunt musculi scapulam extendentes. scapularum levatores &c

partes colli internae

trapezius

septem vertebras, medulla spinalis protrusa quam plurima./

De Aspera Arteria caput decimum 4um

Noã varia — Aspera arteria ℓ. βρόγχιον, βρόγχος Hipp. ἀρτηρία, vel τραχεῖα Lactantio spiritalis fistula

Definitio — dicitur pars organica ex cartilaginibus semi circularibus, tunicis exteriore et interiore, venulis arteriolis ac nervis constans a natura dicata

Usus — ut aerem in pulmones deducat, fumidosque vapores ab eodem pulmone excipiat.

Cur aspera arteria non est tota cartilaginea — Totum arteriae corpus cartilagineum non est quia ad inspirandum dilatari, et ad expirandum contrahi oportebat./

Tunica — Interior asperae ^arteriae^ tunica ~~[illegible]~~ est crassior ut ab humoribus a cerebro defluentibus acrimonia laederetur sicca est moderate ut vox esset magis sonora./

Aspera arteria ubi ad iugulum pervenit bifido distracta in pulmonem numerosa ramorum serie spargitur inter venam arteriosam et arteriam venosam media, ut ab illa sanguinem trahat, per hanc aerem transmittat, ab eaque fumidos vapores excipiat./

De Larynge caput decimum 5um

De Laryngis cartilaginibus lege caput 6um l. iij. De eiusdem musculis vide c. xx. l. 6.

Nervi laryngis qui vocantur — Laryngis musculi proprii nervos suos a recurrentibus sumunt Hi vero ubi fibris laryngis musculi aut ab inferioris partibus, aut a media basi tyroidis oriebantur: nervi a. aut in

caput

capu[t], cum in ventric[ul]um ... non ad finem: oportuit in ... ab inferioribus partibus ... non a spinali medulla ... nervum oportuit obliquum et ... a cerebro ... reflecti oportuit ... fine q[ue] ... trajectum, ut ... validiores./

Venae et arteriae et Larynx a jugularib[us] venis et carotidibus.

Ad latera laryngis duae sunt glandulae ... suo subditae ... irrigantes./ Glandulae

De Epiglottide & Glottide cap. xvj.[um]

De epiglottide lege cap. vij. l. 3.[ii]

Glottis rimula est ex duobus arytenoides processibus conformata. Glottis

inter glottida et epiglottida duo sunt sinus ... ventriculi aeris conceptacula./ v. c. vij. l. 3. Sinus

De Oesophago caput decimu[m] vij[um]

Gula. Lat. cibaria fistula, G. οἰσοφάγος, σόμα ... χος Arab. ... dicitur et a faucibus ad ventriculum pertingens quo cibi et potus primum q[uae] agitati p[er] motibus linguae detrusi in ventriculum illabuntur. nom. varia

Oesophagus aspera arteria supertensus ad ... usq[ue] thoracis vertebram, ubi [dextro] paululum ad dextram inclinat, ut aortae cedat Situs

figuram et oblongam, rotundam p[ro] satis capacem figura

membranae

membrana — Membranae duae et quarum externa tota fibrosa et carnosa villisq. constat circularibus, et transversis quorum ope alita in diem ventriculum si Villorum circularium contractio ab ore incipiat. et e ventriculo noxia pellit. et vomitum si horum contractio ab orificio ventriculi incipiat. Tertiam tunicam et a ligamentis vertebrarum

Venae, arteriae nervi — Venae et a Vena cava. arteriae ab aorta, nervi a 6ª conjugat. stomachicos ductos

glandulae — In medio oesophago duae sunt glandulae quarum usus est ut transitum expeditiorem probeant, tum ... profundam./

Connexio — Committitur oesophagus ori et ventriculo per corporis continuitatem, arteriis asperae, dorso et vicinis partibus fibrarum, membranarum et vasorum interjectu./

Liber Decimus

De Capitis, figura, situ & Magnitudine caput Primum

Nom. varia — Caput est κεφαλὴ, κάρηον, κάρηνον ... Hom. κόρσα et aliis κάρα, κόρυς, κόρσος. κρανίον circumscribitur vertice et prima colli vertebra. ... c. ... libri ...!/

Singularum capitis partium brevis descriptio caput Secundum

capitis divisio — Caput dividitur in partem capillatam et non capillatam

capillatam: illa τριχωτὸν L. caluaria: sic ὑπὸ πρόσωπον; πρόσοψις L. facies p vultus dicitur. [paries capillata]

Pars capillata circumscriptio περιδρομὴ p στεφάνη cuius pars anterior βρέγμα, synciput [divisio]

dr: posterior ἰνίον scotis vocatur: media κορυφὴ; μεσοκράνιον, ἔλιγμός L. vertex dr. Lateralis partes κρόταφοι, κόρσαι, κόρραι L. tempora.

Vniversa caluaria partes alias continentes, alias contentas: continentium quasdam com̄es, quasdam propria. com̄es sunt pili, cutis, panniculus carnosus: propria, pericranium, ossa cranij & meninges dua, dura p tenuis. Contenta sunt cerebrum cerebellum & Neruis [capitis alia divisio] [com̄es propria] [propria] [contenta partes]

De partibus continentibus communibus ac primum de Pilis c. iiij

Pili θ. τρίχες partim cum aliis sunt συγγενικά, ut capitis, superciliorum & palpebrarum: vel ὑστερογενεῖς, ut pubis, alarum & menti. [Noā varia pilorum divisio]

Pilorum tota congeries κόμη, coma, λάχνη: in viris caesaries: in mulieribus coma: separatio a vertice ad frontem protensa est λύσωμα, λύσωσις L. discrimen, acquamentum. Cumul in fronte πρόκοτα: in occipite χαῖτα L. iuba, crines. [partis capillata divisio]

Primus eorum ortus in temporibus ἴουλος L. lanugo, radices pilorum nascentium ἴουθοι.

Pilorum materia duplex est ex qua & in qua. Materia pilorum causa

causa materialis — ex qua generantur pili excrementum est 3ᵃᵉ coctionis
Materia in qua cutis est moderatè sicca et rara:
Efficiens — Efficiens est calor moderatus: forma per accidens
formalis — tis quadam designatur colorum scil. figuram
et sic gltd: Color eorum praedominanti similis est:
finalis — finalis pilorum causa duplex est subtiorum par-
tium tutela, ornatus et fuliginum excretio./

De cuticula cute & panniculo carnoso capitis caput Quartum

De his lege c. 5. nota in cuticulam in capite crassiorem esse & cutem exquisito sensu non esse praeditam./

De partibus continentibus proprijs ac primum de Pericranio c. 6.ᵘᵐ

pericranium quid — Pericranium membrana est densa et solida nascitur a crassa meninge villorum beneficio quos per suturas emittit

observatio — Observa pericranium versus caluariam velari nisi qua parte temporalis musculus ortum ducit siquidem supra crotaphitum usque ad ossa jugalia./

De Cranio caput Sextum

Lege caput 6. 6. etc. l. sdi ubi de cranio abunde actum est./

De Membranis Cerebrum velantib. ac primum de dura meninge c. 7ᵘᵐ

Noᵃ varia — Cerebri membranae Arab. matres appellant & μήνιγγας

μήνιγγας Graeci. ἐπικρανίδας. Poll. ἐγκεφαλίδας.

Exterior membrana dura mater appellatur figura sua et magnitudine ossibus caluariae proportione respondet: basi caluariae adhaeret firmiter, inter quam partes sita est glandula pituitaria, alligatur ex annis et villorum interjectu, tenuij membranae committitur venarum intermedio. Reduplicatur in capitis vertice, cerebrum partem dextram a sinistra seiungit et ad dimidium tum cerebri pertingit, suaeque duplicatione falx dr. falx posterior parte quadruplicatur cerebrum a cerebello dirimit. *dura meningis figura, magnitudo* *connexio*

Inter hac durae meningis duplicaturas 4or sinus conspicui sunt qui vasorum loco sanguinem per cerebri substantiam effundunt ad ipsius nutritionem et spirituum animalium gignendorum: Ex his sinibus duo sunt laterales eorumque exortus est juxta magnum occipitis foramen, desinunt ad suturam lambdoidem proprium ubi coeunt ambo. Ex eorum coalitu 3us nascitur sinus, qui per sagittalem suturam longitudinem excurrit ad narium ossa fertur et torculae dr. 4us sinus omnium brevissimus inter cerebrum et cerebellum elatus, ad cerebri clunes finitur. *sinus cerebri quos dicunt vasa* *sinus duo laterales* *3us sinus* *4us sinus*

In cerebro et durae membranae venarum orificia deorsum spectant, arteriarum sursum.

Durae meningis usus multiplex est 1o ut cerebrum et spinalem medullam tegat atque ita ut ab extrinsecus irruentibus injurijs tueatur. *durae meningis usus 1o*

2o ut cerebrum in dextrum et laevum, in anticum et *2o*

posticum

posticam divinae:

3° 3° ut esset calvariam nutricaret vel vasa excipiat./

De Tenui meninge c. viij.

cur pia mater tenuis sit — Quia mater tenuis est ut esset cerebri sinuum insinuet: tum, ne gravitate sua cerebro sit molesta: tum etiam ut vasa per totum cerebri corpus deducat & dicitur χοροειδὴς s. secundina.

Haec membrana immediatum est cerebri velamen, per eius processiones omnes recessus penetrat: fitque etiam ventriculorum usque cerebri non a superioribus partibus sed ab inferioribus.

De Cerebri praestantia, situ, figura, magnitudine, substantia, temperie, motu, sensu & Usu cap. Nonum

cerebri praestantia — Cerebrum non modo sentiendi sedes & motuum προαιρετικῶν artifex est sed & sapientiae, mentis, judicij & cogitationum est domicilium cui omnia famulantur & cujus gratia totum corpus constructum est in editissimo loco situm est capitisque continentia

Situs — figura, magnitudo — figuram refert. Magnum est ob principum facultatum, quae maxime spiritum indigent copia varietate

Substantia — Cerebri substantia mollis est tum ut idolorum facilior fiat impressio: tum ut flexibilis magis sine noxa; alba est tum ratione materiae quae spermatica, tum ratione finis ut spiritus essent limpidissimi. frigidum est

temperies — cerebrum ne spiritus omnium tenuissimi tam cito evanescerent.

cerebri

Cerebri usus est ad interiorum sensuum et prin- cerebri usus
cipum facultatum functiones edendas et ad spiritus
animales parandos./

Movetur cerebrum motu naturali eoque tum proprio et motus cerebri
peculiari ad animales spiritus generandum, temperandum, motus cerebri usus
expurgandum: tum alieno cordis arteriarumque.
in diastole trahit e mirabili plexu spiritum e
naribus aerem: in systole interiores sensus
sinus coarctat et animales spiritus a superioribus
ventriculis in tertium quartumque, tum in sen-
suum organa profundit./

Sentit cerebrum ἐνεργητικῶς καὶ παθητικῶς Sensus

De singulis Cerebri partibus cap. X.

Cerebri partes duae sunt anterior et posterior. cerebri divisio
Anterior ἐγκέφαλον et cerebrum dicitur: posterior cere-
bellum. Cerebri portio superior κιρσοειδὴς et Var-
icosa dicitur: inferior τυλοειδὲς σῶμα aut callosum
corpus appellatur in quo duo sunt ventriculi
anteriores vocat Gal. sed melius superiores: figu- ventricul. figura
ram referunt auricula sua. Siti sunt in medio situs
cerebro. Omnium sunt amplissimi quod spiritum crassio-
rem continent et gemini ne uno laeso alterius cur gemini
functio animalis tam via intercipiatur. Eorum usus usus
triplex est ad spiritum animalem praeparandum. 2us ad 1us
inspirandum et expirandum. Utrumque fit plexus choroi- 2us
dis ope. 3us ad odores suscipiendos: et sic fit pro- 3us
cessuum mamillarium beneficio./

Plexus choroides siti sunt in superioribus ventriculis plexus choroidis situs

Sunt q̃

plexus choroides quid — Simulq(ue) venarum et arteriolarum textura labyrinthea, tenuissima membrana sursum ascendentes portiunculam comprehendentes, in quibus concoquitur attenuatur et praeparatur animalis spiritus

processus mammillares — Processus mammillares ab ima parte ventriculorum superiorum ad narium ossa cribri instar perforata feruntur, tenui hi velante membrana.

septum lucidum — Ventriculos hos superiores discludit septum lucidum, speculum lucidum s. lapis specularis.

Camera — Fornix s. testudo v. cupula ψαλλοειδὴς, vel ψαλιδοειδὲς καμάριον corpus est camerae modo constructum tribus quasi columnis suffultum et

usus camerae — tribus arcubus constans: cujus usus est ut cerebrum sustentet ne tertium ventriculum comprimat.

Tertius ventriculus quid sit — Tertius ventriculus sub camera situs est, estque aliud nihil quam duorum superiorum concursus et communis cavitas in quam uterque similiter sua sede dehiscit. Ex hoc ventriculo duo prodeunt

infundibulum — ductus: quorum alter ad cerebri basim descendit in cujus extremo portiuncula quaedam tenuis membrana, primum latior, deinde angustior infundibuli instar conspicitur quam πύελον, χοάνην et pelvim

infundibuli usus — et infundibulum vocant, per quod cerebri pituita

glandulae pituitariae situs et usus — transcolatur. Pelvi huic subjicitur glandula pituitaria quae cerebri superflua recipit et per cuneiformia foramina in palatum pedetentim instillat: ad latera apposita clinoidea plexus choroides apparet

S

s. rete mirabile Galeni;
Alter 3.i ventriculi ductus via est a 3.o ad 4.um 3.i ventriculi 2.us duct.
sinum, in qua plures sunt particulæ 1.o q. glan
dula pinea s. conarion cujus usus est ut fulciat conarij usus
venarum et arteriarum cerebri sic firmamentum
ut patet spatij aucti a 3.o in 4.um sinum aditus
Conario a tergo utrinq contigua sunt corpuscu
la quædam rotunda et duriuscula quæ γλουτια nates
s. nates vocantur sub quibus testes apparent testes
Horum usus est ut canalis tertij ventriculi in quorum fissura anus dr.
4.um efformetur.
Quartus sinus cerebello et spinali medullæ 4.us sinus
com̄. est Calami scriptorij aptati figuram re
fert quare calamum Herophilus appellat. in
principio 4.i sinus siti sunt processus vermiformes process. vermiformes
qui cerebelli non cerebri sunt particulæ meat
tum a 3.o in 4.um ventriculum servantes./

De Cerebello caput Undecimum.

Cerebellum G. παρεγκεφαλίδα, επεγκεφαλίδα et εγκ Noa varia
κρανον vocant, situm in occipitij cavitate, 4.r constat situs
partibus quarum duæ laterales sunt, duæ in me structura
dio constitutæ suntq processus vermiformes: quorũ
alter anterior, meatum a 3.o ad 4.um sinum apertum
retinet: alter posteriori parti spinali medullæ in-
cumbit et versus 4.um sinum reflectitur, quem aper
tum conservat./

De Spinali medulla caput duodecimum

Spinalis medulla G. μυελὸς ῥαχίτης partim à Noa varia
cerebro

divisio

Cerebro partim a cerebello oritur. dividiturq in eam quae est intra calvam et eam quae est extra calvariam: ab illa septem nervorum paria oriuntur per processus mammillares praecipua odoratus organa: ab hac vero tot nervorum paria oriuntur quae sunt vertebrarum foramina. partes hae medulla motum non sit systoles et diastoles in cerebri substantia./

Liber Undecimus

De faciei dignitate & partibus cap. 1.mum

Nom. varia faciei divisio

facies 6. πρόσωπον duabus constat partibus superiore et inferiore: superior, frons 6. vero μέτωπον dr: inferior facies dr.

Alia faciei divisio

Rursus faciei partes alia sunt continentes, contentae alia; continentium quaedam coes sunt quaedam propria. hae sunt musculi faciei et ossa moventes./

Sensus oes in facie locatos esse: eorumque tantum sim. & Luce sui visionis praestantia caput secundum

~~Vide~~ pag. 914./

De oculorum praestantia cap. Tertium

Vide pag. 916./

De oculorum structura in universum caput quartum

Noa varia signa

Oculi 6. ὄμματα, ὄψεις rotundi sunt sed aliquantulum oblongi

oblongi, ad capacitatem, robur et agilitatem. Siti sunt | Situs
in altissimo loco anteriori qua antrorsum monstrare
aal, in profundo ut tutiores essent et minor spirituum
fieret dissipatio. duo sunt ob necessitatem. Substantia | cur bini. Substantia
oculorum mollis, lubrica, splendens et pellucida
est ut celerius rerum omnium spectra, colores, imagi
nem exciperet. Oculi sunt temperamento frigido et humido | temperam
Committuntur cerebro per opticum nervum./ | commissio

De Singulis oculi partibus ac primum de musculis caput Quintum

De oculorum musculis actum est l. 6. c. 14.

De Tunicis oculorum caput Sextum

Oculorum tunicae sunt sex. 1a est ἐπιπεφυκώς l. | tunicarum numerus 1a
adnata, infirmior, candida, pinguis, consolidativa
album oculi et fundatur nascitur ab ultimis
pericranii ora, nec totum oculum tegit sed ad cir
culum desinit, quidam et σφενδόνην et γραμμὴν
χιλιοτέρην vocant: Cujus usus triplex est 1o | adnata tunica 1o
ne ossium duritie laedatur oculus. 2o ut capiti | usus 2o
cum motu oculum ne in violentis motibus separetur.
3o ut oculi musculos proprijs sedibus firmet./ | 3o

2a Tunica κερατοειδὴς et σκληρώδης cornea et | 2a tunica
dura dicitur oritur a crassa cerebri membrana optici | ortus
medullam ambiente totumque oculum circumdat: Va
sorum est quo cava sed aliter ab uvea mutuatur
Ejus duplex est usus 1o ut sit crystallini pro | usus 1o
pugnaculum. 2o ut tenuiores tunicas et sese omnes | 2o
complectatur./

3a tunica — Tertia tunica ῥαγοειδής, ῥώξ, χοροειδής dr.
ortus — Uvea oritur a tenui membrana, nervum opticum inve-
stiente, totum oculum ambit, nisi parte anteri-
ori, qua rotundo ac satis exiguo foramine per-
papilla quid — ua est, h. κόρη, γλήνη i. pupilla, pupula, nigru(m)
oculi, seu fenestra oculi dr. Sola haec inter oculi tuni-
usus 1. — cas, varie est colorata: cujus triplex est: 1o ut cry-
stallinum defendat, ne cornea laedatur duritie,
2. 3. — 2o ut reticulari seu corneae alimentum suggerat. 3o
ut colore nigro et caeruleo dissipatos spiritus re-
colligat, seu lucis externae splendorem refringat.

4a Tunica — Quarta ἀραχνοειδής aranea crystallinum
ambit immediate vitrea cava.

5a tunica — Quinta ἀμφιβληστροειδής, i. reticularis dr. orit(ur)
ortus — a medullari optici nervi substantia dilatata. haec
usus — visibiles species per totum oculum diffundit, seu spectra
s. species intentionales ad cerebrum defert.

6a Tunica — Sexta ὑαλοειδής i. vitrea dr. est processus quidam
ortus — choroidis crystallinum uvea alligans firmissi-
usus — me, sedem aqueum a vitreo secernit.

De Humoribus oculorum cap. septim.

Tres sunt in oculo humores: Aqueus, crystallinus &
Vitreus.

Noa varia — Aqueus humor h. ὑδατοειδής, λεπτός, καθαρός, ὠο-
situs — ειδής i. albugineus, tunica, aqueus. Situs est
usus — anteriore parte ut externi luminis splendorem affa-
tim irruentem quodammodo infringat: et crystalli-
num ne non uvea interiorem partem sua humo irriga-
ns a perpetuo motu exsiccentur.

crystallinus

Crystallinus s. glacialis hor, gutta, grando g. χρυσαλλοειδὴς ὑγρὸν, φακοειδὴς, δισκοειδὴς di sunt qui oculi centrum, alij oculi, speculum intr rius vocitent. Huius siquidem substa aqua est densa ... et crystallini modo concreta in frigi ac lidi ... et simulacra rerum, colorum ... ... et in colorum omnium sp... citissime excipiat. Situs est in medio oculi amplectitur anteriore parte albugi neo: posteriore vero vitreo veluti innatat./ — Noa varia — Substa — Situs

Vitreus hor g. ὑαλοειδὴς situs est posteriore parte, in crystallinum admittendi, propterea in medio concavus est. Huius sua triplex est usus 1us in crystallino altum praeparare. 2us in crystallinum a membranarum duritie tuetur. 3us in visibiles spiritus ad glacialem illustrandum continuat./ — Noa varia — Vitrei sunt triplex usus 1us, 2us, 3

De Caeteris oculi partibus, neruis, venis, arterijs, spiritibus, adipe, glandulis

Caput octauum

Oculorum nervi duo sunt optici et tertij motorum. De quorum actione ... c. xby. L. ... de illius ... l. c. xbj. — nervi

Venae sunt oculi et arteriae quamplurimae. — Venae, arteriae illae a jugularibus, hae a carotidibus.

Spiritus sunt visiles per nervos, animales, per venas, vi talis per arterias./ — Spirus

Adeps copiosus oculos oblinit, ne in perpetuis motibus aestuaret et exsiccaretur; — adeps

Carunculae s. glandulae duae sunt in anteriore an gulo sitae quarum usus est in ... a cerebro — situs et usus defluentem

de fluxibus excipiunt, oculos irrigant, et ad motum aptiores reddunt./

De Oculi externis partibus ac primum de palpebris caput Nonum.

Nomina varia — Palpebrae s. βλέφαρα, ὀμματόφυλα, καλύμματα et ἔλυτρα duo. Origo earum c. 4. l. 3. de earum musculis c. 9. l. 5.
palpebrarum extrema, quae dormientibus nobis in unum coeunt, Rufus χηλὰς et ungulas vocat.

De ciliis & Canthis seu angulis oculorum caput Decimum.

Nomina varia / Usus ciliorum — Pili palpebrarum cilia s. βλεφαρίδες, s. [illegible] ταρσοὶ duo. Quorum usus est ut visibiles species et radios ab oculis manantes dirigant et simul cum palpebris oculos ab extrinsecus occursantibus tueantur. Superioris palpebrae pili sursum versus inflectuntur, ne si recti essent umbram oculis inducerent: inferioris palpebrae cilia deorsum incurvantur./

Anguli oculorum divisio — Oculorum anguli s. κανθοὶ duo bini sunt: alter juxta tempora minor, externus, sylvestris s. τὸ παρώπιον, παρωπίον dicitur: alter juxta nares et magnus, internus, domesticus s. ἐγκανθίς, ῥανὶς et πηγὴ dicitur.

De Superciliis caput Undecimum

Nomina varia — Supercilia s. ὀφρύες, s. σκεπάσματα ὀμμάτιον duo. eorum pars naribus proxima ὀφρύων κεφαλὴ i. caput dicitur: pars ad tempora accedens ὄρια fines,

cauda

Cauda, spatium inter utrumque supercilium μεσόφρυον et μετώπιον l. intercilium et glabellum dr. superciliorum usus est ut oculos a sudore [illegible] prohibeant.

De Auditus organo ac primum de Aure externa quam Auriculam vocant caput Duodecimum

Aures l. ὦτα, ὦτα et ὦατα, ἀκοαί in sublimi loco sitae sunt quia sonum recipere debent. — Nom. varia situs

Auris duplex est externa et interna, externa auricula dr. semicircularis est cuius pars superior πτερύγωμα l. ala s. pinna, externa quae ambitur ab anteriori in inferiorem rotundus [illegible] et [illegible] gibbosus et cubiformis dr. Dimidium orbis s. semicirculus sub hoc ambitu rotundus et in [illegible] [illegible] [illegible] vocatur. — divisio

Concavum internum totum κόγχη et κογχίον conchula dr: cavitas juxta meatum auditorium in qua sordes colliguntur κυψέλη, alvearium dr. inferior pars pinguior et carnosa ab ala [illegible] λοβός vel lobus pendet et inferiorem et superiorem inferior προλόβιον superior ἀντιλόβιον dr. tota auricularum circumductio ἕλιξ vocatur. — lobi divisio

De Aure interna, quae verum est auditus organum caput decim. tertium

Auris interna et eius cavitatum descriptiones l. 2. c. 12. observa in 2ª auris cavitate dari quendam

ductum

ductum cartilaginium qui ad palatum fertur post valvulam et quia quod ab aure effluxit in ore in auribus demo remoretur non est super ductus usus est adire vernaculi expurgatio: tum ut aeri volubilius reciduti pateat per hanc viam aditus.

ductus auris ad os usus

glandulae

Sub auribus pone aures conspicuae sunt glandulae parotides dictae et cerebri emunctoria.

De organo odoratus caput XIV.

Nōa Varia

Nasus ὄ. ῥίς, μυκτήρ, μυξωτήρ, ῥώθων, dicitur multiplex est usus. 1 ut odorum spiritus ad cerebrum ferantur 2 ut aer ducatur tum ad pulmones tum ad cerebrum ad spiritus animales generandos 3 ad mucosam cerebri eluviem expurgandam 4 ad vocis formandam 5 ad ornatum.

usus 1 2 3 4 5

De nasi partibus aliis Lege c. 6. l. 3. et c. 14. l. 5.

Venae, arteriae nervi

Venae sub nasum a jugularibus: arteriae a carotidibus: nervos a 3a conjugatione

membrana duplex

Exterior membrana nasi cutis est adipe denudata; interior crassa est tum ut patula sint foramina nasi: tum ut lubrica sint in mucosa illuvie delapsa

Nasi extremitas ob rotunditatem σφαίριον dicitur, globulus, orbiculus: pili vero qui in naribus nascuntur vibrissae vocantur.

Nasi interni descriptio caput XV.

Nasi interni duae sunt partes os ethmoides de quo Lege c. 15. l. 2. et processus mamillares qui nervi sunt mollissimi a cerebro prodeuntes, membranis dura et tenui ut reliqui nervi non velati qui quia spiritu pleni sunt et vaporosi facile odorum species recipiunt du[n]que praecipua odoratus sunt organa.

processus mamillares quid

usus

de

De cæteris faciei partibus externis, Genis, Labijs, mento caput XVI iiij

Gena duplex superior & inferior, ἄνω καὶ κάτω γένυς Genæ diuisio
illius pars superior μῆλον dr. malum Hipp. χόνδος malum quid
προσώπου. Poll. qui 1o faciem vestiunt ἴουλοι: inferior Poll. faciei
mala pars γνάθος bucca dr. Locus sub naribus bucca
ad labium pertingens μύσαξ, et ὑπόρρινον: labij su-
perioris cauitas aut sulculus φίλτρον: in sua
parte Poll. 1o prominentem eius προγένειον sive
prolabium vocant duas regiones sunt Poll. μύσακες
Labia s. labra G. χείλεα duo sunt superius & Labia
inferius ἀνώχειλον et κατώχειλον: eorum prolabia qd
prominentior pars prolabia dic. προχειλίδιον,
προβολὴ χείλεος. rubedines eorum partes προσόμα-
τα aut ῥαγάδες. foramen medium στόμα, os: os
inferiorum labij pars in acutum desinens mentū mentum
dr. G. γένειον, γένυς, πώγων: menti fovea νεια- menti fovea
φη, τόπος ut; acutior menti pars ὀξυγένυς: pars
menti carnosior ἀνθερεών: in mento barba apparet
quæ cum incipit χνοῦς lanugo dr., cum adolevit
πώγων: Poll. vero barbæ γενειάδες dic./

De ore & partibus in eo contentis caput decimum septimū

Os G. στόμα καὶ λογεῖον Hom. μάσαξ dr. eius du- Oris varia
plex est usus primarius & secundarius: primarius Usus primari' duplex
duplex: alter ut alita in ventriculum ingerantur; 1
alter ut spiratio in pulmones adit. tum ad vocem 2
edendam, tum ad nutritionem, spirationem & expurgationem

vitalia

Liber Undecimus

Sdavinae — Vitalis spiritus. Sdavina usus est ut vomitu vel tussi, et spiritione thoracis ac pulmonum excrementa foras propellantur./

Gingivarum usus — Gingivae s. οὖλα dicuntur quarum usus est in dentibus
divisio — alveolis firmandis. earum pars exterior ἕλον vocatur, interior vero ἔνδον: commissio χαλινὸς i. frenum dentium. Historiam lege c. xx. l. 2.

palati variae appellatio — Palatum pars est superior oris s. testudo et solum oris dicitur vero οὐρανὸς, οὐρανίσκος, ὑπερῷον.

Uvula quid / nomina varia — Uvula caruncula est fungosa à palato juxta narium meatus in os propendens. Haec dum sana est γαργαρεὼν i. gurgulio et πλῆκτρον dicitur: dum male affecta est si superna sede tenuior sit infima crassior, instar uvae pendentis σταφυλὴ i. uva pendula dicitur: si vero teres ... κίων i. columella vocatur. cujus usus
uvulae usus — est ut aëris frigidioris inspirati impetum frangat ne in pulmones tam subito irruat./

fauces — Fauces s. φάρυγξ totam eam capacitatem denotat, quae hiante ore percipitur dicitur et ἰσθμός

Glandulae faucium — Glandulae duae juxta fauces collocatae παρίσθμια s.
earum usus — tonsillae dicuntur: quae fauces, os et linguam saliva irrigant perpetuo./

De Lingua caput decimum octavum

linguae divisio et variae appellatio — Lingua est γλῶσσα s. γλῶττα dicitur. quae basis latior est et ὑπογλωσσὶς dicitur, finis acutior προγλωσσίς: superior pars ἐπιγλωσσίς; extremitates utrinque χηλάριοι & παράσειρα

compositio — Carne constat sibi propria molli, rara, laxa dignoscendis saporibus maxime idonea./

membrana — Membranam et sibi cum palato eandem tenuissimam

internorum

Nervorum tria sunt paria: duo sextia & quarta con jugat: priora duo per tunicam expanduntur & gustui inserviunt: Tertium in lingua musculos ad motum & loquutionem dirivatur — nervi linguae

Lineam sunt in medio sui dixere vocat Hipp. J. mediana

Venae duae sunt sub lingua ranulae vocant a jugularibus producuntur totidem arteriae à carotidib[9] — venae & arteriae earum ortus

Medio inferiori linguae corpori ligamentum valde dissimum subjicitur, cujus auxilio suffulta lingua mollities, facilius vibrari ac produci potest.

Externae parti linguae funiculus adnascitur, quod linguae frenulum vocant. — frenum

Linguae usus sunt saporum perceptio, loquutionem expressio & deglutitio — linguae usus

De lingua musculis lege cap. xvii. Lib quinti

Liber Duodecimus

Brevis artuum Descriptio cap. 1[um]

Artus b. κῶλα, γυῖα, ἐχφυάδες duo sunt superior & inferior: superior manus dicitur, dividiturque in brachium, cubitum & extremam manum. Brachium, summus, armus b. ὦμος, ἀκρωμία, ἐπωλένη, dicitur, cujus caput superius ἀκρωμία & ἐπωμίς vocatur, caput inferius ἀκρωλένιον. cavitas sub summo articulo axilla & ala vocatur b. μασχάλη, μαλή. 2a manus pars b. πῆχυς, ὠλένη, ἀγκών L. cubitus, ulna, lacertus: cujus ad brachium commissura talmis: flexura vero cubiti protuberans ἀγκὼν dicitur. Tertia pars manus extrema b. ἀκρόχειρ & χεὶρ ἄκρα vocatur, cujus tres sunt partes καρπὸς l. brachiale μετακάρπιον — nova varia divisio manus / Brachij appellationes variae / cubitus ejus variae appellationes / extremae manus nova divisio

Liber Duodecimus

μετακάρπιον . postbrachiale . δάκτυλοι . digiti . /

De Totius manus partibus cap. 2dum

De venis lege cap. 6 l. quarti . de arterijs cap. x eiusdem libri . de neruis cap. 19 . l. 4i de musculis cap. 23. 24 & sequentia l. 5i . de ossibus cap. 32. 33 & 34 . l. 2di . /

De manuum præstantia caput Tertium

Vide pag. 983 . anatomiæ Laurentij

De vsu, figura & structura extremæ manus caput Quartum.

Vsus 1. 2. 3. | Triplex est manus usus, 1 est apprehensio . 2 tactus dignotio . 3 anteriorum partium tutela . /

Diuisio | Manuum 4 sunt partes aliæ actiones apprehendendi 1o et per se edunt puta musculi : aliæ sunt sine quibus apprehensio non fit : aliæ firmiorem reddunt apprehensionem, ossa et Vngues : aliæ denique actiones conseruant et sunt venæ, arteriæ, cutis et adeps

Similarium omnium particularum, quæ manum constituunt ratio explicatur caput Quintum

De manus musculis lege cap. xxvi . de sequentia l. 5i de neruis cap. xix l. 4i de ossibus cap. 34 l. 2di . de Ligam. c. xx . l. 3i de ossib. sesamoideis c. 38 . l. 2di . de Venis c. 6 l. 4i &c.

Dissimilares manus partes explicantur de

carpo

Carpo & Metacarpio caput. Sextum

De carpo et metacarpio lege c. 9. l. v. de manus monticulis et lineis lege librum Chiromantiae manu ~~[illegible]~~ scriptum

De Digitis manus caput Septimum

Digiti G. δάκτυλοι dicuntur eorum ordines φάλαγγες [nomina varia]
Quorum pars vel interna est vel externa. interna [divisio.]
pars articulos internodia G. σκυταλίδες, κόνδυλα
dicuntur eorum pulpa vertices digitorum [illegible] ῥάγες,
κορυφαί L. uvae, vertices, acini, cacumina. ex-
terna pars protuberantiae et juxta articulos,
quae G. κόνδυλοι ~~[illegible]~~ nodi dicuntur primi προκόνδυλα
medii κόνδυλοι: postremi μετακόνδυλα.
In qualibet manu sunt 5 digiti pollex, index primus digiti quar-
dius, Medicus et minimus.
Pollex G. ἀντίχειρ μέγας καὶ δικόνδυλος [pollex]
Index dicitur salutaris G. δεικτικός. λιχάς [index]
Medius, obscoenus, verpus, famosus, impudicus [medius]
G. μέσος, καταπύγων, σφάκελος.
Medicus, annularis G. ἰατρικός, δακτυλιώτης [medicus]
ἐπιβάτης παράμεσος.
Minimus, auricularius G. μικρός, μύωψ, ὠτίτης [minimus]
Extremis digitorum [illegible] ad perfectionem [illegible] [unguium, ubi et]
appositi ungues G. ὄνυχες dicuntur. Eorum primum [nomina partium]
ἐπωνυχία(?), pars lunata candicans circa unguium
radicem ἀνατολή i. ortus. Extremitas unguium
ἀκρωνυχία: pellicula radici innata ἀγκυλώνη(?)
Loco abscondita sub unguibus χ[illegible] vo-
cantur.

De

Liber Duodecimus

De Pede in universum eiusque prae-stantia, figura, structura, Usu. Caput octavum

pedis usus — Pedis affectio est ambulatio unde ὄργανον μεταβατικόν. Fit autem ambulatio altero quidem eorum in terra

ambulatio quomodo fit — firmato: altero vero circumlato: firmari pedis est, circumferri totius corporis actio

figura et structura, usus — figuram et structuram obtinuit quam est ad firmam stationem variosque motus.

De Pedis totius partibus similaribus Caput Nonum

De Venis pedis lege cap. 6. l. 4. de arteriis c. idem de Nervis cap. XX. l. 4. de musculis cap. XLI. l. 5. de ossibus cap. 35. l. sexta

Pedis totius partes dissimilares explicantur caput Decimum

pedis divisio — Pes totus dividitur in tres partes, femur, tibiam et extremum pedem.

nomina varia partium femoris — Femur est μηρός: cuius partes carnosae πλῆμίδες, vel πληχάδες ab Hipp. uno: anterioris et exterioris παραμήρια: pars illa in quam genu inflectitur

posterior

ἰγνύς poples dicitur: anterior γόνυ, genu.

tibiae nomina varia et partes — Tibia est κνήμη, σκέλος cuius pars anterior ἀντικνήμιον antetibiale seu ἄκανθα vel: posterior γαστροκνήμη γαστροκνήμιον l. sura: interior προκνήμιον: exterior παρακνήμιον: bini pro asseri-

insunt

insidunt τὰ σφυρὰ καὶ πέδαι i. malleoli
Extremus pes πέδα dividitur in πεδίον, μετα- pedium diversio πεδίον et digitos
Tarsus Hipp. στῆθος ποδὸς constat septem ossib pedis partes 3
pedis posterior pars 3 rotunda πτέρνα i. calx: nominatur vero quia terram calcamus πέδα et σφυρὸν calcaneum appellatur
Metapedium s. tarsus 5 constat ossibus. ejus metapedii nota 3
pars inferior planta pedis solum et vestigium dicitur partes.
σ. πέλμα καὶ τύλωμα; superior qua ante digitos
dicitur στῆθος pectus.
De ossium σησαμοειδῶν vide lege cap. 38. l. sdi.

Finis Anatomes

De Natura obiectorum & Divinatione Iudiciariæ

Iudiciaria scientia est quæ physica ratione & repetita
sæpe experientia vires & effectiones stellarum quas
sympathia quadam in alia elementaria corporibus mutatis
experitur accurate scrutatur et quomodo inde tempera-
menta et inclinationes in corporibus hominum, mutuas earum
&c. longa effectione cœlestium ~~corporum~~ cautionem prævidi
seu prognosticari possint /
Subiectum eius seu obiectum sunt cœlestia corpora quatenus in
alia elementaria corpora agunt et alterationes atque mutationes inducunt
cuius præcipuæ partes sunt septem planetæ, stellæ fixæ -
et partes cœli mutabiles atque immutabiles de quibus
infra dicemus.
Dividitur a quibusdam ars astrologica in duas partes quarum
prima tradit stellarum & locorum significationes proprietates
suas quæ per se insunt cum quæ pro loco ipsius et situ
consequuntur perpendit atque ita fundamenta totius futuri iudicii
Altera specialis in duo membra partitur quorum primum
eodem quæ pluribus sunt communia ratione locorum aeris aquæ
& aliarum circumstantiarum explicat atque ita quomodo
bruta prognosticorum certitudinem sit docet. Alterum
membrum iudicium [illegible] continet ostendendo
quæ singulorum hominum sunt ipsius quæ temperamenta
sequuntur accidentia ut robur, imbecillitas, aptitudo
ad has vel illas aegritudines, inclinatio ad certa studiorum
actionum, morum et effectuum genera &c. Has quatuor
membris omnia proponimus quam compendiose fieri fieri
In primo igitur fundamenta astrologiæ declarabimus. in 2°

prognosticon

prognosticorum vel de temperaturis. In 3° Judiciorum vel de nativitatibus in 4° Judiciorum vel de transitu, profectione, directione, revolutione &c. Sic igitur.

Sectio prima

De Principijs seu fundamentis Astrologiae

Articulus primus

De proprietatibus & viribus planetarum

Cum praecipua vis in agendo et in vincendo haec inferiora consistat in 7 erraticis stellis et reliquae ad modum earum suas actiones expediant ut sic 1° agendum est.

Colliguntur vires planetarum 1° ex natura sua primae qualitatis. Solis natura est potentissime calefacere non ob magnitudinem sed propter potius et robur syderis est enim fons et caloris et lucis 2° paululum exsiccare humiditatem scilicet aqueam, minuitque enim eius calor est ergo non vehementius siccare humido enim pingui et oleaginoso jungitur ideoque natura aliquam humiditatem maxime commendatur.

Lunae natura est plurimum humectare ob propinquitatem terrae ex qua humidas exhalationes et vapores sumit et calidiusculo educit et madefacit adeoque 2° ex parum calefacit ob solis illustrationem non enim propria sed solis facit luce eam dissimili prout propinquior vel remotior est a Sole singulariter ... quo lux mutua minor est eo et minus calefacit et minus humectat.

Saturni natura est plurimum frigefacere tum quia a Solis calore et radijs longissime distat tum quia minorem sit quam quae sol commune caliditatem: Etsi igitur omnia astra ignea & calida sint, tamen quia Saturni calor

omnium

dum minimus est sequitur in aere dum potius frigi-
ditatem excitare dum aliarum stellarum vires impedi-
t Luna usque jungitur frigiditatem auget praesertim hyeme
et primo vere. 2° parum exsiccare plurimum dum ab
humido terra distat et ob paucitatem caloris sui vapores
humidos comparatum./

Jovis natura est calfacere mediocriter quia medius inter
Saturnum et martem et ob convenientem distantiam a
Sole mediocriter calidos excipere Solis radios. 2°
humectare humectare nonnihil quia cum plurimum
lunae sat vapores attrahit humectando moderate tamen,
cum longius a terra abit sive quia calfaciendi vim
humectandi aliquantulum superat fortunatior etiam esse
solet.

Martis natura est 1° exsiccare et adurere 2° in calore
faciendo urere nam et Soli vicinior et ubertiora sive crass-
tiora sibi est quod rubedo innuit./

Veneris est 1° temperate calfacere et plus quidem
Jove quia et Soli vicinior est et copiosam lucem habet
ut et umbram gignat. 2° multum humectare vicina
dum terrae magnam humidorum exhalationum copiam at-
trahit cum vesper quamquam respondet tum mane quo
lucifer dicitur

Mercurij tandem est indifferenter agere modo enim Soli
vicinus exsiccat, modo lunae assistens humectat prop-
terea tamen subitarum mutationum causa est

Unde quia a similibus conservantur similia et a
contrarijs destruuntur sequitur amicos et beneficos
planetas esse ♃ ♀ qui temperate agunt in calfa-
ciendo et humectando sed ita tamen ut ♃ quia in illo
calor humido praefertur dicatur fortuna major. ♀ ob
humidi copiam fortuna minor statuatur. ☽ ob caloris
paucitatem humidique exuberantiam parum quidem benefica
ac lumine plena maxime benefica censetur./

Exitiales

Exitiales vero & malefici planetae sunt ♄ et ♂ quando
quidem exsiccando et frigefaciendo oppugnant vitae nostrae
propria ♄ tamen infortuna major ob qualitates ambas vitae con-
trarias ♂ minor dicitur ob excessivam siccitatis et caloris
Sol et ☿ ancipites sunt nam quod pro occasione nunc
benigni nunc maligni fiant ☿ cum cuicumque suas ad-
junxerit vires cum ijs actionibus suis roborat et adauget
unde cum bonis bonus cum malis malus statuitur
☉ vero qui caeteris planetis junctus eosdem comburit
et lumine suo impedit fortunatorumque beneficia hinc
everta frustratur dum eorum occultat radios &
lumen quasi extinguit ac maleficorum noxias vires
fovet et intendit ob hanc causam maleficus censeri
debet tametsi quando alicui fortunae per convenientem
aspectum copulatur max^e cum benefice fiant judicat
unde dicit Haly Sol fortunae aspectu suo ac conjunctione
corporali detrimentum & infortunium adfert
Quod ad sexum attinet tribuitur sexus planetis ea
potius de causa quod in rebus omnibus mares sint potentio-
res feminis ideirco planetae validiores & efficaciores mas-
culi censendi sunt. Distinguuntur a planetarum sexu
ob qualitates quibus pollent qua ratione in quorum tempe-
ratura calor humido dominatur masculi dicuntur hinc a ♄
♃ ♂ et ☉ feminei vero dicuntur ij in quorum vasi
calor ab humido superatur ut ☽ et ♀. ☿ autem indiffe-
rens est et medius nam judicatur siquidem nunc humi-
dus nunc calidus existit prout cum alijs conjungitur
et corpore copulatur
Alia est et causa mutantur planetarum sexus
ut pote collatione eorum ad Solem et est ad quadrantes
coeli per respectum ad Solem hic sic habere eorum
sexus ut primo a Sole masculescere, augere

Lumine

Luminis et fortiores fieri dicuntur quoties mane ante Solem
oriuntur et orientales seu matutini sunt aut (ut clarius
dicam) planeta ille est masculinus et orientalis quando
plus sex signis secundum successionem signorum distat à
Sole incipiendo ~~[struck]~~ mensurationem a puncto in quo
existit Sol atque ita Sol ipsos secundum successionem signo-
rum antecedit ipsi sequuntur veluti si Sol sit in ♊
vel ♋ planeta vero in ♓ vel ♈. Effoeminari
vero minui Luminis et debiliores fieri dicuntur planetae
cum post occasum Solis apparent et occidentales seu
vespertini sunt, vel cum in Zodiaco successive facta
mutatione a Sole minus distant sex ~~[struck]~~ signis atque adeo
ipsi in eodem signorum ordine ⚹ praecedunt, ⚹ sequuntur
veluti si planeta existat in ♌ vel ~~[struck]~~ ♍ Sol vero
in ♉ vel ♊.
Hujus discriminis ratio redditur ab Astrologis quia matu-
tini a Solis radijs discedunt mox suam sub ⚹ radijs
eximendo potentiam exserunt quandoquidem et de nocte
oriuntur et splendorem atque efficaciam majorem adunt et
dexteri appellantur. Vespertini vero diminutatem ☽ sequun-
tur et in radios Solis merguntur magis ac magis
debilitantur quandoquidem et die oriuntur et Solis
potentia offuscati adeo minus efficiunt sinistrique
vocantur. /
Quod potissimum diligendum de tribus superioribus
♄ ♃ et ♂ augentur enim lumine cum Sol velo-
ciori motu ab ipsis recedit, contrarium observam infe-
riores ♀ ☿ et ☽ si enim vespertini lumine augen-
tur et quasi masculescunt a Sole enim recedunt, ma-
tutini vero lumine minuuntur et effoeminantur ad
Solis enim radios accurrunt et incidunt
Respectu quoque horizontis masculescere et efficaciores
dici

dicuntur planetae quicumque ab horizonte ortivo vel occiduo -
deducitur ad meridianum supra vel infra terram, effe-
minati vero quicumque vel a meridiano supra terram
ad horizontem occidentalem aut etiam a meridiano infra
terram ad ortum feruntur Ratio est quia versus cor. et
imum coeli ab horizonte procedendo ob directionem -
tempus et minus refractionibus vaporosis impeditam
constitutionem majorem; vero vero ad obliquiorem et
tempus magis ac magis refractionibus immediatis -
potentiam minorem efficaciam et virtutem acquirunt/
Altera sive conditio ~~ipsius~~ planetae est ipsius vera
tempori conveniens quia sic diurnum pro diebus,
nocturnum vero pro noctibus gaudentibus vocamus tunc
enim ipsius actio vehementior erit ubi cum globo sphaera
congruerit, sunt igitur planetae diurni qui solem vero
insequuntur ♃ ♄ alter salutaris et beneficus
alter vero malignus et calamitosus, ♃ propter -
temperatam crasin in qua calor diurnus summi solis
altitudine revocatur die laetatur et ejus vis potentior
fit ♄ vero hac conditio competit ad frigus ipsius
temperandum quem in bona mixtio exteriori tempus globi
contrarie emendare convenit et sic minus noxius
erit
Nocturni vero ea conditione assequuntur ♀ et ♂
altera ~~et~~ quidem stella ~~salutaris~~ salutaris, altera intem
perata atque perniciosa nam cum venus sit temperie
constet, in nocte globo calor max. ab humiditate
vincitur ideo noctis umbra gaudet ♂ vero quia ~~[illegible]~~
vero sit diurnus efficacior in die quam in nocte
hac conditio convenit ad ipsius aciditatem temperandam
quapropter in nocte durabitur minus et nocumentum -
affert.
☿ Cum autem sit et versatilis vero ad utramque
conditionem facile sese accommodat fitque diurnus in

matutino

matutino exorta hoc namq[ue] regio propter Solis ad eam-
accessum incalescit fitq[ue] aridior quam glorios dei Sunt,
sed Hesperia sive occidentalia sunt nocturna siquidem
respectiva regio ex recessu Solis ab ea sit ad instar
Luna frigidior atq[ue] humidior.

De Comparatione planetarum ad proprios orbes hoc
habeto ex Cardano quod omnes planetae juxta excen-
tricum et epicycli apogaeum priores meliores et feli-
ciores existunt quia magis in sphaera quae est per-
fectio omnium proximiores sunt, tametsi minime-
robustiores sunt.

In opposito autem augis robustiores sed deteriores quia
omne agens naturale tanto validius agit quanto proximius
est passo, sed hoc minime accidit in Luna nam cum
in opposito epicycli existit fitq[ue] ibi velocior cursu et
proximior terrae unde robustior sed melior et
prior est sit quam naturae altiori magis gaudet.

Ex his est facile colligere verum esse quod asserunt
se observasse jam a multis saeculis Astrologi videlicet
Quod Sol dominatur in rebus quae sunt maxime scilicet
nimirum regibus magistratibus, sapientiae, magnanimi-
tati, nobilitati, fortitudini, splendori ac talibus, –
sequitur et propter tempestatem bonos mores longaevam
vitam et incolumitatem, radium bonum, aurum honorem
fideiq[ue] lucis, claritatis vestium, pulchrarum homi-
narum, aureorum vasorum munditiei et lautitiae-
Et de opera affectibus consequentia in vestimentis cum
principibus diligiq[ue] ab illis, laudari, vocari a publicis
non esse alienum, dignitatem obtinere, comes esse,
ordinum claritatem habere. Ex his est sequitur
in omnia optima possideat in unoquoque bo inter metalla
aurum, inter gemmas carbunculum, inter alia equum
Leonem Aquilam et inter arbores palmam

Ex

Ex plantis calidae et siccae moderatione odoriferae aurea sed non splendentia, ex regionibus clima quartum et orientem, ex membris

Ex morbis syncopen timorem cordis cardiacam et omnium borum lassitudinem, est velocis progressus servitutisque et libertatis signat.

Luna signat omnia quae 2° loco sunt dicta dicuntur, inter metalla argentum, ex lapidibus crystallum [illegible] et alia quae humido abundant ut cerebrum in homine et oculos et medullas et est in animalibus [illegible] valde correspondent nam luna quae sunt [illegible] humida et parum calida ideo nihil mirum est quod omnium medulla et oculi volumen lunae sequantur motum cum sit est velocis cursus signat eos qui sunt in assiduo motu velut peregrinatores, nuntios et cursores et cum aquae sint humidae [illegible] propter ipsius frigiditatem cum terra omnia causa fructus factiva in quadrata sub radiis solis et maxime quae sequitur oppositum quam quae conjunctionem, facit inconstantes cogitabundos, cupidos rerum novarum et [illegible] vagabundos, nautas piscatores et omnes qui aquis delectantur, ex membris sua oculum sinistrum vesicam intestina, cerebrum stomachum, matricem-

Ex morbis epilepsiam et dolorem membrorum infirmitatem, phlegmatici, cum bonis bona est cum malis mala dicuntur plantae saporis salsi et mediocris inter bonum et malum pluvias multas per magnas et aquarum abundantiam ostendit, fructuum corruptionem, morbos fluviorum et in via insaniam stuporem attonitum et comitialem, sunt velocissimi progressus, amica vitae, propria significatrix popularitatis

perplexitatis servitutis et non damni augmenti fortunae
maxime cum bene posita, plurimas divinitates cum ☉
portendit infelicitates. /
♄ malus et tardi progressus, terrae motus et nives
et pruinas, pestes, amorum penuriam, servitutes
labores, desolationes, inimicitiam infirmitates longas, /
foetores, mortes malas. Ex personis non absolutam
interficiendi et cruciandi est a proprium mortis
significator. Subjiciuntur illi homines melancholici in se
morosi, timidi, avari. Ex membris corporis sabl-
dantem dextram, splenem, ossa et dentes; ex morbis fri-
gidos maxime et ~~siccos~~ siccos ut simul pestilentias ca-
tarrhus, paralysis. Et ex lapidibus seu brunnis
et lapides nigros et obscuros qualis est bufonius
Ex metallis plumbum Ex regionibus clima primum
et dextrum orientis. Ex plantis et frigidas et siccas
et austeri saporis.
♃ cum sit una temperata sanguinea et benefica bon-
est pravi progressus, ventos et aerem salubritatem
ostendit, incolumitatem quietem, bonos mores abundan-
tiam victus, ex personis sacerdotium et quaestuarium
significat, religiosos et divitias maxime subjectam. Et
homines justos, veraces, probos et legales. Ex gemmis et
smaragdum, saphyrum, amethistum. Ex metallis
stannum. Ex plantis calidas et humidas mediocriter,
suavisque saporis. Ex regionibus clima 2dum et septentrio-
tionem. Ex membris renes, auriculam sinistram, pul-
monem, hepar et eorum membrorum infirmitates.
♂ progressus est mediocris, signa temperantis et
siccitatis ostendit, ventos, iram, ~~timores~~ repentinos,
foetores. Ex personis tribunatum militum. Itemque proprium
significator infirmitatum violentarum et vulnerum et
contusionum

Centurionum. Et itaq sub ♂ seditiosos, iracundos et
audaces. Ex membris est fel, urinas et renes. Ex
morbis casum de arce febres ex calore provenientes.
Ex lapidibus est Jaspidem et Amethistum. Ex metallis
ferrum. Ex plantis calidas et siccas immoderate sa-
porisq acuti et fellis. Ex regionibus clima 3um
et magnam septentrionis partem.
♀ volens propensus ad signat ipsa humida, lenta
pluvias et ubertatem, otium intemperantiam et modi
cam sapientiam ex quibus magistratus, amoenus
et [illegible] [illegible], ad propria significat volupta
tum et deliciarum cum ♄ signat venerea ac libidines
turpes. Ex regionibus est clima 5um. Ex membris
matricem, genitalia, mammillas. Ex morbis passiones
matricis et lumbos renes, ex plantis saporis dulcis
frigidas et aromaticas. Ex gemmis est uniones sapphi
rum et carbunculum. Ex metallis cuprum.
☿ indifferens est et versatilis, assumit enim naturam illius
planetae cui est jungitur vel quem aspicit radio suo, et
sub se gerit ingeniosos ac sagaces, arithmeticos et
mercatores et artium bonarum inventores ex faculta
tibus cerebri est phantasiam et memoriam. Ex
membris nervos et linguam. Ex morbis linguae im-
pedimenta et omnia quaecumq deliramenta melancho
lica. Ex lapidibus est Electrum. Ex metallis
Mercurium vivum. Ex plantis mixti saporis. Ex
regionibus clima 6um
Objicies aliquis quorsum ♃ est dominus in sacerdo-
tes, religiosos, genus et id genus.
Resp. dici a me sonetum genus dominum supra [illegible]-
[illegible], ♂ est supra iracundos et milites. ♄ supra
senes

Saturni et melancholicos non quod ipsi planetae tales actu
faciant sed quia propter convenientiam eorum naturae cum natura
et qualitatibus plantarum facilius ab illis immutantur et
ad has vel illas actiones inclinantur quia presbyteri, vel
post magistratus et sunt naturae frigidiores, mitiores
et optimi status, non est dubium quin ♃ stella salu
taris et benefica et ex experientia separata plus sit in
immutatione ... talium personarum quam
ceteri et hoc propter convenientiam naturae et sic de
ceteris sentiendum est./

Articulus Secundus

De Viribus Stellarum inerrantium

Duobus modis ait magnus ille naturae genius Car
danus 1° quadripartiti textu 35° stellarum fixarum
notitiam effectuum habemus uno quidem modo per experi
mentum altero per causas ob id quod Ptolemaeus docet
experimento vires stellarum cognitas fuisse quo ex ex
perimento facile est eligere quod ex observationibus Chalde
orum et Aegyptiorum cum Sol vel Luna eas prope
probatur per longitudinem deprehensae sunt vires
Solis quidem propter magnitudinem effectuum et naturae
simplicitatem et redditum annuum ad illas, tum morā
nimia dierum aut etiam plurimum, ultimo propter exortus
qui quidem ad multos dies extenditur cum fixa primum
ante Solem sub aurora ipsa ab eiusdem emergit, Luna vero
propter frequentes conjunctiones celeritatem tum vero magni
tudinem effectuum et maxime in mari ob aestum et naturae sim
plicitatem et luminis dilatum./

Robur itaque stellarum fixarum earumque efficacia tum
in se quam in particulari multis modis perpenditur
1° ex magnitudine quia quo majores eo efficaciores sunt
favura

parva et imbecilliores vires quando tacto sic sex stella-
rum diversa in magnitudine suppono cum scil. ab orbibus

2° ex Lumine quaecunque enim lucidum sunt lumen
illustres efficiunt causam, quae plurimum in carne
magnae conturbatis efficiunt in Canicula. quando den-
sum sunt lumen efficaces experimur, quae rarum debil-
ores, quae vero parum luminis sunt et obscura et
nebulosa obscurae et maloris efficiunt causam.

3° Ex Colore earum vires deprehenduntur, cumque
quae candidum et splendidum colorem sunt ♃ vires-
referunt, quae vero clarae splendidae et modicum ru-
bentes naturam Solis retinent, splendida et buxea ♀
rum insinuant, candida pallentes et subrubra liuor
lunares effectus indicant, rubra marti assimilantur,
plumbea vero ♄, splendida cinerea et mutantia
colorem ☿ naturam insequuntur, nubilosa sive macu-
losa ☽ et ♂, tenebrosa Lunae et ♄ naturam sunt./

Hinc evidens est quare efficiunt unaquaque ex sic
in his inferioribus apta sit producere, tales videl.
quales planeta de cujus natura ipsa sunt, efficiunt
quae enim de natura Jovis sunt moderate calfaciunt
salubres sunt nonnihil humectant nonnunquam et
tonitrua efficiunt, quae sunt de natura ♄ frigefaciunt,
Gelu et Grandines afferunt, de natura ♂ urunt et
fortiter exsiccant, de natura ♀ multum humectant et
nonnihil calfaciunt, de natura ☿ dubiae qualitatis mo-
vent, de natura ☉ copiose calfaciunt et paululum
exsiccant, de natura ☽ copiose humectant et parum
calfaciunt.

Obscurae de natura ♄ et ☽ frigefaciunt et aliae
humectant, aliae exsiccant, nebulae interdum et
grandines producunt, nebulosa ac maculosa ♂ et ☽
imbres cient./

pala

Stellae ultimae sunt fortunatae illae quae naturam
et fortunam ♃ et ♀ sunt infelices quae naturam
maleficarum ♄ et ♂ et mediae quae naturam aut
copulam planetarum imitantur mixtae vero quae qua
litates fortunarum simul ac infortunarum participant
videlicet quae sunt de natura ♃ et ♂
4° in loco nam robustae sunt quae in ecliptica seu
constituuntur sub eius orbe planetae atque ipsi soli
junguntur, fixae stellae enim radios earum neque potes
vires ad nos transmittunt validas nisi cum conjun
ctae fuerint planetae alicui aut in eadem declinatione ab
aequinoctiali circulo proximum ipsi robur sunt quae
intra 3um latitudinis gradum constituuntur in quorum
☽ cum ♂ et ♀ copulari potest, ad inferiorem quae
intra 5um et 8 latitudinis gradum existunt in ad
quas ♂ et ♀ sed rarius accedunt.
Postmodum stellae quae septentrionales sunt latitudi
nis vel etiam declinationis efficaciores existunt nobis
videlicet septentrionalem polum elevatum habentibus
quam quae australes latitudine sunt./
Deinde quae supra verticem alicujus regionis vel civi
tatis exacte respondent atque inde verticales dicuntur illas
juxta Cardanum c. 10. supplementi almanach
plurimum sunt et maximae sunt efficaciae, quae autem
remotae sunt tanto minus possunt quo plus a vertice
moventur, quod etsi ratione naturali congruum valde et con
sentaneum videatur experientia tamen id comprobavit teste
eodem Cardano citato: nam inquit Caput Algol perda
re facit Asiam minorem et Graeciam omnis fere quae
dum gubernatur intra quod tempore malefica sunt stella
vel potius Deus opt. max. per illam utpote instrumentum
et flagellum justitiae suae destruxit eas provincias

vlz

usque ad extremum ~~caudae Ursae majoris~~ et destructa ac oppressa a Mahumetanis reddidit. Usque ipso autem si caderet Roma, inquiunt, idem eodem loco sunt duae stellae verticales, extremum caudae Ursae majoris, 2ae magnitudinis et nata est et ideo dicati sunt ubi propter fortitudinem suam cum a recessu debilitati sunt ita ut solum nomen retineant: hae autem sunt etiam stellae quae illi urbi supereminebant et fuerunt extremum latus febri et caput serpentis et postremo sunt caudae ursae supra Bizantium et tunc ipsa ibi imperium inventum est, deinde super Galliam et translatum est eo imperium deinde fluendo ad Germanos et nunc est ut 2da supra Germaniam ubi est imperium repertum

Nec opponas propterea nos tribuere vim immutandi et transferendi regna et imperia sideribus et stellis, hoc enim solius Dei est, dico enim tantum quod sint et illae stellae verticaliter existentibus super aliquas terrarum plagas hae et illae sint et illis regionibus et urbibus eveniunt, nos neque tamen stellas quasdam esse quae vim quandam et robur habent aptius et efficacius in homines audaciores et bellicosiores reddant et efficiant quam alias quae verticaliter existentes supra aliquas regiones habitantium corpora mollia et effoeminata reddunt, ideoque ad bella et victorias minus efficacia./

Unde hic hae nullo pacto ad astra referenda cum multoties homines talia propter eorum peccata et scelera eveniant. Quod non stulte est si dicas ipsa ista immitti ob peccata, et putas Deo ex justa sapientia ut non potuerit ab aeterno eadem coelestibus effectibus coaptare et intra horas ac fidelitati conjunctis

temporibus

spiritibus, motricibus astrorum dei sapientiam tuam stulta cogunt, et hoc semel capiant Astrologiae calumniatores in impugnandis quae dum ante jam dicta sunt de influentiis (Deo dante) dicentur de virtutibus astrorum supra haec inferiora eas cum illigantur hae dum nec nunc et de nos alia, quia dum unquam Astrologus adeo audax fuit aut ubi scriptum ab aliquo illorum est astrico sensu sit dum nos pro coelo imperare.

8° Si quae fixa cum aliquo planeta juncta sunt planetae longitudine aut est cum planeta orientur vel eidem vel medium coeli teneat plurimum pro ... illius exhibent cum quo versantur./

Ultimo ex fixis quae prox° Zodiaco existunt vel ob fulgoris majestatem vel angulum hunc splendorem et suis virtutum efficaciam vel ob magnificam et splendidam dignitatem quam sortiuntur regiae vel Bobidiae (sic dum appellantur) de versantur a stadio c. 4. commento de stellis fixis 4. Vergilias, Parilicium, Regulus, Cor Scorpionis, sed Cardanus c. 7 et 8. supplementi Almanacs et vers... in ♉ tres unam ex pleiadibus quae est praecedentis lateris Borealis tuae 5ª magnitudinis, duas ex hyadibus priorem 3ª magnitudinis quae est inter nares et bovem oculum: posteriorem oculum tauri parilitium in ♊ unam hyemis caput geminorum quod dicitur Herculis, in ♌ unam cor ♌, in ♍ unam spicam ♍, in ♎ unam luminosiorem Lanciae meridionalis, in ♏ tres 1ᵃᵐ ultimam lucidam frontis ♏, 2ᵃᵐ Cor ♏ 3ᵃᵐ extra frontem ab aculeo in boream versantem; in ♐ unam quae est australis Arcus ♐, in ♑ tres 1ᵃᵐ australiorem in septentrionem

commu

cornu capricorni 3ᵃᵉ magnitudinis, 2ᵃᵐ quae sequitur in cutu 6ᵃᵉ magnitudinis, 3ᵃᵐ quae est ancilia duarum in cauda ♑ et ~~tibiae~~ tandem tibiam septram ♒

Et quia quartum nullum judicium fieri potest nisi una stellarum fixarum ad unguem tribuatur sic et quibusdam in particulari majore efficacibus habeantur

Quaedam sunt quae violenta sunt, caput Algol circa 20 gradum ♉, oculus ♉ circa 3 ♊. Herculis circa 12 ♋, Cor ♏ circa 3 ♐, Lanx australis circa 8 ♏, rostrum corvi circa 6 ♎ caput serpentarii circa 15 ♐ caput serpentis circa 20 ♐

Notantur hae praeterea et diligentius natae mandentur stellae et una ♄ bene posita stabilitatem et divitias in laboribus; male a praevaricatione et labores signant Jovis bene posita virtutes, divitias, honores, male patientiam nimiam et incordiam; ♂ⁱˢ bene posita audaciam fortitudines et primi pilares signant male temeritatem et latrones. ☉ bene posita, rectitudinem et magnanimitatem, regiae dignitates; male ambitionem et mortes publicas crudeles. Veneris bene posita gaudia amabilitatem et pietatem; male catedram vitiorum ☿ⁱⁱ bene posita ingenium, mercaturam, scientias; male versutiam dolum, lusores furem et chirographorum falsificatorem signant. ☽ᵃ bene posita stella raritates, laetitiam, favorem popularem; male stoliditatem. /

Quod ad combinationem attinet deprehendimus ex stellarum ♄ et ♃ bene positarum studium, sapientiam et clades positas promittere male occidendi fractandi circa petadas aut suspensionem. ♂ et ♃ bene posita ducatus

tribunorum

tribunos militum; audaciam; male latrones et
temeritate sua omnia sibi vindicantes. Eae stellae in multis male
positae videntur mortem significare et aliquid publicum. ♃
et ♂ bene positae reges et satrapas; male eos quorum
corpora in diebus solemnibus cum pompa publice lac
erantur. ♂ et ☿ bene positae Medicos optimos et
aurifices: male adulterinae monetae fabricatores: ♂
et ☽ cursores et Architectos; male apparitores et donos
publicos, fossores et cunitores. Imagines extra stellis pro
prietate indicare in Draco scorpius, scorpio, videmus,
Canis et Leo crudelitatem, Cassiopeia et Andromeda
[illegible].

Hoc stellarum in motibus probe et admirandum
cognitus cor animus, etsi nos quidam curiosi et
sciendi cupidi, sed nimis probe et separatim ad discen
dum sed quando influentia astrorum ad motus et
concordes actiones nos impellunt eorum propulsio
nibus secundi vortex magis magisque insequantur
Sicca ad malum et vitia et mores improbos nos
allicians, forti ao eorum motibus resistamus

Articul. 3. de Zodiaco

Zodiacum circulum esse significamus sub quo planetae
perpetua agitatione suos cursus divinum conditi volvunt
Astrologi non sine physica experimentisque approbata
ratione in 12 aequales partes potissimum diviserunt
quas dodecatemoria graeci vel signa appellant
Deinde totam Zodiaci longitudinem in 360 partes
diviserunt juxta proximitatem dierum anni singulis
12 signis triginta partes aequa dimensione tribuerunt,
easque partes a solis diurno gressu crescentiores
gradus non incongrue vocarunt unusquisque vero
gradum in 60 partes aequales iterum secatur, quae
minuta

minuta secunda prima scrupula dico unumquodque minutum in 60 scrupula 2a, unumquodque sexagesimum computaturi mathematici secantur hac autem 12 signa aliter in zodiaco primi mobilis aliter in orbe stellifero hoc est octavo accipiuntur siquidem in primo mobili a vero aequinoctii sectio initium sumunt in orbe a stellato ad instar Ptolemaeiorum imaginum ut molitur medio concipi possunt ex aggregatio quarum plures stellarum figuratae fuerunt quae quidem 8i orbis signa dicunt ipso Ptolemaei vertebrum astrorum cum signis primi mobilis planè conveniebat ex quo nostrum calculum 15o seculo capite V stellati ab aequinoctii puncto primi mobilis planè conveniebant ex quo nostrum calculum 15o seculo capite V stellati ab aequinoctii puncto primi mobilis circiter partibus 28 et aliquanto plus elongatum.

12 a signorum ordo nomina et characteres sic apparent ♈ ♉ ♊ ♋ ♌ ♍ ♎ ♏ ♐ ♑ ♒ ♓

Multifariam a hac signa dividuntur quare divisiones congruè tradabimus cum ex his eorum natura satis manifestè apparent.

1a dividuntur a triadibus 4 anni temporum mediantibus circulis coluris in 4or quartas seu quadrantes proportione quadam 4or horum aetatibus, 4or humoribus 4 oltis et 4or plagis mundi convenientes similiter et in imaginum horum sectionum tria continentur signa.

Prima sectio quae ex Ariete, ♉, et ♊ constat dicitur vernalis et hac quidem ad instar ipsius veris calida humida et temperata est insuper sanguinea et aetati inventi seu puerili convenientes maxime

2a quadra quae aestivalis dicitur ♋, ♌ ♍ etiam est calida sicca et cholerica quae tempori proportioni sunt
at

ac juvenili aetati seu robori max[im]e duana /
3a Sectio autumnalis qua ♎ ♏ ♐ complectitur est frigida sicca melancholica ac decrescens et virili aetati praeest
4a quadrans ♑ ♒ ♓ hiemalis qui d[icitu]r hybernalis et est frigidus, humidus, phlegmaticus et debilitati aetatis senilis correspondens.

2a Divisio est in septentrionalia et meridionalia rad[io] plagae septentrionalia sunt quae ab aequatore declinant in boream ut sunt ♈, ♉, ♊, ♋, ♌, ♍. Meridionalia quae ab aequatore in meridiem vergunt ut ♎ ♏ ♐ ♑ ♒ ♓.

3a in quatuor trigona rad[io] quatuor elementorum ignem, aerem, aquam terram. Ignei trigoni signa sunt ♈ ♌ ♐ calida sicca et cholerica. Aerei ♊ ♎ ♒ calida humida sanguinea. Aquei ♋ ♏ ♓ frigida humida et phlegmatica. Terrei ♉, ♍ ♑ frigida, sicca, melancholica.

4a in signa mobilia fixa et communia, mobilia sunt ♈, ♋ ♎ ♑ sic dicta quod cum in illa sol est fit mutatio insignis temporum, in brutis mobilitatibus, mutabilitatibus, et celeritatibus signandis. Fixa sunt ♉, ♌, ♏ ♒ sic dicta quia status temporis in illis firmatur sive tempora in ♉ temperatius, in ♌ ardentius, in ♏ aridissimum et in ♒ humidius. Haec in brutis pro significandis firmos et constantes in proposito signandis. Communia sunt ♊ ♍ ♐ ♓ sic dicta quia manifeste sunt temporum mutationes dum sol in eis existit. Haec et bicorporea dicuntur quia haec ex eadem duobus corporibus signantur: nam dum sol est in illorum initio unius partis tempora

ostendit

ostendit dum est in suo succedente et offertur multos mediocres ac temperatos producere existimantur./

5ª in signa directe ascendentia et signa obliquè ascendentia. recta vero ascensionum dicta ascendunt ♋, ♌, ♍, ♎, ♏ ♐ cum sui major pars ex aequatore ascendit, obliquè autem ♑ ♒ ♓, ♈, ♉, ♊ et minor arcus ex aequatore cum ipsis ascendit.

6ª in masculina et foeminina vero signa masculina quae et diurna dicuntur sunt ♈ ♌ ♐ ♊ ♎ ♒. reliqua foeminina dicta et nocturna ♉ ♍ ♑ ♋ ♏ ♓

7ª in imperantia et obedientia imperantia sunt signa medietatis septentrionalis ♈ ♉ ♊ ♋ ♌ ♍ Obedientia Australia ut ♎ ♏ ♐ ♑ ♒ ♓. ♈ enim ♓bus; ♉us ♒rio; ♊i ♑o imperant

8 in signa pulchritudinis et deformitatis vero sex signa pulchritudinis sunt ♊ ♍ ♎ et 1ª medietas Sagittarii; mediocris pulchritudinis ♏ ♒ ♓; deformia ♉, ♋ et ♑.

9ª in signa foecunda et sterilia et pauciorum liberorum Signa foecunda sunt ♋ ♏ ♓ pauciorum liberorum ♉ ♎ ♐ ♑ ♒; sterilia ♈ ♌ ♊ ♍

10 in signa vocalia et bonam vocem sentientia ut ♊ ♍ ♒ ♎ et priores gradus ex Sagittario. mediocrem vocem significantia ut ♈, ♉; ♌ ♑ et ultima medietas ♐ et voce carentia ac muta ♋ ♏ ♓ quae cum phlegmatica sunt agilitatem denegant

11ª in signa sedium offertur dimensio quae sunt in corporibus vel componendis faciendis vel attenuandis obesefaciunt corpora priores medietates ♈, ♉, ♌; macilenta vero posteriores

eorundem mediocritate ♓ ♊ & ♏ priores eius gradus
gracilia reddunt corpora & debilia; posteriores vero eorum
partes corpora efficiunt crassiora ac robustiora: At ♍
♎ & ♒ corpora dant carnosa ut Ptolomaeus voca
cat & bene proportionata. signa infoecunditatis sunt
♉, ♋, ♏, ♑ & ♒.

12 ex signa subtiliorum ingeniorum in 1ma Mercuri
alia & Saturnia ♊, ♍, ♑, ♎ & ♒ Si enim
duo planetae scil. ♄ & ☿ ad investigandam rerum ab
strusarum animum maxime praeparant quicunque sunt
unquam praestantium ingeniorum habuerunt suos posi
tus in his signis; in primis tamen ad has inquisitiones
& considerationes faciunt ♑, & ♒ in toto in quibus
☿ optime collocatur hoc vero interest quod ♑ magis
contentiosa & mendacia propter exaltationem ♂, ♒ vero
placatiora & mitiora ingenia faciat ♊ ♍ & ♎ –
eloquentiam designant praeter haec signa maxime stu
piditatem 8a denotant

13 dividuntur in convenientia, conjuncta sive intuentia &
in disjuncta; convenientia quidem sive intuentia ut docet
Ptolomaeus l. 1. c. 15. variis ex causis dici solent 1o
respectu radiorum quibus sese invicem respiciunt
in figura, intuentur enim sese radio vel opposito
vel trigono vel quadrato vel sextili. 2o respectu
situs ad aequinoctialia puncta ubi ab alterutro aequi
noctio pari spatio scil. ♈ vel ♎ aequaliter remota. septen
trionalia quidem imperantia, australia obedientia
dicuntur ut ante monuimus. 3o respectu situs ad solsti
tialia puncta quae videl. ab uno vel utroque
tropico puncto aequali distant spatio & calorem eius

ac

ac lucis copiam aequalem sunt et aequalia polo elatum oriuntur. Haec signa antiscia seu aequipollentia et isho-intudentia dicuntur, siquidem in iisdem partibus horizontis oriuntur et occidunt ut patet ex subiecta tabella

Signa antiscia seu aequipollentia

♋, ♌, ♍, ♎, ♏, ♐

♊, ♉, ♈, ♓, ♒, ♑,

priora sunt vero recta et directe ascendentia, posteriora tortuosa et oblique ascendentia

Ultima in signa Violenta et sunt ♈, ♏, ♑, et ♒, sic dicta quod violenti aliquid tempore portendant Ratio a. est, quia in eis ambo infortunia domum vel exaltationem sunt.

Articulus quartus

De dignitatibus planetarum in 12 signis Zodiaci

Dignitates planetarum quas essentiales vocant Astrologi in 12 signiferi locis nihil aliud sunt quam innatarum virium incrementa quae ipsis planetis accidunt ratione constitutionis in aliis atque aliis Zodiaci signis.

Prima itaque dignitas est domus in qua planetae peculiaria signa sibi pro domiciliis vendicant in quibus ipsi oeconomiam ut patresfamilias exercent: nam prout quisque domi suae pro arbitrio omnia liberior agit sic reperiuntur quaedam loca in quibus planetae propter illorum convenientiam vires suas absque impedimento exerunt

ex domo

2a planetarum dignitas appellatur altitudo seu exal-
tao; planetae enim in certis Zodiaci ~~signis~~ signis magnam
solent assequi virtutem quasi novam potiam exaltati, re-
vera quod altiores à terra vel alio quovis puncto in
suo deferente aut epicyclo distantiam nanciscantur
ut quidam acceperunt et inductus magnum illo historiae
naturalis scriptor Plinius c. 16. l. 2. in altera alti-
tudinis acceptione, sed quod in signis illis ob miram
et gratam congruentiam insignem virium suarum
exaltationem seu incrementum acquirant quam consequitur den-
de etiam mutatio in aere aliisque rebus inferioribus. /
Rationes quibus adducti fuere veteres Astrologi ad has et
illas domos altitudinesque seu dignitates planetis distri-
buendas videantur apud Cardanum supra quadripartitum
Ptolemaei attamen, eos in usum dico eas omnia experien-
tia quamplurimis fuisse comprobata et domibus
itaque et exaltationibus accipe has delicias.

Saturni domus est noctis Capri, vera dici
Gloria libra sui, sed dolor est aries
Jupiter avertitur et cum pisce sagittam
Cui tu in cancro sors bona iniqua capro
Sed martis domus est aries et scorpio pugnax
Sumque capre tollis, cancer ad ima premit
Sol et sextilum sibi solus in aede leonis
atque illi est aries gloria, libra ~~dolor~~ dolor
At venus in tauro libraque et post atria vestat
piscibus exultat, virgine prossa jacet
Mercuriusque habitat geminorum in sede, triumphat
virgine, et est maestus pisce adeunte caput
Luna domum cancri tenet, illam taurus honorat
et supra eam volans scorpio sorte premit

quamvis

Quamvis .a. in ipso videlicet vice Solis casum planeta-
rum videtur sine tum semper duo non est. o dubium quin
si planetae sint male dispositi infelices et infortunati
in signo opposito domui ~~quin sint etiam infelices in signo~~
~~opposito domui~~ quin sint et infelices in signo opposito
exaltationis.
3a est triangularitas sive triplicitas aut trigonatio
dicta, estque <u>constitutio planetae politica in aliquo trigonorum</u>
<u>suae naturae et qualitati convenienti</u>, dignitatem quam
acquirunt planetae non quia unius vel duorum signorum
sunt domini sed quia in tria loca trigonum aequilat-
erum et aequiangulum constituentia sunt exporrecta. nam
trigonum lateribus suis totum subtendit circulum. hoc
planetae eorum causa robur acquirunt vires in regionibus et
loca sunt tria ad efformandam triplicitatem apta
mutuo signa aequalibus non modo spatiis dissita sed
et eandem naturam habentia cum propter aspectum benig-
num quo sese mutuo intuentur, tum propter simi-
litudinem signa quorum unum cardinale alterum
fixum, 3um bicorporeum est ac potiore semper dig-
nitas in quovis trigono illius planetae constituitur
qui fixi signi dominus est./
1us itaque trigonus signa masculina ♈, ♌, ♐
continens igneus est. Trigonatores sive imperatores
triplicitatis ☉ interdiu ♃ de nocte, ab hoc trigono
excluditur ♂ propter maleficam suam naturam ~~[illegible]~~
praevalentibus beneficis. Rationem adfert Cardanus
in commentario super 19. caput, l. 1. quadripartiti
Ptolemaei quia ♂ inimicus non solo qui plus
omnium potest cum dux sit planetarum et prae-
terea exaltatur. Et in triangulo hoc igneo in prima
Ariete domo martia./

2us

2° trigonum est cujus signa sunt foeminina ♉, ♍ & ♑, trigonatores sunt interdiu ♀, ☽ de nocte, quo & ambo planetae foeminini sunt ad communicantes in [illegible] ♀° et ♄° plus masculinae quam foemineae relinquitur, addunt tamen aliqui ♄um propter ♑um cui dominatur, qui et [illegible] sunt trigono magna cognatio sed propter maleficam naturam et quia prolificae naturae contrarius maxime est ac in foeminino trigono praeemptus ab accumulationibus Astrologiae ex hoc dominio excluditur.

3us Trigonum aereum est cui signa masculina ♊ ♎ & ♒ triplicitatis domini sunt ♄ de die ☿ de nocte, Aliqui astrologi conditiones eam participantes ♃em jungunt qui licet nullum in his signis dominium habeat, in locum ♀ae cum sit foeminina sed non convenientes masculino trigono pro eis succedere constituitur: ac solebat maxime 2ba illius triplicitatis dominus constitutus est.

4us trigonum aqueum est cujus signa foeminina ♋, ♏ & ♓ trigonatores sunt unicum ♂ juxta ptolemaeum in hoc enim 4tr sunt trigoni & 7em planetae quodlibet priorum trigonorum duos sunt trigonatores, aqueum vero unum ♂em quod et in sexti signi domus est et patet in [illegible]

4a dignitas planetarum est terminorum definitum quae cuique planetae adscribitur quatenus fecit sunt coeli ipsa & spatio definitam ultra cujus spatii non ipsa quasi definitum non aliter ac qui magistratus pro ipso gerunt sua muneribus hic non tribuuntur quandoquidem illorum actio indefinita est & adeo angustiis tamen non inclusa remanet omnem suam Sol quidem in semicyclum sequentem cancri, Luna in semicyclum antecedentem diffundat

Cum ergo termini planetarum nihil aliud quam coeli ac

Qualitati

limitati in signis & radiis in quibus planetae praerogativam quandam vim ac fortiorem exhibent./
De ordine finium magna inter Astrologos controversia est, dum alii Aegyptios sequendos putant, alii Chaldaeos quorum utrorumque placita examinat Ptolemaeus cap. 19 libri primi quadripartiti judicamus tamen nimirum non abhorrere[?] ... si Ptolemaeum Astrologorum ordinem Christianum sequamur qui et Chaldaeos simplici quidem minus tamen absoluta ratione fines distinxisse et Aegyptios nec justum ordinem nec certam aequalem numerorum in circumscriptione finium demonstrasse scribit de finibus confabulantur tabulas quas fecerunt Astronomi.
5a dignitas planetarum omnium nobilissima composita est ex aliis simplicibus quae hactenus declaratae sunt et vocatur Carpetum Kinnur sive regium solium de qua Ptolemaeus c. 20 l. 1 quadripartiti dicitur a carpeto mundi sive regium solium occupare planeta dicitur cum signum duabus aut pluribus simul dignitatibus planetae cognatum ac hunc quidem in eo suo Gaudio collocatus potiam summam adfert et atque operandi facultatem veluti ♀ in ♉ et domo et trigono potens signo illo in regio throno utitur et in ♋ ... et dignitatis exaltationis in eo signo regio throno utitur./
6a dignitas persona planetae appellatur et a dignitate haec nihil aliud quam certa quaedam collocatio situs planetarum ad situm luminarium qua iisdem eodem modo configurantur quo domus ipsorum cum luminarium domibus ita ut ad Solem accidentales, ad Lunam orientales sint sive ... in Almagesto Solis planetae ... cum a Sole ad planetam tot numerantur tantum sunt ... quot signa quae inter ... domicilium ♌ & domicilium ipsius planetae ... continentur, veluti
inter

inter ♌ ♎ ♍ prox[imum] ♄ domicilium signa sunt
quinque ♄ igitur distans a ♒ signis 5 successive
dum esse in Almugea Solis sive gradu personam. /
In Almugea vero Lunae planeta dicitur quo ta signa
a ♋ loco contra successionem signorum abest quot inter
69 domum ♋ et domum planetae prox[imam] intercipiuntur
velut domus ♃ prox[ima] est 69 procedendo contra
ordinem signorum ♑ ~~est in almugea~~ signum ♓[um]
quod a 69 abest 4 signis sicut quo ♃ abest 4
signis a Luna contra ordinem signorum dicitur in Al-
mugea lunae. /
7a Planetarum dignitas est decanatus qua singuli
planetae incipiendo a ♂ duo ♈[ia] primi signi et descen-
dendo juxta ordinem ascendens absolute mensurae ad
signum ♄[um] denas tradidit signorum partes unde
et decaniones vel decani, atque facies signorum ap-
1a pellantur. 1a decania seu prima facies decem graduum
♈[ia] signat audaciam sublimitatem et imperandi am
et ♂[ia]
2a Nobilitatis abundantiae et dominus ☉[ia] sunt alii
10 gradus ad 20[um] usque.
3a Subtilitatis in opere mansuetudinis gaudii et ludo-
rum ad ♀[am] pertinet. et est ♃a facies ♈[ia] a 20o ad
4a a 20o ad 30[um] gradum. 1a facies tauri sunt 10
primi gradus eiusdem et est sub ☿ duo notans arandi
seminandi, aedificandi et terram molliendi studium et
sic deinceps de quarum facierum virtutibus consulantur
auctores. / Etsi enim de hac dignitate Ptolemaeus
nullum praeceptum in quadripartito tradiderit, videmus
tamen eum in opere illo saepius decanorum mentionem
facere.
Vltima planetarum dignitas gaudium vt hac -

dignitas

dignitas quinque in Italia stellae confert quatenus in
domicilio nato de signi magis conveniente existimatur
cum enim quilibet planetarum exceptis ☉ & ☽ duo
domicilia habeat unum masculinum alterum femini-
num in eo gaudium habebit quod cum natura de signi
planetae magis convenit unde ♄ planeta masculinus
duo sua domicilia ♑ femininum & ♒ mascul.
in ♒o in gaudium habebit quod cum natura de signi pla-
netae magis convenit./

Articulus Quintus

de dignitatibus accidentalib⁹ planetarũ

Expositis planetarum dignitatibus essentialibus quae ipsis
sive ex congenita virtute vel ex familiaritate quam hunt
cum signis Zodiaci [illegible] nunc accidentales digni-
tates et imbecillitates etiam examinandae quae nihil
aliud sunt quam in stellarum qualitatibus [illegible] incrementa
vel decrementa quae ipsis conveniunt vel ratione positus
ad ☉ vel motus in suis orbibus vel configurationis
cum reliquis planetis./

Ut ergo de singulis ordine agamus ratione respectus posit⁹
ad ☉ planetae sextuplicem dignitatem admittunt 1° enim
planeta quivis excepta ☽ in qua dignitate [illegible] consi-
derabilis licet ut respectu ☉ utraque respectu ☽ considerari
sit et dicitur in affirmando ex 4 aphorismorum 96 Cardani
in Casimi Solis existens dicitur enim in corde ☉ [illegible]
virum maximum [illegible] dicitur qui Soli jungitur corporali-
liter, ita ut linea a centro mea ad planetam exiens
Solem fil tangat vel transeat quod tunc fit cum planeta
Soli intra sedecim minuta longitudinis et latitudinis
jungitur, [illegible] enim Soli tunc unius ac unio
radio [illegible] cum Sole [illegible] in [illegible] inferiora agit./

2°

2° combustus planeta dicitur quando planeta est in radijs Solis ad septimum gradum ante vel retro Solem, alia eius si alibi usque ad 15um ante vel post sub radijs sic sistens esse dicitur. quod in clavibus alligatus comburitur planeta dicitur cum a Sole distat ante vel post sexdecim minuta minus. Verò autem quarta medietate sui orbis nominantur et dicuntur planetarum spatia Zodiaci intra quae planetae Soli juncti occultantur aliquandiu et tuti latere videntur arcus visionis dicitur intra terminos stationum medietatem si planetae cum Sole junguntur distantes sexdecim minuta a Sole combusti a Sole dicuntur Solis in radijs non modo tuti sed quasi intra positi latere et lumen suum versum spargere in ... tres superiores non sunt sed et nimium gravium iacturam maximam patiuntur et quasi vincti et incarcerati esse dicuntur Hali assimilat combustum planetam captivo eique inest tum vinctos et ligatos.

3° Separari planetae dicuntur a radijs solaribus oppressi, qui ante vel post conjunctionem cum Sole distant a ✶a plus medietate sui orbis ~~minus vero medietate sui orbis~~ minus vero medietate sui orbis Solis sive est quindecim gradibus

4° Liber a combustione et radijs planeta dicitur qui a Sole abest ante vel post plus 15 gradibus sive medietate orbis Solis

5° Luna lumine aucta sive potius augescens est cum post conjunctionem cum Sole illuminata proficiscitur ad oppositionem Solis; diminuta vero sive decrescens cum ab oppositione ad conjunctionem festinat

6° tres superiores in ♄ ♃ et ♂ orientales et dexteri a ✶a vocantur a conjunctione ipsorum cum Sole usque ad oppositionem: occidentales vero et sinistri ab oppositione ipsorum cum Sole

Sole usque ad conjunctionem cum quamquam inferiores ♀ et ☿
orientales et dextri a Sole dum quidem eo motu diurno
Solem antecedunt et mane ante Solis ortum ascendunt,
occidentales et sinistri quidem sequuntur Solem et vespere post
occasum Solis descendunt inferiores hi occidentales sunt
fortes, hi orientales debiles dicuntur: ratione respectu
Solis considerantur./

Respectu vero motus et variae ipsius accidit fortitudo aut
planetae dignitas et infelicitas sive infortunium, directi
enim fortes sunt, retrogradi imbecilles et infelices. Si velox
motum diurnum majorem habeat medio fortis est, tardus
motum diurnum verum minorem habens medio vel etiam
stationarius debilis et infelix dicitur./

Directus ergo planeta est cum movetur corpore suo in signa
consequentia ab occasu in ortum ut ex ♈ in ♉ ex ♉o in ♊
etc.

Retrogradus cum in signa antecedentia ab ortu in occasum ut
ex ♊ in ♉, ex ♉o in ♈um etc.

Stationarius cum subsistere videtur in eodem puncto et
nec in consequentia nec in antecedentia movetur. Haec tria accidunt
quinque planetis propter eccentricos et epicyclos. Lu-
minaria enim ab his affectionibus sive passionibus exempta sunt/

Ut autem cognoscatur velocitatem vel tarditatem motus plane-
tarum comparatio ad motus medios ipsorum assignandi
sunt medii motus omnium planetarum. Hoc enim cognito
facile erit deprehendere qui veloces et qui tardi dicuntur;
veloces enim motu (ut diximus) dicuntur planetae cum motus
ipsorum verus diurnus signorum serie major est quam motus
eorundem medius; tardus contra cum sit tardior quam
medio motu progrediuntur id vero hic deprehenditur, alter
sic quaero ~~stetim~~ locum planetae diurnum ex ephemeridibus
enim cum medio diurno motu comparo qui talis est.

h

♄ medius motus est g. 0. m. 2.
♃ g. 0. m. 4.
♂ g. 0. m. 31.
☉ g. 0. m. 59.
♀ g. 0. m. 59.
☿ g. 0. m. 59.
☽ g. 13. m. 10.

3° loco notandi sunt aspectus planetarum dignitates — quorundam aspectus sunt intervalla in Zodiaco in quibus planetae sibi mutuo virtutes suas communicare atque adiuvare vel contra se mutuo affligere et de virtute sua se deiicere possunt. Numerantur suntque quinque ✶ □ △ ☍ et ☌ ac licet ☌ proprie aspectus non sit, est tamen inter aspectus virtutum omnium maximam corporalem namque planetae per tam semper coniunctionem vel iuvat vel affligit quam radius absolute, ☌ ut plurimum ait Cardanus 4° aphor. 14. validior est ☍ illa □ istaque △ radiatio, ratio est quia accidit in planetis eo spacio intervallo sub zodiaco inter se distare quantum ad aspectus illius conditionem requiritur.
Porro communiter dividuntur in partiles et platicos: dividuntur praeterea tres priores ✶ □ △ in dextros et sinistros, dextri sunt illi qui a planeta contra successionem signorum proiiciuntur, sinistri successive.
Partiles efficaciores sunt in bonitate vel malignitate platicis; partilibus enim ipsa planetarum loca mutuo afficiuntur corpora et contra inter se agunt: in platicis vero planetae ~~inter~~ intra quantum solum semidiametri suorum orbium vires inter se communicant./
Semidiametri igitur orbium planetarum hac statuuntur ab Astronomis in ad ♄ 9 gradus ♃ 10. ♂ 8. ☉ & ☽

15

♄ 9 · ♀ 8 · ☿ 7 · et ☽ᵃ vero de 12 gradus pertingunt
ad hunc enim intervallum utrinque suae planetae extenditur ut
est 3ᵒ aphor. 29. Sic etiam non absurde dicit stellarum
fixarum quae videntur maioribus orbium annotare [primae magnitudinis]
magnitudinis stellarum orbis medietas est 7 graduum mi-
nutorum 30 · 3ᵃ 3ᵐ 8 · mi 30 · 4ᵃ minus gradus m. 30ᵃ
reliquas minores non adeo attenduntur

Porro aspectus planetarum dividitur in applicandum et separandum
sive defluxum applicatio fieri dicitur cum planeta levior seu ve-
locior intra medietatem sui orbis accedit ad ponderosiorem
seu tardiorem: defluxus vero cum planeta levior seu velo-
cior recedit a ponderosiore vel tardo, est autem applicatio fortior
defluxu et quo quinque pro principio vel aspectu
[illegible] validior et efficacior utraque est cum planeta ap-
plicat alteri in domo vel exaltatione existenti dat enim vim suam
et eo magis si fuerit peregrinus quod si dux loci alteri
applicet vim dabit sine utilitate et labore [illegible]
Dicitur vero planeta peregrinus quando in nulla dignitatum
essentialium constitutus est.

Quod autem spectat ad bonitatem aut malitiam aspectuum
[illegible] conjunctio est vaga indifferens cum bonis bona
et cum malis mala [illegible] radiorum robustissima et
efficacissima. Sextilis mediocriter bonus est quia fit
ex signis sexu et natura convenientibus et est debilior ceteris.
□ mediocriter malus censetur quia fit ex signis sexu et
natura dissidentibus.
△ Trigonus bonus est tum propter efficaciam tum quod ex signis
sexu et natura congruentibus constat.
☍ Oppositio noxia et mala maxime censetur radiis oppositis
est enim oppositio in [illegible] signa sexu et natura convenientia
tamen quia quae opponuntur et maxime distant sunt con-
traria [illegible] maxime inimicantur in circulo cum ea maxime
distant

dictam quae semicirculo dictam est opposita signa robora . op-
posita p validior est dicta
Quod ad validitatem aspectuum distinguendum
Nota 1o aspectum qui fit per pauciora latera esse validiorem
eo qui fit per plura ideo oppositio validior est trigono et △
quodammodo □ unde quod mala in nocendo promptiora
sunt bona in benefaciendo, □o habetur pro malo ob eandem
rationem, * itaque est beneficus in tamen minor in efficacia
Nota 2 quod quando * in signis longarum ascensionum et
∇ in signis brevium ascensionum incidunt tunc malefici
censentur aequipollentes □o aspectui cum tales in aequatore
sive respectu ascensionum statuam quae est ex medio pro-
blemati dicto magna in indagine explicando hac igitur pro
facto sic debere colligi quod tunc * tia □ aspectui aequi-
paratur quoties in medietate coeli orientali longarum
ascensionum incidit quae sunt ♋ ♌ ♍ ♎ ♏ ♐
sive in occidentali parte in signis longarum descensionum
quae sunt hic opposita
Similiter ∇ tunc □ aequivalet et □o . * quando in
signis brevium ascensionum in parte coeli orientali oc-
currit sive in oppositis signis in occidentali parte./
Est et alia dignitas planetarum quam aliqui inter essentia-
les aliqui inter accidentales reponunt. Ego utramque partem
probabilem judico. Ut hac ratio ex domicilio cum pla-
netae signa in quibus domicilia sua sunt eo modo permu-
tantur ut si Sol in ♈o domicilio ♂tis constituatur. ♂
vicissim in ♌o domicilio ☉ spectat, item ☉ in ♋ . do-
micilio ☽, ☽a in ♌ domicilio ☉.
Ratio vero ex exaltatione appellatur quod planetae signa in
quibus exaltantur permutant ut si ♃ in ♎ ubi est
exaltatio ♄ et ♄ in ♋o . hic exaltatio ♃is tribuitur

hac

Est receptio ex fortitudine planetae quae ipsa dignitate in qua
fit receptio. Et tamen una receptio altera dignior et felicior
nam quae ex trino fit radio veluti ♄ in ♍ ☿ in ♑; Nam
☽ in ♍ ♀ in ♉ etc. vel est ex ⚹ veluti ☽ in ♉,
♀ in ♋. vel ☽ in ♋. ♃ in ♉ benignior censetur
magisque potens.
Assignatur et aliud genus aspectus ab Astrologis quod
Graeci vocant antiscium, hic enim aspectus invenitur esse
multum potens in effectibus et mutationibus rerum inferi-
orum. Hic aspectus sic explicatur, singulae signorum partes
quae aeque a puncto tropico remotae videntur sese mutuo
intuentes sunt aequalis potentiae itaque cum principium ♋ et
finis ♊ principium ♑ et finis ♐ aequali distantia a tro-
picis recedant manifestum est quod primae partes cum extre-
mis et mediae cum mediis signorum sese intuentium par-
tibus communicent. ob idque facilior enim inventio erit
subducendo partes quarum antiscia quaeruntur ab integro
signo in toto minuto 30 ut ex. gr. sit Sol in parte 18a
Scorpii 40 Vi sitque eius antiscium seu pars intuens
invenienda primo constat signum Vie intueri signum ♍ ut
superius dictum est cum de signis agebamus. si ergo
gradus 18 minuta 30 demantur ab integro signo relin-
quentur gradus 11 minuta 20 quare Sol in 18°
gradu minutis 40 Vie ex istius antiscium mittit in
gradum 11 minut. 20 ♍
Si aliquando planeta vacuus cursu sive solitarius quando
qui alteri coniunctus fuit vel corpore vel aspectu in ali-
quo signo post separationem ab eodem planeta non ullum
alium alteri vel corpore vel aspectu associatur donec
ex illo signo egrediatur veluti si ☽ sit iuncta ♄ in ♉
vel corpore vel aspectu et post separationem a ♄ non

alteri

alteri alicui in ☌ vel coniunctione vel radio occurrat dicitur luna vacua cursu et solitaria. Similiter et aliis pla-netis. Feralis vero dicitur planeta si in tali signo inventus in quo nec planeta ullus nec radius cuiusquam. Quidam etiam feralis sive sylvestris vero dicitur qui nullam societatem est cum aliis ita planeta quem feralis vel qui cum aliis nullam coniunctionem est.

Dignitates.

In domicilio aut receptione mutua ex domicilio — 5a
In exaltatione aut receptione ex exaltatione — 4
In triplicitate 3
In termino 2
In decanata facie et Almugea — 1

Debilitates

In detrimento vel exilio — 5
In casu sive deiectione — 4
Peregrinus — 5

Et hae sunt dignitates vel debilitates secundum signa in quibus inveniuntur planetae. Sed quia multis aliis modis adveniunt dignitates vel debilitates ipsis et sic ordines suo loco dicemus etc.

Videndum igitur est quomodo sit constitutus planeta in figura nativitatis nam in angulo succedente vel cadente domo non planeta./

In M. C. vel A dignitates est — 5.
In domo 7a 4a et 11. — 4
In domo 2 et 5a — 3
In domo 9a — 2
In domo 3a — 1.
Debilitates vero est in domo 12a — 5a
in 8a et 6a — 4.

Tertio

Tertio respiciendum est an planeta sit directus, velox, tardus vel retrogradus

Directus dignitates est — 4

Velox cursu — 2

Debilitates est retrogradus — 5

Tardus — 2

Quarto cum orientalis vel occidentalis aut ita lumine auctus vel diminutus; orientalis enim ex tribus superioribus ♄ ♃ & ♂ dignitates est duas 2

occidentalibus e duobus inferioribus ♀ & ☿ — 2

☽ a lumine aucta sive crescens occidentalis — 2

Debilitates est occidentalis e tribus superioribus — 2

orientalis e duobus inferioribus — 2

☽ a lumine diminuta decrescens — 2

Quinto cum combustus sub radiis in Cazimi vel liber a combustione & radiis

Sexto an beneficis planetis benigno aspectu associatus aut maleficis inimico aspectu configuratus sit.

Planeta ergo dignitates est

Liber a combustione & radiis — 5

in Cazimi sive corde ☉ — 5

partilis conjunctio ♃ aut ♀ — 5

partilis conjunctio capitis draconis — 4

partilis △ ♃ aut ♀ — 4

partilis ✶ ♃ aut ♀ — 3

☌ cum Regulo in 24 ♌ intra distantiam quinque graduum — 6.

Conjunctio cum Spica ♍ in 18 gradu ♎ Librae — 5

Debilitates est combustus a Sole — 5

Sub radiis — 4

partilis ~~☍~~ ☌ cum ♄ vel ♂ — 4 5

partilis

particulis conjunctio cum cauda draconis - 4
Obsessus a ♄ & ♂ -
particulis opp[ositio] ♄ vel ♂ - - - - 5
particulis □ ♄ vel ♂ - 5
Conjunctio cum capite Medusæ Algol dicto quod est 5
in 21 g. ♉ intra 5ᵘᵐ gradum.

Articulus Ultimus

de fortuita atque variabili divisione cæli in 12 domicilia & de Erectione Thematis cœlestis

Antequam ad istam divisionem cœli fortuitam ac variabilem progrediamur nos debet absque [illegible] aliquas partes cœli quæ latitudine & declinatione distinguuntur de quibus dum occurrit [illegible] locus dicendi & de capite & cauda draconis quæ in intelligentiam illorum [illegible] est primus quod sit latitudo quæ nihil aliud est quam distantia [illegible] stellæ ab ecliptica [illegible] a duplex est alia borealis alia australis; latitudo borealis est quæ versus septentrionalem plagam computatur Sol nullam unquam obtinet latitudinem cum semper in ecliptica maneat æqualatitudo competat [illegible] de ceteris planetis non est dubium itaque secundum est quod cum plana deferentium ceterorum planetarum non semper in plano eclypticæ quod illud Solis maneat, sed ipsum planum eclypticæ in centro mundi secantes modo in septentrionem modo in meridiem planetas abscedere et inclinare faciunt, quin etiam ob epicyclorum inclinationes & reflexiones non parum

planetæ

planeta ab ecliptica recedunt. Verum sectio qua planeta ad boream transit Anabibazonta a graecis a nobis nodus ascendens attollens sive ascendens et caput draconis dr talis charactere signatur ☊ Alia sectio quae ad meridiem desilit a graecis catabibazonta et a nostris nodus descendens, deprimens, descendens et cauda draconis appellatur talis charactere scribitur ☋ quia a nodi contraria è diametro tenent loca, limites vero sive flexus ubi maximam latitudinem planeta sortiuntur ventres draconis appellantur ita ut pars quae in aquilonem distat limes sive venter borealis sit vero quae ad meridiem tendit limes sive venter australis.

Caeterum nodi qui propter inclinationem deflexionis ad eclipticā oriuntur certo temporis spatio per zodiacum discurrunt nodi signiferis ☾ semper quotidie tribus scrupulis cum aliquot sive in praecedentia signa feruntur: si sol magnā latitudine caeterorum planetarum nodia ex reperiuntur quia talia loca magnam vim a ☾ᵃ recipiunt. assimilant Astrologi caput draconis naturae jovis et ♀ et planetarum vires augent ita quod bonus cum bonis associatur et dr cum malis et malus cauda vero assimilatur naturae ♄ et ♂ et talis locus infortunae per vim minuit quamobrem cum malis bonus et cum bonis malus est. Verum caeterorum planetarum nodi tarditate in cyclia signa ad motum sol sal 8ᵃᵉ sphaerae apparatus propria cum sequuntur. loca ipsorum nodorum ex eorum tabula postmodum reperiuntur in ephemeridibus

Nunc ad divisionem illam coeli in 12 domicilia descendam

et

et, spaciis de supra partitur immutabili atque firma distri-
butum fuit coelum in duas medietates in 4or quadran-
tes et in 12 spatia sive signa ita et commendit[illegible] totius
dei modus [illegible] quae ob primum motum ad diurnam
coeli commoditatem assiduo variatur [illegible].

Primus itaque officio meridiani circuli in duas aequa-
les partes quarum altera ascenditur, altera descendit,
et perpetuo dirimitur quas deinde medietates horizo-
nte circulus finitor partitur alteram scilicet partem
supra hemisphaerium nostrum eminentem alteram infra
terram latentem et inde 4 quadrantes, quam atque ei-
quadruplicibus scribunt anni complexionibus pla-
gis mundi et hominis aetatibus juxta Arabes com-
parantur. postremo in 12 partes aequales dictionem
recipit quas Astrologi mansiones hospitia habitacula
et domicilia vocant sed in hac partitione coeli artifices
inter se nonnihil discrepant ut infra patebit.

Porro hae domus ab horizonte orientali initium sum-
unt et juxta ordinem signorum per horizontem infe-
riorem ad eundem finitorem [illegible] dicuntur offici-
tur [illegible] in unoquoque quadrante tria continentur do-
micilia.

1us itaque quadrans qui ab ortu ad medium coeli ex-
tenditur continet domum 10, 11. et 12. et dicitur mascu-
linus orientalis adimicidus [illegible] Arabes sanguineus
calidus et siccus [illegible] Ptolemaeum tum siccus

2us quadrans a medio coeli ad finitorem occidentalem
tendit atque domum 9. 8. et 7 complectitur foemi-
ninus meridianus et dicitur insuper et Cholericus
ut pote calidus et siccus quod Ptolemaei opinioni firmi-
consentit. quippe propter solis flammam in medio
coeli

coeli max^e ad duas partes accedere /
3^9 quadrans ab occidente ad meridianum sub terra videlicet
desiste in 6. 5. et 4ta domum continetur masculinus est occi=
dentalis et autumnalis juxta Arabes melancholicus
frigidus siccus juxta Ptolemaeum humidus
4 quadrans 3. 2. et 1^am domum continet inter imum
coeli et orientem clauditur, femininus septentrionalis
et vernalis est juxta Arabes phlegmaticus aut frigid^9
et humidus quamquam juxta Ptolemaeum in primis discedat.
Quod vero max^e notandum est domorum aliae angulares
aliae succedentes aliae denique cadentes: angulares dom^9
seu cardinales dicuntur quae 4^or cardinibus mundi
insidunt consequuntur enim ea quatuor aequinoctialis
et Zodiaci puncta quae meridianum et horizontem ab
utraque parte tangunt quae puncta ut principalia maxi
mae potestatis vocantur cardines anguli, hae sunt et
a Graecis Centra sunt autem domus angulares prima
4. 7. 10. hae sunt caeteris robustae et validae succedē
tes domus sunt 2, 5, 8. 11. sic dictae quia angulares
domus max^e sequuntur hae sunt mediocres robore
domus cadentes dicuntur pigra seu dejecta loca quia cum hor=
oscopo nullam familiaritatem sunt ut 3. 6. 9. 12.
quae sunt caeteris debilissima
Ut igitur ad divisionem magis particularem coeli in 12
domicilia sive quadrantes jam superius explicatos
illisque nequeunt accedamus
Sciendum est in initio divisionem innumeras placuisse sy=
dorum observatoribus ut quidem coelum in primis Zodiacum
in 12 dividere partes seu signa quae ob circumgyrationem
terrae quotidianam constituendum duodecim domus nequeunt
sed semper variare debent ratio postulat ut divisio
coelum in 12 alias partes quae postulum eundem semper
retineant et ad divisionem saltem adhibendum circulos hos

maxime

max^ae qui in tali situ meliori et aptiori jam recepta
in cor intersectis horizontis et meridiani lege mutuo
intersecantes inter quos duo principales sunt horizon
et meridianus vel qui loco meridiani in modo rationali
per 90um ecliptice gradum ducitur reliqui 4^or minus
principales sunt duo ~~[illegible]~~ primi spatium orientale ab
ortu in meridiem vel 90 ecliptice gradum in tres partes
duo sedi spatium ab ortu ad imum coeli similiter in tres
partes eodemque modo in eodem circuli spatium occidentale
in sex dividunt ita ut in universum sint partes 12.
partes autem illae aedes, domicilia, domus, mansiones
loca et cuspides appellantur quorum cuspidia vocabu-
lum potius initio quam integrae domui convenit quod
quidem illa ad tempus constructum posita stella et
aliquandiu manentes seu commorantes tum in aedes desti-
nata peculiares effectus et virtutes edunt non aliter atque
in civitate aliqua alia in domo aurificis alia in sutoria
Sartoria, etc. opera exercentur./
Ac 1^a quidem domus quae initium sumit a semicir-
culo horizontis orientalis et facta mutata sedium succes-
sionem tractus infra horizontem in cuspide 2^ae domus
Vocatur horoscopus idem ascendens, cardo vel angulus
orientis, 1us angulus idem domicilium vitae observatum
enim est hac domo in judicio genethliaco de natalis [illegible]
vita nati conjectura et valetudine hoc natus quod
vita inordinata nondum immutatum vel corruptum
est, moribus ingenio situ corporis propria nati indu-
stria et 1^ae praesertim aetatis signat idque ideo quia sicut
vitae simul initium hinc capimus quod cum ideo nascitur
nos in hanc lucem egredimur ita hac domus et ea
cali parte quae nativitatis hoc ex hemisphaerio coeli
inferiore et occultato in conspectum nostrum producitur et

1am

(cum impressionem facit./)

2a domus succedit 1ae infra terram per 2 bracia ava epopa Latinis porta inferna quod solem apertis foribus Solem caeterasque stellas supra horizontem orituras ad horoscopum hic limen ascendere veteris Astrologis domus ~~Lucri~~ Lucri et Census peculii atque supellectilis appellatur. Sumitur enim hinc conjectura de bonis ijs quae industria et labore non haereditate acquiruntur./

3a domus Graecis thea a bonorum et foelicium dearum donatione quae nato confertur dicitur Astrologis domus fratrum appellatur fratrum et sororum et propinquorum significationes sibi vindicat. Ita enim homo est animal sociabile nec aliud tam est a natura insitum quam societatis studium inter quas tamen prior est ... fratrum sororum ac propinquorum societas ac conjunctio et haec domus 3a inter alias est 1a enim quae horoscopo societate jungitur et radio sextili inter caeteras 1o sextili enim aspicit merito ergo haec domus de fratrum sororum et aliorum cognatorum affectu erga natum pronunciatur: item de hospitalitate nati, fide, pietate aliqua ex parte: praeterea de contentionibus et disputationibus in judicio et itineribus brevioribus et legationibus./

4a domus Vt imum coeli a situ et loco ab alijs forma planetarum Astronomis domus parentum et patrimonij a significatione dicitur significat enim parentum statum in primis tum patrem item patrimonium et haereditates quae quae a defunctis parentibus ex natis vel alijs acquirit judicat etiam de agrorum cultura fodinis metallicis, aedificijs et his quae in bonis stabilibus sunt nam enim haec 2a de bonis mobilibus et

Vrbanis

ut sanior ita quod earum fundium et prædijs pronunciatur.
Sumitur etiam hinc coniectura et ratio de institutione
quæ natum post mortem consequitur./

5a domus dicitur bona fortuna a Græcis etiam appellata
ἀγαθὴ τύχη Astrologicè domus liberorum dicitur hinc
enim de filijs et filiabus eorumque statu nativo et
accidentibus alijs item donationibus usque quæ ad hanc vo-
luptates delectationes & gaudium faciunt, conuiuijs
musica, item commodis familiaris et nuncijs ac do-
nis iudicat. ut enim 5a domus addita est fratribus
propter primam aspectum cum horoscopo societatem quam
ipsa tamen aliquando imbecillior est ita quoque 5a prop-
ter △ radium, quem cum ad horoscopum attribuitur liberis
namque nulla est arctior quam patris ac filiorum coniun-
ctio sicut nullus est caeli aspectus nulla signorum syzygia
quam quæ est △ arctior ac propinquior in tota stelli-
atque [illegible] triangularitate propediendum ab horoscopo signorum
ponitur./

6a domus Græcis κακὴ τύχη mala fortuna ab
Astrologis propter infelicitatem domus aegritudinum ap-
pellatur est enim fructissima et fomes morborum, unde
quia nulla cum horoscopo societate est omnia iudicium
sumitur de inclinatione ad hac nostras aegritudines, aliaque
mala quæ corpora infestant vitamque labefactant: sicut
enim deserta loca et ab hominum frequentia remota mor-
bos [illegible] alia [illegible] venenata gignunt et herbas
[illegible] ita sexta domus remota a
[illegible] ad [illegible] nato causa et regulariter quo
1a [illegible] aspectu mala ad [illegible]
planetæ [illegible] in hanc domum [illegible] frequenti
[illegible] morbi significantur cum per totam vitam tum maxime
in senectute quin planeta in 12 [illegible] infortunatus
morbos in iuventia per primam ætatem designat: cumque sexta
[illegible]

hac domus etiam quia est aliarum rerum familiaris so-
cietate benevola complectatur et △ aspectu intueatur
servos et ancillas serviliaque sive domestica alia exhibe-
tur. cum hac omnia rei domesticae adminicula./
7a domus vocatur subiecta occasui sive cardo occiden-
talis astrologiae domus nuptiarum sive uxoria vocata
significat enim affectionem nati erga rem uxoriam vel coeli-
batum item maritum uxoriumque quasi uxoriae nec immo-
rito cum enim 7a domus opposita horoscopo et contraria
hac affectiones 1a domo suorum tendentes et quasi impel-
lentes ac agentes: at vero 7a declinantes ac patientes
sunt. hae duae domus anguli figurae primarii utrique
7a uxor signatur siquidem hac parte illa imperat p
utroque domum cum auctoritate gubernat. viri in prima
via et activa auctoritate praeditum uxor secundam qua-
dam praerogativam in domo viri sui obtinere nec mi-
rum in re familiari inter virum et uxorem lites plurimas
excitari quando hac duo domicilia opposito radio sese intu-
entur. Annumeratur est quod hac domo dissensiones et inediti-
ones item apertorum inimicorum latronum et spolium
judicium finem item vitae et mortis secundum Cardanum.
potius quam ex 8a quod videtur valde consentaneum
rationi cum sit opposita 1a sicut mors vitae./
8a domus vocatur superna porta laeva pigra et otiosa
quoquidem cum horoscopo nulla ~~cum~~ familiaritate con-
jungitur sed potius laeva maxime noxia in sextili ex ✶
et 12 ex △ convenitur, Astrologiae laeva interficiens
et domus mortis appellatur sicut enim Solem reliquasque
stellas ex superiori hemisphaerio descendentes ad occasum
properantes velut reclusae portae excipit atque pro occa-
sum de conspectu vero avertit in fine amplius ipsarum

Lucr

Luce et calore destinamur: ita mortes et fines inter nati
significat, vel naturales ex morbo aliquo vel non naturales et
violentas a causa aliqua externa ut in utre casu combustio
ne, strangulatio, submersione significat de mortuorum hae
reditates, thesauros occultos, tristitias, invidia letalia
et haec alia.

9a domus Deos bracieae seu masculino in 3a femi
nino Dea est quod utraque quidem domus bene fasciunato
quod propriorum Dei est de maior sit via pro autoritate 9a
quam 3a cum suppeditat significat inclinationem nati ad pie
tates et Deos diutissime pertinentium neque aliis causa quia enim
domus haec ascendenti in hemisphaerio superiori jungitur
aspectu maxime familiari V° et ascendente corporis terre
porum corporibus conglutinatae accidia significat utrique ip
sarum gloriae testes ex hac 9a domo nati aptitudo propensi
oque ad religiones sumitur in quorum fundamentum est ad bonos
mores restante ac restitutione et de litterarum significatione: pro
to hanc domum itinerum quoque appellatur quam longinquarum
peregrinationum et legatorum indicia hinc petuntur, continua
est ex hac domo somniorum ratio omnium initiatur aut falsitas

10 domus medium coeli, culmen seu fastigium item cor
coeli cuspis regalis, domus regia, pro domus honorum
appellatur. hinc enim in excelso coeli alto et quae media
rum mundanae corporum est complectitur ac tenet quidam
et summi quod boni quod primum inter homines existi
matur et civilium bonorum primarium finis est, hono
rum enim et dignitatum quibus natus inter alios eminet
seu excellit, prognostica item inter genere auctore de quorum
aulicorum suffragia nato describuntur colligimus et hanc
domum matris peculiariter significat, cuius conditiones

et statum post editum infantem indicat. /
XI domus Graecis ἀγαθοδαίμων i. bonus genius a
reliquis favoris, benignitatis et aliorum foelicium
eventuum vocatur, sive cum status et conditio amicorum
fidelium vel infidelium quibuscum natus familiariter
victurus est depromitur quod et 1ae domui aspectu ✱
associatur - petuntur et hinc iudicia de consiliariis re-
gum et principum quandoquidem 10ae domui honorum
prox.a assistit. /
12 Cacodaemon i. malus genius ac tristium et spolia-
lium eventuum indicationibus quas exhibet a veteribus
Astrologis domus carceris appellatur, cum a nullo
aspectu ascendenti coniungatur imo stellae ab ascendente
cadentes in hanc prox.a motu apparente incidant faciant
in vita dubitationes insidias, inimicos et hostes occultos
carceres aliasque perturbationes et difficultates prodit. Ex hac
quoque servis et maioribus aliis ac bestiis et an-
damna inde professione timatur, item et honorum
fidelitate et subtilia[m] et de quibusdam morbis et aegri-
tudinibus perniciosis, quae nato in 1a aetate obveniunt -
iudicantur; Coniectura est hinc petuntur de iis quae in
partu mulieribus accidunt sive ea bona s. ea mala sint.
Superest modus hanc figuram coelestem erigendi et de-
scribendi, relictis itaque variis hac de re Astrologorum -
opinionibus unicam docebimus apud omnes receptam -
quo moderni omnes utuntur quemque rationalem non immerito -
vocitant, id cum quem hic observandum est. /
Quaere 1. verum locum ☉ ad tempus propositum ad
quod sit ascendens reliquosque angulos et cuspidem -
medii coeli, cuspidem anguli occidui et cuspidem anguli
subterranei invenire cupis, verum eius veri loci
☉

☉ ascensionis rectam cuius ascensionis rectae numerum
graduum habens, deinde huic ascensioni rectae ☉ pro
qualibet hora postmeridiana huius horae propositi 15 gradus
aequatoris et pro singulis minutis quatuordecim horae ¼
gradum unum numeratum graduum sic collectum loca
sub armilla meridiana et quicunque gradus zodiaci
in linea horizontali ex parte orientali apparuerit
ille erit gradus ascendentis seu horoscopus illius horae
propositae et gradus huius oppositus in horizonte occiden-
tali erit initium septimae domus et cardinis occiden-
talis ille vero gradus qui erit sub armilla meridiana su-
pra terram erit initium 10ae domus gradus vero illi
oppositus qui est sub armilla meridiana infra terram
erit cuspis 4ae /

Constitutis 4or principalibus coeli domiciliis videlicet
1. domo, 10, 7 et 4a reliquarum etiam domorum cuspides
et initia sunt investiganda beneficio globi coelestis in
plerisque operari calendariis, pro harum igitur domorum
aequationali procedo hoc modo gradum 1i cardinis seu
ascendentis loca directe ad horizontalem in globo ita im-
moto permanente, deinde circulum horae ad 30
gradum circuli aequinoctialis incipiendo numerationem a
contactu eius cum horizonte versus armillam meri-
dianam computando et quemcunque gradum zodiaci
idem circulus horae tetigerit ille 12 domus erit initium
et gradus zodiaci ei oppositus initium sextae sibi vendi-
cabit postea loca circulum horae ad gradum aequatoris
60 ab horizonte ascendendo et idem circulus horae
ostendet in ecliptica initium XIae domus cuius
oppositum punctum initium quintae domus erit 9

90 a aequatoris gradus ab eodem horizonte ascendendo
Meridiano autem mediante circulo positionis gradum signi me
dium caeli constituentis judicabis 120 aequatoris gradus
ab oriente vel 60 ab occidente pari ratione initium 9ae
domus definies cujus est oppositus gradus initium domus
3ae postea facias 150 aequatoris gradus ab horizonte 20 vel
30 gradus ab occidente ad contactum applicatum circuli positionis
initium 8ae domus in ecliptica monstrabit cujus gradus
oppositus initium 2ae domus dotabit. /
Hic modus ut apparet expeditus per viam globi valde
facilem et commodam praeterea datur alia eorum quae
est eadem propositio ac ista sed in modo operandi est dissimi
lis et fit beneficio ascensionum et tabulae domorum sic
igitur operandum est.
Accipe verum locum ☉ in ascensionibus ad diem
propositum quo loco habito consule tabulam domorum ad
Latitudinem poli tui et cum solis loco ingredere tabulam con
gruentem regioni tuae quaerendo in columna quae 10ae domus
nuncupatur locum ☉ ante inventum et sic figura erigen
da sit meridiano vero pone dictum locum ☉ pro initio 10ae
domus et a latere suo et inde invenies 11am, 12am et 3am
domum ex una parte 11a et 12. ex alia ex qua operatio est
tamen sex domus ascendentes sive orientales unde facili
negotio reperire poteris per gradus oppositos alias sex
domos, 4a enim opponitur 10a, 5a 11a, 6a 12a, 7a
1a, 8a 2a, 9a 3a.
Haec peracta jam est collocandi planetas suo quoque
Lordine insuper de ☊ et ☋
quod ut melius intelligamus positionem solis planetarum
observa quamlibet domum habere 30ta gradus aequatoris
unde quod bene notandum est 5o ante initium domus
et 25 proximos sequentes unde si contingat
ut

debet cuspis alicujus domus initium sumat in extremis
4 gradibus alicujus signi tunc tota talis domus dicitur
dicanda esse sub signum mox sequens ultimis illis
gradibus.
Ut ipsi collocentur planetae in vera loca coeli scientia
quaerenda sunt vera loca planetarum in ephemeridibus
ad diem propositum hora videlicet meridiana (nam pro alio
tempore loca planetarum in ephemeridibus non annotantur)
ad diem sequentem subducendo majorem numerum a minori
et resultat inde motus diurnus planetarum quo habito
per partes proportionales operandum est tanquam si spa-
tio 24 horarum eram ille planeta tot gradus zodiaci
peragraverit quid perficit una duabus aut tribus horis etc.
Restant aliqua praerequisita scientiae coelestis vestra
observanda.
1a commutatio temporis civilis in Astronomicum quae autem
ullam operam de fide.
2° aequatio dierum
3° correctio meridianorum quae jam maxima speculatio nos in
dignum sed solius praxi quae per tabulas ab astrologis
operatas absolvitur ex ephemeridibus in quibus eae tabulae
operatae sunt consulantur.

Sectio Secunda

De prognostico gnatium apotelesmatu

Absolutis principalioribus Astrologiae fundamentis
ad ipsum judiciorum confectum nobis nunc procedendum
est, quum enim universalia priora sunt singularibus et à
qualitatibus ac potestatibus causae sumuntur quibus sub-
jiciuntur et fiunt singulares, imò ut singularia ex
~~singularibus~~ universalibus plane cognoscuntur per qualia

enim

vim immutandi singularia sane, etiam sane deperire accidentario qui simo dicere ad particularia accedimus igitur /

Articulus primus
De prima generatium eventuum divisione et generali prognostico regionum, urbium et Locorum.

Generale prognosticum duplex est 1um ex collatione terrarum ad planetas et signa Zodiaci ex magnis planetarum conjunctionibus, ex translatione apogaeorum et perigaeorum planetarum ex mutatione excentricitatis ~~latitudinis~~ solis et obliquitatis Zodiaci nec non ex tardo stellarum fixarum motu de statu regionum maiorum insularum et urbium per earum mutationes et interitu imperiorum et ubi et quo pax, bellum, secta, pestilentia, dolenda contingant pronostico cum eius eadem effectibus analogare est commodius et ideo effectus dissimiles in terris regionibus et urbibus non nisi diuturno tempore et elapsis aliquot saeculis loco prodant constantem est sua quoque a causis ad effectum non ita mutabilibus in suum motum planetarum sed tardiorum et insignioris mutatione in suum progressionem ~~planetarum~~ stellarum fixarum, conjunctiones magnas planetarum in duodecim trigonum ... Verum hoc judicium maximis difficultatibus et intricatum cum progressiones stellarum fixarum et apogaeorum planetarum ... magnarum conjunctionum momenta et mutationes excentricitatis et obliquitatis Zodiaci denique ad hoc judicium adminicula maxima ex parte ignota sint nec dum certis et indubitatis limitibus inclusa.

alterum

Alterum ex relatione ☉ ad aequinoctialia et solstitialia
puncta ex noviluniis et pleniluniis in partibus ecclypticae
cardinibusq[ue] cum luminarium tum reliquorum planetarum
configurationibus accessu ad has vel illas stellas ortu
et occasu cum fixarum tum erraticarum et hinc potesta-
tum annuas affectionibus praedictas inditur 1° in aere
cujusmodi sit futura temperies ex calore frigiditate,
humiditas, siccitas, corruptio pestilentia. 2° in aquis
num expectanda sit exundatio vel diminutio aquarum,
corruptio vel copia piscium. 3° in terra ~~[illegible]~~ num sit
metuenda sterilitas vel fertilitas. 4° in his quae supra
terram nimirum in hunc bruta et homines cum sit futura
brutorum quae ad usum inserviunt infortunium vel adversi-
tas copia vel paucitas a cibi ratione temporisq[ue] aeris homines
experiebuntur morbi [illegible] bella incendia et alia similia
mala quibus hi infestabuntur hoc breviter deductum cum multa
passim ab auctoribus usu comperta et probe collecta aphorismos
explicata habeamus itaq[ue] adeo modus unde prognostica
hac humanitus erui et certo fieri judicium quam ex
prioris possumus
Ut autem et quaestione primum de hoc articulo agamus sciendum
est ex Ptolemaei praescripto c. 2. l. 2. quadripartiti terrae
globum duobus majoribus circulis aequinoctiali et me-
ridiano qui per insulas fortunatas ducitur in 4ᵗᵉ qua-
drantes dividi et de omnium eodem judicium in uno probe cog-
nito de caeteris sic ferendum.
In hoc ergo primo quadrante qui nos habitatus est
[illegible] et notas [illegible] partes continet Europam Asiam
et Africam [illegible] regiones continet exceptis quae
ultra aequatorem [illegible] polum antarcticum procumbunt
haec duo spectanda sunt 1° quae locorum ratio [illegible] sit
distinctio postea [illegible] ejusmodi ex familiaritate signorum
Zodiaci

Zodiaci & stellarum inclinat consequantur cum dicimus coeli
quorum quadrantum variabili ratione in priori uti adhuc con-
sulitur examinatur tria considerantur 1° sub quo parallelo
aequatoris positus sit locus 2° quo angulo ab ortu &
occasu sic dicto & 3° quo situ Zodiacus locum respi-
ciat

Dividitur a. quinque quadrante terra in 3a spatia quo
rum 1mum inter aequatorem & tropicum aestivum continetur
& Zonae torridae attribuitur. 2um a tropico aestivo ad cir
culum arcticum extenditur & ad temperatam Zonam
pertinet. 3um a circulo arctico ad polum usque sese extendit
& frigidae Zonae adscribitur./

In torrida igitur Zona quia Sol ad verticalem usque punctum
in coelo attollitur aer circumfusus vehementer accen-
ditur qui propter directos radios Solis qui in reflexione
ingeminantur unde & in hominibus aetas aduritur, capillo
sunt crispo, facie contracta & statura contorta, deinde
tempore quod sequitur sanguinem sunt calidi, iracundi
& moribus feri propterea quod ob bilis & adustum
sanguinem actiones non proficiscantur ex ratione sed potius ex
appetitu. caetera quoque quae in terra proveniunt & ipsa
nimium sicca sunt accidia pro proportione uniuscujusque nati
in frigida Zona sub parallelis septentrionalibus aer
frigidus est & humidus quod ibi radii Solis obliqui
aerem quidem illuminant nullum vero adeo sensibilem asspe-
rant calorem unde in corporibus quoque eorum humidi ali-
menti abundat copia quod nullo calore exsiccatur &
eorum color fiunt albo capillo crispo, statura procera
zelo frigido, moribus feri generandum rigore humi-
dum quoque sunt, taliae agiles corpore tenduntur propter
robur caloris nativi per exercitationem assiduam unde tamen

et

et deceptores propter raritatem horum et gaudium timendo de-
cipi malum grandius; reliqua quoque in bruta et quae in
extrema nascuntur grandiora ibi sunt et frigidiora quam alibi.
In media et temperata Zona ad medium modo se habent et adversa
quoque mediocria sunt, scilicet color rosei et subrussi in qui-
modi in sunt inter albos et nigros et una temperata moribus
mansuetudine. Tamen vero heic Zona maxima est latitudo.
Gaudium est quod loca quae propius ad alterutram extrema
sunt accedunt magis quoque participant et una illarum.
Ad mores quoque discrimina multum valent locorum condi-
tionum campestria loca ad equitandum, maritima ad nav-
igandum, sterilia ad mansuetudinem imitare solent, prom-
de illa indicandi naturam quae a temperato contingunt similia
quae ex pasto mutantur.
Varietas a inclinatione quae ex familiaritate locorum
coelestium et stellarum contingit hoc modo explicandum et
Dum Ptolemaeum, c. 3. l. 2. quadripartiti dividimus totam
die quam totam orbis habitabilem in quatuor quadrantes ista
terra habitabilis nostra divisa duabus lineis quarum
una ducatur a septentrione in meridiem per Russiam, -
paludes Maeotidis, pontum, Aegaeum pelagum, arabicum
sinum: altera transit ab oriente a Japonia insula per-
medium Chinam, Chinam lacum, Persiam, mare me-
diterraneum ad fretum Herculeum in occidente; hac di-
visione prima pars quam Ptolemaeus ponit inter sep-
tentrionem et occasum, Europam et omnia circa regna.
2a opposita inter ortum et meridiem partes plerasque Asiae
Arabiam, Persiam, Indiam orientalem partem. 3a a
septentrione in ortum Scythiam cum ad Moscoviam -
deinde usque ad magnum Cathayum pertinentibus Chinae
septentrionalibus partibus. 4a ei opposita ab occasu ad meridiem

Africa

Affricae regna septentrionalia scilicet Mauros barbarā Numidiam, Lybiam et alia comprehendunt

Postea quia in Zodiaco 4or sunt triquetrae configurationes ignea terrea, aerea et aquea sunt vero quadrantes terrae et 4or eius partibus totidem quoque triquetrae Zodiaci configurationes aptantur ductis primum lineis rectis a septentrione in occidentem et orientem a Meridie in occasum et ortum in forma triangula sibi invicem opposita ut sequenti figura videbis in qua eorum quaelibet 4a dividatur.

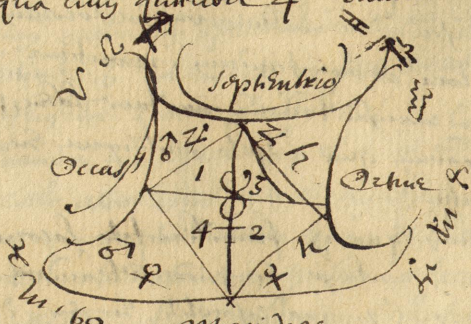

In duo triangula fiunt 8o triangula quorum 4or externa sunt 4or vero interna

Primum itaque triangulum externum subjacet 1o trigono ♈ ♌ ♐ et ♃ et ♂ occidentalibus

2um triangulum externum sive oppositum subjicitur 2o trigono ♉, ♍ et ♑. ♄ et ♀ orientalibus

3um externum qui est a septentrione ad ~~occidentem~~ ortum subjicitur 3o triangulo ♊ ♎ et ♒ cum ♄ et ♃ orientalibus

Ultimum sive oppositum externum ab occidente ad meridiem subjicitur ultimo trigono ♋ ♏ ♓. ♂ et ♀ occidentalibus

Duae vero uniuscujusque 4ae portiones in medium terrae vergentes dimensum sortiuntur naturam 1a pars quaelibet media eam acquirit naturam quam pars externa et in quam vergit, unde pars media primae quartae transit in naturam

partis

partis extrema 2^a et ♂ e contrario pars media sive
in natura illius, deinde aliis partibus medijs praeest ☿
quod natura sua inter caeteros planetas mediam et qua
salutantes in medijs regionibus sunt ingeniosiores et dis-
ciplinis magis dediti et actibus quae omnia sunt ☿ signata
et alia ratio qua ipsi salutantes sunt negotiatores et
transeunt de uno triangulo in alium triangulum et de uno
quadrante in alium quadrantem et hoc est proprium ☿ ut
diximus qui transit in natura singulorum planetarum
exemplo ☉ ☽ ♄ sic enim ☿ quando possidetur a ♄
male dispositus et patiens ut ♄ bene dispositus et
lascivus ut ♀ et ferox ut ♂ et justus ut ♃
Ubi nota quod partes triangulorum extremorum ut magis
appropinquant medio seu lineae mediae sunt max^e de natura
bonae unius planetae hic velut qui sunt max^e sub Bo-
rea nec declinant ad orientem neque ad occidentem nisi parum
sunt de natura ♃ ex toto et parum valde ♂ aut ♄ ♀
ita qui sunt in linea occidentali sunt fere ex toto de
natura ♂ et quasi nihil ♃ aut ♀ et ita illi qui sunt
juxta aequinoctialem nec declinant ad orientem nec occi-
dentem sunt toti de natura ☿ et nihil fere ♂ aut ♄
et ideo istorum similes fere sunt rebelles libidinosi,
luxui et voluptatibus ac delitijs dediti nihil omnino
ingenium aut vitio cogitantes sic ita de orientalibus
pro ♄ ex quibus apparet habitationi ♃^ei simpli-
citer, meridiei ☿, orienti ♄, occidenti ♂ praeduravi
unde populi qui inter habitationem de occidentem ha-
bitant ut nota felicitantur ♂ et ♃ occidentalis
Quod a primum quadrantem in corpore ptolemaeus

et cum ex eo Astrologi a septentrione in occidentem ex in-
stituto et sequuntur et modum quem in sua Geographia
observavit quod a. signum fixum oppositum inter ortum et
meridiem et non inter ex partibus quae sunt a latere ratione
et q̃a oppositorum ordinem et fixorum ratione et regiones max^e
inter se distantes plus inter se conveniunt in moribus
et victu ratione quam quae vicinae sunt, ea enim contraria
fixorum ratione sunt quod apparet ex eo quod una saepe invadat
aliam, ut Galli Italiam passa est hinc multum detrimenti
Italia cum sub primis Gallorum max^a ex parte remansit vi-
ctoria hanc regulam experientia passim comprobavit etc.

Quamvis a regiones subijciantur 4^{or} triangulis videlicet
quae unicuique illorum subiecta sunt patet ex Geographia
et q̃ari quolibet quadrante multae sunt provinciae etiam
Ptolemaeum et Cardanum supra ipsum 2° quadripartiti
ubi assignantur regiones quarum particulari subijciuntur
non sub toti trigono sed et singulis illius signis quod-
vero attinet ad urbes metropolitanas quibus signis
in particulari subijciantur similiter characteristica Volgus
principalioribus locis quae occupant coelum ad mo-
mentum quo aedificari coepta est urbs, in primis horo-
scopo ascendente vel ex ex longa experientia quae deducitur
ex observatione eclipsium et coniunctionum superiorum planetarum
cum coniunctionibus vel aspectibus et malorum quae
comitantur coniunctiones et eclypses cuiusmodi sunt
eruptiones gentium, bellorum seditiones, pestes, fames
annonae caritas, terrae motus, nivis insoliti inundationes
fluminum etc.

Tria a max^e specialia loca assignantur ab Astrologis
hi temporis constitutionis rerum dici et thema coeli ~~[illegible]~~
erigatur ad initium conditae civitatis juxta praecepta
tradita 1° Locus Solis 2° locus ☽ et 3° horoscopus

Dic-

sive ascendens, signum quod ascenderit non aliter ac in genitura
statum civitatis significat quo affecto afficitur et ipsa ci-
vitas. Quod si et ipsa luminaria ~~Cardanus~~ loca lauda-
bus suis consenserint et mirabilibus congruentiam cum
civitate sed civitas ipsa aliquod detrimentum patietur
in 7mo vero eclipsis luminarium supra civitates, prae
cipiat pro regna magis quam super privatae conditionis
homines cum et superbiores offertur huic efficiendi quorum
dam efficiunt multitudines ut docet Cardanus super aphoris-
morum 45. Notandum quoque similiter aphorismi Cardani 4o
aphor. 179. quod si Natus quis ascendens habeat in
opposito Dae urbis in qua natus venit sit in ea-
urbe infortunatus. namque in electione civitatis ubi
quae domicilium figere cupit positur planetarum cum
civitatis cum nati conferendi sunt ut docet Cardanus
2. aph. 172. quod optima habitatio pro nati valetudine
sit ubi ascendens nati cum ascendente urbis, pro-
nati vero exaltatio seu dignitatibus ubi cor coeli vel
☉ Lunae convenit cum ascendente urbis, pro divi-
tijs ubi ♃ae pro felicitate in omnibus rebus ubi Dae,
Ubi vero Saturnus vel quadrato vel opposito radio sibi adverse
laedit ibi contrarium quoque evenire compertum est
signum a quod hoc constitutionem urbis in medio coeli -
extiti ad principem potius civitatis et actiones eius
enim spectat quorumdam id ipsum felix et fortunatum
spondet principibus et gubernatoribus fortunam in
vita et actionibus et civibus prosperitates./
At vero in 9ro illa frontis regnum administrat
cuiusque genitura cum regni initio constituta male cuiusque
disserui uno in cuius civitatis initio ♂ in corde coeli
existit et nobis plenumque est seditiosa. Quod si ♄ in me-
dium coeli occupet multa gravia perturbatio civibus sunt
laboriosi

Laboriosi, erat a principio consideratur in urbibus si princi-
peps praesidens sit in urbe quia jam dicta sunt locum suum
ac si procul absit ab urbe gubernetur ab aliquo pro-
consule tunc permixta est fortuna ex his 3° 1° ex genesi
urbis quae primum obtinet locum. 2° ex loco medii coeli
ubi principis et 3° ex loco medii coeli gubernatoris
in absentia principis.
Quod si tempus constructionis urbis ignoretur in hoc
pessimo contingente ex observatione eclipsium aut conjun-
ctionum superiorum planetarum cui signo urbs subji-
ciatur notum sit et tamen de statu urbis aliquid di-
cendum sit genitura eius sciatur qui regnum in urbe
politicae ac ex medio coeli et affectionibus eius de
statu civitatis pronunciatur.
Videantur apud autores regiones et urbes quae specialia
singulis signis Zodiaci communiter comprobantur antequam
ipsi ad haec prognostica accedamus contemplantium et in
hoc articulo dicamus quae causa coelestis regna et regio-
nes ac terras mutentur quodque unde in modo in regnis
variae mutationes et translationes adveniant dum modo
hoc modo illo regna aliis aliis dari conspicimus
videmus et in ipsa superficie terrae insulas prodeuntes et
ex collatione regionum et locorum siccum videmus, tum
dum siccas planitiei terras aliae aquis aboleri aliae
assurgere deprehendimus./
Etsi vero deus autor naturae et causa 1ª omnis boni mutat
terras et transfert regna pro beneplacito cuius secundari
ministerialis horum et primum de hoc sua cogitantibus
[illegible] cum libro naturae et coelo in primis quod undequaque
tota motus ac mutationes omnis generis invisibilia et sensi-
bilia terrarum suarum motibus maxime ex facto insculptissimo
coelum nobis proponitur [illegible] ut esse in hora [illegible]
praesentium

praedictiones et futurarum rerum aliquam velut contagia-
tionem videbimus si cum tempore et terrae mutatis illas
inquiramus utrisque indicabimus ullam necessitatem adscriba-
mus.

Causa ergo prima consistit mutatione absidum planetarum qua
ni planetae 2a cum solis loca in quibus sunt elevati
et a terra intervallo remoti itemque humillimi et terrae pro-
pinqui et una cum loco illius motus velocitatem et tar-
ditatem in alias atque alias Zodiaci partes successive trans-
ferunt. Cardanus primo aphor. 37. absidum signa et regiones
et sectas mutant. Item 5 aphor. 129 absis ☉ ab
♈ ad cancrum profecta inhabitabiles reddit, ~~[illegible]~~
australiorem partem borealem. i. habitabiles facit a 69°
ad ♎ borea habitabilem borealem et australi [illegible]
a ♎a ad ♑ australiorem habitabilem et boreali parti
minime inhabitantem ~~ad~~ a ♑ ad ♈ inhabitantem austra-
lem boreali./

Causa altera est mutatio eccentricitatis ☉ quam 6 singuli
vocamus Rotam in navicula primo hypothesium Copernica-
narum totam fortunae appellavimus cuius circumvolutione
mundi monarchiae mixta sua summa atque mutantur, quam
cum romanum imperium cum maxima esset eccentrici-
tas summum fastigium assecutum est et ad monarchiam
declinavit, ita illa decrescente eo quo tempus diminu-
tum est. A Christo nato in primo vero quadrante cum lege
Mahumetica Turcarum imperium coepit et velocissimo
motu eadem crevit quod eo tempore quo minima fuerit
est eccentricitas maxima floret et inde in altero qua-
drante cursus attenuabitur et ad velocitate decre-
scente lapsu graviore ruet./

3a Causa est mutatio obliquitatis Zodiaci quae cum maxima
est constituitur 23 graduum 52 minutorum cum minima
23 graduum 28 minutorum in docens tabulis prutenicis,

haec

datur vero causa cum praecedenti consentit angulum diuisi et
minuitur obliquitas zodiaci cum excentricitate. Quando
datur excentricitas max.a vel minima, illa quoque max.a vel
minima expectabatur.
4a tandem causa est coniunctio superiorum planetarum in
primis ♄ et ♃ quae ut scribit Cardanus 1o aps. 64 triplex est
magna media et minor. Minor singulis annis 19 diebus
315 horis 19 evenit. media est in qua fit transitus in
signum alterius trigoni diversi unde et triplicitatis annis
198 diebus 236. magna est qua ex aqueo trigono in
igneum fit progressus annis 794 diebus 214 Media igitur 10.
~~Media~~ minores continet et max.a 4 medias complectitur,
dum autem minores superiorum duorum planetarum coniun
ctiones quae in signis eiusdem naturae seu eiusdem trigoni cum
praecedentibus contingunt et mutationes magnas adferre nequeunt
nec desit tamen suos effectus. Sane quidem de coniunctione
superiorum in aqueis signis Cardanus 5o aps. 48 lo-
quitur. quod in illis bella magna exorientur propterea
quod hi in pacem non interventionem plerumque redigantur per
♋ et ♓ tamen quia in eiusdem naturae signis fiunt non
diversa ut in mediis aut contraria praecise ut in magnis
operantur sed eosdem fere quos in ipsa mutatione trigoni
coeperunt effectus plurimos continuant. deinde mediae
vocantur quae quidem in signum diversi trigoni ac non per
omnia qualitatibus contrarii fiunt ut cum ex igneo in terreum,
ex terreo in aereum, ex aereo in aqueum aut ita ex ♈ in ♉,
ex ♉ in ♎ ex ♎ in ♋ coniunctiones transeunt. Ratio
autem est quod ~~diebus~~ diversae operentur etiam statum
imperiorum, regnorum et terrarum aliquando immutent et
nova quaedam imperia et regna exoriri faciant, sicuti
Alexandri magni imperium in aereo, Saracenorum in terreo,
Mahumetti in aqueo coepit.

max.a

max^ae vero conjunctiones appellantur quae in V signo fieri incipiunt in I^mo V^o Zodiaci signo cum enim in illud ex aqueis in igneum signum quae ultimus primae sibi max^e adversantur transitus fiat max^e ergo illae mutationes in toto mundo accidunt id quod historia testantur.

Porro judicium de quaevis conjunctione fieri debet ex duo loci ascendentis de loci conjunctionis de ejus natura de effectu pronuncietur, optimum a. erit cum planeta dum constitutum est ex ea judicium sumendum qui primo sublimior est in eccentrico et 2° in parvo circulo seu epicyclo 3° qui in loco [illegible] plures habuerit dignitates et 4° plures stellae suae naturae stellas sibi associatas habuerit ut est apud Cardanum 2° aph. 189.

Regulae reliquae ~~medij~~ iudicij de conjunctionibus certiores apparebunt ex judicio de eclipsibus./

Tractatus 2dus de Eclipsibus

Absoluto universalissimo de mutatione regionum judicio, aliquae sunt provinciae ac urbibus ad certa Zodiaci signa nunc ad effectus eclipsium nos conferamus quoquidem illi universales sunt et non modo urbes multas sed et regiones integras sub [illegible] in firmae sunt, ut plerumque fert opinio in qua eclipsis fit constituta unde et poetas habent corruunt in beneficio sua cum figurata eclipsis afficiunt./

Sed antequam ad judicium illud eclipsicum accedamus proponenda sunt aliqua quae ad constitutionem figurationis eclipsis pertinent I° igitur oblata aliqua eclipsi cujus tempus in ephemeridibus annotatur aequale sed medium eclipsis inquiratur ad idem tempus aequale loca planetarum et capitis draconis cum latitudinibus planetarum

Porro

postea qua tempora meridiana obseruauimus tantum-
modo aequare id ipsum ad alium quemuis propositum
nobis meridianum accommodetur et aequale ad appa-
rens seu uisuale reducitur./

3° ad tempora apparentia mediae eclipsis constituatur
thema coeli juxta praecepta jam tradita

In eclipsium itaque praedictionibus 4^{or} Ptolemaeus ordi-
natim obseruari praecipit 1um loca quibus ipsi euentus
portenduntur, 2um ipsa signa, 3um tempus euentus
4 species siue qualitatem euentuum.

Loca quibus euentus eclipsis portenduntur secundum Pto-
lemaei doctrinam a signo ecliptico et ab eo quod eidem
e regione diametraliter opponitur, a signis quoque
quadrangulis eisdem a dextris et sinistris collocandis
sunt; nam minax illa constellatio maleficentiam
suam 1° exercet in eo signo cui corporaliter jungitur, 2°
eidem diametro cui maleuola affligationis radios emittit
3° eidem a dextris et sinistris $□^{lia}$ quae seminales(?)
uel radios infestant, regiones itaque quae subduntur
his signis sunt in quibus signatis euentus solaris
deliquij apparebit, sed in particularibus cognoscenda(?)
alia ratio est habenda in eclipsi ☉ alia in eclipsi $☽^{ae}$
ut enim locus aliquis a deliquio affici debeat in
☽ duo sunt necessaria unum quod luna tunc temporis in hemis-
phaerio superiori illius loci sit et cum prouincia illa
concordet signo uel △ saltem. 2° cum ciuitatis in
☉ loco uel ☽ uel ascendentis uel cum medio coeli
ipsius qui regit ciuitatem ipsam. In Solis uero nec-
essarium(?) est praeter id quod sit supra terram et quo-
uis locus siue prouinciae uel ciuitati ut illi parti
prouinciae atque ciuitati eclipsis ~~eclipsi~~ ipsa appareat./

praeterea

praeterea adnotandum est loca terrarum quibus eclipsis est nequaquam partilisse sed platia accipienda et ex signo itaque, signum illius partes 30 quae bene sive partibus viciniores sunt quamvis partes sint di-versarum signorum in partes 15 quae locum par-tilem praecedunt et partes 15 quae subsequuntur est enim vice loci ecliptici sicut et radiorum solis 15 gradibus ante et 15 post ipsum ac eadem proportio-ne procedendum est de opposito signo et □° tam in septima quam a ~~septima~~ sinistra oppositum enim signum dico non tantum gradus partiles opposita loco ecliptico sed et 15 ante et 15 post quod idem illius et □°

Utilitas itaque quaecunque sub luna et sole subduntur et dicta signa obnoxia sunt loco ecliptico et affectibus ipsius sunt particulatim a. sunt signa s. urbibus, sunt civitatibus, oppidis castellis etc quae cum signa ante dicta sunt per fundationem horoscopandum professio-nem hoc est luminarium loca sunt per principantium culminationem particularem specialiorum eadem habendi quae a. ea sine ingenuo fateor me ignorare imo impossibile existimo id pro sciri de signis urbibus civitatibus aut oppidis antiquis de quorum genitura aut fundatione certa memoria non exstat max° quoad dies horae et momenta quod tamen prorsus cognoscenda observatione quae a. de signis ab Albumasare et caeteris asseruntur fabulas puto et siquid de signis certi ex-fero pro id experientia prima debili comprobavi/

Tempore a quo ecliptica signatio effectus incipit, uno eodemque modo in solari et lunari eclipsi-dum Ptolemaei praecepta accipiendum est ex distantia

ecliptica

eclipsis ab angulo orientis aut ex proportione graduum
ascendentium initij eclipsis ad ipsum locum eclipticum, ita
in quolibet hora temporalis distantiae initij eclipsis ab
angulo orientis habeat mensem unum nam dicunt se-
cundum Ptolemaei partem futuri per eclipsim significati
ad annum posse differri ut si eclipsis particularis sit in
occidente sed tempus ultra annum, nam tunc longe distat
tunc quando est in occidentalibus parte coeli, sed tunc in
4or ultimis mensibus anni effectus eclipsis inci-
piunt apparere sicut si eclipsis fuerit proxima an-
gulo orientis 4or primis mensibus apparebit si v.
superior medio coeli in 4or 2is mensibus v. à 4to ad
8 , quo a tempore maxime vigebit effectus eclipticus,
quo tempore incipiat et quo tempore declinat docent etiam Astro
logi hoc modo quod si eclipsis locus medio oriens
tempore quo sol maxime fuerit propinquius ascenden-
ti effectus maxime apparebit in 1a 3a parte temporis
ipsius effectus et si medio coelo vel circa in 2a
3a parte temporis effectus et ita si propinquius occiden-
ti in 3a et ultima parte ./
Quantum ad bona accidentium attinet sunt ex supra
quae diximus bifariam sumi aut ex loco eclipsi
aut ex Cardinali signo, eorum autem modos qua-
drifariam imo 5o modis accipi dico 1mo ex natura signi
ut in toto se ha in signo masculino et diurno aut
foeminino vel nocturno, aequinoctio aestivo tropico-
mobili fixo imperante obediente ac intuente
vel Δo solum a fixa nimirum in 9o orbe solis
8o stellarum aut signa quadrupedia humig.
3mo a dominus locorum fixa dominium altitudine Δ
sed finis. 4to si quae orationis in ipsius loci sunt, 5to
si

Et quae pari modo fixae sunt in eodem loco aliquid plurimum
potest in regionibus quae plurimum distant ab
aequinoctiali nam fixae magis reguntur quam
erraticae ex mente Cardani 2° quadripartiti c. 7°
ex duobus vero eodem praeferri debeat alias dictum
est: Si a una eademque stella duarum utriusque loci
debitum et cardinalis sortita non fuerit praeferatur
quidem debitum ~~loci~~ duae sed assumatur ex-
illo qui prae caeteris utique loco pluribus modis
de praescriptis adiunget indubitatur quod a aliqua
fuerit duarum ratio praeponetur illa qui in angulo fuerit
vel potentior in sole in domo sua vel altitudine seu
quinque, vel qui fuerit majoris loco et conditionis
ut dicitur retrogradam, orientalis occidentali,/
In fixis a stellis duas angulos observavi juxta
Ptolemaeum alteram quidem quam eclipticam ipsa sequi
tur alteram quam antecedit, ultimum a praesertim quam
non sunt obliqua orbes stellae sed quae luminis praeferun
tur et max.e illustres itaque considerandum est stellas
quae oriantur in loco obliquum et cardinis sequentes
ordine signorum quae signis sic non quae signa coeli
illigi quae in 8° fuerint ex configurationibus
stellarum fixarum hoc enim unice est eligendum.
~~[illegible]~~ Tria a in illis sunt consideranda scilicet motus
et declinatio scilicet ut in volatilibus, piscibus, quae
dependibus motus ut in fluviis et manufacturis detrimenta
aut felicitatis signa ex declinatione a septentrionali
terra motus meridionalis a portendit imbres et tempe
states
Signa vero quarta sphaerae secundum distantia ab aequi
noctiali vel motu solis eligenda potius quam
sunt illorum signata quae sunt tropica pro aequinoctialia

adria

aeris mutationes signum [?] conditionibus satorum
et arborum, eclipses aequinoctia superstatua signum do-
minium sortiuntur, tropica signa mutationes aeris
quae efficacissimae sunt qualitates illorum cum sol est
in die caloris aut frigoris quae sunt signa et signorum
mobilium nunc et fixae et corpora sive bicorporea
est aliquid dedum, fixa igitur est signum quae illius
merito debetur, debentur et aedificia quae ita con-
spectum est in quae aedificia manere debent sub signo
fixo aedificantur, eorum a signum quod quae
ex illis tria sunt fixa [?]./
Quod si eclipsis fuerit juxta orientalem angulum
signabit super initia omnium rerum aut super eos quae
facile proficiuntur in spiritualibus infantium, pue-
ritiam, adolescentiam, et aedificiis fundamenta in disci-
plinis, item in Grammatica et tyrones in M. C.
signabit super perfecta et magnae autoritatis, si
vero in aliis occidentalibus quae sunt in extremo vel
juxta extremum, ita ut in adepta sunt perfectio-
nem in rebus prope extremum, leges et instituta
quae in perfectionibus quandoque sunt ita et finis./
Quod spectat ad magnitudinem effectus habetur
illa multis modis nam 1° observanda est parv-
itas aut magnitudo eclipsis nam quando eclip-
sis est parvum nocent et in pauca operantur, mediocres
in multa, maxima vero in plures suam efficaciam
infundunt. 2° attendendus est color ex eo enim
effectus dignoscitur nigredinem et subtilitudinem
Saturninos et tetros effectus signat, candidus
Joviales, rubedo martios, flamma venereos,
varius mercuriales et signat ex coloribus
(in tabula) potius qualitatem quam quantitatem effectus [?]

prolixitas [?]

[illegible] ad magnitudinem effectus et sciri declarandam sunt an
si ex .xx. super predicta influxus consideratur an super
plurale an super pauca ipsa est maxime coniectari licet
sunt ex stellis dutibus quarum loca status sunt
unus color quo fulserint in opposito ipsius eclipsis
afficietur dimidium illius quod in eclipsi a solari si fue-
rint orientales aut in lunari occidentales ab ipsa d^a
tanto plus dimidio significabitur quanto fuerint ipsi eclipsi
proximiores et tanto minus quanto remotiores quod si in
solari fuerint occidentales aut in lunari orientales
eo minus quo fuerint propiores ipsi eclipsi. /
Elatum a dominium ex duobus uenari licet ex stella
quidem dominante in locis et diei qua illi committentur
sed qua committuntur et ipsa dominatur licet non plures
cum aliquod dicere accipere [illegible]
sumitur a una stellarum dominantium reliquis et
cardini et qua illis committuntur uel radiis uel
quadrata hinc locorum in quibus ipsa stella sunt
constituta ☉ itaque et ☽ significant affectionem et
magnitudinem ipsius affectionis, sed pertinere ad
quinque planetas definire quales dicantur.
Sed dubitari potest quomodo possibilis distinguere
dicantur si in omnibus eclipsibus semper quinque
planetae dominantur
Respondeo oportere diligenter inquirere quis nam sit
primus dominus qui 2us qui 3us qui 4us et qui 5us
nec solum inspiciendum qui plus dominetur sed quis plura
pti cum pro eisdem fuerit dominus loci et reliquis et loci
angulo illo proximus et principalior quod
si non fuerit dominus et idem planeta si quia locum
reliquum aspexerit et ad illum applicuerit uel fuerit
in

in sequenti angulo illa erit primus et principalior
dux quod si uterque eorum fuerit inspiciendum an
altius alterius loco ductus et qui planeta ab aliis
planetis acceperit testimonia et illum statuimus
primum ducem in hac causa et similiter si stella fixa
coniunctionis fuerit quae lucida extiterit et nobilis
idem continget. Ultimum est cum nihil eorum con
tigerit tunc primus dux erit ex planeta qui loco
obliquum praeest 2us qui loco cardinum septis praefu
erit 3us qui locis in quibus illi duo fuerint
Duorum autem valde errorum monendus est Astrologus
1um quidem quod cum dicimus v.g. ex te fieri
hoc et illud non intelligimus solum esse de te stella
sed de quacumque stella est fixa quae sit de natu-
~~[illegible]~~ te veluti in Cretae humeri et quaedam quae in
Orione et similiter debet intelligi de locis superioribus
velut finis M tauri signi quae est frigida
sicca et tu qui est de natura te adeo ut hoc nomen
planetae ab Astrologis aliquando sic nomen certum
errantibus quam inerrantibus ac locis quae officii
illi tribuuntur naturae planetae non sydera exemplum
[illegible] quod dicit Ptolemaeus te ubi Solis duae
fuerit corrumpit qualitas frigoris idem est ac si-
diceret ubi quae de natura stella aut locus in obliquo
[illegible] sortiatur te solum et non alterius planetae
huic qualitas corrumpere cum frigore.
2um quod non oportet solum errantes planetas ipsarumque
mixtiones considerare sed et mixtionem cum stellis fi-
xis et cum locis familiaritatis ~~[illegible]~~ a quibus prae-
familiaritatem intelligant Astrologi radios atque diminu-
[illegible] potius [illegible] est atque aequaliter [illegible]

Sed.

Quarta · de duo peculiari cuiusq planetae adeo
clarum est ex ipsa natura planetarum et ex textu Ptolo-
maei 45 · lib · 2 · quadripartiti in expositione nostra, ut ibi quidem
sufficiat. itaq admoneo lectores ordinis servandi in
istis duobus particularibus qui bifariam constat
1um quod benefica dua ♃ et ♀ semper benefaciunt
malefica vero semper malefaciunt sed diversa modis
♄ quidem immodice refrigerando ♂ vero exsiccando
cum calore, feminorum sunt appellant ☿ vero juxta naturam
stellarum quibus commiscetur./
Secundus ordo est, quod stellae quae tria sunt alta
et tria bina aliorum in illis contenta et praeter id supe-
riores reddunt arbores et species omnium generum
praeponenda vero semper benefica [illegible] efficitur pro-
prio. ♀ vero calefacit et humectat. ♃ vero est tempe-
ratior. ♀ igitur opera validiora sunt propter [illegible] multi-
tudinem luminis subtiliam innati caloris ideoq et
fecundior et ad inter longitudinem magis opportuna
♄ ut dixi frigiditate nocet inde siccitate, ♂ siccitate
inde caliditate./
Notanda est etiam regula quod benefica non solum bene-
faciunt [illegible] sed et aliis talibus quorum consue-
tudine [illegible] gaudent ut equis canibus et uel-
quae esui apta sunt ut aniculis et piscibus ovibus [illegible]
[illegible] esui aptis veluti capreolis, cuniculis, animalibus
atq plantis arboribus propter lignorum usum: nocentibus
vero [illegible] venenosis et talibus et [illegible] noxijs aut fri-
tate ut [illegible] aut veneno ut serpentes et scor-
piones aut qua [illegible] quod utile est ut corvi cornices
mures locustae aut qua sola foeditate sunt [illegible] odiosa
ut scarabones, muscas, pulices, cimices, pediculi

vermes

udomet, om̄ia tamen talia minima quo fiunt cum malefi-
ca contraria rat[ione] ut om̄ia hec minimam noxia udeo
multiplicant /

Quod si quis dicat quomodo facto fieri potest ut tanta
bona fiant ab ipsis reliquis qualia benefica pol-
licentur /

Redeo hoc ad intelligimus cum duo sint corpora in coelo
☉ et ☽ altero relinquendo subire planeta qui pluri-
mum potest sufficere vices observati luminis. neque
dicere dari extra stellas duo quae salubriores ipsis
luminaribus nam luminaria plus lumen suo corpore
caloris et humidi vitalis quod est ex longitu-
dine inter quam credimus nulli alteri planetae
comparanda, sed benefica magis faciunt quod coelo
quam faciunt luminaria et orbis Rector benefica
eo facilius faciunt ipsa quae mansuetiores sunt mo-
ribus et temperatas habitant regiones, malefica
latronibus, feris gentibus atque barbaris /

Iterum dicta sunt de stellis tam fixis quam erra-
ticis dum peculiariter suam vim obtinent quod
in duobus consistit primum quod sola imperant 2um
quod in proprio sunt statu ut masculinus planeta
atque diurnus in masculino in quo est gaudens et
in domo eorum contingit si sic orientalis a sole supra
et supra terram dum dies est etc. Quod attinet
ad mixtiones et remissiones quantum ad augmentum
dum multi planetae miscentur aut inter se permiscen-
tur impossibile est penitus describere quod est cal.
in libris Ptolemaei et Avicennae relati sunt reliquen-
dique industriae et labori Astrologorum relinquendum
sicut Ptolemaeus /

Hoc unum ante finem articuli notare volo quod illi
maxime

maxime affliguntur ab universalibus calamitatib(us)
quorum in genituris loca praecipua luminarium
et cardinum subsunt medii coeli et ascendentis et
medium quidem coeli pro fortuna et honoribus
ascendens autem pro vita et corpore similiter idem
et luminarium alterum pro vita reliquum pro hono-
ribus eadem fuerint cum loco eclipsis et in eadem
parte. 2° qui in opposita ad unguem. 3° qui sunt
in quadrata et inde quae proximiora ex manifesta
enim doctrina praedicta eodem ordine prout et ratio in-
dicat qui ditantur et honores consequuntur./

Articulus Tertius

De prognostico tempestatum quarti Judicijs quae sumuntur Ex diijs . Anni et 4r anni quartis

Exposito eclipsium universali prognostico ad integras
regiones spectante specialius nunc aggredimur quid
singulis anni temporibus cum in universum tum in specie ac-
commodatur, primum vero de statu dum anni quem
per annum dividem dum in quo sequamur ...
dicamus quoquidem ad exitum usque temporis regiae et gu-
bernatore summi adhuc constituto et in verum judicio
eum ratio pro totum annum tempora conformatur. et
eo Ptolemaeus Astrologorum omnium princeps l. 2°
quadripartiti c. 10. ita inquit scribens ac natu-
rali videtur ad annuas inspectiones 4r tempora-
constitutis observatio et praecedentibus coniunctionib(us)

Q

☉ & ☽ de pleniluniis praesertim dependere
atque ita judicium facere ex ♈ ipso de statu
Veris ex ♋ de aestate ex ♎ de autumno ex
♑ de hyeme quibus verbis Ptolemaeus nobis
praeceptum tradere in suo generali summario tempesta-
tum prognostico ad quamlibet anni quartam duo
constituenda coeli themata 1mum ad ingressum ☉
in punctum signi 1um sive aequinoctiale sive tropi-
cum 2um ad novilunium vel plenilunium proxi-
me antecedens non cum multis Astrologis 3um adjun-
gendum esse statuimus ad novilunium vel pleni-
lunium similiter prox[ime] subsequens ingressum ☉
in signum cardinale max[ime] si sint ecliptica nam
non tam qua coeli facie affluant sed et qua defluant
a punctis cardinalibus luminaria in mutuis
congressibus et oppositionibus attendendum est si exactum
judicium ferre volumus cum 4tae sint anni
quartae et ad unamquamque tria themata eriga-
tur erunt in totum themata coeli 12 quibus ad
totale judicium opus est ex quibus ista quatuor
quae ad puncta cardinalia constituuntur imperfe-
cta a Cardano vocantur in commentario supra dic-
tum locum Ptolemaei quandoquidem ipsa ingressuum
exacte habere non possumus et in ejusmodi thematibus
situs tantummodo planetarum perpenditur velut
qua perfecta cum magis praecise ipsa noviluniorum
et pleniluniorum constent porro thema illud quod
ad ingressum ☉ in ♈um 1mum cardinale signum
conformatur solemus appellare revolutionem anni
quia cum Astronomi Zodiacum ab ♈ initio et

annum

annum a ☉ ad id accessu incipimus non est absonum
Astrologos extendere ad id tempus momentum schema
coeli, ex quo vires Astrologorum in haec inferiora
pro singulis provinciis et aliorum in anno acciden-
tium quasi de novo examinant et perpendunt
et hoc schema revolutionibus anni vocant cum ex eo-
rum aliter judicant ac in nativitatibus quid nato pro
subsequentibus annis eventurum sit pronunciari solet
ex schematibus revolutionum quae eriguntur ad locum
Solis qui est in radice. Haec schemata eriguntur
juxta praecepta ante a nobis tradita./

Tandem examinetur in orbibus istis schematibus quis
planeta sit fortior quod fit, si inquiramus j in
singulis fortitudines et debilitates planetarum ex
collectione dignitatum essentialium prout in praecedenti-
articulo in inquisitione dni eclipsis factum est ad
quam rem adhibentur 1a et 10a domus item duo
Luminaria ☉ et ☽ postea caracteres planetarum
omnium bis conscribuntur semel pro colligendis te-
stimoniis fortitudinum et iterum pro colligen-
dis testimoniis debilitatum illisq numerum tes ge-
minorum scribet ad unum schematum cujusvis qua-
drantis juxta planetarum ordinem subscribantur
ac singula numerum tes geminorum scribe seorsim-
in binam summam conjiciantur 1a pro Vere 2a pro
aestate 3a pro autumno 4a pro hyeme ad extremum
et has quatuor in singulis planetis aggregentur
qui enim inter omnes fortissimus et simul in commodiori
coeli loco dispositus fuerit, non infirmitur motu-
vel liuntur in primis vere hoc anni duce

parti extra

protelaque vero et locus domus subsolitus qui numero
dignitatum proximus est.

Tandem in cognito anni domino dispositio judicativa de effi-
cacia ejus consideranda sunt ea omnia quae probati astro-
logi hac occasione docent quorum primum et
maxime notabile est quod Hali cap. 3o parte 8a compo-
sitionis [illegible] dominus anni bene positus in [illegible]
revolutionum bonum et felicem annum signat in
quo omnibus bona fortuna et prosperitas promittitur
infelicitas vero positus infaustum et infelicem annum mi-
natur in quo difficultates pericula et anxietates
metuenda sunt omnibus.

Ex mala quidem constitutione in 1a domo damna in
corporibus, in 2a in nostra oeconomia et lucris
in 3a dissidia et contentiones fratrum et agnatorum
et agnatorum et sic deinceps pro proprietatibus
cujusque domus a nobis alias explicatum.

Quod et tradi specialia de singulis planetis pro-
ductiva. Si enim cum praefuerit anno alius affectu
ut vel planeta frigiditatis effectiva temperantiae
frigus intensum eo anno signat quod et [illegible]
interimit, terra nascentia impedit immutatos et
adversitates in aere terra motusque [illegible]
et frigora immensa facit. Saturnus enim calorem minuit
calorem et ipse frigoris auget frigus et quo sic de
judicandum in particulari juxta proprietates loci
in quo inveniatur fuerit si enim in 1a domo sit positus
significabit juxta naturam illius [illegible]

2a. dum anni alius affecta alterum vel sit cum
☉ [illegible] ipsa et nostra constitutionales effectum [illegible]
occurrit his [illegible] quibus [illegible] similia conformantur

[illegible]

Liure premier des Elements de Chymie ou physicque practique

Preface

Dautant que la physicque est une science qui traicte des
choses naturelles et a pour son subject egal le corps
naturel entant que mobile. C'est pourquoy Nous disons
que la Chymie (en esgard a la Theorie) est une physicque
contemplatiue. Mais quant a la practique Nous la
pouuons appeller physicq practique ou effectiue
La Chymie practiq suiuant la definition Nominale
le est un art qui enseigne la methode de conuertir les
mixtes en suc et liqueur
Elle est aussy appellée Spagyricque pour autant qu'elle
enseigne la separation du pur d'auec l'impur, et l'ex-
traction de l'essence du mixte
Mais la definition essentielle de la Chymie est beau-
coup plus significatiue par ce que c'est un art qui enseigne
la methode d'alterer tous les corps tant simples que
composez. Nous ~~entendons~~ prenons en ce lieu ce mot d'alteration
plus amplement que ne font les physiciens en compre-
nant soubz icelle non seulement le mouuement acci-
dentel mais aussy le substantiel car la definition
premiere regarde bien la principalle fin mais non pas
l'egal de cet art dautant quelques uns ueulent que
c'est un art qui enseigne la resolution des mixtes en
leurs principes: Duquel il que la resolution est comprise
soubz l'alteration C'est pourquoy bien que la resolution
soit le but principal des Chymistes on ne doit pourtant

(Chymia Est ars quæ d… methodum alt… di oia corpora … plicia quam c… posita.)

l'appelle

L'appellent chyal parce que les principes prendre bien estre altérez mais non pas resoultz. Mais les mixtes admettent l'un et l'autre; oultre qu'aucune resolution ne se peut faire sans altération mais plusieurs altérations se font sans resolution.

Et par le moyen de la resolution des mixtes en leurs principes on cognoist facilement leur composition de laquelle ce grand Aristote n'ayant parfaicte cognoissance il ne faut s'esmerveiller s'il a erré en la vraye composition des mixtes car comme il consideroit les compositions et dissolutions des mixtes qu'il appelloit generations et corruptions il estima que les corps tant simples que composez se reduisoient en la matière première comme au subiect propre à recevoir diverses formes.

Mais quelques Chymistes tiennent que les mixtes sont resoultz en leurs élémentz ou principes premiers par nature ou par art lesquelz sont peu différentz parce que toutes les choses qui sont produictes en l'art de Chymie sont faictes par la nature ou par les agentz naturelz moyennant l'ayde de l'Artiste qui est seulement le dispensateur et ministre de la nature. En sorte qu'il dispose les corps aux agentz afin que la nature par le moyen d'iceux les puisse altérer et resoudre en ses principes.

C'est donc la Nature laquelle ordonne à son agent le plus actif qui est la chaleur des corps qui luy sont présentez par le moyen de l'Artiste à celle fin que faisant le debvoir de sa charge il ouvre les corps les altère et en puisse séparer les choses entre lesquelles ilz sont composez et assemblez les conjoinctz.

Quant à nous sans vouloir présenter plus aultre

Que ne font les Medecins nous nous arrestons
a la matiere des Elemens que nous appellons
principes sensibles pour laisser decider aux Escoles
des Peripateticiens les questions de la matiere
premiere nous contentans d'estre simples Physiciens
sensibles et appellons en qualité de Medecins
ces substances homogenes elemens principes premiers
car quelques chymistes tiennent incorruptibles
lesquels ils veulent ne se pouvoir transmuer de l'un
en l'autre par ce disent que jacoit que la nature se
serve de rarefaction et condensation comme de
vrais moyens pour convertir les elemens de l'un
en l'autre que cela se doibt entendre des corps corrup-
tibles et non pas de ceux qui sont incorruptibles.
Mais quant aux resolutions des mixtes qu'elles
sont si manifestes qu'on ne les peut nier en aucune
façon.

Or nos principes ou elemens sont les premiers
corps tres simples de l'union desquels se font
tous les mixtes.

C'est pourquoy le feu agissant sur tous les mixtes
artificiellement disposez les resout en les principes
ou elemens qui estoient unis ensemble soubz une
mesme forme lesquels principes ou elemens sont
manifestement separez par la chymie en cinq scavoir
est en Eau ou phlegme, en Esprit ou mercure,
en huille ou ~~[illegible]~~ soulphre. en sel et en terre

L'eau est l'element le plus volatil et le moins
intrinseque insipide aussi l'appelle on phlegme comme
ayant peu d'efficace.

L'Esprit est un element liquide acide ou aigre le plus
penetrant de tous les autres.

Aqua est eltum vol[illegible] minima dens

Spus est Eltum acid. penetrantissimum volatile aqua, quorum volat[illegible] minus.

Sulphur
elementum inflammabile, hypostaticum, minus volatile, ... duobus ... minus fixum.

Sal
elementum coagulabile, dissolubile, causticum ... fixum ...

Terra
elementum siccum ... spongiosum

Le Soulphre ou huyle est un élément inflammable, moins volatil que les autres deux premiers et moins fixe que les deux suivants.

Le Sel est un élément coagulable et dissoluble caustique, qui est fixe et intrinsèque vraye base de l'humide radical et non pas l'huyle contre l'opinion commune des Médecins comme nous dirons un jour en nostre traicté des erreurs vulgaires de la médecine.

La Terre est un élément sec, rare, spongieuse, discontinué et fort légère mais la plus légère de tous excepté l'huyle.

Quant aux qualitez qu'on appelle premières l'opinion vulgaire ne nous plaît aucunement. Car nous nions que l'eau élémentaire n'est chaude ny froide de soy mais elle reçoit ces accidens par la chaleur ou froideur des autres agens par lesquels elle est privée de ces deux qualitez. Car si elle est contenue en un lieu chaud, froid ou tiède, elle deviendra toute telle en qualité que sera le degré auquel elle sera exposée. Nous disons qu'elle est humide et liquide plus pesante que la terre et l'huyle élémentaires mais plus légère que l'esprit et que le sel.

L'Esprit est chaud et humide actuellement le plus pesant de tous les éléments.

Le soulphre est chaud et le plus léger de tous les éléments.

Le sel est chaud et le plus pesant des éléments excepté l'esprit et le seul entre tous compacte et coagulé.

La terre n'est chaude ny froide de sa nature mais seulement par accident friable et sans continuation.

Traicté

Traicté premier

Chapitre Premier

Du subject & de la fin de la Chymie

Nous avons dit que le subiect de la chymie estoit le corps mixte entant qu'altérable & résoluble: & le simple entant qu'altérable seulement. Mais d'autant que toutes les opérations se font à quelque fin & ne regarde pas seulement la Théorie mais principalement la practique. La Théorie se peut rapporter à la science naturelle & la practique à l'utilité & contentement/

L'Utilité est double la santé & le lucre cettuy-cy est le plus esloigné & quasi indigne du Chymiq ou Philosophe Mais la santé est la fin principalle de la Chymie. or l'utilité se contient soubs ~~l'alc~~ l'alchymie laquelle a esgard aux transmutations des metaux & par ce moyen elle est distinguée de la chymie laquelle opere la medicine comme l'instrument de la santé/

Deplus la medicine est double universelle & particuliere/

L'Universelle restitue la santé premierement à l'homme & apres à tous les animaux, plantes, & mineraux & chassant plainement toutes leurs impuritez & s'appelle poudre & elixir des Philosophes/

La particuliere regarde tous les mixtes & les principes laquelle Paracelse appelle chymiatrie

especialle

essentielle ~~ou Essaims~~ dautant qu'elle enseigne a tirer les essences. L'Alchymie regarde seulement les metaux et fossilles ou mineraux pour en oster leurs superfluitez et impuretez et s'appelle Spagyrique ou argyropée./

Quant a la pureté du mixte apres sa separation elle se fait en deux facons. La premiere est lors que par la methode moins parfaicte on faict les tinctures, extraicts, magisteres, baulmes et autres semblables. La seconde est plus parfaicte lors que les principes ou elements sont si exactement separez qu'ils n'ont plus d'heterogeneité. Que si apres cette exacte separation ils sont reunis et rejoincts artificiellement de la resulte un medicament exquis lequel si on veut davantage exalter on rejette les deux elements sçavoir est l'eaue et la terre pour ne joindre que les autres trois fixes et inseparables et ce qui en resulte est appelé panacée ou medicament immortel.

Il semble qu'Hipp. a recogneu ces trois principes quasi comme soubz un voile quand il parle de la ... des medicaments qu'il appelle ... Et de faict comme autre chose que ce qu'Aristote appelle chaleur celeste, principe vital, esprit et essence de chaque chose. Platon l'appelle raison, seminaire et l'Ame du monde. Paracelse luy attribue divers noms comme baulme, Mumie, ... , essence, Elixir, nature ... , Souverain element, Matiere crystalline, humide radical ou primigene, souphre vital, matiere premiere chaleur innée

Chapitre Second.

Des fourneaux & Vaisseaux

Afin que le Chymiste puisse alterer & dissoudre son sub-
ject qui est le corps. Il est requis d'avoir des instrumens
necessaires & sans lesquels on ne sçauroit faire les
operations necessaires sçavoir est les fourneaux &
vaisseaux.
Les fourneaux sont de diverses formes & matiere
lesquels pour faire court on peut lire en Beguin chap
des fourneaux & Vaisseaux.

Chapitre Troisiesme.

De la coupeure des Vaisseaux

On couppe les vaisseaux premierement avec du fil
simple, double, triple & soulphré ou humecté avec
l'huylle avec lequel on lie le vaisseau que l'on doit
coupper: Mais pour bien faire il faut aupara-
vant marquer la partie que l'on doit coupper avec
l'emeril ou avec un diamant. En apres on allume
le filet afin que le verre s'eschauffe puis on jette
une goutte d'eau froide sur le fil afin que le verre
se casse justement
Secondement on faict rougir le col du vaisseau puis
on jette dessus une goutte d'eau ou bien on le plon-
ge dans l'eau afin qu'il se casse./
Tiercement on fait une petite fente avec un fer
rouge au verre laquelle on suit on couppe le
verre a sa phantaisie
En quatriesme lieu on prend des cercles de fer qui se
ferment quasi en façon de tenailles rondes avec le

lesquelles

Lesquelles estans rougies on comprime le verre puis ayant jetté une goutte d'eau froide par dessus, il se casse facilement.

Chapitre quatriesme de Lutation des Vaisseaux

Voyez Beguin au mesme chapitre.

Chapitre cinquiesme
Du feu & des degrez d'iceluy

d'autant que le feu est le principal agent par lequel on faict la separation des substances diverses des mixtes il faut considerer diligemment les divers degrez d'iceluy que l'on distingue communement par les mylieux comme celuy du bain de Marie est appellé le premier degré: celuy de la cendre est le second: le troisiesme du sable ou limaille: Le quatriesme du feu immediat.

Secondement on le distingue en esgard a la liqueur que l'on distille car si a chaque attouchement il distille une goutte cella s'appelle le quatriesme degré si en dix attouchements il ne distille qu'une goutte cella s'appelle le 3me degré: si une seule goutte en XX attouchements la deuxiesme. si une goutte en 30. ou 40. le premier.

Tiercement suivant la qualité de la chaleur par ce moyen on appelle le premier degré lors que la chaleur est si petite, qu'elle est agreable mesmes a la main. Le second degré est lors qu'a grand peine la main peut endurer la chaleur du vaisseau.

Le

Le troisiesme est quand il blesse incontinant la main et qu'on ne la peut souffrir. Le q^me degré est destructif.

Second Traicté des Principes

Chapitre premier de l'eaue

Nous avons dict que les mixtes se resolvent en cinq principes ou elements incorruptibles qui ne se transmuent de l'un en l'autre ce qui se prouve par la demonstration oculaire lors qu'apres la deue fermentation separation et rectification ils sont de rechef reduicts en nature elementaire cella se prouve encore par raison d'autant qu'il n'y a aucun agent en la nature par le moyen duquel telle conversion se puisse faire ce qui appert en ce que le feu estant le plus puissant de tous les agents pour separer les esprits des corps ne peut produire la conversion de ces elements en sorte que nous sommes contraincts de confesser que cette separation des elements en leurs parties est la vraye resolution des mixtes en ces principes pource que le plus puissant agent qui soit en la nature ne peut passer outre.

Or pour faire telle separation il faut scavoir que la volatilité plus grande ou moindre fixation sont causes de cette separation: car si les elements estoient tellement unis en la composition des mixtes qu'ils fussent esgallement fixes ou volatils il seroit impossible de resoudre les mixtes et par consequent ils seroient incorruptibles aussi bien que les elements qui admettent bien bien de grandes alterations Mais non pas des mutations substantielles.

or

Or pour parvenir a la resolution & destruction des mixtes nous sommes contraincts d'user du mesme agent duquel se sert la nature scavoir est de la chaleur Car l'Artiste dispose la matiere disposee a la nature affin qu'elle agisse par sa chaleur quelque fois plus grande quelque fois plus petite sur cette matiere & par ce moyen nous pouvons donner solution a l'objection que quelques uns font contre nostre opinion que les actions naturelles different d'avec les artificielles en disant que c'est la nature seule qui agit et que l'artiste dispose seulement./

Comme ainsi soit donc que le feu agissant sur les mixtes les ouvre s'insinuant par les pores d'iceux occupe quelque lieu par sa substance il est necessaire qu'il passe a travers les pores des corps dautant que les physiciens n'admettent aucune penetration corporelle et par ce moyen divise les corps lesquels ayant en leur composition des substances les unes plus les autres moins volatilles il faut de necessité que les plus volatilles se rarefient et s'elevent les premieres & se reduisant en vapeur se separent plustost que les autres pourautant qu'elles ne peuvent supporter l'action du feu./

Or est il que l'Element de l'eau estant le plus volatil et le moins intrinseque ou inherant s'eleve & separe le premier les chymistes l'appellent phlegme comme principe qui a esté rendu peu ~~utille~~ utile non par raison de ~~la~~ la composition ou mixtion mais bien de la vertu & efficace: C'est pourquoy ils l'appellent principe inutile dautant qu'il semble estre ~~utile~~ le vehicule de tous les autres. Les

chymistes

Chymistes obstinez pour maintenir ce qu'avoit
leur maistre qu'il y a trois principes seullement,
scavoir est le Mercure, Soulphre et Sel. Nous
respondons que l'art nous faict ~~[illegible]~~ voir par la
separation qu'il y en a encore deux autres scavoir
l'eau et la terre que faulsement ils appellent
excremens veu qu'aucun principe n'a point d'im
pureté. Quant a la terre qu'ils appellent excre
ment de l'huylle cela est encore plus faulx
parce qu'd'elle on peut tirer tous les principes.
Voyons donc la faulseté de leur opinion. Nous
disons que par la separation nous recognoissons
cinq substances diverses lesquelles reduictes en leur
pureté n'ont aucun excrement et par ainsi l'un
ne peut estre excrement de l'autre. Le phlegme donc ne
peut estre excrement de l'esprit, ny la terre du sel veu
que la terre n'est ny dissoluble ny coagulable de soy,
joinct qu'il se mesle beaucoup mieux avec l'huylle
que non pas avec le sel apres sa separation j'advoue
bien que c'est le principe le moins utile de tous aussy
bien a propos on l'appelle terre morte mais en la mix
tion elle est tres necessaire tant pour ~~absor~~ consummer
les humiditez aqueuses qui rendroient le corps trop
fluide comme aussi pour leur donner des porositez
par le moyen desquelles ils puissent chasser leurs
excremens. Or est il que ces puretez et impuretez
qui se remarquent en la separation vulgaire de la
chymie sont comme des ombres des vrais prin
cipes que l'on tire et separe par la vraye chymie
a la cognoissance de laquelle peu de gens sont par
venus jusques icy./

Chap.

Chapitre second de l'Esprit

D'autant q[ue] nous avons dict que les chymistes constituoient trois principes. Mercure, soulphre et sel et que soubz le Mercure ils comprenoient l'esprit comme le principe utile d'iceluy, et le phlegme comme son excrement. Il reste toutesfois une difficulté touchant l'esprit a cause de son homonymie: Car les uns l'appellent substance aërée, les autres substance acide. En quoy il y a beaucoup de confusion par ce q[ue] toute substance simple pour inflammable qu'elle puisse estre et subtile ne peut estre appellée esprit veu q[ue] tous les chymistes mesmes confessent q[ue] l'esprit est contenu soubs le Mercure. Or est il q[ue] tout ce qui est inflammable est huyle ou soulphre mesmes a leur advis: Et toutesfois il est tres certain qu'aucune substance acide n'est inflammable et toutesfois c'est la plus penetrante de toutes a cause de quoy nous l'appellons Esprit. Or tout ce qui s'enflamme est huyle comme il appert en l'huyle aërée de Terebentine q[ue] les chymistes improprement appellent esprit pour qu'il conçoit promptement de la flamme. Le mesme appert en l'eau de vie rectifiée exactement que l'on doit plustost appeller huyle aërée du vin et non pas esprit veu q[ue] pour subtile qu'elle soit elle ne peut pas penetrer comme l'esprit joint q[ue] l'esprit ou la substance acide ou mercurialle n'est jamais inflammable et par consequent ne peut estre comprins soubs le soulphre non plus q[ue] l'eau de vie qui est tres inflammable ne peut estre comprinse soubs le mercure soubs lequel est comprins l'esprit par leur propre confession.

toute

Toute la distinction consiste en ceci scavoir est que tout ce qui est inflammable est huylle et toute huylle est inflammable. Tout esprit est acide et tout ce qui est acide est esprit et aucun esprit n'est inflammable/

Chapitre Troisiesme

De L'Huile ou Soulphre 🜍

L'Huile est un element liquide onctueux, aërée et tres subtil qui concoit promptement la flamme de sa nature nous l'appellons le troisiesme principe que Paracelse avec ses sectateurs appelle second principe soubz le nom de soulphre. Lequel estant tiré en la premiere distillation d'un corps crasse, espois et visqueux tombe au fonds de l'eaue (et de l'esprit et d'un corps moins crasse estre d'eux). Et si de matiere plus estendue elle nage sur ceux./

Il faut observer icy que les esprits des metaux et mineraux bien qu'ils soient tres acides sont appellez improprement huiles comme l'huile de vitriol et de soulphre et ce a cause de leur consistance plus crasse bien qu'ils soient vrais esprits moins volatiles et si vous voulez plus fixes que les autres./

Chapitre Quatriesme du Sel

Le sel est appellé par nous le quatriesme element fixe, coagulable (dissoluble) notre principe de coagulation, fixation, compaction, fusion et mondification sec en sa propre consistence et le plus pesant de tous espessy l'esprit reduict en sa propre nature elementaire/

faut icy noter que tous les chymistes usent bien

souvent

Commune du mot d'Alcaly pour le sel elementaire ; mais improprement pour toute sorte de sel non seulement simple mais aussi mixtes qu nous appelons sel essentiel qu lequel soit aussi ~~improprement~~ plus proprement ce nom d'alkaly pour le sel d'une plante appelée Kaly duquel se servent les verriers pour fondre le crystal,

En outre plusieurs mineraux sont improprement appelez sel comme sont les vitriols et les alums voire mesmes les metaux corrodez par les esprits q l'on devroit appeler plustot vitriols comme le sel de saturne, jupiter, Venus et autres

Chapitre cinquiesme de la Terre

La terre elementaire qui reste apres la separation des autres quatre elemens et le cinquiesme et le dernier principe le plus leger de tous les elemens excepte l'esprit contre l'opinion vulgaire, rare, spongieuse et discontinue cause de la porosité des corps mixtes. Car puis q la terre est le premier corps sec qui se trouve en la nature il est inevitable de dire q tant plus que l'humidité en est separée et d'autant plus elle appro: che de la nature de la terre elementaire. Or est il que tant plus elle est privée d'humidité, d'autant plus elle est seche et par consequent plus terre que celle ou il y a plus d'humidité et toutes fois elle est beaucoup plus legere d'ou vient que la pesanteur de la terre doit estre plustot attribuée a l'eau et aux autres elemens meslez avec icelle d'ou nous pouvons conclure qu'Aristote n'a pas bien cogneu la terre elementaire [mais seulement mais seulement l'elementée]: mais ce qui luy a fait errer est qu'il a estimé qu'il n'y avoit autre meslange en la terre commune que son sec ~~et~~ ou point

d'eau

d'eaue n'ayant aucune cognoissance des autres substances qui y estoient naturellement. /

Troisiesme Traicté

de diverses noms dont la cognoissance est necessaire

Tout ainsi qu'il y a divers degrez d'operations de mesmes les chymistes ont imposé divers noms aux preparations des mixtes et mesmes un chacun en forge tous les jours a sa poste. Mais a nous nous declarerons seulement ceux qui sont receus d'un chacun ou moins par la plus grande partie et auxquels tous les autres sont rapportez comme soubz ces genres subalternes. /

Chapitre premier de la Teinture

La teinture est une separation du mixte moins pure qu'elle n'est par la resolution en ses principes et s'appelle separation du pur d'avec l'impur mais plus vaste et moins pure qui contient toute la vertu d'iceluy qui n'est autre chose que ce qu'Hipp. appelle δύναμις en sorte qu'elle puisse imprimer sa couleur et vertu aux choses avec lesquelles on la mesle on la tire avec un menstrue ou dissoluant le plus homogene et convenable a la matiere de laquelle on veut avoir cette teinture lequel dissoluant estant evaporé ne laisse aucunes feces ou impuretez autrement les feces du dissoluant seroient meslées avec la teinture. Que si la matiere est succulente il ne sera besoin d'aucun menstrue mais pour lors le suc clarifié ou depuré doit estre plustost appellé suc que non pas teinture. /

Tinctura est separatio mixti minus pura quam fit ipsius resolutio in sua principia et tam virtutes corporis continentur quo elicita est

Chapitre Second des Extraicts

L'extraict

Extractum est compositum ex solis principiis utilibus sed puriore quam esset in sua compositione naturali ex beneficio menstrui ita tamen ut lenta evaporatione facta mellis crassitiem acquirat

L'extrait est un composé de tous les principes utiles ensemble mais plus pur qu'il n'estoit en sa composition naturelle & ce par le moyen du menstrue comme nous avons dict au chapitre precedent. En sorte qu'apres une lente evaporation d'iceluy ce qui reste au fonds du vaisseau acquiert une consistance de miel alors on l'appelle extrait. A cette operation servent la digestion, maceration, expression, colature, filtration & evaporation./

Balsamum est compositum ex principiis utilibus & corpore viscoso

Chapitre Troisiesme des Baulmes

Le Baulme

Outre les trois principes utiles on ~~trouve~~ requiert quelque corps balsamiq visqueux & agglutinatif. Quelque fois aussy il est pris generalement pour toute sorte de medicament de nature balsamique, simple comme le baume de terebentine, ou composé comme sont divers baulmes artificiels qui se font d'herbes, semences, aromates & gommes; quelque fois aussy il est pris plus specialement pour un medicament faict des trois principes des vegetaux, aromatiques unis ensemble par le moyen de quelque corps onctueux./

Magisterium est essentia trium principiorum utilium quae post exactam separationem & depurationem artificiose de novo uniuntur./

Chapitre Quatriesme Des magisteres

Magistere est quasi une essence des trois principes utiles lesquels apres leur exacte separation & depuration sont derechef reunis avec grand artifice./

Or il se fait en deux façons, en premier lieu lors que les trois principes depurez sont derechef reunis par le moyen de l'extrait du mesme mixte ou de

quelq

quelque autre approprié & le plus homogène.

En second lieu lors que le corps sans separation des trois principes utile mais moyennant quelque menstrue propre est reduict a telle forme que la teinture interne paroisse avec ses facultez & vertus & que la partie du menstrue ou dissolvant qui estre cause interdisoient ses facultez vraies intimes & laisse toute son operation soubz les proprietez du corps, a icelle servent la dissolution, filtration, precipitation, edulcoration & exsiccation.

Chapitre cinquiesme de la fleur

La fleur est une partie volatille élevée du mixte par élevation en consistance seche. On appelle aussi fleur mais improprement pour quelque matiere reduicte en poudre tres subtile comme fleur d'airain

Flos est pars volatilis corporis sublimatione elicita in consistentia sicca

Chapitre sixiesme du Saffran

Le Saffran est proprement un mineral c'est a dire substance metallique ou mineralle reduicte en forme de poudre tres subtile de couleur saffranée comme le l'azur est quelque fois appellé Saffran de Lune, le verdet Saffran de Venus.

Crocus metallicus est calx mineralis in pulverem croceum subtilissime redactum

Livre Second des preparations Chymiques

Chapitre premier de l'eaue

Nous avons dict au livre precedent que l'eaue ou le phlegme estoit le plus volatil de tous les elemens, c'est

pourquoy

pourquoy il faut commencer par la separation d'iceluy
Or l'eau se distille en diverses façons premierement on
la tire a la façon vulgaire aux boutiques des pharmaciens
par la chapelle de plomb mais assez mal dautant que
leur intention estant de tirer l'eau seule de la plante
neantmoins ils tirent quelque portion de l'esprit et de l'huile
comme il appert par l'odeur et saveur de la plante; outre que
l'esprit de la plante principalement quand elle est acide ou
acre en s'esleuant corrode le plomb de la chapelle d'ou vi-
ent que la plus part des eaux distillées en cette sorte
sont dangereuses et a cause de la ceruse
qu'elle emporte avec soy nous confessons toutesfois
qu'elles sont plus excellentes pour leurs quant aux
applications externes./
En second lieu on les tire dans les chapelles de
terre qui est la façon la plus excellente de toutes
et neantmoins la seule eau ne s'esleve pas par
ce moyen mais quelque portion de l'esprit et de
l'huile./
Troisiesmement on met la plante dans une vessie de
cuivre avec de l'eau commune mais au lieu de
l'eau de la plante on tire l'eau commune qui n'est
que phlegme./
En quatriesme lieu on met la plante dans l'alambic
de verre au bain marie mais on en tire si peu que
cela ne merite la peine de s'y arrester./
En cinquiesme lieu on exprime le suc de la plante
filtré que l'on clarifie avec blancs d'oeufs ~~ou~~
que l'on depure au soleil ou bien en quelque lieu
chaud puis l'ayant coulé on le met dans une
cucurbite de verre pour en distiller l'eau: cette
methode

methode est tres bonne si on n'en avoit esgard a ce qui
reste au fonds de la cucurbite qui n'est autre chose
que l'extraict de la plante; Mais quant a l'eau
elle est moins efficace que celle qui se tire en la
chapelle de verre joinct que ce n'est quasi que l'humide
de l'eau peu efficace si ce n'est quoy au intention
de tirer separement les principes: joinct que cette eau
ainsi tirée se corrompt aisement si on le va tirant
long temps au soleil./

La sixiesme façon est comme des paisans se
faict par descente en mettant un linge sur une chau-
diere sur lequel ayant mis les herbes ou fleurs
ils colloquent pardessus une terrine ou autre vais-
seau propre dans lequel on met de la cendre chaude
avec quelque peu de braise./

On peut encores adjouster une septiesme façon
laquelle ayant grande quantité de suc clarifié ou
depuré on retire l'eau par la vessie de cuivre
a feu moderé principalement sur la fin de peur
de brusler l'extraict qui demeure au fonds d'icelle
lequel estant en consistance de syrop on peut consi-
ver y adjoustant quelque peu de sucre ou bien si
on n'en avoit l'extraict au lieu de syrop on acheve-
ra de retirer le reste de l'eau au bain de Marie
ou bien on le delaissera desseicher au soleil, ou en
une estuve ou autre lieu./

Chapitre second de l'Extraction de l'Esprit ou Mercure.

On tire les esprits en diverses façons suivant la
condition des mixtes: car s'ils ont leur matiere liquide
ils se tirent a petite chaleur pour les mieux separer

des

des autres principes mais si on les tire de matiere
plus compacte ils ont besoin d'un feu plus violent
Comme donc le phlegme a esté separé par une chaleur
bien lente on augmente alors le feu a celle fin
que les esprits qui sont plus intrinseques et plus
unis auec ce qui reste du mixte que non pas le phleg-
me soient commodement vapeurs laquelle en fin
condensée et resoulte descendent en liqueur dedans le
recipient mais dautant que les esprits sont tellement
joinctes auec la terre et le soulphre et le sel a grand
peine ils s'esleuent si purs quils n'emportent
auec eux quelque autre portion des autres principes
bien que moins volatils cest pourquoy ils sont in-
fectez de l'empreinte de l'odeur, saveur et couleur
principalement de l'huile de leur mixte cest pour
quoy ils ont besoin de diverses rectifications si
on les veut reduire en leur nature elementaire
Or les rectifications des esprits se font par le feu
du premier et second degré suivant la plus grande
ou moindre volatilité d'iceux et par ce moyen n'ont
aucune couleur non plus que l'eau insipide./

Chapitre Troisiesme de L'Extraction du soulphre ou de L'Huile

On tire aussi les huiles en diverses sortes: car
si les mixtes sont fort compactes ils ont besoin d'un
feu tres violent afin de les separer plus exactement
et alors il les faut tirer par la cornue lesquelles
huiles on doit rectifier tant de fois qu'elles deviennent
enfin desechées et claires sans feces. Que si la
matiere est plus rare et moins compacte comme
celle des aromates on les tire plus aisement par
la

la rectifie de cuivre en deux sortes./

Car premierement on met les aromats digerer ou fermenter et la rectifie avec beaucoup ou peu d'eaue commune suivant la nature de l'aromat: car s'il abonde en huile il faut plus grande quantité d'eaue que s'il a moins d'huile./

Secondement on faict un peu fermenter l'aromat avec de l'eaue du tartre paludisé par quelques sepmaines en bien tirée apres cela on tire l'huile par la rectifie plus pure et odorante mais en moindre quantité: vray est qu'une partie de l'huile se mesle avec l'eaue qui s'esleve quant & quant en sorte que laquelle eaue a beaucoup d'efficace laquelle rectifiée plusieurs fois sur son sel elementaire se convertit en eaue de une grandement aromatique ayant quasi la mesme vertu de l'huile./

Chapitre quatriesme de l'extraction du sel

Le sel ne se tire pas a la façon des autres principes scavoir est par distillation: mais par dissolution c'est a dire par addition de quelque humidité./

Avant que de pouvoir tirer le sel il faut priver le corps des autres trois principes par distillation ou evaporation puis le calciner a feu de reverberation afin que la suye qui reste laquelle est la moins volatille partie du composé se puisse separer par la force du feu & ce qui reste soit reduict en chaux ou en cendres apres cela on faict une lessive par le moyen de l'eaue de pluye ou de l'eaue distillée afin d'avoir le sel plus pur ou bien d'eaue commune tres limpide laquelle lessive se doit faire en un vaisseau de terre ou de verre la moins poreuse en mettant sur la

chaux

chaux ou les cendres quantité suffisante d'eau q[ue]
lui faut digerer ou bouillir alors l'eau dissout le
sel contenu aux cendres ou chaux laquelle eau du
preinte du sel se doit filtrer par le papier brouillard
ou par l'esponge ou bien par le filtre vulgaire des
apotiquaires afin q[ue] l'eau estant evaporée laisse
puis apres le sel coagulé au fonds du vaisseau:-
Mais tous ces sels sentent en quelque façon l'urine
s'ils ne sont grandement depurez: car les uns sont
quasi de couleur de cendres, les autres grisastres,
les autres entre blanc & noir./

Or le moyen de les depurer est par calcinations,
dissolutions, filtrations & evaporations reiterées jus-
ques a ce que les sels acquierent une grande blan-
cheur: mais d'autant qu'a grand peine aucun sel se
depure parfaictement de ses feces terrestres avant la
sublimation il se peut eslever & sublimer par le moyen
de l'esprit homogene ou quelque autre approprié & alors
il obtient une consistance dure de couleur entre blanc
& crystallin adherante a la partie superieure du vais-
seau au fonds duquel se trouvent encores fort peu de
terre rare, legere & poreuse./

Que si l'artiste passe outre il doit fixer deux sub-
stances preparées en un matras sigillé hermetique-
ment a feu de lampe lesquelles substances fixées secre-
tement pour lors aisement leur subtile essence ou elementisée
laquelle se fixe derechef avec les deux autres par le mesme
feu de lampe & pour lors il obtient un corps noble
+ quasi ressuscité ayant une perfection incroyable qui se peut
conserver une infinité de siecles qu'on appele Panacée
qui est un remede excellent a toutes les infirmitez du corps
humain

Chapitre cinquiesme

de

De la separation de la Terre

La terre elementaire n'a besoin d'autre separation car apres que le sel en a esté parfaitement tiré comme dict est cy dessus elle demeure au fonds du vaisseau comme un principe inutil aussi on l'appelle terre morte pour la distinguer d'avec ce qu'on appelle teste morte laquelle contient le sel et la terre et quelques fois aussi les esprits plus fixes et neantmoins quoy qu'inutille et inefficace elle est toutesfois necessaire a la composition des mixtes pour absorber l'humidité aqueuse d'iceux./

Chapitre Sixiesme

Des Selz Essentiels

Dautant que nous avons traicté cy dessus de la separation du sel elementaire d'avec la terre inutile Il est tres apropos que nous disions quelque chose du sel essentiel qui n'est autre chose qu'une matiere congelée par le froid contenant toutes les vertus du mixte laquelle estant plusieurs fois avec d'eau bouillante [illegible] depurée en telle sorte qu'elle acquiert la forme exterieure du crystal Or on appelle sel essentiel non pas qu'elle soit un element distinct des autres sels mais dautant qu'elle abonde en sel elementaire par le moyen duquel l'esprit et l'huile du mixte sont retenus et congelez au froid avec fort peu de phlegme et de terre et par ce moyen on a un corps plus noble et plus parfaict que n'estoit le mixte entier duquel il a esté separé. on l'appelle encores sel essentiel dautant qu'il represente la consistance du sel commun coagulé et parfaictement depuré

Sal essentiale est massa quaedam frigore concreta ex corporis virtutes continens quam multotiess

Lune

Liure Troisiesme
Des preparations chymiques
Chapitre premier
Du Vinaigre distillé

Dautant que le vinaigre est souuent employé a diuerses
usages par les Chymistes non seulement en plusieurs
dissolutions mais aussy a tirer plusieurs teintures
il est raisonnable de commencer par iceluy./
On tire donc premierement le phlegme du vinaigre
dans une cucurbite de verre par le bain M. ou a
feu de cendres mediocre jusques a l'eleuation des deux
parts d'iceluy ou peu plus cela s'appelle phlegme
de vinaigre bien quil soit un peu acide & ce pour
autant que le phlegme retient tousiours auec soy
une portion de l'esprit specialement aux sucs qui
sont rendus acides par corruption que les medecins
appellent, & les Chymistes fermentation apres
donc que l'on a tiré les deux tierces parts du phleg-
me on change de recipient puis on continue la distillation jusques
a siccité. Ce dernier ✝ est appellé radical a cause
quil emporte plus de sa saline c'est a dire quil est
moins phlegmatique mais beaucoup plus intime-
ment & mieux uni auec les autres principes utiles. Il
est beaucoup plus acide que le premier apres que ce
qui reste au fond de la cucurbite est desseché au feu-
de bain bouillant on peut transporter la cucurbite
a feu de cendres ou de sable pour apres immedi-
atement dans la cornue alors on tire un esprit encores
plus acide que le second mais de couleur rouge

a

a cause d'une portion de l'huile qu'il emporte avec soy
mais il le faut puis apres rectifier au bain jusques
a ce qu'il demeure clair & insipide quelques uns l'appellent
eau corrodante. Or l'usage du ♁ principalement du
premier n'est point nuisible au corps humain non plus
que le + commun, lequel doit estre plus nuisible que
le distillé a cause des feces & terrestreitez qui le troublent
en celuy l'usage d'iceluy est si frequent pour les opera-
tions chymiques qu'a grand peine s'en peut il trouver
aucun qui soit aussi necessaire.
Si on veut avoir puis apres le sel de la terre morte
il la faut calciner au four de reverbere jusques a
ce qu'elle soit blanche & alors on tire le sel par le
moyen de la lessive comme nous avons dict au
chap. de l'extraction du sel

Chapitre Second du Miel

On tire le phlegme du miel le B. B. ou a f. d.
C modere puis il faut augmenter le feu peu a peu
alors l'esprit s'esleve & emporte quelque portion de
l'huile avec soy duquel il reçoit quelque teinture
jaunastre que l'on y remarque & sur la fin s'esleve
l'huile inflammable. Qui voudroit avoir le sel
il faudroit calciner la terre morte comme des autres
cy dessus. L'esprit se peut rectifier au B. a f. d. C.
modere jusques a ce qu'il devienne clair & insipide
Les Chymistes se servent souvent de cet esprit de
miel pour dissoudre ou corroder les metaux.

Chapitre Troisiesme du Tartre & des substances diverses qui se tirent d'Iceluy par distillation

Le

Le tartre crud estant pulverisé & mis en la cornue sans addition a fourneau couvert rend premierement le phlegme a petit feu, puis apres l'esprit par augmentation de chaleur qui est accompagné de l'huille noire fort fetide avec un grand empireume./

La distillation estant parachevée on separe l'huile d'avec l'esprit par le moyen de l'entonnoir puis on le retifie cinq ou six fois au bain en changeant sur la fin d'alembic, de cucurbite & de vaisseau a cause de la mauvaise odeur qu'ils ont extracté de l'huile de laquelle ils s'eslevent aux premiere, seconde & troisiesme retifications desplaisant a l'odeur. il faudroit adiouster a la derniere retification quelques grains de muscq preparé lors qu'on le veut exhiber aux femmes subiectes aux suffocations de matrice./

Cest esprit ainsi retifié est recommandé de Paracelse par dessus toutes sortes de medicaments pour oster toutes les obstructions & putrefactions du corps humain./

Et pour moy j'ay observé mille fois que la creme ou crystal de tartre est beaucoup plus efficace a ouvrir les obstructions des parties esloignées & principalement des reins lesquelles estant bouchées par le tartre microcosmique n'admettent aucun remede plus puissant que cest esprit meslé avec celuy du sel commun ou du premier esprit de vitriol qui s'esleve au bain comme nous dirons au traité de l'esprit de vitriol pourveu qu'ils soient exhibez avec les liqueurs ou decoctions specifiques c'est pourquoy il serviroit tres utilement a la curation de l'atrophie laquelle provient de l'obstruction des reins comme aussi a la paralysie

&

& a la maladie indienne ou verolle comme nous dirons au chap. de l'extraict indien, comme aussy & mesmes a l'hydropisie & a la retention des menstrues jusques icy est une experience pour les autres metaux lisez Crollius chap. de l'esprit de tartre./

La dose d'iceluy est deux drachmes pour le moins quoy que Crollius ne l'exhibe que jusques a deux &

Outre les experiences que j'ay declarées cy dessus j'ay trouvé qu'il est tres propre aux convulsions & contractions avec les specifiques./

Faut icy observer la grande erreur de Crollius qui veut qu'on rectifie les esprits & entre autres celuy de tartre sur le sel ou sur le colcotar d'autant que les sels retiennent a soy les esprits & ce qui en est eslevé n'est que pur phlegme./

Quant a l'huile on ne s'amuse guères a la rectifier a cause de sa grande puanteur aussi a grand peine on s'en sert sinon a la suffocation de matrice: mais alors on en exhibe deux ou trois gouttes en decoction ou eau specifique on en met aussi pour le mesme effect dans les narines quelques gouttes comme aussi sur la langue./

Que si on la rectifioit par plusieurs fois avec du ✝: elle seroit beaucoup plus excellente & agiroit plus efficacement que l'esprit./

Après avoir osté la teste morte de la cornue on la calcine en un pot jusques a blancheur a feu mediocre de calcination, apres quelle ne se fonde & incontinent puis on fait une lessive d'icelle avec de l'eau ou avec commune distillée ou de pluye laquelle dissout le sel contenu en icelle puis ayant filtré la d. lessive il la faut faire evaporer jusques a siccité pour avoir le sel

coagulé

coagulé qui restera au fonds du vaisseau. Que s'il n'est assez blanc il le faut recalciner l'espace d'une heure ou deux a feu moderé et en faire lessive tant de fois jusques a ce qu'il devienne tres blanc et depouré de toutes ses terrestreitez. Ce sel est si utile aux chymistes qu'ils ne s'en peuvent passer en plusieurs operations desquelles nous traicterons en leur lieu./

Chapitre quatriesme

Des diverses substances qui se tirent des choses acides sans fermentation A l'exemple du suc de Citron

Tous les sucs acides depurez estans mis en une cucurbite au B. M. ou a feu de cendres moderé rendent premierement le phlegme insipide puis par augmentation de chaleur s'esleve l'esprit puis l'huile pour le sel et la terre on ne s'amuse pas a faire l'extraction d'iceux non plus que de l'huile

L'Esprit se doit rectifier tant de fois jusques a ce qu'il devienne clair et insipide

Cet esprit est cardiaque et beaucoup plus penetrant que le suc soit qu'on le tire avec son phlegme ou avec quelque autre liqueur avec laquelle on le voudra approprier./

Chapitre cinquiesme du Sucre

Le Sucre a si peu de phlegme qu'il n'est considerable c'est pourquoy estant mis en la cornue il rend quantité d'esprit tres acide et moins d'huile avec partie de son sel volatil. La terre morte est rejettée comme

inutille

inutille. Quant a l'huile elle a fort peu d'usage.
C'est pourquoy on la mesprise. Quant a l'esprit on le
rectifie tant qu'il devient clair. Le phlegme est insipi
de et sans empyreume duquel on se peut servir au
lieu mesmes d'esprit de vitriol pour ceux qui en crai-
gnent l'usage il sert aussi pour la dissolution de plusi-
eurs corps comme de perles de corail voire mesmes
d'or en environ six ou sept semaines.

Chapitre sixiesme

De la separation des diverses substan ces qui se tirent des bois, escorces & racines a l'exemple du chesne & de l'Ebene

Le chesne ou l'ebene estant couppez en petits morceaux en
la cornue rendent a feu lent au fourneau commun pre-
mierement le phlegme insipide en plus grande ou moindre
quantité suivant qu'ils sont plus ou moins recens
puis apres par augmentation de chaleur s'esleuent
l'esprit et l'huile./

La teste morte estant calcinée rend le sel par la
lessive tout de mesmes que nous avons dit au chap.
du tartre.

Le phlegme a peu d'usage mais l'esprit plusieurs
fois rectifié est tres propre aux decoctions sudorifiques
comme aussi celuy de gaiac et est tres convenable a la
verolle, paralysie voire mesmes a l'hydropisie -
avec les liqueurs convenables.

La dose est tout ainsi que des autres esprits qui estant
meslez avec les decoctions, liqueurs et apozemes
ils leur donnent une fort petite acidité./

chap.

Chapitre Septiesme

Du vin comme aussi de tous les sucs fermentez sçavoir cidres, Bieres, hydromel & Autres

On tire du vin aussi & tous les sucs fermentez premierement l'eaue de vie avec partie de son phlegme qui s'esleve avec icelle qu'on continue la distillation jusques a ce que la langue tesmoigne qu'il ne monte plus d'eaue de vie alors on cesse la distillation si ce n'est qu'on veuille avoir quantité de phlegme qui peut servir de menstrue pour tirer les teintures de plusieurs vegetaux comme de Rubarbe, Sené, agaric & autres ou bien au lieu de ce phlegme on se peut servir de quelque eaue distillée. Que si on veut avoir tous les elemens on tire tout le phlegme jusques a ce que sur la fin on ait l'esprit: mais d'autant qu'il est requis un feu violent pour avoir tout l'esprit, on met le reste de la matiere dans une cornue a fourneau couvert pour achever tout a faict la distillation en laquelle monte l'esprit avec l'huile noire & fetide comme il a esté en celuy du tartre./

Le dict esprit doit estre rectifié tant de fois par mesmes sur la terre morte qu'il perde tout a faict son empyreume & que le phlegme qui y estoit meslé s'en separe tout a faict./

~~Cet esprit doit estre rectifié tant de fois par mesmes sur la terre morte qu'il perde tout a faict son empyreume & que le phlegme qui y estoit meslé s'en separe tout a faict~~

Cet esprit peut apres estre meslé avec son sel preparé comme dict est au chap. du tartre & leur en fin

par

par diverses ~~cohob~~ cohobations son sel avec lequel
il se mesle par minima c'est a dire par petites parcelles
en sorte qu'elles se rendent toutes deux inseparables puis
apres on les fixe peu a peu a feu de lampe en un ma-
tras sigillé hermetiquement leur dites deux sub-
stances estant fixes & comme il appert lors qu'elles sont
fusibles sans evaporation dans un creuset alors ~~la~~
toute la matiere estant remise dans le matras on y
mettra dessus la 4 ou 5. partie de son huile ethe-
rée c'est a dire de son eau de vie alkalisée qui a
esté tant de fois cohobée sur le tartre calciné ou sur
la cendre gravelée jusques a ce que la derniere goutte
qui distille soit aussi forte que la premiere de quoi le
tartre calciné en mesme instant soit sec qui denote
qu'il n'y a plus de phlegme /

La 2e partie d'eau de vie ou huile etherée du vin
ainsi versée sur les deux substances susdites ainsi
fixées se rejoint incontinent avec elles comme par
resuscitation: puis le matras estant sigillé herme-
tiquement le feu de lampe y doit estre continué jus-
ques a ce qu'elle reprenne sa fixation par le moyen
des deux autres ce qui se recognoist lors que sur
un feu plus violent il ne s'esleve aucune vapeur
ou exhalaison alors la sigillation estant rompue on re-
versera encores une autre portion de la 2e huile ethe-
rée puis on sigillera derechef et a feu de lampe on
fixe le tout comme la premiere fois. bref on romp
le sceau on imbibe la 2e matiere tant de fois de
son huile etherée jusques a ce qu'elle y soit versée
et receu la fixation parfaite ceci est la panacée
vegetale qui se peut faire de tous les sucs fermentés
aussi bien que du vin cela augmente la vertu

purgative

purgative c'est a dire perd la vertu des choses aux
lesquelles elle est conjoincte augmentant la vertu d'icelles

Nous avons obmis obmis de dire que ladicte
panacée se peut faire en moins de temps si au lieu
de tant d'operations on prend du Sel de tartre sublimé
en vertu du vinaigre distillé dans une cucurbite au B.
M. Car le flegme montera par ce moyen purement
insipide alors on versera d'autre ✝ tant de fois sur
le Sel jusques a ce que ledit Sel n'en puisse contenir
davantage: Car alors il s'eslevera acide. cela faict
on met la matiere dans une cornue pour distiler peu à
peu au sablon tout ce qui est volatil lequel puis apres
on fixe & imbibe d'huile etherée du vin comme dict est
cy dessus. Nous avons dict la vertu en un autre chapitre
& disons en outre qu'estant exalté c'est a dire augmenté
en vertu avec nouvelles imbibitions d'huile etherée et
d'esprit & fixations d'iceux se rend le plus grand cosme-
tique ou embellissement qui se puisse trouver apres
l'elixir au blanc.

La dose pour la medecine est de trois ou quatre grains
parmy les purgatifs ou alteratifs quelques uns l'ap
pellent terre feuillée ou perlée

Paracelse confond souvent ce mot d'esprit et specialement
du vin car quelques fois il veut que ce soit l'huile
etherée d'autres fois il veut que l'on remplisse un grand
matras de tres excellent vin lequel on bouche avec du
liege & de la cire d'Espagne puis que l'on l'expose quatre
mois durant aux rigueurs des gelées: Car la plus
excellente substance du vin se retire en son centre et
le reste se congele puis ayant cassé le matras avec la
glace qui y est contenue on recueillist cette liqueur sou
veraine qu'on peut appeller essence de vin qui est un tres

grand

grand cardiacque.

Chapitre Huictiesme

De l'extraction des huiles aromaticques par l'exemple de l'huile d'Anis

Toutes les huiles des aromates se tirent de mesme façon
que nous avons faict celle d'anis en cette sorte.
On faict infuser par exemple dix livres d'anis en
xx pintes d'eau commune ou environ avec une bonne
poignée de sel commun ou de tartre cond pulverisé une
nuict ou un jour entier seulement puis on les distille en la
vessie de cuivre avec son refrigeratoire qu'on faict bou
llir alors l'huile s'esleve avec l'eau commune qui tom
bant dans le recipient surnage l'eau. Que si l'on ra
fraichit souvent l'huile d'anis qui se voit surnager
dans l'eau en se congelant scavoir l'anis quasi en
forme de suif ou de beurre, et la rose en forme de
neige. Les autres huiles comme de romarin, sauge,
marjolaine, poivre, macis, muscade, citron, orange
surnagent celles de girofles et de canelle tombent
au fonds du recipient, ainsi des autres que l'on remar
quera par le long usage des distillations de chaque
aromat.
Il faut continuer la distillation jusques a ce qu'il n'appa
roisse plus aucune huile ce que l'on remarque lors qu'ayant
tiré le recipient on met un verre au dessous du becq de
l'alembicq pour servir de recipient, comme on ne voit
plus aucune huile dans ledit verre on cognoist que la
dite distillation est achevée laquelle il faut cesser si ce n'est
qu'on veuille avoir quantité d'eau distillée dudit aromat
pour

pour servir a tirer les teinctures tant des cardiacques que des purgatifs. on laisse puis apres toute l'eaue distillée en son grand recipient a celle fin que l'huile s'en puisse mieux separer./

Celles qui surnagent comme aussi celles qui descendent au fonds se doivent separer par l'entonnoir. mais celles qui surnagent par ce qu'elles ont une consistance comme congelée se doivent separer par un linge blanc a cette fin a cause qu'elle demeure sur iceluy & l'eaue coule tout au travers quant a celles qui tombent au fonds du vaisseau si on les laisse quelques sepmaines sans les separer on n'a que faire de l'entonnoir par ce qu'il ne faut que verser doucement l'eaue par inclination jusques a ce que l'on voie qu'il n'y ait plus quasi d'huile alors on peut verser ce peu qui reste dans un entonnoir en mettant le doigt dessous pour avoir l'huile./

Il faut observer que les plantes aromaticques doivent estre seichées a l'ombre avant que les distiller./

L'Huile d'anis chasse & dissipe les ventz si elle est prise a la quantité de trois ou quatre gouttes dans un peu de bouillon ou eaue specifique on en peut autant dire des autres huiles aromaticques scavoir est qu'elles produisent les mesmes effectz voire avec plus grande efficace que les mixtes dont elles sont tirées sur quoy voyez Baptiste a Porta en son livre des distillations/

Chapitre neufiesme

De l'extraction des substances diverses qui se faict des Baumes a l'exemple

de

De la Terebenthine

On tire de la terebenthine par le B. M. dans une cucurbitte l'huile etheree s'esleve avec le phlegme sur lequel elle surnage, puis on transporte la cucurbitte a feu de cendres afin que l'huile jaulne se puisse eslever avec l'esprit et lors que l'huile jaulne ne s'es-leve plus on augmente le feu afin d'avoir le baume rouge visqueux quand il ne monte plus aucun bouillon on mesle ce qui reste au fonds de la cucurbitte tout chaudement en quelque vaisseau de terre qu'on appelle colophone laquelle estant mise en une cornue rend un huile tirant entre vert et noir ou olivastre.

Quelques uns exhibent l'huile etheree jusques a six ou huict gouttes en quelque liqueur specifique pour la suppression d'urine et mesmes pour la chaude pisse assez mal a propos parce qu'elle est tres chaude et qu'en telles affections il faut plustost user des diuretiques refrigerants comme sont le cristal mineral et les semences froides. Quelques uns aussi en exhibent quelques gouttes aux asthmatiques et orthopnoiques mais elle est tres nuisible aux phtisiques surquoy Bequin a bien monstré qu'il n'estoit pas Medecin quand il dit qu'elle guerit et est propre a la phtisie a laquelle il faut plustost exhiber des remedes et alimentz refrigerants et non pas exhiber ceux qui sont chaudx et mesmes en tel degré qu'est l'huile etheree de terebenthine.

On la peut exhiber exterieurement tant aux paralytiques qu'aux defluxions froides

L'Huile jaulne ne s'exhibe interieurement mais on l'applique tres heureusement aux douleurs qui procedent de causes froides.

Le

Le baulme agglutine fort promptement les playes recentes./

Item la colophone elle est aussi balsamicque et consolidative c'est pourquoy on la met de plusieurs compositions d'onguents et emplastres./

L'Huile qui est tiré de la cornue est aussi propre pour appaiser les douleurs et convenable aux defluxions froides par applications externes./

Chapitre dixiesme.

De L'Ambre ensemble de tous Les autres Bitumes.

On met l'ambre blanc ou au defaut d'iceluy le jaulne en la cornue a fomentation comme duquel sont premierement le phlegme et l'esprit a petite chaleur laquelle estant augmentée faict sortir l'huile et aussy le sel volatil. L'esprit estant rectifié est diuretique il est aussi plus excellent pour la dissolution et volatilisation du crystal commun calciné comme aussi des autres specificques pour le calcul de la ♃./

Mais l'huile apres la rectification a fin bien autant de vertus qu'a grand peine la peut on assez exalter principalement pour le vertige, paralysie, contractures et convulsions des parties nerveuses, debilitez d'icelles. Quant a ses autres proprietez voyez Crollius chap. de l'huile d'ambre. La dose d'icelle est de quatre ou cinq gouttes pour l'interieur avec les specificques./

Item l'exterieur on l'applicque a l'endroit des

sutures

Internes du cerveau ou vertige et aux premieres verte-
bres du col pour la paralysie et contractions./
Quant au sel on le dissout en l'eau chaude puis
estant filtré on evapore l'eau a petit feu du B..
et on reitere tant de fois cette dissolution, filtration et
evaporation jusques a ce qu'il soit bien ~~depuré~~ depuré
alors il devient tres bon remede pour les suffocations
hystericques.
La dose est jusques a un ʒ avec les liqueurs
specificques./
On tire aussi la teinture d'iceluy avec l'eau de
vie alkalizée et non pas avec eau ou esprit de co-
pour autant que les choses visqueuses, grasses et oleagi-
neuses veulent un dissolvant huileux et non pas
spiritueux ou aqueux./
L'eau de vie dont on tire la teinture de l'ambre a
feu de cendres et estant coulée par un linge doit
estre mise dans une cucurbite afin qu'elle en soit
separée a petite chaleur du bain et la teinture de-
meure au fonds de la cucurbite.
Lad. teinture est grandement adstringente et fort
cephalique. Nous l'adioustons a nos laudanums
pour fortifier le cerveau comme un correctif de
l'opium./

Chapitre Unziesme

Des Gommes a l'exemple du Galbanum

On met le galbanum dans une cornue a fourneau
ouvert on tire le phlegme, l'esprit et huile puis peu
de sel volatil. Si on calcine les feces on trouuera de-
dans un peu de sel fixe par la lessive./
L'Esprit bien rectifié peut estre exhibé pour ouvrir

les

obstructions et principalement ceux de l'oppoponax et le l'ammoniac pour la ratte./

L'Huile a cause de sa puanteur ne s'exhibe interieurement mais estant meslée avec les onguents et emplastres resolutifs elle augmente leur vertu./

Chapitre douziesme

Des resines a l'exemple du Benjouin

Le benjouin estant mis en petite quantité dans un pot concave grossierement se sublime en consistence seche dans un cornet de papier, ou en un papier fait en facon de mitre. Il faut que le ~~fleurs~~ feu soit petit autrement les dites fleurs se brusleroient./

Si on veut tirer l'huile on les doit incorporer avec de la terre et du sable puis les ayant mis dans une cornue on en peut tirer les principes a petit feu. Mais par ce moyen il a une odeur ingratte et desagreable c'est pourquoy on se contente d'en tirer les fleurs. Que si quelqu'un ne plaint son labeur il doit faire digerer les dites ~~parties~~ fleurs cinq ou six sepmaines avec l'huile d'amande douce puis apres y adjouster de bon alkool de vin et distiller au bain bouillant afin que l'alkool en s'eslevant emporte avec soy l'huile du benjouin sans eslever avec soy l'huile d'amandes douces par ce qu'elle ne se peut eslever en iceluy bain. Cela fait on met le Alkohol empraint de l'huile du benjouin dans une autre cucurbitte au B. tiede auquel l'Alkohol s'esleve et laisse l'huile au fonds du vaisseau./

Les fleurs du benjouin sont tres propres pour les asthmatiques et pthisiques et pour ceux qui sont

affligez

affligez d'une vieille toux, mais il est dangereux quand la toux est accompagnée de fievre & tres nuisible aux phtisiques par ce qu'il est chaud & que la chaleur est contraire a cette maladie contre l'opinion de Beguin en quoy il peut estre excusé n'estant rien moins que Medecin./

La dose est de deux ou trois grains en quelque syrop ou liqueur convenable. L'huile de Camphre se tire de mesme que celle du Benjoin./

Chapitre Troisiesme de la Cire

Bien que la cire ne soit proprement vegetable ny animal si est ce que nous la mettons en suitte d'iceux puis qu'elle a une preparation particuliere.

Il la faut fondre en quelque poesle ou chaudron a feu lent puis y mesler trois ou quatre fois autant de sable ou de terre bien seiche pulverisée puis a fourneau couvert dans la cornue il s'eleve une vapeur espaisse laquelle descendant dans le recipient se convertist en consistance quasi de beurre. On faict liquefier apres ce beurre afin d'y remesler de nouveau sable & estre distillé par la cornue tant de fois le beurre qu'il se convertisse enfin en ~~huile~~./

L'huile est beaucoup plus resolutive que le beurre specialement quand elle est bien rectifiée & tres propre a guerir promptement les contusions soit qu'on l'applique seule ou qu'on y adiouste un peu de vin elle est aussi propre a fortifier les parties debilitées de defluxions froides./

Chapitre quatorziesme

Des diverses substances qui se tirent

tant

Tant des animaux que de leurs Excremens & premierement des chairs d'iceux

On tire premierement le phlegme des chairs au B.
B. & puis la cendre puis les ayant mises dans une
cornue a feu ouvert on continue d'eslever l'esprit &
l'huile & sur la fin le sel volatil. on n'use point de
ces substances ainsi separées en Medecine si ce n'est
de la vipere dont le sel ainsi preparé sera beaucoup pl.
excellent que le commun qui se tire de la vipere pour
autant qu'el par la calcination vulgaire le sel des
animaux estant volatil se perd & s'exhale par l'air
d'iceluy on n'a que le sel commun & quelque peu de
cendre de la vipere avec lequel elle est preparée. /
Pour bien preparer le sel de vipere il la faut des
seicher peu apres dans un four fort long temps apres
avoir tiré le pain de peur qu'elle ne brusle pour faire
evaporer l'humidité aqueuse puis a feu tres lent dans
la cornue separer l'esprit & l'huile & alors qu'il ne
montera plus aucun esprit & huile faut augmenter le
feu & changer de recipient alors le sel passera en con
sistance coagulée mais d'autant qu'il s'y mesle encores
quelque ~~consistance~~ peu d'esprit & d'huile il les faut
mettre dans une cucurbitte au B. M. affin que le
sel s'esleve plus pur & reiterer cette rectification
jusques a ce qu'il soit fort blanc par ce que l'huile
demeure au fonds de la cucurbitte qui viendra encores
approcher de plus prez de la preparation de celuy
ce quoy le peu rectifié sur le sel commun mais tousjours
il se sublimera au dessus d'iceluy duquel la dose sera
beaucoup moindre [illegible] de la vipere desseichée comme font
quelques uns qui prennent les vertebres, les cœurs, le

poulmon

poulmon & le foye de la vipere & les font secher au four
apres quoy on a tiré le pain pour faire evaporer les humi
ditez aqueuses & superflues dont il se fait une poudre la
quelle donnée au poids d'une dragme avec un peu de
vin est un grand contrepoison./
La dose du sel est de demi ou un ℈ avec les liqueurs
convenables si on le mettoit dans la theriacque au lieu
des trochisques de vipere il produiroit des effetz beau
coup plus excellentz que ceux trochisques./

Chapitre quinziesme des excremens des animaux a l'exemple de l'ivoire

L'ivoire couppé en lopins ou rappé estant mise
dans une cornue a fourneau couvert rend premierement
quelque peu de phlegme puis l'esprit lequel est suivy
de l'huile, en fin le sel volatil se sublime il faut filtrer
l'esprit & le phlegme a travers le papier gris puis
l'huile & le sel qui demeurent sur le papier mis
en une cucurbite de verre au B. M. le sel se sublime
& l'huile demeure au fond d'icelle. On peut changer
de cucurbite pour rectifier le sel jusques a ce qu'il
monte fort blanc & crystallin & ainsi de tous les selz
des animaux tant terrestres que aquatiques communement
ayans usé aux poisons a l'exemple du Molan & du
barbeau le sel de l'ivoire est cardiacque./

Chapitre seziesme
Des selz Essentiels

On arrache les plantes ameres acres ou sallées puis
on en tire le suc par les presses lequel on expose au
soleil ou par digestion en bain on le clarifie avec blanc
d'oeufs & l'ayant coulé a travers une chausse a Hippocras
ou bien a travers quelque drap blanc on fait evaporer

l'entendu

l'extremité la substance aqueuse jusques a consistance liquide puis l'ayant mise chaudement dans un pot on le couvre et on le laisse quelques sepmaines a la cave alors il se represente tout au fonds qu'aux parois du pot une matiere congelée en forme de petits crystaux puis ayant versé par inclination ce qui n'est pas congelé on oste toute cette matiere congelée que l'on dissout en eau bouillante puis on la passe encore par le drap affin de la faire evaporer l'extremité jusques a ce que l'on voye surnager une petite pellicule ayant versé le tout en un pot bien net on le laisse encore crystalliser a la cave quelques jours on jette en apres ce qui n'est pas congelé bref on reitere si long ~~temps~~ veut encore une fois ou deux la dissolution, colature, evaporation & congelation pour avoir la matiere plus pure & crystalline que le sel essentiel contenant les vertus plus efficaces de la plante lequel doit estre desseché a petite chaleur./

On le faut dissoudre en cinq ou six onces de bouillon suivant la vertu du mixte. La dose est diverse a proportion de la vertu du medicament

Chapitre xlvij^me

De la Cremeur ou Crystal de Tartre

D'autant que le tartre est une espece de sel essentiel ou plustost comme veulent les chymistes l'excrement de la seconde cottion du vin congelé s'adherant aux parois du vaisseau il a besoin de plus parfaicte depuration & separation d'avec ses feces il le faut pulveriser puis le faire bouillir en eau commune dans une grande chaudiere ou bassine en sorte que

pour

pour une livre de tartre il y a pour le moins douze
pintes d'eaue & l'escume quand il est besoin. Et aussi
tost que l'eaue commence a bouillir le tartre se dissoult
puis on le coule pour la premiere fois dans un linge
puis on le laisse refroidir quelques xxiiij heures
au bout desquelles on trouve le tartre congelé au
fonds du vaisseau & autour & un peu qui surnage
en forme de glace. On vuide l'eaue par inclination
puis ayant raclé le vaisseau (parceque le tartre
adhere a icelluy) on le lave cinq ou six fois en eaue
froide et claire pour oster tousiours les impuretez
d'icelluy. Cela faict on le remet dans la chaudiere
avec nouvelle eaue pour le dissoudre & le couler de
rechef en la maniere d'Hippocras le laisse congeler
& au bout de xxiiij heures le relave comme a la
premiere fois, bref il le faut dissoudre, couler, la-
ver & congeler jusques a ce qu'il soit fort blanc & net
alors on l'appelle crystal de tartre./

Entre les medicamentz incisifs celuy cy tient le pre-
mier lieu pour oster toutes les obstructions des
visceres pourveu qu'il soit exhibé avec sené en poudre
dans un bouillon ou infusé en icelluy./

La dose du sené en substance est d'une ʒ. aux
hommes depuis 18 ans, & au dessus de ~~2 ʒ~~
deux ʒ voire demy dragme a ceux qui sont faciles
a esmouvoir. On en peut aussi donner une drag-
me & demie voire plus a ceux qui sont difficiles
a esmouvoir./

Quant a la dose du Crystal de tartre elle est d'une
dragme jusques a deux.

Il ne faut user dudit crystal avant que d'estre purgé
de peur qu'il ne porte les humeurs crasses aux petitz
vaisseaux dont il pourroit avenir de mauvais accidens

et

on le peut bien donner apres les purgations trois
heures apres./
Estant exhibé quelques sepmaines soit en suitte
soit consecutivement ou par jours alternatifs
puis apres faisant cesse trois sepmaines durant de
comme martial appéritif on guerit parfaictement
les pasles couleurs, les jaunisses, les duretez
de ratte, guerit aussi la fievre quotidienne les
[illegible] crystal de tartre guerissent aussi les hemor
roides. L'usage des choses susdites provoquent les
menstrues voire les hemorroides et guerit souvent
l'hydropisie qui se faict par sympathie de la matiere
qui vient des obstructions des viscères./

Chapitre xlviiime du Panchymagogue

Apres avoir traitté de la separation des principes
les uns d'avec les autres comme aussi des sels essenti
els, il faut en suivant l'ordre des separations trai
cter des teinctures extraictes qui se font lors que
par le moyen d'un dissolvant sans feu on tire tou
te la vertu du mixte empraincte dans son dissol
vant par la separation des teinctures a l'opposite
de la separation de chaque principe qui se tire a
part. Or affin qu'on puisse tirer les teinctures de
toutes les plantes nous en proposons une methode
qui servira a l'exemple de celles dont on compose
un purgatif universel que les chymistes appellent
panchymagogue, on le peut aussi appeller Catho
licon par ce qu'il purge universellement toutes
les humeurs peccantes du corps humain, jaçoit que
nous ne soyons de l'opinion de ceux qui tiennent
que les ~~maladies~~ medicaments purgent par election

si

Si est ce toutesfois que pour contenter un chacun-
Nous descrirons icy la vraye methode pour extrai
re deuement les teintures des medicamens acres
& des benins a ce effect nous commencerons
par l'Ellebore comme estant l'un des plus ma-
lins tant a raison de son acrimonie que nous
corrigeons par l'acidité du 🜊 d'autant que l'acrimo
nie & l'amertume sont ordinairement corrigez par les
acides & la mauvaise odeur par celle du 🜊 nous
prenons par exemple quatre onces de fibres d'Elle
bore noir bien sec & nous faisons encores dessecher
sur une platine chaude en le remuant de peur quil
ne brusle ou bien en quelque autre vaisseau conve
nable pour faire evaporer une grande partie de sa
malignité, l'ayant puis apres pulverisé grossierement
Nous le mettons dans un matras et versons sur ice
luy environ une pinte de 🜊 que nous faisons digerer
l'espace de xxiiii heures sur la cendre mediocrement
chaude nous le coulons & pressons puis derechef
nous le coulons par le drap affin de mieux separ
er les impuretez d'iceluy qui demeurent sur le dict
drap Nous evaporons & apres la Colature jusques à
ce quil soit en consistance de syrop & ainsi se peuvent
preparer tous les medicamens malins./

Quant aux mediocres comme la Coloquinte &
L'Agaric nous les pulverisons & concassons pos
siblement c'est a dire incisons la pulpe de Colocinthe
& raspons l'Agaric les ayant mis dans un matras
ensemble ou chacun a part scavoir est deux ℥ de
pulpe de Colocinthe & autant d'agaric nous versons
trois ou quatre ℥ de 🜊 sur chacun d'iceux & une
livre de quelque eaue distillée q[ue] nous faisons pa
reillement digerer xxiiii heures Nous dissolvons le

tout

tion & la faisons evaporer jusques a consistance de
syrop que nous mettons aussi a part
Quant aux sucs espaissis comme l'aloës & la
scammonée nous les triturerons chacun a part sçavoir
est une ℥ de scammonée & deux ℥ d'aloës puis
nous versons sur iceux de l'eau chaude dans
le mortier & les agitons avec le pilon a celle fin
l'eau dissolue leurs plus pures parties puis nous
les coulons a travers un linge sur lequel demeure
quantité de feces inseparables qui servent ad[illegible]
aux favoriser de viscosité & aux intestins lors
qu'ils ne sont preparez qu'a la façon commune nous
faisons aussi evaporer la colature jusques a
consistance de syrop purgatif.
Pour les medicaments dont la vertu est fort super
ficielle comme le séné & la rhubarbe nous avons
recogneu & remarqué plusieurs fois par experien
ce que leurs teintures evaporées perdent la plus grande
partie de leur ~~[illegible]~~ vertu purgative c'est pourquoy
nous pondons feuille par feuille le séné & rapons
la rhubarbe ~~comme~~ aussi ~~deux~~ ~~[illegible]~~ puis nous les
pulveriserons fort subtillement chacun a part sçavoir est
deux onces de séné & une once de rhubarbe comme
aussy deux onces ou six dragmes de jalap alors ayant
meslé toutes les teintures qui sont en consistance de
syrop en un vaisseau sur le bain chaud nous y meslons
aussi les 3 poudres de séné & de rhubarbe & jalap
& nous laissons dessecher lentement sur le B. ou
bien en quelque estuve seiche jusques a ce qu'elles soient
en consistance d'opiatte molle laquelle nous appelons
panchymagogue.
On peut aussi preparer l'Aloës & la Scammonée d'une
autre

autre facon q l'on appelle resine on puluerise subtille-
ment l'aloës ou la scammonée pure les ayant mis
dans un matras on verse sur ceux scauoir est sur
2 ℥ demi on demie liure d'eau de vie bien rectifiée
q l'on faict digerer un jour ou deux alors l'eau de
vie tire une teinture plus pure q la dissolution
avec l'eau chaude laquelle on coule avec le drap
pur on verse derechef sur ce qui reste dissous dans
le matras encores autant d'eau de vie q l'on coule
aussi apres la digestion comme la premiere les
deux colatures mises dans une cucurbitte au B.
M. on retire par distillation la ⅔ d'eau de vie la
quelle peut seruir derechef a semblables dissolutions
ce qui reste au fonds de la cucurbite en consistance de
syrop estant versé chaudement dans un plat d'on
achevé d'evaporer lentement ou on l'estuve alors il
s'endurcit comme la resine de mesme on retient la
couleur aussi on l'appelle resine de scammonée.
dont la dose est de deux ℈ pour le moins pour
purger les serositez bilieuses & de l'aloës jusques
a une dragme quelques uns mestlent deux ℈.
de la resine de scammonée avec une dragme de
crystal de tartre & l'exhibent dans les bouillons
se glorifians qu'ils ont le secret de rendre le crystal
de tartre purgatif./
La dose du panchymagogue est ʒ ß jusques a ℈ ij

Chapitre dixneufuiesme du Laudanū

Les medecins constituent trois sortes d'anodins,
le resolutif, mitigatif & le narcotique ou somni-
fere. qui resout & resolvent la matiere morbifiq
dont il y en a plusieurs especes. Le mitigatif

qui

qui est pour la plus part rendu stupide, & le narcotique lequel concilie le sommeil nous avons deliberé de traicter principalement de cettuy en ce chapitre que l'on appelle Laudanum comme qui diroit medicament louable d'autant qu'en conciliant le sommeil les malades reviennent a leur repos en sorte que bien souvent ayant repris leurs forces par le moyen du dormir ils se sentent soulagez de mesmes que s'ils l'estoient par la resolution de la matiere. /

Or le laudanum se faict de teinctures & dissolutions de plusieurs remedes lesquels non seulement fortifient les principales parties du corps mais aussi qui corrigent & diminuent le venin nuisible de l'opium.

Teincture de l'opium

Prenez par exemple d'opium ℥ iiij ou au deffaut d'icelluy de son meconium coupez le en petites tailles ou rouelles puis faictes le seicher sur quelque platine a petit feu afin d'evaporer une grande partie de sa puanteur l'ayant retiré & mis dans un matras il y faut verser environ chopine de 🜊 ou bien d'esprit de suc de citron avec son phlegme que serez digerer huict ou dix jours alors ayant filtré la dissolution il faut encores renverser sur les fieces environ autant de 🜊 ou d'esprit de limon ou d'esprit vinette voire quelque autre suc acide rectifié avec son phlegme que l'on faira encore digerer ~~trois~~ trois sepmaines ou un mois comme aussi la premiere dissolution qui sera mise en un matras a part au bout duquel temps on faira evaporer les ij dissolvans filtrez jusques a consistance de syrop ~~liquid~~ liquide. /

Tandis

Tandis que les opium digerera on tirera les autres teinctu-
res & dissolutions comme s'ensuit/

Teincture du Castoreum

dautant que la vapeur de l'opium se circule long
temps au chapiteau avant qu'estre resoulte il est bon
~~d'y adjouster~~ d'y adiouster quelques bons cephaliques
comme le Castoreum & l'ambre.
On prend donc de Castoreum ℥j du plus recent que
l'on peut trouver que l'on pilera & concassera l'ayant
mise dans un matras on mettera dessus de bon al-
kohol de vin afin de tirer la teinture d'iceluy par
ce qu'estant de matiere crasse & visqueuse les eaux
non les esprits ne sont capables d'ouvrir telle corps
pour en tirer les teintures au bout de 2 au trois
jours il faut couler la dissolution puis remettre tant
de fois de l'alkohol de vin sur le castoreum jusques
a ce qu'il ne tire plus aucune teinture alors ayant
mis toutes les dites teintures en une encurbitte
il faut retirer les Alkohol par le B. M. & par ce
moyen on trouvera au fonds de la cucurbitte l'extraict
du castoreum en consistance de syrop espois lequel
on tire dehors du dict vaisseau./

Teincture de Carabé ou Ambre

On tire la teinture de l'ambre tout ainsi que du
castoreum avec l'alkohol de vin en mesme dose l'un
& l'autre puis l'extraict mis a part on le conserve
comme nous dirons cy apres./

Teincture de Saffran

dautant qu'il y a une grande convenance & affini-
té entre les esprits vitaux & animaux nous nous
servons aussi des teintures des medicaments cardia-
ques pour fortifier & recreer le coeur entre autres

nous

Nous prenons une once de boy saffran sur lequel est
versé p[our] reduire en poudre subtile ... dans un matras et ... ...
ou huict onces de quelque eau distillée qu'on fait
digérer 4 ou 5 jours la teinture estant coulée on
verse encores sur les feces d'autre eau distillée jusqu'a
ce qu'il n'y ait plus ~~aucune~~ aucune teinture au
dict saffran les colatures estans evaporées a feu lent
jusques a consistance de syrop sont gardées aussy a
part

Teincture de diamargaritum frigidum

Entre les poudres cordiales refrigerantes nous eslisons le D. F. pour fortifier le coeur p[ar]tant
nous tirons la teinture tout ainsi que nous venons
de dire du saffran vray est que nous y mettons pas
des feuilles d'or parcequ'elles ne se dissolvent en telz
dissolvans joint que je les reprouve aux poudres
cordialles ... y estans inutiles et non proffitables
... la chaleur naturelle ne peut agir sur ce metail parfaict ainsi que nous dirons en son lieu ...
oste aussi les teintures froides au lieu desquelles je
prefere quelques gouttes de leurs sels ...
... non plus les perles non plus que le corail
... pour autant que les eaux distillées ne les prennent
par dissoudre mais en recompense je tire a part
leurs magisteres comme je diray cy apres. Nous
y adioustons aussi ~~deux~~ drachmes de bonne ...
avec deux onces de diamargaritum frigidum dont
nous tirons la teinture comme dict est

Magistere de Perles

Mettez une once de perles subtilisées ou broyées
dans un matras et versez dessus de l'esprit de ... ou
l'esprit avec le ... de suc de citron les ayant
faict digerer sur les cendres en sorte qu'il ... ...
à

a bouillir quelques heures ayant filtré la dissolution il faut reverser d'autre dissolvant jusques a ce qu'elles soient toutes dissoutes ayant filtré les dissolvans il faut verser dessus quelques deux onces de bon sel de tartre dissout par defaillance alors il se faict une ebullition en sorte que l'esprit du + se joignant avec le sel de tartre la substance pure des perles qui estoit dissoute tombe au fonds du vaisseau. Il faut alors verser 7. ou 8. onces d'eau par dessus il en vient peu de temps apres la substance des perles au fonds d'iceluy vaisseau en consistance quasi de creme ou de caillé ayant versé doucement par inclination le dissolvant on y verse derechef de l'eau chaude que l'on agite avec la substance des perles puis estant derechef tombée au fonds du vaisseau on verse encores l'eau dans bref on reitere tant de fois cette affusion d'eau chaude jusques a ce que la substance des perles demeure insipide cette operation s'appele dulcoration parce que l'eau chaude en attirant les sels p esprits acres avec lesquels on dissout et precipite les medicamens les adoucit du moins les rend insipides cela faict on desseche sur le B. ou sur le feu la substance ainsi depurée q l'on appele magistere, que l'on garde aussi a part comme estant un grand cordiaque.

Magistere de Corail

On prepare le magistere de Corail a scavoir d'une once tout ainsi que nous avons dict de celuy de perles parce que c'est un grand depuratif p fort bon stomachique

De la confection du Laudanum

Toutes les teintures susdictes p magisteres estant preparez

preparez comme dict est, on mesle premierement l'huile de
canelle avec celle de Castoreum ensemble puis on y
incorpore les magisteres des perles et du corail, en-
apres les extraicts d'opium et de diamargaritum
frigidum et de saffran le tout bien incorporé s'il se
trouve encore trop liquide on le faict evaporer au B.
jusques a siccité telle que l'on veut cette composition
ainsi faicte s'appelle laudanum que nous divisons
en deux parties en l'une desquelles nous meslons
le musc et l'ambre gris que nous dissolvons aux
huiles des semences susdites pour les incorporer avec
icelluy laudanum mesmes avant qu'il soit desseché sur une
once de laudanum on peut mettre deux ℈ de musc
et autant d'ambre gris l'autre partie est reservée pour
les femmes hysteriques ausquelles nous ne voulons
exhiber ny musc ny ambre./
Quant aux vertus de ce grand remede voyez Crollius
chap. du laudanum auquel toutes fois il adiouste plus-
ieurs especes que ie treuve trop chaudes comme aussi
le diambra et le diamoschum au lieu desquels ie substi-
tue le diamargar. frigid. comme dict est
Quant a l'experience que j'en ay faicte i'ay trouvé
que c'est un excellent remede pour appaiser toutes les
grandes douleurs specialement des Colicques, de la
goutte de la dysenterie, des veilles et inquietudes im-
moderees il est tres propre aux fiebvres aiguës, aux
grandes deliries et resveries, aux melancholicques
hypocondriacques aux crachats par trop frequens
aux trop grandes evacuations des menstrues et des
hemorroides, a la manie, a l'epilepsie et a la grande he-
morrhagie c'est aussy un tres bon remede pour la pleuresie
mais

mais alors il se doit donner en tres petite quantité, Il
arreste aussi les defluxions provenantes d'humeurs tenues
& subtiles principalement au commencement; il consume
aussi & fortifie la chaleur naturelle on en peut exhiber
souvent aux hetiques.
La dose d'iceluy est de six a sept grains; quand c'est
pour arrester les fluxions trois ou quatre grains;
faut observer que l'on ne doit jamais donner le laudanum
mais que le ventre ne soit libre du moins qu'on n'ait
pris quelque lavement parce qu'il fortifie les hu
meurs fetides au Ventre bref il faut tousiours
estre purgé auparavant. Il ne faut pas bailler
a ceux qui sont par trop foibles & que l'on voit appro
cher de la mort.

Liure Troisiesme.

Des fossiles

Chapitre premier du soulphre

Nous avons traicté jusques icy des vegetaux & animaux
ensemble de leurs preparations tant par la reduction
d'iceux en leurs principes que par leurs separations
moins exactes qu'on peut appeler separation de leurs
principes tres-exactes qu'on appelle teintures ou extraicts
reste a present de parler des fossiles que nous divisons en
sept genres subalternes scavoir est en bitumes, soulphres
terres pierreuses, selz, pierres & pierreries, marcas
sites & metaux: mais d'autant qu'en suitte des vegetaux
nous avons descript la façon de preparer les bi
tumes a l'exemple du Carabé Nous n'insisterons
d'avantage sur les autres bitumes souhaitans venir

quelque

qu'ils se preparent de mesmes que le Cinabre par ce que
qu'il semble estre plus considerable de traicter des terres
et des autres mixtes qui prouiennent de la terre ele-
mentaire mentionnée parce qu'au traicté des vegetaux
nous auons expliqué la methode de preparer les esprits
il ne sera a present hors de propos de parler apres des
soulphres que quelques uns appellent esprits de la terre
tous les soulphres donques qui se trouuent es lieux
soubterraines sont bien de mesme espece mais
peu differents a raison du lieu de leur naissance c'est
pourquoy ils se preparent tous de mesme facon les
uns que les autres scauoir par sublimation, dissolu-
tion voires mesmes distillation

De la distillation du Soulphre

On peut appeler distillation la separation de l'esprit
du soulphre d'auec son corps suiuant la definition de
distillation. on tire donc l'esprit de soulphre en cette
sorte. Il faut mettre une liure ou enuiron de petite
~~ma~~ magdelaine de soulphre citrine ou commun en une
escuelle de terre suspendue sur deux bastons soustenus en
dans une terrine de [illegible] ou autre de semblable
estoffe moins froide sur laquel on posera une campane
ou cloche alors on mettra le feu dans le soulphre auec
quelques lames de fer rouge en leuant la campane
que l'on reposera incontinant sur les dits bastons. le soul
phre en s'enflammant esleue une vapeur laquelle
se condense incontinent par dedans de la campane dans
la terrine cette liqueur s'appelle esprit ou aigre de
soulphre les autres improprement l'appellent huile/

Lor

Le qᵉ esprit se peut rectifier ainsi que le dernier esprit
de Vitriol que l'on appele aussi improprement huile
aussi ces deux esprits ont mesmes vertus et proprietez
estans separement rectifiez comme nous dirons au
traicté du vitriol auquel nous descrirons la rec-
tification du Couperose.

Cet esprit quoy qu'il soit estant rectifié peut acidité
en donnant de l'acide aux liqueurs avec lesquelles
on le mesle c'est pourquoy il est tres propre aux fievres
ardentes, il resiste a la putrefaction et partant il est
convenable aux fievres putrides et pestilentielles aux
affections de la poictrine lorsqu'il est question d'inciser.

La dose d'iceluy est de quelques gouttes suivant la
quantité de la liqueur en sorte qu'il luy donne une fort
petite acidité.

Mais si l'on veut arrester promptement le vomissement
il en faut deux ou trois fois davantage avec un verre
d'eau commune en sorte qu'on le trouve un peu trop aigre
et il faut vomir encores une fois et incontinent apres
le vomissement s'arreste.

Quant a ses autres proprietez nous en traicterons au
chap. de l'esprit et huile de vitriol.

De la sublimation du Soulphre

Le Soulphre se sublime dans un aludel ou à faute
d'iceluy en un pot de terre sur lequel on met trois ou
quatre pots les uns sur les autres percez au fonds
sur le dernier on pose un alembic pour conserver
un peu d'esprit de soulphre qui tombe dans le recipient
ceux qui ne se soucient point d'un esprit n'ont que faire

d'alembic

d'alembic avec la circonspection de faire un petit trou de la
grosseur du petit doigt pour laisser evaporer les humiditez
puis on bouche le trou avec un parchemin jusques à
ce que tout le soulphre soit sublimé pour cognoistre la
fin de la sublimation on ouvre le pot inferieur qui est
colé qu'avec du papier & de la farine destrempée: car
s'il y a encores de la matiere au fonds d'iceluy on recolle
derechef le & reiterer ce qui reste dans tous les vaisseaux
superieurs s'appelle fleurs de soulphre dont les unes
sont simples lors que sans addition elles sont sublimées
les autres sont composées lors qu'il y a de l'addition
comme par exemple si sur huict onces de soulphre on
adjouste quatre onces de sel de vitriol & autant de
colcotar si on les veut composer d'avantage on subli
me derechef les fleurs avec myrrhe, aloes & autres
choses semblables dequoy Voyez Crollius au chap.
des fleurs de soulphre./

Les fleurs qui sont dans le plus hault vaisseau sont
les plus pures & les meilleures au contraire des fleurs
d'antimoine

Elles sont tres propres aux asthmatiques pource que
elles ne sont pas malignes, maigres & optimes je
ne les approuve aux pestifiques elles sont propres
a la peste a l'hydropisie pour ses autres proprietez &
usages Voyez Crollius./

La dose est d'un ℈ jusques a deux voire ʒ j.
avec les specifiques ou dans un jaune d'oeuf./

De la dissolution du Soulphre

Le soulphre se dissout aussi tant avec les huiles
qu'avec les sels elementaires la dissolution avec les

huiles

huiles se faict si on met sur une ℥ de fleurs de
soulphre 4 ℥ d'huile distillée de terebentine dans
un matras sur les cendres a feu violent alors ledict
huile prend une teinture rouge dudict soulphre
par dissolution si l'on verse par inclination ladicte tein
cture et qu'on la fasse evaporer jusques a consistance
balsamicque on l'appele baulme de soulphre tres propre
pour guerir les galles et gratelles. pour l'interieur
il n'est pas en usage a cause de sa fetteur: mais si
au lieu d'huile de terebentine on le dissoult avec huile
de graine de genievre il n'est pas si fetide et alors il se
peut donner interieurement specialement a la peste voire
aux maladies de la poictrine ou il est besoing de deterger
pourveu qu'on separe exactement l'huile de genievre
dont la dose est 4 ou 5. gouttes. /

Les fleurs se dissolvent aussi avec le sel de tartre
en cette sorte mettez par exemple en une terrine 3 ℥ de
de fleurs de soulphre avec avec neuf ℥ de sel de
tartre bien purifié sur lesquels vous verserez trois ou
quatre pintes d'eau et faictes bouillir peu a peu jus
ques a ce que le tout revienne environ a chopine alors
vostre dissolution sera rouge comme sang puis vous fil
trerez le tout chaudement a travers le papier gris puis
vous verserez sur cette colature environ une pinte de +
voire jusques a ce que la colature soit blanche comme
laict le tout apres une ebullition estant reposé on voit
tomber et precipiter au fonds du vaisseau les plus pu
res parties du soulphre alors on verse par inclination
tout le + que le dissolvant puis on l'edulcore cinq
ou six fois tant pour oster la mauvaise odeur d'iceluy
que pour en separer le sel de tartre que l'acidité du +
en vuidant tousjours doucement par inclination l'eau

avec

avec laquelle on l'avoit dulcoré afin de se servir en bain la matière on l'appelle beurre ou laict de soulphre a cause quil blanchit les liqueurs avec lesquelles on le mesle en forme de laict./

Ce laict de soulphre est un tres souverain remede pour toutes les affections de la poictrine tant pour ouvrir les obstructions du poulmon et pour dessecher les ulceres diceluy pour les autres proprietez voyez Crollius chap. du laict de soulphre./

La dose est de trois ou quatre grains ou bien il en faut mesler deux dragmes avec demy livre de sucre pour faire tablettes ou bien huict onces de quelque conserve pour en former opiate dont on usera cinq ou six fois le jour./

Chapitre deuxiesme

Des Arsenics et premierement du blanc

Geber le plus docte et profond de tous les alchymistes voire le plus grand perscrutateur de la nature des corps metalliques parlant du soulphre semble vouloir reserver soubs iceluy l'arsenic l'appellant son compagnon et son egal a cause de la grande affinité quil a avec iceluy soit a raison de sa volatilité ou bien a cause de la grande penetration quil faict avec les corps metalliques mais ne desplaise au dict Geber il semble quil doit plustost estre mis au rang des sels que des soulphres lesquels ne se dissolvent ni par les eaux ny par les esprits mais les arsenics specialement le blanc se dissout facilement en l'eau bouillante et bien quil soit tout volatil comme les soulphres et quil ait une

odeur

sulphurée si est ce neantmoins quil ne doit pas estre
appellé soulphre non plus que le sel armoniac encores
plus volatil et mesmes qui a une odeur sulphurée
comme aussi les nitreules ainsi quil appert en leur distil
lation dans les esprits semblent estre soulphureux par
leur odeur. Nous conclurrons donc les arsenics
estre des sels et en traicterons en ce lieu immediatement
apres les soulphres tant parcequils tiennent un
milieu entre ceux et les vrais ~~soulphres~~ sels. -
l'Arsenic blanc et crystallin reçoit plusieurs prepa
rations tant pour la medecine que pour l'alchymie./
Et pour la medecine il reçoit dissolution, sublimation et
calcination: Et pour l'alchymie plusieurs l'appellent
lapidem que Dieu a donné gratis aux hommes estimans
que c'est la vraye matiere de la pierre philosophale
parcequil a un grand impect en les metaux mais ils en
la tesmoignent assez combien peu ils sont versez en la
cognoissance des choses naturelles comme l'on peut voir
par la lecture d'Isaac Holandois en son traicté des mine
raulx ou il seduict les imprudens et faict recognoistre aux
doctes sa malice et imposture. Nous avons bien voulu
dire cecy en passant en faveur des curieux pour les destour
ner de travailler sur ce corps si imparfaict estant esloigné
de la vraye Chrysopée et argyropée./

Quant aux preparations de l'arsenic pour la medecine
et specialement pour la chirurgie nous le preparons
en cette sorte apres l'avoir subtilement pulverisé en
l'humectant avec d'eaue de pluye qu'il est mis au
chaudron nous en faisons bouillir par exemple une
livre avec cinq ou six pintes deaue jusques a siccité
puis nous le sublimons en deux fois l'un sur l'autre

ou-

ou bien en un matras a feu de sable l'ayant sublimé
nous le pulveriserons en mettant un mouchoir devant le
nez puis nous le meslerons avec deux fois autant de
salpetre raffiné et l'ayant mis en un bon creuset d'Al
lemagne sur lequel nous en ~~[illegible]~~ luttons un autre
sans dessus dessous au fonds duquel vaisseau superi
eur nous faisons un trou de la grosseur d'une muscade
afin de faire evaporer les fumées arsenicalles plus
subtilles comme aussi les esprits du nitre nous le calci
nerons au commencement avec un petit feu de roue
soubs une cheminée pour eviter les dites fumées au bout
de quelques heures nous augmenterons le feu puis nous
transporterons le creuset sur un fourneau auquel nous
donnerons un bon feu l'espace de douze ou quinze heures
par ainsi l'arsenic se calcine et se reduit en matiere de
sel lequel se dissout en lieu humide qu'on appelle impro
prement huile d'arsenic lequel est un remede tres excellent
pour la curation du cancer qui se faict en cette sorte
Il faut appliquer par dessus le cancer de l'huile
de propre plume quant et quant mettre sur iceluy
une compresse en double trempée en huile d'arsenic et
l'y laisser six heures durant au bout desquelles il faut
reiterer la dite application de six heures en six heures
l'espace de trois ou quatre ~~fois~~ jours et d'autant que
l'arsenic a tousjours quelque chose de venimeux on
peut exhiber durant ledit temps deux [illegible] le jour quelque
potion cardiaque ou bien une dragme de l'opiatte appellée
Orvietan Au bout desdits trois ou quatre jours on
appercevra toute l'ulcere tumefié et candidement a cause
de sa qualité escarotique et septicque l'escarre tombe

au

au bout de quelques jours. Si on veut adoucir la
cicatrice d'iceluy on y applique deux fois le jour du basi-
licon ou quelque autre suppuratif, en appliquant tousiours
pardessus une grande emplastre tel qu'est celuy qui est decrit
par Crollius qu'il appelle emplastre
stiptique. Auquel toutesfois il faut adiouster le
double pour le moins des litharges qu'il prescrit
et outre au lieu de deux dragmes qu'il demande de
crocus martis & de fleurs d'antimoine j'y adiou-
ste une once de chacun et sur la fin lors que l'em-
plastre est hors du feu j'ay accoustumé de dissoudre
le camphre avec l'huile de romarin, de sauge, mar-
jolaine & de graine de genievre de chacune une ʒ
& je le reduits en cerat que je trouve plus propre que
non pas en emplastre.
Le cerat est fort propre a toute sorte d'ulceres quels que
ce soit moyennant quoy l'on applique sur iceux deux fois le
jour du sublimé doux en poudre & mesmes le cancer
pourveu qu'il soit extirpé par le moyen de l'arsenic
comme dict est cy dessus

Chapitre Troisiesme

De la preparation des sels & premierement des fleurs du sel Ammoniac

D'autant que le sel ammoniac est le plus volatil de
tous, nous commencerons par iceluy, on le su-
blime donc en deux sortes sans addition pour l'alchy-
mie en un sublimatoire ou dans un matras sur le
sable. Avec addition pour la medecine comme s'ensuit
Il faut pulveriser par exemple une once de sel ammoniac
&

q[ue] le meslez avec autant de sel commun decrepité puis les
ayant mis dans une cucurbitte de verre avec un alam-
bic aveugle ou a faute d'iceluy un alembic commun a
feu violent sur les cendres, il se sublimera en fleurs sub-
tilles. on peut reiterer cinq ou six fois ladicte sublimation
pour avoir les d[ites] fleurs plus pures & plus penetrantes./
Les d[ites] fleurs aussi preparées sont sudorifiques. cest pourquoy
nous les adjoustons aux decoctions tant pour la verole q[ue]
pour la paralysie./
La dose d'icelles est depuis ℈ j jusques a un ʒ estant avec
six onces de decoction sudorifique./

Chapitre quatriesme

Du Nitre ou salpestre du crystal mineral

Il faut dissoudre par exemple huict livres de salpestre
avec deux fois autant d'eaue ou environ sur le feu jusques
a ce qu'il bouille ou qu'il soit tout dissout lequel il faut ~~fau~~
pour lors filtrer par le papier gris puis le laisser con-
geler en glaçons toute la nuict ce qui ne sera congelé
on le pourra faire evaporer pour s'en servir ~~pour~~ a faire
des eaux fortes ou a quelque autre usage. Les glaçons
estans ostez & suspendus en une serviette en quelque
lieu chaud & sec le dessechera alors on les faict ~~fon~~
fondre dans un pot de terre ou grand creuset en sorte
qu'il n'y en ait point plus de trois livres a la fois. estant
fondu on jette peu a peu sur iceluy trois onces de fleurs
de soulphre les d[ites] fleurs s'enflammeront emporteront
avec elles une partie des superfluitez & brusleront
un certain souffre malin contenu en iceluy salpestre.
Les d[ites] fleurs estans toutes consommées on tire le creu-
set avec des tenailles & le laisse on tant soit peu
reposer

reposée autrement il fondrait le fonds de la chaudiere promp-
tement afin qu'il se congele incontinent cella faict on
le dissoult derechef avec eaue bouillante comme ala pre-
miere fois on le filtre, on le laisse congeler, on le
desseiche dans la terrinette, on le pile, on le faict fondre
& on le purifie derechef avec une once de fleurs de
soulphre pour livre de glacons puis on le vuide dans
la chaudiere comme ala premiere fois. Bref il faut
reiterer cinq fois les dictes dissolutions avec eaue
chaude, filtrations, fusions, purifications, avec
fleurs de soulphre & versement en la chaudiere. —
alors on a une preparation parfaicte du nitre laquelle
produict de si grands effects pour la santé humaine
qu'on peut dire a bon droict qu'il surpasse en vertu &
efficace je ne diray pas tous les remedes communs
mais aussi tous ceux que les chymistes ont inventé
jusques icy./

Cette preparation s'appelle crystal ou anodin mineral, on
l'appelle aussi sel ou pierre de prunelle parcequ'il gue-
rit la fievre de Hongrie appelée prunelles./

Il faut observer que peu de gens preparent parfaictement
leur crystal mineral car ils ne font que fondre une fois
le salpetre raffiné sur lequel ils jettent des fleurs
de soulphre ou du soulphre pulverisé & ainsi ils le
vendent ou exhibent ignorans que les reiterations
que nous avons escrites emportent la plus grand part
des esprits nitreux qui donnent ou s'eslevent au cerve-
au & ne scavent les symptomes qu'il peut causer par ce
moyen comme font aussi les soulphres que nous en
separons a chaque dissolution fusion & depuration./

Or nostre dict crystal mineral ainsi preparé est
fort pectoral & par ce moyen rafraischit du moins
par accident en servant de vesicule aux liqueurs

refrigerantes

refrigerantes avec lesquelles il est meslé ce pourquoy
il ouvre principalement les obstructions des visceres. Il aide
merveilleusement les pthisiques et pleuritiques. il
provocque les urines et par ce moyen en attirant le
serum il rend le sang (qui estoit trop fluide par la
quantité du serum) plus fibreux et consistant en
sorte qu'il n'est pas tant disposé aux fluxions
joint que par ce moyen le foye avec tous les autres
visceres estant rafraischis en sont plus les
operations lesquelles puis apres sont plus facile-
ment expulsees par les voyes naturelles.

Il est tres propre a toutes fievres de quelques causes
quelles puissent provenir. il provocque souvent la
crise aux continues et est tres profitable aux inter-
mittentes et specialement a la tierce. Il soulage les
hydropiques en restaurant le sel microcosmique.

Nous avons souvent experimenté que c'est un
souverain remede aux inflammations de la poitri-
ne pour la pleuresie.

Entre les autres vertus cellecy n'est pas la
derniere qu'il est tres profitable aux gonorrhees
virulentes principalement en leur naissance comme
aussi a toutes ardeurs d'urine pourveu qu'il soit
prins avec du petit laict duquel il faut boire
deux ou trois chopines par jour il mondifie aussi
les ulceres inveterés estant dissout en eau de plan-
tain ou phlegme d'alun ou de vitriol il appaise
la douleur de la goutte provenant de cause chaude
en l'applicquant par dessus avec des compresses
trempées en iceluy estant fondu plus tant plus
que le Medecin usera d'iceluy tant plus grands et
admirables effectz il y trouvera.

La

La dose d'icelluy est au plus de deux dragmes et sept ou
huict onces de liqueur ou deux moings deux dragmes
et une pinte de ptisanne mesure de paris ou deux
livres d'eau
Nota quil faut boire copieusement & prennant longuement
Il n'est pas bon aux dysenteries ny aux diarrhées.
Pour le rendre plus agreable on y adjouste quelques
syrops ou bien de ptisanne avec reglisse

De la curation de la Gonorrhée inveterée virulente

On guerit la chaude pisse en son commencement en cette sorte on commence premierement a purger le malade avec un bol de casse contenant du moins une once & demie jusques a deux puis incontinent on luy faict prendre un bouillon sans sel dans lequel on dissout une demie dragme de crystal mineral & les jours suivants on luy faict prendre des grandes emulsions de chopine pour le moins soir & matin dans laquelle chopine on dissoudra une dragme de crystal mineral a faute d'emulsions on luy faira boire chopine ou trois demy septiers de laict clair soir & matin observant tousjours la dose dud. crystal mineral scavoir deux dragmes pour pinte voire mesme a cause quil y en a qui abhorrent l'usage du laict clair on prend aussi de ptisanne avec plantain, chicorée sauvage, racine de persil, reglisse & orge pour dud. crystal mineral tant aux breuvages susdites qu'au repas pour advancer plus promptement la guerison & ce par l'espace de quinze jours pour le moins voire trois semaines parce qu'il ne faut pas appaiser la chaude pisse

si

si promptement au commencement.
Que si l'on veut traicter la gonorrhée inveterée ayant
purgé avec casse commune dict est, on prendra le crystal
mineral huict ou dix jours pour mondifier, on usera
puis apres des pillules suivantes (mais auparavant
on pourra tenter la guerison avec l'eau descritte par
Quercetanus en sa pharmacopée dogmatique dont le
titre est Eau tres excellente pour la gonorrhée fetide
virulente et inveterée. Que si lad. eau ne respond
aux effectz promis par led. Quercetanus on fera
usage des pillules suivantes. ℞ Prenez magist. ℈j de
sel de Coral tiré avec esprit de Guaiac au lieu duq.
troys dragmes de terre sigillée ou au deffaut d'icelle
de la terre bolarmene preparée avec flegme d'alun,
demy once de saffran d'acier adstringent et autant
d'extraict de Cubebe, des extraictes de racines de tor-
mentille et pilosella, de verge dorée ou Virgaurea
et alkymilla de chascun deux ʒ et de Tereb-
de Venise evaporée jusques a moytié lors que la
terebinthine est encores chaude il y faut mesler
L'extraict de Cubebe puis on y adjouste les extraictz
dans lesquelz on a incorporé le sel de Coral, la terre
sigillée et le saffran d'acier et bien mesler diligemment
avec une spatule pour reduire les grumeaux alors vous fai-
ctes une masse de laquelle vous formez quatre ou cinq
pillules a chasque fois grosses comme un bouton desquelles
le patient usera soir et matin jusques a guerison par-
faicte. Que s'il y avoit quelques ulceres en l'urethre
on pourra faire injection des decoctions de tormentille
Virgaurea et pilosella en demy livre de laquelle on
pourra dissoudre j ℈ ou ʒ ß au plus de sel de Saturne;

Et

Les pillules outre ce que dessus sont fort efficaces pour arrester les fleurs blanches & immoderées des femmes comme aussi les bois immoderez./

Chapitre cinquiesme

De leaue forte commune

Toutes les eaux fortes excepté les regales se tirent de mesme façon les unes q les autres aussi elles ne different qu'a cause de leur matiere dont la base est le salpestre car pour la diversité elles procedent de la diverse opinion des Chymistes car les uns adjoustent une chose les autres une autre suivant leur intention laquelle bien souvent ne produict que du labeur & des fraiz inutiles or tout ainsi que nous tirons leaue forte commune on peut tirer les autres comme nous avons dict./

Il faut prendre par exemple deux livres de salpestre & autant de vitriol ou couperose puis les ayant meslez on les met dans une cornue luttée a fourneau commun on tire leaue par degrez de feu jusques a ce qu'il ne monte plus aucune esprit ce qui se recognoist premierement lors que mettant la main au dessus du recipient on n'y recognoist pas plus de chaleur que dessous ou aux environs en second lieu lors que le recipient demeure tout clair./

Il faut observer que quand il y a peu de matiere la distillation est achevée en six ou sept heures mais quand il y en a beaucoup il faut plus de temps a proportion de la quantité d'icelle matiere./

Laq eaue forte est appellée commune a cause qu'on dissout communement avec icelle l'argent elle est aussi appelée

appellée eaue Aegyptienne a cause de sa mauuaise odeur & saueur. on l'appelle aussi eaue de separation a cause que par le moyen d'icelle l'on separe l'or de l'argent comme nous dirons en son lieu on ne la doit jamais exhiber interieurement. Car on l'expérimente estre caustique & escarotique aux douleurs elle laisse souuent de mauuaises impressions ce que ne font les esprits de soulphre & de vitriol quoy q̃ plus penetrants que ~~les~~ l'eaue forte.

Si on veut auoir une bonne eaue forte comme on distille le vitriol a feu lent puis on mesle deux fois autant d'iceluy q̃ de salpestre.

Chapitre septiesme
De l'eaue forte auec salpestre & Alun

On mesle autant d'alun q̃ de salpestre puis on tire par la cornue a fourneau commun tout le phlegme que l'esprit qu'on appelle eaue forte de laquelle on se sert plus souuentement pour dissoudre tant de Mercure q̃ l'estain de glace a l'usage des fondeurs comme comme nous dirons en leur lieu.

Chapitre septiesme de l'eaue regalle

Il y a de deux sortes d'eaue regalle dont la premiere se faict lors que dans 4 ℥ d'eaue forte on dissout a petit feu une once de sel ammoniac.

La seconde lors que parmy une liure de salpestre, deux de vitriol deseché on adiouste une liure de sel commun lesquels ayant mis dans la cornue rendent une eaue appellée regale ainsi appellée a cause qu'elle dissout l'or roy des metaux.

Chapitre

Chapitre huictiesme

de leauë Philosophicque

Il se faict encores une autre sorte deaue ~~forte~~ regalle appellee ~~eau~~ ~~regalle~~ quelque philosophicque a cause quelle se faict plus indu-
strieusement a la facon suivante./
On pulverise par exemple deux onces de salpestre & autant
de sel ammoniac qu'on met dans une cornue a fourneau
couvert puis a feu fort modere on tire la deaue de la-
quelle on dissout lor comme nous dirons en ~~son~~ son lieu.
On peut aussi faire leau deaue a feu de sable dans la
cornue en sorte quelle soit entouree de sable mais
alors il faut que le feu soit violent faut observer qu'en
une cornue de trois ou quatre pintes ne faut mettre que
4 ℥. de matiere parceque les esprits sortent tout a coup
avec si grande violence quils briseroient la cornue &
le recipient avec un grand fracas

Chapitre neufuiesme de L'esprit de sel

L'esprit de sel se tire en plusieurs facons car on le
mesle avec de la brique ou avec de la terre dont on faict
des globules. on pulverise en bien on decrepite le sel
commun puis on le mesle les uns avec deux fois autant
de terre pulverisee puis avec deaue commune on
en faict une paste dont on forme des globules ou des pe-
tites magdaleons que lon faict desecher. Les autres
ny mettent de la terre qu'a partie esgale puis les ayant
mis dans la cornue on en tire a fourneau couvert a feu
non trop violent ny trop petit lesprit accompaigné de
quelque portion de phlegme qui y est resté lequel on
peut rectifier par le bain pour en separer le phlegme
lequel on rejette comme inutil
Quant a lesprit il est diureticque & par ce moyen est

tres

fort propre a l'hydropisie, il mondifie par dessoubs parce que les ulceres tant interieurs qu'exterieurs, il est aussi propre a la paralysie, a l'epilepsie il fortifie l'estomach debile.

L'adeste d'iceluy est jusques jusques a ce qu'il cause une petite acidité a la liqueur avec laquelle on la mesle il resiste grandement a la putrefaction Crollius luy attribue plusieurs autres proprietez en son chap. de lapide sol.

Chapitre dixiesme du phlegme Esprit, huile sel & terre du Vitriol

Le vitriol contient en soy tant de vertus & proprietez non seulement en toute sa substance mais aussi en chacune d'icelles qu'il peut constituer la quatriesme partie de la boutique d'un pharmacien suivant l'opinion de Gravacelse voire de la plus part des chymistes c'est pourquoy estant mis dans une cornüe a fourneau commence on tire a feu tout le phlegme d'iceluy puis ayant cassé la cornue on pille la teste morte & on en mesle par exemple cinq livres avec une livre & demie ou deux de sable ou de brique pilée ou bien des fragments mais de quelque pot de bonne terre ou autre terre pour pouvoir alors on en tire par apres les esprits plus volatils en apres on augmente le feu afin de faire sortir les esprits moins volatiles qu'on appelle improprement huiles ce qui se fait en quarante heures a feu continué sans intermission Cela faict on prend les feces puis on les met dans un poslon ou chaudron avec de l'eaue & l'on faict bouillir pour en tirer le sel par lessive & la terre demeure au fonds dans laquelle demeure

la

le metal duquel a procedé le Vitriol qui n'est autre
chose qu'un metal corrodé par les esprits sulphu-re
eux soubsterrains comme il appert de ce que la dicte
terre a force d'infusion reprend sa nature metallique /

Le phlegme rafraischit grandement pris pour prendre
interieurement avec fort peu de son esprit aux fiebvres
ardentes voire aux fiebvres putrides ce phlegme aussi
est tres propre pour les ulceres qui viennent de la bou-
che des enfans avec du miel rosat parties egales
avec un peu de son esprit ou seule /

Le phlegme de Vitriol comme aussi celuy d'alun est
beaucoup plus propre aux ophtalmies et autres in-
flammations que les eaux des vegetaux /

L'esprit rafraischit grandement lors qu'on en mesle quelques
gouttes jusques a une petite acidité aux apozemes,
bouillons, ptisanes, decoctions et autres liqueurs
convenables /

Faut noter qu'au vitriol il y a trois sortes d'esprit dont
le plus volatil (que peu de Chymistes ont recognu) s'es-
leve par le bain apres l'extraction de ces esprits lors que l'on
les veut rectifier: car il s'esleve avec le phlegme au
dict bain et est celuy que Paracelse a caché lors qu'il
dit que l'esprit de vitriol guerit l'epilepsie d'autant que
par sa grande volatilité il monte aisement au cerveau /

Le second esprit se separe a force de vuider lors qu'il
ne s'evapore plus aucune vapeur au B. par la trans-
position du vaisseau sur les cendres. Ce esprit est pro-
pre a fortifier l'estomach debile aussi il excite l'appetit
par son acidité /

L'huile estant rectifié est plus propre aux usages a
cause

cause quelle est moins volatille./

Item l'experience l'huile est tres propre pour guerir les Cancers les loupes & autres ulceres malins pource quil estainct les cancers estans bien rectifié alors l'escarre estant tombé si l'on recognoist quil y ait encor et de la malignité on en applique encore dessus jusques a ce quil ny ait plus de malignité mais alors l'ulcere parroist de bonne couleur on le guerit ainsi que comme un ulcere simple en y versant deux fois le jour du sublimé doux & y appliquant le Cerat ou emplastre de Crollius comme dict est au chap. de l'arsenic

L'huile de soulphre bien rectifié produict le mesme effect & mesmes on les peut mesler dans les onguents tant pour mondifier que pour desseicher les ulceres./

Les 2 huiles tant de soulphre que de vitriol se rectifient dans la cornue ~~ta~~ sur de sable bien tamisé mais il faut que le feu soit bien violent pour les deslivrer aussi limpides que de leaue claire

Estant aussi de quelques uns appellé Gilla on l'exhibe au poids d'un a deux grains dans dissous en bouillon ou quelque autre liqueur specifique tant pour les uns qu'aux fievres putrides comme aussi aux intermittentes specialement a la tierce on le peut aussi exhiber ~~a la tierce~~ jusques a une dragme aux hommes pour le mesme effect Touchant les autres proprietez d'iceluy Voyez Crollius au Chap de Gilla de Theophraste auquel il le prepare d'autre sorte./

Chapitre vnziesme du Gilla clauiā

Le Vitriol blanc estant dissout en eaue bouillante puis filtré si on jette sur la colature du sel de tartre dissout il

le

se faict une ebullition & puis apres il se precipite une terre grasse visqueuse & astringente laquelle estant dulcorée par lotion d'eau chaude est un grand remede pour dessecher & cicatriser les ulceres on le peut mesme adiouster aux pillules que nous avons prescrites pour la gonorrhée virulente au poids de deux dragmes./

La dissolution du vitriol estant de rechef filtrée apres la susdicte precipitation & evaporée a froid lieu jusques à ce quil surnage une pellicule produict des glaçons blancs ou crystaux blancs qu'on peut appeler billa lesquels estant de mesme dose que celle du chap. precedent produict les mesmes effects mais plus efficacement faut observer qu'on doit tousiours mettre cinq ou six onces d'eau dissolvant avec une dragme du billa quatre onces avec deux d., deux onces avec un d.

Tous les fievres tierces on le doit exhiber tant soit peu avant l'accez

Chapitre douziesme de la preparation des Terres precieuses

Toutes les terres precieuses comme les bols d'Armenie, terre Lemnienne, bolesienne & autres se preparent toutes de mesme sorte a la façon suivante./

Il les faut pulveriser subtilement puis les mettre dans une cucurbitte a feu de cendres, il faut verser sur une livre de ces terres trois livres d'eau d'alun puis l'ayant retirée par distillation il la faut recohober trois ou quatre fois affin que par ce moyen les terres deviennent plus astringentes & plus efficaces parce qu'elles retiennent la vertu astringente de la dite eau ou phlegme d'alun

lesquelles

lesquelles toutes ayant este bien pulverisées tres subtille-
ment on vient a les mesler avec un peu du et sel gemme
pour en former des trochisques ou petits magdaleons
d'Aquilon en la tele lors qu'il est besoing de desseicher
et refroidir. on s'en peut aussi servir indifferemment
aux potions cordiales lors que le cas le requiert
La dose est de demy drachme jusques a une drachme./

Chapitre Treziesme a l'exemple du Crystal

La plus part des autheurs qui ont escrit des pierreries
leur attribuent de grandes vertus et proprietez quasi incro-
yables et que j'estime plus fabuleuses et controuvées
que veritables comme je prouveray en mon quatriesme
livre des pierres et pierreries toutes fois la plus grande
vertu que je trouve en icelles provient de leur sel et par
ainsi elles peuvent estre diuretiques et detersives./
Je n'ignore pas que la plus part des Medecins nient qu'
on trouve des lithontriptiques ou brisepierres neant-
moins j'ay experimenté que mettant deux drachmes de
sel alimentaire de fleurs de Camomille et autant de
celuy de genevre en un verre avec quatre onces d'eau com-
mune et sept ou huict gouttes d'esprit de vitriol une
nuict entiere avec un calcul humain lequel estoit dur
comme un caillou le lendemain treuvant je le brisay
facilement avec les doigts de sorte que de la je prends
argument de conclure et dire qu'il se peut trouver des
remedes qui ont la faculté de briser et comminuer le
calcul humain si non en aussi peu de temps que j'ay
fait en un verre pour a cause que les medicaments ne

demeurent

demeurent pas si long temps aux reines par portion
par la vessie par injection du moins aux le temps
Si on obiecte que peu estre l'exhibition par injection
est trouvée dangereuse. Je respons que l'on exhibe
communement des sels et espices et pareille dose
sans aucun danger joinct que cela se peut aisé-
ment experimenter en laissant la mesme dose en
une vessie de pourceau humide on recognoistra qu'il
ne s'y fera aucune corrosion. Je dirai de plus que
l'urine de l'homme est plus acre que les injections
neantmoins elle n'ulcere ny ne corrode la vessie.
Ces raisons me persuadent que si ces pierres rendues
ont le pouvoir de briser la pierre a plus forte raison le sel
des pierres doit estre beaucoup plus efficace si nous
adioustons foy a l'autorité tant de Paracelse que des
plus grands alchymistes lesquels d'un commun con-
sentement asseurent que le sel de crystal dissout par
deffaillance (lequel improprement ils appellent huile)
non seulement brise le calcul mais aussi le dissout
ce que n'ayant experimenté ie ne veux asseurer sinon
sous le tiltre d'Alchymiste que l'on peut definir un
animal credule en matiere et qualité de transmu-
tations metalliques
La pareille toutesfois consiste en ce que les soulphres
coagulez par les sels et espices se dissolvent par les
eaux empraintes des sels elementaires ainsi que
nous avons veu au laict de soulphre cela estant ainsi
nous prenons par exemple une livre de crystal que
nous faisons rougir en un creuset puis nous le versons
en une terrine ou il y ait une pinte de [illegible] + nous
reiterons la mesme ignition et extinction dans le +
cinq

cinq ou six jours & alors il se pulverise facillement
nous meslons en apres ce crystal pulverisé avec
le double de salpestre pourveu qu'il se puisse trou
ver quelque grand creuset lequel soustienne la moi
tié du salpestre sinon nous les meslons egalle
ment puis nous les calcinons avec un feu mo
déré de peur de fondre & vitrifier le crystal
apres que la matiere n'est plus si compacte & que
l'on recognoist qu'il n'y a que fort peu de salpestre en
icelle. On adjouste derechef de nouveau salpestre
afin de le calciner jusques a ce que l'on recognoisse mani
festement qu'il est parvenu quasi en nature de sel
alors on faict une lessive avec de l'eaue pure, la
quelle ayant filtrée & evaporée laisse un sel aggelé au
fonds du vaisseau lequel sel se dissout peu de fueil
lance & est improprement appelé huile de crystal
dont la dose pourra estre une dragme avec quelque
eaue ou decoction specifique comme de eaues de raci
nes d'orties, de graine de genievre & autres semblables./
Les autres pierreries estant preparées de la mesme sorte
ne me semblent avoir gueres d'autres vertus & propri
etez que le crystal d'autant que le salpestre qui est
necessaire pour les calciner leur confere la plus gran
de partie de ses proprietez c'est pourquoy le sel d'icelles
doit estre diuretique./

Chapitre xiiiime des Malkasites

Nous distinguerons a part les diverses preparations de l'an
timoine comme l'un des plus salutaires remedes qui
sortent de la Nature que plusieurs Chymistes appellent
la seconde main divine a cause des grands effects qu'il
produit car il chasse les humeurs nuisibles du corps

humain

Jamais quasi par toutes les evacuations par vomis-
sements, dejections, urines, sueurs.
On le sublime, on le fixe, on le vitrifie, on en tire le
soulphre, le mercure coulant, on le reduit en liqueur
comme huile, bref il reçoit diverses formes comme
un autre protée et tient encores retenues de sa na-
ture marchasitaire.
Quand le sublime on le pulverise & puis dedans un pot
l'ayant mis en un aludel ou en des pots de terre tout
ainsi que l'on fait aux fleurs de soulphre on en tire
aussi des fleurs mais a feu beaucoup plus violent
faut observer que les fleurs des vaisseaux supe-
rieurs sont beaucoup plus vomitifues et partant il faut
preferer les plus basses dont la dose est d'un grain de
substance.
On le calcine aussi en mettant sept onces de salz
pêtre bien raffiné avec huict d'antimoine puis les
ayant mis en un mortier de fer un peu panché de
costé on les remue avec une verge de fer rougie alors
il s'enflamme et le calcine incontinent et devient en couleur
de foye c'est pourquoy on l'appelle foye d'antimoine
on l'appelle aussi saffran des metaux, crocus metallorum
a cause qu'estant pulverisé il est quasi de couleur de saf-
fran. La dose d'iceluy est telle on faict infuser sur une
once du crocus metallorum pulverisé et edulcoré deux
ou trois fois par eau chaude et desseché une
pinte de vin blanc dont la dose est de deux onces &
demie ou trois onces et en clysteres six onces avec demy
levant l'infusion comme aussi les & fleurs guerissent
la fievre tierce legitime, quelques bastardes, quelques
fievres quartes mais rarement la plus part des plus
rebelles des fievres continues et principalement des
bilieuses et putrides.
Faut encores observer qu'apres le froid on trouve une

vomissemens

vomissement faut faire prendre un bouillon gras pour
faciliter le vomissement puis apres continuer ledit
bouillon a chaque fois que le malade vomira /

La troisieme observation est qu'il ne faut donner
de l'antimoine aux grandes constipations &
obstructions des visceres principalement lors qu'
elles proviennent d'humeur crasse & visqueuse

La 4me qu'il est fort a propos de donner la veille
pour avant q de bailler l'antimoine un clystere

La 5me qu'apres que l'on recognoit qu'au bout de
trois heures au plus le malade n'est pas purgé
par le bas il faut donner un clystere /

La 6me est qu'il faut prendre garde avant que l'exhi-
ber si le malade a la poictrine estroicte ou qu'il ne
vomisse d'ordinaire qu'avec tres grande difficulté /

La 7me si le malade est plethorique il le faut
saigner la veille avant l'exhibition pour eviter quelque
hemorragie /

Que si les vomissements continuent par trop outre
ce que l'on avoit desiré besoing pour y remedier j'ay
experimenté fort heureusement que trois ou quatre
gouttes d'huile de ~~noix~~ noix de cypres exhibées en
un jaulne d'oeuf arreste le vomissement tout a coup
en fortifiant l'estomach affoibly des frequentes vo-
missements on pourroit aussi exhiber l'esprit de vi-
triol comme nous avons dict au chap. d'icelluy /

On tire son regule en deux sortes la premiere en mettant
une livre d'icelluy pulverisé avec une livre de tartre
crud & une livre de salpetre puis on mette une cu-
eillerée a chaque fois dans un pot sur les charbons
ardans alors il s'enflamme incontinent & quant
il

il faut couvrir le pot avec une pelle de fer ou autre couvercle semblable & ainsi continuer jusques a ce que le tout y aict esté mis en couvrant tousiours a chaque fois que l'on y en met puis l'ayant laissé environ un quart d'heure a fort feu alors il le faut tirer avec des tenailles & le secouer un peu affin que le regule tombe au fonds au bout d'une heure ayant cassé le pot on trouve le regule au fond d'iceluy & les feces au dessus./

Les regulles se font aussi sublimer tout de mesme que l'antimoine & se reduire en fleurs dont la dosse de deux ℈ au plus parce qu'elles sont plus vomitifues que celles de tout l'antimoine./

Quant au Regulle on en fait des balles en un moule de gros pistolet ou d'arquebuse qu'on appelle pilules perpetuelles parce que les ayant prises interieurement on les retrouve dans le bassin avec les excremens mais cella est indigne de Medecin./
On les peut prendre interieurement aux volatiles./

Du Regule Martial

On tire en second lieu le regulle d'antimoine par le moyen de Mars en cette sorte il faut mesler par exemple deux onces de limailles de fer avec huict onces d'Antimoine pulverisé puis les mettre en un creuset rouge entre les charbons ardens alors l'antimoine fait fondre la limaille & s'incorporent ensemble en sorte toutes fois que le regule tombe au fonds du creuset lequel ayant cassé on separe les feces qui sont au dessus du regule lequel on fait fondre derechef en y iettant un peu de salpestre pour advancer la fusion laquelle on reitere en divers creusetz

iusques

jusques a ce que les regules sont tres pur alors on l'appelle regule de Mars bien quil soit antimonial par ce quil est preparé avec iceluy./
Les regules a les meilleurs medecins ont proposé le susdit mais les alkymistes le prefferent au procedez pour leurs pretendues transmutations./
Des feces du Regule commun
On prend les feces du precedent regule que l'on fait bouillir avec de l'eau commune dont on fait une lessive qui quelques uns estiment provoquer promptement les menstrues de celles a qui elles sont supprimées en reiterant la nature par un certain noir./
La lessive ainsi filtrée fait precipiter une poudre orangée si on verse par dessus un peu de vinaigre en mettant tant la lessive que le dict vinaigre la poudre demeure au fonds en consistance de bouillie laquelle ayant edulcoré une fois s'appelle soulphre doré que quelques uns veullent estre un grand sudorifique mais l'experience m'a demonstré qu'a grand peine il peut provoquer la sueur noire si petite quil n'en vient pas la peine bien est vray que c'est un bon dessicatif tant aux onguents qu'aux emplastres pour pour les ulceres./
Du Beurre d'Antimoine
On fait le beurre d'antimoine en deux façons la premiere en mettant par exemple ℥iiij de sublimé corrosif avec deux onces d'antimoine pulverisez./
Les

Les uns comme Beguin y mettent quatre fois autant de sublimé que d'antimoine, Crollius trois fois autant d'antimoine que de sublimé ayant practiqué l'un & l'autre i'ay trouvé qu'il importe pas beaucoup parce que le sublimé ne dissout qu'autant qu'il peut d'antimoine puis les ayant mis dans une cornue a feu de sable on pousse le feu peu a peu alors il sort une liqueur espaisse qu'on appelle beurre ou liqueur gommeuse d'antimoine.

On le prepare encores en mettant quatre fois autant de sublimé corrosif que de regule commun ou de celuy de ♂ pulverisez puis estant mis dans une cornue a feu mediocre immediat a fourneau couvert ou bien a feu violent sur le sable il sort une liqueur gommeuse mais plus pure que la premiere qu'on appelle aussi beurre d'antimoine mais la ditte liqueur est grandement corrosive c'est pourquoy elle faict escarre si on l'applique sur les vieilles ulceres, malins sordides, cacoethes & phagedeniques & autres.

Du Cinabre d'Antimoine.

Le Cinabre d'antimoine se faict lors que la liqueur gommeuse de l'antimoine meslée avec le double du sublimé corrosif comme dict est cy dessus est tombée dans le recipient a feu violent sur le sable on faict le feu de suppression scavoir est en mettant des charbons ardens dessus la cornue & augmentant le feu au dessous d'icelle, car alors une partie du soulphre de l'antimoine s'esleve avec le mercure du sublimé corrosif lequel il coagule en consistance de cinabre adherant au col de la cornue que l'on tire & separe apres l'avoir cassée. Le cinabre ainsi preparé est beaucoup plus propre a servir de suffumigation aux ulceres veneriens

qui

qui ni devent autour de l'annee que nous parle cinabre commun
Lesquelz nous tiennent que le cinabre se faict d'u-
ne mercure de l'antimoine ce qui est tres faux car pre-
mierement la liqueur gommeuse dont se faict la poudre
emeticque de laquelle nous parlerons cy apres est
grandement vomitifue estant edulcorée qui est une
preuve suffisante que la poudre emeticque n'est au-
tre chose que le regule de l'antimoine ou du moins
la plus grande partie d'iceluy volatilisé par le moyen
de l'esprit du sublimé corrosif lequel quitte soy mesme
pour corroder l'antimoine despouillé d'une partie
de soy regule s'esleve pour coaguler le mercure du
sublimé ./

Mais la preuve en est encores plus manifeste; car
si on tire la seconde liqueur gommeuse qui se faict
comme nous avons dict avec 4 parties de sublimé
et une partie de regule tout le regule passe en beurre
et ne se faict aucun cinabre parce qu'il n'y a
avoit plus de soulphre de l'antimoine audict regu-
le joinct que le mercure coulant du sublimé demeu-
re au fonds de la cornue sans estre eslevé

Icy quelqu'un obiectera que la poudre emeticque se faict
d'un beurre procedé du mercure du sublimé et que le
mercure qui demeure au fonds de la cornue est le mer-
cure de l'antimoine et non pas du sublimé: auquel
ie responds que cela est faux par ce que des ℥ 4
de sublimé et d'une de regule il demeure au fonds
de la cornue trois onces de mercure coulant. Or
le regule n'en pourroit produire que quatre ou cinq
dragmes et le sublimé corrosif rend plus de trois
parties de mercure coulant joinct qu'il ne se faict
aucun cinabre par cette voye a cause qu'il n'y a plus
de

de soulphre ou du mesme sera pris au dict regule le quel passe en liqueur.

De la poudre Emeticque

Prenez par exemple une once de liqueur gommeuse ou beurre d'antimoine cy dessus prescripte soit quelle provienne de l'antimoine ou du regule commun ou de ♂ & l'ayant rectifié dans une cornue nouvelle versez la dans une pinte ou demi roy d'eau chaude alors elle se precipitera incontinent en poudre blanche ayant versé par inclination la dite eau il faudra edulcorer ce qui sera precipité 5 ou 6. fois puis il le faudra dessecher en poudre blanche qu'on appelle emeticque, quelques uns l'appellent mercure de vie

La poudre produict les mesmes effects mais plus violents que l'infusion du crocus metallorum, pour moy je n'en use q[ue] rarement si ce n'est aux apoplexies, manies, melancolies hypochondriacques./

La dose est de quatre jusques 7 grains en quelque conserve, pilule de beurre ou jaulne d'oeuf avec les mesmes precautions que l'on doit observer aux fleurs d'antimoine & au crocus metallorum./

Du Bezoard Mineral

Prenez par exemple deux onces du beurre d'antimoine rectifié & l'ayant mis en une cornue apres l'avoir liquefié au feu mettez y peu a peu a peu 4 onces d'eau philosophicque alors il se faict une grande ebullition puis il faut retirer tous les esprits a feu de cendres ou de sable & cohober les

esprits

esprit sur la matière seche qui sera de la cornue et dereches y mettre 4 onces de la y eaue philosophicq laquelle ayant retirée par distillation il faudra encores cohober et y adiustant dereches 4 autres onces laquelle ayant dereches retirée par distillaon jusques a siccité comme a la première et seconde fois en reïterera encores pour la 4me sans plus y adiouster d'autre eaue nouvelle laquelle ayant encores retirée jusques a siccité vous sortirez de la cornue la matière seche qui y restera laquelle vous mettrez a l'espreuve l'espace d'une grosse heure dans un creuset sur les charbons ardants et remuant la poudre par fois afin que s'il y a quelques esprits volatils on les laisse evaporer./

La poudre est appelée bezoard mineral qui est sudorificque et tres propre a la verolle non seulement a raison de sa qualité sudorificque mais mesmes de ses proprietez occultes antimoniales comme aussi a la paralysie, a la goutte, a toutes fiebvres pestilentielles et a la petite verolle avec les specificques./

La dose est d'un ℈ jusques a ʒ ij./

De l'antimoine fixe

Prenez par exemple 4 ℥ de coronne metallique pulverisé et le meslez avec esgalle partie de salpestre aussi pulverisé puis l'ayant mise dans un mortier venez le avec un fer rouge alors il se calcinera derechef mais non par avec telle violence qu'a la première fois l'ayant par après edulcoré il y faut derechef mesler autant de salpestre pulverisé et les ayant

mise

mis dans un pot ou creuset entre les charbons ardans
vous verrez qu'il ne se calcinera plus a cause que le
soulphre de l'antimoine a esté en partie exhalé en partie
aussi fixé par l'antimoine si on y adjouste du charbon
en quoy les remuant avec un baston le salpestre ne
trouvant de quoy agir sur l'antimoine il agira sur
le charbon et par ce moyen il calcinera derechef l'an
timoine lequel estant edulcoré se reduira en poudre
blanche laquelle ne sera plus vomitifue ny dejective
mais quelque peu sudorifique dont la dose est d'un ℈
jusques a deux avec les specifiques.
faut observer que le ♁ antimoine ainsi preparé se peu
revivifier partie en regule partie en soulphre blanc

Chapitre quinziesme

Du Bistmut ou estain de glace

Le bistmut a son peu d'usages en la medecine pendant
moins j'estime qu'il a les mesmes vertus que l'anti
moine. on s'en sert pour l'embellissement du visage
estant preparé a la façon suivante pulverisez par
exemple deux onces d'iceluy et les mettez dans un
matras a col long il faut mettre sur iceluy huict
onces d'eau forte faicte d'alun et de nitre comme dict
est en son chapitre et les laisser sur les cendres chaudes
jusques a ce que le bismut soit dissout puis faut
mettre par inclination la dissolution en un autre ma
tras en sorte qu'on ny mette pas quelque peu de
feces qui resteront au fonds du premier matras cela
faict il faut mettre environ deux ou trois onces par
dessus d'eau sallée et quant et quant 2 ou 3 pintes
d'eau commune alors le tout blanchira comme
du laict et le bismut se precipitera en forme de
caillé

caille lequel estant edulcoré 6 ou 7 fois avec d'eau froide servira pour blanchir le visage & corriger les vices de la peau aux visages gras il le faut mettre avec de l'eaue aux maigres avec de la pommade

Chapitre seziesme des autres Markasites en General

Toutes les markasites en general se peuvent sublimer les unes avec ~~les autres~~ feu mediocre comme l'antimoine les autres a feu plus violent comme le zain & le bismut mais il faut observer qu'a celles qui ne sont faciles a sublimer comme le zain bismut & autres semblables on peut adiouster du sel ammoniac alors elles se sublimeront par le moyen d'iceluy./

Chapitre xviime Des metaux et en premier Lieu du Mercure qui est Leur eaue ou matiere moins proche d'iceux

Le mercure a tant de vertus & proprietez & preparations tant pour l'interieur que pour l'exterieur que la plus part des chymistes croyant y pouvoir trouver une panacée les autres estimant que c'est la matiere de l'elixir des philosophes

Quant a ses preparations elles se font diversement car on le sublime on le precipite on le dissout, on le calcine on le vitriolise bref il reçoit une infinite d'alterations & toutesfois il retourne tousiours en sa premiere forme comme un autre protée./

Nous le dissoluons avec d'eau forte commune en

mettant

mettant autant de mercure sur icelle qu'elle en peut engloutir puis on verse dessus de l'eau salée froide avec un peu d'eau commune laquelle devient toute blanche comme laict puis ledict mercure se precipite en forme de caillé ayant versé tout ce qui est liquide on edulcore cinq ou six fois les caillé puis on faict secher sur le bain alors il se reduict en poudre blanche qu'on appele precipité blanc que quelques uns estiment interieurement aux maladies veneriennes mais il cause souvent des nausées et blessant l'estomach d'autant qu'on a beau l'edulcorer il y reste tousjours 2 dragmes d'eau forte pour once d'iceluy precipité la raison en est manifeste: car alors qu'on le reduict en sa premiere nature mercurialle il ne s'y trouve plus que six dragmes de mercure ainsi que nous demonstrerons en son lieu /

Du precipite rouge

Il faut premierement dissoudre le ☿ avec eau forte sans observer autre proportion de poids sinon qu'autant que l'eau forte peut devorer de ☿ parce qu'il y a des eaux fortes les unes plus les autres moins dissolventes apres que tout le mercure est dissout il faut evaporer l'eau jusques a siccité ou bien la retirer par distillation dans la cucurbite a feu de cendres puis ayant cassé le matras ou comme on tire la matiere coagulée en iceluy que l'on met en un creuset sur les charbons ardens en la remuant avec une verge de fer pour faire evaporer la plus part des esprits fixes de l'eau forte jusques a ce que la dicte matiere soit rouge que le vulgaire appele poudre

de

de mercure p les chymistes precipité rouge que quelques ignorans trop hardis p temeraires exhibent interieure ment apres l'avoir edulcoré plusieurs foix comme ils croyent: mais il est encores plus corrosif que le precipité blanc; mais pour l'exterieur on le peut appliquer lors qu'il est question de faire cicatri- aux petites ulceres comme aux chancres veneriens mais avec quelque doulceur qui est une poudre suf fisante qu'il est nuisible quand il est exhibé interieure ment

Du sublimé corrosif

Ceux qui le veullent servir hardiment du sublimé doux doivent prendre garde de ne se pas servir du sublimé corrosif des droguistes dans lequel bien souvent il y a de l'arsenic a cause qu'il est pas si cher que le mercure doncques pour faire le sublimé corrosif il faut deseicher par exemple une livre de sel commun pulverisé p y adjouster puis apres autant de vitriol blanchi sublimé p aussy pul verisé avec quatre onces de salpestre puis y mesler une livre de mercure lavé de sel & + ou pour mieux faire la premiere edulcoration de la poudre [illegible] de Antimoine mais le meilleur est de le passer par la cornue les ayant doncq tous meslez ensemble jusques a ce qu'il ne paroisse plus aucun mercure on les met en un grand matras a feu de sable petit au commencement puis par degrez afin très violent il se sublime au dessus des feces qui sont la ma tiere du sel vitriol & salpestre le tout estant subli mé en 18 ou xx heures vous cassez puis apres le vaisseau duquel vous tirez le dict sublimé p si vous voulez le rendre plus acre vous le sublimerez

tant

tant de fois qu'il vous plaira en y adjoustant a chaque
fois de nouveau sel, vitriol et salpestre/

Du sublimé Doux

Prenez par exemple d'une livre de sublimé corro-
sif une fois preparé comme dessus auquel pulverisé
vous adjousterez 4 onces de mercure les ayant bien
meslez vous les sublimerez ensemble en un matras a
feu de sable violent il se sublimera en cinq ou six
heures et il deviendra tres blanc alors ayant cassé le
vaisseau s'il y reste quelque peu de mercure non coa-
gulé il le faut separer scavoir puis le sublimé
resublimé tout seul a feu de sable mais il en faut
avoir jetté les feces comme inutilles mais si l'on se
servoit du sublimé reduit tout fois corrosif il fau-
droit a 8 onces d'iceluy adjouster 6 onces de ☿ /
Quant au corrosif il ne se prescribe jamais interieurement
Pour le sublimé doux il a tant d'usages en la mede-
cine qu'on ne le peut trop louer car il guerit radica-
lement la verole pourveu qu'il soit prescribé avec les pi-
ulles catincodrienne dont nous parlerons en son lieu
Iceluy estant pulverisé guerit les chancres estant
sinapisé deux fois le jour sur iceux sans douleur
et mettant par dessus l'onguent stiptique de Crollius
avec nre addition.
Quant aux ulceres nous en avons parlé au chap.
de l'arsenic

Du Cinabre commun

Faut prendre par exemple une once de soulphre et
le liquefier a feu lent en une escuelle de terre et l'ayant
osté de dessus le feu il y faut verser quatre onces
de mercure et les agiter diligemment ensemble a fin
de les bien incorporer le tout se reduict en matiere
noiraste

noirastre laquelle ayant pulverisée on doit mettre en un matras s'il n'y en a qu'une petite quantité mais s'il y en avoit deux ou trois livres il les faudroit mettre en un sublimatoire ou bien en un aludel ou en des pots l'un sur l'autre et les sublimer a feu violent il s'attache au haut du vaisseau en consistance solide et compacte qu'on appelle cinabre duquel les chimi ques se servent assez mal a propos en parfums pour la verole on ne le doit exhiber interieurement

du Vitriol de mercure

Versez par exemple sur deux onces de precipité rouge cinq ou six onces de ✝ et les faites digerer un jour ou deux en sorte qu'il ne vienne a bouillir sur le feu et pour avancer la digestion il faut agiter le matras cinq ou six fois le jour au bout du dict temps ayant laissé rasseoir hors du feu le dict matras alors il les faut verser doucement par incli nation les ✝ empreintes de la substance vitriolique du ☿ lesquelles il faut evaporer lentement jusques a la pellicule on doit laisser en lieu froid il se congele en glaces ou vitrioliques qui ne sont pourtant utiles pour la medecine mais seulement pour l'alchymie sui vant l'intention de l'artiste.

De la resurrection ou vivification du Mercure

Pulverisez le mercure preparé en quelque façon que ce soit sçavoir en sublimé corrosif ou doux precipité blanc ou rouge vitriol de mercure ou tous ensemble puis les ayant meslez avec cinq ou six fois autant de tartre crud ou bien de chaux vive humectée et reduite en forme de paste il faut mettre en une cornue a

fourneau

souuerain comme en sorte que le bec de la cornue trempe
en l'eaue alors les eaux ou tartre retiendra assez
les esprits de l'eaue forte par le moyen desquelles le
mercure auoit esté congelé lequel estant deliuré
de ses chaisnons scauoir est des esprits sort de
la cornue et tombe en l'eaue sans estre aucunement
alteré en sa substance de la on peut veoir que le mercure
se laisse bien enchaisner par les alkymistes mais il
brise aisement ses liens
On le peut toutesfois metalliser a la maniere des
metaux comme du plomb et de l'estain ainsi qu'il s'ensuit

De la conuersion du mercure en saturne

faites fondre par exemple 4 onces de plomb puis
un peu auant qu'il se veuille congeler mettez au milieu
d'iceluy une once de mercure et lors qu'il sera froid
faites le refondre ayant tiré une grande partie la
matiere qui reste demeure visqueuse quasi en forme
d'huile qu'ils appellent huile de mais im
proprement veu que c'est un meslange des esprits plus
fixes de l'eaue forte auec le corps du dict ♄ dont
l'application peut seruir aux ulceres malins a petite
quantité a cause de la corrosion mais le sel ou vitriol
de ♄ se prepare en mettant dans un matras
une liure de ♄ calciné ou de minium qui deuient ainsi rouge par la calcination de 3 ou 4 jours
car le plomb en sa premiere calcination se noircit,
puis jaunist enfin deuient rouge auec le temps. on y
met aussi selon aucuns de la lytharge ou de la ceruse
sur lesquelles il faut mettre enuiron une partie de ✝
et les faire digerer ou bouillir 10 ou 12 heures a feu
de cendres alors le dict ✝ dissoudra une partie de

la

les eaux minimes, acete ou litharge lequel +
ayant filtré puis evaporé jusques a siccité est appe
lé sel ou sucre de ♄ a cause de sa saveur aigre
douce que si on l'evapore seulement jusques a la pelli
cule & qu'on le laisse congeler il se reduira en petits
glaçons qu'on peut plus proprement appeler vitriol
de ♄ duquel les vertus sont amplement descrites
par Crollius au chapitre intitulé miel ou sucre de
♄ duquel si l'on dissout une demy once avec
4 onces d'eau de plantain ou phlegme d'alun & qu'on
les mesle peu a peu avec de l'huile ou onguent rosat
il s'en fait un liniment en forme de nutritum
qui oste & appaise toutes inflammations internes.
La goutte pourveu que l'on en frotte continuellement
l'espace de deux heures la partie dolente. Si la
goutte est en un corps pituiteux avec tumeur bien
qu'elle soit appelée froide et neantmoins chaude
& neantmoins elle s'appaise si au lieu d'huile ou
onguent rosat on fait dissoudre une once dudict sel
de ♄ avec huit onces d'alkool de vin & que l'on
en frotte la partie dolente cela appaisera peu
d'heures la goutte/

Le sel estant dissout en cet alkool si on le mette en
un verre pointu par le bas apres qu'il est refroidy
au bout de dix ou douze heures il se purifie
davantage car il tombe au fonds comme une
cendre & le alkool se congele avec le sel de
♄ lequel alkool on peut tirer avec une cuillier
& laisser au fonds les cendres puis ayant mis
l'alkool surnageant du sel en une cucurbite

on

on itère au bain & le sel de ♄ demeure au fond de l'alembic en consistance sèche qu'on appelle sel de ♄ l'usage duquel m'a servi quelques fois extérieurement pour arrester les vieilles gonorrhées avec les quatre specifiques dont la dose est de six grains mais il faut prendre garde ~~d'en~~ de n'en trop user si ce n'est à ceux qui ont voué le celibat à cause qu'il refroidit par trop. Je l'ay aussi expérimenté avec heureux succès pour la fureur utérine & mesmes à quelques femmes trop impudiques qui si les chaleurs venoient d'estre trop grandes on peut augmenter la dose pour les injections une dragme pour livre de liqueur./

De la Revivification du ♄

On a beau altérer les métaux imparfaicts car ils retournent tousjours à leur première forme s'ils ne sont perdus ou réduicts en leur première nature mercuriale comme nous avons dict cy dessus ou bien s'ils ne sont transmuez en corps parfaicts par le moyen de l'elixir. C'est pourquoy le minium, la litharge, le saturne calciné, la ceruse, voire le sel de saturne se revivifient aisément en un corps à feu violent par le moyen des sels alimentaires voire du sel commun, du nitre & du borax./

De l'esprit ardant qu'on attribue faulsement à Saturne

Après que le sel de saturne est préparé il le faut derechef dissoudre avec nouveau [vinaigre] puis le filtrer évaporer jusques à la pellicule & congeler, & réitérer encore une fois la dissolution, filtration, évaporation, & congélation. Cela faict il le faut mettre dans la

cornue

corrige a souuent commis pure par dessus de fer-
tures ouuertes quelquefois de despeignes qui estoit restée
dans les sel & apres suivra l'esprit & sur la flegme
huile inflammable autant que l'eau de vie que l'on
appelle faulsement esprit ardant de ♄.
Les esprit ainsi retiré de dessus le ♄ pendre par
dedans & est tres propre aux inflammations externes
si on l'agite avec de l'huile rosat. le mesme esprit
appliqué sur les dartres & sur les gandres radicale-
ment /

Chap. du Jupiter & de ses preparations

Le jupiter est un metal tres aride comme il appert par
sa grande volatilité: car il se sublime fort aisement
avec esgalle partie de sel ammoniac le estant calciné
ils sont meslez ensemble. Il est facilement alteré par
le sel d'un sublimatoire ou de deux pots agencez
l'un sur l'autre a feu violent cela estant faict on reite-
re les sublimations avec de l'eau chaude pour en
attirer le sel ammoniac le dict ♃ ainsi sublimé
& edulcoré & dessechè puis uni à une matiere avec
+ empraint avec le de son sel lequel se
doit plustost appeller nitreux comme nous avons dict
du ♄ icelui doncques estant dessechè est un grand secret
pour arrester promptement les vomissements de la
matiere estant appliqué sur le nombril voyez sur
cela Crollius en son chapitre du sel de ♃
Pour l'interieur il n'a pas grand usage en la mede-
cine si ce n'est qu'on le voulut faire un bezoard
jovial sur quoy voyez cy apres au chap. intitulé
Bezoard jovial. /

Chap.

Chap. du mars & de ses pre-
parations Calcination

Le Mars se calcine en plusieurs sortes mais
se rend par le moyen de la limaille d'iceluy & prin-
cipalement de celle d'esguilles laquelle estant bien la-
vée puis dessechée se calcine avec deux onces de fleu-
res de soulphre pour livre de la limaille. ou bien
on le fait fondre en une forge de mareschal avec de
gros magdaleons de soulphre en sorte que le mars
soit estincellant alors les magdaleons de soulphre
joints contre le bout du fer le fait fondre promp-
tement & tombe dans une terrine plaine d'eau qu'il
faut mettre dessous puis estant seiché & pulverisé
on y mesle avec celuy 2 onces de fleurs de soul-
phre pour livre de mars que l'on calcine en un four-
neau sur les charbons ardans l'espace de 3 ou 4 heu-
res en le remuant souvent avec une spatule de fer
au bout duquel temps on pulverise derechef le mars
lequel on calcine encores avec la mesme quantité
de fleurs de soulphre que dessus. Bref on rei-
tere la calcination par trois fois mais a la der-
niere il faut tenir le mars 9 ou 10 heures en-
sur le feu afin qu'il devienne rouge comme sang en
remuant souvent avec une spatule pour d'autant
mieux faire exhaler le superflu du soulphre cela
fait il le faut derechef pulveriser tres subtilement
puis le laver en eau commune comme l'on fait
la litharge afin que l'eau emporte avec soy le plus
subtil du mars & le grossier demeure au mortier
que l'on retourne encores tandis que le mars emporté

avec

avec l'eau douce tombe au fonds de la terrine ou on
ly mette l'eau laquelle on l'a mise dans le mortier
pour attirer encore du subtil et fin on reiterera
les fois les pulverisations, lotions et rasseyemens jusques
a ce qu'il en y ait a suffisance. Ce grossier qui demeu
re au fonds se peut derechef calciner derechef avec
nouvelles flames de soulphre pour en extraire le plus
subtil comme a la premiere fois.

L'eau avec laquelle ce subtil a esté tiré, tirée la
separe et qu'on l'evapore jusques a la pellicule rend
un vitriol par congelation tout semblable au vitriol
ordre commun et naturel qui est un grand aperitif et le
quel dissout avec grande quantité d'eau commune
s'ajoute la saveur des eaux minerales ferrugineuses
et produira les mesmes effets qu'elles.

La matiere douce qui demeure au fonds de la terrine
qui a esté subtilisée par l'eau estant desseichée et
puis pulverisée devient tres rouge et tres subtile si
on la calcine derechef l'espace d'une heure aussi on
l'appelle saffran d'acier aperitif a cause de la quali
té vitriolique qui est en icelui en quoy il faut obser
ver que pour rendre le saffran d'acier plus aperitif
il ne faut oster l'eau avec l'evaporée a cette fin
que le vitriol qui est en icelle par l'evaporation et de
siccation se mesle et incorpore avec le saffran lequel
ouvre les obstructions des visceres inferieurs mes
mement de la ratte et du mesentere guerit les pasles cou
leurs les fievres jaunisses en cette sorte prenez 7 ou 8
jours consecutifs ou alternatifs avec bouillon alteré
de cristal de tartre et de sené au fonds d'une drague
de ce saffran en sorte que le crystal se dissolve dans le bouillon

scavoir

scauoir est de luy donner une ebullition apres auoir esté rougie 7 ou 8 fois on faira user au patient des opiattes tablettes ou jaulne d'oeuf les saffrans de sorte que chaque dose il entre une dragme d'iceluy l'espace de trois sepmaines ou moins /

Du saffran d'Acier Adstringent

Le mars se rend adstringent si on met des barres de fer ou d'autres plattes dans une fournaise a feu de roue au dessus de la flamme car la chaleur d'icelle peu a peu attenue et subtilie la superficie du mars sur laquelle on voit de petites paillettes d'iceluy rouges comme sang au bout de dix ou 12 heures alors on tire dehors les barres auec des tenailles de laquelle on separe une poudre rouge tres subtile et legere auec un pied de lieure ou plume les barres estant refroidies si on en veut auoir d'auantage il faut reiterer. ledit saffran est fort desiccatif et adstringent la dose depuis un ℈ jusques a ʒ ß./

Chapitre

Du Cuivre ou venus & de ses preparations

On le calcine ~~par~~ stratification auec du soulphre qu'on appelle aes ustum premierement l'ayant puluerisé il le faut calciner derechef l'espace d'une bonne heure ou deux 4 ou 5 fois auec nouueau soulphre scauoir est deux onces pour liure meslez et puluerisez ensemble de sorte qu'il deuiendra quasi de la couleur et semblable au colcotar mais il le faut remuer souuent auec une spatule attendu il s'enduiroit et adhereroit au vaisseau de sorte qu'il faut derechef casser le vaisseau et le retirer apres les cuivres estant ainsi rouges et avec fine puluerisés et mis en un chaudron auec trois ou quatre

pintes

d'eau pour l'une il s'en faict une lessive par ebullition
laquelle filtrée evaporée jusques à la pellicule rend par
congelation un vitriol bleu plus beau & plus noble
que celuy de Cypre duquel on peut encores mieux faire
la transmutation du mars en venus que non pas de
celuy de Hongrie ny de Cypres, celuy de Cypre est
meilleur a ce effect que celuy d'Hongrie.

Le Vitriol de cuivre estant dissout trois ou quatre
fois filtré & congelé rend un esprit tres volatil qui mon-
te au bain par rectification lequel est encores plus excellent
& celuy que nous avons tiré du vitriol commun pour
la guerison de l'epilepsie puis par degrez de feu violent
a fourneau couvert on en tire le second & troisiesme
esprit comme de l'autre mais les 2 esprits sont tellement
tenaces & unis avec le venus qu'il faut pour le
moins quatre ou cinq jours sans intermission pour
les tirer que si on les rectifie puis evaporé 10 ou 12
fois avec l'alkool de vin on rend les esprits plus fixes
tres volatiles & alors tres propre a la curation de l'epi
lepsie sympathicque le esprit doit estre meslé avec
les ~~[illegible]~~ sucs depurez & digerez des plantes cephali
cques & principalement specificques a l'epilepsie &
entre autres du succin, du pivoine, de Til, de grand Mu
guet d'hedera & de chardon benist. La dose de l'esprit
est suivant la quantité de la liqueur laquelle doit avoir
possedde une tres petite acidité pour les autres propri
etez voyez Crollius au Chap. de l'huile de Vitriol

Chapitre

De la lune & de ses preparations

La Lune est un metail composé de mercure pur
& fixe & du soulphre blanc Nous la preparons en

cette

cette sorte preparée nous la mettons en feuilles ou en limaille ou bien en lamines tres minces puis l'ayant mise en un matras nous mettons par dessus de l'esprit de vitriol de nitre scavoir est seize onces sur 8 ou deux livres d'eaux antepileptiques descrittes au chapitre precedent & les faisons digerer l'espace de deux ou trois jours a feu de cendres de ces eaux seulement de l'esprit de vitriol bien rectifié pour ce que dissolvant la lune n'ayant versé par apres par inclination la dissolution il faut reverser d'autre esprit de vitriol avec de nouvelles eaux susdittes jusques a ce que toute la lune soit dissoute cela fait nous rassemblons tout ce qui est dissout tant a la premiere qu'a la seconde fois & le mettons dans une cucurbitte afin d'en retirer au bain les eaux susd. car alors la lune retiendra tous les esprits vitrioliques en sorte qu'elle se consolidera au fonds ce vitriol lequel estant mis en une cornue rendra tous ses esprits a la façon que nous avons tiré l'esprit de vitriol commun mais il faut que ce soit en une cornue de terre de beauvais ou autre semblable & accommoder lutté avec terre argileuse, mache fer pulverisé & verre aussi pulverisé puis meslez avec fiente de cheval bourre & d'un peu salée/

Les & esprits sont tellement tenaces qu'il faut cinq ou six jours pour faire ladite distillation a feu violent.

On peut icy objecter que la lune qui reste au fonds de la cornue est encore reductible & par consequent cette operation laborieuse est inutille puisque les esprits n'attirent aucune substance de la lune autrement elle ne seroit reductible en corps. A quoy je respons deux choses la premiere que les metaux sans

diminution

diminution de substance ou du moins quasi imperceptible donnent des notables indices et manifestes aux eaux et liqueurs avec lesquelles elles ont esté meslangées

La seconde raison est que la lune estant un corps plus fixe que tous les autres metaux imparfaits estant toutesfois les esprits vitrioliques qui la font subtilizer et volatiliser grandement par le moyen du feu violent et continué par une operation laborieuse joint que l'experience m'a fait voir la guerison d'une femme epileptique de plus de 20 ans par le moyen des esprits vitrioliques preparez en la façon susdite dont l'usage est semblable a celuy des esprits vitrioliques de Venus descrits au chap precedent

De la Lune Cornée

Cette preparation n'a besoin de grands discours puis qu'elle n'a aucun usage en la medecine ains seulement est propre aux imposteurs que si on se veut donner de garde de la tromperie qui s'y commet par le moyen d'icelle qu'on lise Crollius dans la fin du Chap intitulé Cordial auquel il ~~parle~~ parle des preparations de l'or lequel descouvre le moyen de la preparer./

Chapitre

De l'or & de ses preparations

L'or est si compacte qu'il est bien difficile de le preparer pour la medecine il se dissout en plusieurs sortes mais principalement par le mercure qui est l'eau metallique et toutesfois cette dissolution est appelée amalgamation a la façon des doreurs qui font rougir les feuilles d'or et [blank] dans un creuset puis y mettent

cinq

cinq ou six foix autant de Mercure qu'il se reduira avec un ba:
ston alors les metaux dissous quasi per minima l'or & s'in
corpore avec luy en consistance molle & liquide tant que le
peu permettra la mollesse du mercure que si on exprime
un peu les amalgame par un linge ou chamois il en sortira
du mercure tant que l'on voudra & alors il sera quasi en
consistance de beurre, il s'estendra sur la main aussi aisé
ment que l'on voudra mais si on l'exprime tout a faict il
se reduict quasi en chaux Que si on veut separer exacte
ment les metaux pour avoir la chaux d'or il le faut
mettre avec un peu de sel puis le mettre en un creuset
& faire evaporer tout le reste du mercure a feu moderé
Cela faict on doit jetter ce qui reste au creuset en une es
cuelle de terre ou il y ait de l'eau chaude afin de dissou
dre le sel & que la chaux de l'or tombe au fonds: mais
il faut que le sel soit net pur & lequel apres sa disso
lution ait esté filtré autrement les impuretez du sel
se joindroient avec l'or./
On le dissout encore avec les eaux regales par corrosion
que l'on faict evaporer le dissolvant jusques a la pelli
cule il s'en formera de petits crystaux qu'on appelle vi
triol d'or ou improprement sel d'or mais cette preparation
est inutile tant pour la medecine que pour l'alkymie./
La meilleure preparation de l'or pour la medecine est
telle prenez par exemple deux onces d'or en feuilles &
les ayant mises en un reverberatoire au four de reverbe
re il faut continuer le feu de bois l'espace de 40
jours sans intermission en sorte que la flambe se
reverbere directement sur la matiere qu'elle atteint
en telle façon que l'or s'enfle & se rend spongieux
a merveilles noircit son corps s'ouvre de telle sorte
que nous le dissoudrons aisement par le moyen de
l'esprit de sel rectifié & alors on le doit retirer

jusques

jusques a ce quil soit en consistance de syrop espoix, puis on le
faict cohober 4 ou 5 fois & sur la fin estant espaissy com-
me miel un peu liquide on en peut exhiber quelques gouttes
en des bouillons ou autres liqueurs specifiques. estant ce
ainsi preparé est le plus grand cordiaque qu'on puisse
trouuer./

La seconde preparation de l'or n'est pas si bonne elle
se faict ainsi apres que l'on a dissout l'or en eau regale
on en separe environ la moytié de l'eau par evapora-
tion puis ayant meslé dessus sept ou huict fois autant
d'eau distillée qu'il y avoit d'eau regale on en faict
evaporer le tiers ou environ & ce par ebullition & alors
on mesle par dessus cinq ou six fois autant de mercure
crud lequel mercure faict separer en peu de temps tout l'or
qui estoit dissout lequel surnage au dessus de l'eau on
l'en tire exactement avec une cueillere de metal aussi
tost qu'on le voit surnager autrement il retombe sur
le mercure qui est au fond de l'eau & s'incorpore avec
luy l'or ce estant ainsi preparé doit estre fort dulcoré
avec eau distillée ou bouillante & sur la fin avec
l'alkool de vin que l'on retire par le bain en une
cucurbitte & cohobé 4 ou 5 fois il se reduit en poudre
insipide excellente pour fortifier le coeur dans la dose
est de cinq ou six grains il se peut exhiber avec toutes
sortes de remedes tant purgatifs qu'alteratifs./

Que si l'or est dissout en 8 fois autant d'eau regale on
le faict precipiter au fonds du matras en mettant dessus
peu a peu du sel de tartre tres peu dissout par deffaillan-
ce mais si la dissolution paroist encores jaunastre c'est
signe qu'il y a encores de l'or a precipiter & partant il
y faut remettre de nouveau sel dissout jusques a ce que
la dissolution soit aussi claire qu'estoit l'eau regale
& alors ayant versé doucement par inclination le

dissoluant

dissolvant. Il faut l'edulcorer deux ou trois fois l'ayant precipité d'or avec eaue de pluye ou distillée & secher cet or a tres petite chaleur sur le bain ou en estuve seche & le faut donner de garde que les rayons du soleil ne donnent dessus car alors il est tellement volatil qu'il s'en va tout a coup avec un grand esclat.

Quelques uns l'appellent avec les autres bezoardique disant qu'il ne faut craindre sa fulmination au corps de l'homme a cause des humiditez qui y sont tousiours contenues.

La dose est de 4 ou 5 grains.

Si on luy veut oster cette volatilité il est tres facile en y meslant deux ou trois autant de [illegible] commun ou de soulphre puis on faict deflagrer le soulphre ou [illegible] alors il ne peut plus & reprend corps par la fusion.

De Lincartation

Quand on a de l'or ou de l'argent meslez ensemble & qu'on les veut separer il faut fondre trois fois autant d'argent que d'or avec l'or puis les dissoudre ensemble en eaue forte commune laquelle dissoud l'argent mais elle ne peut dissoudre l'or lequel tombe au fond en poudre brune laquelle estant edulcorée & sechée puis mise en un creuset se reduit en poudre jaune comme en terre jaunastre qu'on appelle poudre d'or ou or de part telle que la vendent les affineurs.

Mais si l'on veut faire en sorte que l'or se dissolve & non pas l'argent il faut fondre trois fois autant d'or que d'argent ensemblement & les dissoudre avec eaue regale alors l'eaue dissoudra l'or & l'argent tombera au fond lequel ayant edulcoré peu reprendra corps par fusion.

Eau

Chapitre
du Tartre Vitriolé

Mettez par exemple 2 ℥ de sel de tartre dissous par
defaillance dans un vaisseau de verre comme une
cucurbitte ou alambic et versez peu a peu goutte a
goutte une ℥ de bonne huille de vitriol rectifiée
alors il se fait un grand ebullition laquelle estant
ne cessant petites vapeurs trouvez vous voirez au
dessus de la matiere tomber la mesme forme que l'on
voit dans un verre pelle d'espatule un lors que
l'on y met de l'eau apres cela toute la matiere se
congele que s'il reste quelque peu de liqueur au
dessus il la faut faire evaporer au bain jusques a
siccité

Cette matiere aussi congelée s'appelle tartre vitrio
lisé qui est un grand aperitif et desobstructif pour
les maladies chroniques dans la dose est d'un ℈
jusques a ʒ ß en quatre ou cinq onces de liqueur
au moins.

Quant a ses autres proprietez plus particulieres
voyez Crollius ~~chap. de l'esprit d'urine~~

Chapitre
De L'Esprit d'Urine

faictes evaporer dix ou douze pintes d'urine specialement
de ceux qui boivent seulement vin jusques a consistance
de syrop espoissie puis l'ayant mise dans une cornue
distillez par degrez de feu augmentant comme un
esprit tres penetrant et sur la fin s'eslevera un sel vol
atil en forme de petits crystaux. Il faut rectifier le
tout ensemble apres jusques a ce qu'il soit tres pur le esprit
ainsi rectifié est tres propre a la guerison de l'hydropisie
&

et de l'embolie, des gouttes, de la paralysie avec les specificques entre lesquelles mesme il a encore la proprieté de Coaguler l'Alcool de Vin de sorte qu'on le peut couppe au cousteau si on y mesle une once d'iceluy sur 7 ou 8 dudit Alcool.

La dose d'iceluy est de ℈ 8 à un ℈ j.

Traicté de la fermentation Pour separer l'huile elementaire des autres principes

Nous avons dit que l'huile est un element inflammable mais la difficulté de la separer d'autre mesme d'avec les autres consiste en ce que par la sae ... ordre que lors nous les tractions des huiles chimicques nous recognoissons manifestement de grandes differences entre la diversité de leurs effets et proprietez suivant les especes des mixtes.

A quoy nous respondons que les tractions vulgaires n'est pas une vraye separation des elements depuriz de leur heterogeneité mais que pour y parvenir il faut se servir necessairement de la fermentation vraye c'est pour ouvrir les mixtes et laquelle fait separer les huiles d'avec les sels et esprits comme il appert en toutes les liqueurs fermentées soit du vin ou du cidre de la bière du tabac ou l'hydromel du poiré et autres avec longueur de temps plus ou moins grande suivant la quantité du sel et esprit qui abondent en iceux car si on distille les sucs et liqueurs sans fermenter l'huile ne se separe jamais qu'apres le phlegme et esprit

et

& encore l'huile emporte avec soy partie de terre partie
d'esprit & de sel volatilisé qui cause l'empyreume lequel
provient de cette façon vulgaire d'extraire les huiles: mais
la fermentation qui n'est autre chose qu'une attenuation des
parties plus grasses & grossieres par la continuité qu'il est
entre l'esprit & le sel dans lesquels est le plus pene-
trant de tous les elemens propre a ouvrir les corps
plus compactes tel qu'est le sel qui de sa nature estant
fixe & coagulé demande sa resolution pour s'incorporer
per minima avec les autres principes ce qu'il ne peut
avant la fermentation a cause de la chaleur qui y
intervenant separeroit d'avec iceluy les autres princi-
pes n'estoit qu'il retient l'esprit lequel autrement s'ex-
haleroit par sa volatilité de sorte qu'en la fermenta-
tion l'esprit se rend austere et comme retenu par le
sel fixe de sa nature. C'est pourquoy en ce mutuel
conflict l'huile qui est liée avec le sel par le moyen
de la terre s'attenue & subtilise tant qu'elle quitte
la terre & se volatilise se joignant avec le phlegme
le plus volatil & le moins intrinseque de tous
de ces deux semble n'y avoir qu'une substance clai-
re & liquide d'ou vient que par distillation ces deux
s'elevent en mesme temps avant les autres comme
il appert en l'eau de vie car l'huile estant delivrée
des liens du sel & de la terre s'eleve facilement a
cause de sa chaleur intrinseque moyennant l'aide d'une
petite chaleur externe emportant avec soy une partie
de l'eau a cause de sa volatilité qui par defaut de
chaleur externe monte plus lentement aux rectifica-
tions reiterées par lesquelles l'huile s'attenuant de
plus en plus se rend le plus volatil des elemens
& par ainsi se separe d'avec le phlegme.
Or est il que toutes ces rectifications nulle fois
reiterées

vitriolz semblent estre insuffisantes pour separer par
attendu le phlegme d'avec l'huile que le sel appelé
corps estant coagulé retiendra presque quand beaucoup
de l'humidité pour se resoudre. /

Ce que considerant i'ay trouvé qu'il les falloit separer
tous deux par le moyen du sel fixe lequel retient
aussy le reste du phlegme qui estoit meslé parmy &
l'huile extraicte du mixte appellée eau de vie ou nobles
dans les vulgaires rectifications voyla donc sommairement
les causes & moyens de la separation de l'huile de
mercure qui entrevient de tousiours mixte

Or les corps qui par leur siccité ont peu de
liqueur principalement aqueuse ne se peuvent fer
menter sans addition de phlegme afin d'aider a la separa
tion qui se fait par la fermentation c'est pourquoy
on luy adiouste en suffisante quantité. /

Et d'autant qu'il ne suffiroit pas en tous les mixtes
qu'on y en adiouste de l'eaue on considere si le mixte
que l'on veut fermenter abonde en esprit & sel alors
on se contente de l'addition du phlegme. /

Mais si le mixte est quasi tout aqueux & a fort de
principes utiles comme sont les plantes froides &
utilles sçavoir la laictue, buglosse, borrache,
& autres semblables apres avoir pilé les dites
herbes & exprimé leur suc on n'y doit point adiouster
du phlegme n'y en ayant que trop mais bien quelque
corps qui abonde en sel & esprit comme le sel
commun le tartre crud pulverisé &c. qui aidez
de la chaleur externe font une petite ebullition &
par ainsi peu apres se faict la fermentation plus
ou moins tardifue suivant qu'il y a plus ou
moins d'huile comme aussi des autres principes
utiles. /

mais

Mais si le mixte est sec comme les bois secs & les bois apres les avoir pulverisez ou rapez il y faut adiouster du phlegme pour rendre les parties conti-nues & afin que le phlegme s'insinuant en ces corps les liquefie & attenue avec une longue fermentation & si les mixtes abondent en principes utiles speciale-ment en sel & esprit on se contente d'y adiouster de l'eau se voiant qu'on veille advancer la fermentation

Mais en ceux qui ont quantité d'huile & entre autres tous principes utiles comme sont les aromates on y adjouste du sel commun ou du tartre crud pulveri-sé afin de faire separer plus promptement l'huile

J'advoue que la separation qui se fait par ce moyen vulgaire des aromates comme de l'anis & canelle ne sont pas elementaires mais seulement des om-bres des elements & dautant qu'il faudroit une fermentation de quelques mois pour rendre toute les vegetaux en substance comme vinette afin que l'huile s'eslevant avec l'eau adioustée en forme d'eau de vie & s'incorporant avec icelle, sans surnager & estre nagee ou descendre en bas comme l'on voit en l'huile de canelle qui surnage en icelle d'anis & de rose qui estre nagent & de canelle qui des-cend au fond de l'eau

Ce n'est pas que j'ignore que par les rectifications reiterées ces huiles vulgairement extraictes ne surnagent toutes sur l'eau mais les primieres n'estant d'autant fermentez produisent des huiles qui ont diverses odeurs, couleurs, saveurs & natures

Quant a la couleur elle n'en est plus differente apres les rectifications sans aucune fermentation dautant qu'elles deviennent enfin claires & limpides comme de l'eau

mais

Mais si les mixtes sont fermentez avec deue propor
tion de phlegme d'esprit et de sel alors les huiles
se volatilisent en eaux de vie ou huile elementaire
sans estre differentes en couleur, saveur, odeur et ver-
tu autrement elles ne seroient principes: or jamais
je ne suis parvenu a telle cognoissance faute de
considerer profondement la nature des corps mixtes.
J'adjouste encores que toutes les huiles elementaires
comme j'ay dict des mixtes reduites en substance vinee
se par fermentation doivent estre rectifiées sur quelq
sel fixe comme est celuy qui est tiré du tartre
calciné./
Mais d'autant que l'intention des Chymistes ne tend
pas tousjours a separer exactement les elements ains
se contente d'avoir des substances en quelque façon
separées d'avec leur corps grossier alors il luy suffi
sait d'user d'une digestion ou petite fermentation d'un
jour entier. C'est pourquoy l'huile s'en esleve facile
ment sans la fermentation et un peu plus longue
alors il extraict moins d'huile d'autant qu'il s'en
mesle et incorpore une partie rarefiée avec l'eau -
qui y a esté adjoustée comme il appert aux eaux
qui se distillent avec les huiles des aromates lesquel
les ont une espece de saveur d'eau de vie ce qu'el
les n'auroient si une portion de l'huile et de l'esprit
ne s'y estoient meslez. Voyla en somme la cognoissance
des separations elementaires que nous acquerons
par la fermentation./
Je passe outre et dictz qu'il y a des mixtes desquelz
on ne scauroit separer les huiles grossieres sans
fermentation tant s'en faut qu'on en peu separer les -
elements a cause du peu de phlegme qu'ils ont et de
l'abondance de leurs principes unis qui s'entendent propor
tionez par la nature s'esleve en vapeur sans en -

fumée

fumée, & en tant qu'il y a moins de terre pour retenir
le sel. Mais beaucoup d'esprit & d'huile le sel est facilement
eslevé par sublimation comme il appert aux substances
resineuses scavoir le benjoin, l'encens, la resine &
autres semblables./

Il faut donc scavoir que toutes les subtiles bien racines
de scorces n'estant fermentées rendent en leur distil
lation le phlegme puis l'esprit en fin l'huile mais
le tout encores d'humidité & apres les deues fermentations
d'attenuations & rectifications les dites substances
estant parfaitement separées demeurent essentielles qui
estoient actuellement dans les mixtes

Quant aux gommes qui sont sucs espaissis de
certains mixtes si on en fait la separation sans estre
fermentées alors le peu de phlegme qui y reste s'eleve
puis l'esprit ensuitte l'huile & en fin le sel qui est
volatilisé a cause de la quantité de l'esprit qui y abon-
de par le moyen duquel il est eslevé comme il se voit
au bdellion, opoponax, galbanum & autres

Le mesme se peut dire des bitumes comme il appert
le succinum & autres desquels le sel est volatilisé
par l'abondance des esprits qui sont en iceux & neant-
moins le sel y abondant comme aux resines-
cela fait qu'il n'est suffisant pour espaissir les au-
tres substances & s'incorporer avec elles en sorte qu'elles
le paroissent toutes eslevées en fumée autrement subli-
mées en consistance seche & adherante au vaisseau
superieur comme il arrive en toutes les resines./

Quant aux baumes qui sont fluides ou liqueurs
visqueuses provenant de certains arbres balsamiques
qui abondent en principes utiles l'huile etherée s'es-
leve la premiere avec le phlegme duquel elle
nage par faute de suffisante fermentation puis
suit l'huile un peu plus crasse a cause de quelque
peu de sel & de terre qui s'est levée avec elle ~~et~~

s'espaississent

l'esprit s'estant desja sort une autre liqueur plus visqueuse
le quel appelle baume et en laquelle il y a plus de
sel et de terre et tout le fixe le sel volatilisé par l'esprit
abondant en iceux s'esleve et se sublime quasi en
forme de suye parce qu'il emporte avec soy de la
terre ~~et tout le fixe le sel volatilisé par l'esprit a~~
~~bondant~~ en sorte qu'il en reste fort peu au fond du
vaisseau et ce d'autant qu'iceux baumes ayant
moins de terre que les autres liqueurs elles ne sont
suffisantes pour resister a la volatilité et abondance
des esprits qui s'eslevant avec eux les sels les emportent
avec violence et quant et quant tout ce peu de terre
qui est en iceux. /

Ayant suffisamment traicté des huiles il ne sera
inutile de dire cecy en passant que les chymistes recog-
noissant que quasi toute la vertu des aromates consi-
ste en leur huile se contentent de l'extraire par distilla
tion avec peu de fermentation sans se soucier des
autres principes. /

Quant aux herbes froides d'autant qu'elles ont peu
de principes utiles il se contentent d'en tirer l'eau qui
y abonde et pour ce qu'elles sont appellées froides a
cause qu'en icelles il y a fort peu des trois autres prin
cipes utiles qui sont ~~chauds~~ eschauffants qui pour leur peti
te quantité ne meritent pas d'estre extraits /

Il y a d'autres plantes chaudes comme les bois qui
abondent en esprit aussi leur vertu principale consi-
ste en iceluy qui fait que les chymistes l'ayant ~~[illegible]~~
tiré par la cornue sur les cendres ou a feu immediat
mediocre le rectifient pour en separer portion des autres
principes qui se sont eslevez avec iceluy et par le mes-
lange desquels il avoit contracté l'empyreume qu'il perd
par les rectifications /

Il y a outre des plantes qui abondent en sel auquel y est

toute

826

sont leur nature comme l'absynthe l'armoise l'ésula le
kaly et autres. c'est pourquoy les chymistes moins ag=
uerri s'amusent a l'extraction des autres principes ains
calcinent les dites plantes et par dissolution en tirent
les selz qu'ils congelent en evaporant l'eau qu'ils
avoient adjoustée sur les cendres calcinées des dites
plantes par le moyen de laquelle dans la separation
du sel qui est dissoluble se faict d'avec la terre non disso
luble. /
De ce que dessus s'ensuit que les herbes froides et quasi insi
pides abondent en eau et leur principalle nature consiste en
icelle. /
Les aromates abondent et ont leur principalle nature en
leur huile excepté le gingembre et le poivre aussi elles
sont acres et ont peu d'huile aussi sont elles fort peu
aromatiques. /
Les herbes chaudes non aromatiques abondent en sel
Les bois abondent plus en esprit et leur principalle nature est
en iceluy
Les baumes abondent en huile et en sel et d'autant plus
qu'ils sont plus liquides les huiles plus subtiles s'en
separent plus aisement par le bain et les autres plus
crasses sur les cendres, sur le sable s'esleve le baulme
plus visqueux avec plus de chaleur. /
Les bitumes abondent en huile et sel avec mediocrité
d'esprit c'est pourquoy leur sel est tout volatil.
Les Gommes abondent en huile et esprit avec mediocrité
de sel mais a cause de leur grossiere meslange avec la
terre elles ont une odeur ingratte c'est pourquoy qui vouz
droit avoir leurs huiles belles et pures il leur faudroit
une fermentation suivant la longueur de laquelle on les
auroit tres pures voire deschargées en forme d'eau
de vie si la fermentation estoit exacte. /
Les raisines abondent quasi esgallement en huile esprit et sel
c'est pourquoy elles se sublimeront en consistance seche et adhe=
rante au vaisseau superieur si elles ne sont longtemps
fermentées. /

Des operations chirurgicales

Preface

En la teste il se faict douze operations de la
Main, la premiere est la facon dappliquer les
cauteres a la suture coronale, 2 de Moyen de
lever les os deprimez 3 le trepan 4 comme
on ratisse le crane 5 la maniere de polir les
bords du trou faict au crane 6 la cure des os
cariez 7 comme on perce couper l'os qui est
entre deux trous 8 on deprime la dure mere 9
on scie les os 10 lextraction des esquilles 11 la
facon de bander les veines
Section q'on faict au devant de la teste pour
arrester les defluxions qui tumbent sur
les yeux 12 comment on faict la section
en l'hydrocephale

Du devant de la teste trou 1 comment
on ouvre les veines devant les oreilles
2 lapplication du seton le fer ardent applique
a locciput

Au fond deux 1 L'Incision du fond 2
L'ouverture et adustion des veines et artères tant
du fond que des temples

Aux paupières neuf. 1 moyen de separer deux
paupières unies et jointes ensemble. 2 la cure
des poireaux 3 des verrues 4 du grain d'orge 5
du chalazion 6 des cils qui piquent les yeux 7 la
relaxation des paupières 8 le racourcissement de la
paupière supérieure 9 le racourcissement de la
paupière inférieure

Aux yeux huit 1 la cure de la suffusion 2
Le moyen de mettre des medicamens dans les
yeux 3 le moyen de brûler le staphylome 4
L'ongle de l'oeil 5 la tumeur qui vient au coin de l'oeil
6 les yeux pleurans 7 la fistule lacrymale 8
Le moyen de remettre l'oeil artificiel au lieu du
naturel

Au nez trois 1 l'extirpation du polype 2 La cure
de l'ozène 3 la façon de prendre du tabac

Aux lèvres quatre 1 Comment on peut
remedier aux fentes profondes avancer

Trachée artere Et la squinancie

Et la poitrine trois, comment on ouvre le costé aux empyiques 2 la cure des fistules de la poitrine 3 le moyen de suivre la bosse.

Aux Mammelles quatre, par quel moyen on peut alonger le bout des mammelles 2 comme on oste le laict figé 3 la façon de couper le chancre des mammelles 4 rappetisser celles des femmes lors qu'elles sont trop grandes

Au ventre neuf la 1 est de corriger par adustion l'intemperie froide de l'estomach, la 2 l'ouverture de l'apostume du foye, la 3 l'adustion de la ratte schirreuse. La 4 est de la tumeur du nombril la 5 de la rupture du peritoine La 6 est donner l'eau des hydropiques La 7 est la façon de panser et coudre les playes du ventre la huitiesme la cure des varices du ventre La 9 est de l'absces et fistules du bas ventre

Et la vessie deux La 1 apres est touchant a la suppression d'urine la 2 est l'extraction du calcul

A la verge dix 1 le moyen de couvrir le gland découvert 2 de découvrir le gland couvert 3 boucler les enfans 4 la circoncision du prépuce 5 c'est de tirer hors la pierre arrestée au conduit de l'urine 6 l'ardeur d'urine 7 la carnosité ou ulcère 8 la séparation du prépuce attaché au gland 9 la manière de percer le gland 10 la cure des excroissances du gland.

Aux reins deux sçavoir est de pierre [illegible] 2 d'ulcère

Aux hernies six 1 comment on peut guérir les hernies intestinales, 2 l'épiplocèle 3 la hernie aqueuse 4 la hernie charnue 5 la hernie charnue et aqueuse 6 la hernie variqueuse

Aux parties naturelles des femmes huit 1 la cure des hermaphrodites 2 des femmes qui pour n'avoir les parties naturelles bien conformées ne sont capables des embrassements amoureux 3 comment on peut l'ouvrir 4 la séparation des lèvres de la matrice 5 comment on guérit les excroissances ou abcès du col de la matrice 6 c'est de

des levres 2 aux ~~[illegible]~~ levres racourcir 3 la façon de coudre les levres Incisées 4 la cure du chancre

Aux Gencives deux le moyen de consumer les gencives enflées et pourries 2 de rejoindre la chair rongée et consumée

Aux dents six; La maniere d'ouvrir la bouche de ceux qui ont les dents trop serrées 2 nettoyer les dents 3 la cure des dents qui sont cariées 4 la façon d'emplir le trou de la dent cariée 5 le moyen de polir et mousser celles qui piquent la langue ou la bouche 6 d'arracher les superflues mauvaises ou celles qui sont Inutiles

Au palais deux; Comment on peut boucher les trous causez par ulcere ou corruption de l'os 2 brusler l'os carié

En la langue quatre; d'abaisser la langue 2 la nettoyer 3 couper le filet 4 ouvrir les ranules

En la Luette un a sçavoir couper la luette trop longue ou corrompue

Aux Amygdales 1 — Comment on doit ouvrir les amygdales tendant à suppuration

Au gosier 1 — La façon de tirer hors un os, arête ou chose semblable adhérente au gosier ou partie voisine

En la bouche 2 — La manière de donner à manger aux fébricitants qui ont la bouche fermée de sorte qu'ils ne peuvent avaler. 2. Le moyen de nourrir ceux qui ne peuvent pour tout leur la tisane

Au menton 1 qui est d'extraire une portion de la mâchoire corrompue

Aux oreilles quatre, la 1re est d'allonger les oreilles trop courtes, la 2e de boucher les oreilles, la 3e de tirer hors ce qui est tombé dans l'oreille, la 4e de percer les oreilles pour porter des pendants d'oreilles

Au col quatre, la 1re la cure du bronchocèle, 2 des écrouelles, 3 la luxation du col causée par défluxion, 4 la façon d'ouvrir les

est de remettre la matrice [illegible] 7 les moyens de
tirer un enfant mort hors le corps de la mère
8 l'extraction de l'arrière faix

Au fondement sept 1 en quelles manières on
perce le fondement 2 en remédier à la chute du
fondement 3 aux condylomes 4 aux écoulement
sang de chair 5 ulcères 6 fistules et en 7
hémorrhoïdes.

Les opérations propres de la main qui se font
tant aux bras qu'aux jambes sont douze 1.
L'application des cautères 2 l'amputation des
bras ou jambes gangrenées 3 la séparation
des doigts adhérents ensemble 4 les moyens de
remettre les doigts courbés par brûlure ou cicatrice
5 [illegible] les tumeurs froides 6 la cure de
ceux qui ont les pieds tournés en dedans 7 de
ceux qui ont les pieds tournés en dehors 8 la
réparation des défauts des ongles 9 le panaris
10 l'insinuation de l'ongle du gros doigt du pied dans
la chair 11 les varices 12 la bruslure des
jointures

Les operations communes sont cy la tumeur, l'incision, purgation, d'abord et extraction de la tunique contenant l'abcez, cy la playe, la suture, le bandage, les agraphes, suture seiche et le moyen de tirer hors du corps les fleches et balles de plomb. Et relever. L'aplication du feu ardent aux os. Il y a cinq operations de la main. La 1 est de la fracture sans ou avec playe. La 2 la fracture mal reunie. La troisieme est de la luxaon. La 4 des diverses qui surviennent aux os, la ç et dure de l'os carié.

De l'Application du Cautere a la Suture coronale

Chap: 1

Le Cautere se doibt appliquer a la rencontre de la suture sagittale et coronaire.

Desquelles vous trouverez si mettant le poignet de la main au nord du nez vous estendez la main du malade sur sa teste Car a l'extremité du doigt du milieu sera la rencontre des deux sutures si vous voyez que la main et la teste du patient sont improportionnez Il vaut mieux le mettre plus haut ou plus bas davantage si le cautere n'est a la rencontre des deux sutures Il sera sur la sagittalle

Les Instrumens propres pour cette operation sont le Cautere potentiel mais plustost actuel avec et dentelé ou sans dents le der[nier] est meilleur lequel vous comprimerez jusqu'a ce que vous ayez rencontré le crane pour lors vous le tournerez en rond affin de le separer sans l'os

Des operations de la main aux playes de la teste Chap: ii

La fracture estant telle que l'os du crane soit

deprimé du costé et la fente vue par l'auge —
vous relevez l'os avec le levier, si l'os est
deprimé de tout costez vous le relevez avec
le triploide. Si la fente est ghoueuse avec le
lieux perforatif — La fente estant fort
ghoueuse et penetrante sans depression de l'os
vous appliquerez a costé d'icelle le trepan a
petites dents pour evacuer le sang qui se
glissoit entre la dure mere et le crane. S'il
n'y a qu'un trou fort petit le trepan se mettra
dessus

Le trepan ne s'appliquera sur la suture de
crane que l'inflammation ne se communiquast
a la dure mere ou que l'hemorrhagie ne
survienne a cause des sinus qui sont aux temples
ny au devant de la teste a cause des vaisseaux
qui sont dans la substance de l'os

La façon d'appliquer le trepan est telle
Ayant decouvert le crane avec le rasoir et
ratissé et suivant de peur d'inflammation

Cequy estant de charpie seiche essuyé
la dicte playe, ou trempé dans le vin rouge vo
vous servirez du trepan mais le Jusqu'en au
quel ayt fait sa marque et pour lors vous
y appliquerez le trepan femenin lequel vous
tournerez et comprimerez de fois a autres vous
le retirerez pour oster la sciure de l'os et
trempez le trepan dans l'eau de roze et
ayant penetré Jusqu'au diploé vous
comprimerez moins ayant coupé quasi tout
l'os c'est a dire vous recognoistrez a l'esbranlement
vous enleverez l'os auec le leuier et l'emporterez
auec les tenailles

Outre l'application du trepan Il y a encore deux
autres operations La premiere est lors que
dans le trou du trepan Il reste quelque
asperité qui blesse la dure mere vous la
polirez auec le lenticulaire

La seconde operation est quand Il faut
ouvrir ou carie qui touche la dure mere

Pour la premiere vous mettez sur la dure mere a le vaue vne lame de cuyvre.

La troisiesme si la fracture est telle qu'il faille faire deux trous au crane non gueres esloignez l'vn de l'autre comment il faut couper ce qui est entre les deux pour tirer hors les esquilles des os.

La quatriesme comment on deprime la dure mere pour donner libre issue a la sanie

La Cinquiesme en quelle facon on scie les os cariez ou autres qui blessent la dure mere

La sixiesme le moyen d'emporter les esquilles des os soit en les coupant, soit en les rompant avec tenailles

Des Operations Chirurgicales qui se

sont au frons devant
et derriere de la teste
temples de derriere,
les oreilles sur les
quels veines et arteres
du Seton & de la
Brusleure de l'occiput

Chap: iij

Hora quil est question d'ouvrir couper ou brusler
les veines ou arteres du frond temples
devant et derriere de la teste et oreilles Pour
faire ces ouvertures, le malade tiendra
son haleine, pressera la teste en bas pour
faire la ligature au col comprimant
principalement la partie posterieure pour
faire paroistre et enfler les veines. Puis

vous faictes l'ouverture obliquement avec la lancette & si vous desirez la couper vous faictes souslever la peau avec la main du costé et dans par un serviteur vous la couperez en long Puis ayant separé la veine des parties voisines vous la souslevez avec le crochet et liez la veine avec un fil des deux costés et au milieu la couperez transversalement & la veine estant petite sans lier vous la couperez sans brusler la veine ou arrestez avec un petit fer droict ardant Ces operations à cause de la difficulté & danger se font fort rarement mais au deffault d'icelles on use des ventouses avec scarification & de sangsues

Des operations de la main non usitées

Chap: IIII

Il se propose ceste operation pour arrester les defluxions qui est de faire une incision

a la teste, soit a l'occiput deux droictes et une
transversale dessus les oreilles soit du mesme
façon entre le frond et sommet de la teste
trois droictes. Paul Aginete y propose une
aussi. Il veut qu'on fasse une section depuis
une oreille jusqu'a l'autre suivant la suture
coronale

Et

Severinus en avoit cette opinion pour
avoir gueri les defluxions ayant rasé les
cheveux vous faites une incision qui
s'estendent depuis le frond jusqu'a au sommet de la teste
une proche chaque muscle temporal et l'autre
au milieu du frond large de deux doigts
profonde jusqu'aux os et distante de
trois doigts pour passer la spatule d'une
incision laterale a celle du milieu et excorchez
tout ce qui est entre deux avec le precicant
et autant de l'autre et finalement
coupez tous les vaisseaux portez aux yeux

Du Seton

Chap: 6

Le Seton s'applique entre la premiere et 2e
vertebre au moyen d'esguille (le malade
tenant la teste droite et haute) on tire une
ligne en long avec de l'encre et marquez où se
doibvent faire les deux trous esloignez les
de l'autre d'un travers doigt et demy, puis vous
prenez la peau avec les tenailles de telle sorte
que les deux marques correspondent aux trous
des tenailles et travers desquels vous ferez
passer une esguille ardante mediocrement
longue l'aguille ayant retiré vous mettez dans
l'ouverture le setton (c'est a dire une corde de soye)
attachée par son extremité a une autre grande
esguille par le moyen d'un filet

De la façon de brusler aux petits enfans le derriere de la teste

Chap: 61

Se Rapplique aux petits enfans le feu ardent fait en ovale ou en rond au cou de la teste une deux ou trois fois plus ou moins avant selon la necessite il faudra [illegible] la brusle avec le beurre ou diapalma afin de tenir quelques temps ouverte partie escorchée pour vuider la matiere de la fluxion

Des paupieres Unies Ensemble

Chap: 62

On remedie a l'ancyloblepharon ou union des paupieres les separant avec le rasoir courbe qui ayt en son extremite une petite boule blanche de cire blanche tournant le tranchant du rasoir du coste des paupieres et faisant l'union au lieu remarqué avec le doigt

Des Verrues ou poireaux aux paupieres

Chap: viii

Vous emporterez les poireaux des paupieres par le moyen de la sabine pulverisée ou du Zouopiu picé. Ou les prend avec les pincettes et les coupe avec le rasoir [illegible]

Des Vessies qui naissent aux paupieres superieure

Chap: ix.

Les Vessies qui s'engendrent aux paupieres empeschent le mouvement Dicelles sont du nombre des abcès qui ont leur follicule et tunique, dans lesquelles

remedier vous comprimez l'art avec les deux doigtz Et par ainsy estendez la peau de ce dessus puis par une section transversale vous decouvrez seulement la vaz avec sa tunique laquelle vous separez avec les parties voisines Et la coupez avec la veine qui luy sert de racine.

De l'hordeolé ou Grain d'Orge.

Chap: X.

Le grain d'orge est une tumeur avec son folicule qui naist entre les cils des paupieres laquelle tumeur vous dissipez par le pain chaud ou cire chauffée au feu a aue Que si elle vient a suppurer vous la coupez avec le rasoir Et exprimez tout le pus contenu

Du Chalazion
Chap: XI

Le Chalazion est une petite tumeur mobile blanche et diaphane qui vient aux paupieres sur laquelle vous faites une Incision par la partie externe si elle est sur le cuir; par dedans la paupiere si elle est sous le cartilage. D'un autre le manche du rasoir vous la separez des autres parties et l'arrachez.

Des cils qui piquent le blanc de l'oeil.
Chap: XII

Lorsque le poil des paupieres pique l'oeil ayant renversé la paupiere vous l'arrachez avec les pincettes et appliquez a la racine du

poil arraché la poincte d'un petit fer ardent
affin que par la bruslure le cuir ayant
esté condensé il n'y surviene aucun poil

De la relaxation des paupieres qui couvrent l'œil

Chap: XIII

La relaxation des paupieres estant
si grande qu'elles couvrent l'œil tout
tendus par la suture sachez en ceste sorte
vous attachez a l'extremité de la paupiere
un ou deux linges estendus de l'autre
part dessus les sourcils pour les attacher
luy a l'aise par le moyen des filletz vous
ferez ouvrir l'œil et aurez le remede

Le medicament sec et adstringent desseche
l'humidite de la paupiere cause de la
relaxation

Du Racourcissement de la paupière supérieure

Chap. XIII

Lagophthalmos ou racourcissement de la paupière supérieure s'est fait [illegible] sorte d'une [illegible] ayant precedé. Vous appliquez la suture seiche aux deux paupières ainsi qu'il a esté dit au chap. precedent. Que si cela ne suffit, vous la mettrez au-dessous de la paupière inferieure affin de renforcer la premiere suture.

Du Racourcissement de la paupière inferieure

Chap. XV:

[illegible] ectropion ou racourcissement de la paupière inferieure admet la mesme cure que le

D'agopthalmon horsmis que lattraction se
doibt faire en haut au lieu qua layopthalmon
elle se faison en bas

De la suffusion

Chap: x 61

La suffusion est [illegible] qui a son siege
entre l'humeur et la cornée estant par consequent
lorsque vous cognoissez lors que le malade
void comme a travers une lumiere il se guerist
par un colyre appliqué sur la partie
Le moyen d'un verre de Crystal faict
en ventouse lambourhaue d'aquil respond
exactement a lorbite de l'oeil et ayant en
son milieu comme un petit tuyau percé
pour donner issue aux vapeurs Et
maintenir les colyres en leur premiere
tiedeur et y en remettant quelq une
entonnoir ainsi sera ce qu'il se refroidissant
Le malade lors de l'application fermera l'oeil

Apres quoy Il couvrira peu a peu Ce
pour le tout conserver tenir ferme vous
liez le verre par son extremité et le
rattachez avecq deux rubans de taffetas
par derriere la teste.

Si le malade ne voyant rien du tout la suffusion est
en ferme a laquelle vous ne pouvez remedier
qu'par l'operation de la main pour cest effect vous
faudra (suivant l'opinion commune) percer
avecq l'eguille le blanc de l'oeil a l'angle
externe loing de l'iris en travers d'orge
(selon abagua perdant proche la cornee) poussant
obliquement une eguille jusques a la cataracte
que vous abattrez avecq la pointe et la tiendrez
abattue jusques a tant qu'elle ne remonte plus
Apres cela vous appliquerez lad. onguent pour
garantir l'oeil d'inflammation

Du staphylome
Chap: XLVII

Le staphylome est selon Paul Æginete

Pour ulcere de la tunique uvée
causée par erosion ou rupture. le mal estant
de la grosseur de la teste d'une mouche Dans le
Regiment l'appelle myocephalon auquel est
remedié par l'application des adstringens comme est
le fruict de guaiac pilé

Pour staphylome ayant sa base estroitte
Il le faut percer selon Celse auec une
aguille qui porte quant et soy deux
filets simples de soye rouge. l'extremité
de laquelle vous lierez par dessus et l'autre
par dessoubs la base du staphylome
estant couppé ou osté l'aguille vous en
mettrez une autre qui perce de bas en haut
la base du staphylome affin de retirer les
deux filets. Cela faict vous retirerez
l'aguille et y appliquerez le blanc d'oeuf
estendu sur la laine

Ceste operation ne corrige que la
difformité non l'aueuglement

De l'onglet en l'oeil

Chap: xviij

L'onglet en l'oeil pterygion est une membrane
nerveuse occupant l'angle interne de l'oeil
ses accidents sont communement de
paraître quelques fois au dessus [illegible] aussy sil ou
salpetre

Le mal estant invetéré pour situer le
malade en situation commode l'onglet estant a
l'oeil gauche le malade sera a l'opposite de
l'operateur si elle est au droit le malade aura
la teste renversée pour pour affermir
l'oeil avec une bague de plomb il faut tenir
ses paupieres ouvertes par le moyen des
[illegible] a l'extremité duquel il y ayt un fil
un peu long pour l'empescher a luy qui opere
cela fait pour soulever la membrane
avec un crochet passer l'aiguille courbe

par son extremite auec le fil de lin par
dessous lequel ayant prins les deux boutz
tantost vers le nez tantost les laissez aller
Jusques a ce que la membrane soit separee
de la tunique cornee prenant garde soigneusement A
de n'offenser le carnacule qui est a l'angle
interne de l'oeil & auoir soin les jours
suiuants que le malade ouure l'oeil de foiz
a autre de crainte que le coin de l'oeil ne s'attache
a la paupiere & finalement vous y
mettrez de la poudre de Cadmie ou pompholix
& par dessus vn astringent de peur de
Jnflammation.

De la tumeur qui suruient aux yeux dicte Encanthis

Chap. xix

L'Encanthis est vne petite tumeur qui
suruient a l'oeil par defluxion ou de l'ongle

malguaire d'aguille Celse et Paul

. Æginete et guerissent prenant ladicte

humeur avec le vorset ou punctteur la

coupant avec le rasoir ou cizeaux puis y

appliquant sur la partie de la

preparee reduicte en poudre

Des yeux purulentz

Chap: XX

J'ay guary remedie aux yeux purulans par la

Section faicte en la cornee un peu au dessus de

l'Iris

De la fistule lachrimalle

Chap: XXI

Selon la diversite du temps de la maladie

les anciens ont differentes la fistule

lachrimale estant en son commancement

le sponge trempée dans l'eau d'Alun
ou la sau du fruit de Gaiac est tres
salutaire

Si le mal allant auant et la sanie soit
comme les autres l'eau vous debuez user de
le sponge trempée dans du gros vin d'alun et
mettre par dessus de morceaux de plomb a fin
de comprimer

Finalement lors que le mal est si grand
que les dents est devenue ou carie toute
la cure depend d'un bouton de feu l'avant
vous appliquez sur la partie une canule
laquelle comprimant vous passez a travers
d'elle un cautere actuel droit et oblong
fait en forme de noyau d'olive

Le malade ne voulant souffrir le cautere
actuel vous vous servirez du potentiel
et par dessus mettez de petits morceaux
d'argent pour comprimer et empecher
que le cautere ne passe son

Voy lesage Cretanne gevann la dune & aury Vzpetu toujars pour donner Issue a la sanie De Chancre estant a la fistule lacrymale ne faut vser daucun remede

De Lhydrocephale Chap: xxij

Lhydrocephale selon baux De 2 sorte ... est vn amas de serosité ou sang ... en quelque partie de la teste

D'Hydrocephale ayant son siege entre la peau et le pericrane ou entre le pericrane et le crane ayant remedes a tout le corps ... les hidragogues decoctions sudorifiques ... scarifications fomentations de la partie tout a la ... vne simple section ... ou croix ...

en forme d'H comme vne seul [illegible]
mens proportionnés a la grosseur de la canule
courbe que vous mettrez dans l'incision et
pardessus vn esponge trempée dans l'eau
de la[?] sallée ou au souphre aux quatre
prudence que vous renouvellerez l'eau que petit
a petit de peur que le froid ne s'y joigne veu
qu'il y a des chaleurs naturelles au cerveau

La tumeur ayant son siege soubs le
muscle temporal ou entre les vaines et les
membranes du cerveau faut attendre que la
tumeur paroisse entre les sutures ou
costé du muscle temporal et pour lors
[illegible] il faut faire l'incision en la
partie la plus eminente

Si le malade n'est tant que petit enfant vous
vserez d'esponges trempées dans l'eau de la[?]
ou salée Que si le mal est fort grand vous
tremperez les esponges dans l'eau de chaux
ou eau de vie de la premiere distilation

auecq portion égalle d'eau de scabieuse ira fiz
de consumer les chaleurs des remedes Vous y
mettrez des linges eschauffez de son à au

Si la tumeur prouient de meurtrisseure ou
rupture de quelque Vaisseau faut Inciser le
sang grossier meslé auecq les sérositez le
resoudre et Attirer Insensiblement si faire
se peut

De l'oeil creué
Chap: XXIII

L'art estant court vous ne pouuez corriger que
la difformité qu'il cause y mettant vn oeil
artificiel comme il faut au naturel que se
se peut

La façon
d'extirper le Polype
Chap: XXIIIes et XXV

Vous couperez et extirperez le polype pouuant

ne soit chanvaux faut se forger un instrument
en forme de ciseaux les extremitez duquel
soient courbez pour l'extraire au lieu du vorsel
et un peu large qui laurez ayant en sa
partie courbée a fin qu'ayant coupé cette
excroissance de chair vous puissiez avoir
moyen ratisser la racine qui est le siege du polipe
a fin d'eviter l'hemorragie ou l'indice e
cicatrice vous souflez dedans le nez de la
poudre aux deux effets ou ferez attirer
par aspiration du vin simple ou

De l'ozene
Chap: XXVI

L'Ozene est un ulcere putride en la
cavité du nez causé par une fluxion
d'humeurs acres et mordicantes

Le remede a este faict par l'application

de la Canule de fer coucher le long de l'Urettre
au travers de laquelle on passe le fer
ardant sans quil touche Immediatement
a l'Ulcere Le fer ayant communiqué
une si grande chaleur a la canule et La
Canule a l'Ulcere que le malade aye de la
peine a la souffrir Il faut retirer le fer
et la canule et y appliquer des remedes rafr
et froids comme l'onguent de rosat On
reiterera cette application Jusques a ce q
l'Ulcere soit desseché la partie fortifiée
et l'humidité consommée

De la facon de prendre du tabac Chap: xxvij

La facon de prendre le tabac ou l'herbe
a la reyne de sicile est si commune en
Angleterre et france que Les

ne sont capables d'y faire bien

De la Chirurgie de la Bourse.

Chap: xxviii

Des operations de la main qui se font en toutes les parties de la bourse nous avons parlé sommairement en la preface de Iulien en particulier aux chapitres suivants. Et premierement des fentes du scrotum a travers desquelles vous passez seulement un fer ardent fait en forme de spatule plat et tenu sans tranchant.

Le moyen de couper le cuir trop court

Chap: xxix

Le cuir estant un peu incisé de recouvrir et attacher aux genitoires vous

les separer premierement, Vous ayant Separé les parties qui se debuoient rejoindre Vous les joignez ensemble par la suture seche appliquant de hors et dedans y mettant des medicaments pour consolider les parties disiointes Que sy Il manque beaucoup de chair a la levre Il la faut separer des gencives & la mettre entre deux de la chair & que quelles ne viennent a se reunir ensemble Puis par la suture seche vous tiendrez les deux parties de la levre si longuement attachés quelles soient reunies Ce faisant Vous les laisserez coudre et appliquer les remedes deja dicts

Le Chancre estant a la levre Certaines la couppent auec vn fer ardent et auec le feu au lieu de quoy vous preparez de la corne de cerf de telle sorte qu'elle puisse trancher auec laquelle vous couppez la levre en trempant la corne dans l'eau forte Et aussy tost tant a cause de la douleur qu'Il Craindre ...

inflammées vous y appliquerez le blanc et
le jaune d'un œuf estendu sur de l'estoupe

De la chirurgie des Gencives

Chap: XXX

Quand les gencives estant humides et flétries
pourries, ulcérées, cavitées dont sortent les
ébranlement de dents vous y appliquerez
le feu ardent n'appuyant guère point
dessus l'os bien appliqué et mal
s'il y a aux gencives quelque petite tumeur
dite epulis l'ayant prise avec le
crochet vous la couperez avec le rasoir
Si cette tumeur estant une excroissance
de chair grosse espaisse et pouvant venir
le bout des dents mais s'il la faut vous
la couperez avec un rasoir courbé par son
extrémité et appliquerez à la partie coupée
le feu ardent à travers d'une canule

pour consumer la chair de lexcroissance ou oster la carie que lon vaira auoir esclatée

De l'erosion des dentz Chap xxx

Qd dentz estans rongées il en faut oster avec le vin blanc dans lequel on ayt faict bouillir des racines de tithymales en mettant et retenant deux fois le jour dans la bouche

De la Chirurgie des Dentz Chap: xxxij et xxxiij

1 Le retranchement des dentz estant faict a dessein ou a cause dun tumeur survenu aux gencives qui sont les

mouvement de la machoire ~~ve~~ d'autant
estant sans douleur vous tacherez donner
La bouche du malade avec des instruments
propres a cela pour luy faire prendre
de la nourriture liquide

Si l'oppression ou force du malade est
telle & la douleur de la tumeur si violante
quil soit impossible de faire de force
Il faut vous mettrez de la nourriture
dans la bouche avec une syringue courbe
et de luy envelopper du boyau d'agneau
laquelle vous ferez passer par les d faute
des dents ou bien arracher une ou deux
pour se soumettre a mettre la syringue si
mieux vous n'aymez passer la syringue
a travers le nez et la poussez si avant
quelle aille dans le gosier ou dans la
bouche puis vous pousserez par icelle
viste de la nourriture liquide

2 Les dents estant pleines dordure

& ayant comme une de scelle par dessus
vous l'osterez et nettoyerez avec un Instrument
dont la pointe soit un peu large

3 Si les dents sont cariées et trouées vous
mettrez au trou des dents un petit Entonnoir
a travers duquel vous y jetterez quelques
gouttes d'huille de soulphre ou vitriol et
par dessus le fer ardant et la faict

4 Vous remplissez le trou de la dent d'or en
fueille

5 Les dents surnumeraires blessent la
langue ou la bouche vous les couperez avec
un Instrument propre dict le mordant

6 Si apres l'avoir Il reste quelque
asprette a la dent vous la polissez avec
la lime

7 On doibt arracher les dents qui
branlent sont douloureuses cariées ou
empuantissent la bouche ayant esté
deschaussées au prealable

Des Instrumens

propres a arracher les dents

Chap: xxxiiij

1 Les Instrumens propres a arracher les dents machelieres sont le pellican droit et gauche pour les dents de devant les

2 bec de corbin les autres Instrumens sont le levier a deux branches le tiroir et le

[illegible]

La huictiesme chirurgie des dents est de mettre d'yvoire au lieu de celles qui sont tombees

De la chirurgie du Palais

Chap: xxxv

Lors que la chair du Palais ayant

estre rongee de telle sorte quil y reste vng

trou qui empesche le boire manger Ce

paralier vous y mettez vne lame dargent

qui vous attachez au palais pour boucher

le trou

Los du palais estant a trouver a commencement

a se pourrir vous y appliquerez le

fer ardent fort vitem avant qui le

mal se rengrege

Des operaons de la main qui se font en la langue

Chap xxxvi

La premiere operaon de la main qui se faict en la langue est la depression avec la spatule

La seconde est de nettoyer la langue avec
un petit morceau desponge coupé en rond
trempé dans leau dorge un blanc vinaigre
ou verjus attaché au bout dun baston

La troisiesme est du fer laquel vous
coupez avec un rasoir ou ciseaux tenant
de la main gauche avec un linge la langue du
patient et frottant les pustules avec du
diamoron

La 4e est la cure de la tumeur dicte des
grez batrachyes ou ranules qui est du
nombre des tumeurs qui ont leur follicule
a la sommité de laquelle vous ne ferez
qu'une grande incision pour lors vous
verrez des humeurs quon dit de twiss
jusques a ce que la tumeur ou follicule
soit tombé et cela estant vous
desseché et lavez avec le vin rouge
et alun.

De la luette

Ch: xxxvij

Quand le gargareon ou luette estant
pourrie par inflammation ou autre
cause se doibt coupper avec des ciseaux
applatissant la langue avec une spatule
ou autre instrument et apres l'operation
Il fault appliquer a la partie couppée
Vn petit fer plat [illegible] chaud
non embrasé afin de reveiller la chaleur
esteincte en ceste partie

Des amygdales

Chap xxxviij

Quand les amygdales sont endurcies par
inflammation mais pourries et corrompues

adimettent cependant de la main pour laquelle
bien a demeurant faire vous les souffrirez
Si y avoit des parties qui sont audits soubz
auecq les liens ou autres Instrumens propres a
a la part auecq petites un peu longuettes
et delicatement faudra vous arracher
les Amygdales et les seront a tirant
ij de hors le plus doucement que faire
se pourra

Coment et par quel moyen on peut tirer et arracher une areste aiguille ou autre chose semblable areste ou attachée a la gorge

Chap: xxxix.

L'areste aiguille ou autre chose semblab
adherante a la gorge paroissante se tire

Vous aurez la pincette dy lavoir est
y auant dans la gorge quelle ne
paroisse pas. Vous prendrez vne chandelle
de Cire blanche de la grosseur du petit
doigt et recourbez par lextremite que vous
mettrez y auant dans la gorge qui vous
fera au malade lay [illegible] ou
aux Corps

De la chirurgie du Meriton

Chap: xl

La marchoire Inferieure de sa cause
et corrompue on [illegible] remedier qui
en arachant les os carie auecq les
pincettes ou tenailles et vsant apres les
des poudres sacotique actuellement
[illegible] par puissance

De la Chirurgie des Oreilles
Chap: xlj

Les operations de loreille sont 4

La premiere commence en pour alonger loreille raccourcie par playe ou ulcere

La 2 par quil moyen on peut deboucher et ouvrir le conduit de loreille bouché ou non troué

La 3 par quelle façon on tirera quelque chose estrange entré dans le conduit

La 4 le moyen de percer les oreilles

Pour la premiere operation c'est le chapitre de la chirurgie du nez

Quant a ce qui est de la seconde, ou lobstruction est de naissance ou arrivée apres, si elle est de naissance la membrane cause de lobstruction est interne ou externe

Si elle est Interne & profonde l'operation
de la main est Inutile l'eau de ffaue & laylle
pourra suppléer le vinaigre distillé aussy l'eau
de vie et une goutte d'huille de soulphre
distillée dans l'oreille en la partie affligée
par un petit tuyau ou canule d'argent courbe
par l'extremité dont l'orifice soit fort
estroict 2e Si la membrane cause de
l'obstruction du conduit de l'ouye est
Interne Pour la couper aussy la lancette
3e a cause de l'obstruction estant une
excroissance de chair pour faire la
ouverture aussy le cautere actuel Et a
l'ouverture l'appliquera une tente mouillée
et roulée dans l'alabastre reduict en
poudre

Troisiesme operation l'on taschera de retirer
le corps estrange aussy les pincettes
autour en son extremité de coton enduit
de poix resine ou therebentine Cette
operation estant Inutile et sans effect
Pour faire coucher le malade sur

la partie opposite vous sentirez les
tendrons la teste et tout le corps fermé
Vous lors ferez laissé de costé de l'au
main vous mettrez dans l'oreille les pincettes
plattes et courbes y soit extremité et la
mettrez scavant qui vous rencontrerez le
Corps estrange pour lors vous ferez glisser
la pointe de vos pincettes entre le dit
corps et le conduit de l'oreille et y pressant
et poussant en haut vous ferez
L'extraction du corps estrange au deffault
de tout à la suppléeront les pincettes
La quatriesme operation se peut voir
dans le Ch.

Des operations Chirurgicales du col et premier lieu de la Bronchotomie ou glottote Chap: xlij

Bronchotomie est une ouverture entre la trachée

autour de la peau excitée par une chair
grandulaise ou matiere de pareille consistance
que le miel a laquelle vous remedierez traçant
avec le bistouri une ligne au milieu de la tumeur
Jusques a la tunique et ayant separé
avec le doigt le dict corps de la peau ou
vaches autour vous l'arracherez avec sa
propre membrane

Des Escrouelles
Chap xlm

Les Escrouelles sont tumeurs aux
glandules du col estant chancreuses et
elles ne souffrent aucun remede ny operation
lors qu'elles sont grandement pourries
et corrompues Si elles sont superficielles
vous ferez une incision pour les separer des
parties qui sont au dessoubs puis avec les
doigts ou crochetz osterez chacune et divisez
les membranes qui sont a lentour Si elles
sont un peu grosses vous les suspendrez

auxy les vaches et les ayant deschaussées et
et sçavoir des parties voisines vous les
arrachez

De la luxation ou tordement de Col il faut
avoir un tel Instrument. Vous faictes faire
une cuirasse de fer au colet de laquelle vous
faictes mettre des Instruments ronds et
ronds qui poussant les vertebres luxées les
remettent en leur situation naturelle

De la perforation de la trachée artere et la squinancie.

Chap. xliiij

Cette operation ne se doibt faire que lors qu'il
y a crainte de suffocation et que les poulmons
ny la trachée artere ne sont saisis d'aucun mal
Le moyen de la faire est tel l'ayant faict
renverser la teste du malade vous tirez auxy
de l'une une ligne droite jusques au gosier
selon la longueur du col et sa partie
anterieure et y ayant entamé avec le trenchant

quatriesme et cinq.me cartilage Xyphoide

Vous prenant d'un costé et d'autre les maine vous ferez une Incision le long de la ligne droicte de la largeur du poulce le milieu de l'incision estant la ligne transversalle

ayant cognoissance les termes de la playe vous separerez par dessus les deux muscles droictz sur la trachée artere et dilatant lesdictes par le moyen d'un rocher emoussé de l'un et de l'autre costé vous ferez l'incision et trouverez entre les deux cartilages ainsy la cannule vous recognoistrez l'artere suffisamment Incisée de ce vent sortant par la playe ainsy Impetueusement et le faict vous mettrez une cannule fort courte dans lesdictes l'embouchure exterieure de laquelle il y aura comme des aisles.

De la bosse

Ou gibbosité

Chap: xlb

La bosse se faict en poussant les spine des

Vertebre et la partie opposée mais il la se doibt faire aussy doucement que la grandeur du mal le peut permettre A quoy servira un Instrument de fer oblong ayant selon sa longueur dans laquelle entre son costé espine des Vertebres et auquel sont attachés une lame de fer qui sert a pousser les Instrumens et par consequent la Vertebre exterieure et les costes

Des operations Chirurgicales du Thorax
Chap. XLVI

Voiez le Chapitre de la [illegible]

De l'ouverture du Thorax en l'Empyème
Chap. XLVII

Quand il faut faire l'ouverture du costé pour appliquer un cautere potentiel [illegible] la

cinq et six ou fausses costes a six ou
sept doigts de l'espine du dos qui vous fera
un trocart sur les chairs avec la bistorie
qui penetre jusques au dedans de la poitrine
tournant le tranchant de la bistorie vers la
coste superieure ou si vous aymez mieux
ayant fait tomber les chairs vous ferez
l'ouverture peu a peu avec la lancette de bas
en haut et avoir une canule ou tente tournée
preste a la grandeur de l'ouverture pour
l'appliquer a la partie

De la chirurgie des fistules
Chap: xlviij

Vous aurez une canule d'argent courbe
et tourné en son extremité laquelle vous
pousserez jusques au fond de la fistule de
telle sorte que l'extremité courbe soit tournée
en dehors pour lors vous mettrez une aiguille
courbe et longue tournée pres de la pointe

aurez un seton tel que la cavité de la
fistule ~~[illegible]~~ requiert laquelle
poussant vous percerez le fond penchant
de la fistule et ayant tiré l'esguille vous
liez les deux extremités du seton et laissez
la fistule ouverte des deux costez pour
donner plus libre issue a la matiere

La fistule qui s'est faicte passe par dessoubz
la coste ou penetre au rapport de Celse
jusques au diaphragma et laquelle n'estre
operation ne se peut faire mais au lieu d'icelle
vous mettrez dans la fistule une petite boule
de cire blanche ou racine luy aurez un seton
enduict des onguents et poudres qu'j'ay en la
fin desseichant la matiere picquante et la pourriture
ou un autre

Du mammelon qui ne paroist pas au dehors et du laict caillé dedans les mammelles

Chap: xlix

Pour remedier a la premiere Incommodite vo[us] aurez vn petit verre en bouteille duquel soit de la grandeur du mammelon et qui en son autre extremite ayt vn petit trou par lequel quelqu'un sucera comme qui voudroit tetter

Le laict estant coagule dans les mammelles vous le rarefierez par vne simple friction

Du Chancre des Mammelles des femmes

Chap: L.

Le Chancre estant mobile vous le prendrez auec tenailles et le couperez auec vn couteau ardent et qui coupe bien Il vaut mieux de ne point penser les chancres que de les penser

Fi: art: 38

Des Mammelles des hommes grosses et pendantes comme aux femmes

Chap: Lj.

Il estime toute operation inutile com̄e le mal incommode pour le malade

Des Chirurgies du bas ventre et premier Sur l'adustion du foye rate et ventricule

Chap: Lij

Les adustions de foye rate et ventricule sont operations tout a fait inutiles et qu'il faut suivre au lieu d'icelles les medicamens fomentations onctions et emplastres corrigeans les intemperies de ces parties

De la tumeur du Nombril

Chap: Liij

La tumeur du Nombril ou hernie umbilicale

de vaincre cest fort. Le malade estant couché sur le dos vous prendrez la partie en laquelle sera la tumeur avecq des tenailles pour lors vous passerez a travers une esguille qui ayt deux filets les extremitez desquels vous lierez ensemble l'un en haut et l'autre en bas et par ce moyen ce superflu de la chair se desseiche et meurt.

Au lieu de cest operation Il vaudra mieux ayant appliqué en la partie affectée un cerat ou un emplastre adstringent faire une ceinture de toile qui entoure tout le ventre a laquelle vous attacherez une compresse a l'endroit de la tumeur ou au milieu d'icelle une boule de bois adstringent de la grandeur de la tumeur

De la rupture du peritoine tant aux hommes qu'aux femmes

Chap: Lib

Cest propos ceste maladie la

ne seroit operation de la main que dy la faineau du Nombril mais Il vaudra mieux user du bandage et avec astringeans comme nous avons dict

De la maniere d'ouvrir le ventre aux hydropiques ou d'evacuer leurs eaux Chap: L6

L'Hydropisie commancant ou le malade si foible qu'il ne puisse souffrir l'incision du ventre vous ferez six ou sept scarifications profondes de la longueur de l'ongle du doigt eslongnans du doigt les unes des autres quatre doigts au dessus du talon aux endroits a bouvière ou les ...

tuméfiée vous y appliquerez le sitos
si mieux vous n'aymez appliquer des
Cauteres aux deux Jambes ou aux
deux bras auxq le feront d[illegible] -
Inflammation

Qd le malade estant fort et robuste et
sa disposition requerant l'incision de
ventre elle se fera au nombril
principalement s'il est tuméfié ou trois
doigts au costé gauche du nombril si le foye
est affecté au costé droict si la disposition
est à la rate le malade estant mis en
situation decente un serviteur l'embrassera
et luy pressera les hypochondres de haut
en bas la place estant marquée vous
ferez l'incision obliquement tournant
le tranchant de l'instrument vers
le nombril et le poussant
jusques au vuide du ventre
l'instrument sera courbe et sa pointe
et qui ne coupera que d'un costé

Bricion il fault vous y mettre une
Canulle de plomb creuse ou dargent &
renouvellez les eaux qui peu a peu

De la maniere de coudre les playes de labdomen

Chap. 6

De l'Intestin et lepiploon sortant par la
playe de labdomen Ils se doibvent remettre
promptement si l'Intestin pour estre
plain de vent ne se peult remettre vous
les vents
[illegible] dissiperez par fomentacions ou dilaterez
la playe, si l'Intestin est blessé vous
le coudrez en suivant avec fil ciré : si
lepiploon est corrompu et gasté vous le
liez et coupez la partie corrompue puis
le remettrez laissant le fil de la ligature
hors la playe

[illegible] au 6 de la meth. C. j. propos vous
façon de faire la gastroraphie : la
[illegible]

premiere est celle en laq^lle on coud le peritoine
auec les muscles de labdomen La seconde en
laquelle on coud le peritoine auec le peritoine
et labdomen auec labdomen La troisiesme
est la commune facon de faire les sutures

La premiere se faict en ceste facon Vous
perserez auec lesguille la peau et la chair
laissant le peritoine de ce costé vous le perserez
en la partie opposite auec les muscles de ce
mesme costé puis laissant lespace dun
doigt en trauers vous perserez la peau et les
muscles du costé que vous auez tiré lesguille
laissant le peritoine de ce costé et vous perserez
le peritoine de la partie opposite auec les
muscles de ce mesme costé et ainsy du
reste

La seconde maniere est telle Vous perserez
la peau et les muscles dun costé en dedans sans
toucher aux deux bouts du peritoine puis
tournant de rechef lesguille de dehors en
dedans vous perserez la peau et les muscles
de ce costé les deux bords du peritoine Et les

muscles de la partie opposite Et ainsy
se continue la suture

La troisiesme façon est telle car en ce
mesme temps vous percez les muscles et
le peritoine des deux costez ensemble

La premiere suture se faict en trois façons
Car la suture se commance tantost par une
levre de la playe tantost par l'autre ou recomma
d'un mesme costé, ou comançant tousiours d'un
mesme costé on faict un noeud a chasque
poinct et coupe on le filz

Des Varices du Ventre

Chap: LVI

Pour ce qui est des Varices nous en
traicterons en son lieu.

Des Abscez Et Fistules du Ventre

Chap: LVII

Les abscez survenus du bas ventre ne se

guerissent par le moyen des bains chaudz et l'usage des eaux minerales.

Les abcez et fistules externes se guerissent par l'incision faicte avec le syringotome et bistori qui ne coupe que d'un costé et qui ayt en son extremité un peu de cire

Des maladies de la vessie de la suppression d'urine
Chap: lix

Les remedes apliquez pour provoquer l'urine estans sans effect vous userez de la sonde d'argent creuse courbe qui pour les hommes aura douze ou quinze doigts de longueur pour les femmes neuf ou six doigts courbe et trouée en son extremité et aux costez.

Sonde

Le malade estant en situation decente et convenable vous prendrez la verge de la main gauche et la sonde ou syringue dicte de la droicte et la mettrez droict jusques a la racine de la verge, puis haussant et remuant

la Verge sur le nombril Vous la pousserez en mesme temps Et estant parvenue a l'entrefesson Jusques au pres du fondement sans la remuer Vous abaisserez la Verge & la remettrez en sa figure et situation naturelle.

De la maniere de tirer la Pierre

Chap. lx

Ayant fait Jeusner le malade le Jour avant l'operation et prendre un Clystere pour faire l'operation en une chambre chaude et bien close apres l'avoir fait un peu marcher ~~au par la table~~.

La situation sera telle le malade n'estant qu'un enfant un homme fort et robuste et stylé en ces operations estant dans un siege le prendra sur ses genoux Et luy faisant approcher ses talons des fesses luy fera mettre les mains soubz les jarrets lesquelles

Il prendra par dessus les Jambes et par ce moyen luy fera tenir les genoux ouvertz Que sy le patient est trop puissant on le mettra dans un siege bien haut luy ayant lie les Jambes et les cuisses ensemble deux hommes luy tiendront les deux genoux ouvertz

Le malade estant en cette situation celuy qui opere ayant engraissé son doigt Indice et celuy du milieu d'huille d'amandes douces et coupé ses ongles mettra ses deux doigts dans l'anus et commandera a son serviteur de comprimer la vessie du patient avec ses deux mains luy serrant ferme la pierre avec ses deux doigts Il fera l'incision sur l'os au costé gauche de l'uretre se tirant plus sur l'anus que vers les testicules Cela faict Il mettra le doigt Indice dans l'incision selon la longueur d'iceluy les tenailles ou crochetz avec lesquelz Il tirera la pierre et de peur qu'il ne reste du sable dans la vessie Il la nettoyera avec

L'Instrument propre a cela dict la curette

Cela ayant esté pratiqué vous appliquerez a la partie vne tente avecq la chirurgien et suivez les avis du patient au semble.

De la chirurgie des parties honteuses tant des hommes que des femmes et premier lieu de la chirurgie de la Verge

Chap: lxi

Du nombre des operations qui se font en la Verge nous avons discouru sommairement en la preface Il reste maintenant que nous en parlions en detail et c'est ce que nous ferons aux chapitres suivants

La maniere de couurir le gland decouuert

Chap: lxij

Cest opinion est a mon advis superflue
sy neantmoins Il est question de la faire
Il faut prendre la peau pres du gland
et lestendre Jusques a ce quelle le couvre
et la lier en mesme temps et la faict on
fera des Incisions circulaires en la peau
a la racine de la verge et on laissera la peau
ces jusques a ce que les cicatrices soient
de desseché

Le moyen de descouvrir le grand couvert Ch: lxiij

Pour descouvrir le gland couvert vous
faictes une Incision droicte a la peau de la verge
Jusques au frain d'Icelle. Que sy ceste
Incision ne suffist vous couperez la peau en
triangle.

La facon de boucler les enfans Ch: lxiiij

La facon est telle vous estendez la peau

qui est sur le gland et la marquer avec de l'encre en un tel endroit que, estant estendue la peau les marques ne soient point sur le gland; pour cela vous pousserez à travers les marques une aiguille avec son fil à l'extremité duquel se lieront et se renoueront de jour à autre jusques à ce qu'il se soit faict des cicatrices aux trous que l'aiguille aura faict puis ayant retiré le fil vous y mettrez la boucle

De la circoncision
Chap: 1x6

Le prepuce estant engangrené la circoncision sera necessaire faicte en cette façon ayant tiré le prepuce par dessus le gland vous le lierez en deux divers endroicts au milieu des ligatures vous ferez la section, l'hemorragie sera arrestée avec les cautères actuels

De l'extraction de la Pierre qui est dans l'uretre Chap: lxvj

La pierre estant dans l'uretre au lieu de faire incision a la verge sur la pierre mettez un esprouvette courbe en son extremite comme une cuillere dans le conduict de l'urine si avant qu'il passe au dela de la pierre laquelle tirans a vous avec l'esprouvette & la comprimant avec le doigt vous la tirerez hors du conduict de l'urine

Le moyen dempescher que la Chaudepisse ne vlcere l'uretre Chap lxvij

Le malade voulant pisser vous luy mettrez dans l'uretre une Cannule d'argent bien lissée & polie par ainsy vous garantirez

l'ouverture de l'incision qui avoit un voir —

Le moyen de guerir la carnosité de l'ourethre

Ba: 1x6m

Prenant que la carnosité soint cest poudre de sauinier ou mitz l'aiguilles s'applique a la partie auec la canule dargent ou incorporant auecq l'extremite d'une chandelle de cire

Le moyen d'empescher que l'urine sortant ne laue ou detrempe le medicament est de vous faire vne canule de toille cirée longue d'un trauers doigt de la largeur de la canule d'argent auecq laquelle vous incorporez les poudres susd ayant attaché a la canule vn fil de toille vous l'attacherez a l'extremite de la touche qui passera au dela de la canule d'argent de la longueur de la canule de toille: Cela fait vous mettez dans le

Conduict de lurine avecq la canule dargent et sa tousche la canule de toille laquelle vous pousserez sçachant que la canule de toille entre dans la cavernosité, ly ayant mise vous retirerez doucement la tousche premierement, puis la canule dargent de deux en deux jours vous renouvellerez les medicamens

De l'union du gland avecq le prepuce
Chap: LXIX

Le gland estant uny avecq le prepuce se separera avecq la spatule ou instrument qui ne coupe point, la division faicte vous mettrez un linge de peur qu'ilz ne se reunissent

Du gland non troué
Chap: lxx

Le gland n'estant pas troué vous faictes l'ouverture avecq la lancette et autour de la tente de plomb dalbucasis vous y mettrez une

tente de moüelle de cerveau enduicte d'onguent
rosat pour dilater l'ouverture

Sy le trou du gland est par dessoubz vous
coupez la partie superieure de telle sorte que
le gland couppé reprend une pleine taille pour
guerir

Des porreaux
Et verrue du gland
Chap. lxxj

Les porreaux qui surviennent au gland
se guerissent par quatre moyens 1 avec
les poudres de Sabine Sory ou sel et
autres 2 par la ligature avec la soye 3
emportant les porreaux avec les ciseaux
et estuvant la partie coupée avec le vin
blanc 4 par les fomentations et medicamens
caustiques comme huille de souphre &
vitriol

De la Chirurgie
Des ulceres et chancres

lieu des Hernies

Chap: lxxi

Les hernies a raison de la partie en laquelle elles sont on les appelle Bubonocelles ou hernies complettes a raison de la matiere cause de la tumeur on les nomme enterocelles epiplocelles hydrocelles pneumatocelles cyrsocelles et sarcocelles

De la Chirurgie en la Bubonocelle

Chap: lxxii

Faites une incision en long de la longueur de la tumeur & ayant la produxion du peritoine a decouvert vous la coudrez par le milieu pour restraindre le conduict qui par sa dilatation cause la bubonocelle

De la hernie Intestinale

Chap: lxxiii

La hernie Intestinale provenant de la

dilatation de la production du péritoine, l'in
médicament adstringent et bandage estant
inutiles en ce remède en toute façon par le
point doré, suture de la production selon
sa longueur ou par application des boutons
petits, feu et peinture en la partie dilatée

De l'hernie procedant de rupture la
castration est le souverain remède laquelle
se faict en ceste manière. Le malade
estant en situation convenable vous marquerez
la place ou se doibt faire l'incision un doigt au dessus
compris le bas du ventre de bas en haut
depuis les testicules jusques au dessus. Vous
faictes une incision oblique en la partie
marquée et de vostre main gauche vous poussez
en haut le testicule et le faictes sortir
par l'ouverture avec la poche ou production
du péritoine laquelle avec les vaisseaux
vous separerez du scrotum de l'aine et par
l'ouverture de l'aine (ayant faict la ligature
necessaire, et après coupperez le testicule la dite ligature) vous

par I auray vn fer a scrotum pour donner libre issue a la laine

De le piplocele
Chap lxxv

L Epiploale se traicte donc d'une faç[on] que la precedente

De l'hidrocele
Chap : lxxvi

Pour evacuer leau qui excite c'[est]e hernie vous incisez le fond du scrotum si aucun qu[e] leau en sort esquinaire es vaisseaux

L'Hydrocele aduiant par congestion ou de fluxion la d[ite] de sauses pareille est necessaire

De la sarcocele

Chap Lxxvij

En la sarcocele la section se faict selon la longueur du tysticule par ~~de la~~ laquelle les oster ~~aucq~~ avec la chair cause de la tumeur nous ayant lie les vaisseaux nous coupez le tysticule et la chair ensemble

De la Sarcocele & Hydrocele Joinctes ensemble

Chap: Lxxviij

Es deux humeurs se rencontrans en mesme subjet nous faites une petite incision au lieu ~~le plus haut~~ de la partie superieure et dans icelle ayant mis une tente avec le digestif et medicament supuratif nous vacuez peu a peu les humeurs la plus grand part lequel a la longueur du temps en suite petit a petit la chair

De la Cirrocele

Chap: Lxxix

La Cyrconcle estant au scrotum vous brusliez
les veines avec des petits fers aigus

Sy elle arrive a la tunique dartos vous
faictes vn incision en long et separez
avec les doigts les veines de la tunique
Lesquelles vous liez avec vn fil et la
partie en laquelle elles sont iointes
ensemble et au dessoubz des ligatures
vous les coupez 5me

Que sy varices arrivent a la tunique nerveuse
(qui est la tunique propre du testicule) vous
coupez la tunique dartos et faictes lopperation
comme Il a esté dict

Sy la Cyrconcle arrive entre le testicule et
sa propre tunique vous coupez tout a faict
le testicule

De la chirurgie

des parties naturelles

des femmes

Chap: IIII^{xx}

Des operations qui se doibvent faire aux parties naturelles des femmes nous avons discouru sommairement cy la precedent, aux chapitres suivans Nous en parlerons plus au long

Des hermaphrodites

Chap: IIII^{xx} I

L'excroissance de chair ou des Nymphes se coupe avec l'instrument duquel on se sert pour l'extirpation du polype Ou sy mieux aymez vous prenez l'excroissance avec tenailles lesquelles vous tirez peu a peu puis couppez ~~la bistorie couppez~~ avec la bistorie

Des empeschemens de la Copulation

De la Conception

Chap: m^xx n

Les maladies des parties genitales des femmes les unes empeschent la copulation les autres rendent la con- difficile & les autres finalement empeschent la conception de toutes & sont par leurs particularitez

De l'hymen non troüé

Chap: m^xx m

La membrane hymen estant par trop ferme sera par un incision en long ou croix de Saint André

Des leures

De la matrice vuue

Chap. m^xx m

La malade estant couchée sur le dos ayant aproché son talon de ses fesses, entrouvrant les cuisses & s'il est serré au col vous ferez la section en long avecq le syringotome droict au milieu marqué avecq de l'encre que exterieurement vous aurez recognu avecq le doigt & interieurement avecq le fer

De la Carnosité Tumeur ou abcés survenu au col de la Matrice

Chap: mxx6

Pour abcés empeschement de la copulacion tant exterieure que profondement sans douleur & mesme si pour ceste façon vous les avez doigt induire une lancette & mettez le doigt ainsy

accomodé dans le col de la matrice et ayant
serry la base avec le doigt vous faictes
convertir avec la lancette

La cognoissance cause de l'obstruction du col
de la matrice estant sans douleur et dure
sera ostée avec l'instrument propre a
extirper le polype

L'orifice interieur de la matrice estant
uny ou couvert d'une membrane ne se peult
ouvrir a cause de la profondeur et du dangier

De la chute de la matrice
Chap. m xx 6

Faictes une chandelle de cire proportionnée
en grosseur au conduict et qui aye en soy
extremité de cassa fortida laquelle vous
pousserez jusques a l'orifice interieur
de la matrice l'extremité qui sera hors
le corps sera plus grosse que le reste

Et a ttacher avec une bande de toille aux
aines vous appliquerez le reste
adstringent, et la malade portera a soy
nez de bonnes odeurs

De l'extraction d'un enfant mort

Ch: iiij^xx vij

La mere ayant declaré l'enfant
estant nouvellement mort, l'extraction de
l'enfant se doibt faire et non quand leurs
forces defaillent, le corps est tout boursouflé,
le vomissement ou les convulsions sont
survenues, laquelle se fera en ceste maniere

La femme estant en situation decente c'est
a dire la teste un peu haulte, les jambes
escartées, affin de dilater les conduictz, vous
mettrez la main petit a petit dans la matrice

Et ayant rencontré la teste de lenfant vous
y ferez glisser la main et aussy les deux
vous prendrez la teste de lenfant pour
le tirer hors et qu'ayant essayé trois
ou quatre fois et en vain vous mettrez aussy la
main dans la matrice un crochet que vous
tascherez d'accrocher a quelque cavité des yeux
oreilles ou autre, ayant des deux façons
tasché mais inutilement de dilater le
conduict Il faut rapetisser lenfant et que
vous ferez aussy un crochet qui en soy
meilleur avec un taillant. Sy lenfant presente
le bras l'espaule ou une Jambe seule vous
couperez la partie qui paroist au dehors
Et le reste du corps vous le mettrez en
morceaux.

De l'extraction de
l'arriere faix
Chap: iiij^{xx} viij

La femme estant voulant acoucher.

Vous retirerez la seringue faux retenu dans
la matrice auecq la main oincte d'huille
d'amandes douces mettant les doigts entre
la tunique interne de la matrice et la serure faux
lue six tous ou quatre jours si vous trouvez
apres la conception et les conduitz retressis
ne permettans l'entrée a la main faut auoir
recours aux instrumentations suffisans
Clysteres bains & semblables remedes

De la Chirurgie de l'anus et des premiers lieux de l'anus non troués

Chap: m[xx] ix

A l'enfant ne sans auoir le fondement
ouvert s'il y a quelque marque de trou vous
ferez l'incision en croix prenant
garde de n'incisez les muscles et y mettez

vne canule de plomb ou dargent enduicte
de medicamment propre a induire cicatrice
sil ny a aucune marque de vou vous
ny mettrez la main ny le fer.

De lacheur du fondem

Chap: iiij^xx x

Le fondement estant venu auec les
mains vous ceindrez le malade dune
ceinture au milieu de laquelle vous
mettrez vne bande qui tiendra sur la
partie affligee. Le fruict de Guaiac
qui nest pas mur pilé a broyé, le malade
allant a la selle sassoira sur deux
ais fort proches lun de lautre estendra
les jambes. Autres veulent que lon
aplique des cauteres actuels sur la partie
externe du fondement gardant autant distance
entre eulx pour abrigher la deflexion cause
de la relaxation des muscles qui soustiennent

le fondemant et iusques au consequant de la
hauteur du fondemant

Du mal Sainct fiacre

Chap: iiij^{xx} xj.

Le condylome ou mal sainct fiacre
estant endurcy se guerit de cest facon
ayant prins auecq les tenailles la tumeur
pour la couper lez sa racine si la teste
et la base sont petites peur suivre la
ligature auecq le filet de soye comme
il a esté dict cy dessus

De l'excroissance

de chair ou fic

Ch: iiij^{xx} xij

On coupe le fic auecq le ciseau et en
mesme temps on brusle la partie coupee

Et
Dans tous les ligatures auecq le fil de
soye qui auez le brusleray ou les
couperez et le bruslerez tout ensemble.
De maladie apprehendans le feu le fer
vous y remedierez par medicamens
caustiez

De l'ulcere de l'anus
Chap: iiij^xx xiij

Ce doyt l'endroit sy l'ulcere au dedans estant du
dilatatoire pour sentir la grandeur de la
qualité de l'ulcere laquelle estant cognue,
pour prouoder à la cure vous mettrez dans
le fondement une canule à tuyau de
laquelle vous baillerez les clysteres
à sçauoir luy aussy lavement de lessif fait
auecq des eaux sulphurées salées, quand
composé auecq les poudres de corne de cerf
à ces lorsq'ue mis et habitue et medicamens

principalement Les deux bains susd
seront tres proffitables ayant mis
auparavant dans iceux une canule
d'argent ou de bois a fin que l'eau
y puisse entrer et partir plus avant

Des fistules du fondement

Chap m xxxiii

Les fistules du fondement sont
penetrantes ou non penetrantes ce que
vous cognoistrez si jettant avec une
syringue du vin dans la fistule il
passe par l'autre extremite ou bien si
ayant le doigt indice dans le fondement
vous sentez l'extremite de la sprouvette
que vous aurez mise dans la fistule
courbee

On remedie a la fistule en deux facons

par le fil de soye ciré (la fistule n'estant par penetrante) qui vous mettrez dans le Aguille ou esprouvette auquel à laquelle vous pourrez l'extraire opposite et lierez bien fort les deux boutz de la soye ensemble. La fistule estant ostée vous mettrez vn morceau de bon jaune d'œuf à fin de mieux sortir & par consequent incisez plustost la fistule

La fistule estant penetrante chanoz sera plustost faicte par le syringotome qui soit rond et sera extraict où qu'il aye estallé vn petit bout de cire

Ne faictez difficulté de fil et incision à justifier rectum si il n'y a point d'autre contrarindication qui n'est de la partie

Des Hemorrhoides
Chap: m^xx x6

Les causes des hemorrhoides il y a

plusieurs Intentions selon la diversité

de sympthomes les operations de la main sont

diverses

On remedie aux hemorrhoides en flux

par des bains ou fomentations d'eaux

mineralles applications de sponge

trempée dans l'eau de chaulx &c

Les Hemorrhoides ulcerées se

guerissent par le moyen des eaux

bitumineuses & sulphurées ou par le

feu ardent lequel doit estre touché legerement

la partie ulcerée

L'Inflammation estant aux hemorrhoides

ou si elles estant fort douloureuses les

fomentations des herbes froides emollientes

& adstringentes sont tres utiles ou

l'Inonction d'huiles & onguents

de pavot. Mais la douleur estant

fort violente le laict & les

narcotiques la pourront allegir

Le chardon est un singulier remede
pour les hemorrhoides gangrenees

Le flux des hemorrhoides estant
tel que la foiblesse s'en ensuive il se
doibt arrester par l'aplication du fer
ardent qui brusle un flot de coton mis
a l'embouchure de la veine, mais j'aprouve
davantage les astringens avec le
bol armeno blanc d'oeuf sang de
dragon, alun et surtout d'esprits de vi-
vir

Les hemorrhoides ne fluant
pas vous les provoquerez par les
sangsues.

La Chirurgie
des membres externes

Cest le premier livre de l'aplicaon des Cautere

Chap: iiij^xx xvj

Des operaons qui se font aux membres exterieurs Nous avons discouru sommairement en la preface Il reste que nous parlions d'iceux en parr.

Ces Cauteres se doibvent appliquer po[ur] le plus souvent en la partie opposee a celle qui est affligee quelquesfois aux parties voisines Et aussi a la partie malade Et cela en deux façons ou un peu au dessus ou au dessoubz.

Affin que le cautere soit bien appliqué Il doibt estre en partie qui l'on pourra le receoir toucher et nettoyer soy mesme proche des grandz vaisseaux aux espans qui sont entre les muscles et en lieu que le commentateur ne deffende pas

Au bas les cautres s'appliquent au dessus
lire musclat   a la
jambe Ils s'appliquent au dedans de la
jambe dessoubz ou dessus les genoux

Les Cauteres sont les medicaments
caustiques ou le feu ardent mis dans une
canule par le moyen duquel l'on veut brusler
la partie marquée auec de l'encre y ayant
appliqué auparavant une platine de
fer trouée au son milieu dont le trou soit
proportionné a la grosseur de la canule et
l'exterieur d'un bain fort minse

Il ne faut mettre jamais de beurre aux
Cauteres au lieu de diapalma de peur
d'Inflammation ou d'angrene

De l'Esphacele

ou mortification de chair

Ch: m^{xx} xbn

Un membre estant tout a faict pourry
pour euiter la douleur et hemorrhagie

l'incision se doibt faire au doigt pres de la chair vive & apres auec le fer ardan faut brusler la partie morte en telle sorte que le patient a toutes les applications du fer sente le feu.

De la chirurgie des Doigtz Chap. iiij^xx xvij

Il faut prendre garde qu'a la coniunction des deux doigtz il n'y ayt quelque nerf veine ou artere, s'il n'y en a point & la partie marquer ou l'incision se doibt faire il faut commencer l'incision du mitan du doigt a la sommite d'iceluy et puis de sa racine au mitan & induire la cicatrice auec la charpie et diapalma

Du doigt qui est

Courbé par Ulcère ou Cicatrice

Chap: iiii^xx xix

Le Doigt estant courbé a cause du nerf retiré cependant a la main est Inutile : Si cest a raison de la chair Il le fault gros lors faire une nouvelle playe affin d'Incision de reprendre la cicatrice Et en tous deux cas Il est tres convenable estant ramolly auec graisse de poule estre plus necessaire et plus proffitable En la chirurgie

Des Doigtz roides qui ne se peuuent flechir

Chap: C.

Ayant ramolly le doigt ou autre partie royde Vous y attacherez Vn Instrument

ou ferrement avecq lequel par apres
tous les jours vous flechirez
particulierement sans violence

De ceux qui ont
les pieds tournez en dedans

Chap: CI

Ceste imperfection advenant de naissance
à un enfant vous redresserez ses
pieds et les poussant en dehors et ce
vous ferez si mollement en faisant
vous mettrez autour ses pieds une petite
cuissinne

De ceux qui ont les
pieds tournez en dehors

Chap: CII

Il est fault n'avoir pour cord[illegible]

par cau extrene pour auquel remedier on fait faire des Jambes de fer de sorte que le pied soit semblable au reste et dans iceluy une lame de fer laquelle estant estendue le long de la partie exterieure du pied la pousse en dedans

De la chirurgie des Ongles, le moyen de les couper & polir celles qui sont aspres Et rudes

Chap. C iij

Les Ongles ne se doibvent couper trop pres de la chair: si elles sont rudes et aspres par dessus vous les ratissez auec le verre, puis les faut ramolir dans la decoction des emollients & en fin y appliquer le vernis —

ramoly. si denaissant les ongles sont rudes tout remede est inutile: Car ce defaud provient de la proprieté du temperamment de la partie

Du Panaris

Chap: C.iiij

Le panaris est une excroissance de chair par dessus longle coniointe auecq inflammaon a laquelle la gangrene estant survenue & longle pourry il y faut remedier par le bystory ou cizeaux coupant longle et auecq vn petit fer ardent bruslant lexcroissance de chair

De Longle

Qui entre dans la chair

Ch: C: 6:

Pour remedier ace mal il faut lauecq

l'Esprouvette l'ongle de la chair &
entre les deux moitiez de la charpie po(ur)
dilater la partie. De la faut coupez une
portion de l'ongle selon la longueur jusq(ue)
a tant que vous la rencontrez adherante
a la chair, puis auec les pincettes
arrachez soudain la portion de l'ongle
couper & continuez tous les iours d'en
faire de mesme Iusques a tant que
l'ongle enchasé dans la chair soit tout a fait
emporté.

De la chirurgie des Varices

Chap: C. 61

Au lieu de brusler ou Incizer les
Varices ainsy que faisoint les Anciens
vous lierez la fin & le commancement
ayant soubzleué les Venes par le

moyen des pincettes ou crochets par ainsy
Vous empescherez que le sang n'y afflue
Puis vous piquerez les varices de sorte
a ce que pour arrester le sang continue en
sa chute a la dilatation des varices vous
remedierez par ces astringens

De La Brusture Des Jointures

Chap: C 67

Les ligamens des Jointures estans
relaschez par affluxion d'humeurs vous
y remedierez par le cautere potentiel
& le fer ardent rond et mal poly
faisant trous bruslures a la saillie
et deux au dessus de l'humerus
lesquelles vous ne ferez qu'au prealable
auec les doigts ou pincettes vous
n'ayez esleué le cuir de peur d'offenser

les emonctoires ou vaisseaux qui sont en cette partie.

La teste de l'os de la cuisse venant a sortir de sa cavité par relaxaon de son ligament le fer ardent s'appliquera a la partie a laquelle se porte la teste de l'os de la ~~luxaon~~ cuisse par la luxaon

Une petite masse de [illegible] a advenir en quelque tumeur sereuse a dissiper par cinq ou six diverses applicaons du fer ardent plat et rond en son extremité autour de la tumeur affligée

De l'Incision de la chair qui survient aux tumeurs

Chap: CLIII

Autant que faire se peut on doibt resoudre la tumeur a empescher qu'elle ne vienne a suppuraon principalem

lors que la tumeur se faict peu a peu
et par longue succession de temps sans
douleur ou sa le fort leger. Car telle
tumeur provient par congestion sans
Inflammation a quoy servira l'esponge
trempée dans l'eau de chaux vive. Que
si la tumeur est commencée avec inflamaon
on ne doibt tascher de la resoudre que
par remedes benins comme esponge
trempée dans l'eau scabieuse aussy s'il
y a tumeur impuissante se resoudre
par remedes il ne se doit traicter
par cautere et principalement si la
tumeur est une partie nerveuse mais par
la lancette ou par la force de la nature
ayder des medicamens maturatifs et
selon que l'on pratiquera lors que
l'abscez se faict en la face col ou
autre partie de la main elle aux
dames curieuses de leur beauté

de peur que la cicatrice ne paroisse

Le temps de faire l'incision est lors que
la beste est jeune a pas fait toutes
choses estans unies a sçavoir lors que
le sang ou la graisse d'icelle par sueurs
offices quelques parties de plus grande
consideration 2° quand la beste aura
au fondement de peur que la pourriture
ne s'estende jusques aux gros intestins
le corps 3. lors que partie principale
ou nerf servant a la vie est soubz la beste
finalement quand la beste l'aura par
forme de vice

La maniere de faire l'incision est
qu'elle se fait en longueur des fibres
des muscles, tendons, vaisseaux &c:
C'est pourquoy ayant esté simple &
au second l'incision se fera au long, aux
parties dans la cuisse ou quand
au milieu de la portion en long

d'un costé et dans de la poictrine
transversalement et la partie superieure
du dos en long, et la partie inferieure
du dos et et l'abdomen obliquement aux
bras au dessus de l'emonctoire en long, des
aines transversalement. 2 raison
pour quoy l'incision se doibt faire selon
la longueur des fibres est de peur de
perdre le mouvement. 2 crainte de
inflammation ou convulsion. 3. douleur
plus grande et la mort 4 longueur de
temps qu'il faut pour guerir l'ulcere
5 affin de ne couper les vaisseaux et
finalement pour le bien scavoir apres
que l'ulcere est dessiché et la cicatrice
reduitte aux incommoditez suivantes
cicatrice trop grande et mouvement de
contraction empesché

La premiere de l'incision est une
simple ligne 2 en forme d'une
faucille de gnomothe qui se faict lors

Cette Incision est si grande que les levres
de la playe se dilatant representent la figure
de 1 mirthe 3. un triangle 4 quadrangulaire
5. 6. circulaire faicte d'une ligne courbe
et droite laquelle n'est pas en usage

L'Instrument a faire l'Incision est la
lancette, lors que l'operation doibt estre
prompte, le rasoir lors quil ne faut
pas avoir esgard aux parties de dessoubz
la petite faucille ou bistoury courbe

Lors quil y a crainte d'offencer les parties
Inferieures, la grande faucille lors que
l'Incision doibt grande. Le Syringotome
aux fistules du fondement finalement

Lannelle lors que la tumeur est au
visage des enfans ou personnes qui
apprehendent le ferrement

La façon de faire Incision est telle
Vous marquez d'ancre l'endroit et quelle
grandeur doit estre l'Incision puis
Vous poussez la pointe de la lancette

Vous prendres l'extremité de la ligne
marquée tirant a vous la lancette

L'abcès estant en forme d'une
tunique l'operation de la main sera diverse
selon la grandeur de l'abces. Si
l'abces est petit vous feres la section
d'une simple ligne suffisamment
grande pour arracher l'abces avec sa
tunique; si l'abces est de la grandeur
d'une noix, l'incision se fera en croix;
si la tumeur est encore plus grande
vous prendres l'abces avec tenailles tout
l'abces et le couperes en sa racine
avec le fer ardent qui coupe, sans
ne laisser jamais aucune portion
de la tunique de l'abces.

De la chirurgie qui se faict en

La Cure des playes

Chap: CIX

Quant aux instrumens servans a la cure des playes le bandage la suture les agraphes & les aglutinans ou emplastres secs, le bandage propre aux playes est aglutinatif lequel ne peut servir que lors que la playe est en long & non transversalement sa matiere sera de linge sa largeur proportionnée a la grandeur de la playe lequel bandage vous tremperez dans le vin rouge si le malade est foible ou la partie nerveuse & [illegible] de chaux. Ne nouez jamais le bandage sur la playe, la suture se fera en [illegible], la distance des points sera d'un doigt le fil de lin tors & ciré, l'eguille

vous bien triangulaire en sa pointe, et qui ayt
deux cartes a coste de son trou devant que le
bord de la playe ne tienne l'eguille, lorsque vous
faites la suture, vous mettrez a la partie opposite
la canule [illegible] a travers de laquelle vous
retirerez l'eguille

L'agraphe suivant l'opinion de Fallope est
de fille [illegible] se fait avec l'eguille ainsy que
la suture

Le Rhatinum ou suture seche se fait de cette
maniere vous faites deux linges esgaux et de
telle forme que le requiert la grandeur de la playe auxquelz
vous attachez des filletz tordz et cirez

La grandeur de la playe le requiert les pointes
seront distantes l'une de l'autre d'un travers de doigt le [illegible]
lesquelz vous attacherez aux bords de la playe
par le moyen de l'emplastre adstringent faite
avec poix bol armenie et [illegible]
filez les uns avec les autres vous faites
rejoindre les levres de la playe. /

De quatre Instrumens ou medicamens

a la cure des playes Il vault mieux se
servir du bandage que de la suture ou agraphes
dautant qu'il ne faict douleur ny cicatrice et
plustost de la suture seiche que du bandage
dautant quelle ne comprime jamais les levres
de la playe, comme faict le bandage, ni excite
aucune douleur & lors que les levres viennent a
joindre la playe elle ne retourne pas
et
ou que quelle fortifie les parties par son
adhesion

De la façon de tirer hors du Corps les flesches et bales de plomb Chap: CX

Si la playe est faicte par bales de plomb
ou poignard empoisonné vous y appliquerez
le scarchin tout nud: Si la douleur est si
vehemente que la partie ne la puisse souffrir
La cannule entouree dung linge sec & de lui

supurera a son deschaud n'estant pas
asseuré qu'la bale de plomb soit empoisonnée
vous userez de theriaque avecq poudre d'iris
de lapin et huylle de millepertuis, La playe
estant si profonde que la tente n'y puisse
attaindre, vous userez des Injections
de theriaque toute pure avecq du vin blanc

La bale de plomb estant plus pres de la
partie opposite et la playe commencer se desse-
chez la partie opposite pour la tirer que
si par la partie opposite a la playe vous
n'en pouvez faire l'extraction vous la sonderez
laquelle ayant rencontré vous la tirerez
avecq pincettes propres et convenables si
avec ~~par~~ la sonde vous ne la rencontrez vous
tacherez de la faire sortir par medicament
suppuratifs. Neanmoins si l'extraire
par ce moyen n'y autre sans aucun esgard au
corps estrange vous tacherez de consolider
la playe

De l'operation de la main necessaire et la cure des ulceres ~~necessaire~~

Chap: Cxj

Les ulceres estans malignes & qui
n'ayans pas beaucoup besoin d'estre dessechez
La partie d'un sentiment tres exquis &
que le patient redoute grandement la chaleur
du feu ardent vous prendrez un petit
fer ardent q[ue] vous aprocherez seulement
de la partie affligee sans la toucher
Si le malade se plaint d'une trop grande
chaleur vous rafraichirez les parties
voisines auec un linge de fer trempé en
son milieu ou medicament actuellement froid
Si ces ulceres malignes ayant grandement
besoin de dessication quoy que le malade soit
apprehensif et la partie soit sensible sans
auoir recours au fer ardent

Il y aura malignes estans grandes & profondes pour donner libre Issue a la sanie vous les percez en leur extremitez avecq le syringe ou fer propre a cela qui vous conduira au bout de la cave sans blesser les parties saines par le moyen de la cannule

Vous bruslez les fistules avecq un fer duquel le bout soit rond de la grosseur d'un moyen doigt & de luy en touchez les autres parties ardent seulement en son extremité duquel vous conduisez dans la fistule avecq la cannule & cauterisez sur les ~~doigts~~ endroitz de la fistule qui sont destituez de sentiment pour consumer le calus d'icelle

De la Chirurgie qui concerne les os Et premierement de la fracture

Chap: CXII

Nous avons parlé sommairement en la

Or

pre faire des operations chirurgicales des os

Il reste que maintenant nous expliquions

amplement et premierement celle des fractures

La fracture est une solution de continuité

ez les faite par causes externes aux partie de

mouvement

Les fractures sont longitudinales

transversales et obliques, avec playe ou

sans playe, avec deperdition de substance ou

sans deperdition de substance, vieilles ou

recentes grandes ou petites

Il y a aux des fractures quatre operations

sont necessaires, l'extension, conformation

ligature et situation du membre et place

convenable. Outre deux choses sont

grandement considerables l'inflammation

et la figuration du membre quant a ce qui

est de la figure que doibt avoir le membre

rompu elle doibt estre moyenne tant des

jointures que des muscles, l'autre

de la premiere consiste en ce poinct de mouuement qui tient le milieu entre les deux mouuements extremes. Celle du reste de la figure mittoyenne des muscles consiste en ce que le muscle d'un costé du membre rompu soit estendu sans estre tendu d'un costé ny d'autre.

La premiere operation de la main est l'extension laquelle pour estre deuement faicte se fera auec la main sans ou auec peu de douleur le membre rompu estant en figure mittoyenne des fonctions des muscles ce diuersifie selon la grandeur de l'os rompu l'aage la delicatesse du patient & le temps de la fracture.

La conformation suit l'extension laquelle nous recognoissons estre bien faicte lors qu'en touchant auec les doigts l'os rompu nous ny trouuons aucune inegalité le membre ou est la fracture estant plus ferme et plus ... qu'auparavant

La troisieme operation qui est le bandage se faict diversement car la fracture estant petite avec douleur supportable le membre rompu foible et estant vous appliquerez sur la fracture immediatement le cerat rosat estendu sur un gros linge et pardessus un aue linge trempé dans le vin et chaucle si la fracture est petite et en un petit ou au est celuy du doigt un linge suffira trempé dans le vin rouge en lieux dans le vin de grenadin estant

En une grande fracture qui est sans douleur les estoupes trempées avec le blanc d'un oeuf s'appliqueront tres utilement si il y avoit de la foiblesse on tremperoit les estoupes dans le vin rouge avant de estendre pardessus le blanc de l'oeuf

La fracture estant grande en un grand os et la douleur violente vous appliquerez sur la partie, une de longueur rosat estendu

sur un linge par dessus un plus grand
linge trempé dans le vin chaud et posé
~~par dessus~~ sur les deux linges les deux
sous bandes roulées d'un costé puis les
estoupes avec le blanc de l'oeuf et poudres
astringentes ~~et~~ finalement par dessus le tout la
bande roulée par les deux bouts

La fracture estant double grande et un
grand os estant dessous l'appareil sera
le mesme que à la grande fracture sans
douleur

Vous observerez que les onguents maintenant
propres ne s'appliquent que devant que
l'inflammation survienne ou a figé les
bords estant survenue

Quant a ce qui est des bandes on se sert de
celles qui sont roulées par les deux bouts
lors qu'on se sert des estoupes parce que
elles serrent esgalement et lors qu'on
n'en a que par des bandes roulées d'un costé

Lesquelles on appelle soubandes. la façon
de les appliquer est telle. Vous faictes tour
tourer sur la fracture et bandez de bas en
hault, et la seconde soubande vous
changez la bande de ~~la~~ main et bandez de
La partie opposite pour comprimer esgallement
Vous ne faictes qu'un tour sur la fracture
et vous continuez de hault en bas de telle
sorte que la seconde soubande finisse
plus hault que la premiere et la troisiesme
sera la bande roulee par les deux bouts de
laquelle vous ne vous servirez qu'au
prealable vous n'ayez mis sur la partie
des compresses et long d'estendre l'une de
travers d'un travers doigt tandis qu'il y a
Inflammation laquelle estant passée vous
userez des hastelles trouvées de stuppe:
Vous cognoissez que l'Inflammation
est lors que la main est enflee et la fracture
estant bandée l'enfleure sera dure. au contraire
si elle est molle vous jugez par la.

le bras rompu ne sera pas plus serré
que l'autre ny moins aussy

Ce premier appareil ne se doit qu'il le
troisiesme jour et [illegible] la encore lors que
la demangeaison nous oblige de l'oster daque
les bandes sont de bander le cinq
jour ou je mets le troisiesme appareil

La quatriesme operation de la situation du
membre rompu laquelle sera molle et egalle
haute et seure, et la [illegible] pas assez Il
faut que le membre soit en la posture qu'
estoit lors de l'extension en laquelle posture
le conservoient les assistans de bien faire
pour cet effect

Les fractures faictes selon la longueur
des os ont besoin d'une plus grande compression
que les transversales

La fracture estant avec la playe il faut
faire premierement l'extension et la conformation

Puis vous remediez a l'ulcere aprochant
les levres, les conservant aprochées par
la suture ou agraphes ostant tout corps
estrange et consolidant la playe ensuitte vous
faciez la ligature suivant le membre
rompu ainsy qu'il a esté dict, vous observerez
que pour lors l'extension ne soit pas si
violente qu'elle se fait dans les deux
premiers jours et que la suture soit plus
profonde que l'ordinaire. Pour le regard des
bandes elles doibvent estre plus larges
plus deliées moins serrées plus longues
Il faut deslier les bandes que le
troisiesme jour et tous les d'apres que
la playe soit comprimée ou que l'Inflammation
survienne.

Si par la playe compliquée avec fracture
doibt sortir quelque grand os esquille ou
esquille de l'os rompu vous debvez avoir
deux intentions premiere d'affermir
la playe laquelle vous accomplirez par

les habiller mais pas les comprimer
seulement d'une longueur suffisante po
les y tenir a deux du membre rompu l'aut
Indication est de tirer hors avec les tenailles
les os ou les ecailles de l'os qui s'y voient
pour l'uniro a bon gré les instrumens
vous prendrez de l'huille fort vieille avec
laquelle vous ferez fondre de la cire ~~avec~~ et
de l'ordure qui s'amasse a l'entour du
vacher puis vous adjousterez une portion
d'Euphorbe deux de lethymale et trois
d'aristologie

Si l'os rompu est decouvert ayant fait
les operations susd. vous le couvrirez
aprochant les levres de la playe par suture
depeur que l'air ne l'altere et corrompe

Que si l'os sort hors la playe il le
faut remettre en sa place si faire se peut
Sinon si la pointe de l'os pique la chair qui
est autour il le faut limer ou couper avec tenailles

de la fracture de l'os
mal reunie

Chap: Cxiij

L'os peut estre mal reunie en deux façons premierement savoir que les deux parties de l'os ne sont unies entierement. Secondement savoir que la partie de l'os rompu s'est aglutinée a la superficie externe de l'autre portion de l'os. Et alors car la fracture estant encore recente, le malade jeune & que ce soit au printemps, on reitera la fracture par l'extension violente ~~par~~ faicte ~~le moyen des~~ avec les bras ou avec Instrumens mechaniques.

En voulant lier l'os qu'il y a esté quelques esquilles separées de l'os ou qu'elles est attachées au costé de l'os, dedans la moulle ou fracture: En ce premier ~~cas~~ cas Il faut extraire les esquilles de l'os par la section

faute si profonde q̃ vo rencontrie les aux aura cas fortouvir la cure fort difficile

De la Luxation

Chap: C xiiij

De la luxation des Jointures nous parlerons cy dessus Nous dirons seulement pour le pri que lors quelle aviue par defluxion dhumeur quelles sont guarieux par laplication du fer ardent simat cautere plusieurs parties proches de la Jointure luxée

De la Durete

Suivant aux vœ

Chap: C x 6

La duretè estant petite et sans douleur

Ce qui l'os n'est pas carié on y remedie
par les emollients et digestifs. Que si la
carie pour estre vieille ne se separe
on remedie l'esponge trempée dans l'eau
de chaux vive la gravira. Si la carie
est un nodus provenant de la verolle
en tous les medicamens se faut
servir du Guaiac ou salsepareille
Si tous ces remedes sont sans effect
parce que l'os est carié il importe que la
carie par la section faicte avec les rasoirs
[illegible] l'os carié

De l'os Carié
Chap: CXVI

Quand l'os est tant carié faut emporter tout
ce qui est corrompu en l'os jusques a tant
que l'os de dessoubz soit blanc solide et
que l'hemorragie survienne : Ce que

Vous sivez Laurez le Fer ardent tout nud
ou dans la canale le par buvez tout seul ou aurez
les marteau de plomb a la teste de Syeuls
Vous attachevez du linge de peau de Jtouuex
Ces pauture qui sont dessoubz

Remarques faites dans le traité du feu et du sel de Blaise de Vigenaire, par mons^r Moette fill scavoir

pages 75, 135, 137, 146, 186, 254, 255, 256, 257, et 266 — dans cette derniere page il y a un remede pour faire reposer dans une maladie aigüe, il faut examiner dans mes livres 59 dap cet auteur.

l'Explication des termes chymiques et de leurs caracteres, dans Planis-campy pa. 925 et 977, comme aussi dans un m^s cotté N° 5 dont partie vient du R. P. P. au D. et partie de ~~Saunage~~

Item dans un m^ss in 4° en bazane cotté a la fin N° 712 : 8. ou il y en a plusieurs.

Item dans un semblab m^ss in 4° relié de mesme cotté 69 712, 22, il y a des caracteres avec leurs explications page. 91.

Du feu et les auteurs qui en ont traitez

Wuaflart, principal du college de Cornuaille a fait un traité du feu le principes des agens naturels, Paris, hacqueville, in 8° parchemin c'est un traité philosophiq. sur les misteres les plus considerables de la nature, en forme de disputes problematiques.

Petit intendant des fortiffications, dans son traité sur la nature du froid et du chaud. paris, de Varennes, 1671, in 12 en veau, il y a une dissertation sur l'Element du feu qui commence a la page 142 et des remarques sur le feu Elementaire, qui commencent a la pag. 226.

---

dans un livre qui a pour titre, Commerce Sauant et Curieux. Paris, Cramoisy, et autres. 1699. in 12. en veau, il y a une dissertation sur le feu, qui comance a la page 75. ~~et~~ finy a la pag. 103.

Du feu philosophique
il est traité bien particulierement
dans un Ms! de chymie contenant
deux cahiers le premier n'a que
4 feuillets et le 2.d en a 8,
c'est au feuillet 6 v.o
il est avec les autres Ms!! en cahiers
qui sont de consequence,

Du feu des Phes.

pag. 70 Artephius qui est avec nicolas flamel
en traite mieux qu'aucun auteur
et mesme il est cité a ce sujet par
Pantaunier,

Mss. in 4°. en feuilles couvert ou cousu
d'une feuille de parchemin qui n'a
point de tiltre, que le pr. chapitre
qui est intitulé preface de l'autheur
a son fils dans lequel il declare les
choses necessaires a la pierre des Phes.
a la page 7. il est traité du feu
mais que ce n'est pas le feu commun
du vulgaire. etc

---

la tourbe des Phes. dans le pre. tome
de la bibliotheq. chymique page 43.
en descrit plusieurs, et s'arreste au feu
lent continuel et chaud digerant et cuisant
comme la nature le requiert
Nta. je doute que c'est la chaleur du ☉, conservée
sous une cloche de verre, ou sera mis l'oeuf et posé
sur une couche preparée, com̃e pr. des melons

du feu Philosophique

Rupescissa de la traduction de Dumoulin Masconnois intitulé la vertu et proprieté de toutes choses, Lyon, de Tournes 1549 in 8°. pag. 28. est traité de trois feux scavoir de fiens de cheval, des raffes des grappes de raisins apres le pressurage de la vendange, avec la maniere de s'en servir, et la chaleur du ☉
le mesme traité in 16 descript ces feux pa. 32.

Mss. in 4°. qui sont des cahyers dechoniers [?] reliez ensembles couvert de parchemin cotté bq 707. a, aq, il y a un cahier intitulé Oeuvre des Philos. ou en marge est fait mention de Pontanus touchant le feu des Philos. en son Epitre doctissime. ce cahyer donne l'explication de trois quatrains tres curieux.
Nº. cette Epitre se trouve dans un traité de Paracelse, intitulé centum quindecim curationes &c. marqué cy derriere.

Mss. in 4° latin avec peu de françois qui a pour titre sur le hault de la premier page (artis magica experimenta) couvert de parchemin qui n'est point nº.té ou cotté ~~ny les feuillets [illegible] point [illegible]~~

†† commencant a la pag. 339 — il y a environ vers les deux tiers †† du livre des remarques et observations en françois sur divers sujets et entre autres sur la chymie, ou il est fait mention du vray feu digestif que tous ont caché, que

feu digestif caché par tous les Philos pa 344 — celuy du fiens chevaux [?] n'en approche pas et pretend quil est dans la terre ou il reside et quil y produit et donne comme les bains chauds naturels et la fange d'iceux, qui est le vray feu digestif tant caché de tous, et six

page 357 — feuillets apres # est dit en peu de mots que celuy qui auroit l'invention de prendre l'arbre mineral entier avec son tronc

tournez

Du feu Philosophique.

Son tronc ses rameaux ses racines ses fruits solaire et lunaire et les transplanter en une terre fertile et abondante exposée aux rayons du ☉ et a la rosée, et a l'abry des vents d'aquilons il pourroit en verité avoir un arbre qui porteroit des pommes d'or en grande quantité.

Paracelsi. centum quindecim curationes experimentaque accesserunt quaedam praeclara a B. G. vea item addita quaedam Isaaci Hollandi Tra adjuncta est pratica Philippi a Rouvillasco. chez Certout 1582, in 8°. avec les autres traitez de ce mesme auteur.

Vide a la page 73 ensuite de l'Epistre de Pontanus qui est a la page 68, où il est dit:

Philosophorum ignes sunt quatuor
primus, aqua dissoluens et Calcinans: et dicitur ignis contra naturam mercurij.
secundus, Sulphur album, et Rubeum: et dicitur ignis non naturalis.
tertius, Ignis lampadis, et dicitur ignis non naturalis
quartus, Ignis carbonum, et dicitur ignis elementaris.

p...

48, du mesme ...

carnosité en la verge caussée par une semence
Vide pag sejournée devenüe acre rongeant l'urethra
152, 176 consumant le dedans qui la conserve, et estant
293 582 ostée, il y vient facillement excoriation, exhart
579 du mesme liv. observation 47, page 220
carnosité pris po pierre page 579 obs. 48
Idem observation 23, 10me centurie pag 476
fomenter la partie de la verge avec
du lait tiede, et en avaller avec de la
semence de melons po oster l'inflammation
un J6. apres prendre 1 ou 1/2 de there:
boulue avec une dragme de poudre de [illegible]

Sympathie Unguent de Crollius pag. 663
dud livres d'observations.

il se trouve en l'indice des principales
matieres a la dicte impression beaucoup
d'observations sur cette maladie vide —

ardeur d'urine le milium solis y est souverain
suivant de renou en sa pharmacopée
page 290, outre qu'il chasse la pierre ‡
remarque sur le bois nephretique, qui est
comme le santal citrin, du renou page 277
‡ appellé ainsy par les medecins, que les mds
appellent lignis d'inde parce qu'il en vient
il a la propriete de netoyer les reins de la gravelle

… [illegible] …

… appaise, purifie,

provoq. l'urine, la doze 1 ad $\frac{1}{2}$

absinthe son sel, la maniere de le faire

provoq. l'urine et expulse les

matieres graveleuses et la pierre

Extrait de Baudoin in 4° au traité des

Vegetaux, pages 251 et 257

Sonder la maniere est decript dans

un gros Mss doré sur tranches, ou

il y a p.rs traités de divinations en

latin, et de chymie en françois, et de

chirurgie, ou est cette maniere d'Escrire

N.a il y a une experience p.r briser une pierre dans

dans un vaisseau l'arcenal de chirurgie in 4° de

Jean Scultet in 4° Lyon 1672,

donne beaucoup de figures p.r toutes

sortes d'operations, et entr'autres des

sondes, pour l'extraction de la pierre

danger il en decrit le danger a la page 186

apres Hildanus qu'il cite,

Sonde d'un fil de plomb pour une carnosité

extrait du ~~[illegible]~~ liv. page 176, observation

44 des centuries chirurgiques ~~[illegible]~~ in 4° a

Geneve 1679

♀ ☽ ♂ ☉

♀ ♂ ♀ ♄ ☽ ♀ ♀

♀ ♂ ♀ ♄ ♀ ☽ ♀